Florin T. Roman

ROMÂNIA, ETERNA POVESTE

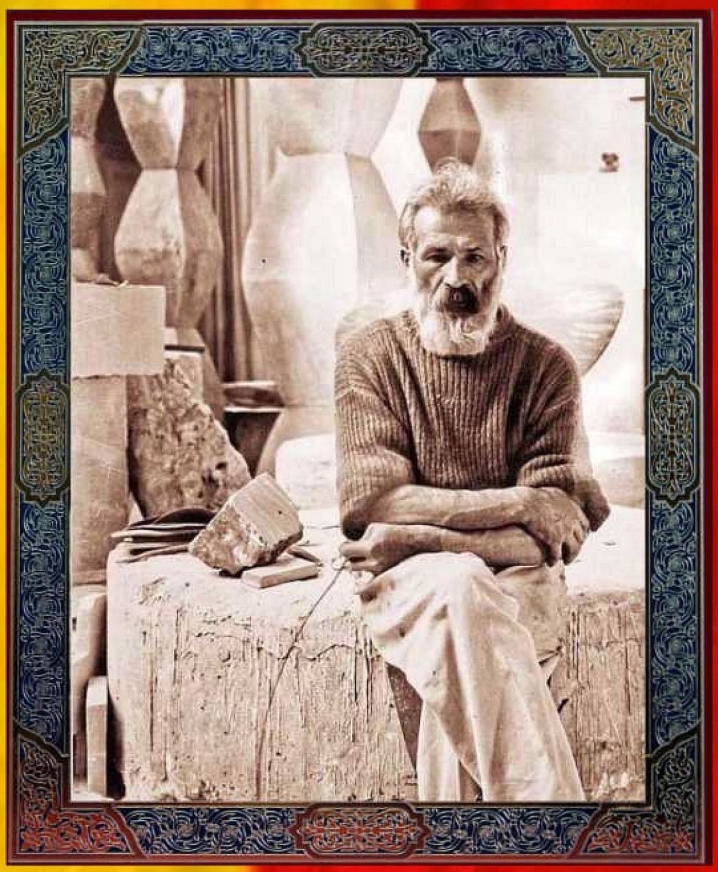

volumul III: de la 1918 până la 2018

Studis

- Iaşi 2018 -

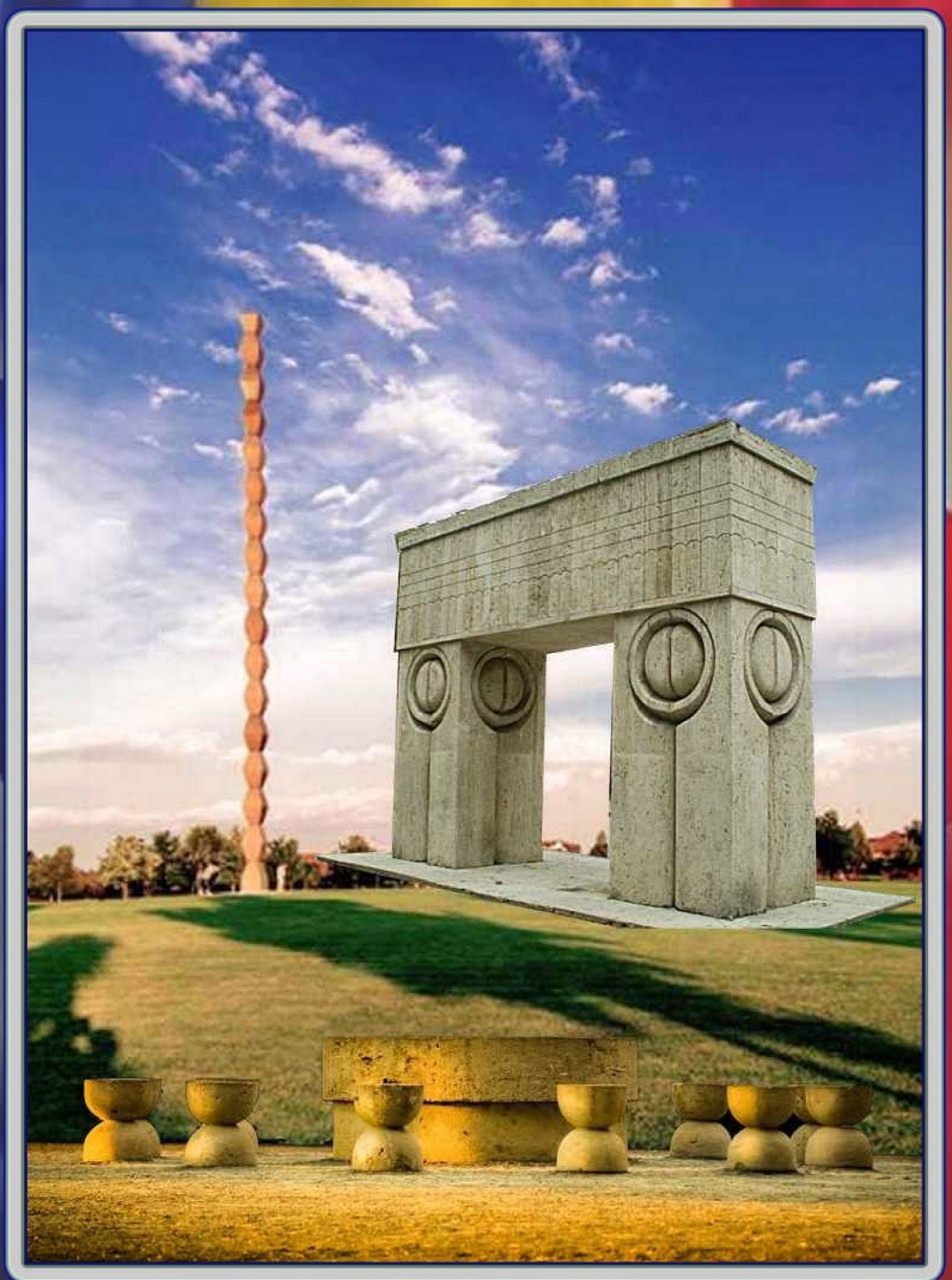

BIBLIOTECA CRONOPEDIA

ROMÂNIA, ETERNA POVESTE

**MANUAL ALTERNATIV CONCENTRAT
DE RELIGIE A NEAMULUI ROMÂNESC,
DE LIMBA ŞI LITERATURA ROMÂNĂ,
DE ISTORIE A ROMÂNIEI,
DE GEOGRAFIE A ROMÂNIEI,
DE PSIHOLOGIE A POPORULUI ROMÂN
ŞI DE ETNOLOGIE ŞI FOLCLOR ROMÂNESC**

VOLUMUL III

de la 1918 până la 2018

Texte (predominant) din Literatura română
alese, culese şi aranjate de

FLORIN T. ROMAN,

cu ajutorul
colaboratorilor
CORINA DIACONESCU
şi **FLAVIUS CĂPRARIU**

~ Iaşi 2018 ~

Comenzi (gratuite) la adresa:

romantarad@yahoo.com

lector: Lenuş Lungu
corector: Gabriela Mimi Boroianu
tehnoredactor: Ioan Muntean
coperți: Ioan Muntean
ilustrare: Ioan Muntean (foto web)

Ediţie apărută şi îngrijită sub coordonarea administraţiei reţelei Cronopedia (lenusa.ning.com)
Toate drepturile asupra acestei ediţii aparţin reţelei Cronopedia.

Descrierea CIP a Bibliotecii Naţionale a României

România, eterna poveste: manual alternativ concentrat de religie a neamului românesc, de limba şi literatura română, de istorie a României, de geografie a României, de Psihologie a poporului român şi de etnologie şi folclor românesc: texte (predominant) din literatura română/alese, culese şi aranjate de **Florin T. Roman**, cu ajutorul colab. **Corina Diaconescu şi Flavius Căprariu. - Iaşi : StudIS, 2017, 3 vol.**

ISBN 978-606-775-678-4
Vol. 3: De la 1918 până la 2018. - 2017. - Conţine bibliografie. –
978-606-775-681-4

I. Roman, Florin T. (ed.)
II. Diaconescu, Corina (ed.)
III. Căpraru, Flavius (ed.)

008

Tipărit la Editura StudIs Iaşi

Tel. 0232.217.754
Mobil: 0745.263.620

ROMÂNIA, ETERNĂ POVESTE

Doamne Iisuse Hristoase,
Fiul lui Dumnezeu,
primeşte munca acestei cărţi
ca pe o rugăciune pentru românii
din toate timpurile şi din toate locurile!

MOTTO:

„Patria este înlăuntrul nostru şi o ducem cu noi peste ţări şi peste mări... Patria nu este pământul pe care trăim din întîmplare, ci este pământul plămădit cu sîngele şi întărit cu oasele înaintaşilor noştri. Părinţii, moşii, strămoşii ne sînt patria noastră, ei care au vorbit aceeaşi limbă, care au avut acelaşi dor, aceleaşi suferinţe, aspiraţiuni, sînt adevărata noastră Patrie."

BARBU ŞTEFĂNESCU-DELAVRANCEA

Prefață la volumul III

Lucrarea de faţă constituie cea de-a treia şi totodată ultima parte dintr-un proiect mai amplu, gândit pe întinderea a trei volume, proiect destinat să înlocuiască, pentru cei interesaţi, programa şcolară la disciplina „Istoria României", programă (şi Istorie) distruse de incompetenţa, de indolenţa şi de ultra-filo-europenismul majorităţii celor chemaţi să conducă destinele Educaţiei, Culturii şi Cercetării româneşti după anul de graţie 1989, responsabili (sau mai degrabă iresponsabili) ce s-au lăsat puternic influenţaţi de unii aşa-zişi „istorici" care n-au urmărit decât să şocheze, absolutizând mitizarea şi denigrând cercetarea istoriografică, cu scopul precis şi exclusiv de a culege faimă şi bani.

Trilogia este însă accesibilă nu doar profesorilor şi elevilor de gimnaziu şi de liceu, ci oricărui român care doreşte să cunoască istoria neamului său din alte perspective decât cele ale istoricilor.

Deşi cândva termenii „naţionalism" şi „patriotism" erau sinonimi, Dicţionarul Explicativ al Limbii Române ne oferă, actualmente, pentru termenul

de „naţionalism”, următoarea definiţie: „doctrină politică bazată pe apărarea (uneori exagerată) a drepturilor şi aspiraţiilor naţionale”. Nu pot fi de acord cu inserarea în definiţie a sintagmei „uneori exagerată”, căci pentru naţionalismul exagerat avem în acelaşi DEX cuvântul “ultranaţionalism”. Prefer, când vorbesc despre „sentimentul de dragoste şi devotament faţă de patrie şi de popor, statornicit în decursul istoriei”, atât termenul de „patriotism” (definit astfel tot de actualul DEX), cât şi noţiunea de „naţionalism”, considerând, alături de autorii citaţi în lucrare, că cele două cuvinte au fost, sunt în continuare, şi vor rămâne, întotdeauna, sinonime.

După umila mea părere, a fi naţionalist (sau patriot) însemnă a iubi naţiunea (patria) în care te-ai născut. A fi naţionalist (sau patriot) nu exclude însă iubirea altor naţiuni (sau patrii). Bunăoară, a fi patriot român înseamnă, printre altele, a fi conştient de originea geto-daco-romană a poporului român. A fi naţionalist român nu înseamnă a desconsidera originea altor popoare. A fi patriot român înseamnă a-i iubi pe oamenii cu pielea albă care au cetăţenia română. A fi naţionalist român nu exclude însă iubirea oamenilor cu pielea albă care au altă cetăţenie şi nici iubirea oamenilor care au altă culoare a pielii. A fi patriot român înseamnă a fi conştient că religia poporului tău este Creştinismul şi că, totodată, confesiunea sa creştină este Ortodoxia. A fi naţionalist român nu înseamnă a desconsidera popoarele care au altă religie sau altă confesiune creştină, ori pe cetăţenii români neortodocşi.

Dacă ştiinţa denumită Filologie se împiedică adeseori în astfel de explicaţii semantice inconsistente, confuze şi chiar contradictorii, se poate lesne observa că şi ştiinţa denumită Istorie suferă la fel de frecvent accidente asemănătoare. Pentru a argumenta această idee e suficient să ne amintim de recenta dispută dintre doi mari istorici români contemporani: Lucian Boia şi Ioan-Aurel Pop. Primul (crede că) demonstrează faptul că trecutul românesc este plin de mituri pe care le-au trăit românii de-a lungul secolelor şi de mituri pe care le-au confecţionat istoricii români de-a lungul aceloraşi secole. Dl Lucian Boia ajunge până acolo încât îi ironizează, îi relativizează şi îi dispreţuieşte pe toţi istoricii români (inclusiv pe Nicolae Iorga, pe Vasile Pârvan şi pe Gh. I. Brătianu!), care, în opinia Domniei sale, sunt cauza principală a „mitizării” istoriei României. Cel de-al doilea îl combate cu fermitate şi cu acribie pe Dl Lucian Boia, acuzându-l că în scrierile sale istorice apelează la absurdităţi, la minciuni şi chiar la blasfemii.

Mai mult decât atât, se pot lesne constata contradicţii esenţiale chiar şi între ideile aceluiaşi istoric. Spre exemplu, ca să rămânem numai la cei doi oameni de ştiinţă aduşi în discuţie, Dl Ioan-Aurel Pop (academician) îşi denunţă colegul, relevând o serie de atitudini contradictorii între scrierile profesorului Lucian Boia de dinainte de 1989, pe de o parte, şi cele de după acest moment istoric, pe de altă parte.

În ceea ce priveşte însă manualele şcolare, ambii istorici cad de acord că ele trebuie să fie alternative. Mă întreb, legitim, zic, eu: De ce? Există mai multe istorii? A, există mai multe opinii alternative cu privire la un aspect sau altul al istoriei. Sunt de acord. Dar de ce să nu rămânem atunci la un singur manual de istorie, care să cuprindă, la aspectele controversate, opiniile diferite ale istoricilor în cauză? La ce le foloseşte elevilor o multitudine de manuale alternative? Ca să le provoace vertijuri la ora de istorie, să fie năuciţi când termină liceul şi să-şi creeze un sentiment de repulsie când se gândesc la tot ceea ce înseamnă Istorie şi istoric?

Iată de ce am început să le înţeleg tot mai bine ideile şi, evident, să le acord mai multă credibilitate, marilor filosofi români: „Mă plimb în vârf de munţi. E noapte, dar cum ochii mi s-au obişnuit cu întunericul, văd la depărtări mari, vag, ce-i drept, dar totuşi văd. Aprind un muc de lumânare, deodată văd limpede la doi paşi, dar mai departe nimic. Mintea noastră sănătoasă, cu presimţirile ei instinctive, obişnuită cu întunericul realităţii, vede – tulbure, ce-i drept – la depărtări şi-n adâncimi foarte mari. Ştiinţa îşi aprinde însă mucul de lumânare, dintr-odată vedem totul la doi paşi, dar mai departe deloc..." (Lucian Blaga). „Cum văd participarea românilor de acum la mântuirea lor? Simplu. Ducându-se la biserică. Şi folosind ştiinţa ca peria de dinţi. Tot ce spune ştiinţa să nu-i lase cu gura căscată şi tot ce spune un popă de la Cucuieţii din Deal să considere adevăr ritualic." (Petre Ţuţea).

Iată de ce este mult mai credibil un teolog cu misiune apostolocă decât un om de ştiinţă: „Unde este înţeleptul? Unde este cărturarul? Unde este cercetătorul acestui veac? Au n-a dovedit Dumnezeu nebună înţelepciunea lumii acesteia? Căci de vreme ce întru înţelepciunea lui Dumnezeu lumea n-a cunoscut prin înţelepciune pe Dumnezeu, a binevoit Dumnezeu să mântuiască pe cei care cred prin nebunia propovăduirii." (I Corinteni, cap.I, v.20-21).

Şi astfel, dezamăgit de „cercetătorul acestui veac", am studiat, tot mai preocupat, istoria ţării mele, din perspectiva artistului purtător de condei – adică a poetului, a prozatorului şi a dramaturgului (care au scris, cu dragoste, din miezul istoriei, şi nu cu vanitate, de deasupra ei), din perspectiva tradiţiei (purtătoare de balade, legende, povestiri transmise de oamenii simpli ai poporului, pe cale orală, din generaţie în generaţie, până azi şi de azi înainte), şi, nu în ultimul rând, din perspectiva teologilor (aflaţi mereu cu mintea pe pământ, între oameni, şi în acelaşi timp cu inima în cer, la Dumnezeu). Apelând deci la literatură, la tradiţie şi la teologie, am descoperit o altă istorie a României, mult mai aproape de adevăr, şi deci mult mai credibilă. De ce? Pentru că din aceste trei perspective reunite istoria se vede într-o singură imagine, mai clară, de tip „3D", cum ar spune operatorul de cinema, „la depărtări şi-n adâncimi foarte mari", cum ar spune filosoful.

Desigur, există mulţi oameni de ştiinţă care se lasă călăuziţi de lumina lui Dumnezeu, precum istoricii Nicolae Iorga şi Ioan-Aurel Pop, deşi, ca oameni, mai greşesc şi dumnealor uneori. Asemenea cercetători au adăugat încă o perspectivă valorică şi valorizatoare asupra Istoriei României, astfel că imaginea unică, de ansamblu, a căpătat o claritate de „4D".

Lucrarea de faţă, gândită, cum spuneam, ca trilogie, cuprinde câteva texte reprezentative din Literatura română (preponderent), din Tradiţia populară românească, din lucrări cu caracter teologic şi, nu în ultimul rând, din studii istoriografice, texte pe care le-am ales, cules şi aranjat, cu mare grijă, de-a lungul multor ani.

Am încercat, pe cât posibil, să redau în ordine cronologică desfăşurarea evenimentelor istorice, îmbinându-le, după cum rezultă şi din subtitlu, cu aspecte de ordin religios, moral, geografic, psihologic, etnografic etc.

Am păstrat parfumul original al tuturor textelor selectate, pentru a reda cât mai fidel specificitatea epocii pe care o aduc în discuţie: exprimarea arhaică, termenii utilizaţi în epoca în care au trăit autorii, diacriticele folosite în scrierea epocii respective.

Uneori am exclus ghilimelele de la debutul şi de la finalul textelor, pentru că altfel ar fi apărut complicaţii cu „ghilimelele în ghilimele" şi, oricum, e evident că fiecare text este extras dintr-o lucrare mai amplă, ale cărei date de identificare (autor, denumire, editură, locaţie, ediţie, an de apariţie) le-am

indicat la finalul fiecărui text. Bineînţeles că anumite texte ce aparţin genului epic în versuri sau genului liric, precum balada, poemul, doina, sonetul şi, în general poeziile, nu aveau nevoie decât de precizarea titlului şi a autorului, ele regăsindu-se într-o multitudine de ediţii.

Ţin să le mulţumesc respectuos surorii mele Corina Diaconescu şi prietenului meu Flavius Căprariu, care m-au sprijinit, substanţial şi cu dăruire, în dificila muncă de a concretiza un proiect timid într-o lucrare atât de consistentă.

În final le urez un călduros: La mulţi ani! tuturor românilor, cu ocazia sărbătoririi, la 1 Decembrie 2018, a centenarului Marii Uniri de la Alba Iulia, eveniment căruia îi dedic întreaga trilogie.

Florin T. Roman

1. Clopotul reîntregirii

de Adrian Păunescu

Bat clopote cântând reîntregirea
Şi sufletul ia foc în clopotar,
Întâi Decembrie ne e unirea
Şi strălucirea României Mari!
Mihai Viteazul intră-n catedrală
Şi are harta Daciei în mâini,
Într-însul Burebista se răscoală
Şi-apoi pe vatra lui se nasc români.

Cât flamura roş-galbenă-albastră
Ne este prag şi steag şi ideal
Veniţi, români, veniţi la Mecca noastră,
Veniţi la Alba Iulia-n Ardeal!

Şi iar începe clopotul să bată
Şi sângerează sutele de ani,
În osul naţiei se-aude-o roată
Muşcând din Horea, Cloşca şi Crişan.
Şi iar la Alba Iulia ni-i flancul
Pe care ardem şi ne batem toţi
Când dinspre Apuseni răsare Iancu,
Ca un Isus Cristos cu chip de moţ!

Dar e un an care nicicând nu trece,
Un an pe care-n veci îl vom dori:
O mie nouă sute optsprezece,
Al nostru an de fiecare zi.
Ne fie el de-a pururea an-noul
În lupta cu problemele de azi,
Cântam din Alba Iulia eroul,
Pe reîntregitorul cel viteaz!

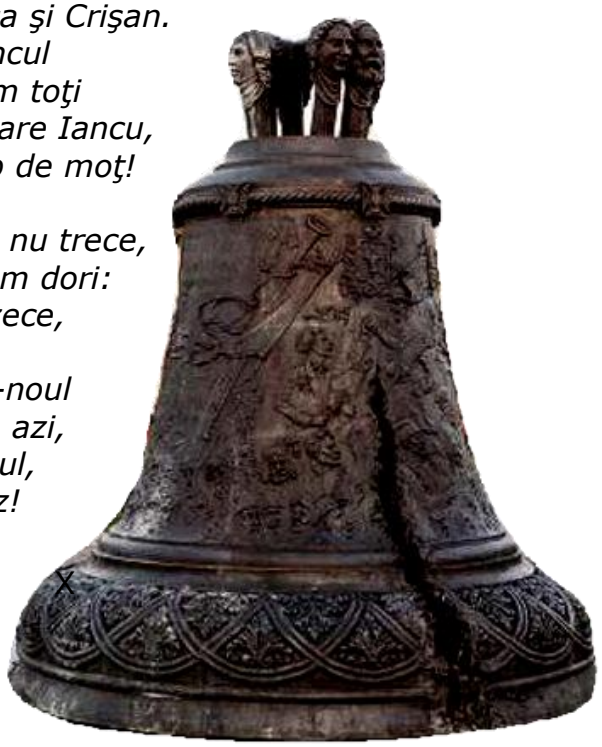

2. Din discursul lui Vasile Goldiş în faţa Adunării Naţionale a tuturor românilor din Ungaria şi Transilvania

(Alba Iulia, 1 decembrie 1918)

„**Naţiunile trebuiesc liberate**. Între aceste naţiuni se află şi naţiunea română din Ungaria, Banat şi Transilvania. Dreptul naţiunii române de a fi liberă îl recunoaşte lumea întreagă, îl recunosc acum şi duşmanii noştri de veacuri. Dar odată scăpată din robie, ea aleargă în braţele dulcei sale mame. Nimic mai firesc în lumea aceasta. Libertatea acestei naţiuni înseamnă unirea cu Ţara Românească. Bucăţirea poporului românesc n-a fost urmarea vreunei legi economice, în care terminologie se ascunde minciuna. Dimpotrivă, teritoriul dintre Nistru, Tisa şi Dunăre constituie cea mai ideală unitate economică, aproape autarchie. Bucăţirea trupului românesc a fost act de barbarie. Distrusă barbar, unirea tuturor Românilor într-un singur Stat, este cea mai firească pretenţiune a civilizaţiunei. (Strigăte entuziaste: Aşa-i!). Teritoriile locuite de Români de la descălecarea lui Traian şi până astăzi au fost teritorii româneşti. Nu există putere de a suci logica până acolo, ca invadările elementelor străine dirijate pe aceste teritorii în chip artificial şi prin abuzul de putere a Statului cu scopul desfiinţării noastre naţionale, să poată clătina dreptul nostru de proprietate asupra acestor teritorii. (Aşa-i!). Aşa ceva ar fi sancţionarea crimei şi ar constitui o pălmuire a civilizaţiunii, care principial nu admite substituirea dreptului prin brutalitate. După drept şi dreptate Românii şi Transilvania dimpreună cu toate teritoriile locuite de dânşii trebuie să fie uniţi cu Regatul Român. (Îndelungate strigăte şi aclamaţii)”.

Dr. Ioan Suciu, Marea Unire de la 1 Decembrie 1918, Biblioteca „Astra”, Bucureşti, 1943

X

3. Sus, la poarta raiului

colindă ortodoxă românească

Sus la poarta raiului,
Poarta raiului,
Paşte turma Tatălui,
Turma Tatălui,

Refren:
Linu-i lin şi iară lin,
Bate vântul frunza lin,
Lin şi iară lin,
Linu-i lin şi iară lin,
Bate vântul frunza lin,
Lin şi iară lin.

Dar la poartă cine sta?
Oare cine sta?
Sta chiar Maica Precista,
Maica Precista,

Refren:

Langă ea un legănel,
Leagăn, legănel,
Cu un copilaş în el,
Copilaş în el,

Refren:

Copilaşul când plângea,
Puiul când plângea,
Maica Sfântă-l legăna,
Maica-l legăna.

Refren.

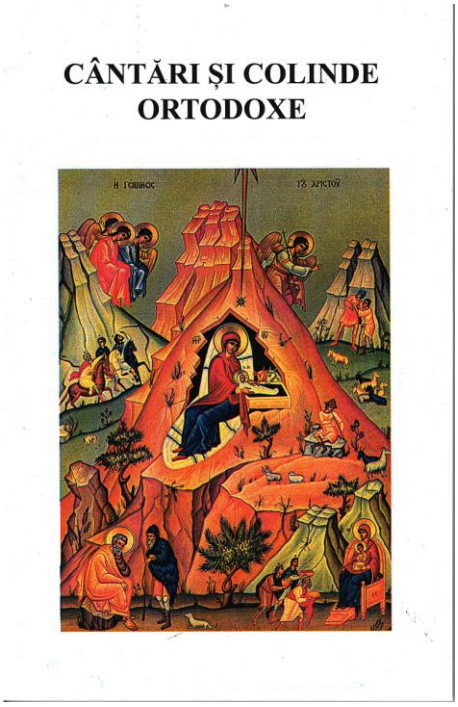

X

4. Cuvântarea Măriei Sale Regelui Ferdinand la masa dată în palatul regal în onoarea delegațiunei ardelene, în ziua de 14 decembrie 1918, ora 8 seara

În această zi plină de cea mai curată bucurie, cînd veniți ca soli din frumosul Ardeal, Mi-aduceți hotărîrea de la Alba Iulia, luată de un popor întreg, de a fi unit de-a-pururea cu Regatul Român, vă zic din adîncul sufletului: Bine ați venit în zidurile acestui palat, care a fost martor celor mai mari evenimente din istoria modernă română.

Mi-ați adus nu numai dorul împlinit al cîtorva milioane de suflete, Mi-ați adus și inimile lor și în primirea plină de dragoste frățească ce ați găsit-o între noi ați putut simți pulsul Țării Mame ce bate în același ritm ca al vostru.

În frumoasa sa cuvîntare d-l Goldiș a spus astăzi că Unirea tuturor Românilor era o necesitate istorică. Această necesitate a fost înțeleasă de toți oamenii cu inimă patriotică de dincoace și de dincolo de Carpați, de la Nistru pînă la Tisa; dar dacă așa fusese scris în destinele neamului românesc, evoluția istorică avea nevoie de instrumente. Dumnezeu, care a ocrotit necontenit în cursul veacurilor pe poporul Românilor, i-a dat bărbați cari au stat neclintit pe breșă, ținînd sus stindardul ideii naționale; lor le-a dăruit suflet românesc, le-a întărit mintea și oțelit brațul, ca să ducă barca românismului prin toate vijeliile vremurilor pînă la limanul dorit, unde, după atîtea trude, atîtea suferințe, culegem roadele bine meritate ale unei lupte seculare.

Azi cînd vedem înaintea minții și înaintea ochilor noștri săvîrșită clădirea măreață ce Mihai Viteazul începuse și pe care generații întregi apoi au visat-o, aduc prinosul Meu de recunoștință tuturor acelora cari în toate colțurile unde răsună dulcele grai românesc au pus sufletul și puterile lor în serviciul idealului național.

După Basarabia, după Bucovina, mai lipsea o piatră din cele mai scumpe: Ardealul cu ținuturile din Ungaria locuite de români. Azi ne-ați adus și această ultimă piatră a clădirii, care încoronează marea operă de unire.

Putem privi cu încredere în viitor, căci temeliile sunt puternice, legate pe principii democratice ce sunt o chezășie pentru dezvoltarea firească a unei vieți sănătoase, ele sunt cimentate prin credința

nestrămutată a unui șir întreg de generații, de apostoli ai idealului național, ele sunt și sfințite prin sîngele vitejilor Mei ostași cari au luptat și au murit pentru Unire.

Dacă gîndul Meu s-a oprit cu emoție la acești bărbați români, nu putem uita în aceste clipe de veselie pe aliații noștri cari prin sprijinul lor necontenit au fost și sunt colaboratorii noștri prețioși la realizarea visului nostru secular și cari prin victoria lor au contribuit atît de mult ca să putem trăi momentele mărețe ale prezentului.

Privind opera istorică înfăptuită în zilele noastre, să ne închinăm toate forțele noastre, unind cele din vechiul Regat cu cele proaspete ce ne aduceți, ca să fim demni de prea frumoasa clădire ce am zidit-o: să o păstrăm cu sfințenie, să o întărim, ca să o putem lăsa mai măreață, mai puternică, generațiilor viitoare, așa că moștenitorii vor putea spune despre fiecare din noi: „exegit monumentum aere perennius". Să consacrăm unirea gîndurilor, unirea sufletelor, dar și unirea în muncă roditoare, prin strigătul: „Trăiască România Mare, puternică și unită!".

Dr. Ioan Suciu, Marea Unire de la 1 Decembrie 1918, Biblioteca „Astra", Bucureşti, 1943

X

5. M-am născut în România

de Harry Negrin

M-am născut în România,
Sus în piscul munţilor,
Când îşi schimbă vara ia
Pe decorul toamnelor.

M-am născut cu graiul dulce,
Ca o vorbă din poveşti,
Ca o slovă-a lui Neculce,
Ca un vin de Odobeşti.

Şi doinele, şi horele,
Aici au cuibul lor străbun.
Le cânt de ieri, le cânt şi azi,
Că-n inimă demult le-adun.

M-am născut în România,
Pui de şoim şi de viteaz,
Am în suflet omenia,
Şi lumina pe obraz.

M-am născut în România,
Şi cu vremea mea am mers,
Mi-a fost cântecel de leagăn
Mioriţa cu-al ei vers.

Doina noastră cea străbună,
Văl senin de frumuseţi,
Cântă ţara-n voie bună
Versuri calde de poeţi!

Şi ospeţia e la noi
De preţ, ca bobul de smarald,
În al meu prag primesc cu drag,
Cu pâine şi cu suflet cald.

M-am născut în România,
Într-o casă de români,
Unde-am mândra, unde-am glia,
Unde-i sufletul stăpân.

X

6. Dunărea

„**Câte a mai văzut, Doamne, şi câte mai ştie Dunărea asta a noastră**, când ar sta ea să le povestească pe toate!... Încă din vremurile tulburi, de pe când pământul nu-şi aşezase neamurile-n graniţi hotărâte, roiau popoarele pe malurile ei atrăgătoare. Şi n-a fost împărat mare să nu-şi poarte pe aici doru-i de cucerire. N-a fost colţ de lume, în care să nu fi străbătut faima «frumosului Istros», fermecătoarele legende ale acestui minunat fluviu, la ce se-nchinau atâtea noroade şi-a cărui apă – scria Sofocle – avea, în credinţele celor vechi, darul de a spăla de păcate. De-a lungul acestui măreţ torent, care spintecă Europa în două, au curs puhoaiele de barbari, hoardele sălbatice ale pustietăţilor de la miazănoapte şi de la răsărit – popoare vechi s-au risipit, iar altele au odrăslit şi s-au ridicat pe sfărmăturile lor şi crai din toate părţile lumii şi-au năpustit pe aici oştile în războaie, din străşnicia cărora s-au dezlegat şi lămurit cele mai mari evenimente în istoria omenirii. Rămâi uimit când stai să cugeţi ce de noroade s-au vânturat pe malurile Dunării, şi câte frunţi încoronate s-au oglindit în undele ei, de la Darius la Domnitorul Carol.

Pe drumu-i lung, de trei mii de kilometri, Dunărea spală trei împărăţii, şase regate şi două principate, dă viaţă la 30 de oraşe, din care trei sunt capitale, soarbe 120 de râuri, sparge două şiruri de munţi, şi în falnicu-i mers spre mare îşi ascultă gloria cântată-n şase limbi; dar doina, adânc mişcătoarea doin-a României, o farmecă într-atâta, că-şi dă acestei ţări cea mai frumoasă şi mai bogată jumătate din stăpânirea valurilor ei. Nici nu se putea visa un dar mai preţios şi mai binefăcător pentru patria noastră, pururi râvnită de-atâţia megieşi puternici, ţintă atâtor visuri lacome, Ileană Cosânzeană pusă de soartă în calea zmeilor înviforaţi, răpiţi de frumuseţea ei: Dunărea e brâul vrăjit din basme, care-ncingând trupul mândru al acestei fecioare încremeneşte pe loc braţele vrăjmaşe întinse-asupra ei”.

Alexandru Vlahuţă – *România pitorească*, Editura Jurnalul Naţional, Bucureşti, 2011

X

7. Țara mea şi mândra mea!

folclor românesc cules de Dumitru Fărcaş

Am şi eu la mine-n sat un petic de ogor
Pe care tatăl meu mi l-a lăsat,
Şi mai am la mine-acasă o mândră, în pridvor,
Am pe mândra mândrelor din sat!

Ogorul meu şi mândra mea
Doar Dumnezeu le poate lua,
Dar eu ştiu că nu mă lasă singur să rămân,
Că şi Dumnezeu e-un bun român!

Țara mea şi mândra mea.
Mi-am scris pe inima din piept doar două nume:
România şi cu Leana mea.
Asta-i tot ce am pe lume:
Țara mea şi mândra mea!

Țara mea şi mândra mea!
Păi amândouă laolaltă să-nflorească!
Şi mă rog lui Dumnezeu aşa:
Eu să mor, dar să trăiască
Țara mea şi mândra mea!

X

8. Moş Dumitru

„(...) **Mă uit la figura blândă şi luminoasă a moşneagului**, ascult cu drag vorba lui aşezată şi cuminte şi mă gândesc că în el sunt întrupate toate bunele însuşiri ale poporului român. Câtă înţelepciune, ce de comori nu zac ascunse în sufletele acestea cinstite şi senine cari-au trecut de-atâtea ori prin cumpene mari, prin greutăţi şi nevoi cumplite, ş-au înfruntat cu bărbăţie vijeliile vieţii, ş-au ştiut pururea să-şi păstreze credinţa lor în bine şi-n dreptatea Celui-de-sus!

Multe şi nepreţuite frumuseţi ar descoperi acel care-ar putea străbate în sufletul acestui popor ales ş-atât de bine înzestrat de fire în adâncimile tăinuite ale inimii lui bune şi răbdătoare, unde s-au păstrat cu atâta sfinţenie credinţile, datinile, graiul şi virtuţile neamului nostru şi de unde-a izvorât cel mai cald şi mai duios cântec din câte vreodată s-au spus pe lume – dulcea şi fermecătoarea doină, în a cărei largă mlădiere pare că freamătă toţi codrii şi plâng toate izvoarele ţării.

La plecare strâng cu iubire şi cu adâncă recunoştinţă mâna aspră şi noduroasă a lui moş Dumitru. Cugetul meu îmi spune că cea mai mare parte din bucuriile şi fericirile de cari mă bucur le datoresc acestei mâini harnice, cojite de soare şi de muncă”.

A lexandru Vlahuţă – *România pitorească*, Editura Jurnalul Naţional, Bucureşti, 2011

X

9. Din an în an

de Ciprian Porumbescu

– variantă adaptată –

Din an în an sosesc mereu
La geam, cu Moş Ajun,
E ger cumplit şi drumu-i greu,
Dar e-obicei străbun.

Azi cu strămoşii cânt în cor
Colindul sfânt şi bun.
Tot moş era şi-n vremea lor
Bătrânul Moş Crăciun!

E sărbătoare şi e joc
În casa ta acum,
Mai sunt bordeie fără foc,
Dar vine-un an mai bun.

E veselie şi e cânt
În casa ta, acum,
Dar nu uita, când eşti voios,
Române, să fii bun!

Veniţi, veniţi de sărbători,
Veniţi, veniţi cântând,
Să fie rodnic Anul Nou
Şi pace pe pământ!

Să fie pruncii sănătoşi,
Să crească năzdrăvani,
Voi, oameni buni şi trecători,
Mulţi ani, mulţi ani, mulţi ani!

X

10. Sibiu

Se spune că înainte de a fi fost ordonată de însuşi împăratul Iosif al doilea uciderea celor trei capi ai răsculaţilor din 1784, baronul Samuel von **Brukenthal** a comandat unui pictor portretele deţinuţilor, le-a înrămat în scândurile aurii ornate cu frunze şi a completat cu ele trei spaţii albe ale pereţilor tapetaţi cu tablouri ai palatului guvernatorial. Gestul menit să smulgă ritualului neînduplecat al uitării figurile celor trei martiri a rămas în istoria colecţionarilor de artă ca o tulburătoare lecţie de cinism. Şi totuşi, omul acesta a fost un Mecena. Planurile palatului său din piaţa mare a Sibiului au fost concepute cu dublu scop: somptuoasă reşedinţă de guvernator şi maiestuos lăcaş al colecţiilor pe care, la 1773, „Almanach von Wien" le semnala printre cele mai valoroase ale veacului. Lăcaşul ridicat în plină epocă rococo este masiv, solemn şi sobru, iar interioarele erau împodobite cu stucaturi şi lambriuri, cu tapete din pânză imprimate cu motive florale în culori vii, cu mătase roşie cu motive ţesute, cu tapete de hârtie pictată, cu lustre de cristal, sobe din faianţă cu picioare de alamă şi reliefuri reprezentând instrumente muzicale şi scene mitologice. În acest sanctuar înfrumuseţat cu tot ce gustul epocii stabilise a fi mai de efect, Samuel von Brukenthal a inaugurat, cu trei ani înainte de deschiderea Luvrului, în 1790, o galerie de pictură în care a expus toate cele 1090 de tablouri ale sale şi o bibliotecă în care oferea cititorilor un impresionant număr de volume şi o valoroasă colecţie de documente referitoare la istoria economică, politică şi social-culturală a Transilvaniei. Două zile pe săptămână acestea puteau fi vizitate gratuit de cetăţenii oraşului. Într-o altă zi a săptămânii în saloanele de la primul etaj se făcea muzică.

În 1817, patrusprezece ani după moartea sa, printr-o dispoziţie testamentară a ctitorului, Brukenthalul şi-a deschis porţile tuturor celor care, neuitând slăbiciunile guvernatorului, descoperă cu uimire delicateţea sufletească a iubitorului de frumos şi se întreabă cu o nestăpânită curiozitate: care dintre cei doi a fost de fapt omul Samuel von Brukenthal?

Şi-au dorit cetăţenii Sibiului asemenea comoară? Dificil de dat un răspuns. Sunt sigură însă că au iubit-o şi s-au mândrit cu ea. Căci pentru ei jocul spiritului nobilului născut la Nocrich, pe valea Hîrtibaciului, ajuns consilier intim al Mariei Tereza şi guvernator al Transilvaniei, n-a fost un simplu joc. Fiecare pas al său prin lumea

amintirii artistice a fost augmentat într-un muzeu, iar fiecare tresărire a sa de bucurie în faţa măreţiei creaţiei omeneşti se află concretizată într-un reper al Sibiului. Şi astfel, Brukenthalul e mai mult decât un muzeu. În sălile sale evenimentele, problemele şi personalităţile vieţii transilvane retrăiesc explicând un timp. Decebal stă singur şi calm în faţa legiunilor romane, tot aşa cum primii voievozi români stau alături de feudalii unguri care le-au transformat meleagurile în satelit al metropolei... Iată, „Suplex Libellus Valachorum", obsesia veacului al optsprezecelea şi „Memorandumul", speranţa secolului al nouăsprezecelea. Stau unul lângă altul documente vorbind despre vieţile răpuse la Aleşd şi copiile primelor paşapoarte ale ţăranilor transilvani pentru Lumea Nouă. Apoi din primii ani ai veacului douăzeci, Unirea.

... Răsfir pumnul de monede romane pe care baron von Brukenthal le-a mângâiat cu evlavie în după-amiezele liniştite şi amintirea strămoşilor mei ţâşneşte vie. Îi văd păstrând în căuşul palmelor castronaşele cu umăr carenat, pictat bicrom, simt în nări aburul vinului din podgoriile Tîrnavelor când ridic capacele cănilor lui Sebastian Hann şi îi aud rotind săbiile lungi, iar mâinile mi se umplu de sângele duşmanilor. De ce oare această Hecate Triformis, zeiţa Întunericului, poartă doar pe una din feţe soarele şi hora dacilor?

Sus, în sălile pinacotecii, istoria rămâne doar o curgere de clipe care întâmplător înseamnă devenire. Şi pentru că „L'arte ! E l'alache dio ha all'anima per salire fino a lui" – cum spunea Michelangelo – mă mişc printre tablourile, statuile şi gravurile ei copleşită de magia culorii, fineţea daltei şi a burinului, încercând să reconstitui formele sufleteşti care le-au dat viaţă. Pentru ca dincolo, în bibliotecă, să-mi dau seama că nici cel mai experimentat bibliofil nu-şi poate asuma riscul să-i desemneze cea mai importantă carte. Asupra oricăreia dintre cele trei sute de mii s-ar opri va găsi cel puţin un argument care să-i infirme alegerea singulară. Se află acolo primele tipărituri executate în atelierul lui Gutenberg şi cele dintâi cărţi tipărite prin osteneala ieromonahului Macarie la Tîrgovişte, lucrări ilustrate de gravori celebri şi unele având pe foaia de titlu stemele Ţărilor Române, „Utopia" lui Thomas Morus şi primele versuri româneşti ale lui Varlaam, „Biblia" din 1534 şi „Evangheliarul" lui Coresi din 1561, „Breviarul glagolitic" şi cartea de citire a şcolarilor români din veacul al şaptesprezecelea.

Luminiţa Doja – *Ţara dintre două columne,* Editura Sport-Turism, Bucureşti, 1981

X

11. Pluguşorul

creaţie folclorică românească

A ho, aho, copii şi fraţi,
Staţi puţin şi nu mânaţi,
Lângă boi v-alăturaţi
Şi cuvântul mi-ascultaţi:

Mâine anul se-înnoieşte,
Pluguşorul se porneşte,
Şi începe a ura,
Pe la case-a colinda.

Iarna-i grea, omătu-i mare,
Semne bune anul are,
Semne bune de belşug,
Pentru brazda de sub plug,

Pluguşor cu patru boi,
Ia mai mânaţi, măi flăcai!
Hăi, hăi!

S-a sculat mai an
Bădica Traian
Şi-a încălecat
Pe-un cal învăţat
Cu şaua de aur,
Cu nume de Graur,
Cu frâu de mătasă,
Împletit în şasă,
Cât viţa de groasă.
El în scări s-a ridicat,
Peste câmpuri s-a uitat,
Să aleagă-un loc curat
De arat şi semănat.
Şi-a pornit într-o joi
Cu un plug cu doispreceze boi,
Boi boureni,
în coadă codălbeni,
În frunte ţintătei.

Ia mai mânaţi, măi, flăcai!
Hăi, hăi!

Cu luna, cu săptămâna,
Îşi umplu cu aur mâna,
Şi el vru să vadă
De-i dete Dumnezeu roadă.
Era-n spic cât vrabia,
Era-n bob cât trestia.

Ia mai mânaţi, măi flăcai!
Hăi, hăi!

Traian iute s-a întors
Şi din grajd alt cal a scos.
Un alt cal mai năzdrăvan,
Cum îi place lui Traian,
Negru ca corbul,
Iute ca focul,
De nu-l prinde locul.
Cu potcoave de argint,
Ce da sporul la fugit.
Traian iute-a-ncălecat,
La Tinchin a apucat,
Şi oţel a cumpărat,
Ca să facă seceri mari,
Pentru secerătorii tari.
Şi-altele mai mititele,
Pentru fete ocheşele
Şi neveste tinerele.

De urat, am mai ura,
Dar mă tem că va-nsera,
Pe-aici, pe la dumneavoastră,
Departe de casa noastră.
Şi ne-aşteaptă şi-alte case,
Cu bucate mai gustoase,
Cu pâine caldă, pufoasă,
Cu vinuri de viţă-aleasă,
De Cotnari şi Drăgăşani,
La anul şi la mulţi ani!

Ia mai mânaţi, măi flăcai!
Hăi, hăi!

X

12. Tîrgu Mureş

La Tîrgu Mureş umbrele au construit. Ca şi cum n-ar fi trebuit să moară niciodată. Oraşul e monumental, rece, simetric, nu te poţi pierde. Bulevardele se încleiază în fronturi cu miez de piatră şi oriunde o iei ajungi într-un punct cunoscut. E frapant acest exterior. Fiindcă e baroc. Imaginaţi-vă un oraş în care străzile sunt dur de drepte, casele au grădini, iar faţadele nu ştii când încep şi unde se termină. Dar această curgere orizontală de piatră este stăvilită din loc în loc, prin cine ştie ce fantezie avidă să se materializeze, de stucaturi şi flori de piatră, mozaicuri şi ţiglă colorată, coloane şi console surprinzător montate sub o fereastră altfel simplă. Căci există la Tîrgu Mureş un palat Apollo, o casă Teleki, un dom, o casă Todologi. Există locuri unde barocul se exprimă triumfal. Există machiajul violent al unui oraş palid şi încercănat, euforia unui ev care vrea să-şi vindece rănile şi să uite cruzimea.

Şi totuşi Tîrgu Mureş trebuia să fie gotic. Fiindcă un oraş înecat în sânge şi sufocat de praf de puşcă nu-şi poate odihni gândul decât în limpezimi prelungi de piatră şi nu-şi poate atârna speranţa decât de bolţi adânci.

La Tîrgu Mureş războiul a născut cetatea, o exclamaţie de piatră cu fruntariile perforate de gusslochuri şi pielea zidurilor sfâşiată de obuze. Memoria livrescă o face să trăiască şi altfel decât un parc sălbatic în care copacii au crengile asemenea cârligelor de apărare şi iarba îşi înalţă firul dintr-un pământ saturat de schelete. „... îmi aduc aminte că ne-am refugiat la Braşov – consemna în pribegie judele oraşului incendiat de mercenarii austrieci – şi văzând noi cetatea de aici ne-am hotărât să ridicăm la Tîrgu Mureş o întăritură la fel, ca cetăţenii oraşului să nu mai fie nevoiţi să-şi ia lumea în cap în timp de război”. Cărţile de socoteală ale breslelor desenează pas cu pas înălţarea cetăţii, iar registrele de foc dezvăluie puterea ei militară.

Trei veacuri încheiate a fost teatru de război în care unica dramă prelungită de-a lungul generaţiilor de asediaţi şi asediatori se alcătuia din onomatopee, sânge, veghe şi robie. „... ei pârjoleau totul. Toţi oamenii vârstnici au căzut sub sabie, iar tinerii de parte bărbătească şi femeiască au fost duşi în robie...”, „... eu am făcut gardă o săptămână întreagă fără să mă dezbrac” – povestea unul din apărătorii cetăţii. Tîrgu Mureş a fost ocupat când de turci, când de austrieci, când de unguri. Pământenii se apărau şi îşi îngropau morţii. Erau meşteşugari, nu războinici.

Luminiţa Doja – *Ţara dintre două columne,* Editura Sport-Turism, Bucureşti, 1981

X

13. Râmnicu-Vâlcii

„**A doua zi dimineaţa suntem în *Râmnicu-Vâlcii***. Oraşul se urcă pe un tăpşan trăgănat, pe malul drept al Oltului. Biserici multe îşi înalţă turnurile strălucitoare dintre copaci; case vechi, tupilate sub acoperişuri mari, înnegrite de ploi, par adâncite în amintirea bunelor vremuri de demult. În fund, dealul Capela îngrădeşte vederea spre munţi; în partea dinspre miazănoapte-i Episcopia, aşezată aici de pe la jumătatea veacului al paisprezecelea; dincolo, spre miazăzi, se întinde Zăvoiul – grădina publică a oraşului. Cum ieşi din Râmnic, pe şoseaua ce suie spre râul Vadului, vezi în stânga Cetăţuia, un schituleţ înfipt în vârful unui deal înalt şi ţuguiat, loc de strajă şi de apărare în zilele de viforoase-nvăluiri. Aici a fost prins Radu de la Afumaţi şi ucis, împreună cu fiul său Vlad, de boierii ţării răsculaţi sub Neagoe Vornicul şi Drăgan Postelnicu la 1529. În faţa Cetăţuiei, de partea cealaltă a oraşului, se ridică, tot aşa în formă de stog, dealul Troian, pe vârful căruia generalul Magheru îşi aşezase tabăra de panduri gata de luptă, în mişcarea de la 1848. Toată Valea Oltului, această mare cetate ocrotitoare a românilor în zile de primejdie, este plină de amintiri istorice. Nu e zidire veche, ruină, movilă de pământ de care să nu fie legat un cântec, o legendă, un nume de viteaz. Pe aici au străbătut romanii în inima Daciei, lăsând lagăre întărite la *Pons Aluti*, la *Buridava* şi la *Praetorium*. Sfinte ni-s văile şi măgurile acestea – ele au văzut aievea chipul măreţ al lui Traian –, codrii lor au răsunat de tropotul cailor care duceau la biruinţă pe cei mai mari şi mai îndrăzneţi cuceritori ai lumii; sfânt ni-i râul acesta cu apa învolburată şi cu nisip de aur – în undele lui s-au oglindit lucitoarele scuturi cu cei doi pui care sug la lupoaică –, ostaşii secerători de pe columna lui Traian sunt legionarii care, acum optsprezece veacuri, în drumul lor spre Sarmisegetuza, s-au oprit în holdele părăsite de pe Valea Oltului ş-au secerat un lan de grâu, ca să-şi facă provizie.

Drumul larg şi neted şerpuieşte pe malul drept al Oltului. Lungi s-aştern peste luncă umbrele plopilor înşiraţi pe marginea şoselei; sclipesc în soare ca nişte bănuţi de argint frunzele sălciilor aplecate

pe apă, şi e linişte, n-auzi decât şuietul Oltului, în aer e un miros de fân şi de pădure, peste dealurile verzi ce se înşiră înaintea noastră se ridică uriaş muntele Cozia, cu creştetul pleşuv în soare. După un ceas şi jumătate de drum sosim în Călimăneşti, sat cuprins şi frumos, aşezat pe malul drept al Oltului.

În marginea de sus sunt băile şi marele otel, în care vara e atâta lume, şi zarvă, şi mişcare, că te crezi în mijlocul unui oraş. Ceva mai încolo, la zece minute cu piciorul, sunt binefăcătoarele izvoare –, vestitele ape minerale de la Căciulata.

În faţa otelului e un ostrov cu fâneaţă şi drumuri printre copaci – în mijlocul ostrovului e o bisericuţă veche, zidită de Ion Neagoe Voivod pe la începutul veacului al şaisprezecelea. Sus, pe malul celălalt, e satul Jiblea; pe acolo trece noua cale ferată, care desfundă munţii şi răzbate prin strunga de la Turnu-Roşu în Transilvania.

Între Jiblea şi Călimăneşti e un pod umblător. De-aici valea începe să se mai strâmteze, codrii se lasă din înălţimi până-n matca Oltului, şoseaua pe unele locuri e scobită în stânci. Puţin mai în sus de izvoarele Căciulatei, răsar din Olt sfintele ziduri ale Mânăstirii Cozia. Clădită de Mircea Voivod, aici în spintecătura Carpaţilor, această mânăstire istorică a fost nu numai un loc de retragere şi de rugăciune pentru cei cuvioşi, ci şi o cetate de pază şi de ocrotire în zile de primejdie.

Vechile încăperi s-au schimbat, s-au refăcut; un turn întreg din aripa stângă s-a desprins şi s-a prăbuşit în apă, numai zidul de afară, în care bat valurile Oltului de mai bine de cinci sute de ani, şi biserica din mijlocul curţii au înfruntat puterea stricătoare a vremii. Înlăuntrul acestei biserici, cu frumoasa-i catapeteazmă ce pare o horbotă de marmură, cu păreţii afumaţi, cu jilţuri de piatră lustruite de vechime, la puţina lumină ce străbate prin ferestrele-i înguste, nespus de triste-ţi apar chipurile sfinţilor, ciopârţite de suliţele păgâneşti – din ochii lor zgâriaţi pare că vezi lacrimi curgând.

Aici, sub o lespede cu slove şterse, odihnesc oasele marelui Voivod Mircea, şi tot aici e îngropată familia lui Mihai Viteazul: maica Teofana, doamna Florica şi Nicolae Vodă. Un călugăr bătrân ne spune că, de lângă strana din stânga altarului, se face o hrubă în jos

care merge pe sub albia Oltului şi răspunde dincolo, pe celălalt mal: pe aici a scăpat Mircea Vodă într-o dimineaţă, când au năvălit turcii pe neaşteptate de-au spart zidurile mânăstirii, au jefuit-o şi i-au dat foc, iar stânca pe care a stat şi a ospătat bătrânul voievod în ziua aceea – o stâncă singuratică sub care urlă vâltorile Oltului, se cheamă şi azi «masa lui Mircea».

În dreptul mânăstirii, pe malul stâng, e locul numit Bivolari, unde s-au descoperit ruini de băi romane, un izvor cald şi urmele unui drum vechi, ce se pierde printre stânci. Sus, pe brâul muntelui ascuns în codru e un metoh al Coziei, schitul Turnu; în apropiere, pe o stâncă înaltă se văd paraginile unei zidiri îndăzneţe – vreo strajă romană pe Olt –, călugării îi zic «Turnu' lui Traian»".

Alexandru Vlahuţă – România pitorească, Editura Jurnalul Naţional, Bucureşti, 2011

X

14. Versuri şi proze

„**În ce priveşte originea numelui *Bucureştii***, aş fi căutat să aflu precis, dar nici cărturarii specialişti n-au prea ştiut să mă lămurească, şi, în locul unei imaginaţii cu derivări, au adoptat şi ei legenda ciobanului, cel puţin pentru frumuseţea ei. Venit cine ştie de pe unde, în mijlocul unei turme de oi, cu măgarii şi cîinii lui, ca să o pască, poate, pînă peste Dunăre, către Mare, Bucur s-ar fi apucat să improvizeze o biserică de şindrilă pe marginea unei Dîmboviţe de mocirlă, şi în jurul ei un oraş, parcă prevăzînd Palatul Telefoanelor şi Teatrul de Operă şi Balet...

Instalarea tîrlei pe un deal cam aduce a Mioriţa şi a Curtea de Argeş a lui Manole. Legenda trebuie crezută pe cuvînt, întotdeauna, căci, neştiinţifică, se împleteşte cu poezia.

(...)

Capitala României, aşezată pe Dîmboviţa, în poziţia cea mai defavorabilă unui mare oraş, iarna, vînturile de stepă curg necontenit peste ea; vara, praful îi întunecă perspectiva, norii grei de pulbere alternînd cu un noroi necunoscut altor capitale.

Curăţenia oraşului se face întotdeauna pe sfert, din pricina lipsei de apă şi a unei canalizări insuficiente pentru întinderea exagerată a oraşului, compus în imensă majoritate din proprietăţi fără etaj, împestriţate de grădini surîzătoare, care atunci cînd oraşul va putea să se bucure de toate efectele lucrărilor municipale trebuincioase, întreprinse pe scară întinsă, vor face din Bucureşti un oraş de vilegiatură.

Străzile principale erau surprinzător de înguste pentru un musafir sosit dintr-alte ţări. Calea Victoriei, care-i Corso al capitalei, suportă o circulaţie penibilă de trăsuri şi pietoni şi, într-unele puncte, trotuarele se îngustau într-atît încît trecerea alături a două persoane aducea aminte de fabula celor două capre întâlnite pe o punte şi neştiind căreia i se cuvine să treacă întîi.

Organizaţia strict politică şi guvernamentală a comunei în România a contribuit, poate chiar mai mult decît condiţiile geografice, la permanentizarea relelor de care suferea oraşul. Funcţia de primar era într-adevăr supusă schimbărilor dese la putere şi nu le lăsa titularilor răgazul conceperii unui plan de lucru şi a continuităţii lui. Totul era hotărît parţial şi fracţionar de către caracterul de provizorat al vieţii comunale. Dar primarii treceau şi oraşul rămînea dezorganizat.

Observaţii în acelaşi spirit se mai pot face şi azi asupra circulaţiei oraşului imperfect disciplinat. Pietonul, care în genere merge fără socoteală, avea adeseori spectacolul ciudat al unei trăsuri sau maşini, care întoarce foarte lent şi nesupărată, în mijlocul străzii, oprind circulaţia miilor de vehicule, pentru că o doamnă gentilă se coboară exact în faţa unui magazin cu bomboane. Este adevărat că pentru a se bucura de aspectul plăcut al unei persoane cochete, care se dă jos din trăsură încălţată fin, bucureşteanul colecţionar galant de imagini, sacrifică reverenţios la fiecare vitrină zece minute, din graba lui, pe jos sau în trăsură.

După tabelele minuţioase ale higienei europene, oraşul Bucureşti ar fi putut, pînă mai acum vreo cincisprezece ani, să fie plasat în fruntea localităţilor insalubre. Dar un fapt trebuie să puie higiena pe gînduri. Nicăieri femeile nu sînt mai frumoase, decolteul mai frumos şi culorile unui corsaj mai transparente. Ceea ce izbeşte pe vizitatorul străin este că această frumuseţe, care-i lucrul cel mai comun în Bucureşti, se arată cu atît mai deplină, cu cît te depărtezi de „centru”. Mahalalele urîte ale periferiei sînt nişte grădini în care înfloreşte splendid o rasă de fete şi femei uimitoare, de un brun brumăriu, aşternut pe frăgezimea delicat palidă a cărnii.

De altfel trebuie să o spunem, cu plăcere, frumuseţea e o particularitate, care şi în ce priveşte bărbaţii dă exemplare în toate privinţele izbutite. Apoi, dacă trebuie să fim sinceri pînă la urmă, nu este greu ca observatorul să înţeleagă de ce li se reproşează bucureştenilor prea mult lux şi oarecare libertinaj, necunoscut popoarelor cu femei greoaie, cu gleznele groase, fără stil, şi cu bărbaţi fără temperament.

Mai înainte de a lăsa condeiul să circule pe paginile următoare, trebuie să mai notăm că o generozitate şi o familiaritate uşor de încercat caracterizează pe români, şi ele se exprimă cu atît mai viu cu cît musafirul vine mai de departe. În sfîrşit, elogiul meritat şi suprem, românul nu cunoaşte ura faţă de străini, după cum nu prea cunoaşte, ar afirma moralistul deziluzionat, nici teama prea vizibilă de cele sfinte.

(...)

Primăvara capitalei începe şi sfîrşeşte în Cişmigiu – şi în acord cu Cişmigiul îşi exprimă frumuseţile create de acelaşi grădinar artist, grădinile mai depărtate de centru şi întîlnite mai rar de locuitorii obosiţi: Grădina Botanică, Grădina reginei Maria de la Cotroceni, Parcul Carol, Şoseaua Kiselev, Grădina Icoanei, Grădina Episcopiei, şi cîteva rînduri de mari grădini particulare.

(...)

Primăvara luceşte-n ochi şi o răsfrînge surîsul. Oamenii se întristau, apucîndu-se să vorbească de criză, amărîţi de beneficii mici şi de milioane scăzute. Oamenii cu grijă de oameni s-au posomorît că oamenii şi timpurile zac. Zilele nu mai aveau nici o însemnătate, leacurile erau măsurate cu zecile şi sutele de ani. Eroare! Un ceas, o zi de primăvară, un surîs, un buchet de mărgăritar, anulează şi criza şi economia politică şi deficitul. Tot uitîndu-se unii în ochii şi în buzunarul celorlalţi, oamenii oftează şi plîng. E Mai, fetiţă! E primăvară! Au venit florile să te uiţi şi-n ochii lor – şi a venit cerul albastru, ca să vă uitaţi la el, voi toţi cîţi îmbătrîniţi, căutînd ca părinţii voştri, încovoiaţi, în pămînt. O floare-n geam, o floare pe masă, în pagar şi o floare la ureche, sînt candelele aprinse, cu care fecioarele cuminţi aşteaptă pe Dumnezeu. A venit Dumnezeu, domnişoarelor mai mari şi mai mici de şapte ani, şi florile pun semne pe unde va trece Isus... Uitaţi-vă şi-n sus, niţeluş, la cer...”

Tudor Arghezi – *Versuri şi proze,* Editura Ion Creangă, Bucureşti, 1973

X

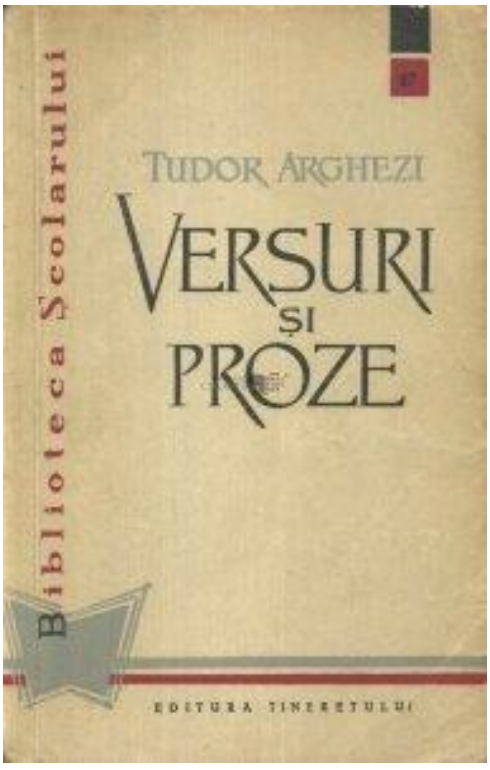

15. Sinaia

„**La şapte kilometri de Buşteni, tot pe partea dreaptă a Prahovei**, e **Sinaia** – capitala de vară a ţării. Acu' două sute şi mai bine de ani erau pustietăţi pe aici. Muntele Molomoţ (Furnica) era acoperit de păduri, un singur schituleţ era ascuns într-un luminiş, pe brâul muntelui, unde pustniceau câţiva călugări. Povestea spune că-n noaptea de Sfântă Mărie îngrijitorul schitului, ieşind de la utrenie, ar fi stat puţin să se odihnească pe culmea dealului sub care e astăzi Mânăstirea Sinaia, şi, fiind ostenit, ar fi aţipit. Şi un vis preafrumos i s-ar fi arătat în somn. I se părea că din vale cântări îngereşti s-auzeu înălţându-se în slăvi, iar jos, pe o poeniţă, se făcea parcă o «lumină mare ca ziua, şi două cete de tineri îmbrăcaţi în alb, cu lumânări aprinse, cântau troparul Adormirii, şi cum au încetat cântările, s-a pus iarăşi întunericul nopţii». Mai târziu, auzind despre asta spătarul Mihai Cantacuzino, şi aducându-şi aminte că, pe când se afla ascuns de prigonirile turcilor în muntele Sinai din Arabia, cugeta că, de se va mai întoarce cu zile în ţară, să facă o biserică, a pus de-a zidit o mânăstire pe poieniţa aceea din vale de schitul Molomeţ, şi i-a zis Sinaia «după asemănarea Sinăei cei mari». Şi-a stat această mânăstire aproape două veacuri pitită în pustietatea codrului, până ce într-o zi, viind Domnitorul Carol I pe-aici şi plăcându-i mult frumuseţea locurilor, a hotărât să-şi facă aşezare de vară în valea asta liniştită şi răcoroasă. Copacii s-au abătut, un falnic castel s-a ridicat deasupra Peleşului, ş-un oraş a răsărit, ca-n basme, pe coastele muntelui Furnica. Stau astăzi bătrânii, vechii cărăuşi, care de pe la Orăţii până la «Slonul de piatră» de sub Zamora umblau cu chervanele numai prin pustietăţi, stau şi se uită ca la o minune la atâta sodom de case, care de care mai mândre, căţărate pe brâiele muntelui, şi parcă tot nu le vine să-şi creadă ochilor... Iar noaptea, noaptea când tot oraşul străluceşte la lumina lămpilor electrice, când cele mai frumoase stele parcă s-au scoborât din cer ca să dea farmec văii aceştia, Sinaia pare o vedenie de prin alte lumi – Bucegii se-nalţă şi o privesc înmărmuriţi – un mândru colţ de rai aninat pe poalele lor, şi-şi zic şi ei, de bună seamă, vorba bătrânească: «Omul sfinţeşte locul» Unde-i schivnicul de la Molomăţ, să-şi vază aievea visul lui de-acum două sute de ani!

De jos, din marginea parcului, o luăm încet pe şoseaua ce urcă trăgănat la deal, trecem prin curtea mânăstirii şi scoborâm pe valea Peleşului. Un tăpşan verde se ridică în faţa noastră, şi sus, pe-o

aşezătură deschisă la soare, zvelt şi luminos iese din codru Castelul Peleş – podoabă uimitoare, de o măreţie şi de o frumuseţă cum nici prin basme nu s-au pomenit. Răzoare de flori îl înconjoară, molcom îi cântă şi-i sar împrejur izvoarele, şi-i aruncă pietre scumpe, iar soarele, la asfinţit, se opreşte pe Piatra Arsă şi lung şi cu drag se uită-n vale la minunea asta, şi parcă nu se-ndură să mai plece. Aşa cătând spre castel moşnegii Bucegilor au văzut într-o seară pe regina noastră, stând gânditoare la fereastră, şi i-au trimes veste prin crainicul Peleş, c-ar vrea să stea de vorbă – mărire cu mărire – că multe au de spus, şi-s mii de ani de când aşteaptă o minte să-i priceapă. Şi le-a răspuns buna regină că-i gata să-i asculte. Şi s-au pornit atunci gureşul Peleş şi Vârful cu Dor şi Furnica şi Jepii şi Omul, şi toţi munţii şi toate izvoarele cuprinsului acestuia, şi şi-au spus tainele şi păsurile lor, de la Adam Babadam, şi i-a ascultat Măria Sa, cu milă şi cu dragoste, pe fiecare, iar din spusele lor o măiastră carte-a izvodit, o carte plină de adâncuri nepieritoare, ca şi munţii şi izvoarele care i-au povestit-o”.

Alexandru Vlahuţă – *România pitorescă*, Editura Jurnalul Naţional, Bucureşti, 2011

X

16. Baltagul

„**Domnu' Toma avusese grijă să aducă la faţa locului** un car cu doi boi frumoşi. Îl împodobise cu cetină şi aşezase în el un sicriu gol. După porunca Vitoriei, se aflau de faţă trei preoţi şi trei oameni cu buciume; şi patru femei bocitoare. Le alesese domnu' Toma: două din Borca şi două din Sabasa, care ştiau să plîngă şi să bocească mai bine. În căruţa dascălului a adus pomenile. Preoţii îşi aveau şi ei o nadişancă vopsită verde. S-au înşirat oamenii cu prapurile şi cu crucea. Alţii au coborît racla în rîpă ş-acolo Vitoria singură, suflecîndu-şi mînicele, a luat cu grijă bucăţile soţului său şi le-a potrivit una cîte una în cutia de brad, stropindu-le cu vin. Bărbaţii au opintit sus povara destul de uşoară, au aşezat sicriul în car; au pus peste capac un lăvicer vrîstat negru şi roş ş-au dat de veste: gata. Atunci cel de la coarnele boilor a îndemnat ş-a făcut semn şi celor dinainte cu steagurile şi crucea. La cel dintăi popas, preoţii au coborît, au făcut rugăciune ş-au înălţat cîntare. Vitoria singură umblă împrejurul slujbei, priveghind rînduielile şi avînd la îndemînă o babă cu sulurile de pînză pentru datina podurilor. Cînd au pornit iar, au sunat muntenii din buciume, dînd veste spre depărtarea văilor. După ce au stat buciumaşii, au prins a plînge şi a boci tare frumos femeile tocmite. Vitoria privea şi asculta cu luare-aminte.(...)

Au mers aşa pînă ce alaiul a fost zărit din vale de cătră oamenii tocmiţi care privegheau în turnul bisericii. Clopotele au început a bate. Asupra zvonurilor de clopot, au venit amestecîndu-se cîntările buciumelor. Tot satul întîi s-a suit pe prispe cu mîna streşină la ochi; apoi rînduri, rînduri, s-a îndreptat spre ţintirim.

S-a făcut slujbă mare, cum puţine s-au văzut în Sabasa. Asupra rămăşiţelor descoperite ale lui Nechifor Lipan bătea pieziş soarele auriu de aprilie. Preoţii au cerut lui Domnul Dumnezeu pace pentru sufletul robului său, apoi au cîntat cu glas înalt veşnica pomenire. Vitoria a venit lîngă cucoana Maria şi a rugat-o, cu glas pripit, să aibă ea grijă de cele din urmă rînduieli şi mai ales să nu uite să ceară în clipa anumită vinul pentru stropit şi găina neagră care se dă peste groapă. Bătrîna pe care a tocmit-o ajutoare le are toate în traistă – numai să i le ceară. O roagă pe cucoana Maria să-i facă această mare binefacere, căci ea trebuie să steie lîngă soţul său în clipa asta

de despărţire. Îl mai vede acuma o dată. Pe urmă n-are să-l mai vadă pînă la învierea cea din veac...

Atuncea, apropiindu-se, şi-a pus mîna în creştet şi şi-a mînat broboada neagră pe ceafă. Aducîndu-şi după asta degetele ca nişte ghiare asupra frunţii, a părut că vrea să-şi smulgă ochii.

A strigat:

– Gheorghiţă! de ce m-ai lăsat!

Cu aşa glas a strigat, încît prin toţi cei de faţă a trecut un cutremur. S-a dărîmat în genunchi; şi-a rezemat fruntea de marginea sicriului.

Cucoana Maria s-a repezit spre dînsa ferind lumea cu palmele într-o parte şi într-alta. S-a aplecat, a cuprins-o de umeri şi a tras-o la o parte. Vitoria s-a lăsat dusă. Apoi, desfăcîndu-se cu uşurinţă, s-a întors iar lîngă Lipan ş-a îngenunchiat.

– Să vie şi băietul! a ţipat ea.

Băietul era aproape. A venit, acoperindu-şi ochii cu braţul drept. Nu ştia ce să spuie. Îi era ruşine să bocească faţă de bărbaţi, ca o femeie.

Cucoana Maria a săltat iarăşi în sus pe munteancă şi oamenii s-au grăbit să coase în cuie capacul sicriului. Îndată l-au coborît şi s-a auzit huruitul bulgărilor de pămînt. Vitoria s-a întors mai liniştită şi a zvîrlit şi ea asupra soţului său un pumn de ţărînă.

La poarta ţintirimului au stat ajutor lîngă Vitoria domnu' Toma şi cucoana Maria. S-a dat fiecăruia dintre cei care ieşeau, întru pomenirea mortului, un sfert de pîne ş-un păhărel de rachiu. Bărbaţii şi femeile şopteau închinarea ritual: Dumnezeu să-l ierte!, deşertau dintro-dată băutura, apoi frîngeau din palme o bucată cu care îşi astupau arsura plăcută a gurii.

Copiii rîdeau şi se hîrjoneau printre morminte.

După ce făcură împărţeala pomenilor şi a colivei, preoţii îşi scoaseră de pe ei odăjdiile. Mai aveau un crîmpei de slujbă, care nu era dintre cele mai uşoare. Vitoria grăbi spre ei, ca să-i poftească la praznic, acasă la domnu' Toma. Acolo aveau să se adune şi oamenii stăpînirii.(...)

– Vină încoace, Gheorghiţă, vorbi ea, trezită din nou de griji multe. Vezi de ţesală caii, după moda nouă care am aflat-o aici, şi-i întăreşte cu orz, căci drumurile încă nu ni s-au sfîrşit. Facem cu domnu' Toma toate socotelile şi-i plătim cinstit, mulţămindu-i frumos. Plătim preoţilor, oamenilor care s-au ostenit şi tuturora. Pe urmă, stăm şi ne hodinim trei zile, după care facem parastasul întîi tatălui tău. Îndată ne încălărăm şi ne ducem la apa Prutului la

Ştefăneşti, ca să cunoaştem turma de la Rarău. Socot că mergînd cu spor, pe vreme bună, ne putem întoarce iar aici la Sabasa, ca să facem parastasul de nouă zile. Apoi ne ducem dincolo la Jijia, ca să vorbim cu baciul Alexa şi să ne alcătuim cu el pentru întoarcerea oilor către munţi, unde avem tocmită păşunea de vară. La patruzeci de zile vom fi iar aici şi vom ruga pe domnu' Toma şi pe părintele să ne-ajute a împlini datoria de patruzeci de zile. Atuncea om face praznic mai bun, cu carne de miel de la turma cea nouă. Om aduce atuncea de la mănăstirea Văraticului şi pe soră-ta Minodora, ca să cunoască mormîntul. Ş-apoi după aceea ne-om întoarce iar la Măgura, ca să luăm de coadă toate cîte-am lăsat. Iar pe soră-ta să ştii că nici c-un chip nu mă pot învoi ca s-o dau după feciorul acela 'nalt şi cu nasul mare al dăscăliţei lui Topor."

Mihail Sadoveanu – Baltagul, Editura Minerva, Bucureşti, 1979

X

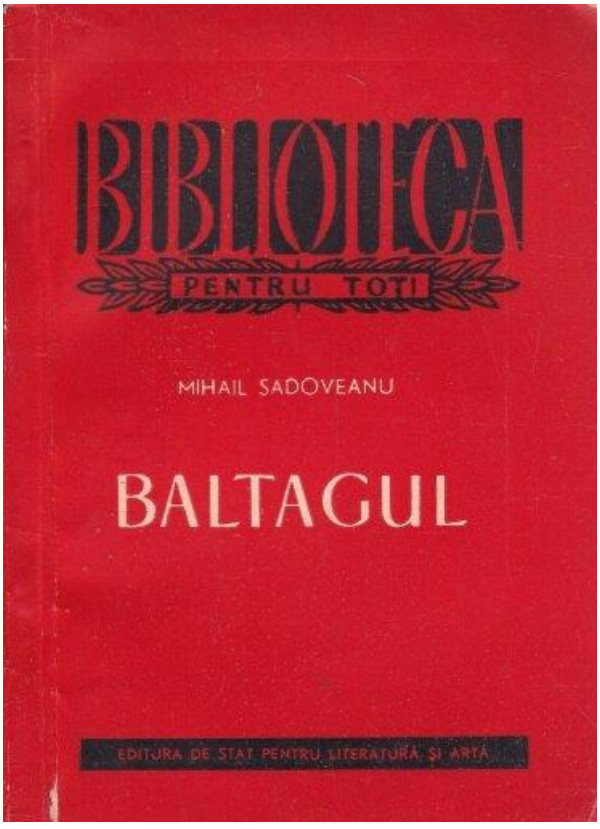

17. Vlahuță

„**L-am cunoscut pe Vlahuţă până la sfârşitul vieţii**, i-am văzut admirabila atitudine în timpul războiului, felul splendid cum a aşteptat el sfârşitul acestei tragedii naţionale, pentru ca, apoi, după o încercare ziaristică, deviată în curând, să se retragă la ţară, într-un sat din Râmnicu-Sărat, iarăşi din dispreţ faţă de această societate pe care o pecetluieşte până la cei mai de sus.[...]

Astfel a trăit el, apoi, aspru cu cei mari, cu iubire de ţărani, nu pentru ţăranii ei înşişi, ci ca reacţiune împotriva degenerării unei clase superioare stăpânind cu nedreptate, impunând vulgaritatea ei unor straturi sociale mult superioare în fond. Ascuns în colţul său, el n-a vrut să-şi manifeste voinţa atâta cât putea, de multe ori hotărâtor, asupra oamenilor care în aparenţă aveau şi hotărârea, şi, când a murit, a cerut – încă o condamnare pentru societatea contemporană – ca toate manuscriptele lui să fie distruse.

Nu ştiu dacă o fi avut cineva curajul să o facă, dar dorinţa lui era un răspuns la indiferenţa nemeritată pe care o generaţie de tehnicieni ai formei o aruncase omului care reprezentase într-un moment, alături de prietenii lui, adevărata literatură românească.

Nuvelele lui *Din durerile lumii* înfăţişează de fapt viaţa lui; eroul povestirii mai întinse, care se distruge din suferinţă fizică şi morală, este icoana întregii generaţii care voia în zadar să-şi croiască drumul contra oamenilor şi contra sorţii, şi simpatia lui pentru *Sămănătorul*, prietenia personală pe care mi-a păstrat-o până la sfârşit, se datoresc tocmai faptului că s-a găsit, aici, înaintea unor oameni cari au avut curajul, cu oarecare risc, să înfrunte furtuna şi să încerce a schimba societatea”.

Nicolae Iorga - Istoria literaturii româneşti, Introducere sintetică, Editura Minerva, Bucureşti, 1988

X

18. Moara

„**În vreme ce femeile folosesc limpezimea apelor,** bărbaţii îşi însuşesc forţa cu care trec la vale, măcinând cu ajutorul ei grâul. Ca şi la ferăstrău, apele pornesc mai întâi pe un jgheab de scânduri, pentru a cădea apoi deasupra unei roţi, zdrobindu-se. E o roată mare şi grea, şi într-un anumit fel enormă, încât pare făcută să sprijine însuşi mersul lumii. Poate că îl şi sprijină, de vreme ce neîntrerupta ei rotire e aceea care face să apară în lume pulberea substanţială a făinii, din care oamenii îşi plămădesc în fiecare zi o pâine, ca o puternică treaptă interioară, cu ajutorul căreia fac încă un pas, mai departe, în vreme.

Dacă o casă e un foc, un sat o fântână, acestea fiindu-le nucleul în jurul căruia încep să graviteze, un ţinut e o moară. Un ţinut, adică satele şi ogoarele care încap într-o parte şi alta, cât ţin privirile, şi cărora cea mai trainică legătură le e moara. Ea se află în mijlocul câmpiilor, neagră şi grea, ca un păianjen în mijlocul pânzei sale, iar miliarde de fire nevăzute leagă de gura ei, într-o împletitură subtilă şi fantastică, fiecare bob de grâu ivit în cuprinsul acestui spaţiu.

Niciunul nu poate să-i scape. Până departe, la marginea colinelor şi a pădurilor, moara îşi întinde pânza-i de păianjen, şi, pe firele-i nevăzute, boabele de grâu vin să li se împlinească destinul. Acelea care sunt rupte, pornind în altă parte, vor fi rătăcite faţă de scopul esenţial al vieţii lor: de a fi hrană oamenilor care le-au semănat.

Aşa cum stă în mijlocul ogoarelor, plină de forţă şi de sensuri ce nu pot fi răstălmăcite, moara pare că organizează liniile de viaţă ale ţinutului, însăşi respiraţia lui largă şi neoprită. Ca o inimă greoaie, dar generoasă, ea împinge substanţa vieţii pe uliţele satului, şi o face să pătrundă în case, pe mesele oamenilor, sub forma rotundă şi dorită, a pâinii.

Când moara merge, atât de tare se clatină şi trosneşte din încheieturi, încât pare o corabie luptând cu furtuna. De altfel morarul, de multe ori cu o pipă în colţul gurii, pare un bătrân lup de mare, pe sub ale cărui priviri, puţin obosite acum, atâtea întâmplări au trecut!... Aşa cum stă în uşa morii, nemişcat, el pare să contempleze zile întregi cerul. Între norii care se duc spre

miazănoapte, atâtea mori se rostogolesc, mai mari şi mai fantastice decât a lui. Oriunde e viaţă multă şi adevărată, e şi visare.

Şi bătrânul lup de mare se îndreaptă spre stăvilar, să-şi pornească moara, ca şi cum s-ar duce să ridice ancora. Iar apele Oltului o poartă, neagră şi veche, departe, spre ţărmurile pline de lumină ale abundenţei.

Acum, între ape şi pietrele dinăuntru, de cremene, o nouă convorbire începe, fiecare vorbind cu cea mai puternică voce, ca de la o tribună. Căzând în şuvoaie neîntrerupte peste roata grea a morii, mugetul lor se ia la întrecere cu glasul de tunet al pietrelor, părând că pregătesc lumii un nou cataclism. Dar bătrânul lup de mare le ascultă liniştit. În urechea lui plină cu făină, acest zgomot năprasnic ajunge în perioade largi şi măreţe, asemeni acelor discursuri hotărâtoare ale conducătorilor de popoare la o răspântie istorică, menite să orienteze milioanele de oameni, îndemnându-le să meargă mai departe.

Între vorbele grele, de apă şi de piatră, ale acestui mare discurs, boabele de grâu cad una după alta, fiind zdrobite pe rând, descătuşând din coaja lor pulberea albă a făinii, menită să acopere drumul, în viitor, al lumii.

De departe, oamenii aud discursul substanţial al morii, şi inima li se umple de bucurie. Carele cu grâu sunt trase în faţa ei, cu chiote lungi, de nestăpânită veselie. Din toate întâmplările care formează viaţa simplă şi mare a ţăranilor, venirea la moară deasupra sacilor plini cu grâu e ca o lespede ce li se aşază la temelia însăşi a fiinţei lor, umplând-o de linişte şi echilibru. Moara macină, hambarele vor fi pline, continuitatea vieţii e asigurată.

Şi toată ziua se aud chiotele celor care vin să macine, în timp ce, dinăuntru, bărbaţi şi femei ies râzând, cu hainele şi obrazurile albe, pudraţi de moară, pentru marele bal al vieţii, cu însuşi rodul muncii lor de o vară întreagă. Astfel, ceea ce a fost încruntare şi sudoare a frunţii, moara transformă în râs şi bucurie”.

Geo Bogza – *Cartea Oltului*, Editura Jurnalul Naţional, Bucureşti, 2012

X

19. Valea Cernei

„**Pe valea Oltului, de la Ocne-n jos, vezi numai lanuri de grâu,** fâneţe şi întinse ogoare de porumb. La miazăzi, chiar în pragul judeţului cum vii dinspre Romanaţi, ai în faţă dealul viilor, vestitele podgorii de la Drăgăşani; păduri de nuci seculari şi de pruni împodobesc colinile cât vezi cu ochii; de la gura Cernişoarii în sus, între Olteţ şi Olt, Vâlcea e o livadă încântătoare, cu văi străbătute de ape limpezi, cu pajişti înflorite pe sub poalele codrilor, cu sate vesele pe marginea râurilor, cu drumuri albe şi netede, ce s-aştern ca nişte dungi de lumină pe brâile verzi ale dealurilor. Şi bogăţia aceasta de privelişti atrăgătoare, darurile şi frumuseţile acestui pământ binecuvântat au croit o fire mai deosebită ţăranului de aici.

În privirea lui deşteaptă, în portul lui îngrijit, în umbletul lui semeţ, cu pieptul înainte şi cu fruntea sus, în vorba lui cumpănită şi dezgheţată şi-n felul cum te întâmpină şi te ospătează între cei patru păreţi ai lui are ceva din măreţia blândă a naturii care-l înconjoară, din dărnicia largă a pământului pe care trăieşte, din aerul curat şi sănătos pe care-l respiră. De la cea dintâi vorbă, de cum îţi zice «bună ziua», simţi că ai de-a face c-un om de ispravă, gata să-ţi dea un sfat bun, o mână de ajutor, dacă e nevoie, şi asta fără socoteli negustoreşti, fără niciun gând de răsplată, mulţumit că i-ai adus prilej să facă şi el un bine.

Şi câtă plăcere simţi să vezi cum îşi iubeşte ţăranul vâlcean toate lucruşoarele gospodăriei lui, cum caută să le înfrumuseţeze, şi în tot ce face să puie ceva din sufletul lui, din gustul şi priceperea lui, din darul mâinilor lui meştere şi răbdătoare. Mă oprisem la o casă ţărănească de pe valea Cernei şi mă uitam cu drag la poarta ogrăzii – o poartă grea de stejar, lucrată toată în sculpturi migăloase, cum se lucrau în vremuri vechi şi bune uşile sfintelor biserici.

– De cine e făcută poarta asta aşa de frumoasă? întreb pe tânărul gospodar care ne ruga cu stăruinţă să poftim înăuntru.

– A, e de mult, a fost la casa bătrânească... e făcută de-un unchi al tatei, Ilie Rotaru-i zicea lui.

– Azi nu se mai fac lucruri de astea...

– Ba, pe-aici se fac. Lucrăm şi noi, aşa, cât ne taie capu’.

Şi ne-a dus în casă, şi ne-a arătat un război de ţesut, ş-un gherghef, ş-o furcă de tors, şi multe alte scule de-ale casei, lucrate

toate de mâna lui, împodobite cu tot felul de înflorituri săpate în lemn ca de cel mai iscusit meşter.

Şi ce simplu, ce frumos ne spunea, zâmbind de mirarea noastră:

– Astea iarna le lucrăm, când nu prea avem ce face... Stăm la vatră şi ciopârţim şi noi ba una, ba alta, ca să nu şedem degeaba şi ca să mai treacă ziua. Nu-i vorbă, tot atâta se toarce şi c-o furcă mai aşa, dar parcă-ţi umblă mâna mai uşor pe-o sculă frumoasă, şi, nu ştiu cum, iese şi lucru mai curat. Şi pe urmă rămâne la feciori, şi-şi aduc şi ei aminte, cum pomenim şi noi, bunăoară, pe unchiul tatei. De câte ori ne uităm la poarta lui, parcă-l vedem pe el...

Grija aceasta de a-şi lega viaţa de-un lucruşor care va rămâne pe urma lui, la care se vor uita feciorii cu drag când el nu va mai fi, această duioasă întindere de braţe a celui care se duce spre cei cari or să vie este semnul unei simţiri alese ş-al unei bunătăţi largi, înălţătoare, pe care ţăranul vâlcean pare c-o respiră cu aerul sănătos al văilor şi al pădurilor cari-l încunjoară”.

Alexandru Vlahuţă – *România pitorescă*, Editura Jurnalul Naţional, Bucureşti, 2011

X

20. Cernăuți

Pământ basarabean, oceane de grâu, dealuri pustii, întinderi nesfârşite de ape, care sunt tainele tale? Un nou călător, care nu e poliţist să te spioneze, nici negustor să-ţi cumpere grânele sau braţele de muncă, pătrunde înfiorat între dealurile tale; neliniştit că nu-ţi va putea prinde respiraţia lăuntrică, gândurile pe care oamenii tăi le gândesc mai des şi mai amarnic, tot ceea ce e pe dedesubt, în adâncime, şi face ţesătura trainică, de nedezlegat, dintre tine, pământule basarabean, şi oamenii tăi, aceia care sunt atât de strâns legaţi de tine, încât la moarte trebuie să fie rupţi de pe suprafaţa ta, pământ basarabean dintre Prut şi Nistru, pământ negru şi grosolan, din adâncurile căruia au ieşit oamenii înmormântării din judeţul Hotin. Un nou călător vine să treacă printre lanurile tale de grâu, prin sate şi oraşe, pe drumurile tale de humă. Pământule basarabean, respiră din adâncurile tale preistorice, lasă oamenii tăi să gândească gândurile lor cele mai amarnice...

(...)

După ce avionul decolează de pe aerodrom, Basarabia se desfăşoară din nou, sub aripile lui, încă o oră şi jumătate. Aceleaşi coline nesfârşite, aceleaşi case de lut, şi uneori şuviţe de apă, între maluri râpoase, încât pământul pare să fie acolo ros de lepră.

Au venit apoi câteva păduri imense, întinzându-se dintr-o parte în alta. Şi apoi, sus de tot, în nordul Basarabiei, după câteva sute de kilometri, s-a ivit din nou Prutul, încolăcit mereu, cu o vegetaţie bogată, verde, pe malurile lui pline de povârnişuri şi de mori de vânt, apariţii fantastice, bătând neîncetat aerul cu aripile lor negre şi mari.

În aceeaşi zi, spre seară, pe străzile oraşului Cernăuţi. Tramvaie lungi şi subţiri, roşii, trec pe linii înguste, între care creşte iarbă, în libertate. Sunt două numere de tramvai şi amândouă, de la grădina publică mai departe, merg pe aceeaşi linie şi ajung la Prut. Vagonul coboară o coastă repede, şi oraşul rămâne din ce în ce mai sus, mai spre cer. De pe malul Prutului, se vede înalt, cu casele plutind în aer, ca un oraş fantastic, de vis şi de legendă. Câteva case vechi, medievale, cu turnuri subţiri şi acoperişuri ţuguiate, par undeva, foarte departe, de neajuns.

Aici, pe malul Prutului, o şosea pietruită iese din oraş şi trece apa pe deasupra unui pod metalic, construcţie măreaţă, definitivă. O santinelă cu baioneta la armă păzeşte.

Dincolo, după ce podul se sfârşeşte, începe Basarabia.

(...)

Zing-zang, zing-zang, sună monoton şi nesfârşit clopoţeii de la gâtul cailor. Trăsura înaintează pe un covor moale de praf, care de cum trec roţile din urmă, ca şi cum n-ar mai fi nevoie de el, se ridică în aer şi vine în urma noastră. De o parte şi de alta, sunt câmpiile cu floarea-soarelui, tot atât de nesfârşite, ca şi sunetul monoton al clopoţeilor, zing-zang, zing-zang.

Închipuiţi-vă ceea ce se petrece în fiecare zi cu soarele şi cu florile lui, în Basarabia. Dimineaţa la ora cinci, el începe să se ridice de peste câmpiile răsăritene ale Rusiei. De cum a apărut deasupra orizontului, din Basarabia, o provincie întreagă de flori îi răspunde, privindu-l atent, cu interes, ca pe un cunoscut aşteptat care revine. Sute de mii, milioane de flori, milioane de sori în miniatură îl întâmpină şi nu-l mai pierd din ochi. O provincie întreagă, magnetizată ca de o baghetă magică, execută, clipă cu clipă, aceeaşi mişcare. Când soarele e sus, florile îşi răsfrâng capul, ca un om care goleşte o sticlă cu apă. Căldura cotropitoare a după-amiezii. Soarele coboară, şi florile după el, nepărăsindu-l o singură clipă. Şi apoi crepusculul. Câmpiile de floarea-soarelui privesc toate, ca un amfiteatru cu milioane de specatori, cum soarele apune. E ultimul act din spectacolul imens şi colectiv al heliotropilor.

(...)

În locul ovreilor bătrâni şi macabri, în locul birjarilor, în locul oamenilor necioplţi şi plini de murdărie, cu care mă obişnuisem în mahalalele desfundate ale târgurilor pierdute, mă pomeneam acum prizonier în cartierele elegante ale Chişinăului, învârtindu-mă între oameni bine îmbrăcaţi, care veneau să dea mână şi să invite la un aperitiv pe autorul unui reportaj despre provincia lor, anunţat cu afişe enorme, pe toate zidurile acestui oraş. Bodegile din Chişinău sunt spaţioase, cu scaune confortabile şi cu lucruri bune pe care nu le găseşti în celelalte oraşe ale ţării. Dar pentru asta venisem aici? Şi o surdă nemulţumire era tot timpul în mine.

Simţeam că am călcat greşit, că alunecasem pe un strat fals, că aşa cum am pornit-o, nu voi putea întâlni niciodată viaţa adevărată, pulsul autentic de sânge şi de scrâşnet al oraşului acesta, frământat de atâtea tumulturi. Străzile pe care mă învârteam, strada Puşchin şi Alexandrowskaia prea erau largi, prea erau frumoase, pentru ca

toată această frumuseţe să nu fie plătită cu mizerie, pentru ca pe undeva să nu fie un corolar sinistru al ei. Pentru aceste realităţi, oamenii în mijlocul cărora căzusem nu aveau niciun fel de înţelegere. Şi furia împotriva mea însumi creştea.

(...)

La Hotin, punctul unde trebuie să păzească grănicerul, şi unde am obţinut să rămân până ce se va face întuneric bine, e un loc parcă anume făcut să înspăimânte. Întunericul vine dintr-odată, profund, accentuat de malurile înalte şi prăpăstioase care, la câteva zeci de metri de apă, se ridică spre cer ca nişte ziduri; cortină definitivă între ceea ce se va petrece aici şi tot restul lumii. E apoi cetatea imensă, impozantă şi haotică, un lucru care aproape nu se poate descrie, o simţi numai cât de e uriaşă şi de uluitoare. Pe deasupra ei se rotesc bufniţe şi cucuvele, într-un număr impresionant. Ţipătul lor răguşit, vulgar, macabru, e şi mai puţin plăcut într-un asemenea loc. De cu seară, se zărise, pe malul celălalt, un grănicer sovietic. Era scurt şi gras, cu un trenchoat kaki, cam insolent parcă, după cum se plimba el pe mal, fără să arunce spre noi o singură privire.

Acum nu se mai vede nimic. E un întuneric adânc, greu. Nu se aude decât apa Nistrului curgând la vale, clipocind. Şi ceva enorm ca un fund de cer începe să te apese pe umeri.

– Cucuveau, ţipă deodată, strident, una din păsările de deasupra cetăţii.

– Domnule, spune grănicerul, ai stat destul. Acum trebuie să te duci.

Geo Bogza – Ţări de piatră, de foc şi de pământ, Editura Jurnalul naţional, Bucureşti, 2011

X

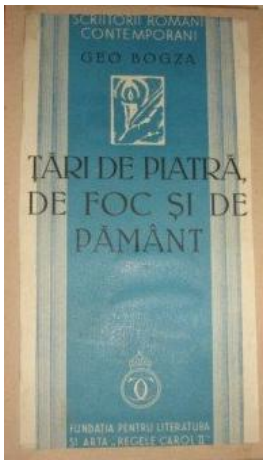
SCRIITORI ROMÂNI CONTEMPORANI
GEO BOGZA
ŢĂRI DE PIATRĂ, DE FOC ŞI DE PĂMÂNT
FUNDAŢIA PENTRU LITERATURĂ ŞI ARTĂ „REGELE CAROL II"

21. Casa noastră

de Octavian Goga

Trei pruni fraţini, ce stau să moară
Îşi tremur' creasta lor bolnavă,
Un vînt le-a spânzurat de vârfuri
Un pumn de fire de otravă.
Cucuta creşte prin ogradă,
Şi polomida-i leagă snopii...
Ce s-a ales din casa asta,
Vecine Neculai al popii!...

De pe pereţii-ngălbeniţi
Se dezlipeşte-n păturі varul,
Şi pragului îmbătrînit
Începe-a-i putrezi stejarul;
Iar dacă razele de soare
Printre şindrile facu-şi cale,
Văd sporul pânzei de păianjen
Şi-nfiorate mor de jale.

Cum dorm acum de mult pierdute
Sub vreascurile stinse-a vetrii
Poveştile-nşirate seara
De-atâtea cuscre şi cumetrii;
Cum tremură cenuşa aspră,
Ce-nfioraţi îmi par cărbunii,
De vraja care-o mai păstrară
Din câte povesteau străbunii...

Înfipt în meşter-grindă, iată-l,
Răvaşul turmelor de oi;
Şireagul lui de crestături
Se uit-atât de trist la noi.
Îmi duce mintea-n alte vremi
Cu slova-i binecuvîntată –
În pragul zilelor de mult
Parcă te văd pe tine, tată.

Şi parc-aud pocnet de bici
Şi glas stăruitor de slugă –
Răsare mama-n colţul şurii,
Aşează-ncet merindea-n glugă...
Înduioşată, mă sărută
Pe părul meu bălan, pe gură;
„Zi Tatăl nostru seara, dragă,
Şi să te porţi la-nvăţătură!”...

Şi uite-mi trece pe dinainte
În rînduri-rînduri toate cele:
Oraşul înnegrit de fumuri
Şi toate plânsetele mele.
Cum m-am făcut apoi cuminte
Cu vremea ce înainta,
Şi m-am trezit pe nesimţite
Că-mi zice satul: „Dumneata...”

Şi câtor strigături la joc
Ţineam cu glasul meu ison,
De câte ori am spus povestea
Lui Alexandru Machidon.
Şi ca un cântec, cum s-a stins
Frumoasa mea copilărie –
Şi dragostea de două veri
Cu fata popii Irimie...

Cu valul vremilor ce curg
Atâtea cântece s-au dus,
Şi valul vremilor ce curg
Atâtea cântece-a răpus...
Eu vă sărut, părinţi străbuni,
Pe varul alb, scobit de ploaie...
...
De ce-ţi ştergi ochii cu cămaşa –
Ori plângi, vecine Niculaie?...

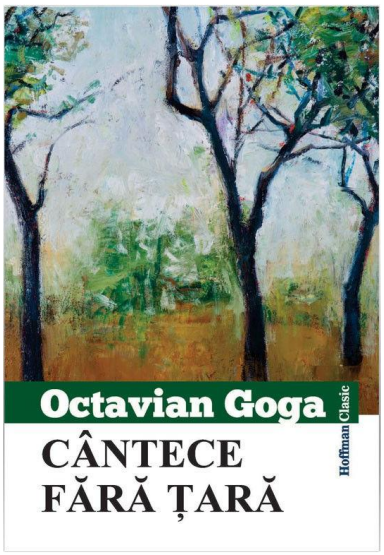

X

22. Mărţişorul

„**Omul e totdeauna întreg şi solidar cu sine:** timpurile de trudă şi pîinea nu-l pot abrutiza pînă la uitarea sărutării şi a podoabei, – şi, la urma urmelor, el e viteaz şi înţelept şi nu se poate lăsa biruit pînă în suflet şi sînge de îngrijorările groteşti ale economiei politice şi de ciclul bancar. O stea i-a răsărit în buzunarul jiletcii, mărţişorul...

Lipscanii, Bulevardele, Calea Victoriei, în părţile lor des circulate, au prezintat, în zilele lui februar, un aspect înfrăgezit. Punîndu-şi de gînd să nu lipsească darurile lui de aur, şi soarele s-a amestecat de aproape cu mişcarea oraşului şi a făcut să scînteieze de lumini jubiliare tot ce de obicei nu străluceşte, spoind cu vopsea miraculoasă casele, de sus pînă jos, şi drumul, pietrele, asfaltul, şi pe ştofa lui preţioasă, de borangic abstract şi de fir impalpabil, şi-a pus piciorul toată lumea. Ca din ape de metal veneau automobilele, iar oamenii au purtat cîte un mărţişor de-al soarelui, în inimă şi pe buze. Ca în icoane, bucureştenii au ieşit pe străzi, cu aureola lui în jurul capului fiecare.

Credincioşi pămîntului şi aderenţi la ţărînă, oamenilor li se ivesc optimismul şi bucuria ca la flori, posomorîţi cînd Dumnezeu se ascunde, şi zburdalnici şi vioi cînd iese din cerurile neguroase în văzduh. De la sorcovă pînă la mărţişor, ziua a crescut cu două ore.

În privinţa mărţişoarelor, istoria e mută, şi găleata zilei de martie o poartă domnişoarele şi cucoanele cu seninătatea artisticei ignoranţe. Cine a născocit mărţişorul şi de ce? Bijutierii vînd mărţişoarele neturburaţi de scrupulul ştiinţelor istorice.

(...)

La început, atunci cînd va fi fost acest început, mărţişorul nici nu era mărţişor şi poate că nici nu se cheamă, dar fetele şi nevestele, care ţineau la nevinovăţia obrazului încă dinnainte de acest început, au băgat de seamă că vîntul de primăvară le pătează pielea, şi nu era nici un leac şi nici un suliman. Acum vreo sută de ani, credinţa că adierea primăverii pătează era în toiul ei. Cărturăresele de pe vremuri, după care au venit cărturarii, făcînd „farmece” şi făcînd şi de dragoste, au învăţat fetele cu pistrui să-şi încingă grumazul cu un fir de mătase răsucit. Firul a fost atît de bun, încît toate cucoanele din mahala şi centru ieşeau în martie cu firul la gît. Dacă ştie ce spune chivuţa, vîntul uşurel de mart. Dacă mai spunem că firul era roşu, înţelegem că el ferea şi de vînt, dar şi de deochi.

Un giuvaergiu, ca să-şi vîndă firele vindecătoare mai iute, avu ideea să atîrne de ele cîte o mărturie, care a intrat în preţ. Pe cînd se

plătea firul, bijuteria era gratuită. Regula s-a stricat cînd bijuteria începu să fie vîndută, devenind gratuit firul de mătase.

Desigur, doamnă, azi-dimineaţă soţul dumneavoastră v-a pus la grumaz un mărţişor, un inel, o brăţară sau o pereche de cercei spînzuraţi de vechiul fir de mătase, răsucit din două iţe, una roşie şi alta albă, ca să nu vă deoache nici soarele, nici vîntul, care sînt bărbaţi. Băgaţi însă de seamă că aurul e cîteodată aproximativ, şi mărgăritarele pot fi de multe ori reconstituite... E cel mai frumos cuvînt ce s-a găsit pentru calificarea lucrului fals. Pedeapsa e simplă şi greşala reparabilă, cu cîteva mii de lei suplimentari...

*

Post scriptum. Am un prieten profesor de istorie, pe care uit în fiecare an să-l întreb cît e de vechi obiceiul românesc şi dacă mărţişorul vine de la muguri şi ghiocei. Odinioară m-am lăsat să cred că datina e nouă, improvizată de un lipscănar. Avînd din întîmplare nu ştiu cîte căruţe din fire de mătase şi neputîndu-se scăpa de ele, s-ar fi înţeles cu un argintar să-i facă boabe din aur găurite şi, tăind firele în bucăţi, ciucurite la vîrfuri, a ieşit cu ele la tîrg, la vînzare, în ziua primăverii.

În nicio ţară, pe unde am trecut, n-am văzut zîntîiul de martie sărbătorit, nici în călindar, nici cu firimituri scumpe spînzurate la gîtul fetelor şi la mîna lor. Pandantivul e altceva, şi amuleta aşişderea. Profesorul de istorie ar fi fost îndreptăţit să-mi răspundă că originea mărţişorului ar fi salba ori cercelul urechii. Între doi cercei, aninaţi acolo, i se cuvine şi Radei şi Domniţei un al treilea strop de diamant, dedesuptul bărbiei şi în despicătura sînilor din horbotă şi cămaşe.

Sau poate că fata frumoasă s-a temut să nu fie deocheată, atunci cînd zodiile încep să joace-n destinul tinereţii aproape de îmbobocire şi, ca să ocolească farmecul şoptit de cele nouă Babe, care încep să suie Caraimanul, lepădîndu-şi în fiecare zi cîte un cojoc sau o bondiţă, îşi încinge grumazul cu o aţă de paianjen, lipită de un fluture cu ochii de argint. Dar obiceiul panglicei roşii înnodată de ramura pomului din livadă, pentru ca floarea să iasă la timp şi pîrgul să nu întîrzîie, este, de zîntîiul lui martie, românesc.”

Tudor Arghezi – *Versuri şi proze,* Editura Ion Creangă, Bucureşti, 1973

X

23. Elogiul satului românesc

– discurs de recepţie rostit de Lucian Blaga, cu prilejul primirii sale în Academia Română, la 5 iunie 1937 –

(fragmente)

„**Am fost învrednicit de înalta cinste de a fi ales** membru al acestei ilustre instituţii într-un moment cînd s-a procedat la o lărgire a cadrelor academice, lărgire cerută, dacă nu mă înşel, de sporul spiritual al ţării. Ales fără înaintaş, ivirea mea aici între Domniile Voastre are oarecum aspectul unei generări spontane.

Trebuie să recunosc că împrejurarea aceasta mă stînjeneşte puţin, deoarece îmi răpeşte posibilitatea şi norocul, date pînă acum în chip de la sine înţeles, de a face, intrînd sub această cupolă, elogiul unui nemuritor dispărut trupeşte, dar care n-a încetat să fie prezent, graţie înfăptuirilor de o viaţă. Vă rog să-mi acordaţi totuşi potrivit obiceiului statornicit, dreptul nescăzut de a face astăzi, aici, elogiul unei alte nemuritoare prezenţe care n-a ocupat nici un scaun în această nobilă incintă. Prezenţa nemuritoare la care mă refer nu e legată de nici un nume, nu rîvneşte la nici o laudă, şi e răspândită în spaţiul din preajma noastră, cît ţine întinderea împărătească a ţării. Vreau să vorbesc despre singura prezenţă încă vie, deşi nemuritoare, nemuritoare deşi aşa de terestră, despre unanimul nostru înaintaş fără de nume, despre satul românesc.

N-aş putea rosti cuvîntul că aş fi făcut vreodată cercetări tocmai sistematice şi cu stricte intenţii monografice cu privire la satul românesc. Satul trăieşte în mine într-un fel mai palpitant, ca experienţă vie. Sunt fiu de preot – toată copilăria, o fantastic de lungă copilărie, adolescenţa, întîia tinereţe pînă la vîrsta de douăzeci şi atîţia ani, le-am petrecut, cu întreruperi impuse de nomadismul sezonier al şcolarului, la sat sau în nemijlocită apropiere, în orice caz în necurmat contact cu satul natal.

Sufletul, în straturile cele mai ascunse ale sale, mi s-a format deci sub înrîurirea acelor puteri anonime, pe cari cu un termen cam pedant m-am obişnuit să le numesc „determinante stilistice” ale vieţii colective. Ceea ce şcoala românească sau străină au adăugat, cred că n-a putut să altereze prea mult o substanţă sufletească modelată după nişte tipare cu atît mai efective, cu cît se impuneau mai inconştient şi mai neîntrerupt.

Şcoala felurită, a noastră şi uneori mai puţin a noastră, mi-a înlesnit doar distanţarea contemplativă, care mi-a îngăduit să vorbesc cu oarecare luciditate despre realitatea sufletească a satului şi despre tiparele ei. Voi vorbi prin urmare despre satul românesc, nu ca un specialist, care şi-a potrivit în prealabil metodele în laborator şi porneşte pe urmă să examineze pe din afară un fenomen.

Voi vorbi despre satul românesc din amintire trăită şi făcînd oarecum parte din fenomen. Voi încerca în puţine cuvinte să actualizez mai ales ceea ce copilul ştie despre sat şi despre orizonturile acestuia. Copilăria petrecută la sat mi se pare singura mare copilărie. Cine nu priveşte în urma sa peste o asemenea copilărie, mi se pare aproape un condamnat al vieţii (cer scuze tuturor citadinilor de faţă, pentru această afirmaţie!).

Copilăria şi satul se întregesc reciproc alcătuind un întreg inseparabil. S-ar putea vorbi chiar despre o simbioză între copilărie şi sat, o simbioză datorită căreia fiecare din părţi se alege cu un cîştig. Căci, pe cît de adevărat e că mediul cel mai potrivit şi cel mai fecund al copilăriei e satul, pe atît de adevărat e că şi satul, la rîndul lui, îşi găseşte suprema înflorire în sufletul copilului.

Există un apogeu exuberant, învoit şi baroc, al copilăriei, care nu poate fi atins decît în lumea satului, şi există de altă parte aspecte tainice, orizonturi şi structuri secrete ale satului, cari nu pot fi sezisate decît în copilărie. Cert lucru, pentru a afla ceva despre viaţa satului şi despre prelungirile ei cosmice, e greşit să iscodeşti sufletul ţăranului matur cu zarea retezată de nevoile vieţii, de mizeriile şi de cele o sută de porunci ale zilei. Pentru a-ţi tăia drum spre plenitudinea vieţii de sat trebuie să cobori în sufletul copilului. Copilăria e de altfel vîrsta sensibilităţii metafizice prin excelenţă. Şi

satul, ca zărişte integrală, are nevoie de această sensibilitate pentru a fi cuprins în ceea ce cu adevărat este. Copilăria mi se pare singura poartă deschisă spre metafizica satului, spre acea stranie, şi firească în acelaşi timp, metafizică, vie, adăpostită în inimile care bat subt acoperişele de paie, şi oglindită în feţele bîntuite de soartă, dar cu ochii atîrnaţi de cer.

Mi-aduc aminte: vedeam satul aşezat înadins în jurul bisericii şi al cimitirului, adică în jurul lui Dumnezeu şi al morţilor. Această împrejurare, care numai tîrziu de tot mi s-a părut foarte semnificativă, ţinea oarecum isonul întregei vieţi, ce se desfăşura în preajma mea. Împrejurarea era ca un ton, mai adînc, ce împrumuta totului o nuanţă de necesar mister.

Localizam pe Dumnezeu în spaţiul ritual de după iconostas, de unde îl presimţeam iradiind în lume. Nu era aceasta o poveste, ce mi s-a spus ca multe altele, ci o credinţă de neclintit. Făceam o tranşantă deosebire între „povestea poveste" şi „povestea adevărată". Topografia satului era plină de astfel de locuri mitologice. La fiecare pas, perspectivele se adînceau şi se înălţau. Tinda vecinului, totdeauna foarte întunecoasă, era fără doar şi poate, un loc în care, cel puţin din cînd în cînd, şi mai ales Dumineca, se refugia diavolul. Nu am încercat într-o zi, cu alţi douăzeci de copii, toţi pătrunşi de fiorii unui sfînt război, să-l izgonim stîrnind cu fel şi fel de unelte nişte zgomote ca de trib african?

Undeva lîngă sat era un sorb; convingerea noastră era că acel noroi fără fund răspunde de-a dreptul în iad, de unde ieşeau şi clăbucii. Trebuie să te transpui în sufletul unui copil, care stă tăcut în marginea sorbului, şi-şi imaginează acea dimensiune „fără fund", ca să ghiceşti ce poate însemna pentru om o geografie mitologică. Iar în rîpa roşie, prăpăstioasă, din dealul viilor, sălăşluia aievea un căpcăun. Satul era astfel situat în centrul existenţei şi se prelungea prin geografia sa de-a dreptul în mitologie şi în metafizică. Acestea alcătuiau pervazul natural şi de la sine înţeles al satului. Satul există în conştiinţa copilului ca o lume, ca unica lume mult mai complex alcătuită şi cu alte zări, mai vaste, decît le poate avea un mare oraş, sau metropolă, pentru copiii săi.

Atingem cu aceasta deosebirea esenţială dintre „sat” şi „oraş”. Satul nu este situat într-o geografie pur materială şi în reţeaua determinantelor mecanice ale spaţiului, ca oraşul; pentru propria sa conştiinţă satul este situat în centrul lumii şi se prelungeşte în mit. Satul se integrează într-un destin cosmic, într-un mers de viaţă totalitar, dincolo de al cărei orizont nu mai există nimic.

Aceasta este conştiinţa latentă a satului despre sine însuşi. Îndrăznesc să fac afirmaţia, fiindcă aşa e înţeles şi trăit satul, în apogeul copilăriei, vîrsta care singură posedă perfectă afinitate cu modul existenţial al satului.

Să privim în schimb oraşul. Copilul se pierde aici părăsit de orice siguranţă. La oraş conştiinţa copilului e precoce molipsită de valorile relative ale civilizaţiei, cu care el se obişnuieşte fără de a avea însă şi posibilitatea de a o înţelege. Cred că nu exagerez spunînd că la oraş copilăria n-are apogeu; oraşul taie posibilităţile de desvoltare ale copilăriei ca atare, dînd sufletelor de grabă o îndrumare bătrînicioasă. La oraş copilul este în adevăr „tatăl bărbatului”, adică o pregătire pentru vîrstele seci! La sat copilăria e o vîrstă autonomă, care înfloreşte pentru sine.

Omul crescut la oraş parvine să înţeleagă sau să se prefacă a înţelege cauzalităţile împrejmuitoare, dar el nu face personal niciodată experienţa vie a lumii ca totalitate, adică o experienţă muiată în perspective dincolo de imediat şi de sensibil. A trăi la oraş înseamnă a trăi în cadru fragmentar şi în limitele impuse la fiecare pas de rînduielile civilizaţiei. A trăi la sat înseamnă a trăi în zarişte cosmică şi în conştiinţa unui destin emanat din veşnicie.

Îmi iau voie să evoc o conversaţie între copii – nu inventată pentru a broda literatură pe marginea ei. Reproduc conversaţia de pe discul de ceară al celei mai fidele memorii. Nu aveam mai mult de şapte ani. Eram vreo cinci băieţi, toţi cam de aceeaşi vîrstă; stăm în cerc, calmi, în mijlocul uliţei, pe înserate. Nu mai ştiu în ce legătură s-a întîmplat ca unul să arunce întrebarea: „Cum o fi cînd eşti mort?”. Unul dintre noi a răspuns neîntîrziat, ca iluminat: „Mort trebuie să fie ca şi viu. E aşa că nici nu ştii că eşti mort. Noi bunăoară stăm aici în cerc şi vorbim, dar poate că suntem morţi, numai că nu ne dăm seama”, încă o dată, – scena s-a petrecut

întocmai. N-am împodobit-o cu nici un detaliu imaginar. Mi-aduc desăvîrşit de bine aminte şi de fiorul încercat în faţa prăpăstioasei perspective deschise prin răspunsul acelui băiat. Era acel cutremur, ce-l încerci în copilărie, ca şi mai tîrziu, cînd calci prin preajma ultimului hotar.

O fetiţă, prietenă de joacă, se căţăra în prunii cimitirului, crescuţi din morminte. Spunea sărind, că vrea să vadă ce „gust au morţii", şi încerca prunele. Cînd muşca dintr-o prună amară, spunea că mortul de la rădăcină trebuie să fi fost rău. Cînd nimerea în alt pom o prună dulce, zicea că mortul de la rădăcină trebuie să fi fost om bun.

Iată concepţii, viziuni, presimţiri, care cresc în chip firesc, chiar în imaginaţia copiilor în lumea satului. Îmi amintesc foarte bine cum ieşeam cîteodată seara în ogradă, în beznă zăream dintr-o dată Calea laptelui şi stelele, ca ciorchinii grei şi mari, coborîte pînă aproape de acoperişele de paie. Priveliştea era copleşitoare; sub impresia ei trăiam în credinţa că într-adevăr noaptea stelele coboară pînă aproape în sat, participînd într-un fel la viaţa oamenilor şi ascultîndu-le răsuflarea în somn.

Sunt aici în joc sentimente şi vedenii nealterate de nici un act al raţiunii şi de nici o cosmologie învăţată şi acceptată de-a gata. Iată experienţe vii, cari leagă cerul de pămînt, care fac o punte între viaţă şi moarte şi amestecă stihiile după o logică primară, căreia anevoie i te poţi sustrage, şi care mi se pare cu neputinţă în altă parte, decît în mediul înţeles şi trăit ca o „lume", a satului. Fiecare sat se simte, în conştiinţa colectivă a fiilor săi, un fel de centru al lumii, cum optic fiecare om se plasează pe sine de asemenea în centrul lumii.

Numai aşa se explică orizonturile vaste ale creaţiei populare în poezie, în artă, în credinţă, acea trăire care participă la totul, siguranţa fără greş a creaţiei, belşugul de subînţelesuri şi de nuanţe, implicaţiile de infinită rezonanţă şi însăşi spontaneitatea neistovită. Omul satului, întrucît izbuteşte să se menţină pe linia de apogeu, genială, a copilăriei, trăieşte din întregul unei lumi – pentru acest întreg; el se găseşte în raport de supremă intimitate cu totalul şi într-un neîntrerupt schimb reciproc de taine şi revelări cu acesta.

Omul oraşului, mai ales al oraşului care poartă amprentele timpurilor moderne, trăieşte în dimensiuni şi stări tocmai opuse: în fragment, în relativitate, în concretul mecanic, într-o trează tristeţe şi într-o superficialitate lucidă. Impresiile omului de la oraş puse pe cîntar de precizie, înghiaţă, devenind mărimi de calcul; ele nu se amplifică prin raportare intuitivă la un cosmos, nu dobîndesc proporţii şi nu se rezolvă în urzeli mitice, ca impresiile omului de la sat.

Cu riscul de a abuza de amintiri, mai pomenesc un simplu fapt divers, petrecut în anii copilăriei mele la sat. Mînat de fobiile şi nostalgiile boalei, un cîine turbat venit de aiurea, intrase în sat, muşcînd pe uliţi şi prin ogrăzi copiii întîlniţi. Faptul a luat numaidecît, nu numai în sufletul meu de copil, ci în tot satul, o înfăţişare apocaliptică, stîrnind o panică de sfîrşit de veac. Nişte babe spălau rana unui copil muşcat, la o fîntînă, şi parcă mai aud şi astăzi pe o babă zicînd: „Vezi căţeii în rană?" – Nu, nu m-am înşelat; baba vorbea despre nişte mici căţei văzuţi în rana copilului. Am asistat astfel la naşterea unui mit al turbării. Femeia aceea vedea aievea nişte căţei în rana copilului, căţei cari aveau să crească în copil, şi de care acesta urma să turbeze mai tîrziu. Nu este această imagine a cîinelui, care contaminează cu căţei pe cel muşcat, cel puţin tot atît de impresionantă ca a fiarei apocaliptice?

Experienţa inevitabilului şi toată panica primară a omului, care se vede pierdut, şi-a găsit întruchipare fulgerătoare în această viziune. Faptele şi întîmplările se prelungesc pentru omul de la sat într-o imaginaţie mitică permanent disponibilă. Nimic mai prompt decît reacţiunea mitică a săteanului. Or, mitul implică totdeauna semnificaţii liniare şi prin aceasta o raportare la întregul unei lumi.

Despre satul românesc (cunosc mai ales satele ardeleneşti) se poate în genere afirma, fără de vreo restricţie esenţială, că mai păstrează ca structură spirituală, aspecte de natura acelora despre care tocmai vorbim. Îmi pot foarte bine închipui că pînă mai acum vreo sută şi ceva de ani, satele româneşti să fi reprezentat de fapt pentru oamenii de toate vârstele, ceea ce ele astăzi mai reprezintă doar pentru copii. Desigur că pe urma contactului diformant direct şi indirect, cu civilizaţia timpului, satul românesc s-a depărtat şi el,

cîteodată chiar destul de penibil, de definiţia a cărei circumscriere o încercăm. Nu e mai puţin adevărat însă că în toate ţinuturile româneşti, mai poţi să găseşti şi astăzi sate cari amintesc ca structură sufletească „satul-idee".

„Satul-idee" este satul care se socoteşte pe sine însuşi „centrul lumii", şi care trăieşte în orizonturi cosmice, prelungindu-se în mit. Ca tip antipodic al acestui „sat-idee" cred că s-ar putea cita de ex., aşezările mărunte cu înfăţişare ca de sate din America de Nord, acele sumbre şi uniforme aşezări de lucrători şi fermieri, ţinute laolaltă de un interes colectiv, dar niciodată de magia unui suflet colectiv. Dacă satul nostru este clădit în preajma bisericii, din care iradiază Dumnezeu, în pomenitele aşezări americane biserica e mai puţin un sălaş al lui Dumnezeu, cît un fel de întreprindere şi bancă a coloniei, o societate pe acţiuni. Pastorul ţine predici cu invitaţii ca la cinematograf şi cu preţuri de intrare. Nu vom pune numai decît şi întru totul la îndoială credinţa acelor bravi cetăţeni (se spune chiar că unii sunt foarte credincioşi), dar credinţa lor e integrată ca un şurub bine uns în angrenajul vieţii profesionale închinată succesului practic ca atare.

Să mi se îngăduie mîndria de a afirma că, din punct de vedere uman, săteanul nostru reprezintă un tip mult superior, mult mai nobil, mult mai complex în naivitatea sa. Satul nostru reprezintă o aşezare situată şi crescută organic într-o lume totală, care e prezentă în sufletul colectiv, ca o viziune permanent efectivă şi determinantă. Fermierul american, simţindu-se alungat la periferia existenţei, e veşnic abătut de nostalgia oraşului; cu gîndul la bogăţie, cu frica de mizerie, cu Dumnezeul său localizat într-o singură celulă a creierului, el nu se integrează deschis în cosmos, ci se simte doar chemat să exploateze un fragment al acestuia sau să-l părăsească în clipa cînd fragmentul nu mai rentează.

Am încercat în studiile mele de filosofia culturii să pun în relief aspectele sau categoriile stilistice ale vieţii şi ale duhului nostru popular. Nu voi repeta aici ce am spus în acele studii despre „matca stilistică" a culturii noastre. Voi întregi doar punctele de vedere puse în evidenţă cu cîteva noi observaţii. Satul românesc, în ciuda sărăciei şi a tuturor neajunsurilor cuibărite în el prin vitrega colaborare a

secolelor, se învredniceşte în excepţională măsură de epitetul autenticităţii.

Mai precis, între nenumăratele sate româneşti găsim atîtea şi atîtea aşezări, cari realizează ca structură sufletească întocmai termenii definiţiei pe care o acordăm satului. Satul ca aşezare de oameni, colectiv cuprins de formele interioare ale unei matrici stilistice, poartă pecetea unei unităţi şi are caracterul unui centru de cristalizare cu raze întinse spre a organiza în jurul său un cosmos. Cosmocentrismul satului nu trebuie înţeles însă ca o grotescă trăsătură de megalomanie colectivă, ci ca o particularitate, ce derivă dintr-o supremă rodnică naivitate.

Fiecare sat îşi are sub acest unghi mîndria sa, care-l împinge spre o diferenţiere de celelalte sate învecinate, sau mai depărtate. Satele nu ţin să se conformeze toate la rînduielile unuia singur. În port, în obiceiuri, în cîntec, fiecare sat ţine la autonomia şi la aureola sa. Instinctul de imitaţie, căruia o anume sociologie i-a acordat un rol cu totul exagerat în viaţa umană, nu depăşeşte decît foarte diminuat şi foarte sever controlat pietrele de hotar ale colectivităţii unui sat. Să se compare odată această neostentativ mîndră comportare cu aceea a orăşenilor, cari se supun docil tuturor cazurilor modei lansate dictatorial de undeva dintr-un centru mondial. Intervine aici o diferenţă foarte profundă de psihologie.

Orăşenii trăiesc în altfel de orizonturi şi sufăr aproape întotdeauna de conştiinţa şi teama periferialităţii. Între marile oraşe e o adevărată întrecere de a preface şi de a proclama pe toate celelalte drept „provincie”. Termenul de „provincie” circumscrie un vast şi grav complex de inferioritate. Să se observe însă, că problemele de psihologie legate de polaritatea „metropolă/provincie” nu se pun deloc pentru sufletul satului.

Fiecare sat care se respectă ca atare există pentru sine în centrul unei lumi, şi are frumoasa mîndrie de a fi puţin mai altfel decît toate celelalte. Fiecare sat vrea să rămînă el însuşi, nu vrea să dicteze celorlalte nici gustul, nici reguli de comportare. Se constată o oarecare aristocratică distanţare, dar cîtuşi de puţin afişată ca atare, între sat şi sat. Acest mod de a-şi înţelege existenţa aduce cu sine şi stîrneşte acea varietate de aspecte în cadrul unuia şi aceluiaşi stil,

vast răspîndit pe cîte o întreagă ţară, varietate pe care o ilustrează aşa de minunat diversele „ţări româneşti”.

Din modul cum satul îşi înţelege existenţa, mai rezultă însă şi un al doilea aspect şi alte consecinţe, cari merită să fie reţinute. Satul, situat în inima unei lumi, îşi e oarecum sieşi suficient. El n-are nevoie de altceva decît de pămîntul şi de sufletul său şi de un pic de ajutor de sus, pentru a-şi suporta cu răbdare destinul. Această naivă suficienţă a făcut bunăoară ca satul românesc să nu se lase impresionat, tulburat sau antrenat de marile procese ale „istoriei”.

Satul e atemporal. Conştiinţa surdă, mocnind sub spuza grijilor şi a încercărilor de tot soiul, conştiinţa de a fi o lume pentru sine, a dat satului românesc, în cursul multelor secole foarte mişcate, acea tărie fără pereche de a boicota istoria, dacă nu altfel, cel puţin cu imperturbabila sa indiferenţă. Boicotul instinctiv se ridica împotriva istoriei, ce se făcea din partea străinilor în preajma noastră. Mîndria satului de a se găsi în centrul lumii şi al unui destin, ne-a menţinut şi ne-a salvat ca popor peste veacurile de nenoroc.

Satul nu s-a lăsat ispitit şi atras în „istoria” făcută de alţii peste capul nostru. El s-a păstrat feciorelnic neatins în autonomia sărăciei şi a mitologiei sale, pentru vremuri cînd va putea să devină temelie sigură a unei autentice istorii româneşti. Fac elogiul satului românesc, creatorul şi păstrătorul culturii populare, purtătorul matricei noastre stilistice. Să nu se creadă însă că dînd grai unei încîntări, aş dori să rostesc, cu ocoluri, dorinţa de a ne menţine pentru întotdeauna în cadrul realizărilor săteşti, îmi refuz asemenea sugestii sau îndemnuri.

De o sută de ani şi mai bine ne străduim toţi intelectualii pe o linie mereu înălţată, să creem, într-o epocă de tragice răspîntii, o cultură românească majoră. Strădaniile merg paralel cu procesul emancipării noastre politice, cu acela al formării statului şi al întregirii neamului. Cari sunt însă condiţiile, ce trebuiesc să fie în prealabil date, pentru ca un popor să poată în genere spera că va putea deveni creatorul unei culturi majore? Opinia curentă, cu care trebuie să ne războim, e că pentru aceasta ar fi de ajuns un număr cât mai mare de genii şi talente. Teoria ni se pare simplistă.

O cultură majoră nu s-a născut niciodată numai din elan genial. Desigur, geniul e o condiţie. Dar o cultură majoră mai are nevoie şi de o temelie, iar această temelie *sine qua non* e totdeauna matca stilistică a unei culturi populare.

(...)

Iată de ce am socotit că un examen stilistic al culturii noastre populare se impune poruncitor. De rezultatul unui asemenea examen depinde, nici mai mult nici mai puţin, decît credinţa în destinul nostru spiritual.

În studiile mele de filosofia culturii, intitulate: orizont şi stil şi spaţiul mioritic, am ajuns la unele concluzii cari îndreptăţesc cel mai robust optimism. Avem un orizont sufletesc al nostru, acel spaţiu indefinit ondulat, ca plaiurile ţării, manifestat îndeosebi în doină şi în cîntecele noastre, şi nu mai puţin într-un unanim sentiment românesc al destinului. Am avut prilejul de-a arăta, de pildă, ce rol joacă în sufletul nostru popular categoriile „organicului", în felul cum ne comportăm faţă de rînduielile firei şi rolul pe care îl joacă transfigurarea „sofianică" a realităţii în poezie, în artă, în credinţă. Înclinarea spre pitoresc îşi are la noi şi ea specificul ei, întrucît apare solidară cu un deosebit simţ al măsurii şi atenuată de un accent de molcomă discreţie.

Nu voi stărui asupra tuturor acestor structuri şi categorii ale inconştientului nostru etnic colectiv, pe cari mi-am luat sarcina să le pun în lumină altădată. Matca stilistică românească este o realitate. O realitate sufletească de necontestat. Putem privi ca niciunul din popoarele înconjurătoare, în afară poate de cel rusesc, cu mîndrie de binecuvîntaţi stăpîni asupra acestui incomparabil şi inalienabil patrimoniu.

Matca stilistică populară, şi cele înfăptuite sub auspiciile ei, indică posibilităţile felurite ale viitoarei noastre culturi majore. Să ridicăm cu o octavă mai sus torentul de lirism, ce curge unduitor în imnul mioritic al morţii, să subliniem şi să monumentalizăm în închipuire aspectul bisericilor de lemn din Maramureş sau din Bihor, sau al caselor ţărăneşti din Ţara Oaşului, să prelungim în mari proiecţiuni metafizice viziunea cuprinsă în aceste versuri populare:

Foaie verde grîu mărunt/Cîte flori sunt pe pămînt/Toate merg la jurămînt./Numai spicul grîului/Şi cu viţa vinului/Şi cu lemnul Domnului/Zboară-n naltul cerului/Stau în poarta raiului/Şi judecă florile/Unde li-s miroasele.

Asemenea operaţii sunt destinate să ne dea presentimentul just al viitoarelor noastre posibilităţi de cultură majoră. Recitiţi de exemplu legenda poetizată *Soarele şi luna* din colecţia Teodorescu şi veţi găsi viziuni prin nimic inferioare celor mai admirate din marile poeme ale omenirei, de la *Divina Comedie* pînă la *Faust*.

Drept încheiere să mi se îngăduie să dau expresie şi unui gînd restrictiv. Aş dori ca acest elogiu al satului românesc să nu fie înţeles ca un îndemn de ataşare definitivă la folclor şi ca îndrumare necondiţionată spre rosturi săteşti. Cultura majoră nu repetă cultura minoră, ci o sublimează, nu o măreşte în chip mecanic şi virtuos ci o monumentalizează potrivit unor vii forme, accente, atitudini şi orizonturi lăuntrice.

O cultură majoră nu se stîrneşte prin imitarea programatică a culturii minore. Nu prin imitarea cu orice preţ a creaţiilor populare vom face saltul de atîtea ori încercat într-o cultură majoră. Apropiindu-ne de cultura populară, trebuie să ne însufleţim mai mult de elanul ei stilistic interior, viu şi activ, decît de întruchipări ca atare. Nu cultura minoră dă naştere culturii majore, ci amîndouă sunt produse de una şi aceeaşi matrice stilistică. Să iubim şi să admirăm cultura populară, dar, mai presus de toate, să luăm contactul, dacă se poate, cu centrul ei generator, binecuvîntat şi rodnic ca stratul mumelor”.

Lucian Blaga, 5 iunie 1937, publicat în SINTEZA, 30 iulie 2016

X

24. Basarabie robită

de Radu Gyr

Din Bugeac până'n Hotin,
bubă neagră şi venin.
Din Orhei până'n liman,
junghi şi ţeapă de catran.
Cerul supt, cu şolduri slabe,
stă'ntr'o rână pe cocioabe.
Zarea zace 'nvineţită
ca o piele tăbăcită.
Mlaştinile, în pustie,
fumegă otravă vie.
Putrezi, racii şi răspării
pe sub secetele ţării.

Luna pare ştreang si cange, -
soarele, pe picioroange...
Iese Foamea'n drum oloagă,
răşchirată pe mârţoagă,
si cum horcăe, beteagă,
la oblânc, într'o dăsagă,
sună numai căpăţâni
şi ciolane de rumâni.

Iese Foamea'n drum jegoasă,
luna-i stă pe umeri coasă.
Când rânjeşte,
pârjoleşte,
și când geme,
ca'n blesteme,
vine molima – strigoiul –
ca să joace tontoroiul.

În amurg, 'naintea porţii,
văduvele-şi chiamă morţii.
La răspântii, ca besmeteci,
plâng orfanii, trenţe, peteci,
umbre de sperietori
pentru corbi şi pentru ciori.
La răscruci,
bătrâni năuci
scuipă scrum, oftează tuci,
îşi fac cruci

şi trec năluci...

Gem căruţe spre Tighina
cu oftica şi neghina.

Foame... pielea stă pe oase
ca o scoarţă viermănoasă.
Foame... pântecul se suge,
prins de şiră cu belciuge.
Foame... cleiul mâinilor
lins de limba câinilor.

Apele din Cogâlnic
înghit stârvuri de calic,
dar la praznic venetic
joacă luna din buric...

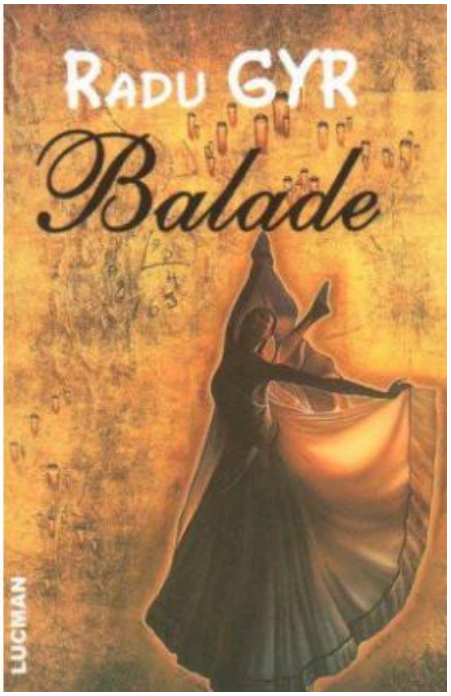

Ghiare lacome, de ciumă,
prind oftatul şi-l sugrumă,
și pe drumuri lungi de brumă
smulg troiţele din humă.
Sub harapnice cu sfârcuri
cad bisericile'n smârcuri.
Strâmb, prin şanţuri cu nămoale,
numai cântecul de jale
mai cutează să rămâie
împăiat ca o momâie...
Peste viaţă, peste ţară,
boleşniţa ca o fiară,
iar de-a lungul şi de-a latul
veneticii ca bubatul...

Uite, ghiara hrăpăreaţă
cum ne'nfulecă din viaţă,
şi ne fură soarele,
sângele, hambarele,
ziua, dimineţile,
cerul şi fâneţile, –
şi ne lasă,
şi ne lasă
numai foame şi pucioasă
şi luna rânjind, cleioasă,
lângă geam proptită'n coasă...

X

25. Diplomatul profund patriot: Nicolae Titulescu

Ca orice elev al Centenarului Colegiu din Craiova, rămîneam în admirație în fața lapidelor de marmură din Aulă, pe care era înscris, cu litere de aur, numele premiantului de onoare, Nicolae Titulescu.

În vara anului 1937, făceam parte dintr-un grup de studenți români aflați la Cursurile de Vară ale Universității din Grenoble și care, dorind să cunoască Geneva și Palatul Națiunilor, au fost lăsați să pătrundă pe teritoriul elvețian, fără de viză, la simpla invocare la graniță a numelui ilustrului compatriot care fusese de două ori președintele organismului internațional ce însumase speranțele omenirii de pace și înțelegere între popoare ale acelor timpuri. Iar coincidența face ca activitatea Asociației Române pentru Națiunile Unite, în cadrul căreia activează cei care cred în finalitatea Organizației Națiunilor Unite, să se desfășoare în alba incintă a Casei Titulescu, sediu admirabil al vieții și creației marelui patriot al cărui centenar a fost aniversat de curînd.

Iată astfel o serie de contacte, indirecte, care ne-au apropiat de personalitatea diplomatului ilustru, de aceea a cărui axă cardinală a întregii existențe și opere a fost patriotismul luminat.

Înalta instanță care judecă inflexibil orice creație, materială ori spirituală, este istoria, și ea acordă recompense maxime acelora care au fost totdeauna activi în slujba marilor interese colective, în slujba patriei.

Oricine recitește volumele publicate, de discursuri și documente, ale omului de stat, parcurge un itinerariu marcat de adînca iubire de patrie a aceluia care putea să exalte, cu cuvinte de flacără, istoria poporului român, arbore uriaș, înrădăcinat de milenii în aceste pămînturi binecuvîntate: „... Astfel eu care sînt pămîntean, adînc pămîntean, eu care particip de atîția ani la viața internațională fără a uita că sînt român, eu care sunt soldat al țării mele în tranșeele păcii și care n-a cunoscut încă demobilizarea... am văzut toate țările la ele acasă sau la muncă, pentru a ajunge la concluzia că nimic nu poate prețui mai mult ca glia strămoșească...”

Întreaga sa viață, chiar atunci cînd sub presiunea violentă a forțelor obscurantiste a fost îndepărtat de la timona politicii externe

a României, el a activat cu intensitate pentru prestigiul ei internațional, pentru asigurarea independenței, libertății, integrității teritoriale a țării sale.

El a fost, inspirat totdeauna de profundul, luminatul său patriotism, un militant strălucit al principiului egalității în drepturi a tuturor statelor, convins total că nici aria geografică, nici numărul de locuitori, nu pot să fie determinante pentru a echivala dimensiunile și valoarea civilizației unui popor, prezența lui specifică, integratoare în istoria lumii. El a preconizat, în spiritul unui lucid umanism, comprehensiunea internațională dar și eliminarea amestecului extern în treburile interne ale unui stat: „... Vrem să fim prietenii tuturor națiunilor, fără excepție, dar în treburile noastre nu primim ca stăpîni decît pe noi înșine...”

Și a activat, în spiritul profundului său patriotism, cu o demnitate plenară care putea să fie admirată oriunde în lume.

De aceea putea afirma, cu justificata mîndrie a omului de stat care considera superioare interesele patriei, oricăror alte interese: „... tot ce m-a putut dobîndi pentru România în cariera mea politică a fost fructul luptei și al rezistenței, iar nu al rugăciunii și implorațiunilor...”

Nimeni ca el nu a înțeles în trecut că „bunul cel mai de preț al unei țări este pacea prelungită, care singură îngăduie unei națiuni să-și găsească drumul, care singură îngăduie să aducă civilizației generale binefacerile creatoare ale geniului național...” „Soarta omului este să trăiască și nu să moară. Ocupația lui trebuie să fie munca și nu distrugerea prin promovarea războiului...” Aceste citate, desprinse în urma unei lecturi a textelor titulesciene, care desigur nu a putut să fie integrală, ci doar a documentelor publicate pînă acum, au puterea sintetizatoare și claritatea de cristal a aforismelor.

Totdeauna gîndind la România, marele om de stat a căutat să creeze un întreg sistem de alianțe și de pacte, în al căror centru iradiant se aflau patria și interesele ei vitale. Așa au fost aliațele exemplare ale Micii Înțelegeri, ale Înțelegerii Balcanice, Pactul Balcanic.

Prin activitatea sa intensă, încă de la începuturile carierei, Nicolae Titulescu a dezvoltat o inteligentă propagandă pentru România, în Consiliul Național Român de la Paris, ca delegat la Conferința Păcii din 1920, ca ministru plenipontențiar la Londra.

Șapte ani, cu o rară tenacitate, cu un geniu financiar și juridic excepțional, el a dus bătălia în conflictul celebru în istoria diplomației, „al optanților”, cîștigînd pentru țara sa justa recunoaștere a unor legitime drepturi.

Cînd a fost ales, în toamna anului 1930, Președintele Adunării generale a Societății Națiunilor, el a considerat excepționalul eveniment drept o recunoaștere a strădaniilor continue ale țării sale în asigurarea unui climat general de pace și înțelegere între popoare. Avea s-o spună în cuvîntul de deschidere al lucrărilor celei de a 11-a sesiuni a Ligii Națiunilor: „...această (alegere) este dovada recunoașterii eforturilor constante ale țării mele de a organiza, în pace și muncă, o viață corespunzătoare marilor principii ale Societății Națiunilor...”

Apărarea cauzei României oriunde în lume a fost steaua polară a vieții lui Nicolae Titulescu. Un alt exemplu luminos îl oferă activitatea diplomatului român relativă la încheierea Tratatului româno-sovietic, îndelung pregătit de acela care nu putea uita nici o clipă interesele Patriei. Cu o luciditate pătrunzătoare, dar nu lipsit de fervoarea participării la destinele țării, el putea să declare în Parlament: „... Îndrăznesc să afirm că nu este nici un român mai pătruns decît mine de necesitatea pentru țara noastră a unor bune raporturi de vecinătate cu marea republică de la răsărit și nu este nimeni mai dornic decît mine de a putea relua, cu respectul intereselor noastre legitime, raporturi normale spre propășirea și beneficiul ambelor noastre state...”

Stabilirea legăturilor diplomatice între România și U.R.S.S. a fost un act fundamental al politicii externe românești, datorat în primul rînd clarviziunii politice și patriotice a lui Nicolae Titulescu, profund cunoscător al premiselor istorice, geografice și politice ale contemporaneității sale.

Cooperarea pentru salvgardarea păcii, pentru respectarea drepturilor fundamentale ale popoarelor, a fost comandamentul întregii politici externe a României, orientată de diplomatul prețuit pe orice meridian, pentru admirabila sa consecvență.

Demnă de a fi din plin relevată, inspirată tot de constanta, patriotica sa preocupare de a consolida suveranitatea și securitatea României de netîrîre a țării în prăpastia dictaturilor, a fost lupta lui înverșunată împotriva fascismului și hitlerismului.

Neuitate și înscrise în memoria tuturor forțelor progresiste, au fost acțiunile de la Societatea Națiunilor ale diplomatului român împotriva fascismului italian, care căuta să reducă la starea de sclavie un întreg popor în Etiopia.

Desigur că lucidul om de stat și-a dat seama, ca nimeni altul, de marea primejdie a fascismului internațional, pe care îl denunța cu orice prilej, gîndind, în primul rînd, la interesele naționale ale României.

Profundul lui patriotism l-a orientat și în activitatea diplomatică de combatere a celor care vroiau să revizuiască tratatele de pace sau Statutul Ligii Naţiunilor. Nimeni ca el, dintre marii diplomați ai timpului, nu a activat, cu fidelitate totală pentru apărarea cauzei Naţiunilor Unite, pentru apărarea statutului său fundamental.

Prin el, România s-a impus ca protagonistă a diplomației păcii și înțelegerii între popoare, prestigiul ei internațional strălucind cu intensitate. De aceea România avea să fie aleasă membru permanent în Consiliul Ligii Națiunilor iar reprezentantul ei avea să fie ales, fapt absolut excepțional, pentru a doua oară președinte al Adunării generale. Presa internațională sublinia clar semnificația acestei alegeri, ca în *Echo de Paris*: „... Adunarea a voit să facă o manifestare excepțională omului de stat român, care reprezenta, cu cea mai mare inteligență, elocvență și putere, lupta națiunilor mici contra imperialismului...”

Titulescu era conștient de aportul său la Liga Națiunilor, forul internațional care căuta să servească idealurile păcii.

El era profund conștient și de caracteristica rolului națiunilor așa-zis *mici*, în apărarea unor asemenea idealuri. Avea să se exprime, hotărît, asupra acestor probleme în faimoasa sa cuvîntare, ținută la Universitatea din Cambridge: „Cred că pot vorbi de Societatea Națiunilor ca de o parte a propriei mele vieți. Știu bine că reprezint numai o țară așa-zis „mică” - eu prefer să zic «încă tînără». Dar dacă țările nu sînt egale în putere și experiență, oamenii politici pot fi egali în dragostea și grija lor pentru pace. Se poate că țările așa-zise mici cunosc mai bine exigența păcii ca țările mari...”

Aceeași absolută încredere în forțele și destinul Patriei, în misiunea ei viitoare în lume, va inspira și un discurs (în anul 1934), în Parlament, al lui Nicolae Titulescu: „Și departe de a fi descurajat, misiunea viitoare a țării mă susține în orice clipă. Ideea misiunii istorice a României este atît de tare la oamenii noștri de stat încît ea singură poate explica puterea lor de rezistență în mijlocul greutăților și amărăciunilor care întovărășesc sarcina lor... Străinătatea nu cunoaște puterea pe care o dă românilor credința că ei nu și-au spus încă cuvîntul în evoluția internațională...”

Mai clară, mai fierbinte încă, unda patriotismului lui Nicolae Titulescu va interfera în discursul său din Parlament cu ocazia vizitei Președintelui Consiliului de Miniștri al Franței, Paul Boncour (mai 1935): „...Ceea ce caracterizează mai înainte de toate pe români este dragostea lor arzătoare de țară, credința lor nestrămutată în destinele care o așteaptă, îndărătnicia lor la orice tranzacție cînd este vorba de interesul național. Istoria României este istoria care

începe. Prea multe veacuri de suferință au plămădit sufletul românesc pentru ca el să nu proiecteze spre viitor, în virtutea unui fel de compensație naturală, comandamentele instinctului său de justiție..."

Douăzeci de ani a activat, sub semnul unei profunde iubiri de țară, cel mai strălucit reprezentant al diplomației trecutului românesc. Cînd a fost silit să părăsească, sub impactul violent al presiunii fascismului, cîrma politicii externe a României, el avea să declare, dincolo de orice amărăciune, dincolo de orice deziluzie, nestrămutatul său crez patriotic: „... Țin să se știe că dacă am fost în trecut, în orice clipă, în serviciul națiunii mele, mă consider și azi tot în serviciul ei și apărarea ei de rele nu va înceta decît odată cu viața mea..." Și acestui înalt comandament patriotic Titulescu i-a dat ascultare pînă în ultima clipă a existenței sale.

În acest palid comentar am căutat să subliniez cuvintele esențiale ale marelui diplomat român.

Nu se poate termina un asemenea comentar fără un alt citat revelator extras dintr-un alt discurs al lui Titulescu: „... Ideile nu mor cu aceia care le întrupează. Aceia care mor pentru o idee sunt eroi al căror testament consistă în simplul cuvînt: *Continuați*..."

Și într-adevăr, politica externă a României, aflată în noile condiții, continuă, pe un alt plan, calea pe care a pășit acela care a reprezentat, la vremea lui, aspirațiile spre pace și înțelegere internațională ale poporului român.

Astăzi planul relațiilor internaționale este marcat printr-o prezență activă, unanim recunoscută, a României, la dezbaterea marilor probleme ale umanității, la promovarea unor generoase soluții bazate pe dreptul fiecărui popor de a dispune de soarta sa, de a se dezvolta liber și a beneficia de roadele colaborării egale.

Astăzi Liga Națiunilor își are continuare majoră în Organizația Națiunilor Unite, for internațional cu finalitatea promovării politicii de pace și de destindere, de preîntîmpinare a războiului, de zădărnicire a oricăror agresiuni.

Printre precursorii acestei cooperări și înțelegeri internaționale, ai păcii și soluționării echitabile a problemelor umanității, se află în primul rînd, Nicolae Titulescu, luminat patriot și diplomat român.

Alexandru Balaci, *Sinteze umaniste,* Editura Eminescu, 1984

X

26. Rapsodia pădurii

(II. Descrierea chipurilor)

de Nicolae Labiș

(...)
2.

În munți, la noi, cea mai curată apă
Trei șipote îngemănate-o dau,
În ele noaptea cerbii se adapă,
Ciobanii dimineața vin și beau.

Le-nmiresmează cetina și floarea,
Miloase crengi cu umbra le-nvălesc...
Pe doaga lor se împletește unda
Ca sunetu-ntr-un fluier ciobănesc.

Când a trecut războiul clănțănind
Din guri de tun și gheara de șenile,
Urcau în munți cu turma trei bătrâni,
Urcau pe căi ferite și tiptile...

Prin sate umblau nemții hămesiți,
Prădând tot ce-ntâlneau, din răsputere.
Cei trei ciobani mânau la loc ferit
A satului mândrie și avere.

Cel căruia-i dăduse satul turma,
Trădat, fusese prins și spânzurat,
Dar nemții nu aflară de la dânsul
Nimic – și-acum nici oamenii din sat

Nu mai știau de turmă. Rătăcită,
Pierdută o credeau, fără oieri...
Și singuri își frângeau amărăciunea:
Decât la nemți, mai bine nicăieri!

Urcau în munți cu turma trei bătrâni...
Se furișau prin negre văgăuni,
Purtând o-ngrijorare grea pe față.
Tăcea până și limba la tălăngi,
Legată strâns cu fire de verdeață.

Câteodată se-ntorceau tustrei,
Cântând tustrei cu glasuri răgușite,
Ca trei bețivi, și-și fluturau în vânt
Bătrânele lor bărbi încărunțite.
Din când în când, oprindu-se-n răscruci,
Trăgeau din ploscă câte-o-nghițitură.

Apoi cântau mai veseli, clătinați,
Și a plăcere plescăiau din gură.
În sat puțini știau că cei trei moși
Sunt cei ce-n munți se îngrijesc de turmă,
Și oamenii din sat îi huiduiau,
Și grele vorbe le-aruncau din urmă.

Vădanele și mamele-i priveau:
Cum pot să bea-n neștire, când departe
Cei dragi erau cu foamea logodiți
Ori poate logodiți cu doamna-moarte.
Iar nemții hohoteau în urma lor
Și îi lăsau nestingheriți să treacă,

Cei trei păreau a nu le prea păsa –
Ziceau că-n vin necazul și-l îneacă.
Când singuri rămâneau, se întristau
Că satul nu-i cunoaște și-i urăște.
Cântau din fluier. Fluierul părea
Că singur dânsul pentru ei vorbește.

Nicolae Labiș

Dar într-o noapte-a mai vorbit un om
Ce i-a vândut. I-au prins. Bătăi, să spună.
N-au spus nimic, și fost-au spânzurați
A doua zi, de-o creangă, împreună,
Și satul nu s-a întristat, n-a plâns
Pe cei trei moși cheflii, vânduți satanei,
Ba chiar groparii-i înjurau, știrbind
Lopețile-n tăria rece-a stanei.
Unii râdeau văzând că morții au
Plosca la ei, chiar atârnați de funii.
Doar trei flăcăi s-au închinat pios,
Și-au lăcrămat, precum văzură unii.
Apoi cei trei flăcăi au destupat
Hulita ploscă-a celor duși în groapă,
Și, lumii, tremurând, au arătat
Că-ntr-însa era apă. Numai apă.

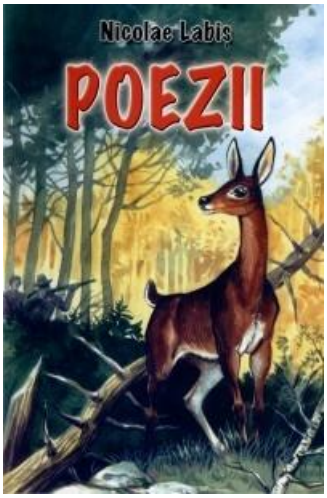

Așa, în toamna cu lumină rece,
Toți cei din sat cutremurați aflau
Cum cei uciși nu își riscau doar viața,
Ci și mândria cinstei își riscau.
Războiul se îndepărta... Armate
Curgeau purtând pe flamuri stele noi

Și coborau din munte către sate,
În șiruri albe, turmele de oi.
Se înnsera. Și șipotele-aproape
Curgeau adormitor de diafan.
Se împletiră undele pe doagă
Ca trilul într-un fluier de cioban.
Înalte stele-n ceruri răsăriră
Și străluciră-ntre lumini Carpații.
Părea că zei semeți murind, stropiră
Nemuritorul sânge-n constelații.
(...)

X

27. Dac'am plecat, Ardealule, din tine

Aceste versuri și cântecul corespunzător au fost compuse după anexarea Ardealului de Nord de către Ungaria Hortistă, în urma Dictatului de la Viena. Au fost cântate de trupele române în ofensiva din 1944.

Dac'am plecat, Ardealule, din tine,
Nu–i vina noastră, iarăși vom veni.
N-am fost învinși și nu vom fi nici mâine,
Când ceasul biruinței va sosi.

Refren:
Aveam o țară scumpă și mândră,
Aveam, și iarăși vom avea;
Dușmanul, care astăzi râde,
Va tremura privind la ea.

Noi te iubim că tu ai fost al nostru,
și viața pentru tine ne-am fi dat,
dar prin dictatul rușinos și monstru,
Hortiștii-au reușit de te-au furat.

Refren:

De-aici, din depărtări, privind spre tine,
ne plângem jalnic chinul tău amar,
când știm că frații cei rămași în tine,
sunt torturați de un popor barbar.

Refren:

Te vom lua că tu ești doar al nostru,
lăsat pe veci de Daci și de Romani.
Te-am moștenit de la strămoșii noștri,
și nimănui nu te-om lăsa în dar.

Refren:

Vom trece iar pe vechea frontieră,
dreptatea noastră e Stăpâna-acum.
Prin vijelii și foc de mitralieră,
Armata noastră își va face drum.

Refren:

Credința în țară și mereu înainte,
să cucerim ce-avem de cucerit.
Ardealul nostru e o țară scumpă,
Sălaj, Bihor și Clujul e iubit!

Refren:

X

28. O oră din august

În depărtare, în direcția sud, se auzeau **Izgomote** înăbușite de explozii. Tunarii se răsuciră și ei pe coaste, și se ridicară în capul oaselor. Ce-o fi? Or fi venit iar americanii fără veste, cum se mai întîmplase odată, și or fi început iar să bombardeze Bucureștiul? Era ora lor, zece, unsprezece dimineața... Ofițerul coborî la postul său de comandă. Nu trecu mult și telefonul țîrîi. Dar vocea pe care el o auzi de dincolo era ciudat de liniștită și mai ales confidențială, aproape șoptită:

– Cine e? Sublocotenentul Roșu?

– Ordonați, domnule colonel.

– Nu e bine, Roșule, zise colonelul, germanii nu se retrag. Formația aceea pe care ai văzut-o dumneata bombardează Capitala: au deschis ostilitățile. Trebuie să-i nimicim, sublocotenent, să ne facem datoria, altfel... Ordin: trageți asupra oricărui avion care se ridică de pe aeroportul german. Veți primi muniție suplimentară. Sînteți singura baterie care poate pune în pericol absolut orice decolare a avioanelor inamice, dată fiind apropierea poziției voastre bine camuflate. Dar sînteți și cei mai vulnerabili la un atac de infanterie, care ar putea veni tot dinspre aeroport ca să vă scoată din luptă. Pregătiți-vă pentru apărare. O să vă trimitem întăriri, în vederea luptelor pe care veți fi siliți să le dați. Aveți grenade?

– Nu suficiente, domnule colonel.

– Vă vom trimite.

Și colonelul închise. Sublocotenentul ieși.

– Comandanții de tun la mine! strigă el.

Erau trei sergenți și un caporal. Vrură să salute, dar palidul ofițer le făcu semn de nerăbdare și le spuse ceea ce comandatul său îi spusese lui, trecînd însă sub tăcere amănuntul că erau atît de vulnerabili, cum îi atrăsese atenția colonelul.

– Ăsta e obiectivul, încheie el, și nu e cazul să vă mai aduc aminte că la nevoie artileristul trebuie să lupte și cu pușca, grenada și arma albă, dacă nu-i vin întărituri și bateria e atacată de forțe de infanterie. La posturi! Tunurile în bătaie! Și căutați să prindeți avioanele încă deasupra solului, pentru ca în cazul în care vreunul scapă după primul tir, să avem timp să nu ne scape la cel de-al doilea.

Comandanții de tun se duseră la piesele lor și țevile de tun se înclinară rapid în direcția aeroportului. La postul său de comandă

tînărul ofițer supraveghea și el obiectivul cu binoclul, cu încheietoarea de la pistol desfăcută, să poată trage rapid semnalul de deschiderea focului. Se scurseră astfel minute întregi. Încordarea însă slăbi, nici un avion nu părea să mai aibă de gînd să se ridice de pe aeroport. Ofițerul părăsi postul de comandă și se apropie de tunul artileristului cel nou, sergentul Ionescu.

– Ce zici, sergent?

– Ce să zic, domnule sublocotenent, aștept să-i văd cum se ridică.

– Nu se mai aude nimic dinspre București.

– Or fi terminat și ei muniţiile, trebuie să se întoarcă. Ce facem dacă se întorc pe deasupra noastră? Tragem în ei?

Ofițerul avu o secundă de ezitare. Apoi răspunse:

– Obiectivul nostru sînt avioanele care se ridică de pe aeroport. În celelalte trebuie să tragă celelalte baterii de pe centura orașului. Noi nu trebuie să ne demascăm.

Avea instinct bun sau era mărginit, nu-i plăceau complicațiile? El va executa ordinul care i s-a dat, cît mai simplu cu putință, în avioanele de pe aeroport i s-a dat ordin să tragă, în alea o să tragă și nu în altele. Timpul trecea însă și cerul rămînea liniștit în toate cele patru puncte cardinale. Era totuși de mirare ce se întîmplase cu formația aceea care nu se mai întorcea. Fusese doborîtă, aterizase pe alt aeroport sau ce dracu pățise? Aveau toți o pîlpîire de curiozitate în priviri și nici unul nu părea să fie îngrijorat de soarta bateriei, afară, poate, de ofițer. Trebuiau să lupte, singuri, cu un aeroport și din lupta care urma să aibă loc, unii sau alții, bateria sau aeroportul, să fie reduși la tăcere.

Sergentul Ionescu, care nu o dată fusese sub ploaia de bombe la Ploiești și scăpase, se gîndea la ceva.

– Dom' sublocotenent, zise el, să fiți atent, ați mai fost bombardat vreodată?

– Nu, spuse ofițerul sec.

– Sub bombardament...

Dar ofițerul îi întoarse spatele și nu-i mai acordă nici o atenție, și atunci sergentul tăcu și el. Sublocotenentul rămase așa în picioare vreme îndelungată. Capul lui de girafă înfipt în aer părea că scrutează orizontul. Apoi se întoarse și începu să se plimbe în limitele pătratului pe care îl făceau cele patru tunuri, cu mîinile la spate.

– Caporal Ana, zise.

– Ordonați.

Ofițerul își lasă puțin capul în jos și îl așteptă pe gradat să se apropie.

– Caporal Ana, repetă apoi cu aceeași voce seacă și nu mai spuse pentru moment nimic, mișcîndu-se însă din loc.

Gradatul îl urmă. Se pare că prinsese și el un firav interes pentru unul din gradații lui, lucru care nu miră pe nimeni, și iată de ce:

Caporal Ana era cel mai în vîrstă dintre ei, contingent 38 și uneori sergenții îl lăsau pe el să explice tunarilor anumite secrete ale antiaerienei. Nimeni nu înțelegea de ce e doar caporal, cînd putea să fie subofițer, atît de bine știa cum e făcut și cum funcționează un tun. Nimeni nu-l văzuse vreodată întristat sau rîzînd în hohote, poate chiar nici nu rîdea, fiindcă în el bucuria de a trăi nu cobora și nu urca parcă deloc, ci se instalase undeva sus, în sufletul lui, ca o temperatură care nu mai scădea și unde era inutil să mai rîzi sau să te mai întristezi. Nimeni nu-l văzuse certînd sau înjurînd vreun tunar, dar nici glumind cu ei, și se purta ca și cînd tunul ar fi fost o viețuitoare supranaturală, în jurul căreia nu te poți hlizi ca un prost sau sta cu cracile în sus și fumînd cu nepăsare. Imediat cînd îi vedea că prea se cred pe undeva pe-acasă, pe miriște, lua poziția de drepți, corpul i se apleca înainte, chipul i se făcea parcă mai frumos, căpătînd în priviri o credință liniștită și neclintită că acum se va petrece ceva imperios și necesar și începea să comande: la tun fuga marș, aviație inamică, poziție de tragere, ochiți, foc! Nici o milă pentru scumpele țigări care trebuiau aruncate sau pentru istoria care tocmai se povestea și îi făcea să se prăpădească de rîs. Țineau foarte tare la el, așa cum sînt în stare să țină țăranii unii la alții în armată, pe care dealtfel o considerau a lor, ofițerii fiindu-le impuși nu se știe de cine și de ce...

– Caporal Ana, spuse ofițerul, ești un om norocos?

– Am doi copii, domnule sublocotenent, zise caporalul cu acea înțelegere fulgerătoare și adîncă pe care o au adesea țăranii pentru tot ceea ce se referă la soartă. Nu-mi pare rău dacă mor. Dar cred că o să scăpăm toți!

– Eu nu cred, zise ofițerul. În orice caz... pregătiți-vă pentru luptă și faceți-vă datoria! Fii atent în special la sergentul Ionescu, dacă îl vezi că uită de tun și se bagă cu capul în pămînt ca să scape, împușcă-l, dacă eu nu mai sînt în viață. Vei lua comanda bateriei, deși nu ești cel mai mare în grad.

– Am înțeles, domnule sublocotenent, zise caporalul luînd o poziție numai pe jumătate reglementară, dar cu o expresie gravă și intimă, uitîndu-se direct și total în ochii de obicei imobili și parcă opaci ai acestui ofițer.

– La tun, ordonă sublocotenentul.

Ce i-o fi spus? se întrebau artileriștii cu aceeași presimțire ca și a caporalului, că soarta lor se leagă în clipele acelea de a ofițerului,

și dacă aveau norocul ca ei să se poarte bine în luptă și el să dea ordinele cele mai bune, și viețile lor vor fi mai ferite.

– Ce v-a spus, dom' caporal? întrebă unul din ei, cu ochii jucîndu-i în cap între nădejde și neliniște.

Caporalul se așează la postul lui și nu zise nimic.

– V-a spus ceva rău, dom' caporal? repetă artileristul. O să fim atacați?

Deodată se pomeni că o izbitură puternică îl aruncă aproape la pămînt. Căzu în genunchi, apoi sări, și se repezi spre grămada de proiectile de lîngă tun, din care luă unul și îl întinse servantului, care îl și vîrî pe țeavă. Nu auzise nici comanda ofițerului, însoțită de un foc de pistol, nici răcnetul caporalului, ci abia lovitura în stomac a bateriei care trăsese și care îl făcuse să înțeleagă că bătălia începuse...

Pe cer, de pe aeroport, urca cu repeziciune o formație de trei avioane. Fuseseră luați prin surprindere? Cum de avuseseră timp să urce în aer? Acum se vor duce spre București și acolo el... Gîndul i se rupse fulgerător, lovit iar în burtă, pînă la mațe, de bubuitul bateriei care trase din nou cu toate tunurile asupra celor trei avioane, care într-adevăr luaseră o înălțime amenințătoare. Se vedeau proiectilele plecînd și pierind suple și rapide ca niște pești cenușii care țîșneau să se înfigă în prada greoaie care urca încet pe cer. Două din bombardiere, pur și simplu, explodară în aer, lovite în plin, pulverizîndu-se într-un brusc incendiu. Al treilea o luă razna, dar nu în direcția sud, spre Capitală, ci aiurea.

Nu există o atracție între ochitor și ținta sa? Nu apare o părere de rău adîncă și sinceră, în sufletul unui comandant de tun, cînd vede că pasărea aceea de metal se îndepărtează și scapă fără putință de a mai fi atinsă? Ei, cum să i se facă lui un asemenea necaz?

– Ah, fir-ar să fie, făcu sergentul Ionescu, cînd tăcerea se așternu asupra cîmpiei, am ochit toți patru în două avioane și în unul n-a ochit nimeni. Acum s-a dus dracului!

Era adevărat? Nimeni nu zise nimic. Iată însă că avionul răzleț se întorcea.

– Dom' sublocotenent, strigă sergentul Ionescu, ordonați să trag numai eu, și o să vedeți că îl dobor. Economisim muniție.

– Bine, zise ofițerul, ochește și trage.

Acum se vedea clar intenția avionului: vroia să aterizeze. Dar pentru asta un aparat de zbor greoi cum e un bombardier care abia a decolat are nevoie să-și ia puțină înălțime dacă nu vrea să cadă jos ca o piatră. Exact în timpul acestei manevre, cel care era în civilie brutar, și a cărui experiență la Ploiești se vroia dovedită, trase. Avionul avu o abia perceptibilă clătinare, în curba sa, și aparent el se

îndrepta stăpîn pe sine spre pămînt, dar deodată țîșni din el un firicel de fum, care rapid se îngroșă în urmă. Pe cer se văzu o parașută: Pilotul sărise.

Da, e o ispravă să dobori trei bombardiere neînsoțite la mică distanță de terenul de aterizare. Dar pe urmă? Ce-o să facă inamicul? Care or fi forțele lui? Telefonul se auzi țîrîind la postul de comandă al bateriei.

– Roșule, e în drum spre dumneata un pluton de infanterie cu muniție, se auzi în receptor vocea colonelului. Raportează situația... Bravo, zise el apoi după ce ofițerul raportă. Veți fi probabil atacați imediat de aviație. Sînteți bine camuflați?

– Da, domnule colonel.

– Nu trageți în avioanele de vînătoare care or să vă mitralieze, poate nu vă descoperă și aveți șansa să doborîți pe urmă iar bombardierele care se vor ridica.

– Am înțeles, domnule colonel.

Numai că presupunerea colonelului nu se adeveri. Bateria era prea aproape de aeroport pentru ca nemții să nu încerce lichidarea ei sigură printr-un atac de infanterie, în locul unuia mai nesigur cu avioanele. Ideea aceasta i se păru însă logică ofițerului abia după ce văzu prin binoclu la marginea dinspre est a aeroportului, sărind în porumburile vecine și la distanță de șapte-opt secunde unul de altul pistolari nemți în uniformele lor cenușii. Începu să-i numere: unu, doi, trei, patru... Cîți soldați buni de luptă poate să aibă un aeroport militar, nepregătit pentru situația de surpriză care se crease? Un pluton de pază!? Putea avea mai mult? Puteau fi scoși tehnicienii și piloții să lupte cu arma în mînă? Le puteau însă veni întărituri mai repede decît să-i vie lui, sublocotenentului. Războiul a fost totdeauna un joc al deplasării de forțe. Îi va veni, sau nu, la timp, plutonul acela despre care îi spusese colonelul?

– Atac de infanterie în direcția est, strigă sublocotenentul. Coborîți tunurile pentru tragere razantă, distrugeți cîmpul de porumburi din apropiere în care se poate camufla inamicul. Pregătiți-vă de apărare.

Tunarii executară manevra, apoi așteptară ordinul de tragere. Dar ofițerul nu-l dădea. Erau înconjurați de o mare de porumburi, în care se camufla bine și bateria. N-ar fi fost, după aceea, ușor de găsit de aviație? Păstra totuși tunurile coborîte și jumătate îngropat în adăpostul său începu să cerceteze toate locurile din apropiere prin care ar fi putut apărea pistolarii nemți. Terenul nu le era acestora favorabil, bateria era așezată pe o ușoară ridicătură, într-un loc bine studiat, printre altele de același fel, aproape de o coamă de arbuști care începea de undeva dinspre satul din spate și se pierdea ocolind toate aceste dîmburi: un simulacru de vale a unui rîu, în care însă rîu

nu exista și poate că nici nu existase. Încearcă să găsești bateria pe un astfel de teren expus, care totuși o camufla bine. În schimb tunarii puteau vedea orice mișcare printre brazdele porumbului care spre norocul lor nu erau perpendiculare pe raza privirii lor, ci verticale și ușor ondulate.

Artileriștii aveau puști, un avantaj și în același timp un dezavantaj, fiindcă la distanță mică nu mai puteau face față pistoalelor mitralieră, în schimb îi puteau lua pe atacanți în primire de la distanță mare, lucru la care aceștia n-aveau cum să riposteze. Ceea ce și făcură îndată ce îi zăriră: începură să tragă în ei cu foc liber.

– Băieți, zise caporalul Ana, ochiți bine și fără frică, nu trageți fără rost, că dacă îi lăsăm să se apropie, o să fie mai greu.

El nu spuse că or să fie nimiciți, asta nu, dar că de, o să fie mai greu. Cu grijă mare poți doborî cînd pe unul, cînd pe altul și le micșorezi numărul. După aceea se pot și apropia, dacă asta le face atîta plăcere...

Se întinseră pe burtă și începură să pîndească. Nu erau prea dese focurile, nici atacanții nu păreau foarte numeroși – sau cel puțin nu se vedeau – și unii tunari arătau veseli. La urma urmei, parcă spuneau ei, ce e o viață ca să te bîțîi tot timpul de frică să n-o pierzi! Chestia mai supărătoare e că, dacă aceștia distrug bateria, se duc pe urmă cu avioanele și cine știe ce fac cu ele, înecă țara în sînge.

Ocheau cu grijă. Un foc de aici, unul de dincoace. Ofițerul se uita din cînd în cînd cu binoclul să vadă efectul. Era bun. Din șapte, opt, zece focuri, doi, trei pistolari nu se mai sculau. Ce băieți bine instruiți, și ce liniștiți erau, cum nu le tremurau cîtuși de puțin degetele pe trăgaci. Deodată izbucniră din apropiere patru-cinci pistoale mitralieră, intrînd în foc succesiv și pîrîind fără întrerupere, făcînd să zboare gloanțele pe deasupra bateriei ca un val de muște bîzîitoare. Nu loviră pe nimeni, dar sub protecția lor atacanții îndepărtați începură să facă salturi lungi trăgînd și ei din mers și făcînd un zgomot de luptă care paraliză pentru cîteva clipe întrega baterie; aceste pîrîituri creau impresia că poziția artileriștilor e asaltată din toate părțile de un inamic numeros și că sfîrșitul lor se apropia.

Atacanții nu se mai ridicară de la pămînt și focul încetă. Ce minune! Dacă ar ști fiecare să nu lase să treacă pe lîngă ei clipa victoriei, dacă și-ar da seama de apropierea ei! Dar poate că pistolarii, deși văzuseră că erau aproape de ea, nu putuseră totuși să-și mai continue salturile lor lungi? Oricum. E drept că erau foarte aproape, la mai puțin de patruzeci de metri, împrăștiați în evantai și asta nu era puțin. Tunarii avură timp să înțeleagă; era ultimul asalt și de aceea se opriseră. Și o voce a cuiva, a ofițerului sau poate a

unui simplu artilerist, scoase un țipăt, exprimînd acest înțeles plin de primejdie:

– Pregătiți grenadele.

Tot atunci se auzi un țipăt și dinspre atacatori și numaidecît siluetele lor cenușii făcură bruște salturi aruncînd ceva și căzînd apoi imediat pe burtă. Urmară explozii din plin peste poziția bateriei, și prin fumul lor ofițerul văzu cum atacatorii alergau în direcții frînte și fulgerătoare, apropiindu-se și mai mult de poziția sa. Vru să dea ordin de contraatac cu grenade, dar îl izbi în ochi un val de pămînt și pietriș care îl orbi atît de rău, încît zadarnic începu apoi să dea din pleoape, că vederea nu i se limpezea. În același timp zgomotul exploziilor și pîrîitul automatelor parcă se îndepărta și deodată se făcu liniște...

Dar nu chiar atunci, ci o jumătate de oră mai tîrziu. Sergentul Ionescu se ridică vesel din adăpost, scutură din cap asemeni unui om care a luat apă în urechi și, clătinîndu-se, începu să calce alandala, ca un om beat, de colo pînă colo:

– Care mai trăiești, mă?

Nu-i răspunse nimeni. Bateria părea nimicită și el, sergentul Ionescu, singurul supraviețuitor. Dar el știa că nu e așa, fiindcă văzuse și strigase, printre explozii care îi copleșeau, acele comenzi care cîștigă o luptă. Nimeni nu-i spusese, dar simțise că ofițerul a fost lovit și că bateria a rămas fără comandant. Pe el nu-l speriaseră exploziile, se uitase și văzuse din care parte veneau acei atacanți care țineau bateria sub tirul pistoalelor, împiedicîndu-i pe tunari să se ridice o secundă pentru a arunca la rîndul lor cu grenade în cei care îi asaltau. Părăsise poziția pe brînci, căutase un loc potrivit și îi împușcase pe pistolari. Erau doi și prin zgomotul exploziilor prima lui împușcătură nu atrăsese atenția celui de-al doilea, care își dăduse seama prea tîrziu că rămăsese singur în picioare în spatele copacului care îl ferise pînă atunci atît de bine. Caporalul Ana nu-l văzuse plecînd pe sergentul Ionescu, altfel, cine știe dacă amintindu-și de ordinul ofițerului nu ar fi tras asupra lui...

– Bă, care mai trăiești, spuse sergentul Ionescu iar. Hai, ridicați-vă, că s-au dus. Care ești mort și care ești viu?

Mort era ofițerul și trei tunari, care pieriseră secerați de cei doi pistolari din stînga pitiți pe după un pom, în primele clipe când contraatacaseră cu grenade și respinseseră asaltul. Unul căzuse pe spate bătînd aerul cu brațele și rămăsese cu fața în sus, cu dinții rînjiți, avînd întipărită pe față mînia care îl ridicase în picioare și scîrba care îl doborîse. „Trăiți voi în locul meu, părea să spună el acum. Parcă n-o să muriți și voi ceva mai tîrziu, bătrîni și nenorociți, vai de capul vostru!” Avea niște sprîncene groase, sub care i se vedeau ochii cu totul dați peste cap, semn al morții fără întoarcere.

Al treilea fusese lovit în burtă și mai trăia încă, dar curgea foarte rău sîngele din el, ca dintr-o cișmea, își dădu într-un lung suspin sufletul, chiar cînd puseră mîna pe el și îl mișcară. Grav rănit era Șerbănescu, bucureșteanul. Sergentul Ionescu îl trase afară din adăpost și îl întinse pe iarbă.

– Ce e, măi frate, fir-ar al dracului, zise caporalul Ana așezîndu-se jos lîngă el. Unde te-a lovit?

Bucureșteanul se agită să vorbească, dar se îneca. Și el fusese secerat în acea secundă cînd aruncase grenada. Dar pe loc nu simțise nimic și văzuse cum chiar grenada lui oprește și dă peste cap un grup de trei pistolari care nu mai aveau pînă la poziția lui decît vreo cincisprezece metri. Aproape toți păreau năuciți, parcă nu le venea să creadă că trăiau pe acest pămînt, și cînd caporalul Ana le strigă: –La tunuri fuga marș, aviație inamică!, surîseră, vrînd parcă să spună că e bună gluma, acuma după ce ai trecut pe lîngă moarte, să te mai apuci să faci instrucție. Dar pe urmă văzură că cu adevărat o escadrilă întreagă își luase zborul de pe aeroportul german și se îndrepta în direcția sud, spre Capitală deci. Dar nu, iată că aceste avioane se înșurubau vertiginos în văzduh, se apleacă într-o parte și se năpustesc furioase chiar asupra lor, direct asupra bateriei.

– Astea nu sînt bombardiere să tragi în ele, strigă sergentul Ionescu. Lăsați tunurile așa cum sînt și toată lumea se adăpostește. Execută ordinul, caporal!

Artileriștii pieriră în șanțuri, tocmai la timp: poziția bateriei fusese reperată și o ploaie de gloanțe se abătu asupra lor. Erau din cele mari, speciale pentru avion, aproape cît prunele, lunguiețe și frumoase, o plăcere să-ți intre unul din ele în spinare. Căci cu fața în jos și cu spinările în sus se ghemuiseră toți în adăposturi. Atacul dură mult, cînd unul era în aer ca să-și ia înălțime și să revină, celălalt cobora parcă pînă la zece metri și ta, ta, ta, ta, împroșca pămîntul cu gloanțe. Prinși, de groază, unii își scoaseră lopețile Lineman și săpau ca niște cîrtițe în peretele tranșeei, să micșoreze unghiul care îi expuneau gloanțelor. Oricît de îndîrjit și de lung fu acest atac, totuși nu fu lovit decît un singur tunar, un băiat mai mic decît ceilalți, și negricios... Bucureșteanul fusese uitat afară, dar caporalul Ana își adusese aminte de el la timp, și îl trăsese și pe el în adăpost.

– Atențiune baterie, strigă caporalul cu acea voce imperioasă, pe care artileriștii i-o cunoșteau atît de bine, aviație inamică, la tunuri fuga marș!

Ce era asta? Iarăși? Da, de pe aeroport se ridicau iar avioane, de astă dată de bombardament și însoțite. Caporalul dăduse acest ordin în lipsa sergentului Ionescu, care dispăruse în postul de comandă al bateriei și vorbea la telefon.

– Da, domnule colonel, raporta el, avem morți și răniți... Da, domnule colonel... Și un tun cu mecanismele de ochire stricate. Nu, domnule colonel, nu ne-a sosit. Am înțeles, domnule colonel, rezistăm pînă la ultimul, ne dăm seama...

Apoi sări și se duse la tunul său care era bun, bubuia, parcă se zguduia pămîntul. Ai fi zis că între timp artileriștii dormiseră, se odihniseră din gros, luaseră o masă bine gătită și acum cu mare poftă de luptă și cu manevre sigure și de mare precizie, trăgeau cu cele trei tunuri mai bine decît cu patru. Se pare că aeroportul îi crezuse lichidați și dăduse acum drumul la o escadrilă întreagă.

Numai o parte din avioane reușiră să scape de tirul bateriei. Din nou veniră asupra lor avioane, care de astă dată lăsară bombe, dar fără o precizie prea mare. Doar un tun și un servant fură scoși din luptă. Apoi se ridicară iarăși avioane de bombardament, pe care însă nu le lăsară să treacă, erau numai trei, doborîră două și pe-al treilea îl întoarseră îndărăt. După aceea se scurseră ceasuri întregi și nici un avion nu mai vru să-și ia zborul de pe aeroportul militar aflat în mîna inamicului.

Cine poate să știe care era ora și locul decisiv într-o luptă? Fiecare soldat crede că acolo unde e el, acolo e toiul luptei. Dar cu precizie n-o știe nici unul, și nici tunarii de lîngă Otopeni nu știuseră chiar în mod sigur ce rol jucase bateria lor în apărarea nu numai a Capitalei, ci și a altor puncte esențiale ale situației militare din acele zile.

Contingente mai vechi, cei care supraviețuiră fură, odată cu scoaterea nemților din țară, lăsați la vatră, deși războiul continua. Al lor se terminase. Bucureșteanul muri în spital chiar a doua zi, iar caporalul Ana, ajuns în satul lui, începu să muncească să-și țină nevasta și copiii...

Sublocotenentul Roșu nu fu plîns de nimeni, pentru că n-avea de cine. Dar orfelinatul care îl crescuse primi, din partea unității militare din care făcuse parte, o decorație însoțită de o adresă în care se spunea că fostul lor copil murise eroic la datorie.

S-ar fi putut crede că, mulți ani mai tîrziu, sergentul Ionescu Dumitru, redevenit brutar, avea să povestească, la un pahar de vin, isprăvile lui de artilerist la antiaeriană, începînd cu cele de la Ploiești și sfîrșind cu cele de la Otopeni. El observă însă că nu era crezut și de aceea începu să povestească lucruri pe care nu le văzuse cu ochii lui și nu le trăise direct, ci le auzise și el povestite de alții...

Marin Preda, din *Luceafărul*, 12, nr.33, 16 august 1969

X

29. Măi, Ardeal

folclor românesc

Măi, Ardeal, Ardeal, Ardeal,
Măi, Ardeal, Ardeal, Ardeal,
Mult ai trăit cu amar,
Măi, Ardeal, Ardeal, Ardeal.
Aaai, că numa' Mureşul şti spune
Câte-ai pătimit în lume,
Măi, Ardeal, Ardeal, Ardeal.

Că la Oarba şi la Iernut,
Că la Oarba şi la Iernut
O ţânut bătăia mult,
Măi, Ardeal, Ardeal, Ardeal...
Cădeau taţii şi feciorii
Cum se scutură bujorii,
Măi, Ardeal, Ardeal, Ardeal...
Cădeau apărând Ardealu',
Cădeau apărând Ardealu'
De duşmani, mânce-i amaru'!
Măi, Ardeal, Ardeal, Ardeal...
Cădeau apărându-şi ţara
De duşmani, arde-i-ar para!
Măi, Ardeal, Ardeal, Ardeal.

X

30. Vor fi Olt

De pe întinsul mărilor, soarele trece deasupra câmpiilor, şi toate existenţele care îşi au la origine oceanul îl recunosc, plătindu-i tributul zilnic de apă. Când gura-i plină de flăcări apare deasupra lumii vegetale, milioane de stropi ascunşi în ţesuturile ei nu îşi mai pierd vremea şi încep să iasă din galeriile secrete în care îl aşteptaseră. Prin paiele lungi şi subţiri ale spicelor de grâu, el soarbe stropii de apă unul după altul, lăsându-le în fiecare seară mai coapte cu un bob, şi mai galbene cu o nuanţă. Pe deasupra marilor caiere de umezeală ale pădurilor, el trece ca un fus; torcând din fiecare arbore lungi fire de apă, nevăzută lână merinos, cu care cerul îşi va împleti, în curând, fantasticele-i draperii.

Iar oamenii, şi ei, oriunde s-ar afla, dau acestui Cezar moneda ce i se cuvine. Călători singuratici pe poteci înguste de munte, şiruri întregi de oameni muncind deasupra ogoarelor, sau lungi, nesfârşite armate umane mergând aliniat între hotarele ţărilor, simt la ora zece dimineaţa pe frunte broboanele grele de sudoare, din care soarele nu va întârzia să-şi ia partea.

Toţi aceşti stropi de apă, după ce ajung în înaltul cerului, se întâlnesc unii cu alţii: cei de pe fruntea oamenilor cu cei din Lacul Sfânta Ana, cei din spicele de grâu cu cei de pe întinderea mărilor, cei din râurile limpezi ale ţării cu cei de pe imensitatea albastră a oceanului. Toţi se întâlnesc. Niciunul din ei nu se va pierde. După ce vor trăi, acolo în cer, o fantastică aventură, vor reveni pe pământ. Şi vor fi, toţi la un loc, o nouă apă, tânără, năvalnică, plină de un zbucium nepotolit. Vor fi Olt.

Poporul român, a cărui trăire pe malurile acestei ape a fost totdeauna mai intensă şi mai patetică, dintre toate apele lui, cel mai mult va iubi-o şi va cânta-o”.

Geo Bogza – *Cartea Oltului*, Editura Jurnalul Naţional, Bucureşti, 2012

X

31. Imnul eroilor

de Iuliu Roşca Dormidont

Presăraţi pe-a lor morminte ale laurilor foi,
Spre a fi mai dulce somnul fericiţilor eroi.
Ridicaţi pe piramida nemuririi faima lor,
Scriţi în cărţile de aur cântecul nemuritor.

Pe copii la sânul vostru alintaţi-i cu-acest cânt,
Povestindu-le cu fală al eroilor avânt.
Dezveliţi tot adevărul, şi le spuneţi tuturor,
Cum muriră fraţii voştri pentru neam şi ţara lor.

Şi pe sacrele morminte puneţi lacrime şi flori,
Spre a fi mai dulce somnul miilor de luptători.
Ridicaţi pe piramida nemuririi faima lor,
Scriţi în cărţile de aur cântecul nemuritor.

Pe copii la sânul vostru alintaţi-i cu-acest cânt,
Povestindu-le cu fală al eroilor avânt.
Dezveliţi tot adevărul, şi le spuneţi tuturor,
Cum muriră fraţii voştri pentru neam şi ţara lor.

X

32. Mina Câinele

„**Mina Câinele, numită astfel poate pentru viaţa de câine** a minerilor de aici, e ultima care a reuşit să mă uimească încă o dată, fără să fie însă cea din urmă în ceea ce priveşte strâmtoarea, mizeria, munca îngrozitoare a oamenilor. Sunt altele care o întrec.

În mina Câinele, de pe pereţi se scurge în permanenţă apă, picături mari se scurg peste oamenii care trec cu minereul în spate sau în roabă. Minereul e umed, murdar, ca lutul. Bocancii intră în noroiul gros şi clefăiesc tot timpul. Bine că e cel puţin o galerie prin care se poate merge în picioare! Dar lateral se desfac galerii în care zac tone de noroi, frământat, cu găuri adânci, ca un cimitir răscolit din care au înviat morţii. Miroase a putregai şi a fund de pământ. Într-un loc, aproape de o prăpastie neagră, nu ştiu cum se face un curent puternic, care, de câte ori treci, stinge felinarele.

Mai la fund, după ce ai coborât o vreme, pereţii de piatră te înspăimântă prin înălţimea lor. Sus de tot, sprijinită pe doi stâlpi naturali, o stâncă enormă, crăpată, în toate sensurile, atârnă peste capetele minerilor de câte ori trec şi îi face să se înfioare. N-au altceva de făcut decât să se lase în voia norocului. Totul e la întâmplare. Mine vechi, rămase ca şi acum două mii de ani, lipsite de cea mai rudimentară instalaţie, fără nicio sistematizare. Oamenii vin după minereu cu sacul în spinare şi cu dinamita în buzunar, cum s-ar duce cu toporul la pădure, după lemne. Cu nimic mai mult înarmaţi, pregătiţi.

Băieşul, murdar de noroi până în albul ochilor, se strecoară pe sub stâncile ameninţătoare, în voia soartei. În fund de tot, se vâră în văgăuna lui şi scurmă ore întregi, fără să ştie nimic din ceea ce se petrece în restul minei. După ce a dat foc la dinamită, nu aşteaptă prea mult să se împrăştie fumul. După cinci minute se întoarce şi începe să lucreze din nou. E un fum gros, înecăcios în care nici cu felinarul nu se mai poate vedea nimic. De data asta pare în adevăr un fund de infern. Zile întregi după ce am ieşit afară, am scuipat negru.

Eram cu vreo şase mineri, într-o grotă mai mare. Deodată, fără niciun strigăt prevestitor, câteva explozii bufnesc cu violenţă la vreo zece metri. Felinarele sunt stinse, rămânem câteva clipe în întunericul acela de iad. Un miner cam năuc, care îşi avea făcute găurile de cu seară, venise acum şi, fără niciun zgomot de ciocan, pusese dinamită. Alături erau hainele celor şase mineri care, venind, le lăsaseră acolo, pe jos. Pe stânca murdară şi neagră, imaculat şi

alb, se scurgea prin buzunare laptele din cele şase sticle sparte de explozie. În ziua aceea, înjurând cu năduf, minerii şi-au mâncat goală pâinea neagră şi uscată, mânjită numai cu fum de dinamită.

Dar mult mai des decât lapte a curs, în urma exploziilor, pe stânca murdară a minelor particulare, sânge omenesc.

Femeile din Roşia-Montana ştiu să evoce, cu un dramatism de care nici nu-şi dau seama, întâmplările tragice care au avut loc în mină şi au umplut de jale tot satul. Sunt multe femei pe ai căror bărbaţi îi pândesc tot timpul mari primejdii. Sunt femeile marinarilor. Femeile aviatorilor. Dar dintre toate, poate şi din pricina marii lor sărăcii, femeile minerilor sunt acelea care participă mai mult la drama bărbaţilor lor. Femeile minerilor sunt femei deosebite de toate celelalte femei. E destul să le vezi cum merg pe uliţa satului. O mare durere le-a încercat de curând sau aşteaptă să le încerce. Dacă nu azi, mâine, mâna lor va urca obosită spre ochi pentru a-i şterge de lacrimi amare. Şi colţurile gurii trase în jos, ca un oblon peste suferinţa permanentă.

Seara, când pornesc după vreo treabă, luminându-şi drumul cu felinarul de carbid al bărbatului abia întors din mină, par şi ele nişte umbre, nişte suflete rătăcitoare, nişte stafii, purtate peste munţi, în toate părţile, de vânt.

Femeile minerilor din Roşia-Montana povestesc uneori din dramele care au avut loc în tenebrele pământului. Alături, obosiţi, murdari pe mâini, pe haine, pe păr, de noroi şi de praf de piatră, minerii dau din cap şi adaugă câte un amănunt care face ca nenorocirea să apară şi mai cumplită.

A fost minerul acela voinic din Buciumani. Ieşea din mină (ieşea din baie, se dusese pe baie, spun femeile) cu sacul de minereu în spinare. Urcase nişte trepte, a ajuns undeva sus. În urma lui veneau alţii. S-a lăsat pe spate, cu faţa în sus, să se odihnească. Mare şi grea era stânca pe care o vedea deasupra. A căzut deodată, cum se desprinde un măr din pom. I-a rămas afară doar un picior.

Nevasta a vrut să-l ia, să-l îngroape în cimitir cu slujbă. Popa era bătrân şi nu se putea băga pe baie. Oamenii au spart stânca de peste el cu dinamită, căutându-i oasele cum cauţi aurul.

Am stat de vorbă cu minerul care a rămas două zile şi două nopţi singur în mină, în întuneric de iad. E nenorocirea care se poate întâmpla cel mai des în minele particulare. Unde oamenii umblă câte unul singur, kilometri întregi, prin văgăuni pustii. De câte ori pornesc în mină, minerii au grijă să aibă la ei o cutie de chibrituri. De pe urma exploziilor, sau a unor curenţi care se formează între galerii, în nenumărate rânduri felinarul se stinge, şi minerul rămâne scufundat

într-un întuneric opac, prin care cea mai vagă orientare e exclusă. Sunt sutele de galerii prin care trebuie să treacă din una în alta. Sunt apoi prăpăstiile, grotele. Nici pipăind ca orbii nu s-ar putea întoarce afară. Minerul trebuie să aibă neapărat cu ce să-şi reaprindă felinarul.

Dar uneori chibriturile s-au terminat. Alteori le-a pierdut din buzunar, sau carbidul e acela care s-a isprăvit din felinar. Atunci nu mai are de făcut altceva decât să stea în întunericul compact şi să aştepte. Trec uneori zile întregi. Acolo pe galerii, în fundul pământului. Nu e nevoie de prea multă imaginaţie, de o minte excesiv de superstiţioasă pentru a vedea în curând cum din beznele adânci se desprind balauri, fel de fel de duhuri ale minei. În rugăciunea pe care o fac, minerii cer să fie scutiţi şi de întâmplarea acesta, nu cea mai sângeroasă, dar una din cele mai spăimântătoare din câte pot avea loc în fundul minei.

Omul care mi-a povestit cum a rămas două zile şi două nopţi era un miner priceput, care avea întotdeauna grijă să aibă carbid şi chibrituri destule. Dar cum urca prin galerii cu sacul în spinare, din minereul umed s-a scurs apă prin haină, până la cutia cu chibrituri. Când tocmai trecea pe lângă prăpastia neagră, adâncă, a bătut vântul şi i-a stins felinarul. Niciunul din chibrituri n-a mai vrut să se aprindă. A pus sacul jos, s-a aşezat pe el şi a început să aştepte. Curând, pe terenul puţin noroios, i s-a părut că sacul alunecă în prăpastie, cu el, cu tot. A urlat, a ţipat şi din întunericul greu nu i-a răspuns decât ecoul. Patruzeci şi opt de ore a aşteptat acolo nemişcat, pe marginea prăpastiei. Dar nu se poate măsura în ore timpul pe care minerii l-au stat lipsiţi de lumină, singuri, ca nişte cârtiţe blestemate, în galeriile strâmte din fundul pământului, pline de întuneric, de zgomot şi de viziuni spăimântătoare. Cine îndrăzneşte să măsoare în ore?

A fost alt miner care timp de zece zile (e ceva îngrozitor, de neînchipuit) a rămas singur în întuneric, în fund de tot. S-a aflat de lipsa lui şi l-au căutat, l-au căutat, dar sunt atât de imense, de haotice, minele de la Roşia-Montana! Într-un târziu l-au găsit într-o galerie, troglodit, fiinţă ciudată din altă lume. Avea picioarele paralizate şi l-au scos afară cu targa.

Când a dat din nou de lumina zilei, a început să plângă cu hohote, ca un copil. Şi era un om mare, un vechi miner. [...]

S-a adunat la gura minei tot satul şi a plâns. Şi în timp ce îl duceau cu targa spre casă, minerul plângea mereu cu hohote, fără să scoată un cuvânt. Lumea crezuse că şi-a pierdut şi glasul, cum îi damblagise picioarele. Numai când s-a apropiat de casă, şi a zărit o

pădurice de brazi, pe lângă care trecea în toate zilele, a făcut semn oamenilor să oprească targa. A stat multă vreme şi s-a uitat la brazi, la fiecare în parte, lung, stăruitor. Şi într-un târziu, omul acela cu faţa plină de pământ, pe care lacrimile se prefăcuseră în noroi, a suspinat din fundul pieptului şi recăpătându-şi glasul a spus: *O, brazii mei frumoşi, credeam că n-o să vă mai văd niciodată.* Au fost primele lui cuvinte. Şi lumea care era de faţă a fost zguduită din nou de un hohot imens de plâns.

Geo Bogza – *Ţări de piatră, de foc şi de pământ*, Editura Jurnalul Naţional, Bucureşti, 2011

X

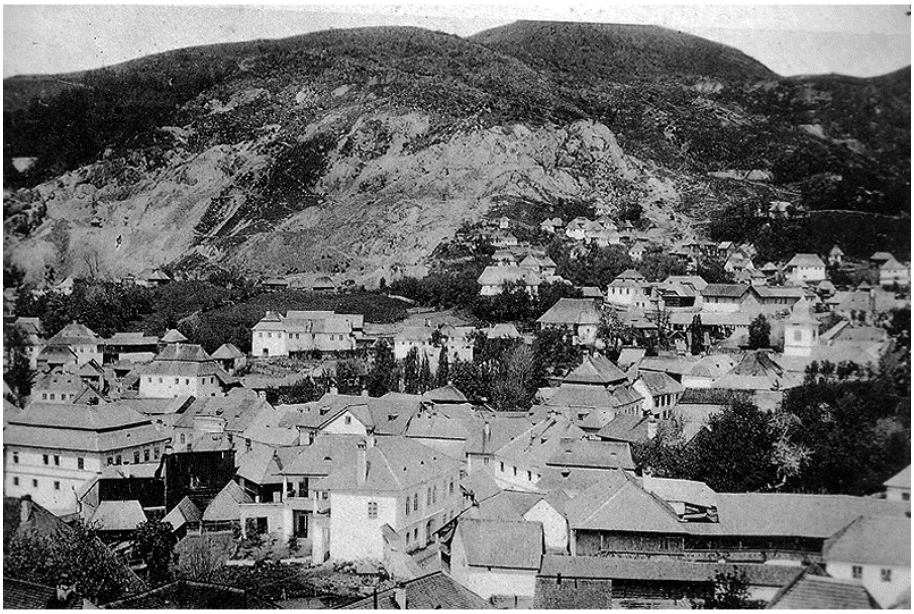

33. Şi cu asta ce-am făcut?

de Constantin Tănase*

Ne-am trezit din hibernare
Şi-am strigat cât am putut:
Sus Cutare! Jos Cutare!
Şi cu asta ce-am făcut?

Am dorit cu mic, cu mare,
Şi-am luptat cum am ştiut
S-avem nouă guvernare.
Şi cu asta ce-am făcut?

Ca mai bine să ne fie
Ne-a crescut salariul brut,
Dar trăim în sărăcie.
Şi cu asta ce-am făcut?

Ia corupţia amploare
Cum nicicând nu s-a văzut,
Scoatem totul la vânzare.
Şi cu asta ce-am făcut?

Pentru-a câştiga o pâine
Mulţi o iau de la-nceput,
Rătăcesc prin ţări străine.
Şi cu asta ce-am făcut?

Traversăm ani grei, cu crize,
Leul iar a decăzut,
Cresc întruna taxe-accize.
Şi cu asta ce-am făcut?

Totul este ca-nainte,
De belele n-am trecut,
Se trag sforile, se minte.
Şi cu asta ce-am făcut?

Se urzesc pe-ascuns vendete
Cum nicicând nu s-a văzut,
Ţara-i plină de vedete.
Şi cu asta ce-am făcut?

„Pleacă-ai noştri, vin ai noştri!”
E sloganul cunoscut.
Iarăşi am votat ca proştii.
Şi cu asta ce-am făcut?

*Constantin Tănase, născut la 5 iulie 1880 în Vaslui, a murit la Bucureşti, în 29 august 1945.

Existau zvonuri potrivit cărora ar fi fost ucis de Armata Roşie invadatoare, deşi surse mai credibile indică faptul că moartea sa a fost cauzată de un blocaj renal.

Constantin Tănase încă mai juca în Bucureşti, la un an de la invazia sovietică, şi se spune că ar fi fost ucis din cauza satirei la adresa soldaţilor ruşi, care aveau obiceiul să „rechiziţioneze” mai ales ceasuri, folosind expresia: „Davai Ceas!” (davai = dă-mi)

Rău era cu „der, die, das”,
Da-i mai rău cu „davai ceas”.
De la Nistru pân' la Don
Davai ceas, davai palton,
Davai ceas, davai moşie,
Haraşo tovărăşie!

După mai multe reprezentaţii a fost arestat, ameninţat cu moartea şi i s-a ordonat să nu mai joace piesa.

În urmatorul spectacol a apărut pe scenă într-un pardesiu imens, cu mânecile pardesiului captuşite de sus până jos cu ceasuri de mână.

Spectatorii l-au aplaudat frenetic la apariţie, deşi actorul nu a scos niciun cuvânt.

Apoi şi-a descheiat pardesiul, scoţând la iveală un ceas cu pendulă!

A spus doar atât: „El tic, eu tac, el tic, eu tac”.

Două zile mai târziu marele actor era mort.

preluat de pe haios.ro

X

34. A fi grăbit sfârşitul războiului

Mai mult decît oricare alta, pagina pe care a scris-o poporul nostru acum douăzeci și trei de ani (textul a fost scris în 1967 – n.n.), acționînd conform cu interesele lui, nelăsîndu-se tîrît în prăpastie, scuturîndu-se de un silnic cotropitor, poate fi privită ca o pagină din istoria omenirii, conformă cu interesele și aspirațiile omenirii.

Dacă, prin fapta noastră din august, așa cum au spus atunci căpeteniile coaliției antihitleriste, războiul a fost scurtat cu șase luni, putem încerca să ne gîndim ce a însemnat aceasta pentru atîtea popoare.

Fiind atunci un timp al submarinelor și al perfidei lor pînde, ne putem întreba cîte dintre vapoarele ce s-ar fi dus în fundul mărilor, au putut intra în porturile atîtor țări, încărcate cu hrană și medicamente, prin faptul că aici, în Carpați, un mic popor a cutezat un act care, redîndu-i onoarea, a scurtat în același timp durata războiului.

Fiind atunci un timp al celor mai mari distrugeri, cînd orașe întregi erau nimicite într-o noapte, ne putem întreba cîte ființe omenești ar mai fi fost ucise, cîte biblioteci, muzee și catedrale năruite, dacă n-am fi înfăptuit acel act sau dacă, înfăptuindu-l, n-am fi putut face față sălbaticelor represalii, și cotropitorul și-ar fi înfipt și mai adînc ghiara în aceste pămînturi, cramponîndu-se în betonul orașelor și pe crestele munților, pentru o îndărătnică rezistență.

Nu încă șase luni, ci una singură ar fi fost de ajuns, într-o vreme cînd din cer cădeau bombe cu o tot mai mare putere de distrugere, iar spre cer se înălța fumul sinistrelor crematorii, pentru ca fiecare țară să-și fi plîns mai puțini morți, mai puține orașe prefăcute în cenușă.

A fi eliberat aceste pămînturi de fascism... A fi grăbit sfîrșitul celui de al doilea război mondial... Iată fața națională și internațională a marii noastre fapte de august.

Rareori actul unei națiuni, izvorît din cele mai imediate interese ale ei, a corespuns în mod atît de netăgăduit și într-o măsură atît de deplină cu interesele și aspirațiile celorlalte națiuni, cu interesele și aspirațiile întregii omeniri.

Geo Bogza, din vol. Paznic de far, Editura Minerva, Bucureşti, 1974

X

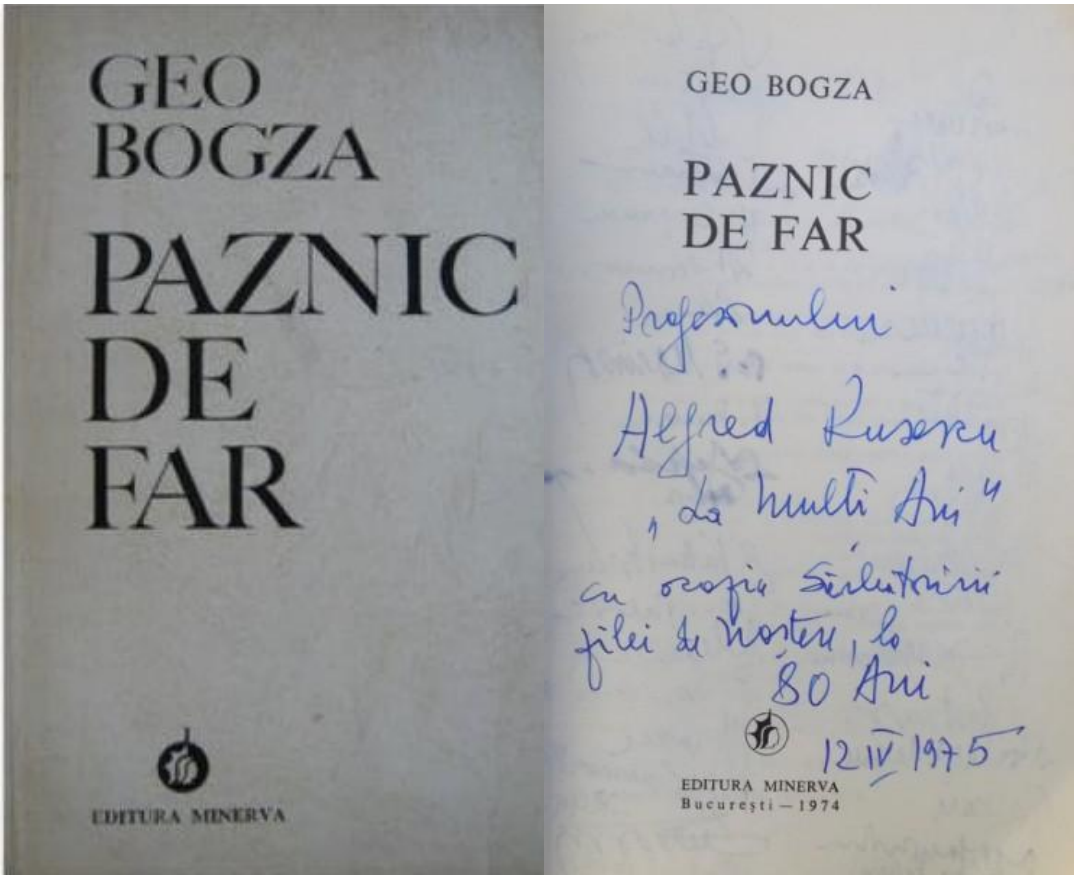

35. Dacă toate acestea fi-vor învățate

de Nicolae Labiș

Fiii voștri singuri hotărăsc în viață
Care-i meseria ce o vor urma,
Fiii voștri mai târziu învață
Taina ei fierbinte, nobilă și grea.
Fiii voștri singuri mai târziu, firește,
Își aleg iubita mângâind-o blând,
Inima lor largă sinceră-și rostește
În privința asta cel mai greu cuvânt.

Fiii voștri, însă, trebuie să-nvețe
Din copilărie, încă, de la voi
Primele îndemnuri, primele povețe –
Dorul de lumină, scârba de noroi.

Cât sunt fragezi încă, mame, învățați-i
Să iubească floarea pură din livezi.
Să iubească-ntinsa mare și Carpații,
Ce-și înalță-n ceruri fruntea de zăpezi.
Sufletul să-l aibă nentinat ca floarea,
Ochii lor să fie limpezi și curați,
Să nutrească patimi vaste cum e marea,
Să înalțe gândurile cât acești Carpați.

Oamenii, din suflet, veșnic să iubească,
Frați să-i socotească, simpli și-nțelepți;
Învățați-i, mame, crâncen să urască
Pe acei ce-s dușmani oamenilor drepți.

Să iubească versul, să iubească struna,
Ce-i curat în lume, ce e nou și viu;
Cât sunt mici să-nvețe a urî minciuna.
Astea nu se-nvață când e prea târziu.

Să iubească țara, pentru ea să sară
La nevoie-n ape, la nevoie-n foc.
Învățați-i, mame, dragostea de țară:
Ea cuprinde toate-acestea la un loc.

Ea să le sclipească-n licărul pupilei,
Să le crească-n suflet blândă ca un spic.
Să se teamă poate de rușinea zilei
Când ar știi că țării nu i-au dat nimic.

Dacă toate astea fi-vor învățate,
Restul o să vină de la sine-apoi
Și-au să se-mplinească visurile toate
Ce le-ați pus într-înșii, mame scumpe, voi.

X

36. Cleopa

Uneori smerenia e atât de bine observată, încât virtuțile excepționale rămân total necunoscute în obște. De aceea e foarte greu să știi, întâlnind pe cineva prin curtea unei mănăstiri, dacă ai întâlnit un călugăr obișnuit sau un sfânt. În Mănăstirea Sihăstria, la o alegere de stareț, s-a petrecut un fapt puțin obișnuit cu care am putea ilustra excelent cele spuse mai sus despre smerenie:

Ava Ioanichie de la Sihăstria, biruit de bătrânețe și de grijile mănăstirii – tocmai arseseră o parte din acareturi –, a strâns obștea într-o bună dimineață de vară și a grăit celor optzeci de părinți și frați, tot atâția câți anii săi:

– Vremea este să las locul altuia, părinților și fraților. Blagosloviți și mă iertați pe mine păcătosul, că mă trag la odihnă. Alegeți alt stareț. De azi înainte trec în rândul ascultătorilor, să-mi plâng păcatele pe care le-am agonisit cât timp a rânduit Cel de sus să vă fiu povățuitor. Că știți Prea Cuviosiile voastre, nu-i treabă ușoară să porți grija atâtor suflete. Mai greșești, mai te mânii, ca omul, mâhnești frații, superi pe Dumnezeu. Dar vremea de greșeală trebuie răscumpărată cu vreme de pocăință și eu sunt slab, și cine știe zilele omului! Ca mâine mă cheamă Dumnezeu și mă găsește nepregătit.

Au zis părinții:

– Lasă, Părinte, că ne rugăm noi pentru Prea Cuvioșia ta. Milostiv este Dumnezeu. Rămâi mai departe. Cine ți-ar putea lua locul? Sfinția ta ne-ai primit pe toți din lume și ne-ai învățat calea mântuirii și dulceața cugetării la Dumnezeu. Ai milă de sufletele noastre până la sfârșit.

Erau printre dânșii multe capete albe, dar toți se simțeau copii pe lângă el. Îi ziceau între ei „Bătrânul”, uitându-și numărul anilor lor, care nu erau cu mult mai puțini.

Toate străduințele părinților de a-l îndupleca să le rămână stareț au rămas zadarnice. Nu și nu! De altfel, și știau: gândea bine înainte de a vorbi, și când vorbea, cuvântul era sfânt.

– Și pe cine s-alegem în loc, părinte? întrebă Natanail cu dreaptă nedumerire.

– Pe Cleopa, răspunse Bătrânul, simplu, privindu-i cu oarecare înfruntare.

– Care Cleopa? săriră mai mulți, de parcă le-ar fi pus jăratec sub tălpi.

Ciudată priveliște când sfinții își pierd capul!

Câteva bărbi porniră să tremure mărunt, iar părintele Natanail începu să-și mănânce vârfurile mustății, trăgând firele unul câte unul cu limba și, așezându-le între buzele strânse, făcea cranț, cranț... Avea păr aspru părintele Natanail și dinții din față întregi.

– Cleopa de la Piciorul Crucii, explică Bătrânul.

– Prostul de la oi?

Câțiva schițară zâmbete complice, înțelepte și îngăduitoare.

În spate, părintele Chesarie, un bătrân vânjos, cu barba roșie înspicată și lungă, își traduse zâmbetul de-a dreptul în cuvinte grele:

– S-a stricat Bătrânul! Anii, ce vreți! Cu adevărat i-a venit vremea să se liniștească la chilie!

Lui Cleopa i se zicea într-adevăr „Prostul de la oi”. Venise în mănăstire cu cincisprezece ani înainte, băietan cu armata făcută, și Bătrânul îl încercase ca pe nimeni altul. „Acum, frate Constantin, ești frate de mănăstire. De mâine te duci sus în munte, la Piciorul Crucii, la stâna mănăstirii, și rămâi acolo până voi trimite eu vorbă să vii în obște, aici, cu călugării”.

Trecuseră de atunci cincisprezece ani. Și iată că abia acum trimitea Bătrânul vorbă să vină în obște.

Au încercat părinții să-l înduplece pe Bătrân să renunțe. Nu i-au spus că gândul de a-l alege pe Cleopa e un gând năstrușnic, dar au găsit destule argumente cuminți.

Cleopa nu știe carte; Cleopa nu știe să vorbească cu lumea; Cleopa nu se va descurca cu reparațiile; Cleopa n-are experiență duhovnicească pentru că a stat numai la stână...

– Meritățm un stareț ca Cleopa; o să fie sfârșitul mănăstirii!

– Eu zic să fie Cleopa, stărui Bătrânul în hotărârea sa. Dar Prea Cuviosiile voastre puteți alege altul. Eu mi-am spus numai o părere, fiindcă m-ați întrebat. Acum nu mai sunt stareț, nu mai poruncesc. Știu că vă gândiți la Ioil, ucenicul meu, dar nu va fi Ioil acum, Ioil va fi după ce va pleca Cleopa.

Asta suna a profeție, dar nimeni nu se ridică la înălțimea momentului. Lucrurile erau prea limpezi. Bătrânul își pierduse cumpăna minții.

Părintele Visarion, căruia îi încolțise un gând, propuse obștii să se retragă să chibzuiască ce e de făcut.

– Părinților, le zice el când rămaseră singuri, nu e bine să-l mâhnim pe Bătrân. A fost tatăl nostru o viață întreagă. Să-l lăsăm să moară liniștit. Să-l alegem pe Cleopa, cum vrea el, și 'om avea noi grijă de mănăstire. Doar avem un consiliu. Cleopa să fie așa, de formă.

S-au întors și i-au spus Bătrânului că l-au ales pe Cleopa. Bătrânul le-a mulțumit, zâmbind șiret și satisfăcut.

A doua zi, după Liturghie, îmbrăcați de sărbătoare, cu camilăfci, cu mantii, sprijinindu-se pe bastoane de fag, porniră toți să-și aducă starețul de la Piciorul Crucii. Urcau tăcuți, rumegând îngrijorați întâmplarea, ca pe o mare încercare prin care are de trecut mănăstirea.

Părintele Cleopa îi văzu cel dintâi.

– Părinte Antonie, strigă el, vine obștea la deal.

– Fac rugăciuni pentru ploaie, gândi Antonie când îi văzu urcând, și se repezi să rânduiască lucrurile în stână.

Obștea s-a apropiat tăcută, solemnă, ca la o înmormântare. Îl priveau ciudat pe Cleopa, care stătea în fața lor, în costumul lui de fiu risipitor, zdrențuit și murdar.

Părintele Visarion a ieșit înainte, s-a gândit puțin, apoi a făcut o închinăciune până la pământ, apoi s-a răzgândit și a făcut o metanie pe iarbă în fața Părintelui Cleopa, care privea nedumerit.

– Părinte Cleopa, spuse Visarion ridicându-se, Bătrânul s-a retras din stăreție și obștea te-a ales pe Sfinția ta stareț. Am venit să te luăm în vale.

Și atunci toți, ca la o comandă, se lăsară pe iarbă, făcând metanie ca la stareț, după obicei, dar Cleopa a căzut odată cu ei în genunchi și a spus:

– Nu mă ridic de la pământ până nu vă schimbați hotărârea. Eu nu sunt vrednic de stareț.

Părintele Visarion a luat din nou cuvântul și a vorbit cam aspru și cam de-a dreptul:

– Știm. Știm noi totul, Părinte. Dar e ascultare de la Bătrânul. El te vrea. Noi ne-am hotărât să ascultăm, ca să nu-l mâhnim. Cine știe câte zile mai are, și e păcat să-l supărăm tocmai acum. Primește, de ascultare. De mănăstire o să avem noi grijă. Lasă asta. Să-i facem o bucurie Bătrânului!

A doua zi, Părintele Cleopa a scris o carte poștală părintelui Paisie de la Schitul Cozancea și i-a cerut sfat ce să facă în această grea încercare. Iar el a postit trei zile și s-a rugat în taină lui Dumnezeu să se facă voia Sa.

După zece zile a primit de la pustnicul Paisie o carte poștală cu următorul cuprins: „Dragul tatei, de la mine păcătosul să fii ca și cum n-ai da și ca și cum n-ai lua! Nu te bucura când te-or pune stareț și nu te supăra când te-or scoate din stăreție! Fă ascultare de Bătrânul stareț și de soborul părinților și lasă-te întru toate în voia lui Dumnezeu!”.

Auzind că e vorba de poruncă, Părintele Cleopa se ridică drept și zise cu seriozitate:

– Dacă e din ascultare față de Bătrânul, primesc. Dar să nu mă lăsați, părinților, fără ajutor.

Antonie, uimit și surprins, spuse vorbă neghioabă, așa ca pentru sine, dar o grăi destul de tare:

– Și nu e nici măcar diacon!

L-au coborât în mănăstire, l-au îndrumat să se spele, i-au adus schimburi, dulamă și rasă nouă de la magazie, i-au dat bocanci cu care nici nu putea umbla ca lumea, și apoi l-au dus în biserică pentru ceremonia de instalare. Așa era datina.

A venit și Bătrânul la biserică. Secretarul a citit fără entuziasm hotărârea de alegere, iar Bătrânul i-a dat cârja stărețească fără nici un cuvânt, căci nu ținuse cuvântări niciodată. Apoi toți se mișcară, dând să se retragă, când noul ales ridică mâna, cerând ascultare.

– Starețul nostru știe să vorbească! zise unul în râs.

Într-adevăr le dovedi că știe să vorbească.

Două ceasuri le vorbi din Sfinții Părinți, le arătă cum înțelege să-i povățuiască pe calea mântuirii, analiză păcatele „groase” și pe cele „subțiri” ale minții și ale imaginației, le dădu sfaturi, cită din memorie pagini după pagini, ca după carte, din Sfântul Isaac Sirul, din Efrem Sirul, din Ioan Damaschin, din Scărarul, din Maxim Mărturisitorul, din manuscrisele paisiene, le spuse cum înțelege să reconstruiască acareturile arse și cum va duce mai departe rânduiala Bătrânului, și toți înțeleseră că se află în fața adevăratului urmaș al Bătrânului.

La sfârșit se rânduiră toți și-i sărutară mâna, cel dintâi Bătrânul, iar prin fața Bătrânului trecură umiliți, cu respect și venerație.

Taina era simplă. Dintre toți, singur Bătrânul știa că în cei cincisprezece ani cât fusese la oi, Părintelui Cleopa nu-i lipsiseră din traistă cărțile, împrumutate în taină, fie de la Neamțu, fie de la Secu, mănăstirile vecine de care se apropia anume cu turmele prin pădure, mănăstiri cu biblioteci mari, din care în cincisprezece ani își făcuse o adevărată cultură teologică. Mai târziu a putut sta alături de mari teologi și cărturari, care l-au iubit și ascultat...

Spusese Bătrânul odată: „Fiți cu dragoste și respect față de tot omul, că nu știți niciodată cine vă stă în față”. Dar toți și-au amintit cuvântul și l-au crezut abia acum.

Părintele Cleopa a refăcut mănăstirea, a întemeiat obști vestite și în alte părți, iar în locul lui la Sihăstria a venit Ioil, așa cum profețise Bătrânul, care între timp se mutase la Domnul. În anii din urmă, Părintele Cleopa s-a retras din nou la metanie la Sihăstria, într-o chilie simplă, ascultător la rândul său față de un stareț tânăr,

ucenic de-al lui, așa cum fusese și el ucenic al lui Ioanichie. Rânduielile lumii se schimbă ca anotimpurile, iar înțelepciunea reîntinerește cu fiecare generație.

Părintele Cleopa va spune cu încredințare că e doar un călugăr obișnuit, că mai postitor decât dânsul este Chiril, mai învățat este Petroniu, mai smerit este Paisie, mai folositor pentru obște este Caliopie, mai lepădat de avere este Valerian, mai iubitor de singurătate este Calinic.

Părintele Cleopa a fost câțiva ani stareț la Mănăstirea Slatina, apoi s-a retras la metanie, la Sihăstria.

În memoria Părintelui Cleopa – „Mânca-v-ar Raiul”, vol. II, Editura Mănăstirea Sihăstria, 2004

X

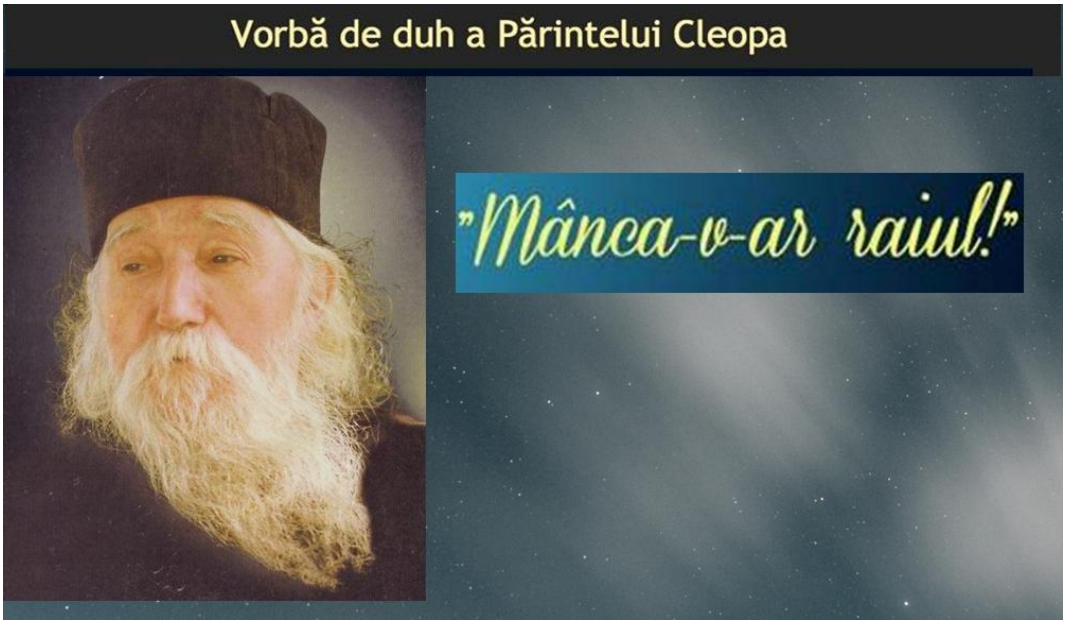

37. Tîrgu Secuiesc

Vă văd dezorientată. Nu, nu aţi greşit, aici este. Şi dacă aţi citit despre modul de organizare a **breslelor**, atunci, sunt sigur că nici nu puteaţi să vă închipuiţi altfel aşezarea unui muzeu dedicat lor. Aceasta e o curte veche, aşa cum sunt încă multe în **Tîrgu Secuiesc.** Poate aţi observat următoarea particularitate. Cartierele sunt alcătuite din străzi mai lungi şi mai scurte, închise la unul din capete, ca nişte curţi.

Erau locuite de o singură familie, care constituia de obicei nucleul unei bresle. Meşteşugul se transmitea din tată în fiu. Pe măsură ce numărul meşteşugarilor dintr-o familie creştea, se mărea şi numărul atelierelor dintr-o curte, care devenea, prin forţa lucrurilor, un cartier al breslei respective. De fapt, aşa s-a născut oraşul. Trebuie să vă spun că prima menţiune documentară a Tîrgului Secuiesc e din 24 noiembrie 1407. Se numea pe atunci Tîrgul Turiei, după pârâul care izvorăşte la şase kilometri de oraş, în centrul depresiunii. Şansa, marea şansă a micului târg al Turiei au constituit-o cele cinci drumuri comerciale care îl intersectau. Dar poftiţi în muzeu. Pe aici, la dreapta, mă conduce Incze Ladislau, directorul muzeului breslelor, în prima sală, am reconstituit un atelier tipic de tăbăcărie.

Breasla tăbăcarilor a fost cea dintâi organizată ca atare în oraş. Îşi avea atelierele pe malul Turiei. Trăiau într-un cartier anume, unde ridicaseră şi casa breslei. Strâns legat de meşteşugul tăbăcitului, cizmăritul–pantofăritul s-a dezvoltat mai târziu, dar a ajuns la o asemenea înflorire încât oraşul a fost, un timp, numit Oraşul Pantofarilor. Pantofarii locuiau în cartierul Degheţia – nume vechi format prin împreunarea cuvintelor deget şi păcură – dar ei aveau prăvălii în piaţa din centrul oraşului. Ultimul registru de evidenţă a funcţionat până în 1946.

De fapt, în casele şi atelierele meşteşugăreşti din oraş sau din satele învecinate, unde au fost transferate majoritatea inventarelor breslelor, pentru că acolo meşteşugurile se mai practică în forma şi cu uneltele tradiţionale, se găsesc lăzi, table, vechi tipare de sigilii ale breslelor, păstrate şi azi de ucenicii staroştilor sau preşedinţii societăţilor meşteşugăreşti, acum meşteri prin împrejurimile oraşului nostru.[...] Aş vrea să înţelegeţi că Tîrgu Secuiesc este un oraş meşteşugăresc nu numai prin naştere, ci şi prin tradiţie, concepţie şi psihologie. De aceea, aici, breslele şi-au păstrat mult timp caracterul vechi.

Două secole după apusul epocii meşteşugăreşti în Europa, în Tîrgu Secuiesc mai existau şaptesprezece branşe, organizate în unsprezece bresle şi două societăţi.[...] Existau în Tîrgu Secuiesc locuri care aminteau de practicarea diferitelor meşteşuguri; la marginea oraşului se află, de exemplu, un cartier care şi astăzi se numeşte „Curtea fierarilor”; breasla olarilor – menţionată în documente dintre cele mai vechi – şi-a închis ultimul atelier în 1966, odată cu petrecerea din viaţă a celui din urmă olar; bleasla măcelarilor şi-a avut mult timp în piaţa oraşului „scaunele” de carne, mai multe clădiri şi o cârciumă pe care o arendaseră; breasla cojocarilor şi a blănarilor, înfiinţată odată cu cea a cismarilor, şi-a avut până în ultimii ani reprezentanţi în sfatul orăşenesc.[...] Peste o generaţie ori peste două oamenii vor intra în acest muzeu pentru a-şi aminti de vechiul Tîrg Secuiesc, cetatea ultimilor meşteşugari ai Europei”.

Luminiţa Doja – *Ţara dintre două columne,* Editura Sport-Turism, Bucureşti, 1981

X

38. Nu-s vinovat faţă de ţara mea

de Andrei Ciurunga

La ora când cobor, legat în fiare,
să-mi ispăşesc osânda cea mai grea,
cu fruntea-n slavă strig din închisoare:
– Nu-s vinovat faţă de ţara mea!

Nu-s vinovat că mai păstrez acasă
pe-un raft, întâiul meu abecedar
şi că mă-nchin când mă aşez la masă,
cuviincios ca preotu-n altar.

Nu-s vinovat că i-am iubit lumina
curată cum în suflet mi-a pătruns,
din via dată-n pârg sau din grădina
în care-atâţia şerpi i s-au ascuns.

Nu-s vinovat că-mi place să se prindă,
rotundă ca o ţară, hora,-n prag,
sau c-am primit colindători în tindă,
cum din bunic în tată mi-a fost drag.

Nu-s vinovat că toamnele mi-s pline
cu tot belşugul, de la vin la grâu,
şi c-am chemat la praznic pe oricine,
cât m-am ştiut cu cheile la brâu.

Dac-am strigat că haitele ne fură
adâncul, codrii, cerul stea cu stea
şi sfânta noastră pâine de la gură –
nu-s vinovat faţă de ţara mea.

Nu-s vinovat c-am îndârjit şacalii
când am răcnit cu sufletul durut
că nu dau un Ceahlău pe toţi Uralii
şi că urăsc hotarul de la Prut.

Pământul meu, cum spune şi-n izvoade,
l-a scris pe harta lumii Dumnezeu,
şi câţi prin veacuri au venit să-l prade
îl simt şi-acum pe piept cât e de greu.

De-aceea când cobor legat în fiare,
împovărat de vina cea mai grea,
cu fruntea-n slavă gem din închisoare:
– Nu-s vinovat faţă de ţara mea.

X

39. Drăgăşani

„Înconjuraţi de ceata copiilor şi de îndrăzneţele înotătoare, plutaşii urcă spre sat, unde femeile sosesc tocmai de la câmp. Focuri de vreascuri sunt aprinse în vetre, fumul urcă încet din toate ogrăzile, vacile sunt mulse în coşare, iar peste garduri încep să se audă treptat vocile femeilor, reluându-şi plângerea, aceeaşi de o sută de ani, de când oamenii din Olanu au început plutirea pe Olt. În seara aceea, luminile rămân aprinse mai mult la ferestre, cârciuma stă deschisă până târziu, iar uliţele satului, cum nu s-a mai întâmplat de multă vreme, răsună de glasuri ferme, bărbăteşti.

În dimineaţa următoare, femeile pornesc cu sapa la câmp, în vreme ce bărbaţii lor, ducând în spate o traistă cu mălai, se îndreaptă spre apele Oltului. Aici, alăturând una lângă alta plutele care au coborât din munţi, le leagă între ele cu gânjuri, formând alte plute mai mari, pe dimensiunile de acum ale Oltului. Puţin mai târziu, aceste noi plute alunecă la vale, printre dealurile pline de vii din regiunea atât de vestită a Drăgăşanilor. Toţi arborii fructiferi din partea aceasta a pământului par că îşi au aici o bogată şi bine cunoscută patrie. De la nuc până la alun, şi până la tufişurile de coacăze, niciunul nu lipseşte.

În amfiteatru, deasupra dealurilor liniştite, nucii bătrâni şi gravi sunt asemeni unor mature areopaguri, pline de cumpătare şi înţelepciune. Respectaţi senatori ai lumii vegetale, ei poartă, în coloana largă şi generoasă, ca în circumvoluţiunile unui creier bogat, roadele meditaţiei lor de o vară întreagă. În coaja subţire şi sonoră, fructul lor e concentrat, substanţial şi suprem hrănitor, ca una din cugetările marilor înţelepţi ai lumii. Alături de nuci stau perii, din cele mai nobile altoiuri, iar fructele lor mari şi gustoase sunt ca sânii puţin obosiţi, şi tocmai de aceea plini de o gravă şi umană frumuseţe, ai unei femei care a adus pe lume încă o generaţie de copii. Fructele merilor sunt, dimpotrivă, perfect rotunde, strălucitoare, gata să plesnească sub impulsul sevelor dinăuntru. Toate sunt mari şi rotunde, de culoarea purpurei, cu zeci de nuanţe roşiatice, părând fiecare din ele un sferic răsărit de soare, concentrat.

Şi sunt apoi prunii, asemeni unor vrăjitori bătrâni cu braţele ridicate spre cer, într-atât de subţiri şi de întortocheate le sunt crăcile. Unii din ei, zvârcolindu-se în felul acesta, au rămas sterpi. Dar cei mai mulţi au fost prinşi în misterul şi dulcea greutate a rodirii. Acestora, braţele le atârnă în jos, din ce în ce mai grele, până

ce uneori li se rup din umeri, victime a prea marei lor generozităţi. Oamenii, impresionaţi de acest belşug, le aşază dedesubt proptele, dar şi acestea stau parcă să se rupă prin septembrie, când de somnul lor de peste vară, livezile sunt mai grele ca oricând.

Dar ceea ce în primul rând face faima acestui ţinut sunt viile. Străvechile lui vii, de pe vremea lui Burebista, şi poate şi mai de demult. În orice caz, de mii de ani ele acoperă aceste pământuri ondulate, fiind oamenilor cea mai ştiută înfăţişare a lumii. Cei care trăiesc aici, purtându-şi privirile peste coamele tălăzuite ale dealurilor, sunt, pe lângă oamenii aspri din câmpie, asemeni unor marinari care aduc în fiecare toamnă, între catargele înalte ale corăbiilor, miresmele tari ale altor tărâmuri. Din ce profunzimi neştiute ale humei soseşte licoarea plină de fantezie şi neprevăzut, de care sunt încărcaţi ciorchinii? Şi din ce înălţimi foarte îndepărtate şi albastre ale cerului? Când boaba mare şi limpede plesneşte între dinţi, din sucul ei secret şi gustos izbucneşte parcă toată lumina şi căldura soarelui, dintre două echinoxuri. Aşa stau viile, şi roadele lor generoase, substanţiale şi pline de fantezie, de o parte şi de alta a Oltului, în regiunea vestită a Drăgăşanilor”.

Geo Bogza – *Cartea Oltului*, Editura Jurnalul Naţional, Bucureşti, 2012

X

40. Cântec deplin

de Radu Gyr

N-ai lăuda de n-ai ştii să blestemi,
Surâd numai acei care suspină,
Azi n-ai iubi de n-ar fi fost să gemi,
De n-ai fi plâns, n-ai duce-n ochi lumină.

Şi dacă singur rana nu-ţi legai,
Cu mâna ta n-ai unge răni străine.
N-ai jindui după frânturi de rai
De n-ai purta un ciob de iad in tine.

Că nu te-nalţi din praf dacă nu cazi
Cu fruntea jos, în pulberea amară,
Şi dacă-nvii în cântecul de azi
E că mureai în lacrima de-aseară.

X

41. Calea fericirii

Slab în credință și secătuit de un trai plin de comodități, greu și numai în parte înțelege omul zilelor noastre suferința celor ce au trecut prin închisori. Multe mărturii par de necrezut pentru noi care, vorba poetului, n-am fost cu ei în celule și nu știm ce-i viața de bezne. Nu putem pricepe cum au îndurat atîta suferință. Dar dincolo de asta, și mai greu, dacă nu de-a dreptul de neînțeles, ne apare nostalgia unora din cei trecuți prin temniță atunci când privesc în urmă, la acea vreme a încercărilor.

„Este imposibil pentru cineva din afara închisorii să înțeleagă – ne avertizează părintele Gheorghe Calciu. Suntem liberi și suntem foarte fericiți că suntem liberi, dar avem un fel de nostalgie pentru închisoare. Și nu o putem explica altora. Ei spun că suntem nebuni. Cum îți poate lipsi închisoarea?

Deoarece în închisoare am avut cea mai spirituală viață. Am atins niveluri pe care nu suntem în stare să le atingem în libertate. Izolați, ancorați în Iisus Hristos, am avut bucuria și iluminarea pe care lumea nu le poate oferi. Nu există cuvinte care să exprime exact sentimentul pe care l-am avut acolo. Aceia care nu au avut experiența noastră nu pot înțelege cum am putut fi fericiți în închisoare”.

O astfel de fericire dincolo de înțelegerea noastră, în ciuda suferințelor, trăia Valeriu Gafencu. Virgil Ioanid își amintește cum, pe drumul între două închisori, în dubă, doborât de tuberculoză, cu obrajii stacojii de febră, Valeriu vorbea de „fericirea de a suferi pentru Hristos și de a rezista ca primii martiri prigoanei dezlănțuite de dușmanii credinței”. De asemenea, într-o scrisoare trimisă familiei, mărturisea: „Azi sunt fericit. Prin Hristos iubesc pe toți”.

Starea aceasta de fericire nu a fost însă ușor de atins. Despre calea plină de zbucium, căutări și suferințe prin care Valeriu a dobândit-o vom vorbi în cele ce urmează.

Fire generoasă și entuziastă, încă de tânăr Valeriu era purtat de idealuri înalte. „Esențialul gândurilor mele din acea vreme – e vorba de vârsta liceului – era ca eu să devin un om de mare valoare. Înțelegeam prin aceasta un om care să joace un rol covârșitor în

istorie, un om care să dea ceva neamului. Voiam să fac mult bine în lume...

Trăiam o viață normală în studenție, eram unul din cei mai apreciați studenți, iubit de toată lumea și cu o sete neobișnuită pentru Ideal: o lume nouă, în care să domnească iubirea și dreptatea, armonia desăvârșită".

Cu astfel de gânduri, în mod firesc va fi atras de Frățiile de Cruce, în rândurile cărora se va regăsi pe deplin. Foarte iubit de tinerii al căror îndrumător ajunge, va lega cu ei o adevărată comuniune. Peste toate acestea vin arestarea și condamnarea la 25 de ani închisoare. Singura vină: implicarea din tot sufletul în educația – e drept, sub nume interzis – din Frățiile de Cruce.

Ajuns la Aiud, are parte de un regim dur. Vreme îndelungată, după cum va mărturisi el mai târziu, petrece mai mult izolat, fiind scos la plimbare doar o oră și jumătate pe zi. Începutul acesta nu a fost deloc ușor. „Și, dragă mamă – spune într-o scrisoare – aș vrea să știi că am suferit mult. În prima iarnă mă trezeam noaptea din somn și priveam întunericul și șopteam încet, ca să aud numai eu, dar așa de tare ca să audă Dumnezeu: «Mamă, mi-e frig și mi-e foame!». La început a fost greu de tot".

Suferința e și mai apăsătoare pentru că, știindu-se nevinovat, nu-i înțelege rostul. „Cu primul pas pe care l-am făcut în închisoare, m-am întrebat pentru ce am fost închis. Pe planul vieții sociale privind relațiile mele cu lumea în care am trăit, am fost privit ca fiind foarte bun, un exemplu de conduită morală. Dacă intram în conflict cu cineva, era numai pentru Adevăr".

În măcinarea aceasta sufletească, el caută răspunsul în cărțile care circulau în temniță. „La început a studiat și a citit foarte mult, însă curând s-a oprit asupra creștinismului, care i-a apărut în adevărata lui lumină, adică în latura sa duhovnicească. Valeriu s-a dedicat unei intense lecturi teologice, făcând o cercetare atentă a spiritualității ortodoxe. Printre cărțile pe care le-a citit au fost *Patericul, Mântuirea Păcătoșilor, Viețile Sfinților, Urmarea lui Hristos*. A citit pe Sfinții Ioan Gură de Aur, Vasile cel Mare, Grigorie Palama, Grigorie de Nazianz, Efrem Sirul, Ioan Damaschin. A studiat, de asemeni, pe Pascal, Bulgakov, Berdiaev, Papini, precum și toate cursurile care se predau la Facultatea de Teologie. Lectura lui se concentra mai ales asupra Sfintei Scripturi".

Cărțile duhovnicești îl vor ajuta să vadă mai adânc lucrurile și să se întoarcă spre sine însuși. În singurătatea celulei se roagă mult, căutând să înțeleagă rostul suferinței. După chinuitoare frământari și

zbateri, prin harul lui Dumnezeu, trăiește o stare de iluminare în care își vede sufletul plin de păcate.

„Alta este viața decât aceea pe care și-o închipuie oamenii. Altul este omul însuși, decât ceea ce se închipuie el a fi. Altul este Adevărul, decât acela pe care-l imaginează mintea omenească.

Vreau să fiu sincer și deschis până în cele mai adânci fibre ale sufletului. Cu primul pas pe care l-am făcut în închisoare m-am întrebat pentru ce am fost închis. Pe planul vieții sociale, privind relațiile mele cu lumea în care am trăit, întotdeauna am fos privit ca foarte bun, un exemplu de conduită morală. Dacă intram în conflict cu cineva, era numai pentru Adevăr. După mult zbucium, după multă durere trăită, când paharul suferințelor se umpluse, a venit o zi sfântă, în iunie 1943, când am căzut cu fața la pământ, îngenuncheat, cu fruntea plecată, cu inima zdrobită, într-un hohot de plâns. Îl rugam pe Dumnezeu să-mi dăruiască lumina. La acea dată îmi pierdusem toată încrederea în oameni. Îmi dădeam perfect de bine seama că mă găseam în adevăr, pentru ce dar sufeream? Din tot sufletul meu plin de elan rămăsese numai iubirea. Nimeni nu mă înțelegea.

În plânsul meu prelung am început să bat metanii. Și deodată – O, Doamne! Ce mare ești Tu, Doamne! – mi-am văzut tot sufletul meu plin de păcate, rădăcina tuturor păcatelor omenești am găsit-o în mine. Vai, atâtea păcate, și ochii sufletului meu împietrit de mândrie nu le vedeau! Ce mare este Dumnezeu!

Văzându-mi toate păcatele, am simțit nevoia de a le striga în gura mare, de a mă lepăda de ele. Și o pace adâncă, un val adânc de lumină și dragoste mi s-a revărsat în inimă. Imediat ce s-a deschis ușa, am ieșit vijelios din celulă și m-am dus la ființele care știam că mă iubesc cel mai mult și la cei ce mă urau și care greșiseră cel mai mult față de mine și le-am mărturisit deschis, fără nici un înconjur: «Sunt cel mai păcătos om. Nu merit încrederea ultimului dintre oameni. Sunt fericit!».

Toți au rămas înmărmuriți. Unii m-au privit cu dispreț, alții cu indiferență, unii m-au privit cu iubire, pe care ei înșiși nu și-o puteau explica. Un singur om mi-a spus: «Meriți să fii sărutat!». Dar eu am fugit repede în celula mea, mi-am trântit capul în pernă și mi-am continuat plânsul, mulțumind și slăvindu-L pe Dumnezeu.

De la acea dată am început conștient lupta împotriva păcatului. De-ați ști voi ce grea luptă este războiul cu păcatul! Vreau să știți că nu numai aici, ci și când eram afară am luptat foarte mult împotriva păcatului. [Aici mărturisește că, deși a fost ispitit trupește, nu a căzut, ci a rămas curat].

În închisoare mi-am cercetat sufletul și mi-am dat seama că, chiar dacă n-am păcătuit cu fapta, însă cu vorba și mai ales cu

gândul tot am greșit. M-am dus la preot și, după un adânc examen de conștiință, m-am spovedit. Mărturisirea m-a despovărat de ele.

Și o luptă continuă duc mereu. Lupta nu încetează până la moarte. Fără pocăință nici un om nu poate face nici un pas înainte. Cine fuge de realitatea propriului suflet e un mincinos. (...) Ce este viața? E un dar al lui Dumnezeu dat nouă, oamenilor, pentru a ne curăți sufletele de păcat și a ne pregăti, prin Hristos, pentru a primi viața veșnică. Ce este omul? O ființă creată din nemărginita iubire a lui Dumnezeu, căreia i-au fost puse în față fericirea și moartea, spre a alege. (...)

Fiți foarte atenți! În viața socială oamenii se privesc și se judecă nu după ce sunt ei în fond, ci după ce par ei în formă. Nu vă faceți iluzii despre om – căci cine face aceasta va suferi amar – însă iubiți-l. Unul singur este desăvârșit, Unul singur este bun, Unul singur este curat: Hristos-Dumnezeu!

Și acum: ce este Adevărul? Adevărul este Hristos, Cuvântul lui Dumnezeu. Căutați să vă apropiați sincer de Hristos și lăsați lumea cu păcatele ei în pace!”.

Momentul acesta de iluminare va fi pentru Valeriu o adevărată naștere din nou. Cel dintâi folos al conștiinței păcatului este înțelegerea rostului suferinței. „Suferința, oricât de grea ar fi, nu are alt sens decât curățarea sufletului dornic de mântuire”.

De acum va fi foarte preocupat de problema păcatului. „Din iunie 1943, când am trăit prima zguduire sufletească, provenită de pe urma conștiinței păcatului, mi-am dat seama că pe măsură ce mă adâncesc mai mult în mine însumi, descopăr noi păcate. De la acea dată am început conștient lupta împotriva păcatului”.

***Sfântul Închisorilor – Mărturii despre Valeriu Gafencu,* adunate şi adnotate de monahul Moise, Editura Reîntregirea, Alba Iulia, 2007**

X

42. Noi nu tăcem

de Andrei Ciurunga

Cu dinţii strânşi de aspra suferinţă
urcăm pe brânci Golgotele, cădem,
ne ridicăm, scrâşnind de neputinţă
şi iar ne prăvălim – dar nu tăcem.

Pe-a ţării noastre darnică moşie
târâm de-un car de ani acelaşi jug.
Cum oare să tăcem, când de sub glie
răcneşte osul dezgropat de plug?

De-a lungul zării noastre de cărbune
paharul plin ne-am învăţat să-l bem,
dar gura ştie bine-o rugăciune
şi-o geme printre dinţi – căci nu tăcem.

Cum să tăcem când fiecare ghindă
căzută din stejarul secular
se-ntoarce din adâncuri, să cuprindă
tot plânsul ţării într-un nou stejar?

Noi nu tăcem, căci urlă de pe roată
în trupul nostru oase ce s-au frânt
şi strigă morţii ce-au tăcut odată
cu gura caldă plină de pământ.

De s-ar surpa în ceasul nefiinţei
pe toate-aceste guri câte-un Negoi,
l-am sfărâma necruţători cu dinţii
şi-ar da năvală răcnetul din noi.

Urcăm Golgote aspre de credinţă,
venim spre piscuri tari, îngenunchem,
şi iar ne scuturăm de neputinţă
cu pumnii strânşi în trup – dar nu tăcem.

X

43. Agapia

În casa lui Vlahuţă din *Agapia* miroase a ceară de albine şi a bucoavnă, ca în casele albe cu cerdac de lemn şi grădiniţele inundate de flori din Medelenii lui Teodoreanu. Prin peretele de borangic se vede toată Agapia.

Dar acum tac toţi şi toate.

Mihai Eminescu tace visător, Calistrat Hogaş, homeric, Garabet Ibrăileanu, încruntat, Mihail Sadoveanu, senin, George Topîrceanu, neliniştit, Alexandru Vlahuţă, rural, Alecu Russo, simbolic, Ionel Teodoreanu, idilic, Ştefania Velisar tace năzdrăvan. Păstorel Teodoreanu tace ironic, Otilia Cazimir tace suspinând, Nicolae Grigorescu tace auster, George Călinescu, sacerdotal. O tăcere simfonică.

... Apoi cei treisprezece cavaleri se aşază la masă. Tac iar. Paladinii lor au figuri cunoscute şi îi cheamă Cătălin, părintele Ghermănuţă, Adela, Cosma Răcoare, Dan, Olguţa, iar bucatele sunt gătite într-o cuhnie de o maică Ancuţa, după reţetele conului Păstorel.

Deodată, ca la un semnal, un sunet clar, puternic, muzical, umple văzduhul. Îi urmează câteva lovituri tari, hotărâte, răzleţe, apoi, treptat, depărtarea dintre ele se micşorează şi o ploaie de sunete mărunte, cadenţate, se duc, se topesc şi iar vin aproape, iar se despart tot mai rare, tot mai puternice, tot mai prelungi. Toacă.

„Mănăstirea Agapia e vârâtă între munţi, pitită într-un ungher de văi, aşa că n-o vezi decât când intri în ea. Dinspre miazănoapte – avea să descrie Vlahuţă locul favorit al vacanţelor sale – o păzeşte de crivăţ o măgură înaltă, descoperită, Muncelul cu flori, la apus se ridică un zid întunecat de codri, şi în faţă iarăşi pădure de brazi, străbătută de cărări ce te scot în luminişuri neaşteptate: Poiana Mitropolitului şi a Stareţei, iar mai sus, prin bungete de fragi, deasupra obcinei, în fermecătoarea privelişte de pe Ciungi, de unde vezi mănăstirea Văraticului, în dreapta, băile Băltăţeşti, în stânga Cetatea şi Tîrgu Neamţului, în faţă larga vale a Moldovei.”

De aici, de la mănăstire, pleca Ibrăileanu şi tăind drumul peste dealul Cioarei, ieşea în şoseaua Bălţăţeştilor călătorindu-se spre Văratic. În trăsură Otilia Cazimir îi acoperea genunchii cu un pled uriaş. Omului îi era frică de boală.

„Dimineaţa era clară. Drumul aproape neumblat. Badea Vasile mâna încet. Când îşi sucea ţigarea lăsa caii la pas. Mişcările şi rarele lui cuvinte erau în acord cu liniştea din natură. La stânga străluceau munţii aduşi mai aproape de limpezimea rece a dimineţii. Îndoituri, depresiuni, pete de altă culoare decât bradul, de obicei invizibile, acum detaliau în transparenţa desăvârşită a aerului. Departe, la orizont, spre Fălticeni, norii cenuşii, argintaţi, păreau alţi munţi, nemaivăzuţi pe lume, înalţi până la cer, spintecându-l cu vârfuri de gheaţă, realizând tocmai prin neverosimilul lor, idea pură de munte...”

Îi vedeţi ducându-se?

La dreapta lor, spre Moldova, îndepărtată într-o boare aurie, câmpia multicoloră este semănată cu sate văzute ani şi ani în pâlcurile lor de aburi, niciodată vizitate şi de aceea misterioase, din care se înalţă, cercetând zările, turnuri albe.

Călărind singuratic şi tăcut, Hogaş văzuse tot pe aici, prin împrejurimi, „firea toată cuprinsă de o solemnă încremenire” şi „florile răzleţe care însufleţeau întinderea cu multe feţe a prundişului mort” înclinându-şi sfioase, spre pământ, capul greu de catifeaua bobiţelor de rouă. Căci numai în faţa unei astfel de privelişti simple orăşeanul s-ar fi plecat cu evlavie spre închinare în templul naturii.

Russo descrie o furtună neverosimilă pentru calmul cotidian al Agapiei, dar ascultându-l cred şi eu că „vuietul văilor se amesteca cu mugetele tunetului; prin pânza deasă, luminoasă şi răpede a fulgerelor, cădea ploaia cu găleata. Şuvoaie crescute deodată se rostogoleau din măruntaiele munţilor mânioase; în drumul lor nebun şi rătăcit duceau bucăţi de stâncă şi brazi verzi dezrădăcinaţi de vijelie...”

... Şi mi-l închipui pe Topîrceanu scandalizând mănăstirea şi oaspeţii ei prin aducerea coliviei cu puiul de vulpe la vecernie.

S-a lăsat seara. Amurgul începe a se ridica din pământ. Văile se întunecă vioriu. Din adâncuri, din înălţimi, din taina pădurilor, din întunericul codrilor, din văzduhuri, de pretutindeni, glasurile prelungi ale serii se înalţă a linişte şi odihnă. Încet, încet, se strâng toate şi

adorm. Departe, foarte departe, spre gura văii, sclipeşte ceva ca o stea care cade. Este cea dintâi rază de lumină. Curând va răsări şi luna lui Eminescu pentru a stârni „cu lumina ei fecioară" liniştea care învăluia Agapia. O privesc toţi şi toate. Dar numai făptura măruntă şi cafenie a maicii Tecla se opreşte într-un colţ al cerdacului. Smerită, cu toate cele cinci degete răsfirate ale mîinii stângi ia traista cu ciuperci după şold, în timp ce cu dreapta închină o cruce acestei sfinte nopţi. Ştefana Velisar este singura care ştie cât de adânc şi adevărat este gestul acesta al ei de smerenie.

Este vremea. Cei treisprezece cavaleri ai tăcerii au tocmit rădvane şi pornesc împărăteşte ca în timpul haiducilor lui Sadoveanu spre Valea Moldovei. Caii au zurgălăi. Spinările vizitiilor sunt argintate de lună. În aer pluteşte parfum de baladă... şi fără să mă gândesc cu adevărat la Horaţiu sunt acum în acel *carpe diem* al înţelepciunii lui.

Au rămas la Agapia numai amintirile.

Una eternizează ultimul dezastru, celelalte, ultimele ctitorii şi danii. Şi înţelegi că alternanţa aceasta a morţii şi a vieţii subliniază primul adevăr al Agapiei: asprimea şi gingăşia nu sunt adversare, ci se constituie fiecare, în umbra celeilalte. Căci adevărul care se cheamă aici Petru Rareş şi Doamna Elena, Bogdan Lăpuşneanu şi soţia sa Maria, Duca Vodă şi Anastasia Doamna, hatmanul Gavril şi doamna Liliana, dar şi turcii, tătarii, polonezii, înseamnă o istorie de cinci veacuri care zace strânsă în câteva plăcuţe de piatră. „Această mănăstire a pătimit primejdii cu arderea focului atât dinlăuntrul cât şi în afară, despre turci la tulburarea ce s-a urmat la anul una mie opt sute douăzeci şi unu, septembrie şase zile, atât în chiliile dinlăuntru cât şi afară dinprejur...". Fusese prădată, devastată şi incendiată, ca niciodată până atunci, o legendă care vorbea de istorie. Şi foarte puţine odoare ale bogatei mănăstiri fuseseră salvate şi ascunse în munţi.

...Dar au rămas la Agapia picturile lui Grigorescu. „Sfinţii sunt vii, omeneşte vii" – scria atunci entuziasmat Vlahuţă care mai putea alătura chipurilor lor figure cunoscute. Ştia că maica Epraxia, tânără pe la 1858 – 1860, slujise ca model pentru Varvara, iar acum, „măicuţă uitată de veacuri, slabă, zbârcită ca un hrib, cată cu jale la Sfânta Varvara şi-şi vede tinereţea şi acolo, aidoma, ochii şi gura ei de acum cincizeci de ani, şi zice oftând: «mare dar şi aista, Doamne. Eu am să fiu oale şi ulcele şi aici tot tânără şi frumoasă am să

stau.»” O femeie din Filioara şi copilul unui dulgher de la mănăstire deveniseră celebri. Erau „Fecioara cu pruncul”. Femei, bărbaţi, copii, ţărani de prin împrejurimi, maici de la mănăstire ori oameni în trecere prin Agapia „îi permit meşterului Nicu” să obţină figura şi atitudinea cerută, va mărturisi însuşi Grigorescu. Şi atunci sfinţii împrumută chipurile oamenilor pentru a nu le mai restitui niciodată.

Călător prin Agapia, George Călinescu scria la 3 aprilie 1958 în „Contemporanul”: „Grigorescu învăţa aici realismul lui Raffael, Tizian şi Rembrandt... Dar chiar de ar fi pictat Raffael în persoană efectul ar fi fost în plină pierdere, ca o galerie de pânze într-o boltă întunecată. Interiorul bisericii orientale reclamă pictură bizantină cu suprapunerile ei naive de aureole”.

Înţelegi privindu-le şi cel de al doilea adevăr al Agapiei. Marea ei şansă de a exista nu fuseseră nici bucuriile succesivelor ctitorii, nici durerea prădărilor, ci Ei, cei treisprezece cavaleri care o scoseseră definitiv din tăcere.

Luminiţa Doja, *Ţara dintre două columne*, Editura Sport-turism, Bucureşti, 1981

X

44. Îndemn la luptă

de Radu Gyr

***N**u dor nici luptele pierdute,*
nici rănile din piept nu dor,
cum dor acele braţe slute
care să lupte nu mai vor.

Cât inima în piept îţi cântă
ce-nseamnă-n luptă-un braţ răpus?
Ce-ţi pasă-n colb de-o spadă frântă
când te ridici cu-n steag mai sus?

Infrânt nu eşti atunci cand sângeri,
nici ochii cand în lacrimi ţi-s.
Adevăratele înfrângeri,
sunt renunţările la vis.

X

"Înfrânt nu eşti atunci când sângeri,
Nici ochii când în lacrimi ţi-s.
Adevăratele înfrângeri,
Sunt renunţările la vis."
Radu Gyr

45. Am văzut-o pe Maica Domnului

(Valeriu Gafencu, în Penitenciarul Târgu-Ocna, Secţia deţinuţi politici – n.n.).

În noaptea ultimului Crăciun trăit de el (a murit în detenţie –n.n.), spre ziuă, Valeriu i-a mărturisit prietenului său Ioan Ianolide:

„În noaptea asta am privegheat. Așteptam să vină cântecul colindei mele. Doream să fie foarte frumos. Îl cântam în minte. Îl deslușeam din cerurile înalte din care cobora. Cam greu pentru mine, căci nu cunosc notele muzicale și trebuie s-o fac după ureche. Eram deci treaz, lucid și senin, când deodată am văzut că am în mână fotografia Setei (fata pe care o iubise). Uimit de întâmplare, am ridicat privirea și la capul patului meu am văzut-o pe Maica Domnului, îmbrăcată în alb, în picioare, vie, reală. Era fără Prunc. Prezența ei mi se părea materială. Maica Domnului era aievea lângă mine. Eram fericit. Uitasem totul. Timpul părea nesfârșit. Atunci Ea mi-a spus:

– Eu sunt dragostea ta! Să nu te temi. Să nu te îndoiești. Biruința va fi a Fiului meu. El a sfințit locul acesta acum pentru cele viitoare. Puterile întunericului cresc și încă vor mai înspăimânta lumea, dar vor fi spulberate. Fiul meu așteaptă pe oameni să se întoarcă la credință. Azi sunt mai cutezători fiii întunericului decât fiii luminii. Chiar de vi se va părea că nu mai e credință pe pământ, să știți că totuși izbăvirea va veni, dar ca prin foc și prin pârjol. Lumea mai are de suferit. Aici însă e multă credință și am venit să vă îmbărbătez. Îndrăzniți, lumea e a lui Hristos!

Apoi Maica Domnului a dispărut și am rămas copleșit de fericire. M-am uitat în mână, dar nu mai aveam nici o fotografie”.

***Sfântul Închisorilor – Mărturii despre Valeriu Gafencu,* adunate şi adnotate de monahul Moise, Editura Reîntregirea, Alba Iulia, 2007**

X

46. Vecinul care-a murit

de Radu Gyr

În celula de-alături a murit alaltăieri unul.
Era un vieţas ofticos.
Tusea-i sunase mai neagră de cum e ceaunul,
şi-o noapte-a vărsat sânge pe jos.

Sta zugrăvit cu văpsele sărace – sfânt pe şindrilă –
când lacătu'n zori a svâcnit.
Amar, înlemnise obrazul în crâncena silă.
Gardianul aşa l-a găsit.

Au venit alţi doi paznici, trăgând mohorâţi din ţigară,
şi'ntr 'o pătură ruptă l-au pus.
Mâna-i curgea ca o zdreanţă din uniforma-i murdară,
şi ei l-au luat şi l-au dus.

Galbeni, de după zăbrele pândeau, tăcuţi, osândiţii
cum leşul afară e scos.
Pe gardieni şi pe mort ploua vânăt, după tradiţii,
vânăt, tărăgănat şi cleios...

În celula de alături a murit alaltăieri unul.
L-au luat şi l-au dus de la noi...
Dar, noaptea, când ploşniţa suge şi luna e ca tutunul,
ocnaşul mort a venit înapoi.

Mi-a venit la vizetă cu paşii de frunze: – Hai, frate.
Am sărit de pe scândura mea.
Obrazul şi ochii-i luceau de fericiri dilatate,
şi putreda-i gură zâmbea.

– Hai, frate, mi-a spus, şi-un freamăt parcă-l bătea într'o dungă.
M-aşteaptă afar'un landou.
Deasupra temniţei m'am plimbat cât e noaptea de lungă,
şi plec cu landoul din nou.

Nu, nu m'au ros niciodată oftica, foamea, păduchii,
în stele am grajd de aur curat.
Landoul meu are ocale de-azur pe roate, pe muchii,
noaptea' n celulă mi l-am lucrat.

Vecine, văzduhul ne cheamă vibrând din vechi violoncele.
Vezi Calea Laptelui, sus, peste noi?
E drumul ocnaşilor: uite, i-am întâlnit printre stele
din lanţuri sunând, în convoi.

Vino cu mine. Din rogojină fă-ţi verde trăsură.
Sunt paturi albe sus, şi sunt pâini.
Ne-aşteaptă'n luceafăr Iisus, cu lapte cald şi prescură
şi-un pahar plin cu lacrimi, în mâini.

X

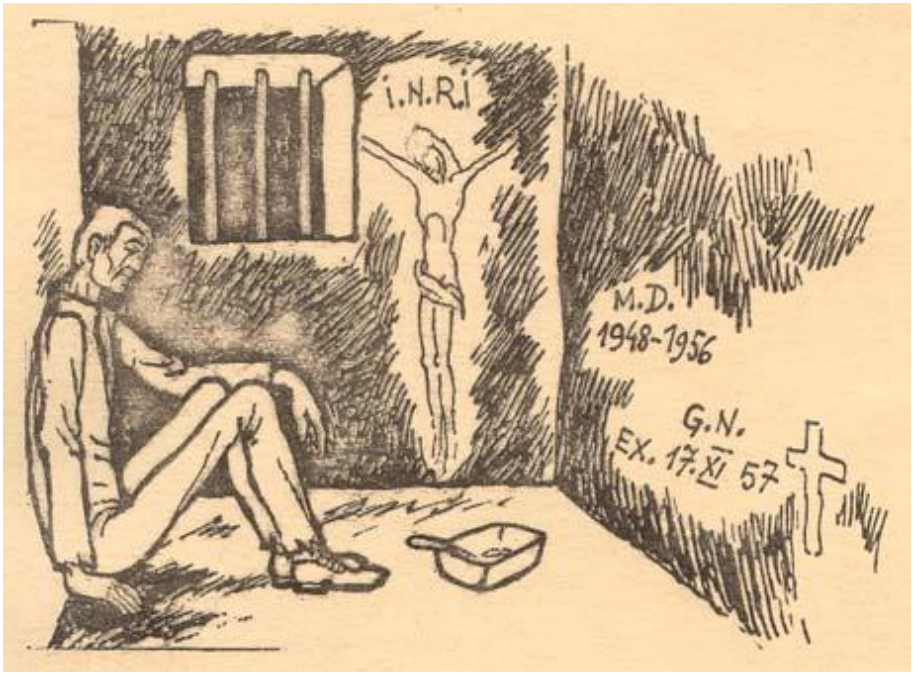

47. Munții Perşani

„**Vulcanici, munţii pe care Oltul îi străbate acum** sunt foarte vechi, cu marginile tocite de vreme, încât par că formează un peisaj de fund de ocean, pe deasupra căruia mereu au trecut imense talazuri marine. Din mijlocul acestui spaţiu populat cu vârfuri tocite de lavă, două tronconuri mai mari se ridică, de o parte şi de alta a Oltului, ca poarta larg deschisă a unor enorme temple năruite. Sunt cele două tipii, a Racoşului şi a Ormenişului, iar în jurul lor, vulcanii stinşi şi tociţi stau îngrămădiţi într-un fel ciudat, ca orbii care nu vor să se piardă unii pe alţii.

În schimb, aceste conuri roase de vreme sunt acoperite de păduri puternice, cum Oltul n-a mai întâlnit până acum niciodată. Din rămăşiţele foştilor vulcani ţâşnesc spre cer, asemeni unor flăcări vegetale, verzi, năvalnice şi nepotolite, trunchiuri puternice de stejari. Flămânde de înălţime, se iau la întrecere unele cu altele, într-un incendiu de mari proporţii, care e însăşi splendida pâlpâire a pădurii deasupra munţilor.

E o pădure veche şi măreaţă, ai cărei stejari porniţi de pe granitul stâncilor se ridică în aer cu o tărie asemănătoare. Şi mai mult chiar decât o coloană de granit, le sunt puternice trunchiurile vii, bine înfipte în munte, încărcate, din tălpi până în creştet, cu seva minerală a vechilor vulcani. N-au bântuit furtuni pe aici, sau zadarnică le-a fost înverşunarea, încât în toată pădurea nu se află un singur arbore trântit? Nicio asemănare cu pustiitele păduri de brazi, în care mii de trunchiuri zăceau la pământ, distruse.

Aici, vântul când bate, nu poate decât să scuture stejarii de rodul lor nobil şi ciudat, pardosind munţii cu inimi mici de lemn, având deasupra o rotundă şi zgrunţuroasă coroană. Aceasta nu-i împiedică însă pe mistreţi să o caute, grohăitori, prin toată pădurea, zdrobind-o în măselele lor albe şi nemiloase. Găsindu-şi aici din belşug hrana preferată, turme întregi de mistreţi cotrobăiesc prin ruinele vulcanilor, transformându-i într-un sediu al lor, teritoriu temut, plin de atracţii şi primejdii mortale.

Dar oricât de mult le-ar plăcea mistreţilor ghinda, când se apropie toamna, un alt miraj începe să se exercite asupra imaginaţiei şi foamei lor sălbatice. Dincolo de marginile pădurii, se întind ogoarele de porumb, iar ochii mici şi roşii ai mistreţilor se închid şi se deschid toată ziua, semn de poftă neîmblânzită, de cugetare adâncă, şi de neîntreruptă chibzuire. Vântul aduce uneori, parcă până la marginea munţilor, mireasma plină de o dulce aţâţare a lanurilor de porumb, încinse de căldura domoală a toamnei, iar mistreţii,

adulmecând-o, abia se mai pot stăpâni şi se hotărăsc să facă la noapte o incursiune. Dar de abia se lasă întunericul, şi precauţi se pregătesc să părăsească pădurea, când pe pământ, chiar în locurile râvnite unde se află ogoarele, pare că s-a instalat infernul. Oricât ar fi de dornici să se ospăteze şi oricât curaj ar avea să-şi împlinească hotărârea, mistreţii se opresc, ascultă, şovăie şi nu îndrăznesc; se întâmplă ceva care le paralizează chiar cele mai feroce instincte.

Pentru a nu mai fi jefuiţi, cum în atâtea rânduri li s-a întâmplat, de rodul muncii lor de peste vară, oamenii satelor din jurul Munţilor Perşani îşi iau toate măsurile necesare, înspăimântând mistreţii. Cercetând toată vara creşterea porumbului, într-una din zile ei descoperă semne de jaf, ştiuleţi distruşi, şi urmele atât de cunoscute ale mistreţului. Acesta e semnalul, alarma care străbate tot satul, ca o chemare străveche la război. De acum înainte timpul somnului a trecut.

În fiecare seară, oameni zburliţi se ivesc la capul satului, cu o haină mai groasă pe umeri şi cu un câine mare alături, în lanţ. În întunericul care se lasă, fiecare dintre ei se îndreaptă spre locul mai dinainte hotărât. Unii se duc aproape de marginea pădurii, alţii se urcă pe colinele de lângă munţi, iar alţii se pierd departe în întinderea câmpiei. Noaptea soseşte, găsindu-i pe fiecare la posturile lor.

La început, după ce întunericul a venit, mai e linişte un timp oarecare. Cântecul greierilor se ridică subţire din iarbă, încercând să măsoare misterul aşternut peste lume. Cu un scop asemănător parcă, stelele încep să sclipească în înaltul cerului, lăsând să se zărească, sub lumina lor rece, siluetele mulnţilor, imense şi întunecate, în depărtare. Peste foşnetul frunzelor de porumb, glasuri omeneşti, clinchete de tălăngi, lătrături de câini vin dinspre sate într-un zvon nedesluşit, din ce în ce mai stins. S-ar părea că, odată cu noaptea, o mare linişte se va lăsa peste lume. Dar atunci, prima bubuitură izbucneşte.

E un pocnet metalic, dogit şi prelung. De la marginea pădurii un altul asemănător îi răspunde. După o clipă de tăcere, de pe colinele de lângă munţi, unul după altul răsună trei tonuri metalice, din ce în ce mai înalte. Ecourile lor se rostogolesc pe deasupra pământului, întâlnesc alte bubuituri abia izbucnite, şi pornesc împreună făcând să răsune aerul îndelung. Ca un incendiu sonor zgomotul cuprinde toată câmpia, ţâşneşte din cele patru colţuri ale lumii şi pune stăpânire pe tot întinsul ei. Oamenii care au părăsit satul pe înnoptate şi-au început treaba.

Anume pregătite pentru asta, toate obiectele stricate şi zgomotoase care s-au găsit în sat, cazane vechi, căldări ruginite şi sparte, cratiţe şi tigăi, sau numai bucăţi de tablă ciuruită, se află împrăştiate în câmp, şi oamenii se duc spre ele în fiecare seară,

făcându-le să sune, până la paroxism. O atmosferă stranie, de ţinut african, se întinde până departe, peste toată câmpia.

Sunt ciudate, şi pline de o sălbatică frumuseţe, nopţile de toamnă din jurul Munţilor Perşani. Uneori, peste înfăţişarea lor de temple năruite luna se înalţă ca o bufniţă de argint, mărind şi mai mult strania frumuseţe a ţinutului. Grupate în mase mari, asemeni unor armate în ajunul unei bătălii decisive, siluetele lumii ies din întuneric: deoparte pădurile şi lanurile de porumb, de alta colinele şi munţii, fiecare cu freamătul, cu puterile, şi cu intenţiile lor, profund misterioase. Iar peste această grandioasă şi tulburătoare distribuire de siluete, neîntrerupt se revarsă tamtamul sălbatic al ţăranilor, în luptă cu jivinele pădurii.

Uneori, întrerupându-şi ritmul metalic al instrumentelor, ei îl înlocuiesc cu strigăte. De undeva din vârful unei coline, o voce omenească izbucneşte, ciudată, primitivă, barbară parcă, lăsând să se rostogolească deasupra câmpiei sunetele unui singur cuvânt, neînţeles, mereu repetat, un strigăt sălbatic, care întoarce vremea cu multe veacuri în urmă. Din depărtare, ceilalţi îi răspund la fel, uneori părând că se stabileşte o înţelegere între ei, comunicându-şi veşti şi gânduri fantastice, şi în această primitivă hălăduire stă mai ales atmosfera stranie, de continent african, care acoperă ţinutul în asemenea nopţi.

Apoi, căldările, cazanele şi tablele vechi încep din nou, revărsând pe deasupra câmpiei ritmul lor haotic şi infernal. Înnebuniţi de spaimă, mistreţii nu îndrăznesc să păşească în această lume diabolică. În zorii zilei, câmpiile se trezesc parcă dintr-o orgie; şi liniştea se întoarce asupra lor palidă, ca o stafie”.

Geo Bogza – *Cartea Oltului*, Editura Jurnalul Naţional, Bucureşti, 2012

X

48. Sufletul rămâne

Lăutarii – trei prăpădiți, n-ai da un ban pe ei la vedere – au venit cu instrumentele: o vioară gălbuie, neagră pe alocuri de vechime, lucie toată de cît a fost cîntată, o cobză burticoasă, urîtă, un clarinet lung, cu clape albe, de metal, cu pîlnia buzată, răsfrîntă. Te uiți la lăutari, te uiți la instrumente, dacă nu știi, dacă nu cunoști, îți spui: o să zdrăngăne și ei cum vor putea. Încep să cînte lăutarii. Vioara neagră-gălbuie e una cu țiganul înalt care s-a aplecat puțin de spinare. Geme și suspină, sună și răsună în ea o inimă de om. Clarinetul chiuie haiducește, cîntec de năvală și putere, cîntec de codru, de șes și de Dunăre turbure, drum fără pulbere. Ținută de pîntec, gîdilată pe coarde, ciupită, scărpinată, cobza rîde rîs sănătos, piuie, hohotește, înseamnă pașii și întorsătura horei. Unele hore se desfac și se leagănă mîndre, pline de frumusețe, liniștite ca apele mari care curg printre maluri mărunte, domol-domol, altele repezi, zvelte, bătute totuși vijelios pe loc.

Din vremuri străvechi ne-au venit cîntecele și horele, proverbele și ghicitorile și basmele. Oamenii care le-au născocit în ceasurile lor de bucurie ori de tristețe au trăit pe aceste meleaguri, au suferit ca și cei de astăzi împilări; cînd n-au mai putut să rabde s-au răzvrătit, au ridicat topoarele și au vărsat sînge pe care l-au plătit apoi cu sînge de-al lor și, învinși, au plecat capul și au îndurat mai departe obidă și împilare, batjocură și suferință. Mai-marii pămîntului au avut putere să le lovească și să le biciuie trupurile, dar sufletul poporului a rămas mai departe slobod. Nimeni n-a putut niciodată să robească sufletul. Lovești trupul omului și trupul, slab, se zvîrcolește și sîngeră, geme și țipă. Dar sufletul rămîne slobod ca o pasăre care s-a ridicat în slăvile cerului. N-ai cum s-o ajungi, n-ai cum s-o atingi, nici cu biciul, nici cu piatra, nici cu glonțul. Ții trupul omului în obezi și-l afumi cu fum de ardei iute. Gîndul zboară slobod. Nădăjduiește. Se întărește.

– N-au nici o putere obezile dumitale, boierule... Ziua de mîine este a noastră.

Din sufletul poporului chinuit, dar plin de speranță într-o vreme mai bună, s-au iscat melodiile acestea largi, generoase, în ritmul cărora și acum, peste veacuri și veacuri, românii leagă hore întinse pe care le joacă flăcăi, cu pași mari, cu fruntea sus, de parcă

întreaga lume ar fi a lor, numai a lor, hore de stăpîni ai pămînturilor și ai pădurilor, ai apelor și ai zăvoaielor, ai plaiurilor și ai munților și ai văzduhurilor, hore de oameni slobozi și fericiți.

Căci slobozenia și fericirea vor veni.

Din sufletul poporului s-au iscat, așa cum se iscă firele de iarbă din pămînt, cîntecele după care se joacă hora repede și bătută, frămîntată și chinuită, ca o răscoală îndelung mocnită și ca o luptă aprigă dusă împotriva împilatorilor. Sînt hore în care se vede măreția și încrederea poporului în biruință și în fericire și sînt hore în care se arată lupta împotriva apăsării.

Lăutarii cîntă simplu, dar uite-i, toarnă în aceste cîntece, care sînt ale acestui neam de desculți, sînge fierbinte din inima lor fierbinte. Și tinerii, sub ochii satului stors de muncă și de cîte a îndurat și îndură, sub ochii holbați ai nemților care stau cu mîinile în șolduri pe margine și privesc, își ascultă cîntecele lor, venite de la străbunii care au trăit pe aici, pe lîngă Dunăre, și mai sus, pe plaiuri și în munte, în adîncul veacurilor care s-au scurs, care s-au stins, și își joacă horele lor așa cum le-au jucat părinții, bunicii și străbunicii, cînd pe fețele lor atunci tinere, soarele, care acum le luminează țărîna, și-a aruncat strălucirea.

Zaharia Stancu, din romanul *Desculț,* E.S.P.L.A., 1955, vol.II, col.B.P.T.

X

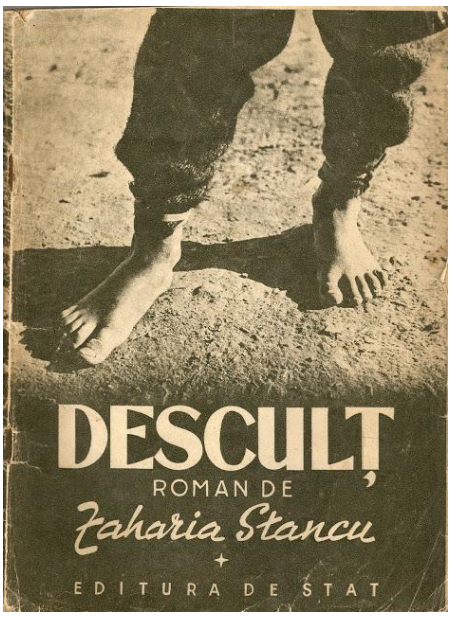

49. Brazii se frâng, dar nu se îndoiesc*

de Ion Gavrilă Ogoranu

*MOŞU – Ion Gavrilă Ogoranu; BRÂNCOVEANU – Remus Sofonea; ILIOI– Ion Ilioi; GELU – Gelu Novac; GHIŢĂ – Gheorghe Haşiu; LEU – Laurian Haşiu; PROFESORUL – Ion Chiujdea; VICTOR – Victor Metea; FILERU – Jean Pop.

1953

A fost anul în care, fără să vrem anume, am purtat Securitatea cel mai mult după noi şi am ieşit cu bine din toate, întâlnirea de primăvară – cu Brâncoveanu, Ilioi şi Gelu Novac – o aveam în „Pădurice”, la Drăguş, pe ziua de 1 mai. Dar ne-am întâlnit încă pe drum. Înaintam tăcuţi pe la poalele pădurii, când, la nici cincizeci de metri alături, auzirăm zgomotul unor prăbuşiri pe teren accidentat. Am făcut şi noi cam acelaşi lucru: ne-am trântit la pământ, cu arma pregătită şi cu degetul pe trăgaci. Ne aşteptam să auzim rafale de pistol, şi nu veneau. Trecuserăm un şanţ; în şoaptă, le-am cerut celorlalţi să ne retragem acolo. Am scos semnalul de recunoaştere şi ni s-a răspuns la fel. Pentru mai multă siguranţă, am strigat: Brâncoveanu! Şi acesta a răspuns: Moşu!

Ne-am îndreptat unii spre alţii şi ne-am îmbrăţişat. I-am speriat cu bărbile noastre, nu se aşteptau la astfel de extravaganţe, împreună ne-am dus la întâlnirea cu ceilalţi, „la lupi”, la Copăcel. Doamne, ce bucurie era fiecare regăsire a tuturor! Pentru o vreme deveneam copii, se făceau glume, de data asta pe seama bărbilor noastre, ori rememoram întâmplări hazlii din timpul iernii. Am devenit dintr-odată gravi, cât ce-am început să discutăm situaţia noastră. Ce drumuri ni se deschideau în viitor şi ce trebuia să facem în vară. Iernasem bine. În nici o primăvară nu ieşisem ca acum. Făcând mişcare iarna, am devenit rezistenţi, urcuşul unei coaste era un fleac. Deşi de cinci ani în munţi, stăteam cum trebuie cu moralul.

Perspective? Desigur, moartea lui Stalin va aduce schimbări în Rusia. După buna tradiţie bolşevică, era de aşteptat o luptă pentru putere între urmaşii lui Stalin, ceea ce putea aduce ceva asemănător şi la noi. Schimbările din Rusia i-ar putea tenta şi pe americani să fie mai activi în partea aceasta a Europei.

În iarnă se vorbea la Vocea Americii (şi toţi am avut radio cu galenă) că iugoslavii înapoiau pe toţi românii trecuţi la ei. Pentru fiecare român predat, sârbii primeau un vagon de sare. Trecerea peste graniţă n-a mai susţinut-o nici unul în acest an. Rostul nostru îl vedeam tot în a-i purta pe securişti după noi. Să mai existe un colţ de ţară liber de comunism.

(...)

Prietenii miliţiei

(...) Şi ca să rămân în aceeaşi lume care ne servea cu spini şi cu otravă, iată o întâmplare ivită nu mai ţin minte în care an. Urcam încet pe plaiul muchii din Colţii Brezii. Ne-am oprit un moment la ruinele cetăţii lui Radu-Negru, care, deşi i se spunea astfel, poartă vestigii din vremea dacilor, apoi ne-am continuat drumul. Deodată ne-am întâlnit cu trei copii între 11 şi 13 ani, îmbrăcaţi în haine de pionieri. „De unde veniţi, măi copii?" O fetiţă mai înaltă, cu părul despletit, lăsat pe spate, după moda locală pentru fetiţe, care se vedea a fi purtătoarea lor de cuvânt, căci avea şi ceva trese pe uniformă, ne-a răspuns: „Noi suntem într-o misiune a detaşamentului. Am avut misiunea de a înmâna tovarăşei instructor, la cabană, un mesaj foarte important." „Dar voi învăţaţi bine la şcoală?" „Noi suntem numai pionieri de nota nouă şi zece!", răspunse fata cu mândrie în glas. „Dar insigna ce o ai la piept ce înseamnă?" „Această insignă este a Prietenilor Miliţiei", răspunse fata ca un automat. „Şi ce trebuie să facă un prieten de-al miliţiei?" „Un prieten al miliţiei trebuie să ajute organele de stat, miliţia şi securitatea, în respectarea legilor Republicii, să demaşte pe duşmanii poporului şi să ajute prinderea lor." „Măi, să fie", se minună Ghiţă, care conducea dialogul, „sunt şi la voi în Breaza duşmani de-ai poporului?" „Se află şi la noi duşmani de-ai poporului, care nu-şi dau cotele şi ascund produsele agricole. Şi sunt şi bandiţi ce se ascund în munţi." „Aşa, şi de ăştia sunt la voi?" „Da, ne-a spus tovarăşul miliţian că este unul Laurian Haşiu, foarte periculos, care jefuieşte şi ucide oameni şi copii şi pe care organele de stat îl vor prinde şi-l vor pedepsi". Interesant era că aceşti copii nu făceau nici o legătură între noi, cei din faţa lor cu armele în mână, şi „bandiţii" urmăriţi de organele de stat. Pesemne, în imaginaţia lor, nişte duşmani de-ai poporului trebuiau să arate ceva groaznic, cu colţi, cu coarne, fără ochi, ceva înspăimântător, fioroşi, neavând nimic omenesc în ei.

Copiii şi-au continuat drumul pe potecă la vale după ce ne-au salutat cu: „Salut voios de pionier!” „O cunoşti pe fetiţă?” l-am întrebat pe Leu. „Da, o cunosc, mi-e nepoată, e fiica unei verişoare!”

(...)

Ciocnire la Rucăr şi întâlnire la Voivodeni

(...) Pe calea de sub vii am auzit tropăituri de bocanci venind spre noi. Am intrat în vii, căutând să ne îndepărtăm, dar am fost văzuţi sau auziţi şi au început să tragă după noi. Am răspuns cu focuri de armă, ca să le treacă avântul de a ne urmări. Am ocolit satul (Rucăr –n.n.) prin viile de deasupra lui şi am coborât spre Olt prin nişte râpi prăpăstioase. Am trecut Oltul prin vad. Fost-a cineva să-l păzească? Destul că n-a tras nimeni.

Bănuind că vor încerca a doua zi să ne ia urmele cu câini, ne-am îndepărtat cât am putut mai mult, aşa că dimineaţă eram în porumbiştile dintre satele Sâmbăta de Sus şi Voivodeni. Tot din pricina câinilor am mers o bucată prin apa iazurilor întâlnite. Era 29 August, sărbătoare, Ziua Tăierii Capului Sfântului Ioan Botezătorul. Pe la amiazi, Fileru, umblând prin porumbişti, a dat de nişte urme, trăgând concluzia că cineva dintr-ai noştri a trecut prospăt pe acolo sau că se află chiar pe aproape, l-am găsit destul de uşor. Profesorul, Victor şi Leu îşi spălaseră hainele şi le întinseseră pe marginea unui pârâu, la soare.

Şi unii, şi alţii socoteam o minune întâlnirea. „Ceilalţi?” „Ghiţă n-a venit azi, dar Gelu şi Gheorghe îs duşi pe Târnave, cu problema lor. Îs plecaţi de vreo două săptămâni. După întâmplările din urmă, n-am mai fost împotriva plecării lor.” Le-am spus şi noi întâmplarea ce face să fim doar trei. „Avem întâlnire cu ei în seara asta, la Drăguş, în Pădurice”. Aşa era înţelesul, ca, în caz că ne pierdem, să ne întâlnim peste zece zile într-un loc convenit.

Profesorul ne-a povestit ce li se întâmplase de când ne-am despărţit. Rana i se vindecase bine. S-au întâlnit cu ceilalţi patru şi s-au urcat la munte. Vroiau să se pregătească pentru iernat în Colţii lui Andrei. „Am luat alimentele ce le-am salvat din Buzduganul, le-am trecut creasta, le-am coborât şi-am trecut cu ele Dâmboviţa. Le-am îngropat într-un loc potrivit.

Am fost la câteva stâni şi-am primit ceva brânză, pe care am pus-o bine. Am fost atraşi la un depozit de alimente, la poalele

Pocineagului, şi-acum începe răul, că am fost numai bine înconjuraţi cam ca în Valea-Rea, în ’52, fără să bănuim acest lucru. Apucasem să îngropăm alimentele, dar am ieşit greu din ei. Am trecut peste amândouă Bârsele, am ocolit Văcarea (pe aici părea linişte) şi vroiam să ne îndreptăm spre pădurile de la Şinca-Nouă. Mergeam pe plai de la Văcarea la Ţagu. Ştii că nu ne potrivim cu Ghiţă la mers. El mai bucuros merge repede o bucată şi apoi se odihneşte, decât să tot descânte pe drum.

De la un loc a plecat înainte, spunându-ne: „Vă aştept la cotitura Ţagului.” S-a dus înainte, uşor cum merge el, a ajuns la cotitură, s-a lăsat jos cu raniţa în spinare şi cu picioarele în cărare, ca să dăm peste el dacă adoarme, şi a început să moţăie. După vreo jumătate de oră am ajuns şi noi, mai mulţi şi mai cu zgomot. Bănuiam că ne apropiem de cotitură, când dintr-acolo a început să clănţăne o mitralieră. Ca noroc că a tras deasupra noastră. Am sărit din cărare în pădure şi ne pregăteam să răspundem, dar ne gândeam la Ghiţă, când am auzit două împuşcături de Z.B.-eu. Am bănuit că a fost el. Câtva timp am aşteptat, am sâsâit, dar nu ne-a răspuns nimeni. Auzeam cum vin şi alţii pe poteca de pe muchie şi-atunci ne-am depărtat. În urma noastră trăgeau orbeşte în pădure. Am mers fără spor toată noaptea şi dimineaţa peste toate văile şi ne-am înfundat într-un tufiş în Faţa lui Ilie.

Ziua am făcut mămăligă. Leu tocmai îndesa bulzele când pe coasta de sub noi urca o grupă de ostaşi. Am pus mâinile pe arme. Nu ne-au observat decât la 15 metri. Vedeam cum şeful grupei îl ia de mânecă pe al doilea şi toţi fac stânga-mprejur. Ultimul ostaş a pus mâna pâlnie la gură şi ne-a şoptit: „Suntem prahoveni!” Le-am făcut şi noi semn cu mâna. Ne-a mângâiat gestul lor. Am trecut tot printre ei până dincolo de Şinca-Nouă. Ne-am întâlnit apoi cu Ghiţă. El se aşezase cu picioarele în potecă şi a aţipit, răzimat de raniţă, când s-a trezit în clănţănitul unei mitraliere la 20 de metri de el. S-a desfăcut greu din braţele raniţei şi a tras spre mitralieră până a tăcut, apoi a sărit în pădure.

Am mai încercat o dată să ne mai apropiem de pădure, dar nu s-a putut. Din câte ştim, îi ocupată şi creasta, şi plaiurile la fel. Mai încercăm o dată, dar n-am speranţe. Părerea mea e că în munţi îs hotărâţi să nu ne mai lase. În munţi cred că nu se poate ierna. Cel puţin în munţii de aici. După ultima încercare, Gelu şi Gheorghe s-au

hotărât să plece. Nu le-am putut da nici un sfat. Cine poate spune cum este mai bine? Avem un sistem de întâlniri dacă vin înapoi.”

Am rămas cu fraţii până seara. După plecarea lui Gheorghe şi a lui Gelu, la ei se stabilise o atmosferă apăsătoare, de parcă aveau mort în casă. Se purtau cu gingăşie unul faţă de altul, şi-acum faţă de noi, neştiind cum să ne îmbie cu mâncare. Mi-au dat veşti de acasă. Mama era încă în închisoare, pe surori nu le vedea nimeni. Îmi închipuiam cum putea fi. De altfel, nici unul din ostatecii luaţi din familiile noastre nu a fost eliberat şi despre ei nu se ştia nimic. Mi-au dat şi o veste bună: lui Mihai Maga i-au aprobat să-şi termine facultatea, astfel că din toamnă va pleca la Cluj.

Întâlnirea tuturor o aveam la stejarul din marginea pădurii Şoarş, în septembrie. Am amânat-o pentru 8 noiembrie în acelaşi loc. Până atunci vom şti cum vom fi pregătiţi pentru iarnă. Am fixat încă două puncte pentru pus scrisori, pe lângă cel vechi de la izvorul de la Fântânele, la Gura Văii: unul la Voivodeni, unde eram acum, lângă un arin, şi altul la un stâlp electric la Sâmbăta de Sus. Leu urma să vină cu noi să ştie şi ceilalţi dacă ne întâlnim cu Ilioi şi cu Brâncoveanu. Am zis o rugăciune, ne-am îmbrăţişat lăcrimând şi ne-am despărţit. Eu nu-i voi mai vedea niciodată. „Profesore, de ce eşti aşa slab?” „Îs bolnav, nu ştiu ce am, nu le-am spus celorlalţi şi nu le spune nici tu.”

Alte drumuri închise

Ziua întâlnirii am petrecut-o la Drăguş, în „Pădurice”. Telefoanele erau la locul lor; pe potecă, toată ziua au trecut patrule: aveam un loc de unde le puteam observa de departe. Aici am dibuit o capcană, pe care, poate, o foloseau şi în altă parte. În marginea pădurii se afla o poiană înconjurată din toate părţile de desiş. Fileru, umblând prin jur, a observat în mijlocul poienii doi berbeci priponiţi. Ori pe la noi nimeni nu priponeşte în locuri izolate. Când ne-a spus Fileru noutatea, ne-am adus aminte că în cărţile nemţeşti, date nouă de căpitanul Mare, una din cursele recomandate aceasta era: partizanii, văzând animalele, se vor repezi la ele ca să le captureze, în timp ce de la un loc ascuns se trage asupra lor. Pesemne că aveau şi ei aceste cărţi. Eram, însă, prea vulpi bătrâne să ne prindem astfel. În acest higiu aveam o ladă, şi în ea, încă alimente. Spre seară am umblat în ea, dar se vedea că cineva o cercetase proaspăt şi camuflase locul. Ne-am bucurat.

O dată cu întunericul ne aflam la locul întâlnirii. Cu câtă nerăbdare am făcut primul „psâât” şi cât ne-am bucurat auzind răspunsul! Am exclamat toţi: Brâncoveanu! El era, dar singur. „Ilioi?” „Ilioi nu mai este. În timp ce ne căzneam să trecem stâncile acelea din cale, am observat că deasupra veneau securişti. Ilioi a tras, dar puşca a făcut doar: pac!, cartuşul n-a luat foc, iar el a încărcat din nou arma. De sus a prins să tragă, ca şi de-alăturea, am tras şi noi în cei de sus. Ion s-a ridicat şi-a zis: „Remus, vino după mine!” Voiam să trecem spinarea de stânci, însă numai ce-l văd că se prăbuşeşte în cap, arma îi sare din mână, şi din coaste, din stânga, îi gâlgâie sângele. Îl pipăi. Nu mai mişca. Mai trag o rafală şi mă reped în desişul din faţă, cu puşcăturile după mine. Am urcat coasta opusă tot în fugă, în puşcăturile ce nu ştiai de unde veneau. M-am pipăit dacă mai sunt viu. Am trecut Oltul, am rătăcit prin cucuruze, până am ajuns la Rucăr. Voind să intru în sat, m-am întâlnit, însă, cu un om pe sub vii. Agent sau nu, n-am avut încredere în el şi am plecat în altă parte.” Desigur, a fost agent, dovadă măsurile ce le-au luat, de era să cădem şi noi victime.

Ne-am despărţit şi de Leu şi ne-am urmat drumul spre munţii ce ni i-am ales. În drum am schimbat mesaje cu Olimpiu Borzea şi cu Remus Budac, anunţându-i şi pe ei de cele întâmplate. Nici veştile lăsate de ei nu erau îmbucurătoare. Începuseră să circule efective de câte douăzeci de securişti pe câmp, putând să-i întâlneşti oriunde. Brâncoveanu îi văzuse la Viştea.

Am ajuns în cucuruze la Sebeşul de Jos. Ziua am întâlnit o femeie ce venise cu fata ei la cules de fasole. După ce s-au convins ce fel de oameni suntem, ne-a descris cum acţionează Securitatea în regiune. Intrarea în pădure era păzită ca pe frontieră. Oamenii din sat n-aveau voie să părăsească seara satul. Femeia ne-a dat şi două informaţii importante: Securitatea a găsit în pădure saci cu grâu, iar prin munţii Avrigului, se vorbea prin oameni, că ar fi coborât, legat pe măgar, un rănit.

(...)

Mamă, ce semne a avut copilul dumitale?

Faptul că Securitatea mă mai căuta după 18 ani şi că s-a ajuns cu bănuiala că aş fi chiar aici m-a pus pe gânduri. Începusem să cuget dacă nu era mai bine pentru toată lumea să trec frontiera.

Doar aveam atâta experienţă de teren, de umblat noaptea, rezistenţă la mers şi la intemperii.

N-aş fi putut sufleteşte să părăsesc ţara până nu m-aş fi dus încă o dată acasă. Mi-era dor de mama, mi-era dor de surori, mi-era dor de sat, mi-era dor de munţi. Să-i mai văd o dată. Îmi ziceam că dacă voi mai bea apă de la noi, voi fi alt om. M-am pregătit şi am plecat cu trenul, soţia scoţându-mi bilet. Nu mă mai urcasem într-un tren de 25 de ani şi nu m-am mirat că, plecând trenul, am ameţit. Am coborât în gara Vinţ şi am luat un tren spre Sibiu, unde, ca să nu stau în gară, m-am urcat în mocăniţă până la Mohu, apoi m-am suit în trenul de Făgăraş. M-am dat jos în gara Voila şi m-am grăbit să ajung până dimineaţă la poalele munţilor, în dreptul satului meu. Cât se schimbaseră toate! Căile de hotar vechi, ce le ştiam, nu mai erau. Era lună plină, şi doar aspectul general al satului, cu turnul bisericii strălucind argintiu, rămăsese tot cel de odinioară. La fel, munţii se zăreau ca şi-nainte. Sub munte însă, nu mai era nici un fânaţ şi nici căi cunoscute. Peste tot numai tufe. Acum aveam convingerea că un teren de ţară, lăsat neîngrijit de mâna omenească, în câţiva ani devine pădure. Numai pâraiele rămăseseră aceleaşi, doar că păreau mai adânci.

Ziua am tras la un loc potrivit şi am făcut foc frigând bureţi. Devenisem sentimental. Totuşi, n-am putut să mă odihnesc. Veniseră nişte băieşi prin tufele de la poale. Un copil de băieş îl striga pe tatăl său cât îl ţinea gura: „Mă tată, mă! Unde eşti, mă tată?” Apoi, încet, continua pentru sine: „Fire-ai al dracului, tată!” M-am îndepărtat în pădurea mare. A venit spre seară o ploaie şi a alungat băieşii, iar eu m-am tras printre tufe spre sat. M-am surprins ţinând băţul în mână exact în poziţia în care altădată ţineam arma. De altfel, reflexul îl am şi acum cât ce prind un băţ sau o unealtă în palmă.

M-am grăbit să ajung repede până nu s-ar culca ai casei, ca să pot observa ce s-a întâmplat în 20 de ani cât n-am fost acasă. Lăsasem atunci o mamă şi două copile. De cu seară se făcuse întuneric. Am intrat în grădinile din faţa casei. O vreme am auzit înăuntru cântec de acordeon şi voci de tineri. Vor fi nepoţii mei? Vor fi fost alungate mama şi surorile şi casa a ajuns pe mâinile altora?

Am ocolit grădina cu pomi şi aş fi putut intra pe aicea, sărind gardul, dacă la intrarea în curte n-ar fi lătrat un câine mare. Am ocolit prin grădina unui vecin şi am sărit în curte peste zidul de lângă

fântână şi, fără să-i dau timp câinelui să latre prea mult, am intrat în şură. Aici era carul cu proţapul ridicat pe perete. Am pipăit lioicile, loitrele, proţapul. Nu era carul nostru. M-am împiedicat, în schimb, de jug şi i-am pipăit plenul şi pe acesta l-am recunoscut după fierul ce era pus pentru întărire. Erau spetezele cum le ştiam, poliţa subţire, resteiele. L-am ridicat să-l cântăresc în mână. Da, acesta era jugul nostru, al moşului Ogoranu, al tatii şi al meu cât am fost copil şi tânăr. De câte ori n-am prins eu bivolii la acest jug şi pe întuneric. L-aş fi putut recunoaşte dintre toate jugurile de pe lume. Din grajd, o vită s-a scuturat şi atunci am recunoscut glasul tălăngii de la gâtul ei. Aceeaşi pe care o purtase Corbeana, bivoliţa din copilăria mea. M-am urcat în şopul cu fân şi m-am culcat liniştit.

M-am trezit de dimineaţă. De unde eram, urmăream mişcările din curte. Un bărbat străin îşi pregătea coasa şi o femeie arsă de soare mâna bivoliţa la câmp. Nu mi se părea ca femeia să aibă vreo asemănare cu una din surorile mele.

Bărbatul şi femeia au plecat la lucru ieşind pe poartă. Eram convins că intrasem la nişte străini. Curând, din casă a ieşit o femeie bătrână şi a început să strige la fereastra de la casa de sus: „Mă Nelule, mă! Mă Ghiţă, mă! Hai, sculaţi-vă, că răsare soarele şi dă căldura!” Cât îmi era de cunoscut acest îndemn în copilăria mea! Acum am fost sigur că sunt acasă. Numai că eu trebuia să mă păzesc să nu fiu văzut de aceşti tineri ce se pregăteau să plece şi ei la coasă şi care au ieşit în drum râzând între ei. Din casă a ieşit apoi o fetiţă de vreo şase ani, tare povestitoare, şi tot timpul a rămas cu mama, trebăluind prin curte. Nu ştiam cum s-o găsesc pe mama singură şi să mă arăt ei. Spre amiazi, mama i-a pus fetiţei o trăistuţă după cap şi un ulcior în mână şi a trimis-o, desigur, cu mâncare la cei plecaţi la lucru.

S-a apropiat de poarta şurii întinzând nişte pere la soare. Atunci am deschis poarta şi am strigat-o printre lacrimi: „Mamă dragă, îs eu, Ion.” Mama s-a oprit din lucru, s-a uitat la mine cu atenţie, s-a apropiat cu un băţ în mână şi mi-a zis cu voce aspră: „Tu nu eşti copchilul meu! Hai, ieşi afară şi du-te la ăi de te-or trimis!” Şi cu băţul îmi arăta poarta uliţei.

– Mamă, îs eu, Ion, nu mă mai cunoşti?

– Hai, du-te! N-am vreme de prădat! Iară aţi venit?

Nu ştiam ce să fac. Mă temeam să nu vină cineva la noi.

– Mamă, n-ai avut dumneata şase copii şi i-a chemat aşa, şi Ion a fost cel mai mare? Şi pe unchii mei i-a chemat Gheorghe, Nicolae, Laurian şi Vasile? Şi nu s-au luat la trântă să vadă care-i mai tare când a plecat Niculiţă în America? Şi n-aţi fost orfani de tată de mici?

– Astea le poţi ştii şi din altă parte. Şi ceilalţi tot aşa, ştiau multe!

– Mamă, am zis eu disperat, ştii când m-ai bătut când am fost la afine?...

– Toate mamele îşi bat copchiii, îmi răspunse mama sec. Ieşi!

În sfârşit, îmi vine o idee salvatoare.

– Mamă, ce semne a avut copilul dumitale pe corp?

– O floare albă sub ţâţa stângă şi o aluniţă deasupra la ţâţa dreaptă.

– Mamă, floarea albă nu se mai cunoaşte, dar aluniţa îi la locul ei, am zis eu, dezvelindu-mi pieptul ca să vadă semnul.

– Noi te-am crezut, dragul mamei, mort demult! Am fost la părintele Arsenie (Boca – n.n.) şi a zis să aşteptăm şapte ani şi după şapte ani ţi-am făcut slujba de dezlegare la mănăstire la Sâmbăta şi ţi-am făcut şi pomenirea de şapte ani. Numai cruce nu ţi-am pus nicăieri, că nu ne-ar fi lăsat tâlharii! Dar ai îmbătrânit, Nelule, uite, eşti sein tot. Şi cu mâna aspră îmi trecu prin păr aşa cum făcea când, copil fiind, mă duceam sau mă întorceam de undeva de departe.

– Dar te caută şi acum. Şi noi am gândit că te caută degeaba. Şi au trimes şi pe doi zdrenţuroşi la mine să zică că eşti tu şi eu i-am cunoscut că-s spioni şi i-am scos din curte afară. Şi au venit şi anul ăsta de Sfântu Constantin şi ne-au luat pe mine şi pe Leana şi ne-au dus de-acasă şi ne-o ţinut preţ de două ceasuri şi n-o lăsat pe nimeni să mai meargă pe drum. Şi când ne-am întors, şi casa şi şura erau răscolite. Şi-au pus în casă sub podele urechi de ascultat şi au la căminul cultural nişte vergele lucitoare care le rotesc şi aud tot ce vorbim în casă. Şi au fir de electrică îngropat în grădina vecinului de la noi până la cămin. Şi-n cuşca câinelui au pus nişte urechi. Şi-au stat unii la cămin şi măsurau ziua pe câmp şi noaptea pândeau. Şi te-au căutat în tot satul, şi în Recea, şi în Berevoi. Ziceau că ei caută nişte lucruri furate, dar oamenii ştiau că pe tine te caută. Dar noi eram liniştite şi socoteam că eşti mort şi te caută degeaba. Dar acum să ai grijă...

Am liniştit-o pe mama, spunând că acolo unde-s eu nu mă caută nimeni, că pe acolo îs altfel de oameni şi să aibă grijă numai să nu se afle că am fost pe acasă. Am mai vorbit de noutăţile din sat şi din satele vecine, veşti care mai de care mai triste. A venit şi sora mea Leana de la câmp şi am vorbit cu ea şi când s-a înserat am ieşit în grădină şi am plecat.

Îmi părea rău că m-am dus acasă şi m-am arătat la ai mei. Trebuia să fi privit din şop şi să le las liniştea. După atâţia ani erau obişnuiţi cu ideea morţii mele, erau liniştiţi că în pământ nu-mi mai putea face nimeni nici un rău. Acum le-am deschis iar rănile vechi şi-n nopţile târzii vor tresări din nou gândindu-se la mine. Şi nu vor putea nici măcar să-mi pronunţe numele acasă, ca să nu se dea de gol că au vorbit cu mine.

Ion Gavrilă Ogoranu – *Brazii se frâng, dar nu se îndoiesc*, volumul 2, Editura Marist, Baia Mare, 2009

X

50. Palidă amintire despre Enescu

Desigur că mulți bucureșteni nu au uitat ziua aceea din mai 1955, cînd asupra marelui oraș se abătuse o furtună năpraznică. Niciodată cerurile îndepărtate și reci nu coborîseră mai aproape de pămînt, niciodată nu se revărsaseră mai necruțătoare cascade din întunecimea lor. Era ziua în care se răspîndise în eter vestea îndoliată a morții aceluia care întrupa geniul muzical al poporului român, George Enescu. Asocierea cu proiectarea profundei tristeți a oricărui locuitor al acestor pămînturi asupra naturii înconjurătoare era în concordanță cu dezlănțuirea îndoliată a elementelor.

Atunci mi l-am reprezentat pe Enescu într-o lumină care nu se va stinge niciodată din amintirea emoționată. Eram prezent, alături de atîția alți tineri, în anul greu 1946, la repetiția generală a primului concert public al lui Enescu în România, după război. Vasta sală ARO („Patria" de astăzi) era absolut neîncăpătoare. Intrasem, fără nici o exagerare, prin ferestrele de cristal sparte de presiunea acelora care vroiau să-l vadă și să-l audă. Îi era alături marele elev, Yehudi Menuhin, și interpretau Concertul pentru două viori de Johan Sebastian Bach. Nu vom uita niciodată reverența absolută, adorația aș putea-o numi, a discipolului față de divinul maestru. Desăvîrșitul artist al viorii, inefabilul interpret Menuhin, la o întrerupere cerută de Enescu, a ascultat, copleșit de emoție, închinat ca un arbore tînăr sub bătaia unui vînt răscolitor, observațiile surîzătoare care tindeau desigur spre asigurarea perfecțiunii. Niciodată, cred, nu voi mai putea avea reprezentarea unei manifestări de mai deplină recunoaștere a unui om al artei față de luminoasa sa călăuză, pentru nerătăcirea în pădurea de frumuseți a lumii.

Orice evocare a lui Enescu recunoaște cît de mult aparține el istoriei muzicii, dar și contemporaneității.

Opera acestui adevărat demiurg al artei este o operă totdeauna vie și ea este prezentă în programele marilor formații muzicale ale lumii. Ca și creația lui Brâncuși cu care în mod cert poate fi comparată în structura și destinul lor paralel, opera lui Enescu, aparținînd întregii lumi, are toate fundamentalele caracteristici ale

spiritualității poporului român, este chintesența viziunii și concepției sale existențiale, a omului în corespondență cu forțele Cosmosului și inițiat perfect în universul armonic al structurilor esențiale, în unitatea lor vibratoare, care se poate răspîndi, ondulatoriu, în unde muzicale infinite.

În decursul milenarei sale istorii, poporul român a creat, în contact strîns cu ambianța geografică înconjurătoare și cu condițiile sociale și istorice în care s-a format și dezvoltat, un număr impresionant de valori spirituale care i-au exprimat particularitățile psihice dobîndite în cursul experienței sale de viață și i-au reflectat integral necontenitele frămîntări și lupte, impuse de împrejurări adeseori vitrege, visurile sale luminoase, idealul său, totdeauna umanist.

Așa cum am mai putut scrie și altădată, de la tristețea, străbătută de intense neliniști și nostalgii a doinelor cîntate de păstorii *Mioriței* din ancestralele cavale, de la ritmurile vii ale horelor și dansurilor țărănești în care se manifesta plenar bucuria de a trăi, geniul muzical al poporului nostru se va desăvîrși mereu, atingînd o inegalabilă culme în opera lui George Enescu, dominată deopotrivă de vibrația profundă a cîntecului popular în *Rapsodia Română* sau de un imens fior tragic existențial în opera *Oedip*. Arta lui iradiază oriunde în lume armonia și lumina cerurilor care s-au înălțat asupra nașterii sale.

Ca și Brâncuși, Enescu a căutat să exprime în opera sa, să ducă mai departe, în forme pure, esențiale, fluiditatea melodică a izvoarelor și a transparenței cristalului de stîncă, extraordinara artă milenară a poporului român, extrăgîndu-și vitala sevă muzicală din fabulosul folclor românesc. El a putut însufleți panteistic elementele naturii, stabilind, prin corespondența sonatelor, raporturi noi între starea aparențelor și nucleele încă secrete ale realității naturii și omului. La el, ca și în poezie, există o necontenită mirare în fața universului, căutînd să-i cunoască sonurile și timbrul, după explorarea straturilor sale cele mai adînci.

El este înclinat către fervoarea naturii și a încercat (cu cîtă izbîndă!), să-i cuprindă armonic întregul freamăt, undele muzicii răspîndite și însumate din viața umilă a cîmpiei pînă la infinita mișcare a cosmosului. Profunda meditație, manifestă pentru oricare în opera sa, l-a purtat către sîmburele central al realității, ale cărei învelișuri le îndepărtează cu stăruință, pentru a afla adevărul vieții și

al artei. Această profundă meditație l-a purtat și spre reîntoarcerea la formele pure și niciodată atît de umana armonie a muzicii lui Enescu nu a fost dominată de un abstract, rece tehnicism. Simplitatea armonică a acordurilor oferă totdeauna facultatea de a afla adevărul existențial și arta reală, dincolo de aparențe și mode efemere, sintetizează un drum ascensorial, spre seva primordială a originilor. Arta muzicii lui Enescu este un dialog infinit armonic, dramatic și neliniștit, cu omul și cu natura, o concepție și o metodă de intensă vibrație emoțională de a gîndi lumea, sorbind de la izvoarele primordiale ale artei poporului său. Extrăgîndu-și seva din nemuritorul folclor al țării sale, opera lui Enescu a intrat în circuitul universal, fiind în acelaşi timp o perfectă, emoționantă mărturie a artistului despre contemporaneitatea sa. În muzica lui va vibra îndelung, poate ca la nici un alt muzician al lumii, structura perenă, generatoare de artă, a elementelor primordiale ale structurilor spiritualității țării și poporului său. Specificul național i-a acordat universalitatea, ca și propria valoare a capodoperelor sale muzicale de o perfectă omogenitate estetică. Enescu aparține integral poporului care l-a generat, dar și lumii întregi, opera lui înscriindu-se în fondul de aur al patrimoniului spiritual universal.

Opera lui de artă nu se va supune niciodată morții.

Alexandru Balaci, *Sinteze umaniste,* Editura Eminescu, 1984

X

51. În pustie

M-am tot gândit de ce marii Sfinți ca Sfântul Vasile cel Mare și alții, care aveau mari posibilități de acumulare, și-au dorit pustia. Pustia e altceva, e o altă lume. În pustie ești doar tu și Dumnezeu. Acolo trebuie să te înfrățești cu codrul. Viața de pustie e atât de suspendată încât nu poate să înțeleagă cineva din afară ce se petrece la pustie. E o prezență și o creație întreagă în inima și în mișcarea pustnicului. Am avut în acei ani și spaimă, dar m-a ajutat Dumnezeu să îmi țin prezența.

Ispitele erau foarte mari, eram într-o permanentă încordare, pusesem icoane în toți brazii din jurul chiliei (bordeiului, n.r.). O singură dată vrăjmașul m-a atacat fizic. Într-o dimineață, când am dormit mai mult, m-a tras de rogojină dintr-o parte a colibei în alta, iar cu partea de deasupra mă lovea în cap. Atunci mi-am zis: Nu sunt pustnic, sunt și eu din întâmplare pe aici. (Dacă n-ai smerenie, te prăpădește vrăjmașul în pustie). Și așa am scăpat. Atunci am strigat tare (mă auzeau poate lupii): Mare este puterea smereniei! Tot așa, eram în pădure și vedeam cum Sfinții Părinți despicaseră amănunte de care mă loveam și eu pe-acolo și am strigat tare: Mare este puterea Sfinților Părinți!

În pustie problema era aceasta: să-l poți ține la distanță pe diavol. Se atinge de tine doar dacă te are la mână cu ceva. Nu se poate rezista decât dacă te stăpânește o autentică smerenie. O smerită smerenie. Niciodată nu te vezi smerit. Smerenia este arta de a sta la locul tău. Și aș putea să spun cu îndrăzneală că: N-am fost în pustie! Atât numai că suportam rigoarea iernii care era grozavă, nu vedeai lumea, erai în pustie dar nu asta însemna pustia. Pustia înseamnă cu orice chip o stare de dincolo de ființa omenească, dincolo de socoteli omenești înalte, pentru că viața duhovnicească nu este o viață calculată, este o viață trăită fără cuvinte.

N-am cedat, mi-a ajutat Maica Domnului, mi-am ținut poziția pustnicească. Pustia este un lucru de foarte mare laudă. Trebuie să înțelegem că rugăciunile unui pustnic ajută lumea enorm de mult. Nu există pustnicii valabile dacă nu ai toată lumea așa cum este ea în inima ta! Eu nu eram în măsura unui pustnic... Trebuie să te duci ca un erou în pustie, după ce ai biruit lumea.

Odată a venit o ispită mare pe capul meu. O ispită pe care nu puteam să o accept cu nici un chip. Nu ceda dracul deloc dar nici eu

nu cedam cu nici un chip! Foarte chinuitor! Nu vă dați seama ce înseamnă chinurile pustiei! Și am zis, ca un copil: Dacă mă rog la Sfântul Gheorghe, Sfântul Gheorghe cine știe pe unde o fi?! Îl roagă alții! Tot eu am zis: Ia să mă rog la îngerul păzitor, care este cu mine de la botez! Și am trecut imediat la rugăciune: Sfinte îngere păzitor...! Vă rog să mă credeți, atât de imediat, de observat, de total m-a eliberat de toată ispita! Îngerul păzitor! Și de atunci am rămas cu mare evlavie la Îngerul păzitor.

La 93 de ani spunea: Asta este, avem înger păzitor! Și nu numai el ne ajută, că ei, toți îngerii, în natura lor sunt una. Și dacă noi suntem în relație cu îngerul nostru păzitor, suntem în relație cu toți îngerii, miriade și miriade.

Se străduia să țină, în situația de acolo, rânduielile Sfinților Părinți. Bunăoară când erau zile cu dezlegare la pește, avea păstrat un os de pește pe care îl fierbea într-o cutie de conservă și apoi bea apa aceea și putea spune că a dezlegat la pește. Apoi usca osul și îl păstra pentru proxima dezlegare. Dar osul, după atâtea folosiri, nu mai avea nici urmă de gust de pește, însă Părintele ținea așa rânduiala. Știa și o vorbă de la mama lui în această privință, că atunci când se dezleagă la pește, e bine să-ți treacă măcar un os de pește prin gură.

În pustie am văzut cu cât de puțin poate trăi omul. Singura mâncare acolo era o pungă cu pesmeți. Mâncam zilnic o bucățică dintr-o feliuță și cu asta rezistam toată ziua. Foarte rar mai găseam niște ciuperci care creșteau pe fagi. Noi le spuneam „păstrăvi”, erau ca niște banane, foarte gustoase. Odată am găsit câteva ciuperci și le-am uscat la sobă, aveam o sobă improvizată din niște pietre puse una peste alta și o tablă deasupra. Am păstrat ciupercile alea pentru iarnă. Dar după ce le-am mâncat m-am simțit rău. Câteodată găseam câte un măr pădureț uscat și era mare lucru. Vara beam apă de la izvor; nici nu se făceau colibele astea decât lângă un izvor. Iarna topeam zăpada și beam apa.

Odată a mers după ciuperci. Când s-a întors cu poala rasei plină, a intrat într-un desiș, unde nu vedea decât la doi pași înainte. Și-a pierdut orientarea și s-a rătăcit. Atunci s-a rugat stăruitor la Maica Domnului și deodată s-a luminat cerul, care fusese înnorat, a văzut în zare un munte pe care l-a recunoscut și astfel s-a reorientat. La ieșirea din desiș și-a dat seama că dacă mai înainta cincisprezece metri, cădea în prăpastie, dar Maica Domnului l-a ocrotit.

Bordeiul în care stătea în pădure fusese al unor maici și Părintele știa asta. Într-o iarnă când zăpada era cât un stat de om,

era în bordei și încerca să aprindă focul. La un moment dat a intrat o maică și Părintele, crezând că este o nălucire (erau dese asemenea ispite în pustie) s-a închinat, după care și-a dat seama că apariția este cât se poate de reală. Maica i-a spus că acela fusese bordeiul ei și că mai era cu o maică, rămasă în urmă din cauza vremii și a bătrâneților. Atunci Părintele a mers la pârâu, unde rămăsese maica bătrână și a adus-o în spate până la bordei. În noaptea aceea le-a găzduit pe cele două maici în bordei, el a dormit într-un colț, iar maicile într-altul. În timpul nopții maica cea tânără, crezând că ceilalți dorm, s-a apucat să facă metanii. A doua zi, când Părintele a întrebat-o ce făcea noaptea, maica i-a spus că făcea metanii pentru ea, pentru maica bătrână, pentru Părintele și pentru părintele Cleopa. Părintele a sfătuit-o să facă metanii doar pentru ea. Dimineața le-a dus la un alt bordei, pe care-l știa. Într-una din zile, vede pe una din maici că se-ndrepta către bordeiul lui și și-a dat seama că a fost o vrajbă între ele. Atunci i-a strigat de departe maicii care venea să nu se mai apropie ci să se întoarcă, să se smerească și să se împace cu cealaltă maică.

Maica mai tânără, cea care făcea metanii noaptea, se numea Isidora. După 1964, când ieșise din închisoare, Părintele cobora pe drumul de la Agapia spre Văratec și deodată, din pădure, i-a sărit repede în față maica aceasta, i-a sărutat mâna și a fugit din nou în pădure. Era pustnică și avea o viață deosebită. Ea știuse în mod tainic că Părintele avea să treacă pe acolo și de aceea s-a grăbit să ia de la el binecuvântare.

Când se afla la locul numit „râpa lui Coroi”, dacă erau ninsori mari se adăpostea în peștera Sfintei Teodora de la Sihla. E mare lucru să vezi locuri unde s-au nevoit oameni. Am stat și eu o vreme la peștera Sfintei Teodora. Mă urcam sus pe o stâncă (acum sunt scări) unde era o adâncitură cu apă și nu seca apa niciodată, deși n-avea de unde să colecteze și beam și eu de-acolo de unde a băut Sfânta.

Cu părintele Cleopa se întâlnea din când în când, se spovedeau unul altuia și se împărtășeau la două-trei săptămâni, având cu ei Sfintele Taine. Alimente mai primeau o dată pe lună de la un bun creștin dintr-un sat din apropiere. Deși erau mulți lupi prin zonă, creștinul nu se temea să pătrundă în adâncul pădurii, încrezându-se în rugăciunile celor doi pustnici ascunși.

Ne-a apucat odată o ploaie mare într-o pădure nu prea înaltă, mare cât casa. Părintele Cleopa era într-o parte și eu într-altă parte. Căutam tufișuri mai dese să ne adăpostim. Părintele însă insista, așa, pe sub ramuri, să vin la el. Până acolo erau cam 30 de metri. Eu ziceam că locul meu este mai bun, iar sfinția sa zicea că locul lui.

Atunci m-am gândit: Nu! Stai, măi, băiete! Ia să ascult eu de părintele Cleopa! Am fugit de acolo și imediat a trăznit locul acela în care am fost eu. M-a impresionat! Iată ce înseamnă ascultarea!

Odată s-a speriat foarte tare. Mergea noaptea pe o cărare și a auzit un urlet înfricoșător, a crezut că este vrăjmașul. A doua zi și-a dat seama că nu era decât urletul unei vulpi.

Altădată era pe un drum strâmt, încadrat de o parte de muntele abrupt iar de cealaltă de prăpastie. La un moment dat i-a ieșit în cale un lup. Neavând altă posibilitate de a scăpa, s-a întors din drum. Așa a scăpat de lup, care nu vrea să te muște, el vrea să te mănânce. Erau dese întâlnirile cu lupii, dar și cu urșii. Cunoscuse puterea acestor fiare, odată, când se afla la un circ. Mi-a pus un urs laba pe umăr. Atunci am înțeles eu ce putere are hiara, urșii sunt animale foarte puternice. Dar nu fiarele erau primejdia cea mai mare în pustie, ci vrăjmașul. Faptul că a fost izbăvit de-atâtea ori, încă din copilărie, de atâtea primejdii, îl făcea să spună mai târziu: Am 96 de ani și mi-am verificat cât mi-a fost cu putință trecutul și am văzut prezența lui Dumnezeu de m-a uimit, m-a smerit vrând nevrând. Cu lupi, cu urși, am 14 ani de închisoare, ani de pustii și-am văzut mișcarea lui Dumnezeu în toate. Nu se mișcă fir de păr fără știința lui Dumnezeu. Mă uitam adeseori cu interes la câte-o gâză ca un vârf de ac și îmi spuneam: Uite, Dumnezeu știe de ea. Și ca ea sunt milioane și miliarde.

În încordarea permanentă pe care o presupunea traiul în pustie, mișcarea gândului era la rai sau la iad, la moarte ca prezență iminentă. În orice carte în care se vorbește despre o viață mai înaltă se spune și despre gândirea la moarte. În pustie încercam și eu, la nivelul meu, ceea ce făceau părinții din pustia Egiptului. Bineînțeles, la nivelul meu. În Pateric se spune despre un părinte care se liniștea în chilie, că în permanență își spunea: „Oare ce va fi?” Și asta era toată rugăciunea lui. El punea deja problema unei alte existențe, a unei existențe cu prezența palpabilă a îngerilor și demonilor.

În pustie eram într-o tensiune permanentă, nu aveai voie să faci nici cea mai mică greșeală. Odată am văzut un avion care lăsa o dâră albă pe cer. Nu mai văzusem niciodată așa ceva și am crezut că este un semn ceresc, o minune dumnezeiască, și am căzut în genunchi.

Citisem undeva că cerboaica, dacă aude o frunză căzând atunci când naște, nu mai poate naște, zgomotul o tulbură. N-am prea înțeles eu atunci cuvântul ăsta. Când am ajuns în pustie, auzeam și tresăream și când o frunză uscată cădea peste alte frunze uscate. Abia atunci am înțeles eu cuvântul despre cerboaică. Știi, eu nu aud

prea bine, chiar și cei din familia mea au avut probleme cu auzul. Tresărea la căderea frunzei, nu se datora percepției senzoriale, ceea ce ar fi fost greu și pentru o persoană cu auzul perfect, cu atât mai mult pentru Părintele care avea de atunci probleme auditive. Ea se datora unei subțietăți sufletești, unei sensibilități deosebite, acelei permanente încordări despre care vorbea Părintele și care este cunoscută la oamenii duhovnicești sub numele de trezvie.

Mi-a fost frică să spun că am fost în pustie. Trebuie să cunoști glasul pădurii, un glas mut pe care nu poți să-l cunoști decât dacă ești într-o mare trăire. Om fiind, trebuie să ai o identitate a pădurii, nu o identitate umană, astfel nu reziști.

Când te duci în pădure să te faci pustnic, să duci o viață după Dumnezeu, pădurea nu mai este o priveliște oarecare, cu niște copaci frumoși și bătrâni. Pădurea, în acel moment, trebuie să te primească, trebuie să te înfrățești cu ea. Există un duh tainic, copacii groși trebuie să te acopere, să te ocrotească. Sunt situații în pădure când te întâlnești cu urșii și trebuie să te ascunzi după vreun copac mai mare. Acest lucru trebuie făcut imediat și într-o liniște desăvârșită, altfel te sfâșie fiara. Nu trebuie să faci nici cel mai mic zgomot, trebuie să ai grijă să nu calci pe vreun vreasc care ar putea trosni sub greutatea ta. Animalele au un auz foarte fin. Eram odată în pădure și am văzut în fața mea, la vreo zece metri, un iepure. Eu am făcut o mică mișcare și el imediat m-a auzit.

Odată, când era la mănăstirea Techirghiol, a venit un pustnic din Rusia care i-a cerut un cuvânt de folos. Ca să-l încerce, părintele Arsenie l-a întrebat: Spune-mi, ce glas are pădurea? Pustnicul a tresărit. Înțelesese.

Când eram în pustie, comuniștii au acuzat Biserica, zicând că toți călugării de prin pustie stau acolo ca să-i găzduiască și să-i ajute pe cei ce se opuneau regimului. Atunci Patriarhul ne-a chemat pe toți prin mănăstiri. Eu și părintele Cleopa ne-am supus și am venit la mănăstire, la Slatina. În prima zi când ne-am întors, am văzut un călugăr și m-am mirat, eu nu mai văzusem de mult oameni și mi-am zis: Ce ușor e să trăiești în lume!

Sorin Alpetri – Între timp şi veşnicie – Viaţa părintelui Arsenie Papacioc, Editura Accent Print, 2014

X

52. Oltul în câmpie

„**Când Oltul ajunge în câmpie, el este încă destul de năvalnic** pentru a mâna nenumărate mori, şi încă destul de limpede, pentru ca sute de femei să-şi înălbească pânza în apele lui. Fete de şaptesprezece ani, pregătind cămăşi aşteptaţilor logodnici, femei măritate, care au de îmbrăcat bărbaţi şi copii, şi femei foarte bătrâne, îndoite de vârstă, care-şi mai fac o ultimă cămaşă, poate de moarte, vin împreună pe malurile Oltului, însufleţite de un simţ simplu şi vechi al frumuseţii, moştenit de la bunicile şi străbunicile lor.

Pânza pe care mâinile lor au scos-o din războaie e aspră şi neagră, viaţa acestor femei e de multe ori tot atât de aspră şi neagră, mintea nu le poate fi niciodată la un lucru care nu-i de neapărată trebuinţă; dar ele au acum o singură mare dorinţă: să poată da pânzei în care şi-au ţesut o parte din viaţa lor în nopţile lungi de iarnă însăşi albeaţa imaculată a zăpezilor de pe crestele de unde Oltul coboară.

Cu o vie şi neîntreruptă sârguinţă, ele caută să-şi înfrumuseţeze rodul aspru al muncii, ca şi cum ar fi vorba să înălbească şi să-şi facă strălucitoare propria lor viaţă. O zi întreagă femeile clătesc pânza în apele Oltului, o usucă şi din nou o clătesc, străduindu-se şi înverşunându-se să aducă în urzeala ei albul ideal al cămăşilor viitoare.

Faţă de neîntrerupta străduinţă a femeilor, Oltul nu rămâne nepăsător. În valuri tot mai repezi şi mai dense, el trece prin urzeala pânzelor, rozându-le culoarea neagră şi ducând-o cu el la vale, ca pe o temelie urâtă a lumii, ce trebuie înlăturată. Mâinile aspre, vânjoase, energice ale femeilor, şi apele lui limpezi şi repezi colaborează.

Spre seară, şiruri lungi de pânză, înălbită în sfârşit, stau întinse deasupra pajiştilor verzi de iarbă, într-o deosebire vie de culori, a cărei intensitate are ea însăşi frumuseţea şi valoarea unei picturi. Femei cu îmbrăcăminte puţină şi sumeasă pe braţe şi pe pulpe se plimbă între şirurile de pânză, în culorile aprinse ale apusului, şi totul este acoperit de o atât de mare linişte şi împăcare, încât Oltul trece prin dreptul acestor locuri, ca prin dreptul vechilor grădini ale Helladei, în care înţelepţi şi dansatoare se întâlneau în crepuscul, în pacea cetăţilor ideale”.

Geo Bogza – Cartea Oltului, Editura Jurnalul Naţional, Bucureşti, 2012

X

53. Cu Iisus în celulă

de Radu Gyr

Azi noapte Iisus mi-a intrat în celulă.
O, ce trist şi ce-nalt părea Crist!
Luna venea după El, în celulă
Şi-L făcea mai înalt şi mai trist.

Mîinile Lui păreau crini pe morminte,
Ochii adînci ca nişte păduri.
Luna-L bătea cu argint pe veştminte
Argintîndu-I pe mîini vechi spărturi.

Uimit am sărit de sub pătura sură:
– De unde vii, Doamne, din ce veac?
Iisus a dus lin un deget la gură
Şi mi-a făcut semn ca să tac.

S-a aşezat lîngă mine pe rogojină:
– Pune-mi pe răni mîna ta!
Pe glezne-avea urme de cuie şi rugină,
Parcă purtase lanţuri cîndva.

Oftînd şi-a întins truditele oase
Pe rogojina mea cu libărci.
Luna lumina, dar zăbrelele groase
Lungeau pe zăpada Lui, vărgi.

Părea celula munte, părea Căpăţînă
Şi mişunau păduchi şi guzgani.
Am simţit cum îmi cade capul pe mînă
Şi-am adormit o mie de ani...

Cînd m-am deşteptat din afunda genună,
Miroseau paiele a trandafiri.
Eram în celulă şi era lună,
Numai Iisus nu era nicăiri...

Am întins braţele, nimeni, tăcere.
Am întrebat zidul: nici un răspuns!
Doar razele reci, ascuţite-n unghere,
Cu suliţa lor m-au străpuns...

– Unde eşti, Doamne ? Am urlat la zăbrele.
Din lună venea fum de căţui...
M-am pipăit... şi pe mîinile mele,
Am găsit urmele cuielor Lui.

X

54. Universalitatea lui Brâncuşi

Opera lui Brâncuși aparține istoriei artelor dar și absolutei contemporaneități. Ea figurează în toate marile muzee ale lumii care se pot mîndri cu prezența creației unui demiurg pămîntean, unul dintre cei mai vii, mai mari sculptori pe care i-a cunoscut milenara istorie a omenirii. Opera lui Brâncuși edificată pe pietrele unghiulare ale umanității, operă universală, are toate caracteristicile artei poporului căruia îi aparține, este simbolul și chintesența concepției despre lume a poporului romîn, comparabilă cu ritmurile *Mioriței*, cu spiralele ascendente ale stîlpilor de cerdac, cu zborul către luceferi al păsărilor măiastre din basmele românești. De curînd, ca un simbol, cocoșul lui Brâncuși, identificat de istoria artelor ca un strigăt neîntrerupt către lumină, și-a profilat silueta dinamică peste minunea Acropolei ateniene.

Sculptura lui Brâncuși a putut să fie considerată drept perfecțiunea în mișcare, iar axa centrală care o orienta, aceea a unui om în corespondență cu forțele Cosmosului și perfect inițiat în universul ordonat al legilor și numerilor armonice. Puritatea artei lui Brâncuși a putut să fie comparată cu fluiditatea muzicii lui Johann Sebastian Bach. Zeci de monografii, sute de studii importante, demonstrează caracteristica universală a artei aceluia care iradiază lumina și seninătatea. Lionello Ventura, C. Zervos, Clive Belle, Andre Chastel, Pierre Schneider, Raymond Cogniat, Max Berger, Emile Giboli, C. Giedon Welcker, David Lewis, Paul Morand, Jean Arp, Jean Cassou, Jacques Lassaigne, Petru Comarnescu, Ionel Jianu, V. G. Paleolog, Petre Pandrea au consacrat cercetări intense, au căutat sevele fluide ale esteticii lui Brâncuși și au demonstrat că arta sculptorului român, vastă, concretă, unitară, sintetică, își extrage esența de la cele mai clare izvoare ale realității, interferate de undele filonului estetic al epocii contemporane.

După cum puteau să-i frecventeze magnificul atelier, în care comanda elementelor în fuziune ca Vulcan sau ca „un păstor dac” în văgăuna lui (Jean Cassou), scriitori, artiști plastici ori compozitori ca Jean Cocteau, Raymond Radiguet, Ezra Pound, James Joyce, Max Ray, Georges Auric, Darius Milhaud, Arthur Honneger, Fr. Poulenc, Kokoschka, Andre Breton, Philippe Soupault, Tristan Tzara și atîția alții. Aci îl va vizita și cel mai important sculptor în viață, Henri Moore, care putea să scrie cuvinte de absolută reverență și de recunoaștere a extraordinarei valori a operei lui Brâncuși: „...De la

gotic, sculptura europeană fusese năpădită de mușchi, bălării și de tot soiul de excrescențe care îi ascundeau perfect forma.

A fost misiunea specială a lui Brâncuși de a înlătura această proliferare și de a făuri forme directe, de a păstra sculpturii sale un tipar cilindrat, de a rafina și de a netezi forma individuală aproape pînă la prețiozitate. Opera lui Brâncuși, pe lîngă valoarea-i individuală, are o importanță istorică în evoluția sculpturii contemporane...” Acesta este Henri Moore care înainte de vernisajul expoziției sale la București, declara la posturile de radio engleze bucuria sa de a avea o expoziție în România, țara lui Brâncuși, care a fost român și „unul dintre părinții, dacă nu chiar părintele sculpturii moderne...” Acesta este marele sculptor contemporan a cărui filiațiune din bogata rădăcină a artei lui Brâncuși o declara și Președintele Consiliului englez de arte plastice, Sir Philip Hendy într-un interviu acordat *Contemporanului*: „... Noi avem în Moore un mare sculptor, dar arta sa nu este bazată pe tradiția engleză ci, mai curînd, pe tradiția românească a lui Brâncuși.

El însuși recunoaște că datorează foarte mult lui Brâncuși, care a redus sculptura la forme esențiale...” Iar mai departe, încercînd să contureze o paralelă Moore-Brâncuși, Philip Hendy, care este și directorul Galeriei Naționale din Londra, afirma cu întreaga sa autoritate: „... Cred că Brâncuși a revoluționat sculptura secolului nostru, îndreptînd-o spre esențial. Moore merge alături de el. Cred, de asemenea, că Brâncuși este mai strîns legat de tradiția artistică a țării sale. Am fost la Muzeul Satului și am văzut sculptura populară în lemn pe care Brâncuși a dezvoltat-o în operele sale. Moore este fiu de miner, Brâncuși fiu de țăran. La amîndoi regăsești vigoarea omului din popor...”

Și într-adevăr este așa. Brâncuși a rămas totdeauna un țăran român care a căutat să exprime prin arta sa, să ducă mai departe, în forme pure, esențiale, extraordinara artă milenară a poporului român. El a însuflețit stîncile, pietrele, aidoma acelor legende ale fabulosului folclor românesc, a săpat adînc în vastele straturi ale geologiei și ale artei populare pentru a extrage nuclee iradiante, cristale înghețate, materie ireductibilă și incoruptibilă. Încă din adolescență, rătăcind ca păstor leopardian sub stelele de deasupra munților, el a intrat în dialog cu elementele primordiale ale naturii. El a putut intui și stabili raporturi noi între starea vizibilă și invizibilă a lucrurilor.

Neliniștea anima căutarea brâncușiană care intuia taine de la năprasnica mișcare cosmică pînă la creșterea umilă a firului de iarbă. Vederea estetică a lui Brâncuși era continuă ca și „mirarea” sa în fața naturii, în fața tăcerii. Neputîndu-se suprapune niciodată

fenomenului, lucrurilor, Brâncuși le însufleța panteist, pătruzîndu-le, căutînd în ele corespondențe. El descoperă o viață ocultă, cu toți fiorii necunoscutului explorat pînă în profunzimi structurale. Brâncuși recunoștea naturii forța de a-și fi atribut creator, auzea bătaia inimii realității, îndepărtînd crustele și vălurile aparențelor prin intuiție și studiu. În lucruri stă arta, iar privirea lui Brâncuși asupra naturii a fost circulară, de la viața cîmpiei terestre pînă la vederea Cosmosului în mișcare, înfiorat în fața vastelor realități ale naturii.

Această integrare în natură este caracteristică artei populare românești, după cum și optimismul și puternicile culori.

Brâncuși aspira totdeauna către „înțelepciunea pămîntului", admira cizelarea pietrelor de către mișcarea infinită ondulatorie a apelor, vibra în fața formelor stîncilor sculptate de arta erodării eoliene, vedea în îndepărtarea de natură, originea tuturor relelor. Viața, trăirea intensă, îl pasiona. „El este acela care dintre artiștii moderni, iubește cel mai mult viața. Avea sensul universalității vieții iar arta lui este rezultatul unei profunde meditații..." (Henri de Waroquier). De la cizelarea apelor, de la polisarea vîntului, de la meșterul anonim popular, Brâncuși a învățat să îndepărteze învelișurile, aparențele, să simplifice volumele pentru a reda (regăsind-o), natura în esența sa, în principiile sale elementare, originale. El putea să elimine învelișul pentru a ajunge la sîmburele central, la *nexus*, care are și duritatea dar și iradierea de lumini a diamantului. Există între preceptele esteticii sale, înscrisă ca un canon, obiectivizarea în acord total, sincronic, cu reîntoarcerea la formele simple, la concentrare. „Simplitatea – declara Brâncuși – nu este un scop, dar ajungi la simplitate fără să vrei, apropiindu-te de sensul real al lucrurilor". De aceea el epura forma, de aceea polisa fără încetare, în căutarea adevărului, dincolo de aparențe. Arta este realitatea însăși – mai spunea Brâncuși – arta este simplitate și sinteză care urcă spre seve, spre origini.

De aceea el era mai interesat decît de particular, de cazul special, de spirit, de esența, de dimensiunea universală a lucrurilor. Nebarocă, neonirică, neabstractă, arta lui Brâncuși izvorăște din realitate și exprimă modern, epoca noastră. „El nu parvine la abstracție – scrie Paul Fierrens – ci la spiritualizarea materiei, creîndu-și o proprie geometrie..." Opera lui relevă esența în formele concrete ale existenței, fiind o conversație a „unui înțelept cu eternitatea" (Franz Roth), „transformarea anticului în modern" (Le Douanier Rousseau), „o nouă metodă sculpturală de a gîndi lumea". Brâncuși – așa cum s-a scris – nu a jertfit niciodată nici unui *ISM*. El a căutat să fie totdeauna el însuși, bazat pe bogata sorginte a artei populare. De aceea el a refuzat, elegant, să lucreze în atelierul lui

Rodin, „căci nimic nu crește sub marii arbori...”. Vrînd să trezească piatra și s-o facă „să cînte pentru omenire”, Brâncuși a încercat (expresia îi aparține), să „rezume toate formele într-o formă și să o facă vie”. De aceea limbajul artei lui nu poate fi considerat formal.

Concentrarea armonică a bronzurilor și marmorelor sale este rezultatul magnific al unui cert echlibru de simetrie între concepția etică și estetică a artistului. „Frumusețea este echitatea lucrurilor iar opera de artă – spunea el – cere o mare răbdare și mai ales o luptă înverșunată împotriva materialelor”. Și el lucra direct materialul, cizelîndu-l cu ciocanul, ajungînd la forme care sînt expresii desăvîrșite ale perfecțiunii, „semne ale vieții”, concentrări ale luminii, densitate și elasticitate în același timp. Lumina devine prizonieră a materialului care încetează a fi bloc geologic devenind forma incandescentă. Opera lui Brâncuși este o geometrie mobilă a formelor (Paleolog) și artistul el însuși declara că „forma și proporțiile echilibrate sînt marele *Da*”, după cum și splendida definire a artei sale dinamice: „n-am căutat întreaga mea viață decît esența zborului... zborul, ce fericire!...” Păsările lui măiestre sînt simbolul acestei căutări, întruchiparea lungului vis de fericire al folclorului românesc, iar prezența lor în marile muzee ale lumii vorbește despre sublimele aspirații ale poporului care l-a dăruit universului pe Constantin Brâncuși.

Din arta populară a țării sale sculptorul și-a extras inspirația, a luat și tema și procedeele.

Limbajul universal al stilizării stîlpilor, covoarelor și broderiilor l-a transpus cu dalta în blocul dur al materiei. „... Opera de artă – scrie Brâncuși – exprimă ceea ce nu este supus morții, dar trebuie s-o facă într-o formă care să fie o mărturie a epocii în care trăiește artistul”. El și-a extras seva din nemuritorul folclor al țării sale și a căutat să se exprime obiectiv, elementar, concentrat, dinamic, energic, luminos. Și totdeauna, așa cum arăta și cercetătoarea Carola Giedion Welcker, care i-a fost multă vreme alături, „țara sa morală, România carpatică, ale cărei hotare opera sa le depășise de multă vreme, rămînea, împotriva oricărei universalități, cel mai activ ferment al vieții sale. Nici un alt sculptor contemporan nu avea atît de vie, de prezentă în el, substanța țării sale...”

Brâncuși a înțeles profund fundamentala caracteristică a universalității – specificul național. Universalitatea reprezintă facultatea valorilor naționale de a trece departe peste hotarele poporului care le-a generat. Propria valoare împinge spre universalitate capodoperele naționale, ascultînd de o lege estetică primordială. Această lege a funcționat perfect în cazul estetic al

reînnoitorului sculpturii moderne și oamenii de știință și muzeografii lumii au recunoscut-o.

Într-o anchetă a revistei *Tribuna* s-au însumat astfel de opinii. Așa este, de exemplu, Dr. Olga Raggio de la Muzeul de Artă Metropolitan din New York, care dorea ca operele marelui sculptor român să devină în zilele noastre „un fond comun, la îndemîna tuturor oamenilor”. Athena Tacha de la Oberlin College din S.U.A., vorbind despre deschizătorul de drumuri în sculptură și al sufletelor oamenilor spre frumos, sublinia că, prin valoarea universală a operei sale, Brâncuși „aparține deopotrivă lumii întregi și poporului al cărui fiu este”. Alfred H. Barz, directorul Muzeului de artă modernă din capitala Statelor Unite arată că Brâncuși este singurul sculptor din lume căruia i-a fost consacrată o sală specială, iar Sherman E. Lee, directorul Muzeului de artă din Cleveland afirma că „opera lui Brâncuși mi se pare a fi fără egal în lume...”. Scriitorului american James T. Farell Brâncuși i-a părut totdeauna drept cel mai adevărat om, iar „în afară de Shakespeare și Beethoven se spune că mai există un dumnezeu, acesta este românul Constantin Brâncuși...”.

Aș vrea să înscriu aici puține cuvinte relative la ecoul pe care, corespondent, creația lui Brâncuși l-a făcut să răsune în literatură. În primul rînd în literatura limbii țării sale, pasărea măiastră întruchipată în aur de sculptor a zburat în versurile fluide, inefabile ca muzica, ale lui Lucian Blaga:

În vîntul de nimeni stîrnit
hieratic Orionul te binecuvîntă
lăcrimîndu-și deasupra ta
geometria înaltă și sfîntă.

Ai trăit cîndva în funduri de mare
și focul solar l-ai ocolit pe de-aproape.
În păduri plutitoare ai strigat
prelung deasupra întîielor ape.

Pasăre ești? Sau un clopot prin lume purtat?
Făptura ți-am zice, potir fără toarte
cîntec de aur rotind
peste spaima noastră de enigme moarte.

Despre pasărea măiastră, „fulg de flacără”, avea să scrie și Ion Vinea, poate și Ion Barbu în poemele în care echivalează oul cu viața și puritatea. Astăzi tinerii poeți înzestrați ai țării echivalează pasărea măiastră cu rachetele cosmice exploratoare al spațiului sideral, iar coloana fără sfîrșit cu o axă a lumii pe care se rotește cerul.

Pasărea de aur, coloana fără sfîrșit puteau fecunda și alte literaturi, ca cea americană sau franceză (Jeanne Robert Foster, Mina Loy, Jean Arp), iar cel mai patetic bun rămas adresat pe marginea mormîntului din Paris, erau versurile lui Georges Salles, directorul Muzeelor naționale ale Franței, închinate mîinilor neobosite ale divinului cioplitor român:

Cine-ți va mai auzi de azi-nainte vocea de aur
ce ne purta departe în țara ta de legende?
Cine-ți va mai vedea ochii mici
plini de înțelepciune,
ochii aceia ce nu încetau nicicînd
să rîdă?

Cine ne va mai primi în pragul
sihăstriei tale
dacă nu tu, bătrîn păstor homeric,
cu turmele-ți fantastice.

Îți spunem adio, prietene, un adio de moarte,
în numele amiciției
în numele celor care te-au admirat
şi îndrăgit
în numele celor care știu că astăzi
se stinge un poet
și înțepenește o mînă divină.

Îți zicem cu toții adio, bun rămas
și operele tale ne vor rămîne
nouă oamenilor
mai mărețe, mai pure, mai luminoase,
mereu, mereu, pentru vecie, geniul
tău vor încarna.

Alexandru Balaci, Sinteze umaniste, Editura Eminescu, 1984

X

55. Jurnalul fericirii

24 – 26 februarie 1960

Întîi suntem aduși într-un fel de sală de așteptare, de anticameră și, judecînd după faianța ce acoperă toți pereții cam pînă pe la jumătate, trebuie să fi fost vasta bucătărie a unei case boierești de pe timpuri ori a unei școli cu internat. Ne așează pe niște bănci lungi, paralele, cîte unul pe bancă și la extremitate, s-ar zice că urmează să dăm o teză și le este frică să nu copiem. Ni se interzice nu numai să ne vorbim, dar și să ne uităm unii la alții. E frig și ne e foame. Adăstăm o vreme ce ni se pare apăsător de lungă, apoi gardienii – sosise, vezi bine, ora gustării – își scot din genți pachețelele cu mîncare. Înfulecă vîrtos, plescăind și morfolind cu toții, mă apucă o foame atroce și bănuiesc aceeași umilitoare senzație și la ceilalți căci, fără excepție, ne pironim privirile cu jind asupra liniștiților consumatori. La ei ne putem uita. Senzație de fiară jigărită, în cușcă. (Doar că nu putem păși de la un capăt la altul al cuștii și nici a ne apropia de gratii, ca fiara).

Nițel mai tîrziu, ofițerului care intră, Păstorel i se adresează bonom și glumeț pentru a cere creion și hîrtie. Vrea să însemneze versuri pe care le-a compus la Securitate și „ar fi păcat pentru cultura românească să se piardă.” Ce fel de versuri? A, nu dușmănoase, lirice, patriotice. Cum le-a compus? A, în minte. Dar acum vrea să le transcrie; cu vîrsta, de, s-ar putea să le uite.

Întocmirea de versuri pe cale mintală este, oricum, o performanță, poate nu ca băgarea unui gol sau depășirea unui record, dar performanță totuși e. Se simte o învăluire de admirație. Iar Păstorel zîmbește, distant, dar prietenos. (Ce nu face omul pentru o țigară? Ce nu face scriitorul pentru un condei?) Deși ofițerul și subordonații lui se țin tari, se supraveghează între ei și se împotrivesc vrăjii, în atmosfera glacială (la propriu și la figurat) a fostei bucătării pătrunde brusc o adiere primăvăratecă, un iz patriarhal de Cotnari și o pală de voioșie humulești eană. Ulița copilăriei nu mai pare a se fi strămutat pe întinsurile pierdute ale îndepărtatelor galaxii. Frunțile, puțin de tot, se descrețesc. S-ar zice că sunt și Medelenii fratelui Ionel pe aici pe undeva, nu s-o fi pitit Hanu-Ancuței al tovarășului președinte Sadoveanu pe sub niște uriașe bufete de la capătul încăperii? *Tare mă bucur, glăsuiește Mihai*

Vodă Sturza, că văd chef și voie bună în țara Moldovei. Tonului bonom care îmbracă o cerere de neconceput, ofițerul nu-i poate răspunde răstit. E destul de tînăr ofițerul, și-mi vine a crede că încearcă oarecum sentimentul elevului căruia i se oferă emoționantul prilej de a sta de vorbă cu unul din autorii reproduși în manualele școlare. Păstorel nu tace, prinde aripi și plutonierului vigilent care intervine în discuție îi trîntește: „Dumneata să știi că eu nu sunt numai scriitor ci și căpitan de tunari." Odată cu vorbele acestea s-ar zice că pereții înșiși pier și că din locuri împădurite unde lumina și umbra se urmăresc șăgalnic vin în procesiune, printre noi, umbre mărețe și umbre duioase – Ștefan cel Mare, Neculce boierul de țară, istețul Creangă, domnul Ibrăileanu, cneazul Moruzzi, drumețul Hogaș; ba sosesc nu numai ființe ci și clădiri sau obiecte: bojdeuca, teiul de la Copou, restaurantul *La paradis general*, biblioteca Academiei într-o dimineață de primăvară cînd cititorii-s puțini și legăturile în piele ale cărților lucesc atît de blînd, Bucureștii de altă dată cu întreg cortegiul lor de grădinițe și grătare, și *Moldova* cealaltă, din strada Icoanei, unde în jurul unei mese răsunaseră bietele epigrame în temeiul cărora Al. O. Teodoreanu se află acum aici.

Dar proiectarea noastră în afara timpului și spațiului – și cît de yoghină, de honigbergeriană i s-ar fi părut autorului de la Paris a cărui *Noapte de sînziene* își avea și ea însemnatul aport în făurirea scenei pe care o jucăm toți, a scenariului absurd, a părelniciilor adînc înfipte în mizerie și spaimă – nu durează mult. Aura de bonomie și aburii de Cotnari, de culoarea strugurilor poleiți în bătaia soarelui fierbinte al verilor de demult, nu-l înconjoară decît pe singur Păstorel. Cînd, rupînd vraja calmului ce se lăsase din toate părțile, de sus, Dinu Nc. înalță și el glas, solicită o țigară, ofițerul se scutură, iese de sub puterea literaturii române și a tradiției petrecărețe, pășește acru și dîrz pe tărîmul filosofiei contemporane ostile și sfîșie brusc vălul: „Dumneata să nu ne crezi atît de proști, domnule Noica." Dinu, de o slăbiciune chinuită, ascetică, se înconvoaie călugărește, supus – cu priviri îngîndurate, împovărate, însingurate. Sfruntare, gîndește ofițerul, și ne apostrofează în bloc, rece și solemn, nu fără o ultimă nuanță de considerație (cum nu auzisem în cursul anchetei și nici nu mai aveam să întîlnim prin închisori): „Știm noi ce reprezentați și nu ne duceți cu gesturi bune pentru găinari."

În sala de ședințe, dînd impresie de pustietate, uriașă, ne așează în boxă, tot pe bănci -- ca la școală, suntem mulți foști elevi ai liceului Spiru Haret –, acum unul lîngă altul, înghesuiți. Ne plasează pe rînd, cum intrăm: mă pomenesc între Noica și, la dreapta, Vladimir Streinu. Pillat, Sandu L. și cîțiva pentru mine

necunoscuți ocupă banca întîi: coautorii complotului înfățișat judecății și pe care-i văd astăzi prima oară. Cele patru femei (Anca dr. Ionescu, Marietta Sadova, Trixi și Simina Caracaș) sunt în fundul boxei.

În sala goală și mare vor fi în cursul procesului patru grupuri compacte de ființe omenești, despărțite între ele prin spații de vid ce reamintesc ametitoarele distanțe dintre roiurile de universuri. (Liantul pe care l-ar fi alcătuit publicul, rudele și presa nu există).

Primul grup e al nostru, al deținuților din boxă, douăzeci și cinci la număr, îngrămădiți pe bănci, privind drept înainte (iarăși nu avem voie să ne uităm altundeva, și mai ales nu unul la altul), înconjurați – asemenea orbitelor electronice din periferia nucleului atomic – de un cerc de ostași în termen, toți echipați ca de front, cu puști mitraliere automate pe care le țin îndreptate asupră-ne, dîndu-și silința să se holbeze fioros. Sala e posacă, tonalitățile închise, totul e straniu, dar prezența soldaților – postați în poziție de tragere, ca și cum ar păzi banda lui Terente, a lui Coroiu, a lui Brandabura sau a lui Zdrelea napirosu, ba și prinsă asupra faptului în puterea nopții și în inima codrului ori în desișul stufărișului, iar nu un pîlc de intelectuali palizi, scofîlciți, înțoliți în veșminte călcate de circumstanță cu fierul spălătoriei de la Securitate, obosiți, nedormiți, încercănați, mulți trecuți de amiaza vieții, mai toți înzestrați cu cîte o boală de sedentar, de locuitor al marelor orașe: colită, rinită, constipație, tuberculoză, calculi biliari – pare o greșeală de regie, o exagerare cu nuanță de ridicol.

Al doilea grup îl alcătuiesc, hăt la capătul sălii și abia întrezăriți, ofițerii de Securitate, anchetatorii, inspectorii (unii în uniformă, alții în civil), veniți să urmărească desfășurarea procesului, să noteze, să verifice, ca într-o ciudată reprezentație teatrală unde repetiția de regie, repetiția generală și premiera s-ar confunda într-un singur spectacol kafkaian.

Mai e un al treilea roi, la stînga noastră: avocații apărării, superiori ca număr acuzaților, fiindcă sunt prezenți și cîte doi-trei pentru un client, iar unii dintre ei însoțiți de secretari. Sunt, din toată sala, cei mai stingheri, mai nefericiți și – bănuiesc, apoi aflu precis – și cei mai temători. Îmbrăcați impecabil, la marele fix și la șpiț, ca de nuntă, arată foarte șucari și nu le lipsește decît floarea la butonieră ori jobenul și mănușile călăului la execuțiile capitale; altminteri sunt spilcuiți fără greș: haine de culoare închisă, dintr-un material mătăsos cu sclipiri metalice, colțuri de batistă albă ieșind din fiecare buzunar de sus al surtucului, obraji bărbieriți proaspăt și atent, freze linse de limbile a zeci de pisici. În ținuta lor de paradă sunt, în comparație cu securiștii care-și fac meseria lor înfiorătoare (meșterul

de lucru se cunoaște; meșteșugul vreme cere, nu se-nvață din vedere; meșterul strică și drege de frică), cu noi care n-aveam încotro (doar n-am mîncat bureți) și cu membrii tribunalului, militari detașați în serviciu și dînșii (păsările fripte nu se găsesc în parii gardului) cei mai ridicoli: pentru că au de jucat roluri duble (și-s distribuiți în rolul cel mai penibil: al copilului cuminte, al băiețelului mămițichii) și au venit, dacă-i vorba așa, de bună voie.

Pe fotoliile de judecată, cinci militari impasibili, plictisiți: la mijloc Adrian Dimitriu (acesta nu plictisit, ci îngrijorat, căci e responsabilul: fost avocat și domnia sa, în rol și costum de colonel).

De îndată ce mă văd așezat pe bancă săvîrșesc fapta pe care o consider singura meritorie din viața mea: lui Noica, pe a cărui față se citește deznădejdea și în ai cărui ochi (ochii aceia care-l caută în zadar pe Mihai Rădulescu) lucește o frămîntare atroce, îi suflu trăgîndu-l de mînecă atîta timp cît vînzoleala instalării noastre încă nu s-a terminat și mai pot vorbi pe scurt: Dinule, să știi că nu suntem supărați nici unul pe tine, te iubim, te respectăm, toate-s bune.

Dumnezeu îmi este binevoitor: fața lui Dinu se luminează, îmi strînge la iuțeală încheietura mîinii, oftează adînc, despovărat. Am făcut și eu ceva bun în lumea aceasta.

Cu Vladimir Streinu schimb doar priviri pe furiș și cîte un mic zîmbet; ne vom da însă adeseori coate în timpul procesului și vom rîde chiar de-a binelea cînd procurorul, dezlănțuindu-se, va face, împotriva intelectualilor reacționari din boxă, elogiul unui Eminescu, unui Tolstoi, unui *Ghiote*.

Bieților avocați le vine greu de tot. Se știu cei mai supravegheați, nici măcar nu au siguranța osîndirii cum au cei din boxă; asudă, își șterg discret frunțile, unii cu batistele de mătase albă din buzunarul de sus al hainei, alții cu batiste mai mari, gospodărești, colorate, scoase de prin buzunarele pantalonilor, bătrînește. În pauză, fiecărui învinuit i se acordă dreptul să stea cinci minute de vorbă cu apărătorul său; întrevederea are loc pe una din băncile din fundul sălii și în prezența respectivului anchetator. Din milă față de avocat – omul tremură să nu i se încredințeze cine știe ce mesaje, să nu trebuiască să audă cine știe ce imprecații dușmănoase – mă limitez la vorbele cele mai oarecare și indic argumente și motivări imbecile. Mi se răspunde cu o căutătură recunoscătoare.

Domnul Bondi, care-l reprezintă pe Vladimir Streinu, își caracterizează clientul ca fiind din totdeauna, din tinerețe, neîncetat, cu neobosită perseverență, un vajnic, un convins, un aprig dușman

al comunismului... vreau să spun al legionarismului. Un fel de rîs înfundat înfrînge solemnitatea înțepată a ședinței. Streinu, alături de mine, tresare, apoi surîde și el.

Un alt apărător care o pățește destul de urît e Mădârjac al lui Păstorel. (La *ultimul cuvînt* autorul *Hronicului* va izbuti să iște iarăși o boare de omenie spunînd că el face epigrame cum face găina ouă). Mădârjac, întrerupt de președinte spre a fi întrebat tăios dacă împărtășește cumva părerile celor din boxă, răspunde pripit: ferească Dumnezeu...

Președintele ia act de această mărturisire de credință mistică, acest mod de exprimare vădind, și nu întîmplător, o anumită mentalitate și-l poftește în mod grav să-și cîntărească vorbele. Nu trec multe clipe și, vrînd să arate că Teodoreanu prin glumele sale n-a urmărit la restaurantul *Moldova* să răstoarne regimul, Mădârjac, din nou cuprins de avîntul prieteniei, își întărește spusa cu echivalentul bisericesc al lui *parol monșer* – la care poate se gîndea și pe care, mînat de un subconștient imbold către respect, absolut firesc în ceea ce, totuși, era pretoriul unei instanțe judecătorești, îl înlocuiește – și anume cu „să ferească Dumnezeu”. De data aceasta Adrian Dimitriu se supără foc și-l amenință pe avocat de pe înălțimi izvoditoare de gheață și pline de subînțelesuri.

Poldi Filderman, spre a-l apăra pe doctorul Răileanu, raționează *coram populo* (înaintea poporului): dacă aș ști că e legionar, eu, care am fost schingiuit de legionari, pentru nimic în lume nu mi-aș fi dat asentimentul să-i fiu avocat. Cum poate totuși susține că întreaga acuzare e neîntemeiată, găsește de cuviință să-i califice pe toți ceilalți din boxă drept filosofi ai sîngelui și morții, gardiști de fier inveterați și descendenți spirituali direcți ai Căpitanului. Apoi, spre a dovedi prima aserțiune, își scoate haina, schițează gestul de a-și desface și cămașa, iar pentru că afirmă că a fost bătut și la picioare „unde poartă urmele bestialității legionare”, dă să se descalțe. Un semn discret – plictisit al președintelui sau poate graba (deoarece fiecărui avocat i s-au concedat doar patru minute) sau poate considerarea gestului început drept un simbol îndeajuns de grăitor, îl determină să se oprească și să renunțe, la exemplificarea pe viu.

Dintre cei vreo douăzeci de martori ai acuzării (la ceilalți procurorul și apărarea au renunțat de comun acord) se remarcă ziaristul Radu Popescu, printr-o declarație de neașteptată virulență și lungime; este și el deopotrivă de sclivisit înveșmîntat ca și avocații; se mișcă, în timp ce vorbește, ca un profesor la catedră, cu gesturi ample și studiate cum se zice că erau ale lui Maiorescu, îl beștelește pe Noica întocmai ca cel mai strașnic gradat pe cel mai netrebnic recrut. Își recită fără oprire tirada întreagă. La sfîrșit se șterge și el

cu o băsmăluță scoasă din buzunarul de la spate al pantalonilor: pe frunte, pe față, pe mîini.

Apare la un moment dat o bătrînică în negru, cu o pelerină – aduce cu *Barbara Ulbrich* ori mai degrabă cu directoarea pensionului din *Crima lui Sylvestre Bonnard*, aceea care s-a transfigurat aflînd că modestul ei vizitator e membru al institutului Franței. Bătrînica răspunde la numele de Popescu-Voinești, e văduva geografului, e pensionară și execută lucrări de dactilografie. Ea a bătut *Așteptînd ceasul de apoi*, romanul cu subiect legionar al lui Pillat. Somată să se explice pentru care motiv, văzînd despre ce e vorba, nu a sesizat autoritățile, menționează cu voce calmă și joasă următoarele: mai întîi, cînd bate la mașină, atenția i se îndreaptă numai asupra cuvintelor, nu asupra frazelor, și cu atît mai puțin asupra sensului lucrării; în al doilea rînd, a înțeles și ea că este vorba de legionari, dar i s-a părut că lucrarea-i net antilegionară fiindcă pe tinerii care aparțineau mișcării, autorul îi înfățișa sub o lumină defavorabilă. Defavorabilă? Da, desigur, de vreme ce arăta că lipseau de la cursuri, că nu-și dădeau regulat examenele, că veneau acasă seara tîrziu, că-și supărau bieții părinți care se speteau să le plătească taxele și să le cumpere cărți.

Încîntător e un prieten al lui Păstorel; tuciuriu, scund și îndesat. Se numără și el printre comesenii de la restaurantul din Icoană. Retrăgîndu-și declarația dată la anchetă, nu vrea să recunoască aspectul dușmănos al rostirilor acuzatului. Președintele stăruie mult, în sală se produce (în fund) un fel de vagă rumoare, însoțită de o nespusă uimire. S-ar zice că în derularea filmului s-a produs o pană; nu că ar avea vreo importanță, dar nu șade frumos. Martorul, cred, e macedonean, îl cheamă Arsenie Tașcu-Dumba, și trebuie că aparține acelor familii de Aromâni care prin Ragusa, Viena și Ardeal au ajuns în regat. (Altele, ca Șaguna, Stârcea, Capri, Hurmuzachi, Grigorcea, Flondor se vor fi oprit în cadrul statului habsburgic tot pe pămînt românesc). Există o ramură Dumba înnobilată de împărat, trăită la Curte, rămasă fidelă dinastiei și orașului imperial al valsului. (Iosif Roth a descris în *Radetzky Marsch* cazul – ciudat – al acestor exponenți ai „națiunilor conlocuitoare" care au fost și au rămas pînă la urmă slujitori devotați ai împărăției. La ei s-a referit și Rebreanu cu David Popp din *Catastrofa*. Și nu de ei ține și Avram Iancu?).

Mai tîrziu, în pușcărie, aveam să aflu cît de sigure sunt prieteniile stabilite de macedoneni, cît de credincioși, de statornici pot fi – deși cu mare greu se dăruiesc. Amenințările președintelui, din ce în ce mai enervate, dau greș. Președintele propune organului procuraturii să ceară în instanță arestarea martorului vădit mincinos. (Scena riscă să ia un caracter cu totul ionescian: dacă Păstorel,

întrebat de președinte, își menține declarația de vinovăție de la anchetă – și cum să n-o menție? – înseamnă că martorul, susținîndu-i nevinovăția, minte și urmează să fie trimis în boxă ca sperjur în temeiul cuvintelor celui pe care a vrut să-l apere). Procurorul reflectează, dar nu cere arestarea. I se acordă martorului două minute de gîndire. Martorul se face fețe-fețe, se încruntă, o roșeață difuză îi acoperă negreala obrajilor, își încordează trupul mărunțel. După trecerea celor două minute martorul declară că acuzatul nu a vorbit dușmănos. Președintele, procurorul și judecătorii dau a înțelege cu umerii, capetele și mîinile că martorul e un idiot – și-l trimit la loc cu mocoșite amenințări. A învins!

Din rechizitoriul procurorului mă interesează îndeosebi acea lungă parte unde face analiza pledoariilor apărării. Le declară, în general, sănătoase. Distribuie note, calificative, mențiuni și observații critice. Avocații-elevi stau cuminți cu mîinile pe bancă. La sfîrșit – Mădârjac a fost citat negativ numai în treacăt – se vede că răsuflă ușurați. Le-a fost cald.

Cînd ni s-a spus că vom avea dreptul să rostim un cuvînt final de apărare ni s-a atras atenția că putem numai să ne recunoaștem vinovăția și să cerem indulgența tribunalului. Bolile pot fi invocate? Pot. În numele lui Păstorel se depune un certificat de neoplasm pulmonar.

Cei mai mulți se mărginesc, pe scurt, a recunoaște și a aștepta verdictul. Pillat, cel dintîi, începuse: „Deși n-am fost niciodată un anticomunist, totuși datorită faptului că am socotit întotdeauna inadmisibilă o doctrină materialistă a violenței, n-am putut să nu...” Președintele a intrat în stare de frenezie; Dinu e întrerupt cu brutalitate, puștile automate par îndreptate dramatic asupră-i. Alecu, emoționat, face o *mea culpa* generală, arată că vede în marxism singura soluție și-mi pare că lăcrămează; boierul generos de la pașopt, care sălășluiește în fundul sufletului său, a preluat conducerea conștiinței. Altfel decît Alecu, dr. A. VL. își cere iertare cu vorbe ticluite și lozinci și-și șterge ochii cu emfază. Simina vorbește spontan și iute, ca de pe motocicletă, se cunoaște că în vinele ei zvîcnește sîngele unui fost membru al Legiunii străine din Africa, unui boier aventurier, unui muschetar, unui paladin care – te miri din ce pricină sau pentru a veni în ajutor celui slab și pipernicit sau a sfida pe cel tare – nu-și cruță nici vorbele, nici pumnii, nici sabia. Noica, demn și palid, nu se recunoaște vinovat față de codul tribunalului, dar se consideră adînc vinovat față de prietenii pe care i-a tîrît aici după el și cărora le cere să-l absolve. Marietta Sadova e jalnică, plînge, tușește, se înecă, evocă cele șaizeci de piese

sovietice pe care le-a montat, invocă faptul că n-a avut niciodată moșii ori ranguri.

Dar eu? Eu mi-am pregătit cu grijă, din celulă, eventualul cuvînt final și-l recit fără oprire: „Faptele fiind ceea ce sunt, se cade să arăt două lucruri: primul, că nu am avut intenția de a unelti, al doilea că dacă aș fi știut că volumul lui Emil Cioran, *Ispita de a trăi*, putea fi interpretat ca un atac la adresa poporului român (ceea ce nu este) nu l-aș fi citit și nu m-aș fi asociat la răspîndirea lui, deoarece am vrut, am și voi avea întotdeauna față de poporul român numai simțăminte de adînc respect și nețărmurită dragoste.

Cuvinte destul de îndemînatice și care – Dumnezeu știe de ce, fiindcă n-or fi mai grozave decît ale celorlalți – sunt ascultate de cîteși patru grupe ale sălii în tăcere. Dr.-ul Al. G. mi-a spus apoi, la camera 18, că l-am emoționat.

Cînd tribunalul se retrage, rămînem sub pază în boxă. Destinderea e generală. Avocații zîmbesc asemenea elevilor după examen. Ofițerii și anchetatorii răsuflă ca după inspecție. Ostașii își dezmorțesc picioarele.

Șeful gărzii, un plutonier țigan care-i și bărbierul Securității, folosește prilejul ca să se suie pe platformă și să se așeze pe scaunul grefierului.

De acolo ne privește covîrșit de fericire, aidoma călătorului care s-ar odihni pe tronul regesc în timpul vizitării unui palat ori s-ar urca, în clădirea unui parlament, la o tribună ilustră. Excursionistului i se pare, din vîrful anevoie atins al muntelui, că priveliștea care se desfășoară în vale e pentru el anume. Cît de bucuros e vremelnicul grefier! Își arată toți dinții. Poate că e, cel puțin acum, singurul cu adevărat fericit din toți cîți sunt aici, toți robi, toți actori în diferite roluri într-o nevoită și obositoare piesă.

Oare nu cumva întreaga mascaradă își află punctul de congruență în această cum nu se poate mai trecătoare și tîmpă fericire a buzatului printre strămoșii căruia nu-i cu putință să nu se fi numărat și un gîde?

Tribunalul reintră: sentința se va pronunța după trei zile.

Suntem scoși la repezeală. Între ușa de ieșire și dubă deslușim un cer plumburiu, o seară de lapoviță, împunsături de aer curat.

Nicolae Steinhardt, *Jurnalul fericirii,* Editura Dacia, Cluj-Napoca, 2002, ediţia a VIII-a

X

56. Alb de Tg. Jiu

de Marin Sorescu

Ninge pe-un scaun de Brâncuşi,
Se-aşază fulgii ca-ntr-o palmă –
Deschide infinitul uşi
Spre curgerea ca visul, calmă.

Muşchi albi ce nu arată nordul
Sărută Poarta, auster –
Coloana-şi urcă-n cer fiordul,
Ritmând un şărm al nostru-n cer.

Ca un țăran ce nu mai ară
Şi nu mai are bătătură,
Mă rog de piatra lui de moară
Să-mi macine ninsoarea pură.

S-o ia-n căuş de suflet, fiul,
Să-şi spele-o lacrimă şi Jiul.

X

57. Jurnalul fericirii

6 Martie 1960

Așadar, într-un tîrziu sunt scos și eu, dus la un birou adăpostit în micuța firidă a boltitului coridor; interogat, identificat, dezbrăcat. Mi se lasă doar un prosop, un săpun, una perie de dinți, una pastă de dinți, două perechi de ciorapi, una cămașă, una pereche chiloți, din care fac o bocceluță. Mă uit la ceasul de peste bolta firidei și văd că e mult mai devreme decît credeam. Un gardian foarte înalt și voinic îmi face semn să vin după el. (La șerpărie erau limbuți; acum lucrează pe mutește). Dar nu mă duce spre șirul de uși metalice încărcate cu lacăte și zăvoare, înapoia cărora bănuiesc celule. Ajungem afară, în curte. Noaptea aceasta de început de Martie e o noapte de viscol. Îmi amintește de începutul *Valetului de treflă* al lui Edgar Wallace: „A fost ridicat dintr-un șanț din Lambeth, tînărul Gregory zis Cocainomanul, și murise mai înainte ca agentul de serviciu la Waterloo Bridge, care auzise detunăturile, să fi sosit la fața locului. Fusese omorît în stradă, noaptea, pe zăpadă și vînt, și nimeni nu văzuse pe ucigaș. După ce l-au dus la morgă și i s-au cercetat hainele nu se găsi nimic altceva decît o cutiuță metalică plină de un praf alb care era cocaină și o carte de joc, valetul de treflă”!

Sunt în cămașă și chiloți. Gardianul îmi arată un morman uriaș de geamantane, saci, rucksackuri, pachete, desagi și-mi ordonă să le port pe toate din curte într-o cămăruță aproape de intrarea coridorului de-a lungul căruia sunt ușile. Unele valize cîntăresc foarte greu. Trebăluiesc, dîrdîind și clănțănind, căci nu e numai frig, ci mă și aflu într-un teribil curent, vreo două ceasuri. Gardianul, încotoșmănat într-o șubă siberiană cît toate zilele și încălțat cu pîslari peste cizme, și-a ridicat gulerul îmblănit, și-a tras clapele bonetului – căciulă peste urechi și s-a ghemuit – aduce cu *omul invizibil* din filmul după H. G. Wells – pe un scaun ciudos aruncat într-un colț de unde probabil că mă urmărește. De bună seamă că-i este și lui frig și – de ce nu știu – dar am impresia că nu-i face plăcere să mă vadă cotrobăind de colo pînă colo prin zăpadă, dezbrăcat, jigărit și nevolnic.

Termin, vesel că nu am dat nici un semn de slăbiciune, începînd a mă încălzi. Gardianul îmi face iar semn să-l urmez, scuturînd un

inel cu o mulțime de chei enorme. Se oprește în dreptul celulei 18, deschide greu ușa, cască și-mi face vînt înăuntru.

– La urma urmei s-ar putea ca Dumnezeu nici să n-aibă nevoie a ne pedepsi. *Își întoarce fața de la noi*: ceea ce înseamnă că ne retrage harul său ocrotitor și ne lasă-n voia întîmplărilor și interconexiunilor lumii materiale. Intrăm sub zodia hazardului și *mecanicei*: vai nouă!

7 Martie 1960

Mi-a făcut vînt înăuntru. Acum stau încremenit lîngă ușă. Mă uit. Sunt într-o *bombă* de proporții uriașe, mă izbește o duhoare de necrezut. Bomba e puternic iluminată. Un fel de *azil de noapte* geometric amplificat. Sunt cuprins de un dublu și contradictoriu sințămînt de pustietate și aglomerație. De ambele părți patru rînduri de paturi de fier care se ridică pînă aproape de înaltul tavan boltit. Fereastra, în fața mea, e bătută în scînduri, dincoace de care sunt gratiile. În spațiul dintre sumedenia de paturi, o masă îngustă, două bănci înguste și ele, șubrede. În colțul din dreapta, în fund, un ciubăr, o balie, o putină acoperită. Atît. Jos, de-a lungul paturilor, șiruri – ce-mi par nesfîrșite – de bocanci.

Cîteva sforăituri vînjoase nu rup tăcerea adîncă, asemenea norilor izolați care nu covîrșesc unitatea cerului violent albastru. Cîte o horcăitură. Zgomotul metalic al zăvoarelor și cheilor nu a deșteptat pe nimeni; și asta mă uimește.

Încep să tremur de frig, pironit în sumara mea îmbrăcăminte cu bocceaua în mîna dreaptă, orb de pe urma agresivei lumini. Răsuflările sunt felurite și disonante. Stau așa multă vreme și aștept, dar nu desprind vreo mișcare. Din ochi caut un loc unde aș putea să mă aciuez, să mă culc. Nu văd nici unul. Și nu mă vede nimeni.

După ce am scrutat îndelung zidurile cu sarcofage exterioare, îmi îndrept privirea în jos și dau de un amestec de humă, ciment, pietriș și noroi. Încăperea mi se pare nespus de ostilă, de rea, mă simt caraghios și rătăcit. Mă simt și învins de oboseală, dar mai ales înfricoșat. Ca la un examen pentru care nu cunoști materia. Cu totul altă oroare ca la Securitate.

(Premoniținile nu sunt întotdeauna valabile. N-am știut în pragul bombei aceleia puturoase, intens luminată și prinsă în bifurcat vîrtej de sforăială și tăcere, că într-însa voi găsi acces la fericire).

Deocamdată îmi plimb iar ochii în sus și în jos, în dreapta, în stînga, pretutindeni, stăruitor, speriat.

Lumină și gol.

(Totul poate fi terfelit; aici și lumina e rece și rea. *Cum ai căzut tu din cer, stea strălucitoare, fecior al diminieții*. Winston Smith în 1984: în locul unde nu e întuneric, *in the place where is no darkness* – și ce se dovedește a fi acel loc: camerele de anchetă și de închisoare! Totuși n-a fost mințit: e mereu lumină, dar ce fel de lumină? Dintr-aceea probabil pe care o scăpară căderea îngerului Lucifer, cînd l-a văzut Domnul cum se prăbușește, fulger, în adîncimi).

Deodată, sus de tot, la cucurigu, în stînga, pe rîndul cel înalt, o mînă a ridicat un deget și-mi face semn să urc.

Să urc – dar cum? Mîinii – care desigur e înzestrată cu simțul vederii și pricepe că mă rotesc în căutarea unui mijloc de ascensiune – i se alătură o a doua, soru-sa de bună seamă. Ele schițează o cățărare. Cu bocceaua, ca vai de lume, cu gesturi fricoase, clănțănind, mă aflu îndeajuns de maimuță ca să mă pot agăța pînă sus ținîndu-mă de paturile de fier. O arătare înfofolită, mică de stat și îngrozitor de slabă, de o paloare ce s-ar putea să țină de altă prismă cromatică decît a universului nostru, se dă mai aproape de altă mumie și mă îndeamnă tot pe mutește să mă întind alături de ea; mă acoperă cu o jumătate de pătură zdrențuită. Și-mi șoptește: culcă-te o țîră că nu mai e mult.

– Poate că cele mai teribile cuvinte rostite de Mîntuitorul sunt la Luca 22,67: „Dacă vă voi spune nu veți crede”.

Aceasta-i condiția umană. Nu-L credem. Nu ne credem unii pe alții. Nu vrem, nu putem, nu știm, nu cutezăm, nu ne străduim să-i credem pe ceilalți. Experiențele sunt intransmisibile. Ajungem să pricepem unele lucruri – la ce bun? nu suntem crezuți. Putem vorbi, dar nu putem stabili comunicația, obține legătura. Ce ne rămîne a face decît, urmîndu-I pilda, să tăcem (neîncruntați)?

– Nu trec, îmi pare, nici zece minute și se pornește un zgomot mai mult decît asurzitor; al aștrilor acelora sfărîmați care în *Le Napus* de Leon Daudet provoacă dispariția instantenee a oamenilor? Un vacarm prelung, o larmă dementă; explozie pe care n-aveam s-o uit vreodată, care și după aceea, de-a lungul anilor, mă va trezi la cinci, ba și cîteva minute mai devreme, din groază anticipativă. Iureșul acesta sonor – de sonerii? de clopote? de goarne? de arme de foc? – pătrunde pînă-n straturile cele mai freudiene, mai jungiene, mai adleriene ale eului și-și stabilește bîrlogul în locuri neștiute ale ființei.

Minunile există. Dumnezeu lucrează mereu. Prevestirile lui N.N.P. se împlinesc pe loc. Abia încetează rafala de trîmbițe că vecinul meu binevoitor mi se recomandă: e un preot-călugăr

ortodox. Alături de el se trezesc alte două năluci, una corpolentă și greoaie, alta zveltă și tinerească: sunt doi preoți greco-catolici.

Știu, în mijlocul tumultului care se iscă în celulă după ce ia sfîrșit *deșteptarea*, cînd o mare de chelii umple spațiul și-n fața putinei acoperite s-a și format o coadă ca de cometă, știu că am încăput în mîinile Dumnezeului celui viu.

– *I trust I make myself obscure*, trag nădejde că-s greu de înțeles, vreau să sper că nu mă exprim prea clar.

– Călugărul meu e basarabean. E un om tînăr, condamnat pentru a fi avut vedenii și a fi trimis Departamentului Cultelor o scrisoare în care protesta împotriva desființării schitului unde viețuise. Abia apuc – bat fierul cît e cald – să-i spun că sunt ovrei și că doresc a mă boteza, că se și arată de acord. E blajin, cu gesturi domoale, și tăcut. Cei doi greco-catolici sunt diferiți unul de altul. Părintele Nicolae, din Alba, tînăr, e zglubiu și agitat, glumeț și amator de palavre. Aduce foarte mult a seminarist dintr-un roman rusesc. Părintele Iuliu e mare, voinic, sfătos și cît se poate de retras. I se citește pe chip durerea provocată de faptul că și fiica lui, călugăriță, e condamnată; a făcut parte dintr-un lot de *monahii mistice*. Dacă-i vorba de împerecheri ciudate de situații și cuvinte, îi spun că am făcut și eu parte dintr-un lot de mistico-legionari. Dar părintele Iuliu mai e necăjit și din altă pricină: preot catolic, a semnat, neconvins, în 1948, trecerea la ortodoxie; lucrul acesta nu și-l poate ierta. Acum se află aici fiindcă e acuzat de îndărătnicie în catolicism și activitate în slujba Vaticanului. Obsesia faptului dintîi nu-l părăsește însă și mă pomenesc în situația paradoxală de a-l consola eu pe el, de a-i spune că numai în iudaism, brahmanism și budism faptele rămîn înregistrate de-a pururi și nu se șterg, pe cînd în creștinism credința și căința le desființează cu totul (creștinismul, așadar, a descoperit antigravitația) și că, dealtfel, chiar în iudaism, brahmanism și budism există o lege a compensării și că deci suferințele lui actuale cumpănesc greșeala trecută. Părintele Iuliu mă ascultă, suspină și dă din cap – dar e limpede că tot se căinează.

Părintele Mina, călugărul ortodox, mi-a impus numai cîteva lecții de catehizare și le facem șezînd pe marginea unui pat de fier, cu spatele spre ușă, unul lîngă altul, vorbind în șoapte. Suntem, firește, amîndoi în uniformă de pușcăriaș: bocanci fără șireturi, zeghe vărgată (*C.R.*) și giorsită, bonețică (de data aceasta cu dungile orizontale) pe cap. Vestonul nu are nasturi, pantalonii, prea scurți, stau gata să cadă. Dealtfel totul aici, la Jilava, are cel mai violent aspect de *pușcărie*, de pîrnaie, nu de temniță gravă. Clădirea e sinistră, dar interiorul celulei aduce a iarmaroc, a tablou de Breughel, Chagall, a balamuc. *Mărcuța*. E o aglomerație de

neconceput, abia te poți mișca, gălăgia e formidabilă, deși se vorbește numai în șoapte (cel puțin teoretic), coada la tinetă e neîntreruptă, circulă întrebările cele mai năstrușnice (*cum se spune cintezoi pe franțuzește? prin ce pace s-a încheiat războiul de șapte ani? cum se spune alarmă pe nemțește? care-i numele celor trei parce, celor două muze, celor trei grații, celor șapte înțelepți ai lumii antice? celor șapte Regi ai Romei? celor trei cuconi din Babilon, dar pe siriacă? – cum îi cheamă pe frații Buzești cu numele mic? cine a compus Țar și teslar? care-i capitala Suabiei? care sunt rîurile din Eden? da'hasmațuchi, cum se spune pe franțuzește? dar pe englezește?)*.

Bughi mambo rag.

Mîncăm în două serii, la interval de vreo zece minute. Mîncarea e incandescentă, de obicei arpacaș. Linguri sunt numai pentru a cincea ori a șasea parte din deținuți. Seria întîi e nevoită să termine repede ca să se poată spăla gamelele și să fie pregătite grămadă la vizetă pentru seria a doua. Dar cum să mănînci fără lingură și în cinci minute o cocă fierbinte aidoma presupusei magme ori supe din care a izvorît viața monocelulară pe pămînt? Mai toată mîncarea rămîne în gamele; e turnată în tinetă, care se umple ochi. Spălarea vasului în care a stat arpacașul cleios este o lucrare din cele mai laborioase. (Care au fost cele douăsprezece munci ale lui Hercule? Cine a compus *Cruce albă de mesteacăn?* Unde-i înmormîntat Alexandru cel Mare? Gulie pe franțuzește se spune *navet*. Ferească Dumnezeu, se spune *poireau*. Îmi pare rău, *poireau* e praz. Fii serios, domnule, cum să fie praz. A fost atașat militar la Londra. D'aia știa englezește. La Răcăciuni, acolo s-a semnat. Mi se pare că se spune *Messing*. Să știi că ai dreptate. A, mărar e ușor, e *fenouil*. Ba nu, e *aneth*). Cădem, Al. Pal. și cu mine, de rînd la serviciu pe cameră chiar a doua, ori a treia zi. Nu știu care binevoitor ne îndeamnă să folosim cenușa din sobiță; apa – apă rea, puturoasă, viermănoasă – e foarte puțină. Avem de spălat în cîteva clipe șaizeci de gamele, ori șaptezeci. Cenușa se combină cu zeama de arpacaș și formează un pap rezistent. Puțina apă de care dispunem s-a dus. Ce ne facem? Ne este ciudă: doi intelectuali care se fac de baftă din neîndemînare. Schimbăm priviri lipsite de orice simț al umorului. Ce ne facem? Dumnezeu se îndură de noi și face o minune.

(Minuni vor fi în cursul anilor de închisoare cu duiumul. Cine a trecut prin închisoare nu numai că nu se îndoiește de minuni, ci se miră că nu sunt recunoscute de toată lumea ca lucrul cel mai normal).

– N-am știut. Trăisem ca un dobitoc, ca o vită, ca un orb. La închisoare, înspre amurg, am aflat ce-i aia bunătate, bună cuviință,

eroism, demnitate. Vorbe mari! Vorbe goale! Vorbe mari și goale pentru șmecheri și pentru turnători: vorbe mari și de mare folos și pline de înțeles cînd le simți răcoarea în iezerul de foc și le poți gusta farmecul experimental. Creadă fiecare ce vrea, de valoare absolută nu am căderea să vorbesc, una știu: că vorbele acestea mari și însușirile pe care le semnifică erau acolo mai de preț decît un șiret, o ață, un cui (cuiul pe care a învățat să-l respecte și Geo Bogza în pușcăria de drept comun), o hîrtie sau alt obiect interzis, de natură să-și fericească posesorul.

H. C. Wells în *The Research Magnificient*: două mari forțe: frica și aristocrația. Acum îl înțeleg. Frica trebuie învinsă. Nu există în lume decît un singur lucru, decît unul: curajul. Iar secretul este să ne purtăm aristocratic. Numai gentilețea, bunătatea, calmul, purtările frumoase au haz.

Încep să-mi dau seama că numai caracterul importă. Convingerea politică, părerile filosofice, originea socială, credința religioasă nu sunt decît accidente: doar caracterul rămîne după filtrările produse de anii de pușcărie – ori de viață – după ale uzurii și oboselii: schelet, cod, model electric.

– Minunea constă în aducerea suplimentară, cu totul neobișnuită, a unei balii cu apă de către plantoanele de pe coridor. Suntem puși cu fața la perete și mîinile pe ceafă cînd se deschide ușa; după închiderea ei, ne întoarcem și aflăm balia. Ba mai mult, mîncarea pentru seria doua întîrzie ca niciodată, așa că Al. Pal. și cu mine putem prezenta atunci cînd ne sunt cerute la vizetă niște gamele ce s-ar zice curățate.

Manole repeta ruga lui La Hire, unul din căpitanii care au luptat alături de Ioana d'Arc: poartă-Te, Doamne, cu mine cum m-aș purta eu cu Tine dacă aș fi eu în locul Tău și Tu într-al meu.

10-15 Martie 1960

Lecțiile de catehizare merg foarte repede; părintele Mina e îngăduitor și nepretențios, și e drept că și eu mă dovedesc a cunoaște destul de multe. Cei trei preoți se sfătuiesc între ei, apoi vin să mă întrebe, ce vreau să fiu, catolic sau ortodox? Le răspund fără șovăială că ortodox. Foarte bine. Mă va boteza călugărul. Dar cei doi greco-catolici vor asista la botez și ca un omagiu pentru credința lor și ca o dovadă că înțelegem cu toții a da viață ecumenismului într-o vreme în care Ioan al XXIII-lea e pe tronul pontifical, voi rosti crezul în fața preoților catolici. Toți trei îmi cer să mă consider botezat în numele ecumenității și să făgăduiesc a lupta

– dacă-mi va fi dat să ies din închisoare – pentru cauza ecumenismului, mereu. Ceea ce făgăduiesc din toată inima.

Nu se poate ști cînd vom fi scoși din celula 18 (e de tranzit) și răspîndiți pe unde s-o nimeri. Este așadar bine să nu mai amînăm. Botezul va avea loc la cincisprezece ale lunii. Nu vor fi trecut prin urmare nici zece zile între sosirea mea în celulă și efectuarea botezului. N.N.P. a avut dreptate.

Hărmălaie, harababură, aglomerație crescîndă (noi deținuți nu încetează să intre pe ușă), mai toată vremea nu e un strop de apă, cozi din ce în ce mai lungi la tinetă (suntem mai numeroși zi de zi și pe mai toți ne doare burta), învălmășeală, frig, răcnete ale gardienilor, vizite inopinate ale locotenentului Ștefan: înjură de mama focului, se holbează fioros și ne amenință că „ne sare în cap”, se fac controale și cei găsiți cu șireturi la bocanci sunt trimiși la „neagra”. Nu-s gamele, nu-s linguri, nu-s paturi... Lotul Noica-Pillat, cîți sunt aici, nu ia aminte la tămbălău și organizează cîteva cercuri de cultură: lecții de sanscrită predate de dr.-ul Al-G., de istoria artelor (Remus Niculescu), de spaniolă (Theodor Enescu), de biologie generală (Dr.-ul C. Răileanu), de istoria culturii (Al.Pal.), de tehnică agricolă (Iacov Noica), de filosofia dreptului (Dinu Ranetti); „deschid” și eu un curs de engleză. Sub imboldul doctorului Al-G. (care se dovedește a fi o personalitate cu totul excepțională: numai tărie, curaj, bună dispoziție, adîncime în tot ce spune, serviabilitate, *ținută*) au loc și niște ședințe colective cu teme de problematică generală, la care iau parte în mod obligatoriu toți „cursanții”. Prima temă e teoria actului. În paralel se povestesc marile cărți ale veacului al XX-lea: *Doktor Faustus* de Thomas Mann (Remus Niculescu), *Zauberberg* de același (eu), *Marii inițiați* de Schure (Em.V.). *Revolta maselor* de Ortega y Gasset (T. En.)... Sunt și subiecte mai lumești: un domn Radu Ant. – oltean și legionar – ne vorbește amănunțit despre pregătirea bucatelor la țest.

Stîrniți de exemplul nostru, ceilalți intelectuali din celulă -- rămași pînă acum în morfolită rezervă – se pun și ei pe treabă: un grup de ofițeri superiori predă: istoria celui de al doilea război mondial, campania din Rusia a lui Napoleon, principii generale de strategie. Mai e și o ceată de băieți tineri – de nuanță social-democrată cu un adaos de naționalism – plini de entuziasm, sete de cunoaștere și maniere frumoase. Unul din ei este nepotul Sofiei Nădejde. *Life's little ironies*. (Cartea asta a lui Thomas Hardy ar trebui povestită și ea, se potrivește, măcar ca titlu). Gentili și buni, tinerii social-democrați ne luminează și ne îndulcesc zilele. Mai sosesc și cîțiva studenți *frontieriști*, băieți de familie bună. (E reprezentat și Jean Bart printr-un descendent). Sunt foarte curajoși,

dezinvolți, dar cu toate că se poartă impecabil nu manifestă prea mult interes pentru susținuta noastră activitate culturală. Remus Niculescu ne întrece pe toți, vorbindu-ne pasionat și pasionant despre pictorii impresioniști și prietenul lor, baronul român Belliou (Bellu).

Ceva mai tîrziu, în celula din ce în ce mai ticsită, apar două siluete deșirate și de-o slăbiciune cum n-am mai văzut: un funcționar din Ploiești și un inginer legionar, care ne spune că a fost comandantul frățiilor de cruce.

Nicolae Steinhardt, *Jurnalul fericirii,* Editura Dacia, Cluj-Napoca, 2002, ediţia a VIII-a

X

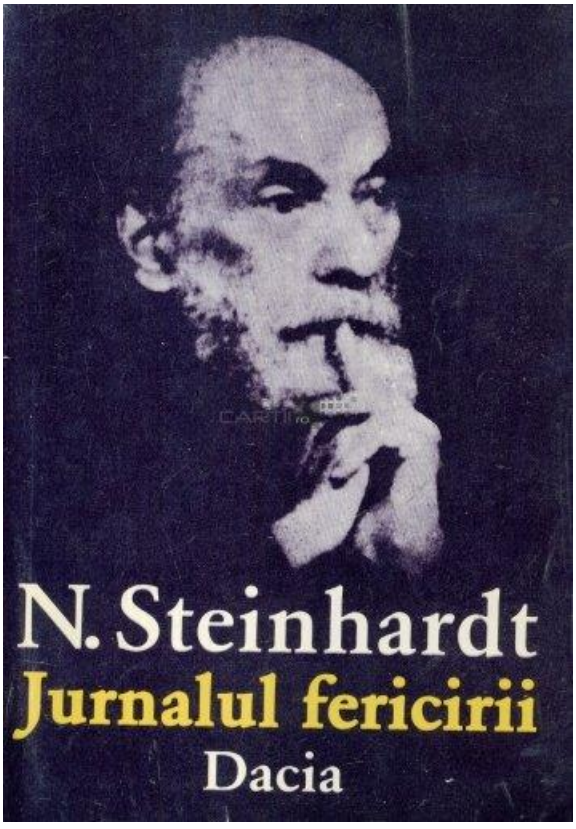

58. Zodie

de Radu Gyr

Nopţi la rând urmăresc prin vizetă
beznele, beznele, beznele...
Odinioară, citeam stelele. Lesne le
buchiseam slovele, scrise pe boltă cu cretă.

Voiam să-mi învăţ zodia pe dinafară
şi-o visam scrisă cu litere'nalte, citeţe.
Credeam ca steaua mea e o caleaşcă la scară,
să mă ducă, trasă de cerbi, peste râpi şi podeţe..

Cum caută azi ochiul, cu duşmănie,
steaua nemernică şi blestemată!
Ce târfă de stea, ce năpârcă spurcată,
cum aş rupe-o cu dinţii, din puşcărie!...

Maică, maicuţă albă, măicuţă bună,
când îmi coseai, surâzând, azur şi pieptare,
ghiceai tu zilele mele cu ghiare?

Maică, măicuţă bună,
piciului tău cu părul de lună
îi sărutai mânuţele albe, plăpândele,
îi alungai lacrima, negura, pândele,
şi ţi-l visai în rădvan de coji de alună,
prinţ călărind pe furtună...

Acum ţi-l rod toate osândele
şi temniţele toate, flămândele.

Taică, tăicuţule, taică,
îţi aminteşti de şcolarul bălai,
cu bereta lui marinară,
pe care-l duceai, pe subt basm, pe subt rai,
de mână, la şcoala primară?

Unchiaşule, tu nu ştiai
că zâmbetul tău se coboară

pe-o ticăloasă osândă de fiară.

Tăicuţule, taică,
feciorul tău se zbate ca o lupoaică,
se zvârcoleşte şi urlă în cuşcă
şi zgârie drugii şi-i muşcă...

O, ce alb era totul, odinioară!
Alb patul cu îngeri, albă şcoala primară,
albă dumineca, albă vacanţa
alb jocul cu ţurca, şi mingea...

Au rămas otreapa şi zdreanţa
scuipatul, ocna, funingea,
Și din ţâncul vostru, firav ca lumina,
nu se mai vede decat jivina,
jivina din temniţa asta turbată...

Jeliţi-mă, maică şi tată.

X

59. Jurnalul fericirii

15 Martie 1960

Catehizarea a luat sfîrșit. Botezul, hotărît pentru ziua de cincisprezece, are loc așa cum stabilisem. Părintele Mina alege momentul pe care-l socotește cel mai potrivit: la întoarcerea „de la aer”, cînd caraliii sunt mai ocupați, cînd agitația e maximă. Trebuie să lucrăm repede și să acționăm clandestin în văzul tuturor. Conspirația în plină zi a lui Wells. Ceva în genul manevrelor invizibile ale lui Antonov-Ovseienko. Eu unul nu voi ieși la plimbare. (Lucru ușor, deoarece m-a ros bocancul și am o umflătură purulentă la laba piciorului drept. La infirmerie n-am izbutit să fiu dus cu toate că mă prezint în fiecare dimineață la raport. Doctorii Răileanu și Al-G. mă tratează aplicîndu-mi pe „bubă” un ștergar muiat în apa viermănoasă din cuibăr. Cu o zi înainte un plutonier mi-a spus că „nici mort” nu mă duce la medicul oficial. Căile Domnului, ocolite).

Rămîn deci singur vreun sfert de oră cît durează „aerul” - adică aproape singur, căci mai sunt cîțiva scutiți de plimbare pentru felurite pricini. Pustiită de zarvă și forfotă, camera ia un aspect și mai ciudat, ca o scenă goală în care grămezile de recuzite își găsesc sălașul la nimereală. Dar mai ales deosebirea sonoră față de camera plină este atît de izbitoare, încît am impresia unei tăceri absolute – tăcerea devine, vorba lui Cervantes, un spectacol – și mă pot liniști, reculege nițel.

Cînd puhoiul de oameni se întoarce cu zgomot mare, ducînd în rînd de cîte doi balia, ciubărul, tineta și un „rezervor” cu apă, părintele Mina, fără a-și scoate mantaua, dă buzna la singura căniță din cameră – e o căniță roșie, cu smaltul sărit, năclăită și respingătoare – și o umple cu apă viermănoasă proaspăt adusă în „rezervorul” purtat de el și de un alt deținut. Vin la patul meu și cei doi preoți greco-catolici și nașul. Naș mi l-am ales cu vreo cîteva zile înainte pe Em. V., fost avocat și profesor, bun cunoscător de latină și greacă, trimis în judecată pentru a fi redactat ordinul de zi „Vă ordon, treceți Prutul!”. V. a fost directorul de cabinet al lui Ică și a purtat cu mașina la tipografie faimosul ordin pe care pentru nimic în lume orgoliosul și altminteri foarte cultul general Antonescu nu ar fi îngăduit altcuiva să-l scrie în numele său. De ce l-am ales pe V. pe care nu-l cunoșteam dinainte (ca de altfel pe cei mai mulți din oamenii alături de care am complotat) și nu pe Al. Pal. – un vechi prieten, mă rog, prieten din ’54, dar spirist și el, și apoi luasem hotărîrea de a ne considera prieteni din copilărie – ori pe dr. Al-G., a

cărui personalitate mă impresionase atît de puternic, care a și rămas pentru mine ființa cea mai desăvîrșit multilaterală pe care am întîlnit-o în pușcărie și omul cel mai dăruit cu virtutea curajului – Marinică P. a fost cel mai bun, la el bunătatea prefăcîndu-se prin intensitate, și în inteligență și în tact și în politețe și în rafinament și în putere de judecată, dar totul la un nivel mai lipsit de grandoare – ori pe vreunul din generalii prezenți (nu m-ar fi refuzat) ori pe blîndul Toto Enescu, nu știu să spun.

– Doi dintre deținuți, complici, trec în dreptul vizetei, s-o astupe. S-ar putea în orice clipă să vină gardianul să se uite, dar acum cînd celulele, pe rînd, sunt scoase la plimbare ori aduse înapoi, e puțin probabil. La repezeală – dar cu acea iscusință preoțească unde iuțeala nu stînjenește dicția deslușită – părintele Mina rostește cuvintele trebuincioase, mă înseamnă cu semnul crucii, îmi toarnă pe cap și pe umeri tot conținutul ibricului (cănița e un fel de ibric bont) și mă botează în numele Tatălui și al Fiului și al Sfîntului Duh. De spovedit, m-am spovedit sumar: botezul șterge toate păcatele. Mă nasc din nou, din apă viermănoasă și din duh rapid.

Trecem apoi, oarecum liniștiți, oarecum ușurați – hoțul care nu-i prins în fapt e om cinstit – la patul unuia din preoții greco-catolici: e lîngă tinetă și balie (am coborît cu toții de la cucurigu), și acolo recit crezul (ortodox), după cum fusese stabilit. Reînnoiesc făgăduința de a nu uita că am fost botezat sub pecetea ecumenismului. Gata. Botezul, în asemenea împrejurări, e perfect valabil și fără de cufundare și fără de mirungere. (Dacă voi ajunge să scap din închisoare cu bine, urmează, pentru taina mirungerii, să mă prezint la un preot al cărui nume îmi este dat de părintele Mina; numele acesta aveam să-l uit și apoi să mi-l reamintesc).

Ritmul intens al celulei nr. 18 ne înșfacă imediat. Părinții greco-catolici sunt de serviciu pe cameră. Părintele Mina are de spălat o cămașă. Doctorul Al-G. ne convoacă: vreo cîțiva stăm înghesuiți pe marginea patului său, alții pe a patului din față. Se vorbește în continuare despre teoria actului și astăzi mie îmi revine a vorbi despre actul de creație la Proust. Stăm îngrămădiți și vorbim aprig și în șoapte. Mulți dintre deținuți, atrași de tot ce face „lotul Noica”, se strîng în jurul nostru. Se vede limpede că timp de un ceas ori două uită de locul unde se află. Abstracțiunea și documentarea își întind mrejele și-i răpesc nițel pe oameni întru bucurie, amăgire.

– Cine a fost creștinat de mic copil nu are de unde să știe și nu poate bănui ce-nseamnă botezul. Asupra mea se zoresc clipă de clipă tot mai dese asalturi ale fericirii. S-ar zice că de fiecare dată asediatorii urcă mai sus și lovesc mai cu poftă, cu precizie. Va să zică este adevărul: este adevărat că botezul este o sfîntă taină, că există sfintele taine. Altminteri fericirea aceasta care mă împresoară, mă

cuprinde, mă îmbracă, mă învinge n-ar putea fi atît de neînchipuit de minunată și deplină. Liniște. Și o absolută nepăsare. Față de toate. Și o dulceață. În gură, în vine, *în mușchi*. Totodată o resemnare, senzația că aș putea face orice, imboldul de a ierta pe oricine, un zîmbet îngăduitor care se împrăștie pretutindeni, nu localizat pe buze. Și un fel de strat de aer blînd în jur, o atmosferă asemănătoare cu aceea din unele cărți ale copilăriei. Un simțămînt de siguranță absolută. O contopire mescalinică în toate și o desăvîrșită îndepărtare în senin. O mînă care mi se întinde și o conivență cu înțelepciuni ghicite.

Și noutatea: nou, sunt un om nou; de unde atîta prospețime și înnoire? Se adeverește *Apocalipsa* (21,5): Iată, noi le fac pe toate; și de asemenea Pavel: dacă este cineva în Hristos, este făptură nouă; cele vechi au trecut, iată toate s-au făcut noi. Noi, dar de negrăit. Cuvinte nu găsesc, decît banale, răsuflate, tot acelea pe care le folosesc mereu. Sunt cuprins în cercul de cretă al cuvintelor știute și al idealurilor scoase din peisajul cotidian. Doamna Cottard a lui Proust dacă ar fi fost întrebată ce-și dorește ar fi indicat situația unei mai bogate vecine din colțul străzii: nici nu i-ar fi trecut prin minte a cere să devină ducesa de Mortemart. Idealul nostru merge pînă la cercul ori la cerul imediat superior. Dar mai sunt altele, pe deasupra, nebănuite și prin urmare de neformulat, de negîndit. Și *thalassa* (marea) lui Xenofon și *pămîntul* lui Columb. Botezul e o descoperire.

Nicolae Steinhardt, *Jurnalul fericirii,* Editura Dacia, Cluj-Napoca, 2002, ediţia a VIII-a

X

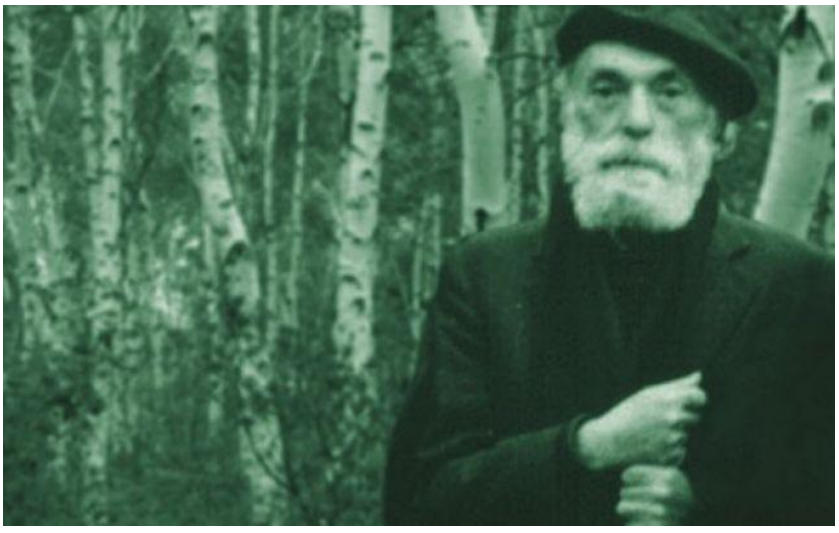

60. Ne vom întoarce într-o zi

de Radu Gyr

Ne vom întoarce într-o zi,
ne vom întoarce neapărat.
Vom fi apusuri aurii,
cum au mai fost când am plecat.

Ne vom întoarce neapărat,
cum apele se-întorc din nori
sau cum se-ntoarce, tremurat,
pierdutul cântec, pe viori.

Ne vom întoarce într-o zi...
Şi cei de azi cu paşii grei
nu ne-or vedea, nu ne-or simţi
cum vom pătrunde-ncet în ei.

Cei vechi ne-om strecura, tiptil,
în toate dragostele noi
şi-n cântecul pe care şi-l
vor spune alţii, după noi.

În zâmbetul ce va miji
şi-n orice geamăt viitor,
tot noi vom sta, tot noi vom fi,
ca o sământă-n taina lor.

Noi, cei pierduţi, re'ntorşi din zări,
cu vechiul nostru duh fecund,
ne-apropiem şi-n disperări,
şi-n răni ce-n piepturi se ascund.

Şi-n lacrimi ori în mângâieri,
tot noi vom curge, zi de zi,
în tot ce mâine, ca şi ieri,
va sângera sau va iubi.

X

61. Dragi mi-s cântecele mele

de Maria Tănase

Dragi mi-s cântecele mele,
Măi, măi, măi, şi d-aolică măi,
Că simt ţara mea în ele,
Măi, măi, măi, şi d-aolică măi!

Când îi zici o „foaie verde frunzişoară”
Parcă simţi c-o rupi de-aici, din inimioară,
E de-a ta,
Ai crescut în ea
Şi la bune şi la rele.

Când auzi una de-a noastră zisă bine
Parcă simţi cum saltă pietrele sub tine,
Măi, măi, măi,
Dragi mi-s cântecele mele, măi,
D-aolică măi,
D-aolică măi,
D-aolică măi!

Mai drag mi-i doina a cânta
De mi-o zicea măicuţa:
Iancule Jianule,
Iancule Jianule,
Mai ascute-ţi armele
Că te-ajung poterele, măi!

Şi-apăi ui-ţi-i drag, bădie,
Fetiţa-mbrăcată-n ie,
Fetiţa-mbrăcată-n ie
Când cântă de veselie.

Foaie verde de-alunească,
Leliţă cârciumăreasă,
Ai o fată mai frumoasă
Să-mi aducă vin pe masă?
Ba am fată şi flăcău,
Dar mai bine-ţi aduc eu.

Dragi mi-s cântecele mele,
Măi, măi, măi, şi d-aolică măi,
Că simt ţara mea în ele,
Măi, măi, măi, şi d-aolică măi,

Când îi zici o „foaie verde frunzişoară”
Parcă simţi c-o rupi de-aici, din inimioară,
E de-a ta,
Ai crescut în ea
Şi la bune şi la rele.

Când auzi una de-a noastră zisă bine
Parcă simţi cum saltă pietrele sub tine,
Măi, măi, măi,
Dragi mi-s cântecele mele, măi,
D-aolică măi,
D-aolică măi,
D-aolică măi!

X

62. Pe malurile Oltului

„**Astfel se ivesc pe malurile Oltului primele aşezări omeneşti,** şi ca tot ce se întâmplă în cuprinsul acestor munţi, ele sunt ca şi cum ar fi cu mii de ani în urmă, la începutul însuşi al lumii. Un foc care arde în vatră, o femeie înconjurată de copii, pregătind mâncarea bărbatului care se întoarce odată cu întunericul.

E un cătun de mineri acela ale cărui case stau presărate aici, zdrobite aproape de siluetele masive, ale unora din cele mai înalte piscuri ale Hăşmaşului Mare. Sunt optzeci de case din bârne de lemn, înnegrite de vreme, din mijlocul cărora biserica albă de zid îşi înalţă turla ascuţită; iar la marginea lor, chiar lângă peretele uriaşului munte se află, liniştit, cimitirul. De peste apa Oltului, faţă în faţă cu rândurile drepte de cruci, mina de aramă îşi deschide gura ei veche de o sută de ani. Aceasta e vârsta labirintului subpământean, din care se întorc de patru generaţii oamenii cătunului, în fiecare seară, şi acesta e lucrul pe care cel mai des îl afirmă, ca pe un greu titlu de glorie. [...]

O altă mărturie se află în sat, la o răspântie. Un crucifix de lemn îşi desface acolo braţele, ascuţind parcă şi mai mult peisajul, format din nenumărate linii aspre, întretăiate în unghiuri prelungi. În mijlocul lui, coclit şi înnegrit de vreme, stă răstignit un Christ de aramă, cu coastele străpunse de suliţă, şi deasupra capului cu cununa de spini. Oamenii de aici l-au turnat singuri, din rodul muncii lor subpământene, dând metalului dobândit cu atâta trudă cea mai cunoscută înfăţişare a suferinţei şi cea mai apropiată de viaţa lor simplă şi umilă”.

Geo Bogza – *Cartea Oltului*, Editura Jurnalul Naţional, Bucureşti, 2012

X

63. Solii tăi

de Andrei Ciurunga

***Z**bor de pasăre curată*
suie limpede spre cer,
din adânc de piatră lată,
de sub reci rugini de fier.

Sau coboară din tărie,
de la Maica lui Hristos,
tainic aducând solie
răstigniţilor de jos.

Mare fie-Ţi, Doamne, slava
c-ai trimis cu sfânt temei,
rândunele la Jilava
şi la Gherla porumbei...

X

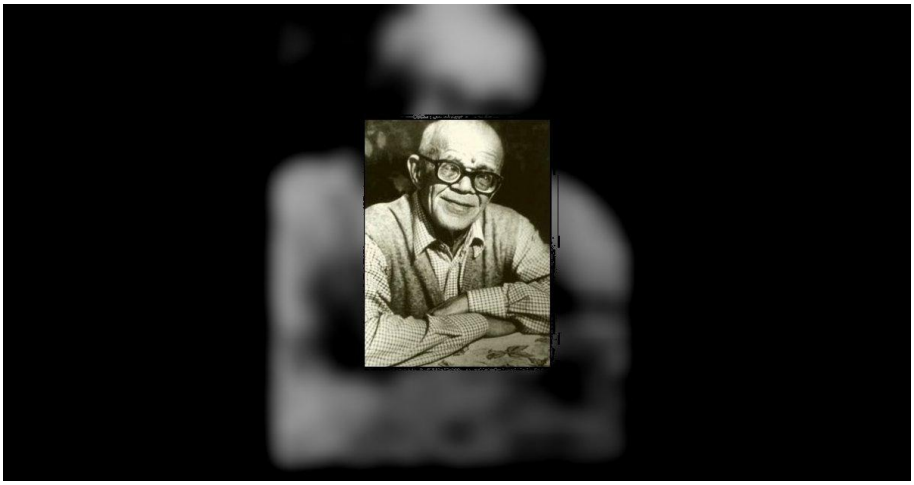

64. Grinţieş

Pitit în încheietura Muncileanului şi Primătarului, Grinţieşul întîmpină drumeţul, alb şi liniştit, cu miros de lapte proaspăt muls şi pîine caldă. La marginea lui, într-o casă bătrînă, cu cerdac înalt şi stîlpi groşi, nevăruiţi, cu uşa larg deschisă spre strada principală şi ferestrele privind cercetătoare direct spre inima satului, stă Mărioara lui Vasile Suceanu.

Casa picoteşte singuratică sub un fuior de fum albăstrui care se opinteşte să se înalţe deasupra acoperişului plin de muşchi, bălăbănindu-se ca o matahală ameţită şi prăvălindu-se peste grădinile din jur, ca o ceaţă.

Mărioara lui Vasile Suceanu, slabă, ca o scoabă, cu faţa şi mîinile arse de soare, şade nemişcată, ca un lemn, pe pragul înalt şi lustruit, privind pe sub streaşina mîinii drepte în zare.

În curte, între doi meri, frînghia subţire se îndoaie sub greutatea iilor, zavelcilor, catrinţelor, maramelor. În umbra lor, între bălăriile mari, un cîine lăţos dă tîrcoale lăzii de zestre.

Casa e plină de lăicere, lăzi de zestre şi paturi. Pe uşi sînt agăţate două ploşti, iar cuierele, din ramuri groase de copac, sînt încărcate de şube. Lîngă plită, un leagăn de lemn sculptat din care atîrnă albituri. În mijlocul primei camere, o masă cu căni şi farfurii vrîstate cu albastru, pîinea învelită într-un ştergar alb, o oală de pămînt cu lapte. Miroase a busuioc. Dincolo, în odaia mare, de oaspeţi, a fost aseară clacă. Şi lucrurile au rămas împrăştiate. Lîngă fereastră, ghergheful. Pe pervaz, într-o cutie de pantofi, lînică şi aţă colorată. Un coş mare, de răchită, plin de coceni de porumb în colţul din stînga, lîngă pat. În dreapta, daracul şi două grămezi de lînă scărmănată...

Anuţa, strănepoata Mărioarei, o fătuţă subţiratică şi arsă de soare, cu ochii verzi, încearcă, fără prea mare tragere de inimă, să aşeze la locul lor lucrurile.

E seară.

Vitele îşi sună tălăngile.

În curţi, fetele şi femeile, îmbrobodite cu basmale colorate, se agită.

Peste vreun ceas, Mărioara lui Vasile Suceanu a intrat în casă, şi-a pus ochelarii şi s-a aşezat la gherghef.

Într-un tîrziu, au început să sosească.

Mai întîi au venit fetele. Aveau părul împletit în cozi groase. Apoi au venit şi femeile. Purtau marame de borangic şi rochii închise la culoare. În cele din urmă au intrat şi bărbaţii. Tăcuţi, s-au aşezat în colţul opus patului masiv, acoperit cu o velinţă groasă, de lînă albă.

Mărioara lui Vasile Suceanu a început să povestească.

– A fost odată în munţii noştri un voinic între voinici. Ispravnicii, zapciii şi toţi ciocoii îi ziceau hoţ, iar oamenii de pe la noi: Vasile cel Mare.

Fetele ascultau şi lucrau.

Asculta şi Anuţa. Se aşezase pe un scaun înalt şi sculptat, ca un tron, părînd că domină adunarea. Era ruda cea mai apropiată a povestitoarei.

– Pe capul voinicului, deşira domol firul poveştii bătrîna, se puseseră o mie de galbeni, pentru că fiind om al dreptăţii împărţea dreptatea cu baltagul. Venea adesea cu tovarăşii lui, aici, lîngă sat, la piatra din bîtcă, se hodineau şi se luau la întrecere. Într-o zi Vasile şi-a aruncat baltagul şi acesta se înfipse în ramurile unui tei. Şi fără baltagul său Vasile s-a prăpădit. Nimeni nu ştie cînd şi cum. Un singur lucru a rămas din moşi: stăpînirea nu l-a prins viu.

Bătrîna a tăcut. Casa s-a cufundat în linişte.

– Aşa-i, oftă într-un tîrziu o femeie ascuţită la faţă. Oamenii vorbesc multe. Fiecare crede că o spune pe cea dreaptă, dar cine ştie care este adevărul?

Afară răsărise luna. Florile răspîndeau miros dulce şi subţire. Perdeaua se agita uşor. Din cînd în cînd, la fluturarea ei, se vedea coborînd încet, în norii care înconjurau fruntea Ceahlăului, luna.

– Cică pe vremea srtămoşilor – luă firul altei poveşti Mărioara lui Suceanu – un străin, pribegind de la Dealu Corbului, a venit să se aciuiască aici. Şi-a ridicat o casă, mai deoparte. Ştiţi, pe la noi – s-a simţit ea datoare să-mi aducă la cunoştinţă – fiecare sat e locuit de un singur neam de oameni, iar străinii sînt primiţi, din moşi, strămoşi, cu greu. Aşa... Şi cum vă spuneam, pribeagul acela avea o fată pe care sătenii o botezaseră Corbiţa ca să-i amintească dealul pe care se născuse. Era frumoasă Corbiţa şi mulţi flăcăi ar fi vrut-o de soţie, dar ei îi căzuse drag un flăcăiaş cu plete bogate şi ochii negri, subţirel şi puternic. Şi el o îndrăgea, iar părinţii se înţeleseseră să se încuscrească. Dar au năvălit tătarii, jefuind şi ucigînd totul în

calea lor. Tatăl şi iubitul fetei au fost omorîţi. Corbiţa a rămas singură şi a fugit în munţi. A fugit, a fugit... Tătarii au ajuns-o şi au vrut s-o ia pradă pentru căpetenia lor. Înspăimîntată, Corbiţa s-a aruncat în hău. Trupul s-a zdrobit de prundul Bistricioarei... De atunci pe meleagul nostru se cîntă doina Corbiţei, cîntecul de jale şi credinţă.

– E aşa de vechi satul?

– Să tot fie, îmi răspunse Vasile Suceanu. Acte scrise sînt numai de pe vremea boierilor Bornowski, care împărţiseră moşia Hangu pe la 1629, dară satul noi credem că este mult mai vechi. În înscrisuri se spune că moşia începea din Pietriş, adică din Piatra Teiului, de dincolo de unde este acum lacul Bicaz, şi mergea pînă în prisacă, adică la Prisăceni, lovind vîrful muntelui Grinţieş, iar în partea ceastălaltă, se întindea pe obcină la Sihla şi muntele Doamnei. O asemenea întindere de pămînt avea nevoie de mîini multe, care nu puteau fi adunate deodată de prin vecini, ceea ce înseamnă că oamenii trebuie să fi fost aici, că aveau gospodării bune, pentru că altfel, cum îi ştiu eu pe cei de azi, n-ar fi rămas mult timp într-un loc sărac. Se ocupau, zice-se, cu stupăritul şi ciobănitul, tăiau pădurea şi făceau, ca şi acum, toate cele pentru casă, lepedee, ştergare, ii... Pe vremea tinereţii mele, bătrînii satului povesteau că în bîtcă s-ar fi aflat o bisericuţă ridicată din vechime, din lut amestecat cu păr de porc sălbatic şi bătut cu purici de lemn de tisă, ca să se lege păreţii între ei, şi numai de vreo două-trei sute de ani s-ar fi construit biserica aiasta din bîrne de lemn zugrăvite pe dinlăuntrul şi pardosită cu scînduri. Amu oamenii construiesc altfel, şipcuiesc sau zidesc case cu geamuri mari şi uşi înguste, cu trei, patru camere, salon şi verandă. Au şi bani mai mulţi, şi maşini, şi meserii mai deosebite. Prea puţini au rămas numai crescători de vite şi prisăcari. Mai mult cei vîrstnici. Ceştilalţi, tinerii, lucrează la întreprinderi, prin mine, sînt sondori sau geologi... Numai obiceiurile au rămas ca în vechime. Fetele îşi ţes singure zestrea din albituri şi scoarţe. Le învaţă şi la şcoală. Băieţii ridică o casă şi cumpără mobilă. Şi apoi se căsătoresc, după obicei, cu strigări şi nuntă mare. Adevărat că nu mai sînt hore şi nu se mai joacă duminica după cimpoi sau scripcă, ci după patefon sau magnetofon, că seara stăm cu toţii la televizor să vedem ce mai este prin ţară şi prin lume. Dar la serbare, la cei nepoţi, tot în hainele de sărbătoare ne îmbrăcăm. E o bătrînă aici la noi care are atîtea ii şi zavelci că îmbracă o clasă întreagă cu ele şi îi mai şi rămîn. Sînt grele de mărgeluşe. Le are de la străbuna ei, care le-o cusut pe vremea lui Nică a lui Ştefan al Petrii Ciubotariu din

Humuleştii Neamţului, cu al cărui frate mai prizărit era în vorbă. Dar fiecare are pentru nepoate o ladă – două de astfel de lucruri femeieşti. Noi, bărbaţii, păstrăm putineele, doniţele... Sîntem mai puţin îngrijoraţi de haine. Odată a fost la noi adunare de oameni de prin alte locuri, primarul a strîns de prin case să împodobească şcoala şi să facă expoziţie. S-au aflat atît de multe, încît nu a avut unde să le pună şi oamenii s-au supărat că le-au fost date înapoi. C-aşa-i la noi, cine are, dă, să se vadă că nu sîntem fitecine.

Se aprinsese. Glasul îi suna melodios. Oamenii îl ascultau înfioraţi de o bucurie tainică. Îl asculta şi Mărioara.

– Mamă, rosteşte un glas moale, adă-ne ceva de gustat şi poate te înduri şi de o cană cu vin. Dar unde eşti?

– S-a dus să pregătească, n-ai grijă – răspunse iute o codană.

–Bine, bine, se întoarse cu faţă bună spre oaspeţi flăcăul. Poftiţi şi luaţi...

Bătrîna intrase cu o cană de vin şi o puse în faţa feciorului. Se înapoie cu cănuţe pe care le înşiră în colţul în care erau strînşi bărbaţii. Apoi aduse două străchini, cu brînză şi caş, şi o tigaie cu scrob de ouă şi o pulpă de porc afumată. Desfăcu pîinea din ştergar, ascunse pe policioară oală cu lapte.

Băiatul turnă vinul.

Oamenii închinară.”

Luminiţa Doja, *Ţara dintre două columne*, Editura Sport-turism, Bucureşti, 1981

X

65. Valea Lotrului

„**Pe valea Lotrului, noi trunchiuri de brad,** abia tăiate, vin dinspre apus.

Acolo, aproape de izvoarele secrete şi generoase ale acestui limpede râu, e marele masacru. Valuri de oameni tălăzuindu-se pe deasupra munţilor se abat când pe o culme, când pe alta, cu fatalitatea unor valuri de lăcuste, şi culcă pădurile la pământ. E o muncă uriaşă şi organizată. Ei au construit acolo, la mare înălţime, diguri şi stăvilare, iar apa Lotrului e păstrată mai întâi pe coastele munţilor, în lacuri artificiale, şi nu i se dă drumul decât atunci când trebuie să poarte prin scocurile de lemn, peste prăpăstii, buştenii care aşteaptă în grămezi mari şi grele. Dar atunci când apa începe să-i ducă, parcă prind aripi, atât de uşor plutesc pe undele ei, iar între scândurile jgheabului îşi dau drumul la vale, asemeni unor săgeţi scăpate din arc. Când ating pământul ţâşnesc deasupra lui, zdrelindu-se în toată lungimea, iar apoi apele Lotrului îi poartă pe toţi la un loc, încât pare că un râu de buşteni curge printre munţi, clocotind şi revărsându-se de multe ori deasupra malurilor rănite. Uneori se produce o mare învălmăşeală, şi ei rămân pe loc, îngrămădiţi unii în alţii, până ce apele care se umflă în urmă izbutesc să-i rupă şi să-i poarte din nou la vale, ca lava revărsată a unui vulcan. În felul acesta călătoresc, pe apele limpezi ale Lotrului, pădurile culcate la pământ departe, în adâncimea munţilor.

Jos, lângă piciorul negru al Coziei, plutaşii din Olanu le aşteaptă. Ei le aşază frumos în lungul apelor, întocmind astfel claviatura pianului deasupra căreia vor călători odată cu marele lor cântec. Rând pe rând brazi groşi şi bătrâni, sau subţiri şi tineri, sosesc în apele Oltului şi sunt aşezaţi, asemeni unor clape, fiecare la locul lui, cei care dau notele grave şi profunde, şi cei care dau notele subţiri şi înalte, pentru ca armonios şi întreg să le fie cântecul.

Când pluta e alcătuită în întregime, bine închegată, fiecare brad strâns de ceilalţi, şi mişcându-se numai atât cât e necesar pentru supleţea ei, plutaşii sar deasupra, o desfac de ţărm, iar marea lor călătorie începe. Ei o conduc mai întâi pe lângă peretele Coziei, care se ridică din apele Oltului, drept în sus, negru şi întunecat. De deasupra caprele privesc, curioase şi satisfăcute, acest primejdios început de călătorie.

Mult timp nu trece de când pluta s-a desprins de la ţărm, şi vârtejurile puternice ale Oltului o prind în tumultul lor grandios. Patru plutaşi abia ajung să o conducă prin vâltoare; şi pentru a o feri de colţii ascuţiţi ai munţilor, ei mânuiesc neîncetat, cu toată puterea pe care o au, cele patru cârme, două în faţă şi două în urmă. Iar drumul e lung, şi primejdiile se înşiră una după alta, tot timpul. Abia au scăpat dintr-o vâltoare, care sălta trunchiurile brazilor nebuneşte, ca un cântec furtunos deasupra clapelor, ameninţând să le sfărâme, şi malurile Oltului încep să se strângă, iar firul apei devine atât de îngust, încât pare că pluta va fi zvârlită deasupra stâncilor. Cu toată puterea, şi cu deznădejde, plutaşii muncesc la cele patru cârme, străduindu-se să se menţină pe mijlocul zbuciumat al apei. În sfârşit, pluta trece prin strâmtoare, abia zgâriindu-se de maluri.

Dar după ce această strâmtoare rămâne în urmă, vine abia marea primejdie, şi cumplita încercare, care îi aşteaptă înăuntrul munţilor: Talpa Ursului. E o talpă mare şi grea, care stă ridicată peste pieptul lor, timp de câteva secunde, gata să se lase în jos şi să-i zdrobească. E o stâncă neagră şi rea, şi plină de o mortală primejdie; îndată ce a trecut prin dreptul ei, apa face un cot brusc, înconjurând-o, spumegând zbuciumată. Plutei care vine cu mare viteză la vale, plutaşii trebuie să-i dea, în clipa aceea, o supleţe de pasăre care face o voltă în zbor, altminteri e zvârlită pe stânci şi se sfărâmă. În atâtea rânduri plutele au avut această soartă, iar plutaşii abia scăpaţi cu viaţă au umblat zile întregi pe malul apei, să strângă brazii şi să le facă la loc. [...]

Brusc, Talpa Ursului începe să le defileze pe sub privirile alarmate, şi din clipa aceea plutaşilor nu le mai rămân decât alte trei sau patru secunde să se slaveze. Dacă în acest răgaz, scurt ca un fulger, nu izbutesc să dea lovitura precisă de cârmă care să întoarcă pluta pe după blestemata stâncă, şuvoiul o poartă în partea cealaltă, şi o zdrobeşte de mal. Sunt numai câteva clipe, iar primejdia este atât de mare, încât trece prin dreptul privirilor, ca o prăpastie neagră, cu funduri înfiorătoare.

În felul acesta trec oamenii din Olanu printre ghearele de granit ale munţilor, care se pregătesc să-i sfâşie. Atenţi, încordaţi, simţind în fiinţa lor tremurul nervos al brazilor de dedesubt, ei înfruntă primejdiile fără să-şi piardă cumpătul, şi izbutesc să le învingă. Stânci, vâltori, treceri strâmte şi cetăţi de piatră, rămân una după alta în urmă, în timp ce crestele munţilor par că dansează pe cer. Într-atât de repede se scurge pluta, pe fundul adânc al văilor, printre siluetele lor gigantice. [...]

După ce au trecut de acestă ultimă şi vicleană primejdie, plutaşii nu mai au în grijă decât morile şi podurile plutitoare. Acestea

au reapărut iarăşi, trecând ca şi în Ţara Făgăraşului, de pe un mal pe altul oamenii şi animalele lor. Sunându-şi clopotele, cirezile apar pe drumurile înguste care vin din sate, şi timp de câteva minute, alunecând pe deasupra apelor, îngrămădite, reamintesc din nou corabia lui Noe, în clipa când potopul s-a sfârşit şi a putut atinge iarăşi uscatul. Ca şi cum ar fi menite să repopuleze pământul, vacile, caprele şi oile se revarsă de pe podul plutitor în luncile de pe malul Oltului, şi încep să pască, pline de sensul biblic al existenţei lor”.

Geo Bogza – Cartea Oltului, Editura Jurnalul Naţional, Bucureşti, 2012

X

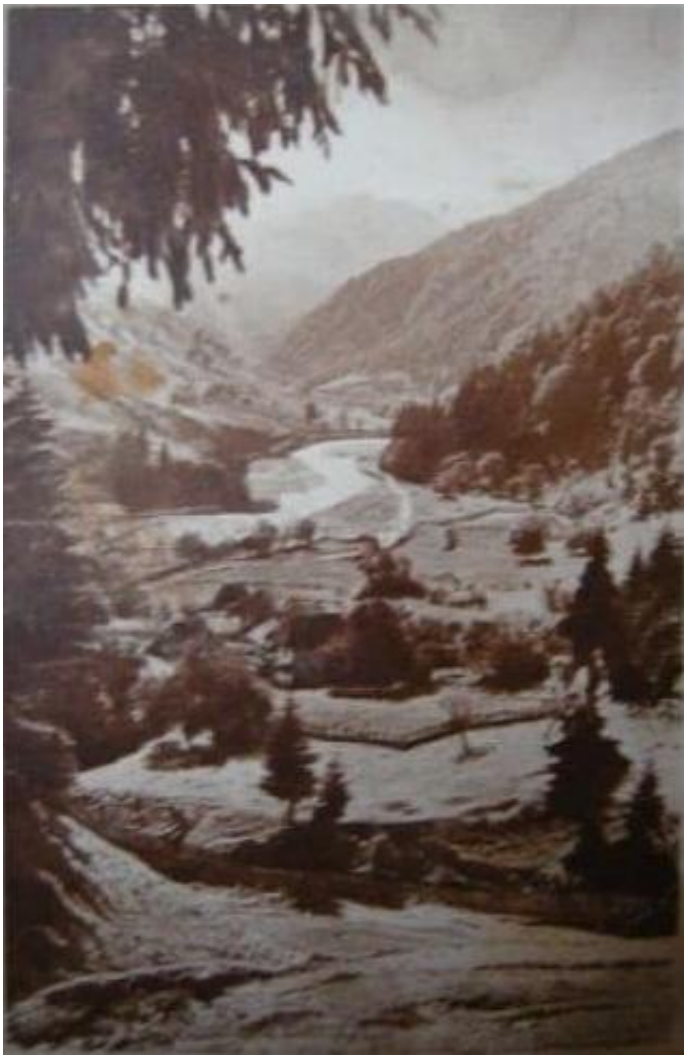

66. Trecătoarea Bran

„**Când păşeşti pragul trecătoarei Bran** ai senzaţia că pătrunzi într-o fortăreaţă în faţa căreia asaltul câmpiei se opreşte cu sfială. Masa enormă de stâncă îţi pare mormântul unui ev secret, deşi destinul ei cuprinde aproape întreaga istorie a ţării acesteia.

Pe la capătul dinspre Ţara Românească, numit Podul Dâmbovicioarei, au trecut romanii. Tabula Peutingeriană descrie un drum care mergea de la Dunăre spre răsărit prin Muntenia până la trecătoare şi dincolo, spre inima Daciei. Mai târziu, acest drum ocrotit de munte le-a servit popoarelor migratoare care se îndreptau spre centrul Europei trecând prin Transilvania. Prin secolul treisprezece, după pătrunderea maghiarilor în Transilvania, trecătoarea a devenit drum strategic, militar, şi a fost închisă. Tot atunci li s-a acordat, de către regii unguri, cavalerilor teutoni, dreptul de a ridica cetăţi de lemn şi a zidi case pentru ei şi familiile lor. „... şi atunci, scrie cronicarul Ioan de Târnava, regele Ludovic cel Mare a ridicat acolo cetatea Severinului, şi după câţiva ani, prea puternica cetate braşoveană numită Bran, lângă hotarele Ţării Româneşti, şi înzestrând-o cu oaste bine înarmată, cu briganţi şi baliştari englezi, a ţinut pe seama sa paza cetăţii.” Deşi era primejdie mare din partea turcilor, Ludovic cel Mare îşi prezervă dreptul de a numi comiţii, juzii şi castelanii dintre „ungurii, teutonii sau orice altă naţie... pe care vom fi voit şi vom fi ales, care îi vom lăsa în libertăţile şi obiceiurile lor.” Atunci se mută vama de la Rucăr la Bran, atunci câştigă un nemăsurat prestigiu în toată Europa negustorii braşoveni, atunci devine Branul „Caput bonorum”, atunci... „Călăreţul care trece pe la Bran (să dea) trei bani, pedestrul, un ban, iar cei ce trec cu peşte, de la un car, un peşte şi pentru ce va fi pe deasupra, să nu se dea nimica”, scriau grămăticii lui Mircea cel Bătrân la 6 august 1413. „... Pârcălabii de la cetatea Branului, pradă oamenii domniei mele”, se plângea câţiva zeci de ani mai târziu, Dan al Doilea, domnitorul Ţării Româneşti, pârgarilor din Braşov. „Şi nu demult mi-aţi trimis vorbă bună – scria Radu cel Mare judeţului şi celor doisprezece pârgari din Braşov în stăpânirea cărora se afla trecătoarea pe la sfârşitul secolului al cincisprezecelea – cum Înălţimea Sa, domnul meu, Craiul, v-a dat Branul. Ne-a părut bine de asta, dar ar fi fost mai bine să-l fi avut voievodul Ardealului decât voi, căci...”. O scrisoare din 11 ianuarie 1782 adresată prea-

cinstitului magistrat al slobodei cetăţi a Braşovului şi a toată Ţara Bârsei de către plecaţii şi supuşii robi, toţi colibaşi din sus de Bran spune: „... suntem săraci şi lipsiţi, şi multe năcazuri pe capul nostru şi cum locuri de sămănătură nu avem, ca să ne putem încurca viaţa noastră ticăloasă, şi trebuie să cumpărăm bucate, ce sunt trebuitoare pentru hrana vieţii noastre, la săracii noştri copii, şi ducem de la case ceva legume, de facem schimb cu bucate, adică cucuruz, şi altceva de mâncare pentru hrana vieţii noastre şi pentru cele ce ducem la vânzare, orice va fi, plătim vama, iară pentru bucatele ce le aducem pentru hrana caselor noastre ne rugăm milii măriilor voastre ca să nu ne ia domnul vameş, vama.”

Patimile s-au potolit. Trecătoarea este astăzi un loc paşnic. Stâncile, defrişate secole de-a rândul pentru a face câmp liber luptelor, sunt acum împădurite. Brazii îşi ridică braţele verzi spre limpezimea cerului degajând o anume senzaţie de eliberare. Dar românii vor veni întotdeauna aici spre a rememora istoria dureroasă a înrobirii”.

Luminiţa Doja – Ţara dintre două columne, Editura Sport-Turism, Bucureşti, 1981

X

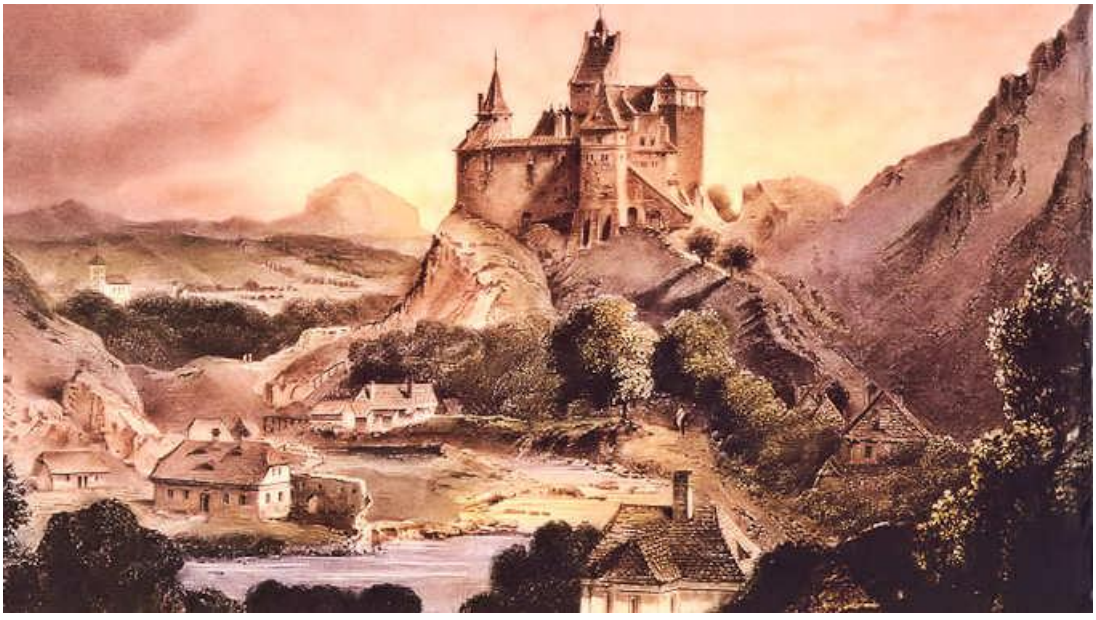

67. Ridică-te, Gheorghe, ridică-te, Ioane!

de Radu Gyr

Nu pentru-o lopată de rumenă pâine,
nu pentru pătule, nu pentru pogoane,
ci pentru vazduhul tău liber de mâine,
ridică-te, Gheorghe, ridică-te, Ioane!

Pentru sângele neamului tău curs prin şanţuri,
pentru cântecul tău ţintuit în piroane,
pentru lacrima soarelui tău pus în lanţuri,
ridică-te, Gheorghe, ridică-te, Ioane!

Nu pentru mânia scrâşnită-n măsele,
ci ca să aduni chiuind pe tăpşane
o claie de zări şi-o căciulă de stele,
ridică-te, Gheorghe, ridică-te, Ioane!

Aşa, ca să bei libertatea din ciuturi
şi-n ea să te-afunzi ca un cer în bulboane
şi zarzării ei peste tine să-i scuturi,
ridică-te, Gheorghe, ridică-te, Ioane!

Şi ca să pui tot sărutul fierbinte
pe praguri, pe prispe, pe uşi, pe icoane,
pe toate ce slobode-ţi ies înainte,
ridică-te, Gheorghe, ridică-te, Ioane!

Ridică-te, Gheorghe, pe lanţuri, pe funii!
Ridică-te, Ioane, pe sfinte ciolane!
Şi sus, spre lumina din urmă-a furtunii,
ridică-te, Gheorghe, ridică-te, Ioane!

X

68. Ariuşd

„**Satul Ariuşd e el însuşi o poartă fantastic deschisă** spre trecut, spre miile de ani din urmă şi a vieţii care a fost atunci în aceste locuri. Săpăturile de pe urma cărora a ajuns vestit au descoperit, sub vatra lui de acum, un întreg sat din epoca neolitică, puternic evocând misterul şi realităţile acelor timpuri trecute.

Viitor şi Trecut, stau în felul acesta faţă în faţă, în formele lor cele mai expresive şi monumentale, iar Oltul trece prin dreptul lor ca pe sub privirile a doi sfincşi, la fel de enormi şi enigmatici.

În muzeul de la Sfântu Gheorghe, încărcat cu materialul preistoric găsit la Ariuşd, se văd cele dintâi unelte închipuite şi lucrate de oameni, în îndepărtata noapte a vremurilor: o piatră lunguiaţă, în formă de topor, ţinută mai întâi cu mâna. Şi numai mult mai târziu, datorită cine ştie cărei minţi ingenioase, piatra aceasta e găurită, şi grosolanul topor capătă o coadă, ceea ce a fost fără îndoială una din marile izbânzi ale acelor timpuri.

Toate aceste semne, intens evocatoare ale unui trecut atât de mult rămas în urmă, au fost găsite la Ariuşd, temeinică aşezare preistorică se pare, cum niciun sat de-a lungul Oltului nu-şi poate acoperi fruntea, cu un nimb asemănător. Înaintând în timp, obiectele găsite arată că oamenii care au trăit în aceste locuri au învăţat să lucreze bronzul, şi poate că aşezarea lor a fost în acele vremuri o adevărată uzină pentru a da acestui metal formele grosolane încă, dar atât de folositoare, ale cuţitului.

Că aceşti oameni, peste care veacurile aşezate nici nu mai au număr, au iubit în vremea lor progresul, o dovedesc atât de multele opaiţe care s-au găsit aici: mici recipiente de lut cu o gaură, prin care feştila ieşea din grăsime. În aceste primitive opaiţe au ars desigur luminile cu care oamenii neoliticului au fost în măsură să răspundă, odată, de mult, într-o străveche înserare, pentru prima oară, stelelor care veacuri de-a rândul se aprinseseră pe cer, peste capetele lor, aflate sub marele mister al lumii. Au fost, desigur, în vremea aceea nopţi când aceste câteva duzini de opaiţe aprinse pe pământ vor fi dat oamenilor care le priveau certitudinea că se găsesc într-un punct civilizat al lumii, într-o intens iluminată metropolă.

În înserările de acum, altfel de lumini răspund stelelor când acestea încep să se ivească pe cer. Dincolo de Olt se află clădirile simetrice ale postului de radio, menit unei activităţi din cele mai moderne şi, în acelaşi timp, profund misterioasă. Din dreptul lor oamenii au făcut să se ridice spre cer stâlpii de fier, foarte înalţi, între care antena e întinsă ca un hamac fantastic, şi mintea lor se poate legăna acolo, la o mare înălţime, peste apele tulburi şi agitate ale veacului.

Când amurgul începe să se întindă deasupra câmpiilor, în clădirea postului de radio se aprind tot felul de becuri, unele foarte mari, asemeni unor astre necunoscute şi misterioase. Prin reţeaua lor complicată şi fantastică, străbătută de înalte tensiuni mortale, vocea oamenească se încarcă de fluidul electric care o face să străbată prin aerul nopţii, pe deasupra munţilor, a mărilor şi oceanelor, de jur împrejurul lumii.

Inginerii preistorici de la uzinele de turnat bronzul din metropola neolitică de dincolo de Olt nu şi-au putut închipui desigur cu ce se vor îndeletnici colegii lor de peste mii de ani, specializaţi în radio-electricitate. Aşa cum nici aceştia nu-şi pot închipui acum, în timp ce privesc limba tremurândă a voltmetrului, cu ce se vor îndeletnici, peste un timp egal, inginerii, fără îndoială fantastici, ai viitorului.

Stâlpii de fier ai antenei, care singuri se duc spre cer, în întunericul imens al nopţii, şi mai departe de el, spre apele necunoscute ale viitorului, par uneori o teribilă povestire. În vârfurile lor s-au aprins câte două lumini roşii, strălucind ca ochii unor bufniţe enorme, care de la acea mare înălţime ar face de veghe asupra omenirii; neadormite, stranii, faustiene. De jur-împrejur, până la marginea munţilor, se zăresc aceste lumini ciudate, prevestitoare. Aşa cum se văd deasupra câmpiei, în vârful unor schelete înalte de fier, privind cu ochi roşii şi mari în întunericul nopţii, ele par imaginea fantastică a lumilor care se pregătesc să vină.

Dar în aceste neuitate nopţi care fac minţii omeneşti cumpănă între trecut şi viitor, nici vremurile preistorice nu stau pierdute în întuneric. Dincolo de apă, luminile mici care se aprind în fiecare seară la ferestrele caselor din Ariuşd nu par cu nimic deosebite, în pâlpâirea lor umilă, de acelea ale opaiţelor de odinioară. Satul, aşa cum se zăreşte în noapte, poate fi acum, dar tot atât de bine poate fi şi atunci, când şi-a pus întâi temelia, în neolitic. În tot acest timp, în esenţa lui nu s-a schimbat aproape. Prin aceşti înalţi stâlpi de fier, prevestitori ai unor fantastice lumi viitoare, vocea omenească poate pleca pe unde electro-magnetice pentru a face ocolul lumii, dar numai la câţiva metri de picioarele lor, ţăranii îşi lucrează mai departe aceleaşi ogoare dintotdeauna.

Acestea, ogoarele, nu se vor schimba niciodată, şi oricât de uluitoare forme ar prevesti pentru viitor înalţii stâlpi ai antenei, va rămâne totdeauna în lungul vieţii un greu lanţ biologic, şi oriunde i-ar ajunge capătul din faţă, zalele nu i se vor rupe niciodată, ţinându-l legat de capătul de la început, care se află îngropat aici, sub vetrele caselor din Ariuşd, în neolitic.

Trecând pe lângă tot ceea ce, atât de elocvent, viitorul şi trecutul îngrămădesc pe malurile lui, Oltul îşi mână mereu apele spre miazănoapte, în căutarea fratelui său părăsit, reflectând în aceleaşi unde şi luminile mici ale caselor ţărăneşti din Ariuşd, şi luminile roşii, fantastice, ale postului de radio, ca un profil uluitor al vremurilor viitoare”.

Geo Bogza – Cartea Oltului, Editura Jurnalul Naţional, Bucureşti, 2012

X

69. Ucea de Jos

„A început joi şi a fost o nuntă ca în basme. Este tot ce pot să vă spun. Pentru că aşa a fost, ca o ameţeală a bucuriei. De mult n-am mai fost aşa de fericită. Am muncit mult, foarte mult, dar m-am şi veselit pe cinste. Da, cum vă spuneam, joi dimineaţă au venit femeile din sat cu primul plocon de nuntă. Că aşa-i la Ucea de Jos. Poate nu ştiţi unde este Ucea? Este lîngă Victoria, aproape de Sibiu.

Este un sat de oameni foarte bogaţi. Cresc oi, iar tinerii merg să lucreze la fabrică. Nepoată-mea, mireasa, este laborantă, iar ginerele este medic veterinar. Sînt cam tineri ei, dar ce să-i faci? Părinţii sînt mulţumiţi. Tinerii se iubesc şi se înţeleg. Din această cauză le-au făcut şi nuntă aşa mare. Peste cinci sute de persoane au venit. Numai noi, bărbatî-meu şi cu mine, am venit cu şase perechi de prieteni din America. Ne-am simţit admirabil.

Dealtfel, îmi povesteşte şi mai însufleţită parcă, doamna Waren-Ohio, era şi greu să nu te simţi bine cînd vedeai atîta veselie, agitaţie şi bună înţelegere în jurul tău. Pentru nunta aceasta nu s-a cumpărat nimic. Totul s-a preparat în casă. Întîi s-au copt cozonacii. S-au făcut numai din ce au adus femeile cu primul plocon: lapte, făină, zahăr, nuci, rahat. S-au strîns pe prispă toate bătrînele satului, au sporovăit şi au cojit nucile. O noapte şi o zi au spart şi au cojit nuci. Se pregăteau peste optzeci de kilograme de cozonaci şi trebuiau nuci multe pentru aşa munte de cocă. I-am copt în opt cuptoare din sat, vinerea. Erau de toate felurile. Şi rotunzi, şi drepţi, şi mici, şi mari. S-au preparat apoi colacii şi pîinile. Şi alte zece cuptoare din sat au fost aprinse. Vineri, la prînz, şase bucătărese şi şase tinere neveste din sat au început gătitul. Venise şi cel de al doilea plocon: găini, gîşte, carne de porc şi de vită, varză, legume, verdeţuri, brînzeturi de toate felurile. Sîmbătă pe la prînz a fost gata şi mîncarea. S-au copt prăjiturile şi s-a aranjat masa.

Apoi am făcut tortul de mireasă. Trei etaje a avut. Numai ciocolată, frişcă şi pain d’espagne. Fetele au ornat în timpul acesta masa. Feţele de masă, ca spuma laptelui, flori şi brad, după obicei. Mai mulţi prieteni şi rude chiar de ale mirelui, îmbrăcaţi în hainele de sărbătoare, chemau la nuntă. Au colindat tot satul cu o ploscă de vin, închinau şi cîntau împreună cu taraful care îi însoţea, cîntecul

chemării. Între timp noi împodobeam bradul. De obicei împodobirea bradului se face la casa mirelui, dar mirele nostru era din Sibiu, aşa că... Flăcăii au venit chiuind, le-au urmat fetele, apoi au venit căsătoriţii şi bătrînii. Mama mirelui a aşezat în mijlocul camerei un colac presărat cu sare. Mirele a cinstit oaspeţii şi s-a început împodobirea bradului cu panglici, flori şi beteală. L-am înfipt apoi în colac şi am stins lumînarea. În jurul lui s-a încins hora.

Apoi ne-am aşezat la masă. Pînă duminică la prînz, cînd ne-am dus la cununie, nimeni nu s-a culcat. Era o noapte splendidă. Un cer încărcat de stele şi o lună plină. Aproape că nu mai aveam nevoie de lumină, dar noi tot am aşezat torţe în toate colţurile curţii, aşa că era lumină ca ziua. Mirosea frumos, a răşină arsă. Cînd oboseai de atîta mîncat şi jucat ieşeai de sub crengi şi mergeai în iarbă. Pe o latură a curţii, cumnatul meu, tatăl fetei, împrăştiase fîn în straturi groase, aşa, ca nişte saltele. Te culcai acolo, te acopereai cu o mînă de fîn şi priveai stelele. Era minunat. Eu m-am sculat numai cînd a venit brădarul. Era călare pe un cal împodobit cu flori şi panglici, avea bici cu pognitori şi purta haine de sărbătoare. A luat bradul şi a pornit pe căi întortocheate pînă la casa miresii, adică s-a întors la noi. Atunci s-a întins hora bradului.

Bradul a fost legat în vîrful unei prăjini şi pus la poartă, să ştie lumea că ne măritǎm fata. Au cîntat fetele, mireasa a rostit cîntecul de despărţire de părinţi, de rude, de casă. Am adus apă şi mireasa a stropit fetele care vroiau să se mărite repede. În jurul vetrei s-a încins o altă horă, dar noi am intrat în casă să împodobim mireasa. Am îmbrăcat-o cu rochie lungă, albă, i-am pus flori de lămîiţă pe creştet. Era foarte frumoasă. Apoi a venit, din camera vecină, alaiul mirelui. La douăsprezece punct, Duminica, s-au căsătorit”.

Luminiţa Doja, Ţara dintre două columne, Editura Sport-turism, Bucureşti, 1981

X

70. Mircea Eliade - Memorii

În 1912 tata a fost mutat cu garnizoana la Cernavodă. Am rămas acolo doi ani. În amintirile mele, timpul acela se desfășoară, în plin soare, între Dunăre și dealurile cărămizii calcinate, pe care creșteau măcești și flori mărunte cu petalele palide. Cînd am sosit, am fost încartiruiți pentru cîteva luni într-unul din pavilioanele regimentului. Numai acolo creșteau și alți arbori în afară de salcîmi. Îmi amintesc tupilîndu-mă printre brazi și pini maritimi, îmi amintesc de ronduri cu flori albastre. În amintirile mele, parcă numai acolo, în parcul regimentului, ar fi fost cu adevărat umbră. Restul Cernavodei se afla întotdeauna sub soare.

Curînd ne-am mutat într-o căsuță așezată în coapsa dealului. Aveam grădină cu boltă și viță de vie. Într-o zi au început să sosească lăzile cu mobile de la Rîmnicu-Sărat, și priveam fascinat cum tata, ajutat de ordonanță, le desface pe rînd, le ridică cu mare grijă capacul și pipăie sfios cu mîna paiele, ajungînd pînă la misterioase obiecte înfășurate în jurnale, pe care le scotea încet, în timp ce toți ne țineam răsuflarea, ca să vadă dacă au ajuns intacte. Apăreau, pe rînd, pahare de toate culorile, farfurii, cești, ceainice. La răstimpuri, tata se încrunta și înjura în șoaptă, prelung, mușcîndu-și mustața – apoi așeza obiectul spart pe lădița de alături, parcă nu s-ar fi îndurat să-l arunce.

În toamna aceea am intrat la grădinița de copii. Am fost mîndru cînd am îmbrăcat șorțul cenușiu și m-am dus singur la școală. Învățasem deja alfabetul, dar încă nu-mi dădeam seama la ce ar putea folosi. Nu mi se părea atît de interesant cînd am ajuns să silabisesc o-u, ou, b-ou, bou, – nici chiar cînd am izbutit să citesc, fără să mai silabisesc, Țara noastră se numește România. Dar odată am dat peste cartea de citire a fratelui meu, și, după prima pagină, n-am mai putut s-o las din mînă. Eram fermecat, parcă aș fi descoperit un joc nou. Căci cu fiecare rînd citit aflam lucruri necunoscute și nebănuite. Am învățat numele județelor, ale rîurilor și ale orașelor și am aflat despre Daniil Sihastru și Mînăstirea Neamțului și cîte alte lucruri care mă uluiau, mă copleșeau prin vastitatea și misterele lor. Dar după o săptămînă, cînd am terminat cartea lui Nicu, am descoperit deodată că lucrurile nu erau atît de simple pe cît le bănuisem eu. Căci nu mai aveam la îndemînă o a doua carte pe care s-o pot începe imediat. Tata avea vreo sută-două de volume frumos legate în piele, dar erau încuiate într-o bibliotecă

cu geamuri. Nu puteam citi decît titlurile, și nici pe ele nu le înțelegeam întotdeauna. Erau volume care se intitulau „Roman”, și a fost o lungă discuție între părinți dacă trebuie sau nu să-mi explice ce înseamnă acest cuvînt. Pentru încă mulți ani, tata mi-a interzis să citesc „romane”. Pentru el „romanul” era o carte oarecum imorală, căci implica fie adulter, fie aventuri într-o lume despre care nu se vorbea decît în șoaptă. Nici măcar nuvele nu-mi îngăduia să citesc. Singurele cărți admise de el erau cele care purtau titlul sau subtitlul de Povestiri.

Mi se îngăduise să citesc Basmele lui Ispirescu, amintirile și povestirile lui Creangă, cînd a intervenit un episod care mi-a întristat toată copilăria. Întrasem în clasa I primară, și tata poftise odată pe învățător, ca să se consulte asupra cărților pe care le-aș putea citi. Eram toți trei în fața bibliotecii. Învățătorul părea entuziasmat de cărți și, mai ales, de legăturile lor de piele. Răsfoind un volum de N. Iorga – îl văd și acuma, era Pe drumuri depărtate – a spus, arătîndu-mă: „Dar să nu-l lăsați să citească prea mult, căci își obosește ochii. Și deja nu are ochi prea buni. L-am pus în banca întîi, și totuși nu vede întotdeauna ce scriu pe tablă.” „Văd, dacă fac ochii mici,” l-am întrerupt eu. „Asta înseamnă că ai ochi slabi, că ai să fii miop,” a adăugat învățătorul.

Descoperirea aceasta a însemnat o adevărată catastrofă. Tata a hotărît că nu trebuie să-mi obosesc ochii cu alte cărți în afară de cele de școală. Nu mai aveam voie, deci, să citesc în timpul liber. De altfel, sursa lecturilor extrașcolare îmi fusese secată. Tata nu mai deschidea biblioteca cu geamuri și nu mă mai lăsa să răsfoiesc volumele legate. Mai tîrziu, mi-am dat seama că anii aceia au fost pierduți. Setea mea de lectură o potoleam la întîmplare. Citeam ce-mi cădea în mînă, romane în fascicole, Sherlock Holmes, Psaltirea, Cheia visurilor și citeam pe ascuns, în fundul grădinii, în pod, în pivniță (ca la București, după 1914). Cu timpul, lecturile acestea dezordonate și fără noimă au început să mă plictisească. Într-o zi, am descoperit că jocurile pe maidan sînt tot atît de pasionante ca și romanele de aventuri. Am început să-mi petrec tot timpul liber pe maidanele Bucureștiului. De la maidanul Primăriei pînă la Obor, de la Dealul Mitropoliei pînă la gropile lui Ouatu, le cunoșteam pe toate și aveam prieteni printre haimanalele și bătăușii tuturor mahalalelor. Dar astea se întîmplau mai tîrziu, după 1916, după ce tata se retrăsese cu regimentul lui în Moldova.

(...)

Îmi aduc încă foarte bine aminte de primul articol tipărit: Dușmanul viermelui de mătase, în „Ziarul Științelor Populare” din mai 1920. Intrasem în clasa a IV-a și rămăsesem singur în odăița mea din mansardă, căci Nicu se afla acum la Școala Militară din Tîrgu Mureș. Vara o petrecusem cu toată familia la Techirghiol, în vila „Cornelia”, numai pe jumătate refăcută. Mă plictisisem. Venisem cu puține cărți și, după ce le terminasem, căutam cu deznădejde ceva de citit: orice. Într-un garderob găsisem Operele complete ale lui Vasile Conta și le parcugeam cu îndărătnicie fără să le înțeleg întotdeauna. Numai cînd Conta discuta teoria transformismului îl puteam urmări. În restul timpului, adunam plante, melci, insecte. Mă apucasem să scriu un studiu despre fauna și flora Techirghiolului, pe care l-am refăcut mai tîrziu și l-am publicat, în iarna anului 1922, tot în „Ziarul Științelor Populare”.

Nu înțeleg ce m-a făcut să aleg ca subiect al primului meu articol tocmai „dușmanul viermelui de mătase”. Subiectul nu mă atrăgea îndeosebi, și la data aceea știam destulă entomologie ca să pot scrie lucruri mai interesante. Mi-am spus, probabil, că, fiind vorba de o problemă care își are și aspectul ei practic, voi avea mai multe șanse de a fi publicat. Într-adevăr, articolul a fost publicat în numărul următor al revistei. Era semnat Eliade Gh. Mircea. Cînd mi-am văzut numele tipărit – la sumar și din nou la sfîrșitul articolului – inima a început să se zbată. De la chioșcul de unde cumpărasem revista și pînă acasă, mi s-a părut că toată lumea mă privește. Triumfător, l-am arătat părinților. Mama s-a prefăcut că n-are timp să-l citească. Voia probabil să-l savureze în tihnă, singură, așa cum știu că mi-a citit, mai tîrziu, unele articole. Dar tata și-a pus ochelarii, l-a citit pe loc (n-avea mai mult de o coloană) și mi-a spus: „Nu prea are valoare. E o compilație!...”

Așa era, într-adevăr. Am încercat să-i explic că, în acest articol, eu nu făceam „știință”, ci „popularizare”, care e tot atît de importantă și necesară ca și cercetarea personală. Dar nu cred că l-am convins.

(...)

În toamna acelui an, 1921, intram în clasa a V-a. Terminasem gimnaziul (trecusem, vara, ceea ce se numea „examenul de capacitate”) și începeam cursul superior. Pe atunci, cursul superior era împărțit în trei programe: real, unde se învăța destulă matematică și deloc latină; modern, cu foarte puțină matematică și destulă latină; clasic, fără matematici, cu latină și greacă. Convins că voi studia la universitate științele fizico-chimice, alesesem realul. Dar

nu mi-a trebuit mult ca să înțeleg că mă înșelasem, că alesesem greșit. Renunțasem la latină, și mai ales la profesorul de latinească, Nedelea Locusteanu, pe care îl admiram nespus căci, în afară de gramatică și vocabular, ne învăța istorie și literatură și filozofie, ne vorbea în clasă de Pitagora și Omar Khayyam, de Novalis și de Leonardo da Vinci. Alesesem matematicile, care nu mă atrăgeau decît sporadic. Dar știam că fără pregătire matematică nu voi putea ajunge niciodată un bun chimist.

S-a întîmplat însă că nu mă aveam prea bine cu profesorul de matematici, Banciu. Toți – profesorii, elevii și părinții elevilor – îl considerau pe Banciu un profesor model. Se spunea: „E imposibil să nu înțelegi cînd îți explică Banciu!”. Asta o știam și eu. De cîte ori îl ascultam, nu numai că înțelesesem, dar simțisem cum mă fascinează matematicile. După obiceiul meu, însă, cînd mă interesa ceva – o carte începută acasă și neterminată, un articol pe care mă pregăteam să-l scriu, un subiect de nuvelă – nu puteam asculta explicațiile profesorului. Încercam întîi să văd dacă nu pot lipsi de la lecție fără să se observe. Dacă vedeam că e prea imprudent, rămîneam la lecție, dar nu ascultam. De cele mai multe ori reușeam să-mi continui lectura fără ca să remarce profesorul.

Scoțîndu-mă odată la tablă și văzînd că nu știam cum să rezolv problema, Banciu a crezut că n-am înțeles și mi-a explicat încă o dată numai mie ceea ce explicase cu cîteva lecții mai înainte. S-a convins atunci că sînt în stare să înțeleg dacă sînt atent și a început să se ocupe de mine. Curînd după aceea, m-a surprins citind în timpul lecției Le Rouge et le Noir, mi-a dat trei, mi-a confiscat cartea și m-a avertizat că dacă mă prinde a doua oară, mă elimină pe o săptămînă. Am crezut că glumește. Dar cîtva timp în urmă Banciu m-a prins din nou și s-a ținut de cuvînt. Nu numai că mi-a pus trei și m-a eliminat, dar m-a chemat în cancelarie și mi-a tras două perechi de palme.

Asta se petrecea în primăvara lui 1922. Împlinisem 15 ani și știam acum ce înseamnă umilința și ura. Palmele acelea au creat o prăpastie între noi. Zadarnic s-a arătat Banciu afabil și prietenos cînd am revenit, după o săptămînă la școală. Mă ferecasem pe dinăuntru, eram ca o stană de piatră. Dar în săptămîna aceea parcursesem tot manualul de algebră și rezolvasem un număr de probleme. Cînd m-a scos odată la tablă, Banciu a fost atît de surprins încît era gata să mă felicite. Probabil că și-a spus că lecția pe care mi-o dăduse îmi prinsese bine. Dar se înșela. De fapt, o rupsesem definitiv cu matematicile. Învățam de frică și mai ales în preajma examenelor. Dar niciodată nu am ajuns un bun matematician. Și pentru că Banciu mă amenința mereu că mă lasă corigent, și dacă nu voi învăța nici

pentru examenul de corijență, mă va lăsa repetent, oricît de strălucit aș fi la alte materii (aluzie la fizico-chimie și la științe naturale), matematicile au ajuns curînd o adevărată teroare. Am izbutit totuși să trec fără corigență și în acea clasă, și în clasa următoare, a VI-a. Dar odată ajuns în clasa a VII-a, după toate descoperirile acelor ultimi doi ani, după ce am știut că nu voi urma chimia la Universitate, m-am hotărît să trec la modern. În mijlocul anului, după o scurtă pregătire, am dat un examen cu Lucusteanu și am fost transferat în cursul modern. La despărțire, Banciu mi-a spus: „După doi ani și jumătate de real, trebuie să fii, printre latiniștii dumitale, cel mai bun matematician. Nu uita că matematicile se învață și la modern, deși numai o oră pe săptămînă. Dacă nu vei fi la înălțime, te las corigent”!.

S-a ținut și de data aceasta de cuvînt.

Mircea Eliade – Memorii, vol. I (1907-1960), Editura Humanitas, Bucureşti, 1991

X

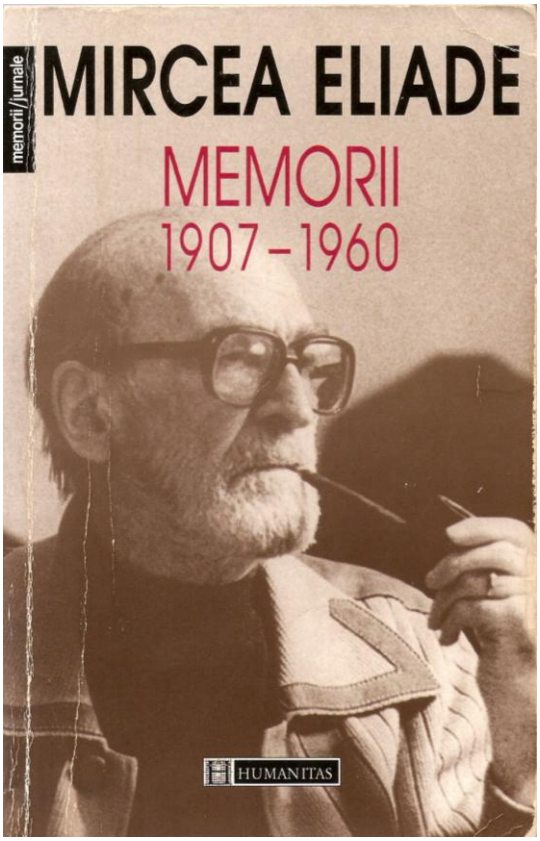

71. In opressores

de George Coşbuc

„Fericit va fi cine va lua copiii lor din faşă
şi va zdrobi capul lor de pietrele drumului.”
(Psalm 123)

Tu te plîngi că milă nu-i?
Mai aştepţi tu mila lui?
Haina el ţi-o ia din cui,
Pînea de pe masă.
Casa ta, şi ei stăpîni!
Prindeţi ce vă cade-n mîni,
Şi-i loviţi la mir, români,
Că-i la voi acasă.

Numai temniţi ne-au zidit,
Numai lanţuri au gătit,
Numai cuie-au făurit,
Cruci de schingiuire;
Dar pe moşi şi pe nepoţi,
Şi pe iad, pe dracii toţi,
Nu mai vrem să fim iloţi,
Nu vrem umilire!

Noi ne-am plîns şi-am plîns de-ajuns,
Ne-au bătut, şi ne-am ascuns;
Ne-au scuipat, şi n-am răspuns –
Am crezut în soarte.
Noi murim de mii de ori:
Şi e laş aşa să mori!
Sus, români! Sîntem datori
Numai cu o moarte.

Prigoniţi de soarte noi?
Slabi şi de virtute goi?
Laşi copii din taţi eroi?
E minţit cuvîntul!
Azi ne prigonesc acei
Cari ne cred bărbaţi mişei,
Că privim tăcînd la ei
Cum ne-nchid mormîntul.

Staţi cu mîna-n sîn, flăcăi?
N-auziţi plîngînd prin văi?
Ceru-i roşu de văpăi
Şi se umflă vadul:
Dumnezeu ni-e-ntr-ajutor!
Dacă şi El e de-al lor,
Nu-l mai vrem ocrotitor:
Ne-nfrăţim cu iadul.

X

72.Mircea Eliade - Memorii

Mă revăd în acei ani în mansardă, revăd masa de lemn acoperită cu hîrtie albastră, lampa cu abajurul alb, sub care îmi împingeam cartea pe măsură ce mi se împăienjeneau ochii și distingeam tot mai anevoie literele. Erau anii de „miopie galopantă”, după expresia unuia din oculiștii la care fusesem. Dioptriile creșteau mai repede decît aveam eu timp să-mi schimb lentilele. Nu era, spusese doctorul, decît o soluție: să nu-mi obosesc ochii citind prea mult la lumina lămpii. Dar cum aș fi putut (și mă întreb, acum, cine ar fi putut?) să-mi menajez ochii într-un timp cînd aproape în fiecare săptămînă descopeream un nou autor, alte lumi, alte destine? Încercam totuși să mă apăr, citind fără ochelari, cu bărbia lipită de carte, sau închizînd cînd un ochi, cînd celălalt, sau apăsîndu-mi ochelarii pe nas, sau schimbînd becurile, cînd albastre, cînd albe, cînd slabe, cînd puternice. Apoi, cînd ochii îmi lăcrimau și mi se împăienjeneau de-a binelea, treceam în odăița de alături și mă spălam cu apă rece. Rămîneam apoi cîteva minute întins pe pat, cu ochii închiși, încercînd să nu mă gîndesc la nimic.

Un pat de lemn, vopsit în roșu. Deasupra patului, prinsă bine în perete, cutia cu geam în care păstrasem cele mai frumoase coleoptere și cîțiva fluturi mari, cu aripile imaculate. În față, pe celălalt perete, o bibliotecă de scînduri, pe care mi-o întocmise tata. Prin clasa a VI-a, aveam deja vreo 500 de volume, majoritatea din „Biblioteca pentru toți”, „Minerva” și „Lumen”. Dar aveam și cărți mai scumpe: Souvenirs entomologiques ale lui J.H. Fabre, Die Insekten a lui Brehm, tratatele de chimie, „clasicii” transformismului, aproape tot ce găsisem din „Bibliotheque scientifique”, volumele cu copertă roșie de la „Flammarion” sau „Bibliotheque philosophique”, de la Felix Alcan. Mama îmi dădea săptămînal o mică sumă de buzunar, dar nu mă refuza niciodată cînd îi spuneam că aș vrea să-mi cumpăr o carte mai scumpă. Adesea, mă ruga să nu spun nimic tatei. Războiul îi sărăcise, și ca să ne poată ține la școală închiriaseră aproape toată casa. La început, chiriașii au fost doi profesori francezi, membri ai Misiunii Culturale, apoi niște funcționari unguri de la o societate din Transilvania, în cele din urmă Camera de Comerț Italo-Română. Așa l-am cunoscut pe Giovanni Costa, tocmai în perioada cînd învățasem italienește. Datorită lui, mi-am putut comanda toate cărțile italienești de care credeam că am nevoie.

*

Mansarda era acum numai a mea, plină numai cu lucrurile mele. Între pat și masa de lucru, o măsuță pe care păstram colecțiile de reviste – „Ziarul Științelor Populare”, „Revista Muzicală”, „Orizonturi” și altele. Ca să nu le ia vîntul cînd țineam ferestrele deschise, pusesem deasupra lor cele mai frumoase piese din colecția mea geologică: o bucată de pirită, un granit, fragmente de stalactite. Deasupra măsuței prinsesem în perete, cu pioneze, copii după fresce tombale egiptene executate cu diferite cerneluri; urme ale entuziasmului cu care citisem cărțile lui Maspero și Alexandre Moret. Sub măsuță, o lădiță cafenie în care îmi păstram corespondența cu prietenii, caietele deja scrise și, la fund de tot, camuflat, ca să nu-l descopere tata, Jurnalul.

Nu mai știu cum am ajuns să-mi scriu Jurnalul. La început, prin 1921, nu însemnam decît ce lucrasem și cît lucrasem în fiecare zi: cîte ceasuri petrecute în laborator sau cu insectele și plantele, cîte ceasuri cheltuite cu lectura, adăugînd titlul cărților citite și scurte comentarii. Curînd după aceea, am început să însemn observații despre profesorii și prietenii mei. Dar nu m-am mulțumit cu atît: m-am încăpățînat să reproduc cît mai multe conversații, să descriu cît mai amănunțit anumite întîmplări de la școală sau de la petrecerile care, începînd din clasa a VI-a, aveau loc, pe rînd, la unii din colegi și unde întîlneam fete de vîrsta noastră. Cu timpul, ajunsesem să scriu zece, cincisprezece pagini despre unele din aceste petreceri, căutînd să reproduc cît mai fidel dialogurile, cu expresiile caracteristice ale fiecăruia. Cînd am început Romanul adolescentului miop, am folosit multe din aceste pagini, uneori – ca de pildă cînd am descris societatea noastră „Muza” – transcriind de-a dreptul pasaje întregi. În sfîrșit, în ultimele două clase de liceu, Jurnalul ajunsese confidentul tuturor crizelor mele de melancolie și e probabil că excesele acestea de lirism și lamentație au reușit într-o zi să mă dezguste, astfel că am abandonat Jurnalul și nu l-am reluat decît în vara anului 1928, în ajunul plecării în India.

Jurnalul îl scriam mai cu seamă noaptea, uneori tîrziu după miezul nopții, cînd eram sigur că tata nu va mai veni să mă controleze. Din clasa a V-a încoace și pînă la încheierea studiilor universitare, mă deprinsesem să dorm din ce în ce mai puțin, cîteodată mulțumindu-mă cu trei-patru ceasuri pe noapte. Am ajuns la acest rezultat după o lungă disciplină. Timp de multe luni, mă culcam cu cîteva minute mai tîrziu decît noaptea precedentă și puneam deșteptătorul să sune cu un minut mai devreme. Cînd reușeam să smulg somnului un ceas, mă opream și nu mai schimbam minutarele cîteva săptămîni. Apoi, reluam experiența, micșorînd zilnic rația de somn cu unul sau două minute.

Nu pot spune că mi-a fost ușor. Uneori, cînd prelungeam lecturile după 2 noaptea, nu puteam adormi și mă zvîrcoleam mult timp în pat. Dar eu mă încăpățînam să nu țin seama de aceste insomnii, ci continuam să număr orele și minutele consacrate somnului din clipa în care stinsesem lumina și mă culcasem, chiar dacă adormisem un ceas-două mai tîrziu. Alteori, mi se făcea somn după prînz, mai ales vara, și, dacă vedeam că toate cafelele pe care le sorbeam și toată apa rece pe care mi-o azvîrleam pe obraji rămîneau fără efect, mă lungeam pentru o jumătate de ceas, cu deșteptătorul la căpătîi. Dar nu uitam să scad această jumătate de ceas din somnul de noapte.

În cele din urmă, m-am obișnuit cu rația de patru ceasuri, și chiar dacă aș fi vrut n-aș fi putut dormi mai mult. Mai tîrziu, cînd la lecturile și la ceasurile de scris se adăugaseră și celelalte excese ale tinereții, mi se întîmpla uneori să am curioase pierderi de conștiință, care mă speriau grozav. Îmi aduc și acum aminte de două din aceste accidente provocate, fără îndoială, de surmenaj. Într-o noapte, cred că eram în clasa a VII-a de liceu, m-am dezbrăcat, am pus ceasul să mă deștepte pe la cinci dimineața și m-am culcat, dar cîteva clipe în urmă m-am trezit îmbrăcat, la masa mea de lucru, cu o carte deschisă în față, dar fără să-mi aduc altceva aminte, fără să știu măcar dacă sau ce citisem. M-am uitat la ceas, și am văzut că trecuse de trei dimineața. A doua spaimă de acest fel am tras-o cînd eram la Universitate. M-am trezit deodată lîngă casă, pe Bulevardul Domniței, fără să înțeleg ce făceam acolo, dacă plecam sau mă întorceam acasă, fără să-mi aduc prea bine aminte cine sînt și cum mă cheamă. Era o după-amiază de iulie, fără măsură de fierbinte. Am recunoscut totuși casa și am avut puterea să urc pînă la mansardă, la ora aceea încinsă ca un cuptor. M-am zvîrlit, gol, pe pat și am dormit pînă seara tîrziu. Închisesem ușa cu zăvorul și m-au trezit bătăile puternice ale tatei, venit să vadă ce se întîmplă cu mine, de ce nu cobor la cină.

Asemenea accidente, de altfel destul de rare, aveau darul să mă sperie de-a binelea. Nu pomeneam nimănui de ele, dar îmi dădeau de gîndit. Ultima întîmplare de acest gen am avut-o la Calcutta, tot într-o zi de teribilă arșiță.

*

Eram nevoit să recurg la asemenea mijloace. Aveam mare nevoie de „timp” – nu numai pentru a putea prididi cu cititul cărților care se adunau acum în vrafuri pe masa mea și în rafturi, dar mai ales pentru că, în afară de Jurnal și atîtea alte caiete în care mă învățasem să scriu zilnic rezumate, critici, articole, începusem un roman fantastic, plănuit pe dimensiuni ciclopice: Memoriile unui

sodat de plumb. Am tot scris la romanul acesta vreo doi ani, în clasa a V-a și a VI-a, și, cînd l-am întrerupt definitiv, transcrisesem pe curat, în mai multe caiete, acele părți care mi se păruseră mai reușite și le dădusem să le citească cîtorva prieteni. Era un roman de nesăbuite proporții, înglobînd nu numai Istoria Universală, ci întreaga Istorie a Cosmosului, de la începuturile Galaxiei noastre, la alcătuirea Pămîntului, de la originea vieții pînă la apariția omului. După cîte îmi aduc aminte, începea cam așa: un cercetaș – adică eu – se afla în trenul care suferise grozava ciocnire de la Valea Largă. În clipa ciocnirii, cercetașul își afundă speriat capul în sacul lui și, datorită acestui gest instinctiv, n-a fost mutilat. În sac avea și un soldat de plumb, unul din numeroșii lui soldați de plumb cu care se jucase copil și pe care-l purta acum, adolescent, ca un fel de porte-bonheur. În clipa aceea nesfîrșită a ciocnirii, cercetașul ascultă, chiar din gura soldatului de plumb, lunga, inepuizabila lui poveste. Căci fragmente din plumbul din care fusese alcătuit soldatul fuseseră martore la cele mai importante evenimente din istoria omenirii: cucerirea Indiei de către arieni, distrugerea Ninivei, moartea Cleopatrei, răstignirea lui Iisus, devastarea Romei de către Alarie, Mahomed, cruciadele și așa mai departe, pînă în zilele noastre, unde nu uitam să introduc și evenimente recente; bunăoară, Mărășeștii. Dar înainte de Istorie, plumbul se aflase – sub formă de gaz – în feluritele conflagrații cosmice care au dus la alcătuirea sistemului solar și a Pămîntului; și își amintea de milioanele de ani fără viață, își amintea de apariția primelor viețuitoare, de luptele între monștri preistorici, și așa pînă la apariția omului și zămislirea primelor civilizații.

Era un fel de frescă ametitoare, lucrată ca un mozaic, în care voiam să includ tot ce mi se părea că știu, tot ce învățasem, fără a le fi digerat întotdeauna, din lecturile mele dezordonate. Dar acest roman fantastic era străbătut de un anumit pesimism. Prin sarcasmele atribuite soldatului de plumb arătam, de fapt, ce ființe efemere și nestatornice erau oamenii, cît de ușor uitau, trădau și ucideau ei, și cît era de orb destinul care înălța indivizi nevrednici sau neamuri mediocre, nimicind fără urmă națiuni de eroi (ca geții sau atîtea alte neamuri preistorice) și marile, adevăratele personalități (una din tezele romanului era tocmai aceasta: că adevărații eroi, geniile creatoare, profeții autentici n-au avut niciodată posibilitatea să-și împlinească vocațiile, destinul paralizîndu-i sau eliminîndu-i înainte de vreme). La originea acestei viziuni pesimiste a Istoriei Universale se aflau, evident, în afară de tristețile pe care mi le pricinuiseră lectura atîtor orori și atîtor catastrofe istorice sau biografiile cîtorva martiri ai gîndirii, ca Giordano Bruno sau T. Campanella, și propriile mele experiențe. Mă

simțeam acum superior tuturor colegilor mei, măcar pentru enormul efort pe care îl cheltuiam pentru a-mi lărgi și adînci cultura. Și totuși, deși remarcat de unii din profesori, nu mă bucurasem de nici un premiu, de nici o mențiune, nici măcar la științe naturale sau fizico-chimice și, la fiecare sfîrșit de an școlar, citeam cu mare emoție lista celor care trecuseră clasa.

Dar era mai mult decît atît. Mă aflam acum în plină criză de pubertate, mă descopeream în fiecare dimineață mai urît, mai stîngaci, descopeream, mai ales la întîlnirile cu fete de vîrsta mea, cît sînt de timid și de neatrăgător în comparație cu unii din prietenii mei. Criza aceasta, începută prin clasa a VI-a, odată cu Memoriile soldatului de plumb, a mers agravîndu-se pînă la sfîrșitul liceului. Probabil că datorită ei n-am mai ajuns să termin romanul. La un moment dat am simțit că nu mai pot scrie decît la persoana întîi, că orice altfel de literatură, în afară de cea direct sau indirect autobiografică, n-avea nici un sens. Așa am început Romanul adolescentului miop.

(...)

Mircea Eliade – Memorii, vol. I (1907-1960), Editura Humanitas, Bucureşti, 1991

X

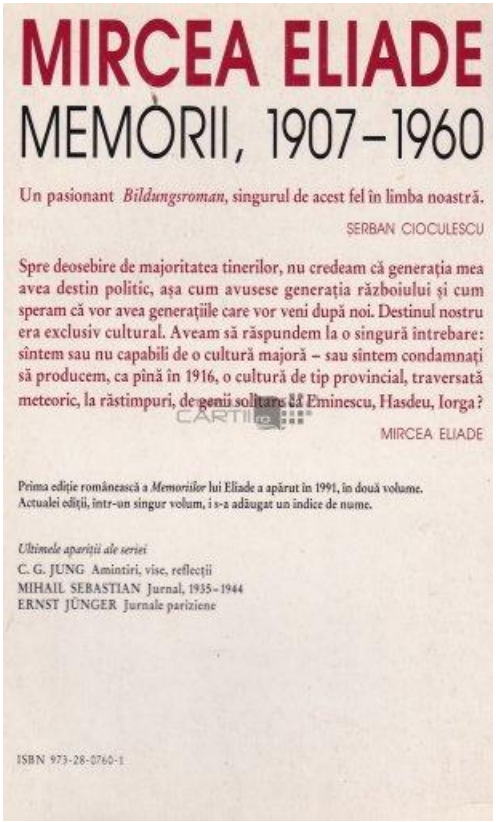
MIRCEA ELIADE
MEMORII, 1907–1960
Un pasionant *Bildungsroman*, singurul de acest fel în limba noastră.
SERBAN CIOCULESCU
Spre deosebire de majoritatea tinerilor, nu credeam că generația mea avea destin politic, așa cum avusese generația războiului și cum speram că vor avea generațiile care vor veni după noi. Destinul nostru era exclusiv cultural. Aveam să răspundem la o singură întrebare: sîntem sau nu capabili de o cultură majoră – sau sîntem condamnați să producem, ca pînă în 1916, o cultură de tip provincial, traversată meteoric, la răstimpuri, de genii solitare ca Eminescu, Hasdeu, Iorga?
MIRCEA ELIADE
Prima ediție românească a *Memoriilor* lui Eliade a apărut în 1991, în două volume. Actualei ediții, într-un singur volum, i s-a adăugat un indice de nume.
Ultimele apariții ale seriei
C. G. JUNG Amintiri, vise, reflecții
MIHAIL SEBASTIAN Jurnal, 1935–1944
ERNST JÜNGER Jurnale pariziene
ISBN 973-28-0760-1

73. Colindătorii

de George Coşbuc

Cad fulgii mari încet zburînd,
Şi-n casă arde focul,
Iar noi pe lîngă mama stînd
De mult uitarăm jocul.
De mult şi patul ne-aşteapta,
Dar cine să se culce?
Rugată, mama repeta
Cu glasul rar şi dulce...

Cum sta pe paie-n frig Hristos
În ieslea cea săracă.
Şi boul cum sufla milos
Căldură ca să-i facă,
Drăguţ un miel cum i-au adus
Păstorii de la stînă
Şi îngeri albi cîntau pe sus
Cu flori de măr în mînă.

Şi-auzi! Răsar cîntări acum,
Frînturi dintr-o colindă,
Şi vin mereu, s-opresc în drum,
S-aud acum în tindă –
Noi stăm cu ochii pironiţi
Şi fără de suflare;
Sînt îngerii din cer veniţi
Cu Ler, oi Domnul mare!

Ei cîntă nălţător şi rar
Cîntări de biruinţă,
Apoi se-ntorc şi plîng amar
De-a Iudei necredinţă.
De spini, de-ostaşi, şi c-a murit...
Dar s-a deschis mormîntul
Şi El acum e-n cer suit
Şi judecă pămîntul!

Şi pînă nu tăceau la prag,
Noi nu vorbeam nici unul –
Sărac ne-a fost, dar cald şi drag
În casă-ne Crăciunul.
Şi cînd tîrziu ne biruia
Pe vatră caldă somnul,
Prin vis vedeam tot flori de măr
Şi-n faşe mic pe Domnul.

X

74. Mircea Eliade - Memorii

Octombrie 1925. Aveam 18 ani – și eram student. Eram liber. Singurul lucru pe care l-am avut de făcut a fost să mă prezint la Cancelaria Universității cu diploma de bacalaureat și să mă înscriu la Facultatea de Litere și Filozofie. Îmi propusesem să urmez o sumă de cursuri, dar cum frecvența nu era obligatorie, m-am mulțumit să asist cu regularitate doar la primele lecții. Apoi, aproape fără să-mi dau seama, m-am trezit că vin din ce în ce mai rar la Universitate. Nu mă dezamăgiseră toți profesorii, dar mi se părea că pot învăța mai bine la mine în mansardă. Îmi amintesc de primele lecții ale lui Rădulescu-Motru. Avea atunci numai vreo 60 de ani, dar arăta mult mai bătrîn. Vocea îi era stinsă, aproape nu mai vedea, mergea anevoie, rezemîndu-se în baston, și nu recunoștea figurile, nu reținea numele. Cîțiva ani mai tîrziu, în urma unei operații, reîntinerise complet. Cînd, în 1932, la reîntoarcerea din India, m-am dus să-l văd, părea cu zece ani mai tînăr. Dar lecțiile lui din toamna anului 1925 mă descurajaseră. Am preferat să recitesc cu atenție Cursul său de psihologie, care apăruse cu puțini ani mai înainte.

(...)

Pe atunci Nae Ionescu era, ca și Mircea Florian, un tînăr conferențiar de-abia de cîțiva ani în Universitate. Preda Logica și Metafizica și ținea un seminar de Istoria Logicii. N-am să uit niciodată prima lecție de metafizică la care am asistat. Anunțase un curs despre „Faust și problema salvării”. Amfiteatrul „Titu Maiorescu” era arhiplin și am găsit cu greu un loc în fund, tocmai în ultima bancă. A intrat un bărbat brun, palid, cu tîmplele descoperite, cu sprîncenele negre, stufoase, arcuite mefistofelic și cu ochii mari de un albastru sumbru, oțelit, neobișnuit de sclipitori; cînd își repezea privirile pe neașteptate dintr-un perete în altul, parcă ar fi fulgerat în amfiteatru. Era slab, destul de înalt, îmbrăcat sobru, dar cu o neglijență elegantă; și avea cele mai frumoase și mai expresive mîini pe care le-am văzut vreodată, cu degetele lungi, subțiri, nervoase. Cînd vorbea, mîinile îi modelau gîndirea, subliniau nuanțele, anticipau dificultățile, semnele de întrebare.

A fost primit, cum se obișnuia pe atunci, cu aplauze; dar Nae Ionescu le-a contenit, ridicînd brusc brațul:

„Dacă aveți dreptul de a aplauda, ne-a spus, ar trebui să-l aveți și pe acela de a huidui cînd nu v-o place o lecție. Dar legea vă interzice huiduiala în sălile Universității. Așa că, vă rog să nu aplaudați...”

S-a așezat pe scaun, și-a rotit ochii pînă în fundul amfiteatrului și a început să vorbească. Deodată s-a lăsat o liniște nefirească, parcă toți și-ar fi ținut răsuflarea. Nae Ionescu nu vorbea ca un profesor, nu ținea o lecție, nici o conferință. Începuse o convorbire și ni se adresa direct, fiecăruia în parte, parcă ar fi povestit ceva, ar fi prezentat o serie de fapte, propunîndu-ne o interpretare și așteptînd apoi comentariile noastre. Aveai impresia că lecția întreagă e doar o parte dintr-un dialog, că fiecare din noi era invitat să ia parte la discuție, să-și mărturisească părerile la sfîrșitul orei. Simțeai că ce spune Nae Ioneascu nu se găsea în nici o carte. Era ceva nou, proaspăt gîndit și organizat acolo, în fața ta, pe catedră. Era o gîndire personală și, dacă te interesa acest fel de gîndire, știai că nu o puteai întîlni altundeva, că trebuie să vii aici s-o primești de la izvor. Omul de la catedră ți se adresa direct, îți deschidea probleme și te învăța să le rezolvi, te silea să gîndești.

Nici n-am știut cum au trecut cele cincizeci de minute. Aproape că nu luasem note. Dar m-am trezit la sfîrșitul orei hărțuit de întrebări și probleme: se lăsase oare Goethe ispitit de antropologia maniheistă a atîtor secte medievale, care supraviețuiseră camuflate pînă tîrziu în Renaștere? Problema răului, așa cum se desprindea ea din Faust, era greșit pusă și, deci, irezolvabilă în cadrele filozofiei tradiționale, sau presupunea o altă problematică și se cerea dezbătută pe un alt plan? Și multe alte întrebări de acest fel.

Voi avea necontenit prilejul să vorbesc de Nae Ionescu și despre tot ce-a însemnat el pentru tinerețea mea. Dar, evident, nu voi putea discuta aici gîndirea și opera lui, nici influența pe care a avut-o asupra generației mele. Mă voi mulțumi cu însemnări sumare, pe care le voi completa pe măsură ce relațiile mele cu Nae Ionescu vor deveni mai intime. Dar asta se va întîmpla mai tîrziu, cînd voi intra în redacția „Cuvîntului”. Cît ar părea de curios, entuziasmul cu care descoperisem cursul lui Nae Ionescu nu mi-a dat îndrăzneala să mă apropii de el. Îi urmam cu regularitate prelegerile de logică, deși mă atrăgeau mai puțin, pentru că în acel an profesorul preda un curs de logică matematică. La seminar nu m-am înscris. Se comenta Regulae ad directionem ingenii, text care, pe atunci, nu mă interesa.

În preajma Crăciunului nu mai dădeam pe la Universitate decît pentru lecțiile lui Nae Ionescu.

(...)

În noaptea de Ajun 1925, am fost să cîntăm colinde de Crăciun la Palat, la Mitropolie și la cîțiva profesori. La Palat, Regele Ferdinand și Regina Maria s-au întreținut cu fiecare din noi, în timp ce lacheii în livrele aurite ne îmbiau, pe tăvi somptuoase, cu felii de cozonac și vin alb în pahare ieftine de sticlă verde. Regele Ferdinand se oprea în fața studentelor și le întreba, pe rînd, ce studiază: „Interesant, interesant!" repeta el.

La Mitropolie, ca și la celelalte gazde, am fost ospătați din belșug și, în preajma plecării, cineva îl căută discret pe casierul Centrului și îi înmînă un plic. O parte din banii strînși în noaptea aceea erau mai dinainte destinați petrecerii noastre într-o cîrciumă. Au mai venit și alți colegi și am rămas pînă aproape de dimineață, bînd, mîncînd, dar mai ales cîntînd și nu numai colinde de Crăciun. Eram vreo patruzeci-cincizeci de studenți și studente; așezați la mai multe mese lungi de lemn, sub plafonul jos și afumat – și ne bucuram că ne aflăm împreună în această cîrciumă ascunsă între troienele de zăpadă. Eu, îndeosebi, eram fericit. Mi se părea că trăiam, în sfîrșit, „viața studențească" pe care atîta o jinduisem. Mi se părea că totul în jurul meu este „nou" față de distracțiile noastre de altădată, din liceu. Prezența fetelor transforma această petrecere într-o dramaturgie inepuizabilă. Totul devenea posibil alături de o studentă: idilă, pasiune, aventură, amiciție; Vechiul Heidelberg; viața legendară a primilor studenți români de la începutul secolului al XIX-lea. Simțeam că, cel puțin, nu voi regreta mai tîrziu că n-am trăit „viața de student". În noaptea aceea am băut mai mult ca de obicei, am sărutat fetele, am învățat să îndrăznesc.

(...)

În primăvară am început să mă pregătesc pentru examene. Mă hotărîsem să mă prezint la logică, estetică, istoria filozofiei și enciclopedia filozofică. Le-am luat pe toate, dar nu-mi mai amintesc decît de examenele cu Nae Ionescu și D. Gusti. Tudor Vianu suplinea cursul de estetică, dar examenele le dădeam cu profesorul titular, D. Gusti. Mi-am ales ca subiect pentru lucrarea scrisă Estetica lui Croce. D. Gusti m-a felicitat, dar pentru motive care m-au derutat. Îi plăcuse, spunea el, că citisem cartea în original, că dădeam toate indicațiile bibliografice necesare (anul, ediția, numărul de pagini) că

scrisesem clar și concis, numai pe o parte a foii, lăsînd destul loc pe margini pentru observațiile profesorului. Mi-a dat nota cea mai mare și ne-am despărțit buni prieteni.

La examenul de logică, m-am prezentat cu oarecare emoție. Nae Ionescu nu dădea lucrări scrise, ci se mulțumea cu un examen oral. Mi-era puțin teamă pentru că nu mai fusesem la cursuri în ultimele luni și nu citisem Tratatul de logică al lui Goblot, cu care se luptaseră toți colegii mei. Nae Ionescu avea obiceiul să întrebe la început ce carte ai citit. Cînd mi-a venit rîndul, i-am răspuns: „Logica lui Croce și Sistema di Logica come teoria del conoscere a lui Giovanni Gentile". Profesorul m-a privit cu interes. „Dar nu pot spune că am înțeles tot ce am citit", am adăugat prudent. „Nici eu nu pot spune asta", m-a consolat Nae Ionescu. Și după ce m-a lăsat să spun ce am înțeles din sistemul de logică al lui Gentile, asigurîndu-mă că, pentru vîrsta mea, „nici nu e așa de rău", mi-a pus această întrebare: „Dumneata cunoști povestea cu Newton, stînd în grădină și descoperind legea gravitației universale, după ce a văzut cum cade un măr. Ce operație logică s-a întîmplat în mintea lui, care i-a permis să înțeleagă că mărul acela, adică un obiect particular, ilustrează o lege universală?"

După cîteva secunde i-am răspuns că nu pot răspunde pe loc, dar dacă îmi dă răgaz poate am să mă apropii de soluție. „Nu e nici o grabă", m-a încurajat el. „Am citit de curînd o carte a lui Lucian Blaga, Fenomenul originar", am început eu. Profesorul a clătinat mulțumit din cap: „Ești pe drumul ăl bun", mi-a răspuns. „Mergi înainte".

I-am spus ce m-a impresionat în faptele citate și interpretate de Blaga. Anumite minți văd elemente de unitate în natură sau în cultură, văd ceea ce e esențial fundamental, și asta le îngăduie să descopere structurile.... „Ăsta e răspunsul, m-a întrerupt Nae Ionescu. E vorba de o structură. Operația logică efectuată în mintea lui Newton asta a făcut: a surprins structura fenomenului gravității universale."

S-a uitat apoi lung la mine. Nedormit, cu ochii împăienjeniți sub lentilele groase ale ochelarilor, netuns, neglijent îmbrăcat, nu arătam prea atrăgător. „Acum vine vacanța, a adăugat el, mai uită-te și la cer. Ce-ai de gînd să faci vara asta?" „Urc pe Bucegi, și de acolo pe Piatra Craiului".

Nae Ionescu păru oarecum surprins de răspunsul meu. Probabil că îi era greu să mă vadă cățărîndu-mă pe Piatra Craiului.

„Bună idee, vorbi în cele din urmă. Dar urcă-te fără cărți".

(...)

Așa cum vedeam eu lucrurile, deosebirile între „generația tînără” și cele care o precedaseră se datorau în primul rînd faptului că înaintașii noștri își realizaseră misiunea lor istorică: întregirea neamului. Dar dacă războiul mondial îngăduise României să reintegreze fruntariile ei reale, pentru ideologia oficială occidentală războiul constituise o teribilă contradicție. Mitul progresului infinit, credința în rolul decisiv al științei și industriei, care trebuiau să instaureze pacea universală și justiția socială, primatul raționalismului și prestigiul agnosticismului - toate acestea se spulberaseră pe fronturile de luptă. „Iraționalismul”, care făcuse posibil și nutrise războiul, se făcea acum simțit și în viața spirituală și culturală occidentală; reabilitarea experienței religioase, numărul impresionant de conversiuni, interesul pentru pseudo-spiritualități și gnoze orientale (teozofia, neobuddhismul, Tagore etc.), succesul suprarealismului, voga psihanalizei etc. Criza în care intrase lumea occidentală îmi dovedea că ideologia generației războiului nu mai era valabilă. Noi, „generația tînără”, trebuia să ne găsim rosturile noastre. Dar, spre deosebire de înaintașii noștri, care se născuseră și trăiseră cu idealul reîntregirii neamului, noi nu mai aveam un ideal de-a gata făcut la îndemînă. Eram liberi, disponibili pentru tot felul de „experiențe”. În credința mea de-atunci, „experiențele” acestea nu erau menite să încurajeze dilentantismul sau anarhia spirituală. Ele ni se impuneau printr-o fatalitate istorică. Eram prima generație românească necondiționată în prealabil de un obiectiv istoric de realizat. Ca să nu sombrăm în provincialism cultural sau în sterilitate spirituală, trebuia să cunoaștem ce se întîmplă, pretutindeni în lume, în zilele noastre.

Am început deci să discut ce mi se întîmplase mie, „experiențele” mele, cărțile, teoriile, gnozele, care mă tulburaseră și-mi dăduseră de gîndit. Am scris despre dilentantismul lui Gourmont, despre teozofie, antropozofie, despre gnozele neoorientale, apoi despre restaurarea metafizicii, despre feluritele experiențe mistice, despre ofensiva catolicismului, despre istorism și am încheiat Itinerariul spiritual cu un foileton despre ortodoxie. Era destul de superficial, pentru că știam prea puțin și înțelegeam încă și mai puțin. Dar avea meritul că nu era dogmatic, nici programatic. Spuneam doar că pentru o parte din „generația tînără” ortodoxia ar putea constitui o concepție totală a lumii și a existenței și că fenomenul acesta, dacă se va realiza, va fi un fenomen nou în istoria culturii românești moderne.

Acest Itinerariu spiritual a avut darul să pasioneze pe mulți din generația mea. Șerban Cioculescu l-a comentat critic, dar cu o extremă simpatie, în „Viața literară”. Și el, și Mircea Vulcănescu, și Paul Sterian se întorseseră de la Paris în toamna anului 1927 și, datorită Itinerariului spiritual, i-am cunoscut pe toți. Cu Mircea Vulcănescu aveam să mă leg tot mai mult în anii următori. De-abia stînd de vorbă cu Mircea Vulcănescu și Paul Sterian am înțeles cît eram de ignorant în ce privește creștinismul răsăritean și tradițiile religioase românești, ca să nu mai vorbesc despre „experiența ortodoxă”, pe care nu o aveam deloc. Ortodoxia mi se părea prețioasă pentru români, pentru că era acolo, și era acolo de mult, făcînd parte din istoria și cultura românească. Personal, deși mă simțeam atras de această tradiție, nu o trăiam. Atunci, la 20 de ani, abia mă descătușasem de consecințele scientismului și agnosticismului din adolescență. Mă luptam încă cu o seamă de dificultăți și ispite, a căror istorie o voi scrie mai tîrziu.

Cît eram de departe de concepția ortodoxiei pe care o împărtășeau Nae Ionescu, Mircea Vulcănescu sau Paul Sterian am înțeles cînd, întrebîndu-l ce crede despre finalul Itinerariului spiritual, Profesorul mi-a spus: „Cred că te înșeli. Dumneata spui că te naști catolic sau protestant și devii ortodox. Eu cred că tocmai dimpotrivă: poți deveni catolic sau protestant, dar că, dacă ești român te naști ortodox. Ortodoxia e un mod firesc de a fi în Lume, pe care îl ai sau nu îl ai, dar pe care anevoie ți-l poți construi. Nu prea văd cum, născîndu-te român, te-ai putea converti la ortodoxie, deși înțeleg perfect procesul prin care te convertești la catolicism. Dar la dumneata cred că e vorba de altceva: dumneata consideri ortodoxia ca un liman la care speri să te reîntorci după o serie de aventuri pe mare. Dar la liman nu te întorci de bună voie, ci numai cînd scapi dintr-un naufragiu, așa că dorința de a te reîntoarce la liman e aproape o fatalitate. Pentru dumneata, existența înseamnă, în primul rînd, o serie de aventuri spirituale; cred că te înșeli, dar asta n-are importanță. Important e numai ce vei face dumneata, ce vei crea dumneata, înainte și după ce vei înțelege că te înșeli...”

(...)

Mircea Eliade – Memorii, vol. I (1907-1960), Editura Humanitas, Bucureşti, 1991

X

75. Cântec

de George Coşbuc

Ţară – avem şi noi sub soare,
Şi-o rîvnesc duşmani destui,
Dar prin vremi asupritoare
N-am lăsat-o nimănui.
E bogată,zici! Vezi bine,
E bogată, căci în ea
Multe inimi sînt, străine,
Şi-i frumoasă, că-i a mea.
Dacă-i mică, nu-i de-ocară,
Căci viteji în ea mai sînt,
Şi-apoi şi la noi în ţară
Creşte fierul din pămînt:
Cînd voim, îl ştim culege,
Ştim cum să izbim cu el
Cînd duşmani lipsiţi de lege
Vin spre noi cu gînd mişel.

Steag avem şi noi, străine,
Şi-l iubim cu jurămînt.
Ziua răului cînd vine,
Ce frumos se zbate-n vînt!
E frumos şi steagul vostru,
Dar pe-al nostru de-l privesc
Tot mai mîndru este-al nostru,
Şi mai sfînt, că-i românesc.
Rupt de-asprimile furtunii
Răscolite de duşmani,
L-au purtat cinstit străbunii
Prin atît amar de ani.
De ne cheamă azi la moarte,
Vesel mergem la război:
Să dea Domnul să ni-l poarte
Şi nepoţii tot ca noi!

Ştim şi noi o lege sfîntă,
Şi de-un veac de ani acum
Stăm cu ochii tot spre ţintă,
Mergem tot pe-acelaşi drum.
Pentru sfînta lege-a crucii,
Pentru limba ce-o vorbim:
Ce de-oţel pe săbii lucii
Pus-am noi de cînd trăim!
Ştie Dumnezeu de-i bine
Ori de facem vreun păcat –
Dar noi ştim c-aşa e bine
Să ţinem ce-am apucat.
Pentru lege, pentru limbă,
Noi cu gura prindem foc:
Numai vîntul se tot schimbă,
Însă munţii stau pe loc.

Sînt şi neamuri mai cu nume,
Mai vestite la război;
Or fi multe poate-n lume,
Cîte n-au ajuns la noi.
Dar noi ştim ce ne-nvăţară
Cei ce-au fost, şi cînd rostim
Vorba sfîntă „neam" şi „ ţară"
Noi, străine, tresărim.
Pentru cel ce ne iubeşte,
Tot ce-avem noi dăm cu drag,
Dar cînd neamul ni-l huleşte
Şi vrăjmaş ne vine-n prag,
Mii de oşti cu el s-aducă:
Noi sîntem romîni destui –
Cînd de piept cu noi s-apucă,
Aibă-l Ceru-n mila lui!

X

76. Mircea Eliade - Memorii

Probabil că aceste conferințe la Radio – multe din ele publicate în 1934 în volumul India – au contribuit considerabil la popularitatea mea. Cînd Ionel Jianu m-a invitat să vorbesc la „Fundația Carol I” despre Rabindranath Tagore, în ciclul de conferințe al grupării „Forum”, pe care o organizase el, sala era arhiplină. Am vorbit fără note și, din păcate, nepregătit – dar succesul a fost cu atît mai mare. M-am lăsat oarecum purtat de „inspirație”, am evocat nopțile fierbinți ale Bengalului, arborii încărcați cu licurici din Chandernagore, întîlnirile și convorbirile cu poetul la Shantiniketan. Nu cred că publicul a învățat prea multe, dar fără voia mea îl purtasem pînă în preajma lui Tagore – și entuziasmul n-a mai cunoscut margini. De atunci am fost necontenit invitat să vorbesc despre India.

La ieșire, printre atîția alți prieteni, mă aștepta Constantin Noica. Mi-a atras atenția, cu zîmbetul lui pe jumătate blînd, pe jumătate ironic, că pronunțasem greșit anumite cuvinte; spusesem, bunăoară, „armoniat”. Pe Noica îl știam de mult, din liceu. Dar cum eram cu trei sau cu patru ani mai în vîrstă (el intrase la Universitate în toamna cînd eu plecasem spre India), nu apucasem încă să ne împrietenim. Îmi scrisese cîteva scrisori la Calcutta, care mă entuziasmaseră. Băiatul sfios pe care-l lăsasem la plecare se maturizase neașteptat de repede. Curînd după întoarcerea mea aflasem de la prieteni comuni experiențele universitare ale lui C. Noica. În primul an urmase neregulat cursurile și citise, la întîmplare, ce-i căzuse în mînă; era pe atunci, cum mărturisea el, zîmbind mai tîrziu, „monden”. Îi plăcea să danseze și nu lipsea de la nici o petrecere. După încheierea anului, în vară, își dădu seama că nu se alesese cu nimic. S-a hotărît atunci să-și organizeze viața și studiile într-un chip inteligent. Cum spunea el, „nu știm decît ceea ce învățăm”. S-a hotărît, deci, să învețe temeinic filozofia. Și-a întocmit un program și s-a ținut de el pînă la doctorat. Cînd, toamna, s-au redeschis cursurile, Dinu Noica era acolo, în prima bancă (venise cu o jumătate de ceas mai devreme, ca să-și poată alege locul cel mai

bun), cu caietul de note pe genunchi. A urmat cu o neclintită regularitate cursurile pe care le alesese. Se apucase să învețe grecește și citea, în fiecare zi, un anumit număr de ore, un clasic al filozofiei. Așa a citit de patru ori Critica Rațiunii Pure. Nu mai citea ca să se informeze, ci ca să înțeleagă, să învețe cum filozofau cei mari – Platon, Aristotel, Kant, Hegel.

Își pregătea acum licența cu P.P. Negulescu, dar nu avea de gînd să plece pentru doctorat în străinătate. Pe de o parte, pentru că, spunea, mai avea de învățat în țară; pe de altă parte, pentru că plănuia să se căsătorească, în curînd, cu Wendy Muston. De toate acestea aveam să aflu mai tîrziu, cînd începusem să ne împrietenim. Atunci, în seara conferinței despre Tagore, se mulțumise să-mi facă unele observații stilistice. Cred că venise însoțit de un coleg de Universitate, un tînăr din Sibiu, blond, cu părul zburlit pe frunte, Emil Cioran. Îmi aduc aminte că i-am revăzut curînd, în primăvara aceea, la mine în mansardă, împreună cu alți prieteni.

(...)

Pe nesimțite venise luna mai și, cînd, la căderea serii, mă întorceam acasă, parcă toată lumea ar fi fost a mea. Mă opream întotdeauna la „Cuvîntul”, să-l văd pe Nae Ionescu. Mă împrietenisem cu Mihail Sebastian și Gh. Racoveanu și mîncam adesea împreună. Duminica după-amiază se făcuse obiceiul să ne adunăm la Floria Capsali și Mac Constantinescu. Aveau o casă bătrînească în cartierul Crucea-de-Piatră, cu o grădină mare cît o livadă. Într-o parte a grădinii, Mac pregătise un teren pentru volei. Veneau cu regularitate – și destul de devreme, ca să joace volei – soții Polihroniade, Vulcănescu, Sterian, împreună cu Dan Botta, Petru Comarnescu, Mihail Sebastian, Haig și Marietta Sadova. Dar în fiecare duminică apăreau figuri noi: Mărioara Voiculescu cu băiatul ei, magistrat, Lily Popovici, Hary Brauner, Sylvia Capsali, Gabriel și Adrian Negreanu și mulți alții. Venea adesea Nina Mareș, care locuia o odaie, la ultimul etaj, în același imobil din Pasajul Imobiliara, unde se afla „Cuvîntul”, și cu care ne împrietenisem toți. Lucra atunci la Societatea Telefoanelor. Era mică, blondă, bună camaradă și, deși am aflat mai tîrziu că ducea o viață grea, rîdea întotdeauna, era discretă, nu vorbea de necazurile ei. Se împrietenise mai ales cu Mihail Sebastian și îi dactilografia manuscrisele nuvelelor – pagini

mărunt scrise, cu multe ștersături, pe care nici un tipograf n-ar fi fost în stare să le descifreze.

Serile mergeam să mîncăm cu toți într-una din cîrciumile din cartier. Uneori eram mai mulți de douăzeci. Și poate pentru că veneam din lumi apropiate, dar diferite – teatru, plastică, dans, gazetărie, literatură, filozofie – ne înțelegeam foarte bine. Cînd i-am vorbit lui Nae Ionescu despre întîlnirile și mesele noastre, s-a minunat și ne-a invidiat. În tinerețea lui, spunea, nu apucase asemenea intimitate între artiști, gazetari și cărturari. Îl interesa mai ales faptul că se întîlneau pictori, ca Mac Constantinescu, Marcel Iancu, sculptori, ca Milița Pătrașcu, artiste, ca Lily Popovici, Sorana Țopa, Marietta Sadova, Marieta Rareș, Mărioara Voiculescu – și scriitori, filozofi, muzicieni. „Va trebui să inventați un nou limbaj, îmi spunea. Dar, cum îl aveți cu voi pe Mircea Vulcănescu, o să reușiți...”

(...)

Maitreyi a apărut la începutul lui mai, cu o superbă copertă: un cap de indiană tînără, inspirat după o frescă de la Ajanta. Primii cititori au fost entuziasmați. Mihail Sebastian a scris în „Cuvîntul” un foileton delirant. Puținii prieteni care cunoșteau povestea erau oarecum derutați de indiscreția mea, dar pînă la urmă se lăsaseră prinși de calitatea literară a confesiunii. Era, de altfel, moda literaturii „autentice”, a romanelor autobiografice. Maitreyi a fost lăudată de totalitatea criticilor. Singurul care nu i-a consacrat un foileton a fost G. Călinescu. Dar mai tîrziu, în Istoria literaturii române, a recunoscut că sînt creatorul „romanului exotic” românesc. Dintre prieteni, numai Mircea Vulcănescu a fost mai puțin entuziasmat. Nu pentru că nu i-ar fi plăcut romanul, ci pentru că, așa cum mi-a mărturisit-o, „nu ai ce spune despre el. E o carte transparentă, fără enigme; spune tot și după ce ai citit-o nu mai poți adăuga nimic, nu poți comenta”. Spre deosebire de Isabel, care-l încîntase prin mulțimea enigmelor și varietatea simbolismelor.

După vreo două săptămîni, Isaia Răcăciuni m-a chemat la editură să-mi spună că, spre marea lui uimire, vînzarea merge destul de prost. Poate că cititorii ezită din cauza titlului, a adăugat. Nu știu cum să-l pronunțe și le e rușine să intre într-o librărie și să ceară o carte arătînd-o cu degetul... Pe de altă parte, recunoștea Răcăciuni, n-a întîlnit un singur cititor care să nu fie entuziasmat. Liviu Rebreanu, bunăoară, cumpărase nu știu cîte exemplare și le

împărțise prietenilor și cunoscuților. Apăreau necontenit cronici extrem de favorabile, totuși cartea își făcea drum exclusiv prin propaganda orală a puținilor, dar entuziaștilor, cititori. Am înțeles asta la „Săptămîna Cărții”, care se organizase atunci pentru întîia oară, la începutul lui iunie. Trecuse o lună de la apariție și, după cîte îmi spusese Isaia Răcăciuni, se vînduseră doar vreo 6-700 de exemplare. Asta însemna o mie și mai bine de cititori, interpreta el, „cititori entuziaști, care vor face propagandă”. Într-adevăr, încă din prima zi a „Săptămînii Cărții”, am văzut îndreptîndu-se spre masa unde mă aflam, gata să semnez exemplare, un grup compact de cumpărători. Cîteva ceasuri în urmă, Isaia Răcăciuni a trebuit să trimită curierul la magazie, să mai aducă încă o sută de volume. Începînd de a doua zi, standul unde se vindea și autografa Maitreyi era cel mai îmbulzit. Ediția s-a epuizat la sfîrșitul lui iunie și chiar în vara aceea cartea a fost retipărită și epuizată. Ediția a III-a a apărut în toamnă. Pînă la Crăciun se vînduseră aproape 10.000 de exemplare. Mulți îmi preziceau că voi ajunge tot atît de „popular” ca și Ionel Teodoreanu sau Cezar Petrescu. Dar cărțile pe care aveam să le public, într-un ritm tot mai precipitat, în anii următori, aveau să corecteze sever această popularitate.

Puțin timp după apariția romanului, mi-am susținut teza de doctorat. Îmi aduc aminte că președintele comisiei, Dem. Gusti, care era și ministru al instrucției și artelor, m-a felicitat înainte de a se încheia ședința și s-a retras, pentru că „era atașat de Maiestatea Sa”. P.P. Negulescu mi-a făcut cîteva observații în legătură cu filozofia Samkhya, care m-au iritat. Am regretat ani de zile după aceea că i-am răspuns cu o violență pe care bătrînul meu profesor n-o merita. E drept că nici el nu m-a uitat. În timp ce Posescu, elevul lui favorit, primea summa cum laude, mie mi s-a decernat magna cum laude. Și de cîte ori în anii următori vreunul din profesori propunea în Consiliu să mi se creeze o conferință de sanscrită sau de istoria religiilor, P.P. Negulescu se împotrivea cu îndîrjire. Comisia însă m-a dezlegat de obligația de a publica versiunea românească pe care o prezentasem, și mi-a îngăduit să public, în limba franceză sau engleză, teza mea originală. Asta însemna că trebuia să mă apuc de lucru. Dacă aș fi publicat versiunea engleză, aș fi avut, în România, foarte puțini cititori. Trebuia, deci s-o traduc în franțuzește, și cum nu mă încumetam s-o traduc singur, am fost nevoit să caut ajutoare. Refacerea, completarea, traducerea au durat doi ani.

*

La sfîrșitul lui iunie eram doctor în filozofie, fusesem oficial însărcinat cu suplinirea unui curs și unui seminar la catedra lui Nae Ionescu, și eram un „scriitor celebru” și chiar bogat pentru că, în afară de premiu, încasasem drepturile de autor pe prima ediție din Maitreyi, 36.000 de lei. (Un conferențiar universitar primea pe atunci între 12 și 15.000 lei). Ar fi trebuit să fiu mulțumit.

(...)

Mircea Eliade – Memorii, vol.I (1907-1960), Editura Humanitas, Bucureşti, 1991

X

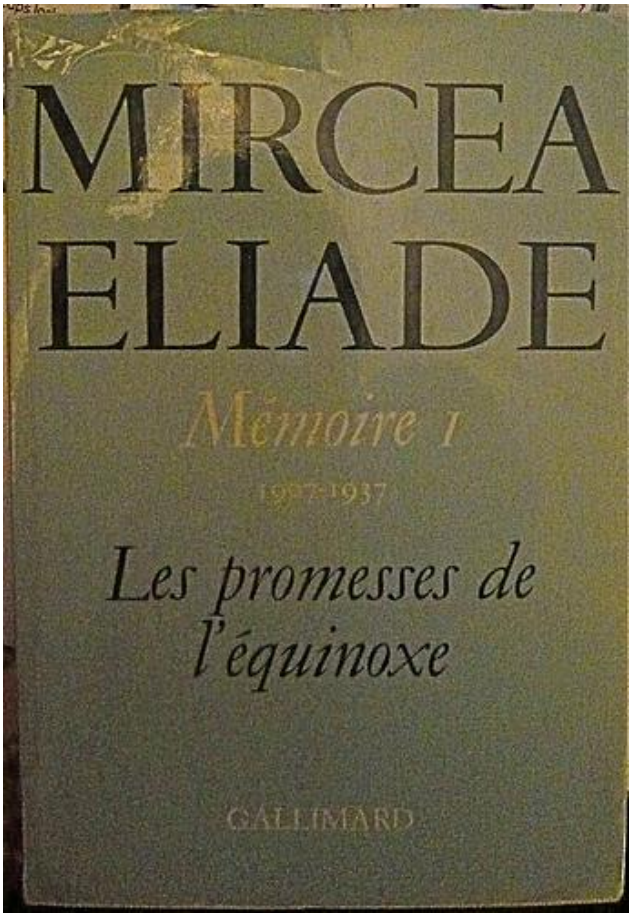

77. Dorința

de Octavian Goga

Departe-aş vrea de-aici să vii,
În alte lumi senine,
În dimineaţa de Florii
Să mă cunun cu tine.

Să ne-aşezăm în sat la noi,
S-avem în deal o casă,
Să fiu cel mai cuminte-n sat,
Şi tu, cea mai frumoasă.

Să vie şi mama la noi,
Că-i necăjită tare,
Să aibă tihn-un an ori doi,
Ori cît pămînt mai are.

Acolo să trăim în munţi
De cât trai avem parte,
Sătenii seara să-i adun
Şi să le spun din carte:

Că sunt din neam împărătesc,
Din ţară-ndepărtată,
Că tot pământul rotogol
Era al lor odată...

Şi că azi oamenii-nvăţaţi
Aşteaptă să se nască
Un tânăr crai coborâtor
Din legea românească.

Copiii noştri să-i înveţi
Tu: Crezul... Născătoarea...
S-ajung să-i văd cântând pe toţi
În strană, sărbătoarea.

Atunce, împăcat cu rostul

Acestei lumi deşerte,
Să mor, să-mi zică satu-ntreg
Un: „Dumnezeu să-l ierte!”

Iar popii nostru-ntâmplător
Vreun oaspe-atunci să-i vie:
„Pe cine-ngropi, părinte, azi?”
„Pe-un om de omenie!...”

X

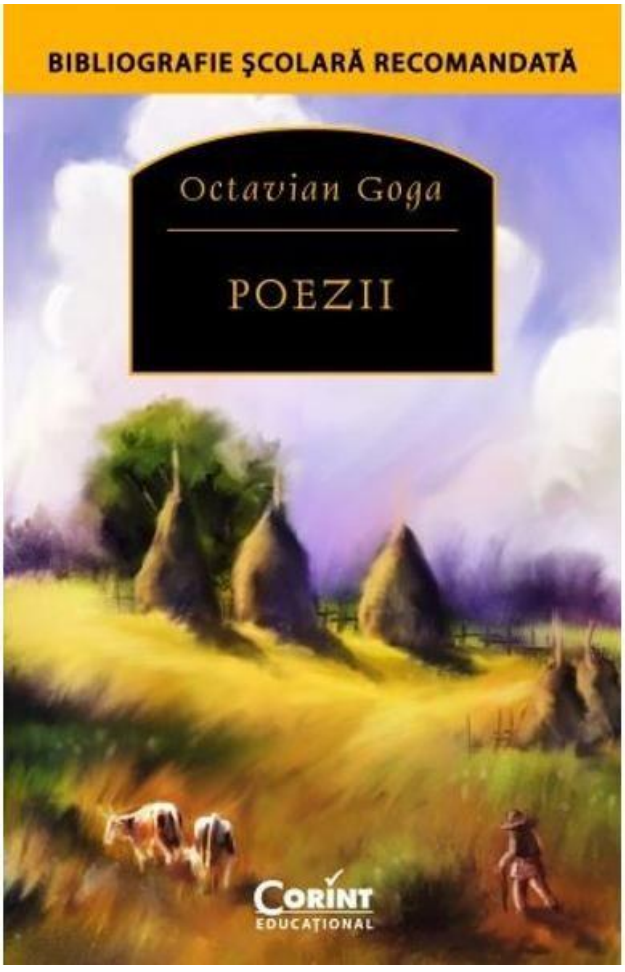

78. Punând cartofi...

de Marin Sorescu

Punând cartofi în Peștera Muierii,
Țăranul ară pietrele încet,
Cu doi căluți scăpați de la decret,
Dar prigoniți de-ntârzierea verii.

Pe crengi uscate cântă cucul, biet!
Și lui i se mai umblă la criterii,
E prea monosilabic, prea discret
Și nu mobilizează pompierii.

Și-n chei, Oltețul repede, cum taie
În roca dură, drumul lunecos,
Un geamăt lung auzi din măruntaie:

Nu poate să mai rabde, înconvoaie
Acest pământ al patriei mănos
Durerea lumii-ajunsă pân' la os.

X

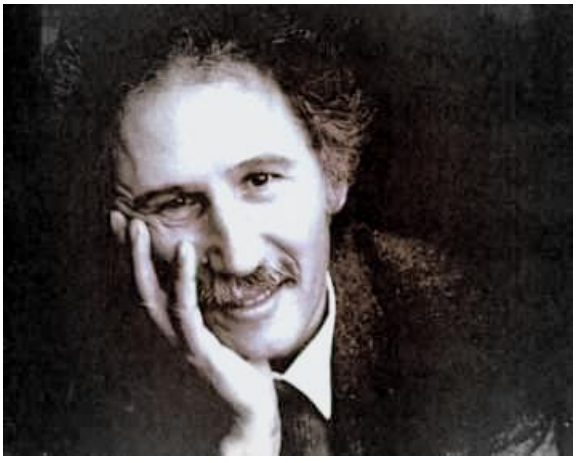

79. Muzeul petrolului

Muzeul Petrolului poate fi oricând o metaforă. Fiindcă între arteziana cu păcură, care a făcut cunoscut în lume fabulosul tezaur al subcarpaţilor româneşti, şi instalaţia de foraj la mare adâncime sau procedeul de recuperare din zăcământ a ultimei picături de ţiţei, care – ambele – au consolidat tehnicii româneşti locul doi în ierarhia mondială a tehnicii de extracţie a petrolului, se află înscrisă cu litere de sânge o semnificativă pagină din istoria ţării ale cărei bogăţii i-au uzurpat, paradoxal, dreptul la demnitate. În fond, istoria petrolului românesc poate fi o alegorie a devenirii unui neam de oameni pe drumul imposibilului parcurs pentru a deschide noi orizonturi vremurilor.

Cei din Lopătari-Buzău ştiu azi că focurile de nestins ce le încingeau pământul într-un brâu ţâşneau din răsuflarea ţiţeiului închis în adâncuri. Dar existase o zi în care tina arzândă înspăimânta. Cine putea crede în ultimele secole ale celeilalte ere că subsolul ascunde misterul care va fascina spiritul şi va răscoli lăcomia omenească? Pe atunci, Herodot consemna calm folosirea bitumului ca mortar la ridicarea zidurilor vestitei cetăţi a Babilonului. Atât.

În primele secole ale erei noastre Sucidava era luminată cu bitum şi în cetăţile greceşti de pe malul Pontului Euxin se depozitau amfore cu păcură. În prima zi a vieţii ei numele păcurii a fost sinonim cu cel al luminii şi căldurii. Apoi, a devenit detaliu topografic: „Io, Basarab Voievod dă domnia mea sfintei monastiri a jupânului Drăghici din Cricov, ca să-i fie satul Secăreni... însă pe unde au hotărnicit doisprezece boieri... iar hotarul să se ştie... şi din locul cu răchiţi peste dâmb de Păcuri astfel de la păcuri în sus pe drumul săpat”.

În jurnalele unor călători străini se făceau descrieri amănunţite asupra locurilor unde se afla şi se exploata păcura. Era, se spune, o simplă colectare din gropi şi şanţuri, plasate în aval de aflorismentele ce existau în zona subcarpatică. Se „licărea” în găleţi şi hârdaie o păcură groasă – pentru că în contact cu aerul, ţiţeiul îşi pierde o mare cantitate din gazele dizolvate şi se îngroaşă – pentru ca apoi, când gropile au secat, să se sape băi şi puţuri. În 1857, când la Ploieşti se deschidea prima fabrică de „gazu” din lume, iar Bucureştiul devenea primul oraş în care iluminatul public se făcea cu

petrol lampant, se scoseseră din pântecul pământului două sute şaptezeci şi cinci de tone de ţiţei.

„Toată Europa – scria economistul Dionisie Pop Marţian – şi-a aţintit ochii asupra noastră, toate comunicările din viaţa socială a teritoriului sunt căutate. Călători de toate naţiile au venit să ne studieze izvoarele averei noastre şi lăcomia lor este cauza feluritelor îngrijiri de viitorul ţării. Nici poate fi altrăminte, căci astăzi nemaiputându-se practica cucerirea ţărilor prin asalturi de arme, statele influenţătoare trămit înainte industria şi comerciul, ca să le pregătească drumul pentru o ocaziune mai favorizatoare. Deci de vom scăpa de dependenţa politică ni se pregăteşte alta, economică."

Şi a avut dreptate? În urma misionarului, a diplomatului şi a omului de ştiinţă străin a venit afaceristul. Extracţiei manuale i-a fost substituită extracţia mecanică. Păduri de sonde au acoperit imediat dealurile Prahovei, Dâmboviţei, Moineştiului şi Buzăului. Capitalul german prin Deutsche Bank, cel olandez prin Nederlandsche Petroleum Maatschappij, cel american prin Standard Oil sau cel anglo-olandez prin Royal-Dutch-Shell, îşi impun controlul şi decid asupra industriei petroliere româneşti. Petrolul ia drumul marilor depozite ale metropolelor occidentale. În 1900 se extrag două sute cincizeci de mii de tone.

Primul război mondial. La cererea aliaţilor şi sub garanţia că vor despăgubi statul român, a început distrugerea sondelor, rafinăriilor şi a stocurilor de ţiţei. Gheorghe Ravaş în a sa Istorie a petrolului românesc, consemnează: „...au fost astupate peste o mie cinci sute de sonde, au fost incendiate o mie de puţuri, au fost aruncate în aer rezervoare cu o capacitate de peste o sută cincizeci de mii metri cubi, au fost distruse peste şaizeci de rafinării. O cantitate uriaşă – opt sute de mii de tone – de benzină şi petrol lampant a fost incendiată. Numai la rafinăriile din Ploieşti au fost date pradă focului şase sute de mii de tone de produse petroliere. Totalul distrugerilor a fost evaluat la şase sute milioane lei aur, din care două sute milioane reprezentau valoarea stocurilor de ţiţei şi produse incendiate." Problema despăgubirilor a fost tergiversată.

Petrolul renăscu însă din propria-i cenuşă. Straturile erau mai bogate şi mai productive. Erupţii accidentale deveneau adevărate performanţe de producţie. La 5 noiembrie 1924 sonda 207 de la Runcu a Societăţii Româno-Americane erupea cu un debit apreciat în momentele sale maxime la trei sute de vagoane în douăzeci şi patru de ore. Cu un an înaintea crizei economice din 1929 – 1933 în România existau două sute de societăţi petrolifere. În 1934, însă, numai şaisprezece întreprinderi deţineau şaptezeci şi doi la sută din totalul capitalului vehiculat în industria petroliferă, precum şi

nouăzeci şi patru la sută din totalul producţiei. Restul de şase la sută din producţie se împărţea între o sută de întreprinderi al căror capital reprezenta douăzeci şi opt la sută din totalul capitalurilor din această ramură. Concentrarea producţiei a dus la întărirea monopolului străin, la menţinerea unor preţuri ridicate şi obţinerea unor profituri maxime. „Steaua” şi „Astra română”, „Societatea româno-americană”, „Concordia” şi „Columbia”, legate într-un cartel, desfăceau produse destinate consumului intern prin societatea „Distribuţia”.

„Oil Packt” – convenţia româno-germană din 1940, care punea la dispoziţia maşinii de război petrolul la preţuri derizorii – a fost doar preludiul jafului dirijat din 1941 de „Continental Oil A.G.” – trust german cu drept de veto pe pământul României „aliate” – încheiat „con brio” de aviaţia americană.

Luminiţa Doja – Ţara dintre două columne, Editura Sport-Turism, Bucureşti, 1981

X

80. Aici

de Marin Sorescu

Sunt aici și nu sunt nicăieri,
Casa însăși e persecutată,
Să-și înalțe ziduri de tăceri
Și să stea cu ușa ferecată.

Noime, dodii, vorbe în doi peri,
Dulce-i spusa voastră-ngemănată!
Stai închis în tine, nu disperi,
Dar un corb îți spune „Niciodată”.

Nu mai e pe lume nicio rază,
E un secol orb ce delirează
Și s-a iscălit pe miezul pâinii...

Orice-aș spune, se interpretează,
Stă miliținanu-afar', de pază,
Și de limbă-ncearcă-a-mi trage câinii.

X

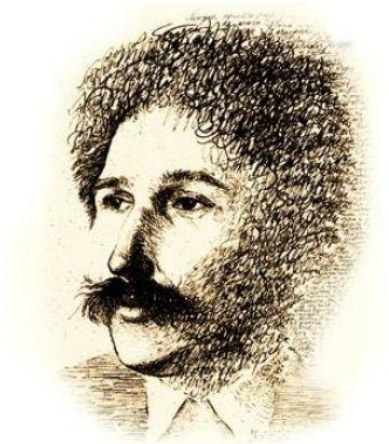

81. Petre Ţuţea - apologetul creştin, filozoful magistral şi gânditorul autentic - între Dumnezeu şi neamul său

Pe 6 octombrie anul 1902, în satul Boteni, Muscel, judeţul Argeş, s-a născut Petre Ţuţea. Întâi oficial şi diplomat la Ministerul Economiei Naţionale, mediatorul celui dintâi tratat economic între România şi URSS.

Prieten cu Mircea Eliade, Emil Cioran, Constantin Noica, Petre Pandrea; filosof creştin, membru activ al Mişcării Legionare, deţinut politic în regimul comunist, personalitate vestită şi renumită pentru ascuţimea şi acurateţea spiritului şi cuvântului său („Bătrâneţea şi alte texte", „Tratat de economie politică", „Comentarii la Platon", „Reflecţii religioase asupra culturii", „Filosofia nuanţelor", „Introducere mistică în filosofia modernă"). Cu alte cuvinte, economist, publicist, eseist şi filosof creştin, Petre Ţuţea este considerat ca fiind cea mai importantă personalitate a mişcării gândiriste. S-a născut în viaţa cea veşnică şi cerească la data de 3 decembrie 1991, într-o rezervă a spitalului „Cristiana" din Bucureşti, aşa încât, în iarna acestui an (2011 – n.n.) se vor împlini 20 de ani de la mutarea sa la veşnicele lăcaşuri.

Despre el vorbind puţin în paginile următoare vom observa şi constata că „Scriind, şi-a pierdut legenda", spunea Constantin Noica despre Petre Ţuţea, pe la începutul anilor `60. Asta înseamnă faptul că Petre Ţuţea ar fi trebuit să rămână în legenda sa, aceea de exponent al oralităţii, unul din cei mai mari ai secolului. Dar Petre Ţuţea nu şi-a dorit el oare, prea multă vreme poate, ca Socrate, cu care a fost des asemuit, această legendă? A scrie înseamnă a domoli gândul, a-l confisca în forme pe care nu întotdeauna le va şterge vântul cel bun, dar câte altele rămân în afara literei şi a cuvântului? Gândul potolit şi confiscat în forma prozaică a scrisului poartă în chip vădit semnul istoriei, însă nu are totodată şi încetineala acesteia. Oralitatea este însă vie, este comunicare ce duce la cuminecare (împărtăşire din cuvânt) şi comuniune şi lucrare deopotrivă, aşadar întemeiază. Petre Ţuţea: o personalitate complexă la care până şi flecăreala, cum o numeau unii, devenea spectacol de idei, sofisme, ca şi la anticul din porticele Atenei. Geniu oral, Socrate nu şi-a îngăduit să scrie până la moarte pentru că-l avea urmaş pe Platon. Exponent, şi el, de geniu al oralităţii, Petre Ţuţea a pierdut în cele din urmă pariul cu legenda: la bătrâneţe a început să scrie.

*

Temniţa comunistă, unde a avut revelaţia religiosului, mai exact a încarnaţiei lui Iisus Hristos sub suferinţă, l-a determinat să nu lase la o parte nimic din ceea ce este omenesc: nici chiar scrisul. Sub semnul imediatului la Petre Ţuţea se află mereu raportul religie-istorie, divin-uman. Pentru istorie a avut mai întotdeauna cuvinte grele, dar o accepta. Istoria, spunea el, este plină de oameni de stat, de conducători de oşti, de savanţi, de artişti, de inventatori, de exploatatori lacomi, de mişcări de mase, de sfinţi şi de infractori, la ordinul lui Dumnezeu. De aceea, popoarele care vor numai să facă istorie sunt supuse pieirii. Cultura filosofică, ştiinţa nu trebuie să slăbească sentimentul religios. Ştiinţa este seacă dacă nu este însufleţită de iubire, de pasiunea purităţii şi de setea de absolut. Citez, iarăşi, din „Întâmplări obişnuite”: „Nu mi se pare justă afirmaţia că excesele teologice usucă sentimentele, adică rădăcinile sufleteşti ale vieţii. Se poate spune mai degrabă că această sinistră ispravă o face prostia ştiinţifică”. Fireşte, săparea, oricât de departe, la temelia pe care s-a ridicat acest hibrid religios şi istoric, nu duce nicăieri. Orice demers aici este aporetic, te va îngropa, te va vârî în înfundătură. Şi atunci noi ce facem? se întreba un personaj din piesa evocată. Răspunsul lui Ţuţea este acesta: „Trăim. Eu nu suport soarele arzător al istoriei universale. Copacii nu trăiesc cu rădăcinile la soare. Doresc ca neamul meu să trăiască sub puterea protectoare a lui Dumnezeu. Pasiunea gloriei este copilărească. Un ţăran român care se roagă sub nuc, coboară prin actul lui veşnicia în viaţa trecătoare. Pe el rugăciunea îl pune în contact cu absolutul şi prin aceasta se purifică şi se întăreşte. În acest sens, haina umilinţei este expresia unei îndrăzneli nelimitate. Fapta lui este lipsită de conţinutul zgomotos al timpului. Pasionaţii istoriei numesc asta trăire sub istorie. Este mai exactă formula absenţei istoriei. Omul religios respinge terenul nisipos al devenirii. El este.” Dacă era întrebat ce meserie are, Petre Ţuţea răspundea că profesiunea lui este aceea de a fi român.

A fost mândru toată viaţa de naţionalismul său, care nu era şi un şovinism: cea mai mare minune a lui Dumnezeu – spunea el în clipele de exaltare – a fost aşezarea pe pământ a românilor. Nutrea convingerea că, dacă printr-un decret divin i s-ar anula calitatea de român, ar suferi ca de o stare ebrietoasă şi nu ar mai găsi, precum beţivul înveterat, drumul spre casă. Naţionalistul Ţuţea nu a fost şi rasist. În piesa de teatru „Întâmplări obişnuite”, toate personajele poartă spiritul şi spusele filosofului. Rasismul, spunea el, ar fi motivat de trei direcţii. Unii urmăresc întărirea neamului în vederea expansiunii, formula poporului ales justificând aici foamea de spaţiu şi bogăţie. Alţii, eugenic vorbind, interzic dreptul la procreere

degeneraţilor, suferitorilor de morb ereditar, motivându-se estetic şi economic. Şi în al treilea rând, paradoxalii, care folosesc argumentul milei. Am întâlnit, încheia el, foarte puţini care să fie îngrijoraţi de soarta speciei om. Era tributar clasei ţărăneşti din care îşi trăgea seva şi pe care se clădea conceptul său de om românesc. El zice: „Comunitatea ţărănească este o realitate organică.

Nu seamănă cu o adunătură informă (se poate observa şi aici că platonicianul din el avea oroare de topirea formelor) sau cu un azil de noapte. Sufletul ţărănesc are trăsături de o mare frumuseţe umană. Nu se poate vorbi de umanismul ţărănesc, fiindcă sufletul ţărănesc este incompatibil cu titanismul, sau cu însingurarea încărcată de deznădejde". Am putea spune că ne aflăm cu Ţuţea în faţa celui mai lapidar gânditor român. Un om care a vorbit enorm în viaţa lui a reuşit să rostească la sfârşitul ei lucrurile esenţiale despre Dumnezeu, om, moarte şi eternitate în cele mai puţine cuvinte. A vorbit despre om, dar întotdeauna despre om raportat la logica lui Dumnezeu, despre sfânt, erou şi geniu, idiot sau impostor, libertate şi egalitate (pe cea din urmă nu o suporta, spunea: „Nu poţi să-i pui pe aceeaşi scară pe Kant şi Iliescu"), despre cunoaştere şi adevăr, despre democraţie şi liberalism, despre comunism, despre rugăciune şi credinţă, despre revelaţie şi inspiraţie, despre politică, despre ştiinţă, despre creaţie, despre tehnică. A vorbit despre toate acestea într-un mod răspicat, gândul căzând de fiecare dată peste problemă cu o verticalitate categorică, în urma căruia adevărul se evidenţiază de la sine, părând să spună că, aşa simplu cum este, el nu are nevoie de cine ştie câte cuvinte pentru ca să poată apărea.

*

Toată concepţia filosofică a lui Petre Ţuţea stă sub această dimensiune a simplului şi a răspicatului, categorie de stil care deschide drumul deopotrivă către apariţia adevărului şi către formularea lui. Petre Ţuţea pare să redescopere pe cont propriu cele câteva adevăruri eterne în care stă lumea, această redescoperire sprijinindu-se la rândul ei pe o logică eternă, adică pe familiaritatea cu „logica lui Dumnezeu în mersul ei natural pe pământ". Aş adăuga la toate astea un mod firesc de raportare la lucrurile ultime, deopotrivă hâtru şi solemn, pe care îl provoacă şi înlesneşte originea sa ţărănească. Petre Ţuţea este ţăran din Muscel şcolit la Universitatea de la Berlin şi care, în mod esenţial, rămâne să se comporte cognitiv ca ţăran. Prin felul de a se exprima, Petre Ţuţea trimite cu gândul la un personaj al lui Ion Creangă, trecut prin experienţa lagărului comunist, convertit de cunoaşterea cultă a Bibliei şi de lectura temeinică a lui Kant. Aşadar, cine a fost Petre Ţuţea? Şi-a pus singur această întrebare. „Pentru că om de stat nu

am fost, profesor nu am fost, scriitor nu am fost, da' atunci – ce sunt? Că nici ultimul parazit care creşte în cutele societăţii nu sunt.

Pesemne că sunt cineva dificil de fixat." Într-adevăr, cineva dificil de fixat. Sigur este că a fost cineva inconfundabil. Nu şi-a vorbit niciodată de rău nici măcar torţionarii, pentru ca să nu jignească poporul român, că în interiorul lui s-au petrecut asemenea monstruozităţi. „La închisoare, grija mea a fost să nu fac neamul românesc de râs. Şi toţi din generaţia mea au simţit această grijă. Dacă mă schingiuiau ca să mărturisesc că sunt tâmpit, nu mă interesa, dar dacă era ca să nu mai fac pe românul, mă lăsam schingiuit până la moarte. Eu nu ştiu dacă vom fi apreciaţi pentru ce am făcut, important este că nu am făcut-o niciodată doar declarativ, ci că am suferit pentru un ideal. Este o monstruozitate să ajungi să suferi pentru un ideal în mod fizic."

*

Aşadar, ar fi putut, în stilul său inconfundabil, să afirme despre sine: Până şi un prost vede că sunt inconfundabil. Cum singur spune, Petre Ţuţea s-a revărsat în alţii. Când apele spiritului său s-au retras, ele au lăsat în urmă, cristaline, şlefuite de patimă, suferinţă şi inteligenţă, câteva sute de vorbe memorabile. Înţelese în dozajul lor corect, uneori cu doza necesară de umor, alteori rămânând de-a dreptul contestabile, ele pot să apere de amăgitori, de proşti şi uneori de excesul care stă la pândă în fiecare dintre noi. Dar mai presus de orice ele sugerează un lucru nespus de simplu şi de greu de obţinut: că a fi liber înseamnă a gândi totul cu mintea ta. Pentru că în acest caz chiar şi eroarea, aparţinându-ţi, este mai lesne suportabilă. Cu atât mai mult în aceste vremuri, în care lucrul cel mai teribil care ni s-a putut întâmpla a fost acela de a fi greşit (sau de a fi devenit victime), participând la erorile altora.

*

Şi iată câteva din cugetările veşnic memorabile, înţelepte şi mereu actuale ale lui Petre Ţuţea:

*Am avut revelaţia că în afară de Dumnezeu nu există adevăr. Mai multe adevăruri, zic eu, raportate la Dumnezeu, este egal cu nici un adevăr. Iar dacă adevărul este unul singur, fiind transcendent în esenţă, sediul lui nu este nici în ştiinţă, nici în filozofie, nici în artă. Şi când un filozof, un om de ştiinţă sau un artist sunt religioşi, atunci ei nu se mai disting de o babă murdară pe picioare care se roagă Maicii Domnului.

*O babă murdară pe picioare, care stă în faţa icoanei Maicii Domnului în biserică, faţă de un laureat al premiului Nobel ateu – baba este om, iar laureatul premiului Nobel e dihor. Iar ca ateu, ăsta moare aşa, dihor.

*Ateii s-au născut, dar s-au născut degeaba.

*Eu sunt iudeocentric în cultura Europei, căci dacă scoţi Biblia din Europa, atunci Shakespeare devine un glumeţ tragic. Fără Biblie, europenii, chiar şi laureaţii premiului Nobel, dormeau în crăci. Ştiinţa şi filozofia greacă sunt foarte folositoare, dar nu sunt mântuitoare. Prima carte mântuitoare şi consolatoare pe continent – suverana – este Biblia.

*Ce pustiu ar fi spaţiul dacă n-ar fi punctat de biserici!

*Cum să fie creatura creator? „Hai tată, să-ţi arăt moşia pe care ţi-am făcut-o când nu eram în viaţă.” Păi cum să fie creatura creator?

*Suveran faţă de natură, supus Divinităţii, nemuritor şi liber prin depăşirea extramundană a condiţiei sale – acesta este omul creştin.

*Iisus Hristos este eternitatea care punctează istoria.

*Binele şi răul sunt conceptele pedagogiei lui Dumnezeu faţă de oameni.

*Cărui bărbat nu-i plac femeile? În primul rând le iubeşti pentru farmecul lor, şi în al doilea rând le iubeşti pentru că fac oameni.

*Apariţia unui mare gânditor este pentru creier ca o baie pentru un om care a muncit, a asudat, s-a murdărit şi se spală. Gândirea este o „spălare” a creierului. Asta mă face câteodată să cred că gândirea nu este din creier şi că acest creier e numai un sediu. De ce gândirea nu e produsă de creier, care e numai un sediu? Fiindcă n-o produc toate creierele. Dacă inteligenţa ar fi produsul creierului, atunci între Goethe şi nea Ghiţă n-ar mai fi nici o diferenţă.

*Am auzit odată un profesor de la Politehnică; am avut impresia că asist la un balet de urşi. Dacă într-un salon, într-un colţ, unul fumează şi tace, ăla e inginer. Inginerul e practic, savantul nu e practic. Când i s-a spus lui Max Planck, creatorul fizicii cuantice, că

s-a mai găsit o aplicaţie, el a spus: care e, mă? Uite care. Ca să vezi, nici nu m-am gândit!

*Întrebat fiind cum înţelege gândirea, în formă pură sau în exemple, Nae Ionescu a răspuns: exemplele au fost lăsate de Dumnezeu pe pământ pentru ca ideile să fie sesizate senzorial şi de proşti.

*Nu se poate spune că mişcarea legionară n-a fost puternică! N-a avut rezultate pozitive fiindcă extremismele sunt greu suportabile. Nici fascismul italian n-a durat, nici naţional-socialismul german n-a durat şi erau similare cu mişcarea legionară. Deosebirea dintre ele şi mişcare este aspectul religios al mişcării legionare. Nici fascismul şi nici naţional-socialismul n-aveau caracter religios. Hitler era cu mituri germanice, Mussolini era ateu. Într-o întrunire, se spune, Mussolini s-a uitat la ceas şi a zis: Îi dau ultimatum lui Dumnezeu ca în câteva minute să mă trăsnească, dacă există! Şi apoi s-a uitat la ceas. Au trecut minutele şi a demonstrat că Dumnezeu nu există.

*Libertatea eu o asemăn cu o frânghie agăţată de undeva, de sus. Te poţi urca pe ea la cer, participând la actul mântuirii tale creştine, sau poţi să cobori în întuneric. Bipolaritatea libertăţii. După creştini, libertatea este vehiculul cu care poţi să cobori în întuneric, dacă eşti vicios. Infractorii sunt primitivii actuali, pentru că ei nu sunt adaptabili la morala zilnică şi o calcă fiind liberi. Am învăţat la închisoare că omul este un animal stupid, deoarece confiscă libertatea semenilor săi. Tiranul este un om absurd şi lipsit de ruşine. Nu îi e ruşine să îşi chinuie semenii. Oricum suntem captivi în univers. Ne ajunge această grozăvie. Dar să intensifici această captivitate până la nivelul puşcăriei – numai omul e capabil de asemenea nebunie.

*Cine slujeşte lui Cronos este obsedat de imaginea cimitirului.

*Omul este guvernat pe pământ de două morale: de morala dogmelor, care este creştină şi eternă, adică absolută, şi de morala normelor, care, ca morală laică, este construită pe puţinătatea şi imperfecţiunea omului. Morala laică nu poate fi desprinsă de morala absolută şi ea arată că omul se mişcă asimptotic la perfecţiune, pe care n-o poate atinge niciodată.

*Faţă de măreţia lui Iisus Hristos, Platon este un personaj mărunţel şi cuviincios. Pe Platon poţi să-l scuturi şi constaţi că

arhetipurile lui sunt filozofice, dar dacă muţi arhetipurile acestea în religia lui Iisus Hristos, devin modurile în care el vede divinitatea. Platon n-are divinitate, pentru că la el divinitatea este un simplu „demiurg”, ceea ce în greceşte înseamnă „meseriaş”.

*Pudoarea creştină este atât de pură, încât carnea eroticului creştin capătă pecetea spiritului, ceea ce până la creştini n-a realizat nimeni.

*Eu cred că războiul nu este făcut de oameni; e mult prea serios. Îl face Dumnezeu. Cum ne dă şi cutremure, ne dă şi război.

*Religia transformă poporul într-o masă de oameni culţi.

*Între un laureat al premiului Nobel care nu s-a idiotizat complet şi a rămas religios şi un ţăran analfabet nu există nici o diferenţă.

*Nivelul meu intelectual, chiar dacă sunt savant, nu depaşeşte nivelul unui popă obscur din Bărăgan. Pentru că preotul ăla, în ritualul lui din biserica aia din lemn sau piatră, stă de vorbă cu absolutul.

*Ştiinţa se mişcă asimptotic la absolut. Arta se mişcă asimptotic la absolut. Ştiinţa este sediul folosului şi arta este sediul plăcerii.

*În Ispita de pe munte – retro satana – Iisus spune: „Împărăţia mea nu este din lumea aceasta.'” Asta-i nemaiauzit! Du-te în împărăţia Lui cu trenul sau cu racheta, dacă poţi. Nu poţi! Înotăm în Univers ca mormolocii, şi lumea lui Iisus Hristos se situează transcendent ca-n Ispita de pe munte, în mod etern.

*Poarta spre Dumnezeu este credinţa, iar forma prin care se intră la Dumnezeu e rugăciunea. Rugăciunea e singura manifestare a omului prin care acesta poate lua contact cu Dumnezeu. Gândită creştin, rugăciunea ne arată că umilinţa înalţă, iar nu coboară pe om.

*Am spus eu odată că dacă un preot din Bărăgan, când se roagă, este Dumnezeu cu el, atunci preotul ăla înlocuieşte toată Academia Română.

*M-a întrebat odată Nae Ionescu ce cred despre evreul acesta, despre Pavel. Ştii ce i-am spus? – Ăsta nu-i om, domnule, este toată Mediterana.

*A fost întrebat un ţăran, în inchisoare: ce întelegi din tot ce spune Petre Ţuţea! Zice: nu înţeleg nimic, dar e o grozăvie!

*Vlad Ţepeş are meritul de a fi pus pe tronul Moldovei pe cel mai mare voievod român, pe Ştefan cel Mare. Cu armele! Are meritul că l-a şi bătut. Şi are mai ales meritul că a coborât morala absolută prin ţepele puse în cur la nivel absolut. Dormeai cu punga de aur la cap şi ţi-era frică să n-o furi tu de la tine. Ăsta-i voievod absolut, Vlad Ţepeş. Păi fără ăsta istoria românilor este o pajişte cu miei!

Material documentar întocmit de Drd. Stelian Gombos. Sursa bibliografică de referinţă este cartea: Petre Ţuţea, Între Dumnezeu şi Neamul Meu, ediţie îngrijită de Gabriel Klimowicz, Fundaţia „Anastasia”, Editura „Arta Grafică”, Bucureşti, 1992.

X

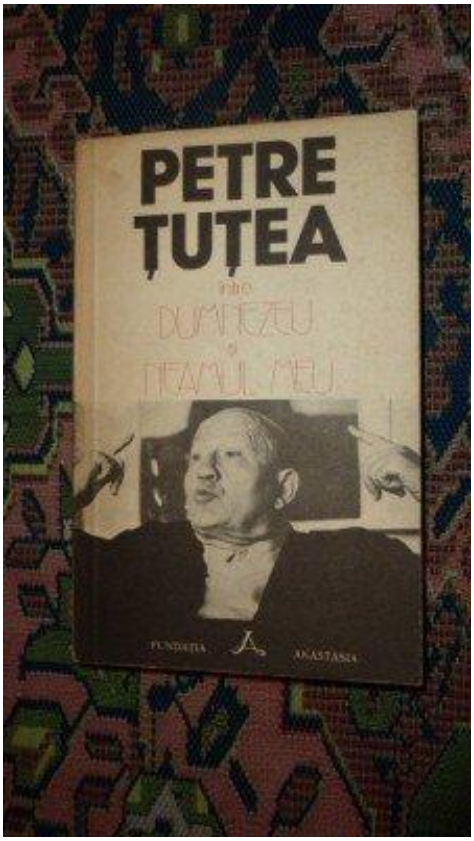

82. Rostogolire de ape

„**În mersul lor spre apus,** în vreme ce crestele vinete ale munţilor se ridică în zarea sudului, apele Oltului întâlnesc unele după altele satele acestui istoric ţinut. Fiecare dintre ele are un alt nume, dar în dreptul fiecăruia, colina cea mai înaltă care le domină se numeşte la fel: coasta furcilor. Un sat şi la marginea lui o colină, încă un sat şi încă unul, şi la marginea lor câte o colină, şi fiecare dintre ele poartă acelaşi nume: coasta furcilor. Mânându-şi apele spre apus, Oltul trece pe sub profilul lor întunecat, legându-le una de alta, ca pe nişte mărgele negre la gâtul, de atâtea ori însângerat, al acestui tragic ţinut.

Numele lor vine din trecut, din vremea iobăgiei. Atunci, la marginea fiecărui sat era colina pe care se înălţau spânzurătorile, şi niciodată nu trecea prea mult până ce se iveau stolurile de corbi, rotindu-se deasupra. Corbii aceştia parcă mai zboară şi acum în mintea oamenilor, când ieşind din casă, coasta furcilor le stă deodată drept în faţă, dominând tot satul şi nelăsându-l să uite.

La umbra acestor tragice coline şi-au dus satele de pe dreapta Oltului viaţa, generaţii de-a rândul. Cei care le privesc acum, întunecate încă, ştiu că atâţi strămoşi ai lor le-au urcat pentru ultima oară, cu mâinile legate la spate. Această soartă o aveau tâlharii, dar tâlhari erau toţi cei care credeau că orânduirea de atunci a lumii nu mai poate fi îndurată. Erau vremurile groaznice ale iobăgiei.

Mii de oameni s-au clătinat în furcile stăpânirii, zile întregi, până ce corbii şi ciorile le terminau carnea de pe oase. La marginea fiecărui sat, pe colina cea mai înaltă, simplu şi tragic numită coasta furcilor. Oamenii se năşteau şi trăiau tot timpul sub umbra ei, care se întindea peste tot satul, acoperindu-le ochii, gândurile, respiraţia, ca un uriaş coşmar al vieţii lor, pe aceste zbuciumate şi chinuite pământuri.

În lungul acestei tragice înşiruiri de coline, pe la picioarele dealurilor acoperite de spânzurători, pe sub privirile împietrite ale iobagilor, o apă trecea mereu, liberă să meargă dintr-o zare în alta. Iar oamenii şi-au luat-o martoră a suferinţei lor, şi şi-au potrivit după murmurul ei suspinul. Cu timpul, Oltul s-a contopit în întregime cu tragedia ţăranilor iobagi. Largi, generoase, mânate de un nepotolit tumult, apele lui au trecut lanţul greu al Carpaţilor, ca un

mesaj neîntrerupt şi viu al subjugatelor ţinuturi ardelene. Fiecare undă a lui ducea la vale un suspin, şi în fiecare murmur o voce omenească îşi urca parcă plânsul. De aceea, în ţinutul pe care îl străbate acum, numele Oltului înseamnă mai mult decât o rostogolire de ape, mai mult decât o dâră groasă de viaţă; e însăşi respiraţia istorică a ţării peste ale cărei pământuri se revarsă. De acum înainte, în inimile oamenilor pe care îi întâlneşte, el vibrează cu o intensitate deosebită, trezind înăuntrul lor ecoul prelung al suferinţelor şi luptelor de pe vremuri. O mână supranaturală dacă ar smulge Oltul de pe pământ, inimile oamenilor din lungul malurilor lui ar sângera rănite. Într-atât între aceşti oameni şi apa care le-a fost martoră tragediei legătura e organică, de nedesfăcut".

Geo Bogza – Cartea Oltului, Editura Jurnalul Naţional, Bucureşti, 2012

X

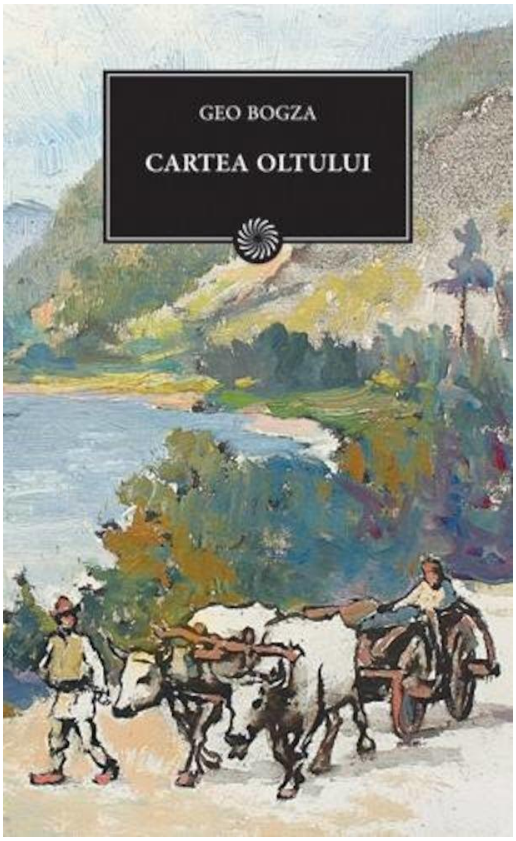

83. Nichita Stănescu: „Limba română este patria mea!”

„**A vorbi despre limba în care gîndești,** a gîndi – gîndire nu se poate face decît numai într-o limbă – în cazul nostru a vorbi despre limba română este ca o duminică. Frumusețea lucrurilor concrete nu poate fi decît exprimată în limba română. (...) Ce patrie minunată este această limbă! Ce nuanță aparte, îmi dau seama că ea o are! Această observație, această revelație am avut-o abia atunci cînd am învățat o altă limbă.”

*

„Nu spun că alte limbi, alte vorbiri nu ar fi minunate și frumoase. Dar atît de proprie, atît de familiară, atît de intimă îmi este limba în care m-am născut, încît nu o pot considera altfel decît iarbă. Noi, de fapt, avem două părți coincidente, odată este patrie de pămînt și de piatră și încă odată este numele patriei de pămînt și de piatră. Numele patriei este tot patrie. O patrie fără de nume nu este o patrie. Limba română este patria mea. De aceea, pentru mine, muntele munte se zice, de aceea, pentru mine iarba iarbă se spune, de aceea, pentru mine izvorul izvorăște, de aceea, pentru mine viața se trăiește.”

*

„Cinstea vieţii mele şi idealul vieţii mele sunt acelea de a fi aşternutul pe care la nesomn să se poată odihni oricând sufletul ţării. Visul vieţii mele este să fiu cina la care stă vorbirea ţării mele când îi este sete de un vin şi de un viu.” (Nichita Stănescu, Respirări)

*

„Cel mai frumos catren, de-aş fi în stare să-l scriu vreodată, ar avea patru versuri: Eminescu, Grigorescu, Enescu, Brâncuşi” – Din dragoste pentru Nichita.

*

„Poezia este singura avuţie pe care omul o are încă nejefuită (...) Un conținut minunat, tainic şi revelat atrage după sine o formă minunată şi revelată. (...) Am fost un foarte mare iubitor de icoane româneşti pe sticlă.”

*

Doamne, apără poporul român.
Ai grijă de el şi

apără-l!
El este al tău,
cu blândeţea lui de miel
şi cu răbdarea lui de taur,
cu omenia lui
de floare de zăpadă
ce se vede pe geam, Doamne,
pe fereastră şi pe libertate!
Doamne!
Poporul meu nu se spală de mine!
Eu nu mă spăl
de poporul meu!
Dacă-mi vine alt miros
decât mirosul lui,
mă spăl pe mâini
numai de propriile mele mâini
şi mă las legat
de boarea de zăpadă
a poporului meu.
Mărul se poate spăla
numai de măr,
de pomul mărului nu! De pom nu!
Apără, Doamne, poporul român
şi nu te spăla de el!
Pe maica mea
care m-a născut pe mine
am dăruit-o poporului român.
Dăruieşte-ţi, Doamne,
pe maica Ta, care te-a născut pe Tine,
poporului român!

(Nichita Stănescu, Eu nu mă spăl de poporul meu) **articol publicat la 31 august 2014 pe basarabialiterara.com**

X

84. Ochi pentru timp

Dacă am avea ochi pentru timp așa cum avem pentru spațiu, atunci România din pitorească ce este ar deveni neasemuit mai pitorească. Atunci am putea spune, la modul intuitiv, spațio-temporal, cu Bacovia:

„Amurg de toamnă violet...
Din turn, pe cîmp, văd voievozi cu plete;
Străbunii trec în pîlcuri violete,
Orașul tot e violet.”

Dar și pitorescul care e dat nemijlocit simțurilor noastre e așa de mult pe cuprinsul țării, încît se revarsă din ele ca șampania spumoasă din cupă.

Coboram în vara anului trecut pe Bistrița la vale către Cheile Bicazului. În dreapta noastră, Ceahlăul ne privea morocănos cum trecusem pe lîngă Măria-sa, mulțumindu-ne să-l salutăm din mers. Eram grăbiți să ajungem la chei. Seninul împrăștia de sus brîndușe, stîncile aveau zulufi de aur. Eu mă pregăteam să mă laud. Trecusem prin chei și fusesem la Lacul Roșu în tinerețile mele. Acolo, în anul 1939, am întîlnit întîia oară în viață pe Mihail Sadoveanu, ori pentru a doua oară. Aveam deci ce ce mă lăuda și ziua era la fel de luminată.

N-am priceput prea bine niciodată de ce lui Sadoveanu îi plăcea să-mi zică Ștefan, deși știa cum mă cheamă. Dar poate că socotea îndestulător cînd eram împreună să existe un singur Mihai și acela era el. Dealtfel nici nu mai rămînea loc pentru un altul. Mai poate că văzîndu-mă așa mic de stat îi venea în minte statura mică a lui Ștefan. Dar eu eram nici Ștefan cel Mare, nici Mihail Sadoveanu, ci un oarecare Mihai Beniuc, care scosese o carte ce se numea „Cîntece de pierzanie”. Atît!

– Vedeți, le spuneam tovarășilor mei după ce am oprit automobilul, aici m-am întîlnit cu Mihail Sadoveanu.

– Și ce ți-a spus? – au întrebat ei.

– A zis așa: Ștefane, aici am fost nu tare demult împreună cu Panait Istrati și știi ce a făcut? S-a așezat în genunchi și a sărutat pămîntul, spunînd că nu crede să existe în această lume un loc mai sublim. Ei, ce zici Ștefane?

N-am zis nimic, l-am privit numai pe Mihail Sadoveanu, care avea și el ceva din măreția Cheilor Bicazului și-mi venea să repet gestul lui Panait Istrati. Dar am făcut-o numai în gînd. Și mi-am adus aminte de Movila lui Burcel, care s-a aplecat, să poată urca pe cal, de pe spinarea sa, Ștefan cel Mare.

Nu m-am gîndit atunci, dar mă gîndesc astăzi: ce bine ar fi să fiu și eu o movilă de pe care să poată oricine, făcîndu-și ochii roată, să vază în cuprinsul țării minunățiile ei toate. Iar cine le-ar vedea și le-ar cunoaște din Maramureș pînă la Marea Neagră, din Delta Dunării pînă la Porțile de Fier, din Piscurile Carpaților pînă în întinderile Bărăganului ori de la Voroneț la Mănăstirea Argeșului și din Cetatea Neamțului la Cetatea Devei, cred că multe locuri ar găsi unde ar îngenunchea și ar săruta pămîntul, în această Românie unde natura s-a luat la întrecere cu mîna omului, ca să iște și să zămislească frumosul. Frumosul și binele individual și colectiv.

Iată de ce mi-i greu să mă concep în movila de pe care să se vadă, în spațiu și în timp, România pitorească. În spațiu, deci geografic, etnic și cultural, treacă-meargă. Avem piscuri înalte prin munți, ghiduri, ghizi și ochi. Dar în timp... Ar trebui o altfel de movilă! Una clădită pe lupte, pe eroism și martiriu, chiar dacă ar fi numai de la podul lui Apolodor peste Dunăre la Drobeta-Turnu Severin, pînă la hidrocentrala de la Porțile de Fier ori fie pînă la hidrocentralele de pe Lotru ori de pe Argeș. Cred că s-ar putea vedea mai ușor astfel unicul spirit tutelar al acestui pămînt: cu o față spre trecut și cu alta spre viitor.

Căci pitorească e țara noastră și geografic și istoric. Iar cine o cunoaște nu poate să nu o iubească, pămîntean al acestor ținuturi ori străin de peste țări și mări.

Cred că și dacă aș muri, m-aș ridica din cînd în cînd pe creasta mormîntului și, punîndu-mi mîna streașină la ochi, aș privi jur-împrejur să mai văd România.

Mihai Beniuc, din Flacăra, an XXII, nr.13, 1973

X

85. Patria română

de George Coşbuc

***P**atria ne-a fost pământul*
Unde ne-au trăit strămoşii,
Cei ce te-au bătut pe tine,
Baiazide, la Rovine,
Şi la Neajlov te făcură
Fără dinţi, Sinane, -n gură,
Şi punând duşmanii-n juguri
Ei au frământat sub pluguri
Sângele Dumbrăvii-Roşii. -
Asta-i patria română
Unde-au vitejit strămoşii!

Patria ne e pământul
Celor ce suntem în viaţă,
Cei ce ne iubim frăţeşte,
Ne dăm mâna româneşte:
Numai noi cu-acelaşi nume,
Numai noi români pe lume
Toţi de-aceeaşi soartă dată,
Suspinând cu toţi odată
Şi-având toţi o bucurie;
Asta-i patria română
Şi ea sfântă să ne fie!

Patria ne-o fi pământul
Unde ne-or trăi nepoţii,
Şi-ntr-o mândră Românie
De-o vrea cerul, în vecie,
S-or lupta să ne păzească
Limba, legea românească
Şi vor face tot mai mare
Tot ce românismul are:
Asta-i patria cea dragă
Şi-i dăm patriei române
Inima şi viaţa-ntreagă.

X

86. Românii din America

„– **Ce mîncăruri româneşti ştiţi face, doamnă Maria Scorobeţ?** am întrebat-o pe una din membrele comitetului executiv al societăţii „Muncitorul român” din Pontiac, Michigan, într-o seară.

– Să nu credeţi că noi, românii din America, nu mîncăm şi acolo, acasă, o serie de mîncăruri româneşti. Cu prilejul sărbătorilor de iarnă pregătim sarmale şi mămăliguţă, aşa cum se prepară în Transilvania. Sarmalele, cu carne de porc amestecată cu slănină şi carne de vacă, o ceapă crudă şi un miez de pîine albă muiat în lapte. Tocăm toate acestea, le amestecăm cu orez, mărar, piper, sare, alte trei cepe prăjite în untură şi umplem cu această tocătură foile de varză opărite în borş. Facem sarmalele mici, aşa ca pentru o singură îmbucătură, căci sînt gustoase. Le fierbem în borş, aşezînd un strat de sarmale, un strat de varză tăiată mărunt, ca tăiţeii, mai punem pe deasupra cîteva linguri de untură şi bulion. Le servim calde, cu smîntînă. Mămăliga o facem cu ou, lapte, brînză, ciobăneşte. Vara mîncăm ciorbă de peşte, aşa cum fac pescarii din Deltă, cu multe verdeţuri, sau musaca de vinete, aşa cum am văzut acum că se prepară în Moldova...

– Care sînt restaurantele în care v-aţi simţit ca acasă, în Banat ?

– Cam peste tot, şi la „Cerbul carpatin” şi la „Intercontinental”, şi la „Nunta Zamfirei”... Dar de plăcut cu adevărat mi-a plăcut numai la “Coliba haiducilor”. Ştiu să primească oaspeţii, iar masa e un adevărat spectacol. Sînt îmbrăcaţi „haiduceşte” şi servesc pe tăviţe de lemn toate minunăţiile haiduceşti; de fapt, sînt şi preparate vînătoreşti, şi ciobăneşti: frigărui, caş, brânzeturi, slănină, friptură de căprioară şi de mistreţ... Deşi nu chiar ca la mama, pentru că este un restaurant specializat în preparate deosebite, totuşi acolo m-am simţit ca acasă.”

Luminiţa Doja, Ţara dintre două columne, Editura Sport-turism, Bucureşti, 1981

X

87. Trei culori

de Ciprian Porumbescu

Trei culori cunosc pe lume,
Ce le ţin ca sfânt odor,
Sunt culori de-un vechi renume
Amintind de-un brav popor.

Cât pe cer şi cât pe lume
Vor fi aste trei culori
Vom avea un falnic nume
Şi un falnic viitor.

Roşu-i focul vitejiei,
Jertfele ce-n veci nu pier,
Galben, aurul câmpiei,
Și-albastru - al nostru cer.

Multe secole luptară
Bravi şi ne-nfricaţi eroi,
Liberi să trăim în ţară,
Ziditori ai lumii noi.

Iar când, fraţilor, m-oi duce
De la voi şi-o fi să mor,
Pe mormânt atunci să-mi puneţi
Mândrul nostru tricolor.

X

Cântecul tricolorului
Trei culori cunosc pe lume, Ce le țin de-un sfânt o-dor
Sunt culori de-un vechi renu-me Su-venir de-un brav po-por
Sunt culori de-un vechi renu-me Su-venir de-un brav po-por.

88. Murfatlar

„**Legenda acestui sat este tot atît de obsedantă ca bucuria mării.** Căci pentru foarte mulţi, Dobrogea nu este decît sediul geografic al Murfatlarului.

Toamna Murfatlarul este un spectacol la care merită să asişti. Cerul e mai intens albastru, pe pămînt, cît vezi cu ochii, podgorii cu struguri mici, rotunzi, albăstrii, alb-verzui, verzi-ruginii, negri, galben-verzui... Fete cu basmale albe şi rochii înflorate se pierd atunci în şirurile drepte ale viei şi aşază ciorchinii în lădiţe gălbui. Bărbaţii le cară la teascuri...

Ciclul vinului e lung. Dar serbarea finală, degustarea, întrece aşteptările.

În crama din mijlocul podgoriilor, pe mese lungi, raşchetate ca pe vremea primilor viticultori ai Dobrogei, se pun bolduri mari de sticlă şi căni de pămînt. Ordinea vinurilor e ordinea culorilor. Riesling, Fetească, Chardonet, Muscat Otonel, Cabernet, Sauvignon, vermut alb şi roşu. Bolul se colorează treptat, din ce în ce mai intens. La sfîrşit, are culoarea roşie întunecată a sîngelui venos. Atunci se fac comparaţiile şi se exprimă preferinţele. Rieslingul este bun pentru că este sec. Fetească, pentru că este dulce. Chardonetul, de asemenea. Încep contradicţiile. Cît alcool şi cît zahăr? Şi întrebările absurde: Cum au putut acelaşi pămînt, acelaşi soare, aceeaşi ploaie să se adune în atîtea feluri de struguri? Dar vinurile să fie atît de diferite?

E ziua Gurbanului.”

Luminiţa Doja, Ţara dintre două columne, Editura Sport-turism, Bucureşti, 1981

X

89. Nadia Comăneci

Primul 10 din istoria gimnasticii

Pe 18 iulie 1976, o fetiţă de 14 ani uimea lumea sportului cu o performanţă greu de egalat: nota 10 „absolut” la Jocurile Olimpice de Vară de la Montreal. Afişajul electronic nici nu era programat să arate nota 10, aşa că pe ecran a apărut nota 1.00. Nadia Comăneci obţinea, la această ediţie a Jocurilor Olimpice, de şapte ori scorul perfect, câştigând trei medalii de aur (la individual compus, bârnă și paralele), o medalie de argint (echipă compus) și una de bronz (sol).

De atunci, gimnasta din Oneşti a intrat în istorie drept prima sportivă cu un exerciţiu perfect.

Probabil că niciun alt comentator nu ar fi reuşit să transmită mai bine decât Cristian Ţopescu emoţia care plutea în atmosfera de la Montreal.

„Nadia a fost un moment unic în istoria gimnasticii. Cu ea se încheie epoca de vis a gimnasticii. Tot ce urmează sunt mici capodopere tehnice cărora le lipseşte însă farmecul inegalabil al fetei din Oneşti”.

Felicitări, Nadia Comăneci!

(...)

La Jocurile Olimpice de la Montreal din 1976, Nadia Comăneci a devenit prima gimnastă din istorie care a obținut nota 10.

„Iulie 1976 este un moment de neuitat pentru mine. În viața unui om există foarte puține lucruri de care își poate aminti zilnic. Pentru mine, Montrealul este un astfel de moment. Este atât de prezent în mintea mea încât îmi pot aminti încă toate detaliile”, a spus Nadia într-un interviu pentru Die Presse.

Prima dintre cele șapte note maxime primite de gimnasta din România la Montreal a venit pe 18 iulie 1976, în concursul pe echipe, la exerciţiul impus de la paralele.

Iată rememorarea celor 20 de secunde care au transformat-o pe fetiţa de numai 14 ani din Oneşti în simbolul perfecţiunii şi în starul Olimpiadei din 1976:

„Nadia s-a pregătit de atac. Pare încruntată. Şi-a ţuguiat buzele. (Un copil îmbufnat.) Atacul se produce pe neaşteptate. Bara, curăţată tot de Mariana, tresaltă. I se aud încheieturile. Duelul e aprig. Paralele nu vor să cedeze. Un ochi atent le-ar putea surprinde vibraţiile aspre. Nadia ajunge în vârf. Echilibru perfect. Coboară rapid, într-o volută, evitând şocul cu paralele, care par să pândească cea mai mică deviere, pentru a frânge elanul cutezătoarei. Părul fetei arde vâlvătăi, scăpat din strânsoarea codiţei de cal. Marta priveşte

cu admiraţie, ca şi cum nu ar fi în cauză, looping-urile acestui mic avion cu reacţie. Karolyi a şi parcurs mental tot exerciţiul. Aşteaptă, fără respiraţie, aterizarea. (Pentru că aterizarea e singura care mai poate ciunti acest exerciţiu de geometrie pură, cu intrări şi ieşiri din orbită calculate până în umbra secundelor.) Zbor final! Stop!! Urale!!! «Publicul simte, uneori, mai bine». Nadia e înfierbântată de efort. Pentru ultima oară în această seară obrajii ei sunt rumeni. Toate camerele TV o fixează. Viteza succedării planurilor e o dovadă a faptului că regizorul pare obsedat de prim-planul fetiţei. Nadia aşteaptă. Dorina îşi frânge mâinile, de nerăbdare. Mariana se întoarce cu spatele, de emoţie. Gabriela îşi presează tâmplele, ca şi cum ar fi cuprinsă de migrenă. «Şi deodată – cum avea să scrie mai târziu Karolyi – s-a prăbuşit Niagara peste sala Forum. Ultimul lucru pe care l-am văzut clar a fost apariţia notei pe tabela electronică, adică acel 1.00 – din lipsă de prevedere – care a făcut înconjurul lumii, exprimând, parcă, revolta omului împotriva tehnicii atotstăpânitoare. Apoi totul s-a transformat într-un tumult. Fotoreporterii n-au mai respectat consemnul şi au invadat sala. Vladislav Rastorski, antrenorul Ludmilei Turişceva, aplauda din fotoliul lui, cu jovialitatea sa de om incapabil de invidie. Nadia a ieşit, în sfârşit, din carapacea sa şi a ridicat braţele sus, oferind fotoreporterilor şi operatorilor cea mai adevărată imagine a victoriei»„.

*

Înainte de Jocurile Olimpice de la Montreal, din 1976 – probleme şi previziuni

Toată lumea se bucurase de succesele Nadiei din Norvegia, însă dincolo de flori şi zâmbete, de strângeri de mână şi îmbrăţişări, existau interese mai presus de cele naţionale. În 1976, Şcoala Sportivă din oraşul Gheorghe Gheorghiu-Dej a câştigat din nou titlul de campioană, şi în mod normal urma să reprezinte România la J.O. Doar că... „La trei zile după Campionatul Naţional, am primit un formular oficial pentru Jocurile Olimpice de la Federaţia Română de Gimnastică. Formularul conţinea lista celor ce urmau să concureze la Montreal – patru de la Dinamo şi trei de la Oneşti, una dintre ele fiind Nadia”, a dezvăluit Bela Karolyi.

Fireşte că antrenorul a turbat de nemulţumire. S-a dus la Ministerul Educaţiei şi Învăţământului, dar acolo i s-a spus să stea cuminte, să nu-şi taie craca de sub picioare. Nu s-a lăsat şi a mers la Comitetul Central al PCR, unde după lungi rugăminţi udate cu lacrimi, nervi şi argumente s-a decis, în cele din urmă, ca selecţia să se facă într-un meci Oneşti – Dinamo.

Acesta n-a mai avut loc fiindcă la o vizită neanunţată la sală a lui Ilie Verdeţ, care răspundea de propagandă pe atunci, gimnastele bucureştene au fost de negăsit – erau la plajă! Drept urmare, Bela Karolyi a fost desemnat să alcătuiască lotul pentru Montreal. După o

săptămână, în care le-a urmărit pe sportive, a ales şase de la Oneşti şi două rezerve de la Dinamo. „Din acel moment, unii dintre membri clubului Dinamo şi ai Federaţiei nu numai că m-au dezagreat, ci s-au pregătit să mă dea jos”, a mai mărturisit el.

În februarie 1976, Nadia şi colegele ei au mers în Canada, pentru un meci bilateral cu echipa acestei ţări. Găzduită de un patinoar transformat într-o sală cu 12.000 de locuri, din Kitchener, lângă Toronto, întâlnirea s-a încheiat cu victoria clară a României: 388,60 la 381,65. Acest aspect conta însă mai puţin. Şocant a fost faptul că Nadia a primit atunci nota 10! Şi nu o singură dată, ci de şase ori. Nu era totuşi o premieră pentru gimnasta din Oneşti, ea reuşind aceeaşi notă maximă şi la Naţionalele din 1975.

Deşi era conştient că eleva lui se apropia de perfecţiune, Bela Karolyi a tratat arbitrajul de atunci drept generos. „Notele mari, decarii, mă interesau doar în măsura în care, prin vâlva stârnită, micşorau decalajul de reclamă dintre fetiţele noastre şi gimnastele ultraconsacrate ca Turişceva sau Korbut”, gândea acesta.

Gimnastele Teodora Ungureanu şi Nadia Comăneci erau mândria lui Bela Karolyi.

Deplasarea în Canada nu a însemnat doar competiţie. Încă de la plecarea din ţară, Nadia şi Teodora Ungureanu îl rugaseră pe Bela Karolyi să meargă să vadă Cascada Niagara. Şi cum de la Toronto până acolo erau doar 62 de kilometri, organizatorii întâlnirii bilaterale le-au dus pe romănce să vadă minunăţia. Întrebată dacă i-a fost teamă când a privit cascada, Nadia a dat din cap şi a răspuns: „Nu. M-am gândit doar dacă aş avea curajul să mă arunc în ea, ca într-un butoi. Am citit într-un almanah că 13 americani şi canadieni au făcut asta şi doar patru dintre ei au scăpat cu viaţă”.

*

La Jocurile Olimpice de la Montreal, din 1976, Nadia Comăneci a obţinut prima notă de 10 din istoria competiţiei, la gimnastică. Tabela electronică a afişat 1.00, deoarece nu putea arăta nota maximă. Primul zece a adus medalia de argint. Nadia obţinuse mai multe note de zece în concursurile premergătoare Jocurilor Olimpice din 1976. La Montreal, însă, situaţia era cu totul alta. În joc erau medaliile olimpice. Şi nimeni nu se gândea că, în condiţiile în care miza era uriaşă, o gimnastă poate să-şi învingă emoţiile şi să fie perfectă. S-a întâmplat în concursul pe echipe. Fetele noastre concurau la paralele, iar Nadia a făcut exerciţiul ei ca la carte. Sala a răsplătit-o cu aplauze. Apoi, s-a retras cuminte lângă antrenorii şi colegele ei. Toţi aşteptau nota. Pe tabela electronică a apărut 1.00, spre uluiala tuturor. Bela Karolyi s-a îndreptat spre juriu pentru a cere explicaţii. Momentul a fost descris astfel: „Scuzaţi-mă, am spus, este foarte important pentru mine să ştiu nota Nadiei. Şi atunci, un membru suedez al juriului, foarte agitat, mi-a arătat cele zece degete ale mâinilor. Zece? Ce-i asta

zece? Vreau nota Nadiei, am strigat nedumerit. Şi atunci am auzit vocea crainicului: "Doamnelor şi domnilor, pentru prima dată în istoria Jocurilor Olimpice, Nadia Comăneci a obţinut nota zece!" Iar delegaţia ţării noastre obţinea cea dintâi medalie la această ediţie: argintul.

A sfidat legile echilibrului. „Echipa română de fetiţe-flori – 15 ani şi jumătate medie de vârstă – a eclipsat URSS, care a obţinut, totuşi, aurul. Gimnastica olimpică, iată ceva minunat. Cu Nadia Comăneci este, cât se poate de simplu, artă", scria trimisul special al revistei „l'Éxpress". Evoluţiile Nadiei au făcut ca interesul pentru concursul feminin de gimnastică să fie imens. „O stea se naşte!" au titrat americanii.

Cu toate că sala în care s-a desfăşurat avea 16.000 de locuri, biletele s-au găsit foarte greu, pe piaţa neagră ele vânzându-se şi cu 200 de dolari, adică de 20 de ori preţul oficial! Nadia a obţinut apoi alte şase note de 10, cucerind titlul olimpic la individual compus, paralele şi bârnă, precum şi medalia de bronz la sol. Teodora Ungureanu a secundat-o cu brio, ocupând locul 2 la paralele şi 3 la bârnă.

Un exerciţiu din 150 de combinări. Pentru a ajunge la exerciţiile pe care le-a executat ireproşabil, la Montreal, la JO din 1976, Nadia a trudit din greu. Până la 9 ani a făcut zilnic câte două ore de antrenament. După aceea, norma a crescut la trei ceasuri, iar de la 12 ani a fost nevoită să suplimenteze. „Tracţiunea în braţe de la paralele atingea uneori 250 de kilograme. Un copil neantrenat s-ar fi desprins literalmente din articulaţiile umerilor", a explicat Martha Karolyi. Complexitatea exerciţiului pe care Nadia îl executa la paralele era ilustrată de faptul că el cuprindea 13-14 elemente, dar era alcătuit din combinarea a 150.

20.000 de repetări, la antrenamente, i-au fost necesare Nadiei pentru a face perfect saltul lateral flick-flack la bârnă!

„Am fost sigură că voi câştiga titlul olimpic. Nu am sărbătorit victoria. În seara aceea abia aşteptam să mă culc."

Nadia Comăneci – campioană olimpică în 1976. *„Nadia nu-şi exterioriza niciodată emoţiile. Era o fire solitară, diferită de celelalte fete ale echipei. Dar în acea zi am văzut un zâmbet în ochii ei".* (Bela Karolyi – antrenor România).

„She's perfect!": „Ea e perfectă! – dar Olimpiada are necazuri", au afirmat tot americanii.

„Zeiţa Montrealului!" – au spus francezii.

Presa din întreaga lume s-a întrecut în a găsi metafore prin care să descrie evoluţiile româncei. „Calificativul maxim obţinut de Nadia Comăneci deschide o epocă nouă în istoria gimnasticii mondiale. De acum încolo se va vorbi despre gimnastica dinainte şi de după Nadia Comăneci", concluziona *„Daily Mirror".*

Punctul pe „i" l-a pus însă Jacques Beauchamp, în *„Journal de Montreal"*: "Întrebată fiind după unul dintre numeroşii «zece din

zece», Nadia le-a răspuns celor care doreau să-i afle proiectele de viitor: *«Voi continua să muncesc căci sper să obţin rezultate şi mai bune».* Ce părere aveţi de acest răspuns? Această dorinţă de a face şi mai mult, după ce ai atins perfecţiunea, este o lecţie pentru noi toţi, sportivi sau nu! Şi incomparabila domnişoară a declarat asta fără ezitare, cu simplitate, cu modestie. M-am gândit atunci la alte «glorii ale sportului» care n-au realizat nici jumătate, nici o treime din ce a izbutit această fetiţă, şi care se cred buricul pământului".

„Tezaurul" avea escortă. Evoluţia Nadiei în concursul pe echipe a făcut ca organizatorii J.O. de la Montreal să acorde gimnastelor noastre şi mai multă atenţie. Astfel s-a decis ca fetele noastre să călătorească cu un autocar special – până atunci mergeau alături de concurente din alte ţări – iar escorta a fost dublată!

*

Adulată

Iată, de pildă, ce îi scria un tânăr spaniol, Vincente Real, domiciliat la Marsilia, în Franţa: „O revistă ilustrată din ţara mea (Spania) publică pe prima pagină portretul tău, cu următorul text: Un copil uimeşte lumea. Mă simt fascinat în faţa perfecţiunii tale. Un prieten spaniol, Vincente Real".

Iată ce îi scria şi Beatrice Ferrante, din Aix-en-Provence, Franţa: „Te felicit, dragă Nadia, pentru câştigarea medaliei de aur de la Jocurile Olimpice. Eu practic gimnastica. O ador, dar bineînţeles că nu poate fi comparaţie. Se vorbeşte mult despre tine în Franţa, în ziare şi la televiziune". (Scrisoarea a fost expediată la 20 iulie. Aşa se explică faptul că Beatrice se referă la o singură medalie de aur – n.a.)

Probabil însă că cea mai interesantă dintre scrisorile primite este cea expediată de Eddie Bilski din Huston, Texas. Iată adresa: "Galaţi, Rumânia, Poştaş, deschide!" Atât şi nimic mai mult. Rezultatul? Poştaşul din Galaţi a deschis scrisoarea şi a început să citească: „7-28-76. Domnule, bună ziua. Eu nădejde că Romăns şi Americans a fi prietens. Eu a locui în Huston şi eu sunt 16 ans bătrân. Eu a trebui scrie a Comaneci Nadia. Eu nădejde şi ruga poci fi aşa de bun ajutor mă încerca a găsi unde stă. Vreau a încerca a scrie ea acasă".

Ce a făcut poştaşul din Galaţi? A luat creionul şi a scris apăsat pe plicul lui Bilski, după ce a tăiat Galaţi: „Oneşti, ptr. Nadia Comăneci, gimnastă". Aşa a ajuns la Nadia această scrisoare texană care se încheie cu următoarele cuvinte: „Slavă cerului că Rumânia şi Nadia Comăneci. Mulţumesc" - Eddie Bilski.

Dificultăţile lui Edie Bilski sunt greu de explicat: cele mai multe dintre zecile de mii de scrisori adresate Nadiei Comăneci poartă o adresă simplă: Nadia Comăneci, România, Europa. Unele au, e adevărat, adrese precise.

Dawayne Brown din Milwaukee, Wisconsin, redactează următoarea adresă: Miss Nadia Comăneci, 327 Andres Road, Gheorghe Gheorghiu-Dej, en Bacau, România. Probabil că Brown e un tânăr cu mai multă imaginaţie. De altfel, scrisoarea lui e plină de originalitate: „Dragă Nadia, sunt un băiat american de 16 ani, nu ştiu să scriu corect franţuzeşte, dar am să încerc, totuşi. În primul rând, socotesc că la Montreal ai realizat o performanţă de necrezut... Eu locuiesc foarte aproape de Canada olimpică, doar 136 de kilometri, dar n-am putut veni. Sper că ai să vii într-un turneu prin Statele Unite şi că n-ai să ocoleşti statele din Vest, ca de pildă Iowa, Minnesota, Illinois sau Wisconsin, statul meu. Sunt student în anul trei şi joc football. Îmi place mult gimnastica. Măsor 5 feet + 9 inches (17,25 decimetri) şi cântăresc 65 de kilograme. Sunt brun şi am un profil care îl desfide pe cel al lui Alain Delon... Aş vea să-mi scrii despre oraşul tău şi despre ţara ta... Aici, în America, există unii comentatori care te comparau cu Olka Korbout, «mai il n'y a pas comparasion. Vous etes la plus explosive, la plus elegante, la plus belle»" (... dar nici nu poate fi comparaţie. Tu eşti cea mai explozivă, cea mai elegantă şi cea mai frumoasă).

fragmente din cartea „Nadia", de Ioan Chirilă

X

90. Scrisoare din Basarabia

de Grigore Vieru

Cu vorba-mi strâmbă şi pripită
Eu ştiu că te-am rănit spunând
Că mi-ai luat şi grai şi pită
Şi-ai năvălit pe-al meu pământ.

În vremea putredă şi goală
Pe mine, frate, cum să-ţi spun,
Pe mine m-au minţit la şcoală
Că-mi eşti duşman, nu frate bun.

Din Basarabia vă scriu,
Dulci fraţi de dincolo de Prut.
Vă scriu cum pot şi prea târziu,
Mi-e dor de voi și vă sărut.

Credeam ca un noroc e plaga,
Un bine graiul cel sluţit.
Citesc azi pe Arghezi, Blaga –
Ce tare, Doamne-am fost minţit!

Cu pocăinţă nesfârşită
Mă rog iubitului Isus
Să-mi ierte vorba rătăcită
Ce despre tine, frate, am spus.

Din Basarabia vă scriu,
Dulci fraţi de dincolo de Prut.
Vă scriu cum pot şi prea târziu,
Mi-e dor de voi şi vă sărut.

Aflând că frate-mi eşti, odată
Scăpai o lacrimă-n priviri
Ce-a fost pe loc şi arestată
Şi dusă-n ocnă la Sibiri.

Acolo-n friguroasa zare,
Din drobul mut al lacrimii
Ocnaşii scot şi astăzi sare
Şi nu mai dau de fundul ei.

Din Basarabia vă scriu,
Dulci fraţi de dincolo de Prut.
Vă scriu cum pot şi prea târziu,
Mi-e dor de voi şi vă sărut.

X

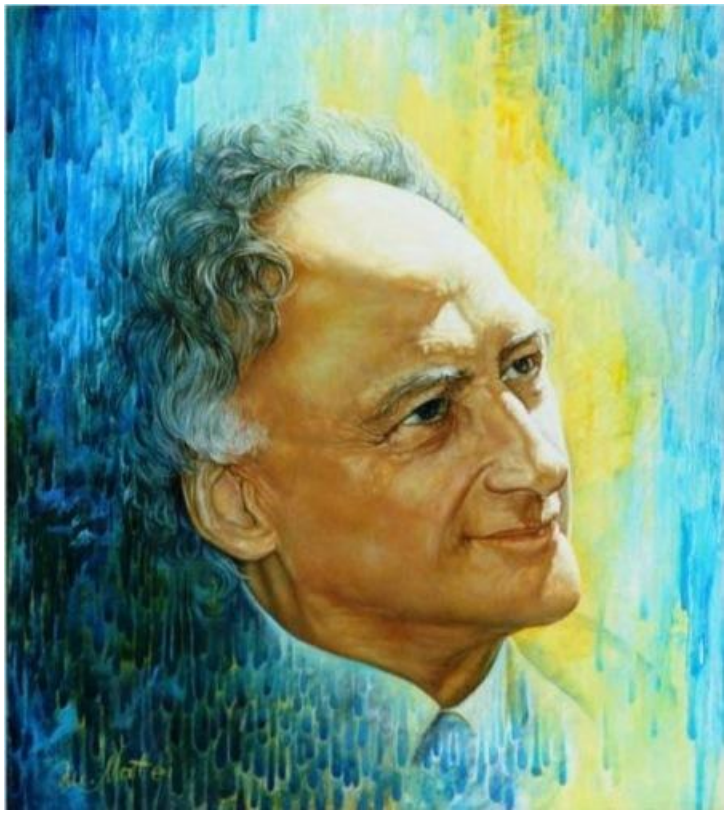

91. Îndoiturile Carpaților

„Încălecăm ş-o luăm înainte, pe coama **Mohorului,** spre Piatra Tăiată. Ca-ntr-o minunată panoramă ni se arată acum, de jur-împrejur, îndoiturile Carpaţilor, cu crestele încununate de raze, cu văile adânci şi întunecoase, spintecate de izvoare repezi şi umbrite de păduri seculare. Mă uit uimit la vârfurile acestea stâncoase ce se înalţă-n cer ca nişte falnice turnuri de cetăţi, şi gândul mă duce cu sute de ani în urmă, în trecutul viforos al neamului nostru.

Din câte primejdii nu ne-au scăpat pe vremuri munţii şi codrii aceştia! Aici, în întăriturile acestea zidite de Dumnezeu, au stat adăpostiţi aproape o mie de ani strămoşii noştri, când prin şesurile Dunării, curgeau puhoaiele de barbari, când noroadele sălbatice ale Asiei se năpusteau cu duiumul, împingându-se unele pe altele asupra Europei, jăfuind oraşele şi pustiind pământul pe unde treceau. În munţii aceştia s-a închegat tăria şi unitatea neamului românesc. Ei au fost ocrotirea şi scăparea noastră în zilele de groază, cetatea sfântă în care s-au păstrat aşa de curate credinţele, şi limba, şi datinile poporului nostru.

În locurile acestea tăinuite, pe veci îngrădite de străjile Carpaţilor, plutesc umbrele strămoşilor noştri de-nainte de descălecătoare. Aici, în şoptitul izvoarelor şi freamătul codrilor, a răsunat pentru întâia oară frumoasa noastră doină, şi nu e pârâu, nici plai de care să nu fie legată o amintire scumpă sufletului nostru, nu e vârf de munte, în tot cuprinsul acesta, care să nu-şi aibe povestea şi cântecul lui.

Mai târziu, după ce-au contenit năvălirile şi s-au scoborât ai noştri iar la şesuri, de câte ori o primejdie mare ne-a ameninţat, munţii ne-au chemat în adăposturile lor, şi vai de duşmanul care ne-a urmărit în întăriturile cetăţii noastre!

Când Carol Robert, trufaşul rege al Ungariei, şi-a împins oştile în câmpiile Olteniei şi, la sfatul de pace al bătrânului nostru voievod

Alexandru Basarab, i-a răspuns semeţ că «el e păstorul oilor sale şi-l va scoate de barbă din vizuina lui», românii îl atraseră cu încetul într-o vale strâmtă şi întunecoasă din munţii Gorjului, şi deodată, ca prin farmec, cu bubuiri asurzitoare, stâncile începură a se rostogoli din înălţimi, şi toată falnica lui oaste, învălmăşită şi zdrobită sub grindina de bolovani, pieri în fundul acelei râpi. Şi-n sutele de ani cari-au mai curs de atunci, câte n-au văzut, Doamne, munţii aceştia, de câte ori n-au răsunat codrii şi văile acestea de buciumul vitejilor noştri plăieşi!”

Alexandru Vlahuţă – România pitorescă, Editura Jurnalul Naţional, Bucureşti, 2011

X

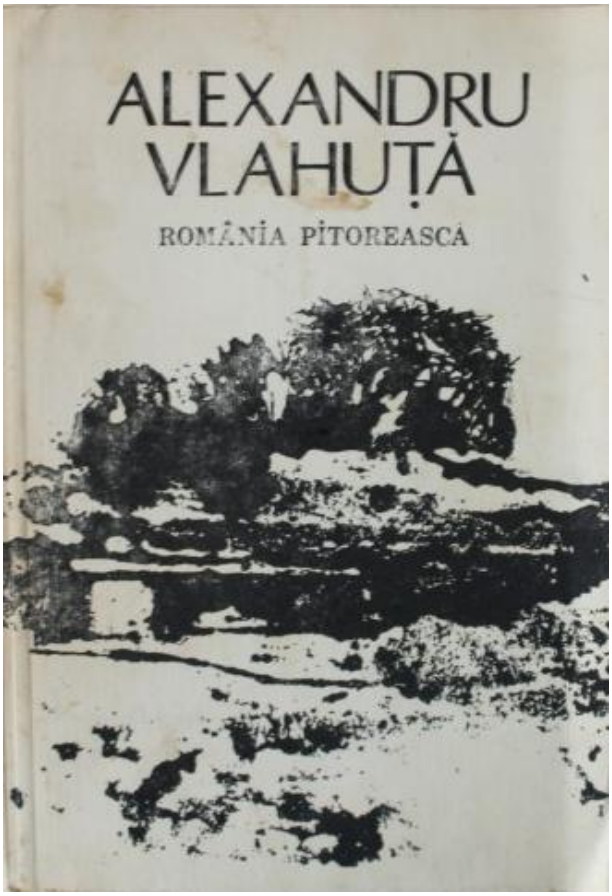

92. Pui de lei

Corul Armatei Române

Eroi au fost, eroi sunt încă,
Şi-or fi în neamul românesc!
Căci rupţi sunt ca din tare stâncă,
Românii orişiunde cresc.

E viţa noastră făurită
De doi bărbaţi cu braţe tari
Şi cu voinţa oţelită,
Cu minţi deştepte, inimi mari.

Şi unu-i Decebal cel harnic,
Iar celălalt Traian cel drept.
Ei, pentru vatra lor amarnic,
Au dat cu-atâţia duşmani piept.

Şi din aşa părinţi de seamă
În veci s-or naşte luptători,
Ce pentru patria lor mamă
Vor sta ca vrednici următori.

Au fost eroi, şi-or să mai fie,
Ce-or frânge duşmanii cei răi,
Din coasta Daciei şi-a Romei
În veci s-or naşte pui de lei.

X

93. Departe de țară

„În America vedem multe spectacole folclorice. Echipe de dansatori din lumea întreagă prezintă dansurile ţărilor lor şi omul nu se mai satură privindu-le. Nu ştiu de ce, dar... am inpresia că atunci cînd intră o echipă de dansatori români pe scenă, parcă dintr-o dată aceasta devine prea mică. Este o revărsare de ritm şi culoare, de vitalitate şi exuberanţă. În dansurile noastre totul este sentiment, trăire, bucurie. Şi pe urmă suportul muzical păstreză parfumul original, nu numai prin melodia tipică, dar şi prin culoarea muzicală a instrumentelor tradiţionale. Mi-aduc aminte că am văzut o dată un spectacol al vestiţilor „Căluşari”. A fost o întruchipare a virtuozităţii. Cinsprezece minute cît a durat dansul, sala a rămas în picioare. Şi „Căluşarii” dansau de parcă uitaseră că sînt oameni, că sînt pe scenă, că se supun legilor gravitaţiei... Săreau, abia atingeau pămîntul, minţindu-l, sfidîndu-l. Cînd s-a terminat nu ne venea să credem. Şi totuşi ei fuseseră acolo, ne entuziasmaseră prin viteza ameţitoare, prin demonstraţiile lor spctaculoase.

Multă vreme am crezut că fiind departe de ţară, am primit şi am privit acel spectacol cu setea omului care n-a băut de mult. – îmi spunea Ion Bondy, preşedintele societăţii „Mărăşeşti” din Dearborn, Michigan. Acum însă la mare, într-o seară, am văzut un întreg program de dansuri populare româneşti. Erau nişte dansuri foarte rapide, cu elemente de mare difiicultate, cu o mare varietate de ritmuri, marcate prin bătăi de paşi şi însoţite necontenit de strigături.

Un brâu energic şi o horă de-o excepţională fantezie în şerpuiri, în strângerea şi desfacerea inelelor ei, au marcat apoi punctul de mare interes al acelei suite. Aveam senzaţia că pămîntul întreg dansase, iar cînd ei au terminat, parcă totul se liniştise, se întunecase, intrase în normal, în cotidian. Doream să descopăr cheia, naraţiunea capabilă să fie relatată prin cuvinte. Nimic din toate acestea, sau aproape nimic. Numai abstracţie susţinută de ritm, mişcare, temperament. Cîndva, aceste dansuri erau parte componentă a unor ceremonialuri păgîne. Azi oamenii dansează cu fervoare, lăsîndu-se duşi de melodie, oficiind exuberanţi o amintire. Gesturile nu se mai pot traduce în limbajul cotidian, ele sînt mai mult punctarea unei atitudini descifrabile numai de iniţiaţi. Noi, ceştilalţi, sîntem numai fascinaţi. Totul contribuie la amplificarea frumuseţii lor: costumele, adevărate odăjdii de preţ, de un fast inimaginabil,

melodia vioaie, totul. Privindu-le, ai impresia că natura însăşi dă un spectacol, purtată de sunetele fluierului, cobzei, ţiterei, cimpoiului şi ţambalului. În momentele acelea revăd horele din duminicile adolescenţei mele, cînd se unduia pămîntul sub tropotele flăcăilor. Poalele fetelor se înfoiau, iar praful se urca pe feţele asudate. Flăcăii erau mulţumiţi să demonstreze virtuozitatea lor. Cu cît lăutarii îşi înteţeau acompaniamentul, cu atît aceştia îşi treceau fetele pe sub mînă cu o repeziciune de neînchipuit, le lăsau să se învîrtă singure, în timp ce ei săltau şi-şi pocneu carîmbii cizmelor... Cîte unul mai chiuia. Jocul se înfiora atunci şi începea şi mai sălbatic. Noi, copiii, îi priveam cu răsuflarea tăiată. Nu schimbam nici o vorbă. Zîmbeam, gîndindu-ne: peste cîte hore ne va veni şi nouă rîndul la o „Someşană”?”

Luminiţa Doja, Ţara dintre două columne, Editura Sport-turism, Bucureşti, 1981

X

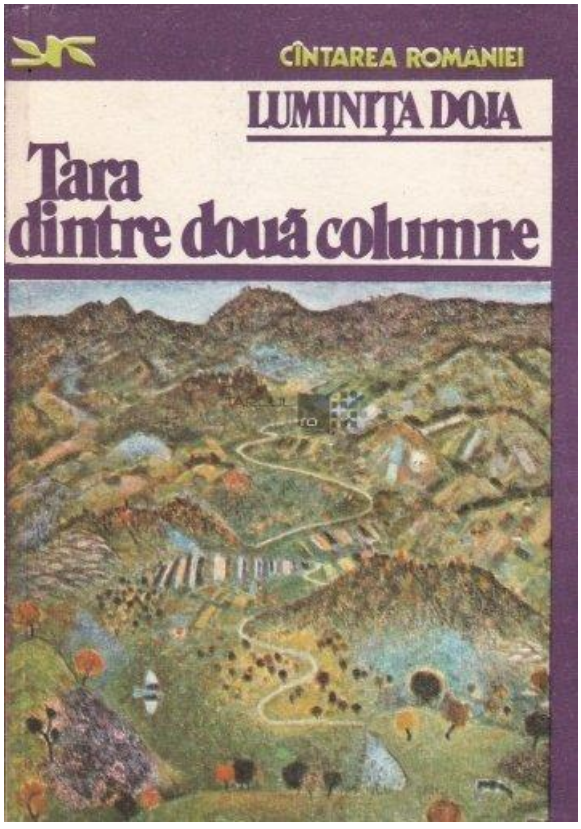

94. Dumitru Fărcaş

Din Groşii Băii Mari plecat în lume
făcuşi cu Dumnezeu un legământ,
că taragotul tău e-o rugăciune
şi în plămânii tăi e Duhul Sfânt.

Ciobanii toţi s-au întâlnit în tine
cu tot cu fluiere, cu oi, cu stâni,
iar Transilvania pe piept de ţine
şi Maramureşul te are-n pâini.

Rapsozii, codrii, Mărţişorul, munţii,
Maria, Mărioara şi Grigore,
cu ochii-nchişi sub ridurile frunţii
cântă cu tine jocuri, doine, hore.

Din degete pe ritmuri ancestrale
a veşnicie ţara să răsune
sub ramuri de stejar primordiale.
Cu dor şi drag, maestre, plecăciune!

X

95. Ceramică de Horezu

„**La început, răscoleşte Victor Vicşoreanu poveştile familiei,** noi, olarii, aveam un colţ doar în tîrg. Tatăl străbunicului meu ieşea o dată sau de două ori pe an la tîrg cu oalele noastre. Nu se cumpărau. Cui îi trebuiau străchini şi farfurii într-un sat în care pămîntul fiind bun şi apa aproape, pînă şi copiii modelau, jucîndu-se, tot felul de oale?

Acum, se spune „ceramică de Horezu”. Înseamnă ceea ce fac Ogrezenii, Vicşorenii, vecinii lor, vecinii vecinilor lor. Şi este bine aşa, spun olarii, că noi sîntem mulţi, iar ea este una singură. Noi n-om trăi cît lumea. Dar ea va trăi. Pînă s-or plictisi oamenii de frumuseţe. Dacă s-or plictisi vreodată.

Străjuit de apele Luncavăţului şi Luncavăciorului, la cumpăna vechilor drumuri ale Olteniei, se află un orăşel cu şapte mii de suflete. Cea mai lungă stradă a sa poartă numele meşterilor care l-au făcut celebru în ţară şi în lume: Strada Olarilor. Se spune că linia lor este mai fină decît un filigran, iar smalţul oalelor lor mai ivoriu decît un fildeş. Nepoţii şi fii de olari s-au însurat cu fete de olari, iar copiii lor învaţă de la părinţi să pună culoarea şi să alcătuiască desenul. În nopţile în care se pregăteşte cuptorul, se aşează şi se ard oalele, stau de veghe. Este începutul unei alte învăţături. Şi în nopţile acelea cîmpul întreg nu este destul de larg pentru a cuprinde aerul unei singure respiraţii de olar. Căci numai cele care rabdă dogoarea focului ajung sub ochii oamenilor care le caută şi le aşteaptă, numai acelea au dreptul sacru de a purta în lume frumuseţea şi puritatea verdelui, roşului, galbenului şi maroniului de Horezu.”

Luminiţa Doja, Ţara dintre două columne, Editura Sport-turism, Bucureşti, 1981

X

CERAMICA DE HUREZ
CERAMICA DE HUREZ
CERAMICA DE HUREZ
PRODUS MANUAL CU VALOARE DE UNICAT
PRODUS MANUAL CU VALOARE DE UNICAT
PRODUS MANUAL CU VALOARE DE UNICAT

96. Gheorghe Zamfir

Păşind pe nori ca pe poteci de munte
şi coborându-te din când în când pe glii
ai învăţat şi îngerii la nai să cânte
şi lanurile să foşnească simfonii.

N-o să uităm că ne-ai adus de sus
Corăgheasca, Păscui calul pe răzoare,
c-ai plâns cu lacrimile lui Iisus
Cântec de nuntă şi Doină de jale.

Da, ca şi El ai fost batjocorit,
scuipat pe alto, bariton şi bas, pe faţă,
ai fost cu tot cu cântec răstignit
pe lemn din care naiul prinde viaţă.

Dar tot ca El din morţi vei învia
şi-n veci vei dirija printre cei vii
coruri de-arghangheli şi vei învăţa
şi cerurile să doinească liturghii.

X

97. Ţara dintre două columne

„«**Dreptul de-a executa fortificaţii în Transilvania** îl aveau fireşte – scrie profesorul Vătăşianu în „Istoria artei europene” – numai aşezările cetăţenilor liberi, neaserviţi, şi în Transilvania făceau parte din această categorie şi satelele săseşti şi secuieşti de pe teritoriile de colonizare privilegiate.»

Dar ceilalţi, românii? Răspunsul l-au dat Doja, Horia, Cloşca şi Crişan, Avram Iancu, Pronunciamentul de la Blaj, iar coroana şi tronul înroşite în foc, roata şi închisoarea le-au fost de fiecare dată replicile. De aceea, poate, acum, sprijinindu-mi fruntea de fierul rece al porţii încep să cred că martiriile cele mai atroce sunt totuşi cele mai luminoase pagini ale istoriei omenirii. Căci numai ele zguduie conştiinţele şi astfel demnitatea omului îşi câştigă dreptul la supravieţuire”.

Luminiţa Doja – *Ţara dintre două columne,* Editura Sport-Turism, Bucureşti, 1981

X

98. Feldioara

„Încă un sat se iveşte, purtând numele cu limpezi rezonanţe: Feldioara.[...]

Acum, urmaşii direcţi ai acestor străvechi băştinaşi îşi duc mai departe viaţa, tot atât de organic legaţi de întâmplările trecutului, ca şi de pământurile vii care îi înconjoară. Primăvara, urcând spre ogoarele lor peste coasta furcilor, pentru că şi aici a fost o coastă a furcilor, oamenii se opresc: La fata moartă, şi primele crengi înverzite ale pădurii le rup, aşezându-i-le peste mormânt. Ea a murit demult, în chinuri groaznice, pe vremea coruţilor, care năvălind în sat, i-au tăiat mâinile şi i-au scos ochii. Toţi ceilalţi oameni erau fugiţi prin păduri, ea singură fusese uitată. De atunci, în fiecare primăvară, primele ramuri verzi ale pădurii îi sunt aşezate pe mormânt, de toţi cei care trec pe acolo. E o tradiţie de la care nimeni n-ar îndrăzni să se abată.

Întâmplări şi legende sunt destule, şi ca flăcările comorilor, în fiecare noapte pâlpâie în jurul satului, la marginea pădurii sau a apei, acolo unde misterele lumii devin mai dense.

Un alt loc încărcat de amintirea unor vieţi sfârşite în nenorocire e acela din partea de răsărit a satului, căruia şi lui i se spune: La oamenii morţi. Se află acolo un repeguş, un loc unde, ca un prag, albia Oltului se ridică spre suprafaţă, iar apele se urcă şi ele, vânturându-şi fiecare undă. În felul acesta, ele arată lumii tot ceea ce duceau în adâncime. Trunchiuri de copaci şi oameni înecaţi se ivesc deasupra repeguşului, iar apele îi azvârle la mal, negri şi înţepeniţi. Tot ceea ce Oltul a răpit satelor, până departe spre Munţii Perşani, aici e nevoit să restituie pământului.

E o înşiruire de trupuri omeneşti, neînsufleţite, din timp în timp aduse de ape, oprindu-se pe rând în acelaşi loc, ca şi cum şi-ar fi dat toate întâlnirile aici, sub privirile pline de jale ale oamenilor din Feldioara. Le-ar duce să le îngroape în cimitirul lor, dar o credinţă de demult spune că ogoarele prin dreptul cărora e dus un înecat vor fi bătute de piatră. Aşa că îi îngroapă acolo, lângă apa care i-a adus, şi

în vorbirea satului, locul acesta singuratic poartă tristul nume: La oamenii morţi.

Satul nu are niciun obicei faţă de aceşti înecaţi, dar în schimb Oltul care i-a adus are unul, emoţionant. În fiecare seară, în dreptul repeguşului, vine o oră când, sau soarele care nu mai arde atât, sau cine ştie ce alt imponderabil fenomen al locului acesta face ca suprafaţa apelor să se acopere cu o infinitate de flori albe, de spumă. În tot timpul zilei, una singură nu se vede, şi numai când vine amurgul, cu răcoarea şi estomplările lui, se ivesc deodată cu miile. Şi nu sunt efemere, ci durează îndelung, materiale aproape, încât apele par că duc la vale, de la un mal la altul, rodul greu a sute de grădini. Zeci, sute de mii de flori se ivesc dinăuntrul apelor, mari şi albe asemeni unor crizanteme, în vreme ce deasupra, din adâncimile cerului, izbucneşte imensa puzderie de stele.

Dedesubt, râul de flori curge în noapte, suav şi cosmic omagiu pe care Oltul îl aduce, sub lumina stelelor, memoriei acelor oameni necunoscuţi, luaţi din aceste locuri de apele lui, şi duşi dincolo de tărâmurile ştiute ale lumii”.

Geo Bogza – Cartea Oltului, Editura Jurnalul Naţional, Bucureşti, 2012

X

99. Balta Brăilei

„**Plin şi roşu, ca arama în fierbere,** soarele se înălţase cît două lungimi de suliţă. Dedesubt, liniştită ca oglinda, Balta Brăilei purta mîndră, pe talere de frunze, trandafiri cu tulpina scufundată, undeva, în întunecimea adîncurilor. Aşezată pe marginea acestei imensităţi cenuşii, încărcată de talere rotunde cu cîte o ceaşcă de porţelan pe deasupra, lotca părea singurul lucru viu în împărăţia nemişcării. Jur-împrejurul ei, draperiile de răchită gălbuie, cu ciucurii maronii, umflaţi ca nişte caiere de mătase, închideau privirii acest colţ de lume.

Vedeam pentru prima dată vii, păsările desenate cu pensula subţire a paravanelor japoneze. Cocostîrci gheboşaţi, cu picioarele de trestii, ciupind sclipirile dintre smîrcuri, cu foarfeca lungă a ciocului. Pipăiam pentru prima dată, transformat în fiinţă vie, pastelul universului de văzduh şi apă.

Tăceam. Ascultam o înfiorare abia simţită. Pescarul mă adusese acolo şi încremenise cu faţa spre mine. Lăsase lopeţile şi braţele lui vînjoase se odihneau. Avea mîini mari, aspre, noduroase. Faţa era neagră de soare şi vînt. Doar ochii îi luceau ca nişte lame ascuţite de apropierea somnului. Aş fi vrut să-l întreb unde ne aflăm, dar m-am stăpînit. Ştiam că sîntem în locul unde sălăşluieşte liniştea. Şi-mi ajungea.

– Aici, îmi spune luntraşul, chiar aici, printre smîrcuri, se aşezaseră babiţe. Şi-au făcut cuiburi şi au scos pui. Umblau pe undele „Somnorosului” şi pe luciul „Hoţului”, pe „Cucuva” şi „Jepşe”, prin toate bălţile Brăilei, după mîncare. Îşi umpleau cu peşte guşile ca nişte saci şi se întorceau ca să deşerte dinaintea puilor. Aveau pliscuri mari şi grele. Babiţa înghite mult peşte şi dacă o laşi să se înmulţească... Sigur, e mult peşte aici, urmă Grigoraş Cornel, luntraşul, ca răspuns la o întrebare a mea. Crapi, somotei, ciortani, careşi, văduviţe, fel de fel. Acum nu-i bine să-i pescuieşti. Îşi lasă icrele. Noi mergem pe Dunăre în sus, la scrumbii. E vremea lor. La cherhanaua noastră, la Gura Gîrliţei, sau, poate, mai aproape, la cea din Năvodari, tot om găsi de-o ciorbă. Ehe, ciorba-i bună, o să vedeţi dumneavoastră. Mănînci şi nu te mai saturi. Ceapă tăiată mărunt,

ardei şi doi cartofi la un ceaun cu apă. Şi peşte, peşte cît cuprinde. Mai întîi, peştele mic. Îl fierbi, îl scoţi şi-l arunci în strachina cîinelui. Că-i porţia lui. Apoi pui peştele mare tăiat, curăţat, dat prin apă de Dunăre. Să ţii minte mata că ciorba-i bună numai cu apă de Dunăre. Păstrează mirosul peştelui. Îl scoţi, după ce a dat un clocot, îl pui pe o tavă, îi arunci hurmuzac, adică mujdei de ulei şi oţet, şi-l mănînci. În timpul ăsta ciorba mai dă un clocot. O acreşti cu esenţă, adică oţet, şi-i pui doi pumni de verdeaţă – leuştean, pătrunjel, mărar, ce găseşti prin grădină. O ridici după găteje şi o mănînci fierbinte. Cu mămăliguţă rece alături.

– Uite, bade, o ţigară. Lasă vîslele şi odihneşte-te puţin. Trăieşti de mult pe baltă?

– Vă mulţumesc de ţigară, dar nu duhănesc. Dacă trăiesc de mult aici?! Nu prea. Din timpul inundaţiilor. Dar înainte umblam după peşte pe o baltă din Dobrogea. Acolo am deschis ochii. Am învăţat să ştiu dintr-o privire sau după ureche ce se petrece pe baltă. Şi-acum îţi spun că ar trebui să plecăm. Se iscă vînt mare. Nu ne mai primeşte balta. Uite-o, uite-o, cum se încontrează. Pipăie vîsla.

... E aproape de amiază. Un soare de aur, mărit şi deformat de aburi, se ridicase sus, la mijlocul cerului. Sticla bălţii Brăilei se vălurea înfiorată pînă la trestii. Abia pluteam. Cornel Grigoraş a tras o dată tare de vîslele cu care ţinea lotca de-a curmezişul valurilor. Vîntul se proptea în ele şi le respingea, ca o mînă.

–Nu te speria, o dovedim noi, se întîmplă adesea.

Lopeţile săpau acum cărări lungi prin apa pămîntie a canalului şi alt zvon de glasuri tresărea în păpurişuri. Aripi albe, maronii, cenuşii şi negre băteau în trestii şi în unde. Încerc să disting specia, dar amestec ştiinţa strîmtă cu emoţia nemărginită.

... Într-un loc cu pomi groşi şi iarbă ne aşteaptă un om şi un cîine. Omul stă ghemuit cu genunchii la gură şi bărbia în piept. Cîinele latră a străin. Mai avem un pas de apă. O vîslă în aer, cealaltă vîrîtă pînă la jumătate în baltă, şi lotca îşi lipeşte casta de pămîntul moale.

– Să trăieşti, cumetre!

În baltă toţi pescarii sînt cumetri. Îi înrudesc peştele şi apa.

– Spre cherhana mergi, Grigoraş ?

Simţind că ne cunoaştem cu stăpînul, dulăul ne-a lăsat în pace, s-a aşternul la poala unui pom şi privea dus, cu botul pe labe, pădurea. Am pornit cotit, cercetînd unde pune piciorul, spre inima ostrovului, pentru un ultim popas, pe pămînt de smîrc şi rădăcină. Simt cum tălpile se afundă tari şi drepte pe pămînt untos. Aproape, lîngă mine, nişte rădăcini aliniate ca într-o veritabilă expoziţie de sculptură vie. O lume stranie, de basm, mă înconjură. Parcă ielele, balaurii şi zmeii au ieşit din bezna codrilor şi şi-au dat întîlnire aici. Din inima răsucită a lemnului, vântul, apa, ploile au scos la lumină figurile groteşti ale infernului lui Hieronimus Bosch, măşti care reamintesc de lumea înnebunitoare a marelui Goya, sau de stîlcitele, clovneştile reprezentări ale lui Ensor...”

Luminiţa Doja, Ţara dintre două columne, Editura Sport-turism, Bucureşti, 1981

X

100. Basarabia pe cruce

de Adrian Păunescu

Se urcă Basarabia pe cruce
Şi cuie pentru ea se pregătesc,
Şi primăvara jale ne aduce,
Şi plânge iarăşi neamul românesc.

Noi n-avem nici un drept la fericire,
Mereu în casă moare cineva
Şi n-are ţara dreptul să respire
Şi nici pe-acela, simplu, de-a visa.

De-acolo unde s-a sfârşit pământul,
Vin oameni, să ne ia pământ şi fraţi,
Şi-n faţa lor abia rostim cuvântul
Şi, prin tăcere, suntem vinovaţi.

Ce cale poate ţara să apuce?
În tragica, neconvertita zi,
Se urcă Basarabia pe cruce
Şi nu ştim învierea când va fi.

X

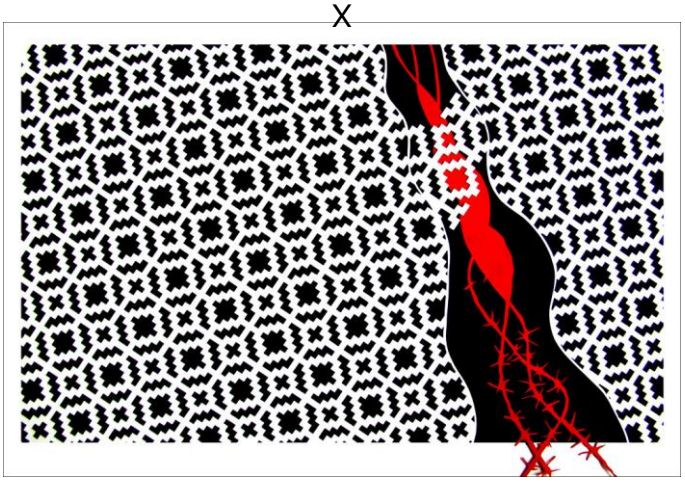

101. Agapia

„**Mânăstirea Agapia e vârâtă-n munţi,** pitită-ntr-un ungher de văi, aşa că n-o vezi decât când intri-n ea. Dinspre miazănoapte o păzeşte de crivăţ o măgură naltă, descoperită – „Muncelul cu flori”; la apus se ridică zid întunecat de codru şi-n faţă iarăşi pădure de brazi, străbătută de cărări, ce te scot în luminişuri neaşteptate – „Poiana Mitropolitului”, „Poiana Stariţii”, iar mai în sus, prin bungete de fagi, deasupra obcinei înalte, în fermecătoarea privelişte de pe „Ciungi” – de unde vezi jos Mânăstirea Văraticului, în dreapta băile Bălţăteşti, în stânga Cetatea şi Târgul Neamţului, în faţă larga, nemărginita vale a Moldovii.

Stă soarele pe strunga de la „Cruce”. Din cerdacul arhondaricului îmi răcoresc privirea pe ierbuliţa verde, ce acoperă curtea pătrată, îngrădită din toate părţile de încăperile albe, curate, tăcute ale mânăstirii. Din mijlocul curţii se-nalţă strălucitoare „biserica cea mare”, zugrăvită pe dinlăuntru de maestrul nostru Grigorescu. E linişte ca-n vis. Deodat-aud, ca un semnal, un sunet clar, puternic, muzical: mă uit jos – în uşa bisericii văd o măicuţă bătrână, scundă. În mâna-i stângă cumpăneşte toaca uşoară la înălţimea umărului, în dreapta ţine-un ciocănaş de lemn – a lovit o dată şi stă, pare că aşteaptă să s-adoarmă răsunetul celei dintâi bătăi, apoi păşeşte încet pe lângă zidul bisericii bătând în toacă, la început câteva lovituri tari, hotărâte, răzleţe, apoi treptat depărtarea dintre ele se micşorează, până ce nu mai auzi decât o ploaie de sunete mărunte, dulci, cadenţate, ca şoapta pripită a unei rugăciuni, şi pare că se duc, se topesc, şi iar vin aproape, iar se despart, tot mai rare, tot mai putrnice – ecouri lungi auiesc prin coridoare, prin sălile boltite ale chiliilor, întreaga mânăstire răsună ca o vioară. Iar eu, în taina care mă împresoară, simt cum toate loviturile acestea bat în sufletul meu şi-mi redeşteaptă, ca dintr-o lume depărtată, dulcea şi sfânta evlavie a copilăriei”.

Alexandru Vlahuţă – România pitorească, Editura Jurnalul Naţional, Bucureşti, 2011

102. Jurământ la Putna

de Adrian Păunescu

Luaţi-vă-n braţe copiii, ca pe strategice arme,
Haideţi cu toţii la Putna, unde Măria Sa doarme!
Doamne a toată Moldova, nu te-am făcut de ruşine,
Sufletul nostru te cheamă, are nevoie de tine.

Ridică-te, Ştefane, şi vezi-ţi fiii,
Că vremea în lume e grea,
Credinţă veşnică patriei noastre
Jurăm, Măria Ta!

Înconjurându-ţi mormântul, Ştefane, Ştefan cel Mare,
Reînviază o clipă, că ţi-am adus închinare.
Tot ce-ai visat o sa fie precum lăsatu-ne-ai slova,
Casă a dacilor liberi este şi fi-va Moldova.

Ridică-te, Ştefane, şi vezi-ţi fiii,
Că vremea în lume e grea,
Credinţă veşnică patriei noastre
Jurăm, Măria Ta!

Suntem aici toţi plăieşii, iar un poet mai îngână
Tragic din clopotul Putnei, tainica doină română.
Cu înnoită putere neamul întreg să tresară,
De la mormântul lui Ştefan să ne luptăm pentru ţară!

Ridică-te, Ştefane, şi vezi-ţi fiii,
Că vremea în lume e grea,
Credinţă veşnică patriei noastre
Jurăm, Măria Ta!

Doamne, jurăm lângă cripta care în piatră te leagă
Că vom păstra peste veacuri patria noastră întreagă!
Luaţi-vă-n braţe copiii, daţi-le sfânta poveste
Cum că mormântul lui Ştefan leagăn al neamului este.

Ridică-te, Ştefane, şi vezi-ţi fiii,
Că vremea în lume e grea,
Credinţă veşnică patriei noastre
Jurăm, Măria Ta!

103. O întâmplare minunată a părintelui Arsenie în Sfântul Munte

Între manuscrisele Părintelui Arsenie Boca a fost găsită și dezvăluirea mult așteptată a unei întâmplări minunate din perioada petrecută la mănăstirile din Athos, care redă cu scrisul Părintelui și în stilul său inconfundabil unele din nevoințele și trăirile sale inedite din acele locuri sfinte. Facem mențiunea că această povestire a fost publicată și în cartea „Catisme athonite”, însă datorită valorii inestimabile a conținutului său duhovnicesc, de taină, o tipărim și în această lucrare.

În Sfântul Munte, Părintele a lucrat atât la chilia Sfântului Ipatie, unde a curățat curtea și a rânduit grădina, împreună cu Părintele Dometie Trihenie, preoțit din 1937, cât și la schitul Prodromul, unde a lucrat la treptele de pe drumul îngust care coboară la peștera Sfântului Atanasie, loc despre care se vorbește și în povestirea Părintelui redată mai jos:

Treptele Sfântului Atanasie Athonitul

Lucram de câteva zile să reconstruim trepetele care coboară dinspre Schitul Prodromu la peștera Sfântului Atanasie. Peștera se afla aproape în buza mării, la vreo 50 de trepte deasupra ei. Foloseam materialul existent chiar de acolo, bucăți de rocă destul de tare pe care o fasonam cu dalta și cu barosul. Lucram cu Porfirie și Dometie de la chilia Sfântul Ipatie, dar primisem ascultarea de la Părintele Arsenie Mandrea, starețul Prodromului. Pentru mine era un fel de plată sau troc ca să mi se îngăduie să copiez din biblioteca bogată în manuscrise pe părinții Filocaliei. Era o misiune pe care am primit-o de la Vlădica Nicolae Bălan și de la Părintele Profesor Dumitru Stăniloae. Trebuia să facem muncă de ocnași, spărgeam și fasonam dalele de piatră, apoi le trăgeam, cum puteam, de la vale la deal. Mai foloseam bâte rotunde din lemn de castan și niște capete de funii, foste parâme ale corăbiilor din cea trecută vreme, ce miroseau a mare, a alge și a pește. Mi-era o sete și o foame..., gura mi-era năclăită și amară, soarele ne bătea dar nu ne prea încălzea, în timpul ce greu se desprimăvăra, de început de aprilie. Mă gândeam la sfinții de pe muntele Sinai care și ei au cărări în trepte

pe drumul spre piscul muntelui unde Moise a primit Tablele legii – Tora. Încercam să-mi aduc aminte din liceu câte trepte erau pe muntele Sinai. Aici aveam de lucrat vreo 300. Porfirie, care era mai solid ca mine, îmi strigă în ureche:

– Pune mana Ziane, că-mi rupe bolovanul laba piciorului; tu Dometie ce faci? Te-o bătut soarele în cap? Ține cu forță!

M-am trezit din reverie și mi-am opintit mușchii din toate puterile. Greu canon aveam. Canonul nu e greu dacă te ajută Maica Domnului-Panaghia, Doamna și Stăpâna Muntelui sfânt. Dometie începu să cânte: Axion Estin, Vrednică ești, un fel de Ave Maria.

– Și cu rugăciunile Prea Sfintei Născătoare de Dumnezeu și a Sfântului Atanasie Athonitul, care și el a murit când s-a dărâmat schela și i-a căzut bolta în cap, Doamne Miluiește-ne și ne mântuiește pe noi păcătoșii. Prinde bine Ziane, că deseară mâncăm o ciorbă de rădăcini îndulcită cu miere din butoiul fratelui Gavriil, dacă ne facem treaba.

– Amin, rosti sec Porfirie. Dometie, tu vrei să fii al doilea Cucuzel pe Sfântul munte? Dacă vrei să te îndumnezeiești, bine, fă-o, că și eu vreau, dar nu mi se pare corect să ne ții fără un strop de apă. Omul trebuie să bea zilnic 2 litri de apă, așa zice medicul de la Vatoped, Siluan, noi nu am avut toți trei un litru astăzi. Du-te și adu niște apă de mare să-mi ud gura, fugi! Încă n-ai venit?

– Ești prea dur, frate Porfirie, cu părintele Dometie, el e mai slăbuț de constituție, am intervenit eu. Priveam în jos, după Dometie, care mergea de parcă zbura. Marea se învolbura și lovea în valuri înspumate stâncăria de pe faleză. Cred că va trebui să ne ducem să facem o baie de apă sărată până mai e soare. Mă dor și pe mine oasele, mi-a intrat igrasia și răceala zidurilor pe care le-am pictat. Chiar vroiam să te întreb, frate Porfirie, ce meserie ai avut înainte să te tundă în călugărie?

– Am fost mecanic de utilaj greu. Părintele stareț Arsenie m-a întrebat ce meserie am și așa am ajuns maistru constructor de trepte în piatră. Ai grijă, Ziane, cum te proptești în coada țapinului, că dacă o rupi nu mai am alta aici, și o să te trimit sus, în pădurice schitului, să tai una nouă.

– Am tăiat vreo cinci cozi și le-am pus la uscat luni, când tu erai la moara de lemn, adică la gater, lângă mănăstirea Iviron, așa că mâine o să mai montăm două țapine.

– Știi că îmi placi, diacone de la Sibiu, chit că nu prea ai voce să cânți, dar te duce mintea.

– Am vrut să mă fac aviator. Dar ca să intru la Cotroceni, la școala de aviație, îmi trebuiau bani mulți și mama nu avea de unde să-mi dea nici dacă-și vindea casa. Singura școală unde urma să primesc bursă a fost la teologie. Și cu toate că eram un copil credincios de mic nu m-am simțit vrednic să mă fac preot. Mama voia să mă însoare.

– Dar tu nu și nu. Nu te-ai însurat, dar cum ești diacon? Te-a hirotonit celibatar?

– Da, m-a hirotonit pe încredere că nu o să mă însor după ce am primit treapta diaconiei. Ia spune, ai adus scripetele pe care ți l-am cerut dacă tot ai fost la moara de lemn de lângă Iviru? M-am gândit că dacă nu găsim acest scripete, trebuie să facem unul, lucrăm cu unelte rudimentare.

– Cum ai zis? Nu am auzit acest cuvânt și nu l-am găsit în nici un ceaslov.

– Rudimentum, pavimentum, ornamentum, postamentum, testamentum, instrumentum, sacramentum...

– Ești poet? Nu te juca. Ține bine coarda că se dezvârte vârtejul și ne pleznește de ne rupe mâinile. Crezi că e ușoară călugăria aici la Sfântul Munte? Și mai ducem și o sărăcie lucie că ne țin grecii cum vor ei, în ciuda ajutoarelor pe care voievozii noștri români le-au trimis aici la Sfântul Munte. Îmi place să cred că dacă facem scripetele pe care mi l-ai desenat o să ridicăm mai ușor lespezile astea. Am să mă duc mâine și am să fur un scripete de la Meghisti Lavra, am văzut eu că aveau vreo trei în depozitul de lângă Arsana, unde acostează vaporul când vine cu butoaiele cu ulei și vin de la Atena.

– Dar furtul este un păcat, interveni Dometie care tocmai ajunse cu căldarea în care avea apă de mare.

– Bine ai venit cu apă sărată, ia dă să-mi spăl puțin gura.

Porfirie își cufundă palmele în găleată și bău din pumni apă sărată.

– Mai lasă-mi și mie, am zis, nu o bea toată.

În vreme ce Porfirie se spăla, Dometie recita: „Când vine Domnul la tine te dezlegi de toate, nu numai de nedreptățile tale ci și de toată dreptatea ta. Când stai în fața Domnului ești mai presus de lumea aceasta, mai presus de trăncăneala și cârteala vieții; ai, cu un cuvânt, ceva din liniștea mai presus de lume a lui Dumnezeu.”

– Amin, zise Porfirie, nu te știam așa patericos, din ce Părinte al patericului ai scos cuvântul acesta de folos? Parcă nu ai fi fiu de cioban de la Tilișca, măi Dometie!

– Din Sfântul Arsenie care a pustnicit în pustia Schetică de lângă Nil din Egipt. El era unul care tăcea mult și așa, prin trezvie, își alegea gândurile și vorbele îndepărtându-le pe cele rele și fără de folos. Cu harul prea Sfântului Duh a ajuns la isihie încă de tânăr.

Se lăsă o tăcere plăcută, Porfirie nu mai zicea nimic, mai mult ca sigur că cugeta în mintea lui mai puțin școlită în ale teologiei, cumpănea vorbele pe care le rostise Dometie. Erau vorbe cu greutate. Dometie rupse tăcerea:

– Mă trimitea tata cu oile pe la noi pe sub munte. Acolo, într-o viroagă, era casa unui călugăr plecat de la Foltea din Sălișteː Era un fel de stână din piatră acoperită cu niște căpriori de brad puși unul lângă altul și acoperiți cu pământ bătut. Părintele Achim era mic de statură, cam crăcănat și cu o barbă până la genunchi. Avea niște ochi albaștri ca marea, așa cum îi are Părintele diacon Zian.

– Mama mea, Creștina avea ochi albaștri, ea m-a hărăzit din pântecele ei să mă fac preot. Acum mi-am adus aminte de ea că nu i-am scris de peste un an de zile. I-am spus că vreau să mă călugăresc și s-a supărat. Nu-i mai scriu pentru că vreau să o învăț să uite de mine. Nu știu dacă e bine sau e rău, voi ce ziceți?

– Nu știu, răspunse Porfirie, tu ești cu mai multă școală ca mine. Ori îi scrii ori nu-i scrii, ea tot se gândește la tine, că e mamă.

– Trimite-i o scrisoare, că se va bucura să primească din Grecia, și se va lăuda la vecini cu băiatul ei care a ajuns la Sfântul Munte, Grădina Maicii Domnului.

– Așa o să fac, dacă zici tu, Dometie.

– Părintele acela de la noi, Achim, m-a învățat să citesc și mi-a dat cărțile lui să mă uit prin ele. Când mergeam cu oile, ieșea și el la deal cu traista, ne opream și mă învăța. A fost tatăl meu duhovnicesc. La el a venit un Părinte de aici de la Sfântul Munte ca să meargă prin sate să adune pomeni și pomelnice pentru restaurarea mănăstirii Zografu, unde este steagul lui Ștefan Cel Mare cu Sfântul mare mucenic Gheorghe. Așa am auzit eu de Sfântul Munte pentru prima oară, aveam doar 13 ani. El era român și trăia între greci. Mai întâi a fost la chilia Nașterii Maicii Domnului pe moșia mănăstirii Vatoped, și l-a avut duhovnic pe Nicodim, ucenicul schivnicului Arsenie. Acest Arsenie era mare sculptor în lemn și marmură. De la el au rămas multe obiecte frumos lucrate, cruci,

candele, potire, felinare, vase de flori... a lucrat și două sculpturi legendare: Răstignirea și A Doua Venire, vreme de 15 ani.

– Am auzit și eu de Arsenie acesta, dar nu l-am văzut, vorbi și Porfirie. Se spune că pe Arsenie l-a luat Maica Domnului sub mantie și l-a dus pe vârful Athonului ca să completeze numărul celor șapte pustnici care se roagă pentru pacea lumii și trăiesc fără mâncare și fără apă, doar cu cuvântul lui Dumnezeu.

– Te cred, interveni Dometie, am auzit și eu într-o zi de hramul Sfântului Munte și de această tradiție, pe 6 august, când am urcat în vârf. Vorbeau niște pustnici care stăteau la lumina unui opaiț, chiar sub vârf, într-o peșteră, să se odihnească. Era pe la ora 4 dimineață, eu eram cu Pelaghie, un ucenic al lui Efghenie Vulgaris. Acesta citea dintr-o carte scrisă de Ilie Miniat. Părintele Efghenie avea vreo 80 de ani și s-a suit pe munte până în vârf. El s-a dus la sihaștri care povesteau în peșteră și am auzit că a murit Părintele Hrisogan din cei 7 stâlpi neclintiți ai Athosului și că va fi înlocuit de Arsenie sculptorul. Se zice că printre cei 7 stâlpi ai Ortodoxiei era și veghetorul Părinte Varnava, dascăl al rugăciunii lui Iisus și românii Martinian, Iona și Teofilact care s-au rânduit unul pe altul în ceata celor 7. Aceștia toți erau sculptori: făceau linguri, făceau căni și donițe cofăiașe pentru ulei sau vin.

– Dar de Părintele Iona ai auzit tu, întrebă Porfirie, a fost un om cu școală multă, a tradus 2 cărți ale Sfântului Nicodim Aghioritul: *Războiul nevăzut* și *Paza celor 5 simțuri*. Desena și frumos. Am văzut desenat trupul omului și inima scoasă din trup și plămânii. Practică rugăciunea inimii, pe respirație și pe șezutul pe scăunel.

– Zise Dometie: oamenii din ziua de astăzi nu au harul lui Dumnezeu. Și dacă uneori au puțin har, ei îl îndepărtează prin gândurile rele. Atunci diavolii stau cu ei.

– Ptiuhh, ucigă-l Sfânta Cruce! rosti Porfirie. Nu e bine să amintești de necurat, că uite m-am lovit la picior și mi-am spart și bocancul. Părinte Ziane, de ce n-ai adus o pereche de bocanci noi din România?

Eu tăceam, și ascultam pe acești părinți minunați athoniți. Soarele apunea dinspre vârful muntelui. În lumina lui puteam vedea undeva, pe peretele muntelui, o chilie atârnată ca un cuib de rândunea. Se vedea și o figură de om care intra și ieșea în acel cuib minunat atârnat de peretele muntelui. Din poziția de unde lucram noi nu prea puteai vedea multe. Înspre mare nu aveai ce vedea, pentru că marea aici este foarte neliniștită, sunt curenți marini și vapoarele nu se apropie, căci s-ar scufunda. Dacă ne imaginăm

Sfântul Munte ca un vapor, locul unde lucram noi la peștera Sfântului Atanasie ar fi prova vaporului, adică vârful acestuia. Parcă citindu-mi gândurile, Dometie spuse cu glasul lui dulce și cântat:

– Mari și minunate sunt lucrurile Tale, Doamne, că Tu toate cu înțelepciune le-ai făcut. Aici e un loc sfânt, aici a venit Maica Domnului cu Sfântul Ioan Evanghelistul, purtați de furtună. În loc să ajungă în Cipru, la Lazăr cel înviat a patra zi de Domnul Iisus, care era Episcop acolo, au ajuns cu corabia aici. Au căzut statuile idolești și dracii au ieșit din ele strigând: A venit Maica Domnului, să fugim!

– DOAMNE MILUIEȘTE și ajută-ne să terminăm treptele, zise Porferie.

– Maica Domnului face multe minuni, zise Dometie. Maica Domnului din Icoana Portărița, care a venit plutind pe mare. I-a redat vederea unui Părinte, Nectarie. Iar Maica Domnului din icoana Axion Estin l-a scăpat de la înec pe călugărul Dorotei, când se răsturnase luntrea în care pescuia și el era înghițit de valuri. Dar să vedeți cum s-a întâmplat: Dorotei era păzitorul și lumânărarul acestei icoane în biserica Protatonului din Karies. Când se scufunda în mare a strigat din adâncul inimii: Maica Domnului, eu, slujitorul tău, mai mulți ani te-am slujit și te-am păzit, acum auzi-mă și Tu pe mine, că mă prăpădesc în valuri.

Se înserase de-a binelea și mai aveam de transportat două lespezi. Când te rogi și vorbești despre sfinți și mai ales despre minunile Maicii Domnului munca ta are un spor nebănuit. Lucrul sporea ca în povești. Așa fac toți călugării athoniți, în timp ce lucrează la ascultarea pe care le-a rânduit-o starețul și vorbesc despre oameni luminați și sfinți. Lucrul sporește când Dumnezeu miluiește.

Dometie zise:

– Am ajunat toată ziua, mi-i sete, cred că am vedenii, văd mereu o făptură acolo sus, pe zid, la chilia aceea, și știam că e părăsită. Este curios sau este o minune. Acum parcă are figură de leu, acum parcă are de om, voi nu vedeți?

– Să te lămurească diaconul Zian, că el e pictor, eu sunt un simplu călugăr fără școală.

– Da, am intrat și eu în discuție, cei 4 sfinți evangheliști au câte o ființă lângă ei, ca simbol și chintesență a mesajului din Sfânta Evanghelie pe care a scris-o fiecare. Sfântul Matei, care a fost vameș înainte să-L cunoască pe Mântuitorul, are simbolul Îngerul. Marcu are vițelul, Luca are leul, Ioan are vulturul.

Se auzi o bubuitură, ca atunci când s-a rostogolit un bolovan, pe pietrele de jos. O voce tulburătoare rosti: „Zian Boca, din România, să-i scrii mamei tale scrisoare, că dacă nu, va muri, și o ai pe suflet. Știu că ești fecior și că nu te-ai atins de femei, dar ești mândru că ești pictor și că ai tăiat cadavre la facultatea de medicină din București, va trebui să postești, să te rogi, și să tai 100 de bețe din castan, ca și canon de ispășire.” Noi tocmai ne opinteam toți trei să împingem un bolovan mare pe 2 bețe de castan puse ca role. Dar să împingi la deal este neasemănat de greu. Am simțit deodată că se ușurează povara și bolovanul merge la deal ca tras cu o funie de sus de către cineva sau de o mașinărie cerească.

Dometie sesiza și el ce se întâmplă și exclama: Născătoarea de Dumnezeu! A venit Sfântul. Într-adevăr, lângă noi era o făptură, parcă om, parcă fiară, cu barba până la pământ și un păr ca o coamă de leu. Împingea cu noi la bolovan. El era cel care făcea ca bolovanul să meargă parcă tras de cineva de sus. Rosti:

– Cuvine-se cu adevărat să te fericim pe tine Născătoare de Dumnezeu...

Avea o voce îngerească, nici țipătoare, nici răgușită, dar plăcută. Mi-am adus aminte de un tenor care cânta în corul catedralei mitropolitane din București. Toți cântam „Cuvine-se cu adevărat”. Vocea mea, care nu era exersată la cântat, a căpătat inflexiuni melodice și scotea sunete plăcute pe care nici eu nu le cunoșteam până atunci. Cânta și Porfirie cu vocea lui de bas, iar Dometie ne întrecea pe toți. Eram ca în rai. Patru făpturi care pe buza unei prăpăstii o preacinsteam pe Maica Domnului. Mintea însă îmi zbura în satul meu natal, la Vața de Sus. O vedeam pe mama îngenuncheată la icoana Preacuratei Fecioare Maria cum se roagă și cum plânge cu poza mea în mână. Făptura de lângă mine, cu barbă lungă, îmi spuse:

– Pe mama ta o cheamă Creștina și e văduvă. Când te-a adus pe lume, te-a afierosit Domnului și Bisericii.

M-am cutremurat, că aveam lângă mine un Sfânt, un Prooroc care-mi știe trecutul și numele.

– Părinte, cum te cheamă și cine ești? întrebă Porfirie.

Străinul nu răspunse:

– „Nu vă temeți de Părintele stareț Arsenie, că nu vă pedepsește pentru că nu v-ați dus la vecernie. Știați că cei nouă stâlpi ai Athosului vin anul acesta de Sfintele Paști să slujească Sfânta Liturghie în schitul Prodromul? Unul dintre ei este Părintele Matei din Karacalu, un om foarte smerit, care slujește Liturghia zilnic

prin chilii și prin colibe unde este un sfânt Antimis. Va sluji Liturghia până la ultima lui suflare. Anul acesta de Paști va ninge pe vârful Athosului. O să ne vedem de Înviere. Frate Zian, nu uita să-i scrii mamei tale”.

Eu nu mă mai puteam minuna de cele ce se petreceau. Părintele sau fratele care vorbise s-a făcut nevăzut dintr-o dată. Parcă mă atrăgea ca un magnet să mă uit după el. Era deja noapte. Nu mai puteam să mă uit după el. Porfirie punea uneltele una lângă alta, ca să le avem mâine dimineață în ordine. Dometie era cuprins de o plăcută emoție și, ca întotdeauna, cânta un imn. Se auzi vocea făpturii care tocmai plecase, a preabunului Părinte; nu știam cum îl chema, dar eram atras înspre în sus și am început să urc repede. Poteca se lumină de o lumină albăstruie ca de arc electric, lumină care venea de la făptura minunată ca de la un rug ce ardea pe munte deasupra noastră. După mine urca Porfirie gâfâind, și apoi Dometie cântând. Sfântul nostru ne lumina drumul spre vârful muntelui. Era un dar dumnezeiesc nesperat, căci noaptea se lăsase și fără lumină ne-am fi prăvălit în abis și ne-am fi pierdut viețile. Porfirie zise: Sunt de zece ani pe Sfântul Munte și nu am trăit nici o minune până astăzi, dar astăzi mi s-a arătat mila lui Dumnezeu prin acest Sfânt. Stai Preasfinte, și nu fugi, căci vedem lumina ta ca pe un far călăuzitor și putem urca muntele fără să cădem în prăpastie.

– Minunat este Dumnezeu întru sfinții Săi, vorbi și Dometie în Psalmi. Frate Ziane, azi ai primit botezul cu foc și cu proorocie, căci ți s-a vorbit ție de sus.

Eu nu vorbeam nimic, eram cuprins de o sfântă emoție și de o căldură nemaitrăită. Îmi făcea bine, căci din pricina frigului care se lăsase la malul mării, eram înghețat. Am ajuns pe buza muntelui, la crucea din lemn de dafin. Sfântul nostru se depărta, dar încă ne lumina cu făptura lui Îndumnezeită. Vedeam poteca ce duce către schitul Prodromul. Sfântul mergea înaintea noastră, dar parcă sărea ca o roată de foc, ca o pasăre înroșită. În spatele meu, Părintele Porfirie se închina și recita ritmic, gâfâind: „Iisuse, fiul lui Dumnezeu, miluiește-mă”. Dometie cânta: „Cu noi este Dumnezeu, înțelegeți neamuri și vă plecați”. Dâra de lumină intră înaintea noastră pe poarta mănăstirii, și noi după ea. Ajunși în poarta care tocmai se închidea, ne trezi din revelație vocea bărbătească a Părintelui stareț Arsenie Mandrea, venit el însuși să închidă porțile mănăstirii.

– Câte trepte ați lucrat, părinților?

– Unsprezece, răspunse Porfirie.

– Bine, consemnă starețul Arsenie. Puteți merge să cinați la trapeză. Domnul să fie cu voi. Să vă treziți când începe utrenia cu catismele.

– Amin, concluzionă Dometie.

Am alergat la spălător și ne-am spălat cu apă rece, înghițând și câteva guri, dar parcă nu-mi era sete, deși nu băusem toată ziua nici o gură de apă. Nu băusem nici din apa sărată, aceea pe care o adusese Dometie din mare. M-am dus în camera mea și m-am întins pe patul tare, athonit, pe burtă, ca ciobanii, căci și oasele mă dureau, și mușchii, de efortul zilei.

Sufletul însă îmi era luminat și fericit. Astăzi pe Sfântului Munte al Athosului am trăit prima minune, am întâlnit un sfânt. O pară de foc.

Mi-am zis în gând Tatăl nostru, și mi-am însemnat patul, făcând cu mâna dreaptă semnul Sfintei Cruci. M-am cufundat într-un somn adânc.

Părintele Arsenie Boca – *Se umplu măsurile şi se plinesc vremile*, Editura „Credinţa strămoşească”, 2009

X

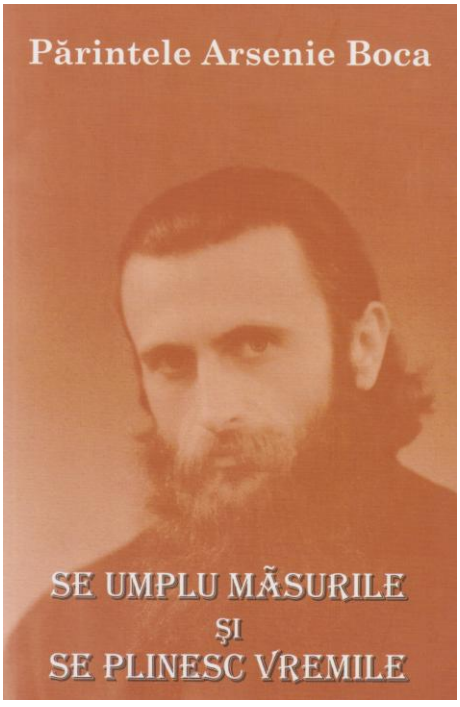

104. Maică, pururea Fecioară

Priceasnă românească (versuri I. Tudosciuc, muzică Iuliu Igna – Câmpeni-Surduc, jud. Hunedoara)

Maică, pururea Fecioară, tu care-n cer străluceşti
mai frumos decât toţi sfinţii şi oştirile-ngereşti,
tu, ce eşti comoară sfântă şi sălaş dumnezeiesc,
toţi creştinii te adoră, toţi din suflet te cinstesc.

Tu, ce eşti o floare scumpă cu un preadulce miros,
tu, care-ai purtat în braţe pe Slăvitul Domn Hristos,
tu, care ai fost aleasă scară pentru Dumnezeu,
îţi cinstim cu bucurie numele cel sfânt al tău.

Tu, de-acolo, ocroteşte neamul nostru creştinesc,
să trăiască după voia Tatălui celui Ceresc!
Roagă-te, Măicuţă Sfântă, roagă-te şi pentru noi,
primeşte cântarea noastră şi ne scapă din nevoi.

Pentru mila ta cea mare, laude îţi înălţăm
şi, cu-o inimă smerită, într-un glas cu toţi strigăm:
Bucură-te, Preacurată, bucură-te, Munte Sfânt,
îngerii de Sus îţi cântă, noi îţi cântăm pe pământ!

X

105. Mircea Eliade - Memorii

M-am întors acasă, dar la început nu prea îndrăzneam să mă arăt în oraș. De altfel nici nu aveam timp. Zi și noapte lucram la La Mandragore. Curînd am primit de la tipografie corecturile articolelor colaboratorilor străini la „Zalmoxis” și m-am dus la Poșta Centrală să le expediez, în plicuri recomandate, ca să nu se rătăcească. Asta se întîmpla în dimineața zilei de 14 iulie. După-amiază, a venit să mă vadă un student italian, care începuse să traducă Maitreyi. Abia apucase să citească o pagină, cînd am auzit bocanci și pași grăbiți urcînd pe scări și cîteva clipe în urmă au năpădit în birou vreo șase-șapte agenți și doi jandarmi. Pătrunseseră în casă prin toate intrările deodată și au ocupat toate încăperile, chiar și odaia de baie, unde au lăsat un jandarm de pază. Șeful echipei m-a privit curios, a privit bibliotecile și, după ce a identificat pe studentul italian, mi-a spus, destul de politicos: „Veniți cu noi la Siguranță, să dați o declarație. Dar luați-vă o pijama și ce mai trebuie. Poate o să fie nevoie de o anchetă...”

Scena pe care mi-o amintisem m-a trezit brusc, deși nu auzisem nici o explozie. De aici a început totul, mi-am spus. Călătoria către „moartea colectivă”, care mă aștepta, începuse în acea după-amiază de 14 iulie. Făcusem desigur o greșeală, dar nu izbuteam s-o identific. Mi se părea absurd să cred că soarta îmi fusese pecetluită pentru că, în dimineața aceea, expediasem recomandat șpalturile articolelor lui Pettazzoni, Coomaraswamy și Przyluski. E drept, cum am aflat curînd după aceea, verificîndu-se la Siguranță listele scrisorilor recomandate expediate în acea dimineață, au dat peste plicurile mele. Aveam, deci, „contacte cu străinătatea”, purtare oarecum suspectă pe atunci (mai ales în cazul meu, asistentul și colaboratorul lui Nae Ionescu). Totuși, nu puteam crede că un asemenea incident îmi deschisese drumul spre „moartea colectivă”. Știam că făcusem o greșeală fatală, foarte probabil în legătură cu preocupările mele din ultimul timp („La Mandragore?”, „Zamolxis”?), dar mi-era peste putință să înțeleg mai mult...

(...)

... Am fost condus la Siguranța Generală și închis într-un birou, cu o sentinelă lîngă mine. Noaptea m-am culcat pe podea. Am adormit greu, căci nu aveam voie să sting becul puternic atîrnat în

tavan. Dar curînd m-am învățat. Am rămas în acel birou aproape 40 de zile. Probabil că primiseră ordine precise în ceea ce mă privește, pentru că, în afară de faptul că dormeam pe podea, nu mă puteam plînge de nimic. În schimb, auzeam țipetele și urletele celor anchetați la subsol, mai ales în timpul nopții, cînd înceta muzica de la cinematograful vecin. Mi-am dat seama că mă bucur de un regim de favoare, cînd am fost informat că pot primi mîncare de acasă și, mai ales, că mi se pot aduce cărți și manuscrise. Cum ancheta anunțată se tot amîna, m-am apucat serios de lucru. În acele săptămîni, am redactat Magic, Metallurgy and Alchemy. Era, de fapt, elaborarea considerabil sporită a unor capitole din Cosmologie și alchimie babiloniană. A apărut mai tîrziu în „Zamolxis" și, de asemenea, separat, ca primul din Cahiers de Zalmoxis.

(...)

„Declarația de desolidarizare" era ultima descoperire a lui Armand Călinescu. Socotea, probabil, pe bună dreptate, că asemenea declarații, publicate de toată presa, contribuiau la descurajarea și dezorientarea legionarilor și simpatizanților lor. Seria desolidarizărilor o inaugurase un preot, fostul duhovnic al lui Corneliu Codreanu. Cum nu mă consideram un „om politic", am refuzat să semnez toate formulele de „declarații", pe care mi le prezenta un inspector de Siguranță în diferitele faze ale „anchetei". Căci, după vreo săptămînă, în care timp, probabil, speraseră că-mi voi pierde răbdarea sau curajul, începuse „ancheta". Eram adus în biroul unui inspector, sau venea el în biroul unde mă aflam, poruncea, răstit, sentinelei să-l aștepte pe coridor și începea să-mi pună întrebări: Cînd l-am văzut ultima oară pe cutare sau cutare? Ce-a spus Nae Ionescu în ziua cînd a apărut circulara lui Codreanu în legătură cu articolul lui N. Iorga? și altele de acest fel.

Față de bătăile și torturile altor deținuți și, mai ales, față de asasinatele care vor urma – ca să nu mai vorbesc de lagărele de exterminare sovietice și naziste de mai tîrziu, sau de teroarea și genocidul care se vor abate asupra României după 1945 – plictiselile pe care le înduram erau floare la ureche. Dar în perspectiva anului 1938 erau destul de grave. Fusesem urmărit și arestat pentru prietenia mea cu Nae Ionescu și pentru că eram colaborator la un ziar care reapăruse cu încuviințarea guvernului. Mii și mii de oameni fuseseră arestați pentru că aderaseră la un partid politic legal, cu care Iuliu Maniu nu șovăise să încheie un acord electoral. Erau acuzați, retrospectiv, de o atitudine politică, pe care, pînă în iarna 1938, le-o garantase Constituția. Dictatura lui Carol anticipa tot ce avea să se întîmple, șapte-opt ani mai tîrziu, după ocuparea țării de către Soviete. Ca și teroarea dezlănțuită după 1948 de partidul

comunist, cea ordonată și efectuată de Armand Călinescu era întreprinsă în numele și pentru apărarea „democrației”. Singura originalitate a lui Carol era certitudinea lui că-și poate îngădui totul, căci „poporul” nu va reacționa; certitudine întemeiată pe foarte proasta opinie pe care o avea despre români. Cum nu cunoscuse decît politicieni veroși și oameni fără șira spinării, Carol socotea toți românii croiți pe același calapod. Inteligența lui politică și-o vădise cînd alesese ca sfetnici pe Puiu Dumitrescu și Ernest Urdăreanu, în locul lui Nae Ionescu. Restul – onoare, respectul cuvîntului dat, „personalitate” – depindea de decizia sau capriciile metresei lui, Elena Lupescu. Arghirofil el însuși, Carol nu vedea în politicienii români decît arghirofili, escroci și poltroni. Cum toate intrigile și manevrele îi reușiseră, cum izbutise să sfărîme unitatea partidelor liberal și național-țărănesc, credea că-și poate îngădui tot. Și a murit probabil cu convingerea că nu se înșelase.

În 1937-1938, singura lui teamă fusese eventualitatea unei răscoale provocate de mișcarea legionară și susținută de Armată. Dar avusese grija să se asigure de Armată, îndepărtînd pe toți cei care nu acceptaseră să-i fie unelte, și să întărească Siguranța Generală și Jandarmeria. Pe de altă parte, știa că Corneliu Codreanu nu va dezlănțui o răscoală într-un moment critic, cînd ar fi riscat să provoace intervenția trupelor sovietice. (Or, ne aflam în plin război civil spaniol, un an înainte de pactul germano-rus.) Știa în sfîrșit, că „masele” nu vor reacționa, dacă teroarea se va desfășura treptat. Succesul aproape deplin al dictaturii lui Carol se datorește în primul rînd tacticii adoptate de Armand Călinescu, și care va fi aceea a partidelor comuniste din Europa centrală și răsăriteană, după 1945. La început, nimic spectacular, ci doar mărunte, continue hărțuieli. Apoi, suspendarea Constituției, arestări masive, înăsprirea mijloacelor de represalii și cîteva procese senzaționale, dar fără condamnări la moarte. În sfîrșit, cînd mișcarea legionară se afla dezorientată, dacă nu chiar în sincopă, cu aproape toți șefii în închisori și lagăre, lovitura finală, adică decapitarea ei.

Nu știu cum va fi judecat de istorie Corneliu Codreanu. Fapt este că patru luni după fenomenalul succes electoral al mișcării legionare, șeful ei se afla condamnat la 10 ani de temniță grea, iar după încă cinci luni era executat. Evenimente care mi-au reconfirmat că generația noastră nu are destin politic. Probabil că Corneliu Codreanu nu m-ar fi contrazis. Căci, pentru el, mișcarea legionară nu constituia un fenomen politic, ci era de esență etică și religioasă. Repetase de atîtea ori că nu-l interesează cucerirea puterii, ci crearea unui „om nou”. Știa de mult că regele îi pregătește pieirea și, dacă ar fi vrut, s-ar fi putut salva, refugiindu-se în Italia sau

Germania. Dar Codreanu credea în necesitatea jertfei, socotea că orice nouă prigoană nu poate decît purifica și întări mișcarea legionară; credea, de asemenea, în propriul lui destin și în protecția Arhanghelului Mihail.

În 1937-1938, tema cea mai populară printre legionari era moartea. Modelul exemplar îl constituise moartea lui Moța și Marin. Cuvintele lui Moța – „cea mai puternică dinamită e propria ta cenușă" – deveniseră literă de Evanghelie. O bună parte din „activitatea legionară" consta în slujbe, parastase, posturi negre și rugăciuni. Și cea mai patetică ironie a acelei primăveri 1938 a fost că nimicirea singurei mișcări politice românești care lua în serios creștinismul și biserica a fost începută sub oblăduirea Patriarhului Miron. Nu știu ce va fi gîndit Codreanu cînd a înțeles că în cîteva ceasuri va fi executat. Nu mă gîndesc la credința lui, ci la destinul lui politic. Pentru că el asigurase pe Armand Călinescu, prin atîtea circulare, că legionarii nu vor reacționa, nici chiar cînd vor fi spînzurați de picioare și torturați. El dăduse ordine stricte de non-violență, de renunțare chiar la rezistența pasivă, și dizolvase chiar partidul Totul pentru Țară. Tactica lui Călinescu reușise: toți legionarii se lăsaseră prinși și se aflau acum în cușcă, așteptînd, ca șoarecii, să fie arși de vii. Probabil că Codreanu, ca și atîția alți legionari, au murit convinși că jertfa lor va grăbi victoria mișcării.

(...)

În vara 1938, a fi legionar sau „simpatizant" legionar implica riscul de a pierde tot: slujba, libertatea și, poate, în cele din urmă, viața. Ușor de înțeles de ce, pentru unul ca mine, care nu credeam în destinul politic al generației noastre (și nici în steaua lui Codreanu), o declarație de desolidarizare de mișcarea legionară mi se părea nu numai inacceptabilă, ci de-a dreptul absurdă. Mi se părea de neconceput să mă desolidarizez de generația mea în plină prigoană, cînd oamenii erau urmăriți și persecutați fără vină. (Amintesc imediat că în cele trei luni de guvernare coaliția generalului Antonescu și Horia Sima – septembrie-decembrie 1940 –, teroriștii legionari au săvîrșit nenumărate și odioase crime).

Astfel că, refuzînd să semnez declarația, după vreo șase săptămîni de deținere la Siguranța Generală, am fost trimis în lagărul de la Miercurea-Ciuc.

(...)

Lagărul se afla într-o fostă Școală de Agricultură, la vreo zece kilometri de Miercurea-Ciuc. Era o clădire de pe la începutul secolului, cu trei etaje și camere spațioase; în fiecare din ele dormeau între cinci și zece deținuți. O curte de vreo sută de metri

lungime, pe 30 metri lățime, înconjurată cu sîrmă ghimpată și păzită de jandarmi înarmați cu puști-mitraliere. În colțuri, foișoare de lemn, cu mitralierele în poziție de tragere îndreptate asupra curții. Aici ne plimbam, stam de vorbă, iar dis-de-dimineață, sub conducerea unui instructor, făceam gimnastică. De aici se întindea cîmpia pînă în munții Odorheiului, pe care îi contemplam cu melancolie profilîndu-se viorii la orizont. O singură șosea venea dinspre Ciuc, dar arareori se zărea vreo mașină. Cînd mașina se îndrepta spre noi, trecînd de primul cordon de jandarmi, la vreo cinci sute de metri, întreg lagărul începea să freamăte. Era o „vizită", mama sau soția vreunui deținut. Deși întrevederea avea loc în fața maiorului de jandarmi, comandantul lagărului, tot se mai strecurau anumite vești de-afară. Altminteri, singurele noutăți erau aduse de proaspeții arestați. Evident, ziarele erau interzise, dar se găseau cîteva cărți, care circulau cu aviditate din mînă în mînă. Mie mi se îngăduise să aduc The Fighthing Angel și alte cîteva volume, printre care The Complete Works of Shelley, carte pe care i-am dat-o lui Nae Ionescu cînd, cîteva luni în urmă, a fost strămutat la Spitalul Militar din Brașov. Mi se îngăduise, de asemenea, să aduc hîrtie de scris. Față de lagărele de mai tîrziu, viața la Ciuc în vara lui 1938 era destul de suportabilă. Eram izolați de familii și de restul lumii, dar eram lăsați liberi să ne plimbăm, să discutăm și să citim, iar mîncarea nu era mai proastă decît cea de la un regiment oarecare. E drept, uneori macaroanele aveau viermi, iar brînza era iute, dar ni se dădea ciorbă din belșug, cartofi fierți și varză acră. Totuși, în 1938, eram precursorii unei situații care se va agrava și se va generaliza mai tîrziu, atît la noi cît și în alte țări. Poate că de aceea ne simțeam atît de „persecutați": ce ni se întîmpla era ceva nou, era o inovație diabolică în moravurile politice românești și așa destul de corupte. De altfel, nimeni nu știa ce se va întîmpla a doua zi. O dictatură nu se poate menține multă vreme într-un minimum de omenie. (Învățasem asta în India). Mitralierele acelea nu erau îndreptate asupra noastră doar în chip simbolic.

Deocamdată, eram fericit că scăpasem de cei patru pereți ai Prefecturii și de becul aprins în permanență, că mă puteam plimba în curte și, mai ales, discuta cu Nae Ionescu. Mi se aduse un pat de campanie în camera lui. Mai erau acolo Nellu Manzați, un preot tînăr și plin de duh, și un doctor, tînăr și el, care suferea de inimă și se știa condamnat și poate de aceea era întotdeauna vesel, mucalit, inepuizabil în anecdote și vorbe de duh. Programul era simplu: deșteptarea la 6, apelul în curte pe la 7, ceaiul la 7.30, prînzul la 12 și cina la 7 seara, urmată de un nou apel și de rugăciunea colectivă, la 9. O singură excepție: vinerea, zi de post, cînd, afară de bolnavii

de piept, nu mîncam decît seara. În restul timpului, fiecare făcea ce voia. Cînd am ajuns eu, se organizaseră diverse cursuri; Nae Ionescu ținuse cîteva prelegeri de metafizică, iar eu am fost rugat să improvizez un curs de istoria religiilor și să vorbesc despre Gandhi și mișcarea națională indiană.

Printre deținuți se aflau oameni de tot felul, profesori și conferențiari universitari, medici, preoți, institutori, muncitori, țărani. Majoritatea o alcătuiau intelectualii. Seara, rugăciunea colectivă era încheiată printr-un cutremurător: „Cu noi este Dumnezeu!...", cîntat de 300 de voci. La ultimul etaj se afla o odaie rezervată „rugăciunii permanente". Încontinuu, zi și noapte, un deținut se ruga sau citea Biblia timp de o oră și nu se întrerupea decît cînd cel care trebuia să-l înlocuiască intra în odaie. Orele cele mai grele de veghe și rugăciune erau, firește, între trei și cinci dimineața – și mulți cereau să fie înscriși pe listă la acele ore. Rareori în istoria creștinismului modern au fost răsplătite cu mai mult sînge posturile, rugăciunile și credința oarbă în atotputernicia lui Dumnezeu. Și, mai tîrziu, cînd tragedia se consumase, unul din lucrurile care mă fascinau mai mult era să descopăr aceeași credință, neclintită, la puținii supraviețuitori ai măcelurilor. Erau destule cîteva asemenea confruntări ca să înțelegi că mișcarea legionară avea structură și vocație de sectă mistică, iar nu de mișcare politică. Ceea ce mi-o repetase, de altfel, Puiu Gârcineanu în lungile noastre discuții, susținînd că țelul suprem al mișcării legionare nu mai e nici măcar mîntuirea individuală, printr-un eventual martiraj, ci „învierea neamului", dobîndită printr-o „saturație de tortură și jertfă de sînge". Singura infirmare masivă a cunoscutului refren că poporul român nu e religios (singurul popor creștin fără nici un sfînt, ni se amintea necontenit) a adus-o purtarea cîtorva mii de români, în anii 1938-1939, în închisori sau lagăre, fugăriți sau liberi. Cu atît mai gravă e răspunderea acelor șefi legionari care au anulat „saturația de tortură și jertfă de sînge" prin odioasele asasinate din 30 noiembrie 1940, cînd, alături de mulți alții, au fost uciși N. Iorga și V. Madgearu. Dar și această tragedie face parte din destinul neamului românesc, neam fără noroc, căruia nu i-a fost îngăduit nici măcar să-și păstreze neîntinată cea mai proaspătă din nenumăratele sale jertfe.

(...)

Aș mai avea de adăugat cîteva cuvinte în legătură cu ceea ce se numește destinul literar. Fac parte din generația cea mai norocoasă pe care a cunoscut-o pînă acum istoria României. Nici înainte, nici după generația noastră, România n-a mai cunoscut libertatea, belșugul și disponibilitatea de care ne-am bucurat noi, cei care am scris între 1925 și 1940. Generația lui Nicolae Iorga fusese aproape

pe de-a întregul confiscată de profetismul național și cultural care trebuia să pregătească războiul pentru întregirea neamului. Generația frontului fusese sacrificată ca să găsim noi o Românie mare, liberă și bogată. Cînd am început noi să scriem, prin 1925, nici un „ideal național" nu ne solicita în imediat. Am fost cei dintîi români care puteam face și altceva decît istorie națională, filologie românească și profetism cultural – fără să avem sentimentul că trădăm cauza neamului. Am avut o libertate care se cucerise cu foarte mult sînge și cu foarte multe renunțări, și nu știu dacă eram întotdeauna conștienți de imensele sacrificii făcute de înaintașii noștri pentru ca noi să putem pleca în India sau în Statele Unite, să putem discuta pe Freud sau pe Andre Gide la „Fundația Carol", în fața a două mii de persoane, să putem vorbi de autonomia culturii, de primatul spiritualului, de neangajare și așa mai departe. Îmi aduc întotdeauna aminte cu emoție de o scrisoare a lui Radu Dragnea (pe care nu l-am cunoscut niciodată personal), trimisă prin 1927, cînd scriam la „Cuvîntul" nenumărate articole despre „tînăra generație" și publicasem deja un Itinerar spiritual în 12 foiletoane. Radu Dragnea ne saluta, pe noi, „tinerii", cam așa: „Ferice de voi, că vă puteți dedica spiritualului, dar ferice și de mine că am trăit să văd minunea asta în România noastră Mare...". Avea dreptate: eram cei dintîi care culegeam roadele atîtor generații mai mult sau mai puțin sacrificate. Imperiile Habsburgilor și ai țarilor se prăbușiseră – și în acei 15 ani care au precedat pactul Stalin-Hitler, noi am putut respira liniștiți. Cred că am fost singurii români care s-au bucurat de un răgaz atît de lung. Generația care se ridica prin 1940, deja tulburată de tensiunile politice care începuseră după 1934, a plecat în Rusia, și cei care s-au mai întors, s-au întors cu rușii după ei. Culturalicește, a fost o generație pe de-a întregul sacrificată. Noi am cunoscut singurul miracol care a fost posibil în istoria politică: „neutralismul" sau, mai exact, dialogul liber între oameni de credințe politice opuse. A fost fenomenul „Criterionului" unde, la „Fundația Carol" și sub președinția unui profesor universitar, discutau pe Lenin comuniști ca Belu Silber și Lucrețiu Pătrășcanu, legionari ca Mihail Polihroniade și Alexandru Tell, burghezi ca Mircea Vulcănescu și Mihail Sebastian – și simpozionul acesta era posibil. Începînd din 1934, dialogul a fost rupt. În acel an tipăream Întoarcerea din rai. „Raiul" ținuse exact trei ani: într-un fel sau altul am avut toți sentimentul că am fost izgoniți dintr-un „paradis atemporal" și zvîrliți brutal în Istorie. Ceea ce s-a și întîmplat curînd după aceea.

Am avut norocul să aparțin singurei generații „noncondiționate" istoricește și am profitat cît am putut de acest noroc. Ceea ce Petru Comarnescu numea „experiențialismul" meu nu era decît traducerea

într-un barbarism strident (așa cum numai el avea talentul să inventeze) a nevoii mele lăuntrice de a cunoaște cît mai mult și cît mai repede. Mai ales asta: cît mai repede – pentru că presimțeam de mult că nu vom avea timp, că libertatea de care ne bucurăm e provizorie, iar siguranța – iluzorie, că, foarte curînd, Istoria ne va confisca din nou. Cît ar părea de ciudat, mi-a fost teamă de cataclismul istoric încă din 1927. Am scris atunci în „Cuvîntul" un patetic foileton: Anno Domini, care a impresionat, între alții, pe Simion Mehedinți și Perpessicius. Evocam acolo spectrul războiului apropiat și, adresîndu-mă (ca de obicei!) „generației tinere", spuneam că fiecare din noi trebuie să-și repete în fiecare zi că va mai trăi numai un an și să încerce să facă tot în acest ultim an de viață. Încă din universitate eram obsedat de timp și de istorie. Mi se părea că dacă românul se arăta atît de indiferent față de timp, este și pentru motivul că niciodată n-a avut timp destul ca să facă ceva. Istoria îl îndrăgise într-atît, încît nu-l mai lăsa din brațe. Îl tot strîngea așa, de vreo mie de ani, de nu mai apuca să respire. Noi, privilegiații, cunoșteam bucuria de a respira liber și, cel puțin în ce mă privește, tremuram că o vom pierde într-o zi...

În afară de acest noroc – care a fost al generației mele – am mai avut alte nenumărate noroace, asupra cărora nu e locul să mă opresc aici. Dar aș vrea să notez doar atîta: bucurîndu-mă de foarte tînăr de ceea ce se numește „succes literar", nu l-am mai dorit și n-am făcut nimic ca să-l întrețin. Dimpotrivă, după primejdiosul succes al lui Maytreyi, am publicat o seamă de cărți dure (una din ele ilizibilă: Lumina ce se stinge), ca să-mi descurajez admiratorii. Și încă ceva: plecînd în 1940 din țară, am avut prilejul să urmăresc, pînă în 1945, cam ce soartă post-mortem așteaptă pe un scriitor; vedeam, bunăoară, cum absența mea prelungită din publicistica literară bucureșteană sfîrșește prin a mă împinge în umbră – și asta mi-a fost cea mai bună lecție: am înțeles de ce poate depinde actualitatea literară: depinde, în primul rînd, de o prezență fizică. Ziarele și revistele vorbesc mai ales de cei ce sînt acolo: cînd nu mai ești, cel mult ți se citesc cărțile, dar nu mai răzbești în „actualitate". Or, tocmai situația aceasta din urmă îmi convenea: să fiu citit pentru meritele cărților, nu pentru actualitatea pe care le-o dădea prezența mea. De foarte mulți ani mă consider un scriitor român postum; viu n-a rămas decît autorul cărților care apar în limbi străine.

Mircea Eliade – Memorii, vol.II (1937-1960), Editura Humanitas, Bucureşti, 1991

X

106. Cântec pentru tata

cântec cules din folclor de Nicolae Sabău

Era-n vreme de război
Şi-o plecat şi tata,
Într-o miercure sau joi,
Nu ştiu bine data.

Eu eram cât un pitic,
Dând cu capu-n masă,
Sângurul bărbat voinic
De la noi din casă.

Când la şcoală am plecat,
Întrebând de tata,
Ochii mamei au vărsat
Lacrămi cu găleata.

Am rămas şi eu plângând,
Aplecat pe-o carte:
Mă-ntâlneam cu tata-n gând,
Venind de departe.

Mai apoi, în sat la noi
S-o aflat că tata
O căzut cu alţi eroi,
Apărându-şi vatra.

Şi de-atunci, la monument,
Când se face-apelul,
Pentru tata strig: Prezent!
Şi sărut drapelul.

X

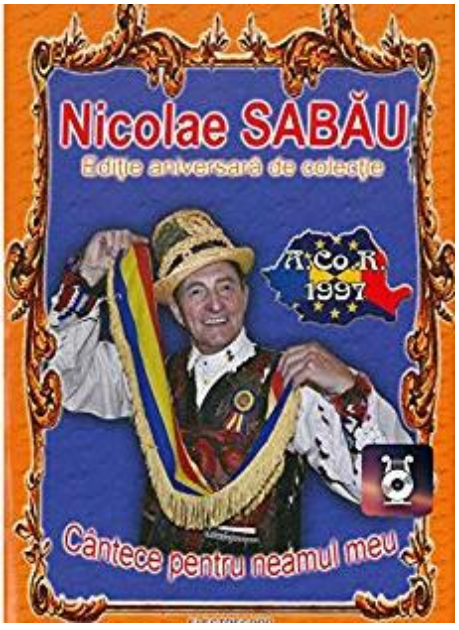

107. Craiova

„**De la fereastra Casei Băniei, Craiova** se desfăşoară plină de soare. Piaţa veche, centrul bătrânei aşezări, are aerul destins al Fântânii Purcarului ridicată de jupân Pavel Teodor şi Chir Marin Bulugbaşa să fie spre pomenirea numelui lor, ca şi cea a Basarabeştilor, care trufaşă şi solitară, vesteşte şi astăzi călătorului mai puţin grăbit că însuşi Radu Vodă a conăcit-o. Şi pentru că nimic nu aminteşte faptul că această aşezare a avut o existenţă zbuciumată, sunt sigură că şi atunci când, cu cinci secole în urmă, Craioveştii aduseseră aici, de la Strehaia, reşedinţa Băniei, se gândiseră că astfel puteau s-o ferească de nelinişte şi restrişte. Dar pământul bogat şi mănos – căci de-o parte se află viile şi livezile, spre şes e belşug de grâne, iar Amaradia şi Jiul îndreaptă spre ea, ca spre o strungă, roadele dealurilor şi văilor – a fost scuturat de cutremure, bântuit de ciumă, ars de foc şi pustiit adesea de turci, dinspre Vidin. Banii Olteniei erau însă negrăit de puternici. «Buzeştii – zice Letopiseţul cantacuzinesc – mare sfat făcură, socotind pe cine ar pune domn ca să poată oblădui Ţara Românească...»

Mulţi dintre ei urcaseră cu mare pompă pe Scaunul domnesc. Mi-i închipui pătimaşi şi violenţi, visând să reţină atenţia contemporanilor printr-un act de supremă bravură, ori, dimpotrivă, enigmatici şi cultivaţi, obosiţi de convenţiile Curţii, retrăgându-se în pacea odăilor cu cărţi. Şi această ipostază ce-o intuieşti în Casa Glagovenilor este una dintre explicaţiile absenţei aici a unui remember proeminent. Dar pe o stradă din Craiova există o Casă Jianu, ridicată la sfârşitul secolului al optsprezecelea de Hagi Stan Jianu, al cărui frate, Stan Hamza, de la Caracal, avea trei fii, Grigoraş, Dinicu şi Iancu. E singurul loc din Craiova în care gândul zboară spre ideea de culă. Nu pentru că profilul clădirii ar avea ceva de casă fortificată, ci pentru că aici ar fi copilărit căpitanul de haiduci care a înspăimântat boierimea curţii lui Caragea. Acum, în centrul Craiovei, pe un petec de pământ, se concentrează toate bucuriile şi

durerile oraşului. Forfota este mai mare, oamenii mai pregnant moderni, zgomotul mai strident, dar acolo stau bătrânii.

Grefă contemporană în capitala Banilor, urbea nouă, cu memoria în formare, e cea unde locuiesc tinerii. Calmul ei aparent poate fi descifrat prin cartierele de blocuri, zona industrială şi universitate. Căci e un alt început. Cel din care au dispărut neliniştea şi restriştea”.

Luminiţa Doja – Ţara dintre două columne, Editura Sport-Turism, Bucureşti, 1981

X

108. Basarabie, Basarabie

de Tudor Gheorghe

Nu mă mai desparte niciun râu de tine,
Prutul, ca un frate curge, şi mi-e bine,
Chiar dacă-mi aduce lacrimă de floare,
Plânsă-ntr-o răscruce de înstrăinare,

Basarabie, Basarabie,
Dorul meu de dincolo de Prut,
Basarabie, nicio sabie
N-o să taie tot ce-am început!

Te-am ştiut într-una suferind aproape,
Singură ca luna şi strângând sub pleoape
Stropul de iubire care să ne fie
Leac şi mântuire pentru ce-o să vie,

Basarabie, Basarabie,
Dorul meu de dincolo de Prut,
Basarabie, nicio sabie
N-o să taie tot ce-am început!

Smulsă din grădina limbii noastre sfinte,
Ţi-ai păstrat tulpina printre necuvinte,
În tăcerea lungă, duios trecătoare,
Ai bătut în dungă zvon de-mpreunare.

Basarabie, Basarabie,
Dorul meu de dincolo de Prut,
Basarabie, nicio sabie
N-o să taie tot ce-am început!

X

109. Castelul Bran

„**În casa presupusului Dracula, domn, fiu, nepot, strănepot şi părinte de domn,** bărbat curajos şi iubitor de ţară, intrăm în tăcere. Ni se spune că cetatea este aidoma aceleia prin care îşi flutura mantia tivită cu hermină El. Postul de apărare care închidea trecătoarea spre Ţara Românească, s-a ruinat. La fel şi oficiul vamal închis între zidurile sale. Numai castelul a rămas. Aşezată pe vârful stâncii calcaroase, clădirea păstrează forma neregulată a reliefului şi puternicul donjon cu crenele.

Şi nu ştiu de ce ori de câte ori urc spre castel îmi vin în minte versurile Bolintineanului. Dar domniţa nu mai plânge în firida ferestrei, în cheminee nu mai ard trunchiurile groase ale buştenilor, mobilele, ce umplu camerele joase, cu pardoseală rece, de piatră, par bătrâne... Este frig. În curtea interioară, fântâna îşi bălăbăne ciutura a pustiu.

Vizitatorii se fotografiază pretutindeni. De preferinţă, în ungherele cele mai întunecate sau sub portretele domnitorilor care au locuit aici. Fiindcă Dracula, invizibilul vampir îi urmăreşte stând gata, gata să se repeadă. Şi lor le place jocul acesta cu spaima pe care l-a propus într-o carte a sa Bram Stocker.

La picioarele castelului, în dreapta stâncii, îşi întind însă, gospodăreşte, curţile toate tipurile de case din zona Branului. Case cu târnaţ şi polatră, cu bucătării de vară şi coteţe, cu croznii şi hodăi. Şi în faţa lor, personajul lui Bram Stocker sau al filmelor americane cu vampiri şi domniţe răpite, se sfarâmă ca şi când n-ar fi fost vreodată. Copiii nu mai cată pe treptele castelului petele de sânge, iar părinţii lor uită că pe scara din spatele camerei gărzilor erau târâţi prizonieri de seamă. Admiră porţelanurile, argintăria, stilurile mobilelor şi îşi dau seama că alături de o casă ţărănească bogată nu se putea înălţa decât un castel frumos”.

Luminiţa Doja – Ţara dintre două columne, Editura Sport-Turism, Bucureşti, 1981

X

110. La cherem

de Marin Sorescu

De mulți ce sunt, întunecă largi uliți
Și viermuie pe trupul blândei țări –
O oaste colosală, nu cu suliți,
Ci cu mandate, bice-amenințări.

Buzunăresc, cotrobăie prin poduri,
Distrug hrisoave, răscolesc sertare,
Ei, vameșii cumplitelor exoduri
Ale ființei noastre-n destrămare.

Ne-ai dat pe mâna lor, o, Doamne sfinte,
– Obor de vite, scoase la mezat –
De șapte ori se-ntoarseră-n morminte
Strămoșii, și la urmă, i-am arat.

Arc de neliniști și de spasme ghem,
Trăim cu ziua, la al cui cherem?

X

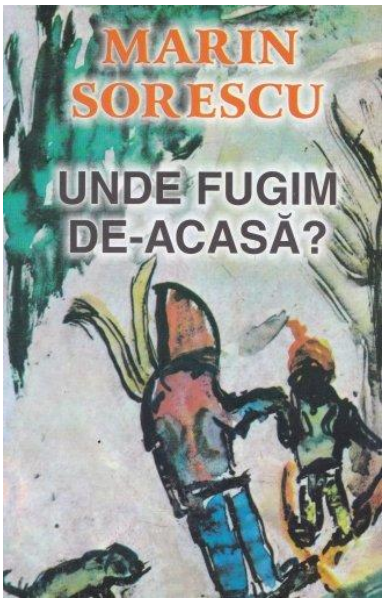

111. Bilbor

Amestecat în poalele unor culmi domoale limpezite de soare, Bilborul e un sat lăturalnic. Casele vechi sînt albe, scrobite parcă. Cele noi, mai înalte, sînt colorate în toate culorile curcubeului. De departe li se văd acoperişurile, aşezate drept, ca nişte căciuli de muntean. Şi tot de acolo, de pe creanga Borsecului, satul pare răsfirat, ca o palmă întinsă. În podul palmei: primăria, şcoala şi biserica. Pe buricele muntelui, stînele. Deasupra lor, la o bucată de drum, încep coamele negre-verzui ale codrilor. Bilborenii sînt oameni cu dare de mînă. Cresc vite şi tund ceafa pădurii. Au prins rădăcini aici, pe malul Bistricioarei şi palma aceasta de pămînt li se pare cel mai frumos colţ de lume.

... La un cuptor de lut vopsit cu var, o femeie înaltă, cu ochi de prună, coace alivenci cu mărar. Miroase proaspăt a casă gospodăreşte aşezată. Aici locuieşte Gavrilă Stan, cel mai bătrîn om din Bilbor.

– Să ştii mata – îşi potriveşte domol răspunsul la o mirare a mea – că cine s-a născut la rădăcina bradului nu se hălăduieşte spre cîmpii. Şi chiar dacă pleacă într-acolo cu gînd bun, de dragoste, tot aici se întoarce să-şi crească copchiii.

– Spune-mi, moş Gavrilă, care-i povestea apelor din Bilbor?

– Apăi, care să hie, au mas aci un timp oameni de seamă, profesori, au gustat şi au spus că-s bune şi multe.

– Mata ce crezi?

– O hi, că bunii noştri le băură ş-or fo' toţi ca bradul pînă-or murit de bătrîneţe bătrînă. Se spune că şi-n mormînt îs tot întregi, ca omu' viu.

– Dar apele, cum sînt apele?

– Aspre, înţepătoare şi reci. Vorbesc oamenii că s-a deschide o fabrică unde s-o bage în sticle ca s-o trimită hăt, departe, în celelalte străinătăţi, unde se bea ca borvisul.

– Şi mata cum gîndeşti, va fi bine?

– Ştiu şi eu?!

Bisericuţa din bîtca satului are draniţă prinsă în cuie de tisă. Îmi povesteşte moş Ţifrea că atunci cînd s-a însurat tată-său, casele din

Bilbor se ridicau din bîrne încheiate cu toporul şi acoperişurile erau fixate cu cuie de lemn tare, de tisă. Patru ani dura cioplitul cuielor, şi alţi patru înălţatul casei. Mireasa îşi ţesea zestrea: velinţi vărgate, cămăşi înflorate, cojoace cusute cu fluturi, pîrghitoare cu răuri roşii şi verzi, bîrneţe... Obiceiul a rămas. Numai că logodna e mai scurtă. Casele se ridică într-o vară prin grija nănaşilor şi claca corniceilor şi a rudelor. De şesut se şede în nopţile lungi de iarnă, cînd s-adună băieţii şi fetele în casele mireselor şi îşi ţin de urît, ceea ce în Bilbor înseamnă şezătoare. Nunta se face toamna următoare. În duminica dinaintea nunţii, mirii se îmbracă în straie de sărbătoare şi cutreieră tot satul. E invitaţia la nuntă. Cel care îi întîlneşte atunci devine nuntaş.

– Cum se îmbracă lumea la nuntă, mătuşă Ana? mă întorc cu o întrebare spre nevasta lui moş Ţifrea ?

– Cum socoteşti mata, că în straie nemţesti? De la război încoace tineretul ăsta, bată-l să-l bată, a schimbat portul. Că-s haine gata. Ai bani în pungă, poftim bădiţă, dă-mi-l pe acela. Îl porţi, îl strici, îl arunci. Că-i o nemică. Ia acolo, o fustă ori vreun pantalon. Da' poţi să arunci o pîrghitoare? Iaca nu. C-ai cusut-o cu ochii şi cu sufletul. D-aia numa' bătrînii mai poartă în toate zilele haina strămoşească. Că lucră mai puţin şi-s mai cu grijă. Nunta este o sărbătoare. Şi lumea o simte. Se îmbracă în portul bilborean. Să se bucure. Să cinstească satul şi casa de nuntă.

– Aveţi mulţi nepoţi, moş Ţifrea?

– D-apăi numără-i, fato.

– Păi să tot fie, tată, că Alexandru are unu, Gavrilă, doi, Anuţa, două, Ionela, două, Floarea, încă unu, Nastasia, patru, eu, două.

– Şi strănepoţi?

– Îi ştii baba, că dînsa i-o ţinut pe lîngă fustă.

– Dar dumneata?

– Păi, eu, cu munca.

– Cîţi ani aveţi ?

– Vreo optzeci şi opt.

– Sînteţi bătrîn?

– Că n-oi mai fi nici verde!

– V-am văzut trebăluind.

– Ca omu, pe lîngă casă, cu vitele, cu fânul, lemnele de iarnă. Da amu, parcă mi s-or frînt şelele. Am o durere lungă în oase... D-apăi unde te duci, măi, Vasile? se suci moşul către drum.

– La nuntă.

– Păi, stai, c-om merge odată. Mata nu vii, fetiţo?

– Nu încă, aş mai avea o vorbă cu soţia bădiei Vasile.

– Atunci, cu bine. Vezi. Mărioară, să nu fiţi prea la urmă, că-i ruşine.

S-a ridicat într-un băţ noduros, şi-a netezit cu dosul palmei pălăria şi s-a dus. Fără să privească la nevastă. Vasile Pop, la fel.

– V-aţi luat din dragoste? – o întreb pe Maria Pop, observînd trufia bărbătească.

– E mult de atunci. Din dragoste, din ură, iaca ne-am luat. Că eu îs o Ţifrea şi el un Pop.

– Şi ce înseamnă aceasta ?

– Înseamnă că s-au unit două familii vechi, dintre primele din vatra satului. Şi aici nu poate fi vorba de dragoste, nici de ură, ci de trebuinţă.

– Ce fel de trebuinţă?

– Trebuinţa să se adune laolaltă începutu'. Aşa cum s-adună într-o ladă de zestre scoarţele de demult şi în grinda casei zapisele moşiei.

– Ce se întîmplă, lele Mărie, cu fetele care pierd cîşlegii?

– Trebuie să rabde vorbele ficiorilor. Zic ei:

„Supărate-s fetele,
Că se trec cîşlegile.
Nu fiţi fete supărate,
C-o veni şi postul mare,
Şi veţi da de sărindare,
Doară vă veţi măritare...”

Şi tot aşa. Chipurile, le încurajează, dară, de fapt, îşi reproşează că nu s-or încumetat să păşească în rîndul bărbaţilor, alegîndu-şi o mireasă pe potrivă. Fetele poartă un timp supărare pentru că le-au făcut să-şi pregătească zestrea. Pe urmă, peste an, îi iartă şi îi aşteaptă să le ceară. Unele dintre ele, mai ascuţite la gură, le mai zic pe la vreun prilej:

„Grînele vara se coc,
Zis-a badea să nu joc,
Pîn-la storsul vinului,
Că voi fi mireasa lui.

Storsul vinului trecu,
Badea conciu nu-mi făcu,
Cîşlegile încă trec,
N-am cu cine să-mi petrec.
Vine şi postul cel mare,
Port cosiţe pe spinare.
Cîţi sînt juni şi feciori,
Ei toţi sînt înşelători”

Şi atunci feciorii le răspund cum că pricina pentru care nu s-or măritat este că sînt nevoiaşe ori n-au omenie, ori cine mai ştie cîte altele de felul acestora. Şi fetele tac şi rabdă. C-aşa e rostu’ fetei. Să aibe răbdare şi să aştepte voinţa bărbatului cu care este în vorbă.

... Acum mirii sînt o Hîrlav şi un Ţifrea. Se înrudesc cu tot satul. Ea se socoteşte coborîtoare din Hîrlăul Neamţului, moldoveancă din oştenii lui Ştefan. Cărţile neamului ei s-au pierdut în războiul acesta, cînd Bilborul a fost evacuat. Dar mîndria obîrşiei i-a rămas. Bilborenii se amestecă între ei să nu se piardă sîngele – zic bătrînii. Tinerii se îndrăgostesc numai şi îşi trăiesc simplu romanul de dragoste. La nunta ei, Floarea Hîrlav a purtat straie moldoveneşti. Cătrinţă neagră, ţesută cu arnici roşii şi ie cu flori. Pe cap avea şidă, un văl alb, legat sub bărbie şi cu capetele aruncate pe spate. Să fie întru amintirea începutului, cînd bilborencele se mai simţeau rupte din plaiul Moldovei, dar bărbaţii din Bilbor erau prea mîndri ca să nu-i urmeze, supuse.

... Lăutarii au început să cînte, vorniceii chiuie, mireasa îngenunchiază, după datină, în faţa prispei părinteşti. Porneşte nunta”.

Luminiţa Doja, *Ţara dintre două columne*, Editura Sport-turism, Bucureşti, 1981

X

112. Gheorghieni

„**Muzeul din Gheorgheni nu este locul de unde să pleci** cu emoţii artistice doar. Ar fi prea puţin. Aici totul are sens şi semnificaţie.Dacă lemnul şi obiectul de lemn au reprezentat secole de-a rîndul singurul mijloc de existenţă al omului de aici e fiindcă la polul românesc al frigului (numărul zilelor de îngheţ ajunge în medie la o sută şaizeci, fiind frecvente îngheţurile tîrzii de primăvară şi timpurii de toamnă) pămîntul nu poate fi spart adesea decît cu toporul , puterea apelor abia născute e mică, iar adîncurile îşi ascund, avare, bogăţiile. Localnicului nu i-a rămas decît să doboare copacii şi să-i care pe drumuri lungi, pe scocuri de lemn, cu căruţe şi sănii pînă în vale, unde îi încredinţa joagărelor, apoi dulgherilor, rotarilor, cioplitorilor sau, adeseori, plutaşilor, care îi duceau pînă la Dunăre şi mare. Pădurea nu l-a ajutat să se îmbogăţească. Casa lui a fost întotdeauna modestă. Niciodată nu a avut mai mult decît două încăperi şi o bucătărie, oricît de mare ar fi fost familia. Mobilierul şi obiectele toate din lemn erau simple, nepretenţioase, uneltele aproape primitive. Hambarul, o ladă, abia de cuprindea cîteva zeci de kilograme de cereale. Căci agricultura însemna doar cultivarea cartofilor. După răscoala din 1562 majoritatea locuitorilor erau iobagi, în 1567 sînt menţionate în Gheorgheni, alături de zece familii de ţărani liberi, şaizeci şi opt de familii de iobagi. Pe la mijlocul secolului al şaptesprezecelea, cînd comerţul cu lemn a atins maximumul dezvoltării, buştenii Giurgeului şi Gurghiului aveau totuşi cel mai mic preţ pe piaţa lemnului. Înflorirea meşteşugurilor nu a schimbat mult situaţia, aşa încît bărbaţii şi femeile plecau aiurea în căutare de lucru. În bazinul Gheorghenilor n-au rămas în afara celor legaţi direct de exploatarea lemnului decît vînătorii, crescătorii de vite şi tăbăcarii.

Dar lemnul a învins. Topliţa, Ditrău, Gălăuţaş, Gheorgheni, Miercurea-Ciuc, Odorheiul-Secuiesc, Sîndominic sînt doar cîteva din punctele de reper ale Harghitei contemporane.”

Luminiţa Doja, Ţara dintre două columne, Editura Sport-turism, Bucureşti, 1981

X

113. Şi sub

de Marin Sorescu

Şi sub biserici este loc arabil
Și-acest pământ ne trebuie urgent.
Să fie Dumnezeu din nou amabil
Să rabde să-l mutăm din contingent.

Se va găsi desigur un sergent
Să-ndrume credincioșii, rezonabil
Și un macaragiu voinic, capabil
Să dea pe sărbători cu detergent.

Și-n locul cel sfințit și cu pisanii
Săpate-n piatră, șterse, scrise iar,
Căci nu aduce ceasul ce-aduc anii,
Schimbări în inimi și în calendar,

Vom semăna pentru-nceput ardei
Ce dau două recolte de atei.

X

114. Bucovina

„**Acum – îmi spunea Elena Arendsen, scenaristă liber–profesionistă,** colaboratoare a companiilor olandeze de radio şi televiziune – mă întorc dintr-o foarte scurtă călătorie de prospecţie necesară realizării unui film de televiziune despre nordul românesc: Maramureşul şi Bucovina. După o săptămînă de cutreierat, ştiu că filmul acesta se va compune din cîteva filme, care nu vor fi nici documentare, nici artistice, poate poematice ar fi cuvîntul care le-ar defini, căci mi-ar face plăcere să filmez Bucovina în toate anotimpurile, pentru că lumina ei e fascinantă. Aş fi încîntată dacă aş reuşi să fac un film exhaustiv, în care fiecare lucru, om, loc să fie pus în valoare în aşa fel încît şi cei care îl cunosc bine să-i descopere valenţe noi. Bunăoară, toţi localnicii cunosc salina Cacica cu lacul ei interior, cu sala ei de „recepţii", cu biserica ei tăiată în rocă; ori rezervaţiile naturale vegetale de la Poiana Stampei, Bosanci şi Slătioara, a căror valoare ştiinţifică depăşeşte marginile obişnuitului; ori meşterii ceramişti a căror ceramică neagră păstrătoare de forme şi motive neolitice e cunoscută şi apreciată în lume.

Filmul meu va arăta Hanul domnesc din Suceava în acordurile „Baladei" lui Ciprian Porumbescu; un travling lung pe stîlpii bogat încrustaţi ai intrării, apoi casa, tradiţională casă bucovineană, cu „casa mare" încărcată cu lăzi de zestre, obiecte sculptate, şervete migălos lucrate cu lînuri şi perne brodate, în sfîrşit, toată zestrea femeii casei, dar şi aceea a tinerei domnişoare a familiei. Apoi va apărea tinda, muzeul frumuseţii ustensilelor gospodăreşti, apoi bucătăria cu imensul ei cuptor cu vatră şi pe el oalele pentru fiert sarmale, pentru ciorbă, pentru lapte, laviţele acoperite cu lăicere, şi, în colţuri, blidare cu farfurii smălţuite, de Rădăuţi, ori căni negre de Marginea. Voi arăta apoi oamenii în costumele lor de sărbătoare. Şi compatrioţii mei vor înţelege că aici se află un pămînt din care amintirea izvorăşte limpede şi clară."

Luminiţa Doja, Ţara dintre două columne, Editura Sport-turism, Bucureşti, 1981

X

115. Sergiu Nicolaescu

***Sergiu Nicolaescu* s-a născut pe 13 aprilie 1930 la Tg-Jiu,** în Duminica Floriilor. Este ambiţios, perfecţionist şi nu renunţă la un lucru până nu reuşeşte să îl facă foarte bine. La 5 ani a părăsit Tg-Jiu, familia stabilindu-şi reşedinţa la Timişoara. Acesta este de fapt oraşul copilăriei lui. De mic copil i-au plăcut filmele şi îşi dorea să joace în ele. Era şeful unei bande de circa 30 de copii, iar zona lor se întindea de la Spitalul Militar până la podul dintre Cetate şi Mehala. A făcut ultimele 4 clase de liceu în 2 ani.

1948 – La terminarea liceului, a intrat la trei facultăţi: Belle Arte, Politehnică şi Şcoala de Ofiţeri de Marină. Lucra pentru rege, la Săvârşin, şi astfel i s-a propus să plece cu acesta, când a părăsit România, dar regele s-a răzgândit şi astfel a rămas în ţară. Pe 5 ianuarie 1948 regele a fost arestat. Tatăl său a fost arestat şi el şi a stat nejudecat cam un an; adus la Bucureşti, a fost anchetat chiar de Nicolschi, în clădirea Senatului de astăzi, pe atunci Ministerul de Interne. A fost condamnat la 7 ani închisoare, în urma unui proces tipic comunist, ajungând la Canal. Tatăl său a murit în '94, când avea 92 de ani.

1954 – La doi ani de la absolvirea Politehnicii, i s-a propus un post de director tehnic la un I.A.S de lângă Bucureşti, devenit mai târziu Gospodăria partidului. Întâmplarea a făcut să se întâlnească cu un coleg din Politehnică repartizat în Cinematografie, şi astfel ajunge să aibă legatură cu acest domeniu.

1962 – Joacă în „Memoria Trandafirului” mulţumită lui George Macovescu şi Mihnea Gheorghiu. Succesul acestui film a fost neaşteptat, şi s-a difuzat la Paris, de Crăciun, timp de 10 ani. Filmul e o metaforă: durează 7 minute şi este o poveste cu flori ce întruchipează destinele unor oameni. A luat pentru el Premiul de Excelenţă al Uniunii Tehnicienilor din cinematografia mondială.

1967 – Are loc premiera parizianã a filmului „Dacii”, coproducţie francezo-română. Pe Champs-Elysees, în dreptul

restaurantului „Fouquets” trona un afiş al filmului, uriaş şi având textul: „un film du Serge Nicolaesco”. Era o foarte mare satisfacţie pentru un tânăr debutant de 37 de ani.

1968 – A lucrat în calitate de regizor cu Orson Welles, Laurence Harvey şi alţi mari actori americani şi europeni, chiar la Bucureşti, la filmul „Bătalia pentru Roma” – producţie americano-germană.

1970 – filmul „Mihai Viteazul”. Problema alegerii actorului pentru rolul Mihai Viteazul a fost foarte complicată. A făcut o listă cu posibilii interpreţi. Au candidat pentru Mihai Viteazul vreo 10-12 actori, între care şi: Ilarion Ciobanu, Mircea Albulescu, Amza Pellea, Florin Piersic, George Constantin, Emanoil Petruş. Americanii l-au ales pe Sergiu Nicolaescu şi filmările au început cu el. Mai târziu au venit indicaţiile ca Mircea Albulescu să-l joace pe Mihai. S-a opus şi a zis: „Eu sunt regizor, eu hotărăsc! De azi, Amza Pellea va fi Mihai Viteazul.”

În urmatorii 20 de ani a fost foarte activ şi a făcut cam două filme şi jumătate pe an.

(...)

Sergiu Nicolaescu a demonstrat în anii '70 o reală voinţă de a-şi însuşi tehnici narative şi de montaj preluate din cinematograful american comercial, pe care le aplică filmelor sale de acţiune şi suspans. Este genul pe care îl stăpâneşte cel mai bine.

S-a stins din viaţă pe 3 ianuarie 2013.

FILME CU SERGIU NICOLAESCU:

Lupu (2013) – Batrânul, **Carol I** (2009) – Carol I, **Despre IULIAN MIHU, asa cum a fost; Despre NOI, asa cum suntem** / (2009) – el însuși, **Supraviețuitorul** (2008) – Comisarul Moldovan, **L'homme presse/Un om grăbit** (2005) – Hilarion de Bois Rose, **Orient Express** (2004) – Printul Andrei Morudzi, **Triunghiul Mortii** (1999) – mareşalul Averescu, **Începutul adevărului/Oglinda** (1994), **Coroana de foc** (1990), **Mircea** (1989) – Mircea, **Noi, cei din linia întâi** (1986) – Gen. Marinescu, **Pistruiatul 1 -Evadatul** (1986) – Andrei, **Pistruiatul 2 -Ascunzișuri** (1986) – Andrei, **Pistruiatul 3 – Insurecţia**

(1986) – Andrei, **Ringul** (1985) – Andrei, **Ziua Z** (1985), **Viraj periculos** (1983), **Întâlnirea** (1982), **Wilhelm Cuceritorul/Glorie si onoare (Cucerirea Angliei)** (1982), **Capcana mercenarilor** (1981) – Căp. Andrei, **Duelul** (1981) – Comisarul Moldovan, **Ultima noapte de dragoste** (1980), **Drumuri în cumpănă** (1979) – primul secretar de partid, Dobre, **Mihail, câine de circ** (1979) – Harley Kennan, **Pentru patrie** (1978) – Domnitorul Carol, **Revanșa** (1978) – Comisarul Tudor Moldovan, chestor șef al Poliției, **Osânda** (1977) – Procurorul Tudor Marin, **Războiul Independenţei (Serial TV)/Războiul Independenţei** (1977) – Domnitorul Carol, **Accident** (1976) – Maiorul Petria, **Roșcovanul** (1976) – sentinela la Școala de Corecție, **Zile fierbinti** (1975) – Mihai Coman, directorul șantierului naval, **Nemuritorii** (1974) – Capitanul Andrei, **Un comisar acuză** (1974) – comisarul de politie Petru Moldovan, **Felix și Otilia** (Serial TV)/Felix și Otilia (1973) – moșierul Leonida Pascalopol, **Pistruiatul** (1973) – Andrei, **Ultimul cartuș** (1973) – Comisarul Miclovan, **Un august în flăcări** (1973), **Atunci i-am condamnat pe toți la moarte** (1972) – Colonelul von Eck, **Cu mâinile curate** (1972) – comisarul Tudor Miclovan, **Dragostea începe vineri** (1972) – Conf. univ. Mihai Visan, **Felix si Otilia** (1972) – Leonida Pascalopol, **Răzbunarea** (1972) – Capitanul Raffy/Hall, **Der Seewolf/Lupul marilor** (1971) – Capitanul Raffy, **Mihai Viteazul** (1970) – Selim Paşa, **Dacii** (1967) – Marcus.

*

FILME REGIZATE DE SERGIU NICOLAESCU:

Ultimul corupt din România (2012), **Poker** (2010), **Carol I** (2009), **Dracula – o comedie muzicala** (2008), **Supravietuitorul** (2008), **15** (2005), **Afganistan** (2004), **Orient Express** (2004), **Triunghiul Mortii** (1999), **Punctul zero** (1996), **Începutul adevărului/Oglinda** (1994), **Coroana de foc** (1990), **Mircea** (1989), **Francois Villon, poetul vagabond** (1987), **Căutătorii de aur** (1986), **Noi, cei din linia întâi** (1986), **Ciuleandra** (1985), **Ringul** (1985), **Ziua Z** (1985), **Viraj periculos** (1983), **Întâlnirea** (1982), **Wilhelm Cuceritorul/Glorie și onoare (Cucerirea Angliei)** (1982), **Capcana mercenarilor** (1981), **Duelul** (1981), **Ultima noapte de dragoste** (1980), **Mihail, câine de circ** (1979), **Nea Mărin Miliardar** (1979), **Pentru patrie** (1978), **Revanșa** (1978), **Osânda** (1977), **Războiul Independenţei (Serial**

TV)/Războiul Independenţei (1977), **Accident** (1976), **Insula comorilor** (1975), **Piraţii din Pacific** (1975), **Zile fierbinţi** (1975), **Nemuritorii** (1974), **Un comisar acuză** (1974), **Ultimul cartus** (1973), **Atunci i-am condamnat pe toti la moarte** (1972), **Cu mâinile curate** (1972), **Der Seewolf/Lupul mărilor** (1971), **Mihai Viteazul** (1970), **Aventure en Ontario/Aventuri în Ontario** (1969), **La prairie** (1968), **Ultimul Mohican** (1968), **Dacii** (1967), **Lecţie în infinit** (1965), **Memoria trandafirului** (1962), **Primăvară obişnuită** (1962), **Scoicile n-au vorbit niciodată** (1962).

www.cinemagia.ro/actori/sergiu-nicolaescu-1711/

X

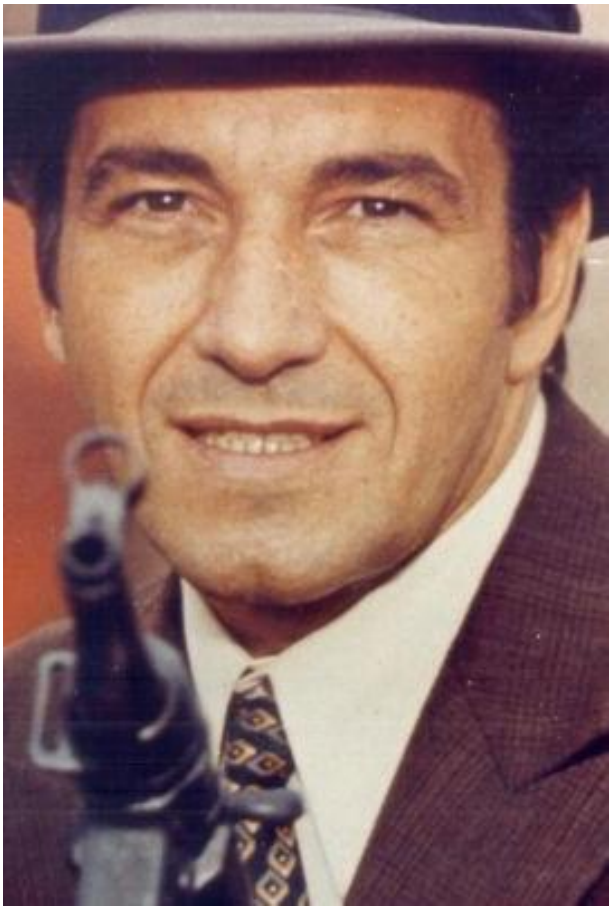

116. Altă stampă

de Marin Sorescu

Cald și la umbră. Perlele ard gâtul
Femeilor, ce înseși par tăciuni,
Părând să deie foc acestei lumi
Ce Rubiconul a trecut și cnutul.

Mobilizat se simte ca recrutul
Pensionarul cu albiți perciuni.
În viitor reîntâlnim trecutul
Și după marți, urmează iarăși luni.

Spre a vorbi mai simplu: e un chin!
Nu se găsește ceapă, usturoi,
Milițienii umblă câte doi

Ca-ndrăgostiții, cu ciubote noi.
În casă nu am voie să mă-nchin,
Iar pâinea mi se dă pe buletin.

X

117. Bancuri din „Epoca de Aur”

folclor românesc din perioada regimului comunist

Nea Nicu şi Leana sosesc în vizită în China. Pe ultima treaptă a avionului, Leana se împiedică şi cade în nas.

Comentariul de la TVR: – Tovarăşa Elena Ceauşescu a îmbrăţişat pământul poporului prieten, iar tovarăşul Nicolae Ceauşescu a rostit primele cuvinte în limba chineză: „toan to!”.

*

Bulă: – Bunicule, ce e Securitatea?

Bunicul: – Bulă dragă, Securitatea e inima partidului, care bate, bate, bate...

*

Cele 7 minuni ale comunismului:

1. Toată lumea avea de lucru.
2. Deşi toată lumea avea de lucru, nimeni nu muncea.
3. Deşi nimeni nu muncea, planul se făcea peste 100%.
4. Deşi planul se făcea peste 100%, nu puteai cumpăra nimic.
5. Deşi nu găseai nimic de cumpărat, toata lumea avea de toate.
6. Deşi toată lumea avea de toate, toţi furau.
7. Deşi toţi furau, niciodată nu lipsea nimic.

*

Profesoara: – Care e deosebirea dintre Decebal şi tovarăşul Ceauşescu?

Elevul Bulă: – Primul practica cultul morţilor, al doilea moartea culţilor.

*

La plecarea în Uniunea Sovietică, cosmonautul român Dumitru Prunariu îi lasă mamei sale un bilet pe masa din bucătărie:

„Dragă mamă, sunt plecat în Cosmos. Mă întorc peste 30 de zile”.

Revenit din misiune, Prunariu constată că mama sa era plecată de acasă. Pe aceeaşi masă găseşte un bilet:

„Dragul mamei, sunt plecată să cumpăr carne. Nu ştiu când mă întorc”.

*

Profesorul: – Elev Bulă, ia spune-mi: De câte feluri sunt românii?

Bulă: – De două feluri, tovarăşe profesor: mulţumiţi (pe care îi caută miliţia economică) şi nemulţumiţi (pe care îi caută securitatea)!

*

Îl cheamă comitetul pe ţigan să îl facă şi pe el membru de partid. Cum cu ţiganul se trata mai greu, fiindcă el nu avea o pregatire politică solidă, tovarăşii s-au gândit să îi pună nişte întrebări uşoare, mai mult formale, ca să răspundă şi el şi să figureze acolo că a răspuns corect.

– Ia spune, mă ţigane, ai auzit de Marx?

Se gândeşte ţiganul şi apoi zice:

– Nu, să trăiţi! N-am auzit...

– Mă, poate ai auzit de Engels.

– Nu, n-am auzit nici de el.

– Dar de Lenin?...

– Nu, să trăiţi! N-am auzit nici de ăsta.

Se uită ăia unii la alţii, dau din umeri...

– Ţigane, ne pare rău, nu te putem face membru al partidului, du-te acasă. Te chemăm noi altă dată.

Se scoală ţiganul, dă să plece, dar zice:

– Auziţi, nu vă supăraţi, pot să vă întreb şi eu ceva?

– Întreabă, ţigane, cum să nu.

– Dumneavoastră aţi auzit de nea Gogu – Labă de Urs?

– Nu, ţigane, n-am auzit.

– Dar de Georgică al lui Nae Şchiopu?

– Nu, ţigane, n-am auzit nici de ăsta.

– Ei, vedeţi? Fiecare cu gaşca lui!

X

118. Năpasta

de Marin Sorescu

Și Doamne, mi-a căzut la loterie
Lozul ghinionist să fiu român
Și inventându-mi vina-n pușcărie,
S-o ispășesc amarnic, mâncând fân.

Se face, înțeleg, economie
De spațiu locativ și de-un tacâm.
Și de-un poet ce-ar consuma hârtie,
Cu niște versuri care nu rămân.

Căci cărțile-mi cu roaba sunt cărate
La marginea orașului, tocate,
Ca-ngrășământ zvârlite pe ogor.

Legat mă simt de limba ta, popor,
Destinele ne sunt îngemănate,
Cât va țipa, în zboru-i, un cocor.

X

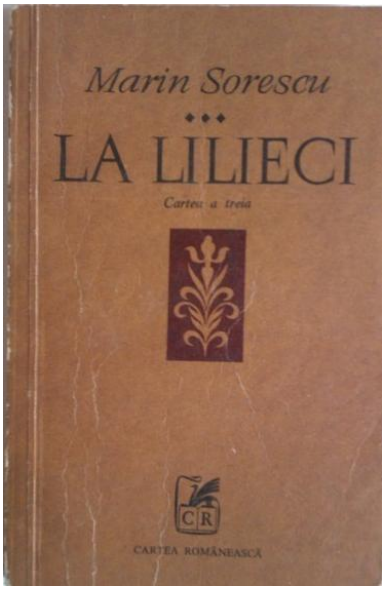

119. Mircea Eliade - Memorii

Spre deosebire de majoritatea tinerilor, nu credeam că generația mea avea destin politic, așa cum avusese generația războiului și cum speram că vor avea generațiile care vor veni după noi. Destinul nostru era exclusiv cultural. Aveam de răspuns la o singură întrebare: sîntem sau nu capabili de o cultură majoră, sau sîntem condamnați să producem, ca pînă în 1916, o cultură de tip provincial, traversată meteoric, la răstimpuri, de genii solitare ca Eminescu, Haşdeu, Iorga? Apariția unui Vasile Pârvan, unui Lucian Blaga, Ion Barbu, Nae Ionescu și a altora îmi confirmase încrederea în posibilitățile creatoare ale neamului românesc.

Mircea Eliade – Memorii, vol.II (1937-1960), Editura Humanitas, Bucureşti, 1991

X

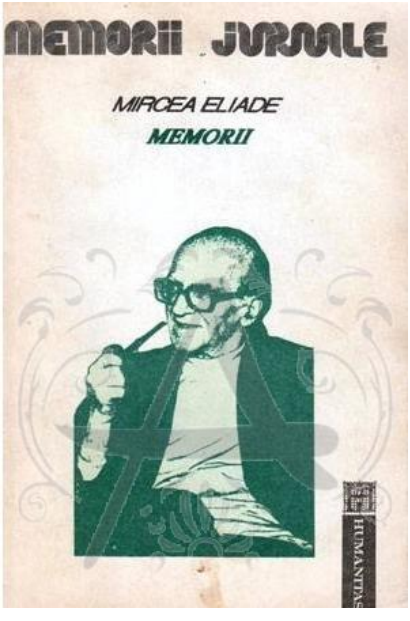

120. Cenaclul Flacăra - povestea unui fenomen cultural

CENACLUL FLACĂRA A REPREZENTAT CEL MAI IMPORTANT FENOMEN CULTURAL AL ROMÂNIEI ANILOR ’70-’80, IAR PRIN SPECTACOLELE SALE A INFLUENȚAT O GENERAȚIE ÎNTREAGĂ.

„Facă-se profeţia mea,
Fie odată pentru totdeauna a tinerilor
Iubirea pe tunuri!”
(Adrian Păunescu – **Iubiți-vă pe tunuri**)

Cenaclul *Flacăra*. Două cuvinte pe care, probabil, fiecare român le-a auzit. Totuși, câți își pun întrebarea ce a fost? În ce perioadă a existat și despre ce era vorba? Se cânta muzică. Ce gen? Românească sau și străină? În prezentul articol, îmbinând istoria, politica și numeroase compoziții, poezii, poeme, se va vedea ce asculta generația *born before*, în cadrul unui fenomen extrem de complex.

Pentru a înțelege mai bine ce a însemnat Cenaclul *Flacăra*, trebuie menționat faptul că existau numeroase restricții în materie de literatură și muzică în timpul României comuniste a anilor ’70-’80. Dacă un poet sau scriitor critica regimul în lucrările sale, risca să își piardă statutul în societate. Însă dacă dorea să își exprime liber ideile, era nevoit să recurgă la compromisuri: să aducă laude regimului, să devină membru al Partidului Comunist Român (P.C.R.), operele sale să nu cuprindă doar gândurile personale, ci și omagii aduse partidului și conducătorului statului, Nicolae Ceaușescu. Astfel, putea beneficia de anumite avantaje, iar ideile lui, deși puteau reprezenta contestații la adresa regimului, erau tolerate, atât timp cât autorul era loial conducerii statului. Printre cei care au recurs la astfel de compromisuri (deși există păreri care neagă acest lucru) a fost și Adrian Păunescu, poetul care prin ideile sale a adunat cei mai mulți aderenți.

CENACLUL FLACĂRA A FOST UN FENOMEN PREPONDERENT CULTURAL ȘI POLITIC CE A DURAT APROXIMATIV 12 ANI, ÎN PERIOADA 1973-1985, CONSTÂND ÎN SPECTACOLE MUZICAL-ARTISTICE DEȘFĂȘURATE PE CUPRINSUL ÎNTREGII ȚĂRI. ÎN MOMENTUL ÎNFIINȚĂRII, ACESTA ERA UN ANSAMBLU DE POEZIE ȘI MUZICĂ FOLK (GENUL MUZICAL DE BAZĂ PE ÎNTREAGA DURATĂ A CENACLULUI).

Fondatorul Cenaclului, redactorul-șef al revistei *Flacăra*, a fost Adrian Păunescu, un poet, scriitor și publicist în vârstă de 30 de ani. Acesta era autor de poezii sociale, de dragoste și patriotice. Pe 17 septembrie 1973 a avut loc ședința inaugurală, în cadrul căreia Păunescu a declarat că Cenaclul se adresa scriitorilor din toate generațiile, în scopul unei promovări și îmbunătățiri a literaturii, dorind sprijinirea muzicii și plasticii apropiate de tineri, prețuind totodată valorile moștenite.

*

După Revoluție, Păunescu a afirmat despre Cenaclu că a fost cea mai complexă înfăptuire a sa și cea mai importantă mișcare cultural-politică din Europa anilor ’70-’80. Despre înființarea acestui ansamblu, liderul său declara într-un interviu din anul 2008:

„Cenaclul Flacăra a fost o invenție a mea bazată, desigur, pe toată aspirația generațiilor trăitoare atunci în România de a fi mai libere”. http://societatesicultura.ro/2016/08/cenaclul-flacara/ - _ftn4

Însă Cenaclul nu poate fi separat de politic, întrucât acesta era subordonat *Uniunii Tineretului Comunist* (U.T.C.), organizația de tineret a P.C.R. Având în vedere că își propunea promovarea culturii, influența ideologiei comuniste și a patriotismului nu trebuiau să lipsească, astfel că partidul și conducătorul statului, Nicolae Ceaușescu, erau pomeniți elogios în timpul spectacolelor.

Conform lui Vali Șerban, cantautor la Cenaclul Flacăra în perioada 1977-1985, interpreții erau indiferenți cu privire la faptul că oamenii le reproșau promovarea ideologiei comuniste:

„Eram foarte buni actori și reușeam să jucăm cu dibăcie patosul revoluționar și devotamentul de paradă. În momentele de delir ideologic, făceam ceea ce făceau, fără mofturi, alte douăzeci de milioane de români, contemporani cu noi: izbeam convingător cu socialismu-n viitor, cu conducătoru-n genialitate și cu poporu-n fericire.”

Cenaclul își propunea promovarea tinerelor talente, un nume important al muzicii românești care a interpretat încă de la început, pe scena ansamblului, fiind Nicu Alifantis, premiat în cadrul Festivalului *Flacăra* din decembrie 1974 pentru debut muzical. La început, printre membrii importanți se numărau nume precum Tudor Gheorghe, Valeriu Sterian, Dan Tufaru sau Mircea Vintilă, care țineau spectacole importante în cadrul festivalelor *Flacăra*, organizate în fiecare anotimp.

În perioada 1973-1975, cei care apăreau pe scenă erau deja artiști cunoscuți, fiind invitați scriitori, pictori și oameni de teatru. Cenaclul a devenit o mișcare artistică odată cu intrarea în ansamblu a cântăreţilor. Până în 1979, recitalurile s-au dat la Teatrul *Ion Creangă*, dar, pe măsura creșterii în amploare, spectacolele au început să aibă loc și pe stadioane. Se interpretau preponderent melodii românești, foarte importante fiind cele patriotice, precum "*Ce-ți doresc eu ție, dulce România"*, "*Deșteaptă-te, romane"*, "*Trei colori", "Hora Unirii"*.

Un aspect semnificativ al Cenaclului era legătura cu publicul. Acesta din urmă trimitea bilete, adunate de interpreți, pentru a fi citite de Adrian Păunescu. Ele puteau conține curiozități personale, mesaje de admirație, rugăminți legate de interpretarea unei melodii și alte mesaje personale, la care răspundea conducătorul Cenaclului.

Sloganul ansamblului era *Lumină, luptă, libertate!* Prin creionarea unui *L* cu palma ridicată cu degetul mare perpendicular pe inelarul îndreptat în sus, celelalte trei strânse în pumn reprezentau simbolul rezistenței tăcute și al speranței în eternele idealuri ale omenirii. Despre salut, Adrian Păunescu afirma:

„Nu am inventat eu acest salut cu trei de L, ci cred că Dan Tufaru și Florian Pittiș au avut, la un moment dat, iluminarea aceasta, și a cuprins foarte multă lume, mai ales că nu era semnul de victorie, era doar semnul de lumină și de luptă pentru libertate".

Din 5 aprilie 1976, ansamblul și-a schimbat denumirea din *Cenaclul de plastică și poezie Flacăra* în *Cenaclul Flacăra al Tineretului Revoluționar organizat de C.C. al U.T.C*. Sub acest nume avea să își desfășoare activitatea până la desființarea sa.

Amploarea spectacolelor a crescut odată cu organizarea tot mai multor concerte în toate colțurile țării. Pe 23 octombrie 1976, fiind organizat spectacolul cu numărul 200, au început să se facă auzite

melodii precum *Country Roads Take Me Home*, *Here We Go Again*, *Never Ending Love for You*, interpretate de Gil Dobrică în varianta românească. Se recitau poezii precum *Hanul lui Manuc*, *Bade Ioane*, *Manifest pentru sănătatea pământului*, *Cuvântul lui Roată către Divan,* sau compoziții interpretate de Florian Pittiș, precum *Avram Iancu*, *Andrii Popa*, *Eroii* etc.

Cea mai cunoscută melodie a Cenaclului, considerată imnul său, a fost *Trăiască România!*, care elogia țara, compusă probabil după un discurs al lui Nicolae Ceaușescu, în care acesta expunea principalele caracteristici ale patriotismului în viziunea sa. Melodia era interpretată de Nicu Alifantis, ajungând să fie foarte apreciată de public și interpretată la fiecare spectacol. Despre aceasta, Adrian Păunescu a declarat:

„Acest cântec este scris pentru toți cetățenii români, indiferent de naționalitate, uniți prin apartenența la singura lor patrie, România, și idealurile lor comune, uniți prin necazurile comune, prin privațiunile comune”.

La data de 5 mai 1978 a avut loc primul spectacol al Cenaclului pe un stadion, fostul *Republicii*, în fața a 30.000 de oameni. După acesta, pentru mulți ani, a urmat o serie foarte lungă de astfel de manifestări.

*

La sfârșitul anilor ’70, din Cenaclul *Flacăra* făceau parte, printre alții, Dan Andrei Aldea, Victor Socaciu, Ducu Bertzi, corurile *Preludiu* și *Song*, cel din urmă fiind un cor de tineri care interpreta cântece populare din Brazilia, Chile, Mexic, URSS. Pe scena Cenaclului *Flacăra* s-a interpretat cunoscuta melodie a lui Valeriu Sterian, *Amintire cu haiduci*, pentru prima dată. Alte melodii cunoscute au fost cele legate fotbal: Victor Socaciu – imnul echipei de fotbal Rapid București, sau Valeriu Penișoară – *Cântec pentru Oltenia* – imnul echipei de fotbal Universitatea Craiova. Din punct de vedere financiar, Cenaclul *Flacăra* devenise unul dintre cele mai profitabile spectacole care se puteau organiza în România, astfel că mulți secretari locali de partid încercau să aducă Cenaclul în județul lor, fiind convinși de faptul că șansele unor manifestări de succes erau majore. Interpreții erau plătiți din banii Cenaclului, iar o parte din încasări trebuia să se ducă și către U.T.C.

Exista o emisiune de muzică folk *Radio Cenaclu: Valori ale muzicii tinere*, realizată de Adrian Păunescu, unde erau promovate

melodiile ansamblului, prin vocile cantautorilor săi (Vali Sterian, Vasile Șeicaru, Victor Socaciu etc.).

În 1980, popularitatea Cenaclului era foarte mare. Însă în cadrul unui spectacol ținut la Brăila, din luna februarie a acelui an, după 4 ore o parte dintre cei prezenți a început să părăsească sala. În acel moment, Adrian Păunescu, folosindu-se de efectul pe care îl avea asupra publicului, ar fi afirmat:

„Să rămână în sală numai cei care ne iubesc cu adevărat; cei care au venit numai pentru că aveau un bilet pot să plece!”

În acel moment, cei care plecau s-ar fi întors la locurile lor, iar manifestarea ar mai fi durat încă o oră.

Numeroase reprezentații ale Cenaclului s-au desfășurat cu ocazia unor evenimente considerate importante de către P.C.R: Revolta lui Horea, Cloșca și Crișan, Revoluția de la 1848, aniversări jubiliare, bătălii istorice, zile de naștere ale marilor poeți, alte evenimente istorice ale României.

Adrian Păunescu juca rolul principal, acordând o importanță majoră, prin poezii elogioase, unor figuri istorice precum Avram Iancu (*Duhul lui Iancu*, *Doina Iancului, Iancu la Țebea*, *Colo-n munții Țebei, Avram Iancu*), Mihai Eminescu (*Dor de Eminescu*, *Nașterea lui Eminescu)*, fiind recitată și poezia *Odă în metru antic*, și Ștefan cel Mare (*Jurământ la Putna*, *Cântecul lui Ștefan cel Mare*). Conducătorul Cenaclului recita compozițiile dedicate acestora, pe scenă, acompaniat, pe fundal, de interpreți și, în numeroase ocazii, de public.

De altfel, în timpul unui spectacol din septembrie 1981, ținut la Țebea, jud. Hunedoara, cu ocazia împlinirii a 110 ani de la moartea lui Avram Iancu, conducătorul Cenaclului sublinia importanța cinstirii eroilor naționali:

„Avem nevoie de eroii noștrii, ne e dor de ei! Numai astfel, cinstind memoria lor, poporul român va dura cât va fi viață pe pământ”.

PERIOADA 1982-1985 A MARCAT APOGEUL CENACLULUI FLACĂRA, CARE DEVENISE UN VERITABIL FENOMEN.

Datorită promovării cultului personalității lui Nicolae Ceaușescu, Păunescu își permitea încălcarea unor interdicții, iar poemele sale pe teme sociale (*Manifest pentru sănătatea pământului*, *Pământul*

deocamdată, *Niciodată*, *Repetabila povară* etc.) înregistrau un succes imens, transmițând critici dure înspre politicieni. Poemele de inspirație patriotică (*Ce soartă*; *Da, mai avem*; *Dacii liberi*; *Clopotul reîntregirii*, cele dedicate figurilor istorice etc.) aveau, de asemenea, un succes major. Conducătorul Cenaclului compunea poeme ce promovau tradiționalismul românesc, cum ar fi cele dedicate sărbătorilor de iarnă. Astfel, la spectacole, se interpretau *Florile dalbe* sau *Iarăși, în așteptarea lui Moș Crăciun*.

Criticile la adresa regimului nu se făceau prin menționarea în melodii a partidului sau conducătorului statului, deși era clar că se făceau referiri la societatea din acel timp. În poezia *Pacient*, recitată de Păunescu în timpul spectacolelor, acesta afirma răspicat că situația în țară este gravă, că oamenii, față de care se declară solidar, duc o viață grea și că dragostea lui de țară este o boală care îl obligă să fie alături de *cei bolnavi* – compatrioții săi.

Melodiile de dragoste aveau, de asemenea, un succes imens în rândul publicului, mai ales al celui tânăr. Refrenurile unor melodii precum *Totuși iubirea*, *La o cană cu vin*, *La adio* sau *Muntele* erau fredonate de public, interpreții fiind nevoiți să facă pauză de cântat. Cu alte ocazii, publicul era cel care cânta melodia, interpreții devenind audiența.

În iulie 1983, după aproape 10 ani de la înființarea Cenaclului, acesta înregistrase un număr total de 3 milioane de spectatori. Trei luni mai târziu, acesta crescuse la aproape 4,1 milioane, ceea ce înseamnă aproximativ 13.400 oameni/spectacol. În iulie 1984 s-a atins numărul de 5 milioane de spectatori. Pe 24 mai 1985 s-a făcut publică ultima *bornă* atinsă în materie de audiență: 6.535.000.

Pentru a înțelege mai bine ce însemna Cenaclul Flacăra la sfârșitul existenței sale, trebuie prezentată sinteza penultimului turneu, desfășurat în perioada 21 martie-13 mai 1985. Pe parcursul a 54 de zile au avut loc 72 de spectacole. Au fost parcurse 16 județe, iar media de spectatori a fost de 4.261 oameni. Cu scopul descoperirii de noi talente muzicale, pe scena Cenaclului au urcat 116 interpreți locali. Au fost lansate 11 piese noi și acceptați în rândurile Cenaclului doi membri noi. S-au recitat poezii şi s-au interpretat cântece în engleză, franceză, rusă, italiană, greacă, turcă, arabă, sârbă, spaniolă, hindi, ebraică, maghiară, germană. Printre poeții recitați s-au numărat: William Shakespeare, Mihai Eminescu, Serghei Esenin, Omar Kayyam, Vasile Alecsandri, George Coșbuc, George Bacovia, Nicolae Labiș, Grigore Vieru, Ana Blandiana, Mircea

Dinescu și conducătorul Cenaclului, Adrian Păunescu. Printre numele mai importante ale Cenaclului din acel moment se numărau: Ducu Bertzi, Octavian Bud, Constantin Dragomir, Augustin Frățilă, trupa *Partaj* – compusă din Tatiana Filipoiu (ulterior Stepa) și Magdalena Puşkaş –, Valeriu Penișoară, trupa *Totuși* (Andrei Păunescu, Ioana Păunescu ș.a.) etc.

ACEST SUCCES MAJOR AL CENACLULUI FLACĂRA POATE FI EXPLICAT INTEGRÂND FENOMENUL ÎN CONTEXTUL POLITICII INTERNAȚIONALE DUSE DE ROMÂNIA ÎN ACEA PERIOADĂ.

Având în vedere faptul că în prima jumătate a anilor `80 relațiile diplomatice ale României cu Occidentul erau din ce în ce mai reci, în țară veneau din ce în ce mai puțini interpreți ai muzicii pop sau rock străine.

Cenaclul *Flacăra* reprezenta o compensație, dată fiind izolarea crescândă a României, fiind singura manifestare vie care ținea pasul cu ceea ce tinerii doreau să asculte, astfel că selecția se făcea în interiorul acestui fenomen. În exterior existau excepții rare, neîncurajate oficial: festivaluri rock în marile orașe sau manifestări de studenți amatori.

Ultimul spectacol al Cenaclului *Flacăra*, cel cu numărul 1.615, a avut loc pe 15 iunie 1985, pe stadionul din Ploiești, unde a izbucnit o furtună care a produs o busculadă, soldată cu victime. Sub acest pretext, Cenaclul a fost suspendat, iar Păunescu a suportat consecințele, pierzând conducerea revistei *Flacăra*. Toate datele disponibile conduc spre ideea că incidentul de la Ploiești a fost în bună parte un pretext, pentru că manifestarea deja căpătase un număr important de inamici politico-ideologici, iar Cenaclul devenise incomod pentru regim.

Cenaclul Flacăra a influențat enorm tânăra generație, dornică de libertate într-o societate închisă. Deși influența politică se făcea în mod clar simțită în spectacole, mesajul Cenaclului trimitea către libertatea prin muzică și poezie. Patriotismul promovat de Păunescu prin cântece populare, compoziții proprii și spectacole în locuri marcante ale istoriei naționale era distinct față de cel promovat oficial, astfel că atrăgea mai mult tinerii. Prin spectacolele Cenaclului se poate spune că se crea o *lume paralelă* față de România din acel timp, ce reprezenta o ieșire din cotidian. Publicul devenea, astfel, familiarizat, pe lângă melodiile cantautorilor, cu ultimele tendințe muzicale internaționale, libere de influența politică din exterior.

Andrei Popa, articol publicat la 29 august 2016 pe http://societatesicultura.ro/2016/08/cenaclul flacăra/

P.S.: Pe scena *Cenaclului Flacăra* au evoluat, printre alţii, (în ordine alfabetică): Anda Călugăreanu, Andrei Păunescu, Dinu Olăraşu, Doru Stănculescu, Ducu Bertzi, Florian Pittiş, George Nicolescu, Gil Ioniţă, Ioan Alexandru, Ion Hagiu, trupa IRIS, Magda Puskas, Maria Nagy, Marin Sorescu, Mihail Stan, Mircea Baniciu, Mircea Bodolan, Mircea Vintilă, Nichita Stănescu, Nicu Alifantis, trupa PHOENIX, Radu Beligan, Radu Gheorghe, Radu Pietreanu, Ştefan Hruşcă, Tatiana Stepa, Tudor Gheorghe, Valeriu Penişoară, Valeriu Sterian, Vasile Şeicaru, Veta Biriş, Victor Socaciu, Zoia Alecu. La un moment dat, marele nostru poet Nichita Stănescu a spus: „Am fost la părintele cu cei mai mulţi copii din România, Adrian Păunescu”.(n.n.)

X

121. Iar din lentile şi recipiente

de Marin Sorescu

Spre viitor cu pneuri dezumflate,
Cu bătături, călcați pe bătături.
De siguranță s-au făcut centuri
Pentru vitezele exagerate.

Votat e totu-n unanimitate,
Prin ridicări de mâini, tăceri de guri.
Și la carate pierdem, o, auguri!
Și aurul furat e de carate.

Iar din lentile și recipiente
Încerci zadarnic, epocei prezente,
Să-i distilezi imaginea, mai suplă,

Căci ea, de foame-ți iese veșnic dublă.
Trăim două prezenturi violente,
Stâlciți ca leu-ntre dolar și rublă.

X

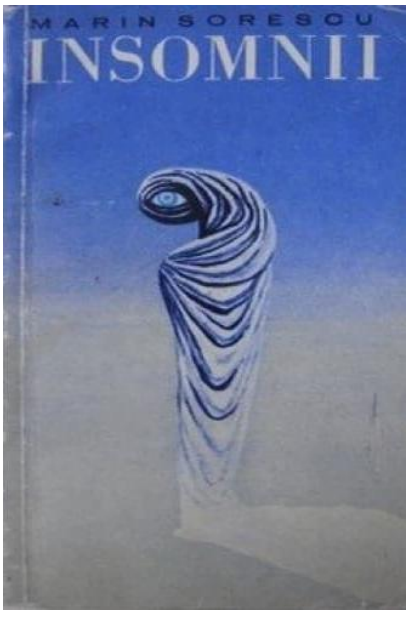

122. Mircea Dinescu - mamutul şi literatura

Nu demult, în gheţurile siberiene s-au descoperit cîţiva mamuţi bine congelaţi în burta cărora, spre stupoarea cercetătorilor, se găseau flori de mușețel. N-o să discut aici despre fățărnicia naturii, nici despre destinul tragic al acestor blînde ierbivore, ci despre o jignitoare comparaţie din titlul unui articol apărut în presa occidentală: „În România, ultimul mamut stalinist”. Stanilist desigur, dar de ce mamut? Fiindcă tare mă tem că, în loc de mușețel, la o eventuală mutaţie a climei sociale, în pîntecul încăpător al stanilistului nostru vom descoperi cîteva duzini de cadavre. Din Valea Jiului, Braşov, Tmişoara, Cluj, Iaşi, Tg. Mureş, Bucureşti, au fost şi sînt încă „păscuţi” oamenii vii, prea puţin cunoscuţi sau de-a dreptul anonimi, ce au avut curajul să-şi strige exasperarea fie şi între patru pereţi. Veselul, întremătorul, şugubăţul folclor al românilor s-a transformat într-o lamentaţie şoptită, într-un folclor al fricii, al zvonurilor macabre, capabile să paralizeze voinţa şi vorbirea. Frica de moarte, frica a devenit produsul naţional ce se oferă fără de cartelă şi din belşug, la orice colţ de stradă din România.

Cine să intervină? *„Dumnezeu are mîini apolitice, de muzician”*.

Iertată fie-mi vanitatea autocitării, dar vreau să spun că pînă acum rugăciunea noastră cea de toate zilele n-a prea fost auzită. Preoţii, în schimb, au fost obligaţi să devină un soi de sindicalişti în sutane, fiindcă de sfintele sărbători prea cuvioasele curele de transmisie ale partidului cădelniţează în sănătatea Buldozerului naţional, fără de teamă de Cel de sus. Moartea „accidentală” a cîtorva prelaţi incomozi, precum şi tratamentul laic aplicat de angajaţii civili ai mănăstirii SECU unor preoţi mai slobozi la gură au băgat spaima pentru totdeauna sub patrafirele duhovniceşti. La noi nu funcţionează uzina catolică poloneză, nici biserica militantă, nici icoana făcătoare de minuni de la Czestochowa. Noi avem icoana prezidenţială, uzinele militarizate şi bisericile cu productivitatea cea mai sporită din lume la înmormîntări, cînd se lasă iarna în casele oamenilor.

Unde să fugi, cînd zidul Berlinului a fost importat cărămidă cu cărămidă şi mutat la graniţele României? Europa a devenit pentru providenţialul conducător o diabolică Atlantidă ce se scufundă în

mocirla democrației și numai datorită „geniului” personal al domniei sale românii vor scăpa de acest dezastru.

Cine să te apere? Oarba justiție? Păi acei domni care au studiat la facultate forța și superioritatea „stîngii” românești asupra dreptului roman se abrutizează în neputința și obediența specifică sistemului, încît, pentru a nu-și pierde posturile, ajung ei înșiși să considere dulcea constituție a R.S.R. drept un simplu material de propagandă, o unealtă a diavolului, de care nu te poți prevala în fața instanței. Un fost coleg de liceu, care într-un moment de disperare și revoltă a lipit cîteva fițuici antiprezidențiale în Gara de Nord, a fost condamnat în 1970 la cinci ani închisoare și, lucru fascinant, însuși avocatul apărării l-a înfierat cel mai tare în timpul procesului, ținut bineînțeles cu ușile închise.

La cine să apelezi? La populara noastră miliție? Zdravenii și îmbujorații flăcăi, ce au lăsat C.A.P.-urile de izbeliște în seama bătrînilor și a bietelor femei, au fost plantați în mîndrele lor uniforme, din zece în zece metri, pe străzile Bucureștiului, și privesc acum spre populație ca la o turmă nevolnică de oi. În scurta lor școlarizare au învățat că tot ce mișcă după ora 20, cînd se închid luminile, cinematografele, restaurantele, teatrele, adică ora cînd mor orașele României, toți pietonii sînt prezumtivi infractori, sau cel puțin piromani înrăiți, gata să dea foc statuii tovarășului Lenin, care a mai ars de altfel și anul trecut.

Unde să găsești un sprijin? La angajații presei? La apostolii cultului personalității care scriu cu lingura cu care mănîncă? De 20 de ani încoace în ziarele noastre apar aceleași fotografii grosolan retușate. Se zdrăgănesc aceleași deșelate fraze, singurul spațiu cu adevărat viu fiind cel destinat anunțurilor mortuare...

De altfel marii ziariști par să fi murit cu toții în cel de-al doilea război mondial.

Dar glasnosti-ul? Răzbate ceva prin transparența sovietică? Nu știu cum se face, dar geamul prin care presa moscovită privește realitatea din România e destul de afumat. Ca la eclipsă. Adică nu se vede nimic. Am senzația că Dl. Gorbaciov se uită spre România prin ochelarii negri ai generalului Jaruzelschi.

Dar dizidenții? Parcă din cînd în cînd mai scot cîte un strigăt. Sentimentul ciudat care mă încearcă în ultima vreme e că puținii dizidenți români sînt ținuți de regim în viață, în mod paradoxal, în scopuri propagandistice. Este prea tîrziu să-i mai faci să dispară, după ce presa occidentală și instituțiile legate de drepturile omului au luat act de existența lor. Credeți însă că poporul român e din fire mai tăcut ca germanii, maghiarii sau polonezii, de n-au scos la iveală pînă acum decît aproximativ un dizident la două milioane de locuitori? Nicidecum. De fapt, în România există 20 de milioane de

protestatari, de dizidenți lipsiți de publicitate, ce-și duc existența cu călușul în gură. N-am auzit să fi avut loc manifestații antifasciste pe străzile Berlinului în anii ’40.

Se șoptea cu siguranță prin multe case, dar în stradă era ordine și disciplină. Teroarea neagră acționa mecanic. Populația se hrănea cu optimismul de Partid și de Stat. Așa-zișii trădători erau împușcați înainte de a fi judecați. La noi, acum, nu pot exista procese politice din simplul motiv că în Constituție scrie clar că orice cetățean are dreptul la libera opinie; ba mai mult, în statutul partidului se specifică faptul că orice membru de partid îl poate critica pe însuși secretarul general. Tehnica organelor de represiune este de a acționa clandestin, ca și cum ar fi în opoziție. Fiii lui Avram Iancu, cei care au trimis scrisori de amenințare cu moartea scriitorilor germani emigrați din România în R.F.G., au trimis asemenea bezele multor intelectuali români și maghiari din țară.

I-am fi reclamat noi pe gingașii epistolari la Comitetul Central, dar teamă ne-a fost să nu dăm acolo chiar peste tatăl lor. Muncitorilor „periculoși”, în schimb, nu li se trimit nici un fel de scrisori, sînt ei înșiși livrați la propriile domicilii, închiși între patru scînduri, și numai familiile îngrozite înțeleg bine mesajul mortuar, fiindcă oficial se specifică a fi vorba de un accident de muncă, sau de stradă, de sinucidere, de apoplexie etc. Înhămat la carul protestatarilor, trebuie să fii atent, să nu circuli neînsoțit prin oraș, să nu-ți lași copiii să se joace pe afară, să nu aștepți prea multe la o instituție pe un fotoliu cu tapițerie radioactivă, să-ți dezinfectezi bine acasă clanța ușii, să nu fie otrăvită. Situația de la noi nu se poate compara cu nimic în lume. Cînd am auzit că Vaclav Havel se uita în închisoarea din Praga la televizor și avea în celulă mașină de scris computerizată la care lucra, mi s-a părut un banc reușit.

Ca scriitor în România n-ai voie să deții în propriul domiciliu mașină de scris fără aprobare de la miliție, iar în ceea ce privește închisoarea, un fost dizident român, poet de meserie, într-o discuție amicală cu procurorul a avut de ales între numai trei luni de închisoare petrecute în compania unor înrăiți deținuți de drept comun, pofticioși de băieți tineri, sau emigrarea. Scriitorul a mulțumit procurorului pentru sinceritate și a ales exilul. În acest context atît de încurajator, unde sînt scriitorii români, ajutoarele de nădejde ale partidului, cum au fost răsfățați pînă nu de mult? Prin anii '50, cei care au făcut pactul cu diavolul au intrat în categoria privilegiaților. De exemplu, din drepturile de autor pentru o singură poezie publicată pe prima pagină în ziarul partidului îți puteai cumpăra un palton din stofă englezească și puteai mînca timp de o lună la cel mai grozav restaurant din București.

Ce vremuri de glorie! Îl cîntai pe tătucu, dar tătucu plătea, nu se juca! Le plătea de altfel cu vîrf și îndesat și celor ce refuzau să-și vîndă talentul. Mulți au fost trimiși la reciclare smulgîndu-li-se pana din mînă și înmînîndu-li-se din panoplia partidului secera și ciocanul spre a tăia stuf în Delta Dunării, spre a-și bate singuri cuiele de coșciug la canalul Dunărea-Marea Neagră. Între timp, balul continua. Pelișorul, fosta reședință a regelui Carol, primi titlul de „casă de creație" pentru cei ieșiți de pe banda rulantă a noii fabrici de scriitori. Istoria își dădea poalele peste cap. Poeții proletcultiști se lăfăiau în fostul palat al Reginei Maria, compunînd agramate și pline de avînt poezii revoluționare. Cu un „hei-rup", cu o „foaie verde", cu o „slavă lui Stalin" s-au adjudecat vile luxoase și s-au încropit multe averi. Astfel au intrat în arenă primii milionari de partid din rîndul scriitorilor și, de atunci și pînă astăzi, acești tipi de activiști ai condeiului, cocoșați de prea multe privilegii, au fost aleși să conducă breasla și să fie purtătorii ei de cuvînt. Vîntul de libertate al anilor '60 a ridicat de la pămînt mulți artiști ce păreau îngropați sub gunoiul țanțoș al mediocrităților. Partidul care nu greșește niciodată și-a azvîrlit mulțimii înfuriate foștii stegari. Și-a plimbat cenzura pe la pedichiură să i se mai aranjeze puțin lungile gheare.

A catadicsit să accepte că realismul socialist suferă grav de diabet și în consecință nu este nevoie să se presare chiar atît de mult zahăr peste realitate. Minunea însă nu avea să dureze prea mult. Prin anii '70, cînd scriitorii nu s-au arătat entuziasmați de noua revoluție culturală importată din China, au început deposedările și represaliile. Pelișorul a redevenit reședința de vară a noilor principi. Prețul unei poezii și-a regăsit valoarea simbolică, adică echivalentul unei fripturi la restaurant, dar cu pîinea adusă de acasă. Fotografiile autorilor au fost extirpate de pe coperțile propriilor volume, să nu se ajungă, Doamne ferește, la cultul personalității. Totodată s-a lansat și diversiunea că Uniunea Scriitorilor trebuie desființată, fiindcă este o organizație de tip vechi, după model sovietic.

Pasămite, obositele noastre mijloace de transport în comun erau după model japonez, cartelele noastre de ulei și de zahăr, după model american, agera noastră presă – după model franțuzesc. Numai biata noastră Uniune a Scriitorilor, după model sovietic! Oricum, fiecare an a adus cu sine un nou dar. Așezarea unor epoleți proaspeți pe umerii cenzurii, invazia lăcustelor amatoare în cadrul „Cîntării României", o bine dirijată confuzie a valorilor, marginalizarea celor nedispuși la compromisuri și scoaterea cît mai în față a țambalagiilor oficiali. Ultimul zvîcnet de demnitate al breslei s-a consumat în 1981 cînd, la Conferința Națională a scriitorilor, multe voci nu s-au mai armonizat cîtuși de puțin cu melodia cerută de la centru.

Însă ineficienta rezistență pasivă a unor autori importanți, faptul că nu au mers atunci cu revendicările pînă la capăt și au acceptat impunerea de sus a unei conduceri obediente, golul lăsat de emigrarea în masă a artiștilor deziluzionați, toate acestea au subminat Uniunea Scriitorilor, metamorfozată mai nou într-o cooperativă de produs alienare. Spectrul mizeriei planează azi asupra majorității scriitorilor români. Și asta în vreme ce lună de lună se înalță muntele de omagii către iubiții demolatori. Este o ironie a sorții pe care probabil o meritǎm, fie chiar și numai pentru voalatul colaboraționism de a accepta să publici un articol neutru alături de baligile patriotarde și liricoide ale celor ce stau în patru labe în fața tiranului.

O grevă generală a scriitorilor adevărați ar fi soluția cea mai la îndemînă întru salvarea obrazului culturii române. Deși, dacă ne vom aduna toate cuvintele laolaltă, poate că actualii mamuți vor părăsi cărțile de istorie și vor intra în cele de botanică, la păscut mușețel.

articol apărut în *Frankfurter Allgemeine Zeitung,* la 11 noiembrie 1989, cu câteva zile înainte de căderea regimului comunist din România, republicat în Mircea Dinescu, *Moartea citeşte ziarul,* Editura Cartea Românească, 1990

X

123. Ah, ce nebunie şi ce tiranie!

cântec de stea ortodox românesc

Ah, ce nebunie şi ce tiranie!
Irod cel viclean,
Craiul cel tiran,
Oastea şi-o trimite
Pruncii de-i ucide,
De doi ani în jos,
Cu ei pe Hristos!
Ah, ce grozăvime
De ostaşi mulţime,
Din Ierusalim
Vin la Viflaim,
Intră prin odaie,
Toţi copiii-i taie,
În leagăn găsiţi,
Din braţe răpiţi –
Şi nu scapă nime'
De a lor cruzime,
Împrejuru-şi merg
Şi pe toţi îi pierd!
Vai, în neagră noapte
Câtă crudă moarte,
Sângele curat
Cât s-a mai vărsat!
Mamele se uită
Pruncii până-i ciuntă
Şi îi văd tăiaţi
De ostaşi turbaţi!
Lacrimile-neacă,
Inimile seacă
Şi-i văd până mor

Copilaşii lor!
Plâns duios s-aude,
Sufletul pătrunde,
De durere plâng,
Pieptul şi-l înfrâng.
– Mamelor, nu plângeţi,
Pieptul nu vi-l frângeţi,
Pruncii n-or muri,
Ci s-or preamări –
C-a lor sufleţele
S-or preface-n stele,
Luminând frumos
Calea lui Hristos!

X

124. Noaptea când cineva a murit pentru tine

Întâmplările prezentate sunt doar ficţiune. Orice asemănare cu persoane şi întâmplări reale e pur întâmplătoare.

Capitolul întâi

Pe vremea aceea, lumea era mult mai mică decât azi, pentru că nu ridicam privirea

În dimineaţa de 25 decembrie 1989 plecasem de acasă pentru a treia oară în lumea cea nouă. Am mers dinspre Piaţa Dorobanţi spre sud, spre Universitate, unde plănuiam să ajung pe jos. Libertate, egalitate, fraternitate, eram fix în imaginarul din *Mizerabilii*, încă siderat de surpriză, fără să ştiu ce voi face de acum cu viaţa mea. Că voi studia matematica, asta era clar. De fapt, asta chiar mă interesa. Dar în afară de asta? Puternic ardea soarele revoluţiei, în mintea mea răsărit, în venele mele răsărit, ne transmiteau la televizor în direct pe toate canalele lumii, pe noi toţi, în direct, toată acea maree de trupuri inundând oraşul, cum facem slalom printre gloanţe şi descărcăm automatele unii într-alţii.

Dimineaţa, la prima oră. De aici încep. Aşadar, 25 decembrie 1989. Pe atunci, în prima toamnă după armată, eram într-o condiţie fizică excelentă. Puteam să mă ascund imediat sub un camion când se deschidea focul şi puteam sprinta atunci când focurile de armă mă prindeau în loc deschis. Fugeam bine, precis şi foarte repede. Ştiam ce fac, din puţinul de instrucţie pe care-l primisem în armată, ştiam să mă feresc de o sursă de foc. Se spunea aşa: soldatul trebuie să folosească toate condiţiile de teren. Nu mai eram soldat de câteva luni bune, dar aveam instinctele încă vii. Nu se uită un exerciţiu ca acela.

În Piaţa Dorobanţi se afla de acum o baricadă de camioane. Nu se mai putea trece cu maşina prin Piaţă către nord. O formă de a proteja Televiziunea, care emitea din clădirea-turn de lângă Piaţa Aviatorilor. Erau patru camioane gigant, între care două cisterne, lipite unele de altele. Nimic nu le-ar fi putut clinti de acolo. Mi le aduc aminte foarte bine, pentru că de două ori m-am ascuns sub ele,

atunci când s-a tras. Mi se tot părea că se trage de la etajele superioare ale Liceului „Caragiale”. Mă uitam într-acolo.

Dimineaţa aceea. O dimineaţă de Crăciun caldă, ireală. Era suficient să porţi o bluză şi geaca de blugi şi nu ţi-ar fi fost frig deloc. Nu arăta a iarnă. Îţi era mult mai uşor să fugi dacă erai îmbrăcat uşor, mai ales când se trăgea şi vroiai să te pui la adăpost. Când auzeai automatele deschizând focul în spate, deasupra sau la dreapta ta. Şi ştiam foarte bine ce înseamnă că se trage în tine. Pe 23 decembrie am văzut Biblioteca Centrală Universitară arzând. Şi tot pe 23 decembrie era să fiu împuşcat pe lângă străzile de la Televiziune, când mi-a venit ideea să merg într-acolo. Am auzit ricoşeul pe zid. Pe zidul care nu era departe de mine. Ştiu cum sună plumbul izbindu-se de piatră şi ştiu cum e să vezi praful zidului sărind în toate părţile. Nu departe, la trei paşi de tine. Haos, aşa mi se părea că e. Pentru mine haos înseamnă praful acela sărind din zid. Nu, nu mergeam nicăieri precis. Dacă s-ar fi întâmplat să mă lovească, n-ar fi fost nici un eroism, ar fi fost doar pură întâmplare.

Nu mai exista Republica Socialistă. De fapt, nu exista încă nimic în afara aerului plin de gloanţe şi a străzilor pline de oameni.

Piaţa Dorobanţi, 25 decembrie, dimineaţa. De două minute nu se mai trăgea. Am ieşit din scara de bloc unde intrasem, alături de alte douăzeci de persoane. Am privit în jur. Ştiam ce am de făcut. Mergeam pe Calea Dorobanţi spre sud, spre Universitate.

Deodată, l-am văzut.

Straniu.

Deodată.

L-am văzut în faţa mea.

A fost o surpriză uriaşă, de parcă ar fi trecut prin oglindă şi s-ar fi arătat pe bulevard ieşit din apele argintii ale oglinzii pentru a mă întâlni. Era îmbrăcat în uniforma militară gri-bleu, cea atât de familiară mie, cea pe care o purtasem zi de zi vreme de nouă luni până în 3 iulie 1989. Părea că-mi poartă uniforma. Contrar regulamentelor militare, avea capul descoperit, fără cască sau bonetă, şi ducea arma în cumpănire. Cureaua armei îi atârna în

neorânduială, prea lungă. Era ceva mai înalt ca mine şi ceva mai osos. Mi se părea aşa, poate unde era nedormit şi avea obrazul tras şi foarte palid.

Eram la câţiva paşi în urma lui şi-l vedeam ştergându-se de sudoare cu dosul mânecii, mergând alene spre sud pe Calea Dorobanţi, singur, fără pluton, fără comandant, dar cu însemnele unice ale micii unităţi unde, cu câteva luni înainte, fusesem şi eu încorporat... Acea unitate atât de singulară... Detaliul care-l distingea de miile de soldaţi împrăştiaţi prin Bucureşti şi care se luptau cu teroriştii pentru a salva revoluţia română de fanaticii contrarevoluţionari, cum ne tot ziceau la televizor, era însemnul militarilor cu termen redus, şerpişorul albastru cu fir alb de pe epolet. Ştiam foarte bine că exista în tot Bucureştiul un singur pluton cu termen redus ai cărui militari erau îmbrăcaţi în gri-albastru şi eu am făcut parte din el, promoţia 1988-1989.

Aşadar, tânărul din faţa mea îmi era un soi de frate, de camarad de arme, dar el nu m-ar recunoaşte niciodată ca atare, aşa cum arăt acum. Pentru că acum sunt civil. Şi vin de acasă. Nu mai alerg în bocancii mei cu boturi de şalupă, strâns ridicaţi pe glezne. Nu mai port pe cap boneta gri-bleu. Port adidaşii mei albi cu dungi albastre, blugi decoloraţi şi geaca mea de provenienţă est-germană. Sunt mândru de ea: între altele, e geaca în care m-a prins liberarea din armată vara trecută. Nu m-ar mai recunoaşte, pentru că prea puţin din trecutul nostru ni se însemnează pe chip. Sunt murdar de praf, dacă nu cumva şi de noroi, de când am făcut culcat în Piaţa Dorobanţi, acum zece minute, când s-a deschis focul asupra noastră, cei câteva sute strânşi în Piaţă.

S-a tras de undeva de pe acoperişul acestor clădiri. E a treia oară în trei zile când se deschide focul în timp ce trec eu prin Piaţa Dorobanţi şi mi s-a părut iar că s-a tras dinspre Liceul „Caragiale”. Am fotografiat ieri ferestrele, fireşte, dar nu mai am filmul. Mi l-au luat într-un filtru la Universitate. A fost absurd. M-au căutat prin buzunare, mi-au găsit aparatul de fotografiat Smena 8, mi-au scos filmul. L-aş fotografia acum şi pe fratele acesta al meu îmbrăcat în gri-bleu. Dar nu o mai am, am lăsat-o acasă.

E haos. Cum ziceam, e ca dracu'. După ce mi-au scos filmul din ea şi m-au buzunărit pe toate părţile, am lăsat camera foto acasă. Nu mai am filmul acela. Nu am cum dovedi ceea ce povestesc. Singurul film care a rămas e cel înscris pe retină. Şi ce am văzut? Că

am fugit când a început să se tragă? Sau tânărul care a fost lovit de un glonţ şi pe care mulţimea l-a pus într-o Dacie roşie, cu piciorul sângerând? Maşina a demarat în trombă spre Spitalul de Urgenţă, ocolind o altă Dacie strivită de un tanc. Piaţa Dorobanţi. Doar amintirea mea. Nu am dovezi. Să zicem că totul e ficţiune. Să zicem că mi-am imaginat totul. Ce înseamnă, în fond, realitatea?

Am fost acolo.

Dar acum lumea întreagă o să se schimbe, o să schimbăm lumea. Vreau să ajung neapărat la Universitate, unde de două zile am început să scriem statutul noii Ligi a Studenţilor. De fapt, eu am scris prima versiune. Am făcut istorie. După aceea au început să umble pe el, au votat, l-au învârtit, textul a început să crească. E altfel. Cică vom relua lucrările azi la ora zece a dimineţii. Aşa o fi, dacă ajung acolo. Dacă nu, discută fără mine. Eu nu sunt important, eu mi-am făcut datoria, atunci când iniţiativele se aflau abia la început. I-am ajutat să mute discuţia din vorbe goale pe text. I-am ajutat să fie precişi.

Nu mai ştiu ce e important. Sunt clipe când mi se pare că minunata lume nouă nu se poate naşte fără mine. Chiar dacă mi-ar rămâne pielea pe băţ pentru asta, n-aş vrea să lipsesc din amfiteatru. Nu mai mi-e frică. După vreo două zile de când se trage în tine şi vezi oameni loviţi, îţi cam trece frica. Sau nu, nu îţi trece, ci uiţi că e acolo. Îţi e frică mereu, dar uiţi că se poate şi fără de frică. Îţi închei socotelile şi tot ce-ţi doreşti e să nu ţipi când vreunul dintre gloanţele zburând la întâmplare prin Bucureşti te va lovi în măruntaie. M-am gândit la asta. E important ca, dacă sorţii te aleg pe tine, să nu te dai în spectacol cu zvârcoliri inutile. Vrei să vezi treaba la rece. Şi îţi spui aşa. E o chestiune care ţine de calculul probabilităţilor.

Da, ştiu. Acum sunt acolo, pe stradă. Gloanţe zburând la întâmplare sunt peste tot. Îmi trec mâna peste obrazul proaspăt ras. Da, sigur. M-am ras şi m-am închinat când am plecat de-acasă. Vorba aceea, dracu' ştie. Te gândeşti la toate când închizi uşa în urma ta.

Scena asta îmi aminteşte dimineaţa de ianuarie 1989 când am mers cu Cristi prin pădurea de la Băneasa. Cristi, fratele meu din armată, copilul acela neajutorat ajuns în cazarmă, pe care hainele de

soldat stăteau ca un covor întins la uscat peste gard. Cine-l paraşutase pe el la noi în unitate, aşa de nepregătit pentru viaţă? Nu aveam voie să mergem pe şosea, pe acolo merg numai cadrele, era consemn, aşa că noi mergeam prin pădure, pe un drum paralel cu şoseaua. Poliţia militară ne-ar fi putut lua de pe stradă. Nici o problemă, hai prin pădure. Pădurea Băneasa, densă şi sălbatică, zăpada afânată ca o mlaştină albă, ca o supă primitoare.

La doar treizeci de metri în pădure, nimeni de pe drum nu te mai vede. Cristi mi-a zis: o luăm pe acolo. Mi-am amintit scena asta. Mi-a arătat pe unde se poate ieşi spre şoseaua Bucureşti-Ploieşti. De acolo, încă o sută de metri spre sud, în faţa Institutului Meteo era staţia de autobuz. Mergeai două staţii, apoi ajungeai la cealaltă staţie, cea mare, unde întoarce la Băneasa autobuzul-râmă 131. Da, este chiar el, vestitul trei'ş'unu, care duce la Liceul „Caragiale”, iar eu am fost caragialist. Autobuzul trei'ş'unu e patria mea, el mă duce acasă. Atunci când am bilet de voie.

Mă uit după soldatul care merge înaintea mea pe Calea Dorobanţi. Are un mers straniu, de om ameţit. Bănuiesc că nu a dormit noaptea de dinainte. Eu am dormit câteva ore, în patul meu, acasă. Am dormit ca un prunc, vreo trei ore, nu cred că am avut mai mult. Am stat la televizor, după ce m-am întors de la Universitate. Acolo, pe perne, în neştire am coborât în somn, epuizat, terifiat, fără să visez nimic. Un somn ca moartea, adânc şi negru. Se trăgea în Piaţa Dorobanţi şi se auzea distinct la mine-n dormitor, deşi asta era departe. Blocul nostru e pierdut printre străzi, spre Florească, la noi n-a avut loc nici un eveniment major. Dar Piaţa Dorobanţi e aproape.

Am dormit cu zgomotul focurilor de armă pe fundal, în patul tatălui meu, pentru că mi s-a părut că ar fi mai ferit, dacă gloanţele ar trece prin apartament. Îţi vin tot felul de idei. Căci începi să te gândeşti, dacă ăştia mitraliază pe-aici, ce zonă a casei lovesc mai întâi? Ce bine că se construieşte din fier-beton! Inevitabil, te uiţi în jur şi îţi pui problema dacă vreun vârf de clădire nu te-ar expune, dacă fereastra şi poziţia ta în pat nu permit trei puncte coliniare, din toate fasciculele de drepte posibile. Uite-aşa. Aplicaţie neaşteptată a teoremei lui Menelaus în interiorul retinei tale. Secţiune prin realitatea multivariată.

Îţi imaginezi cu încetinitorul gloanţe venind spre carnea ta, alunecând pe-o rază, făcând bum prin fereastră, strivindu-ţi carnea şi explodându-ţi venele, pătrunde-n casă şi în gând, ka-bum. Aşa se

spune că auzi, ka-bum. Dacă nu există o asemenea traiectorie, atunci poţi adormi liniştit. Poţi adormi şi expus unor posibile traiectorii, o ştiu şi pe-asta. Se poate dormi şi-n linia întâi a hazardului. Se poate orice pe lumea asta.

Tata nu e acasă. Tata a purtat toată viaţa uniforma gri-bleu, de la nouăsprezece ani, de când a intrat în şcoala militară. Tata a crezut în ordinea socială. Afară bate haosul dinlăuntrul vântului.

Nu era acasă nici când m-am trezit, mi-am băut cafeaua şi am ieşit din casă, ignorând ce spunea mama. Mama mă vrea viu şi de aceea nu înţelege ce vreau, unde plec, unde mă duc. Dar lumea cea nouă nu se poate fără mine. Nu aş putea să nu merg spre Universitate. Am ieşit, trecând printre blocuri, spre Piaţa Dorobanţi, alegând un traseu ferit. Aşa credeam eu. Blocurile acelea, desenate în formă de U, îţi permiteau să înaintezi fără să te expui către piaţă sau către marile bulevarde.

Cel puţin primii trei sute de metri. Nu mai mult. Piaţa Dorobanţi nu e departe de Aleea Primăverii, locul unde se afla reşedinţa prezidenţială, clădirea care a fost invadată de masele de revoluţionari cu trei zile în urmă, imediat ce Nicolae Ceauşescu a părăsit Bucureştii la bordul unui elicopter. Legenda spune că pe locul pieţei de legume, acolo unde scrie mare, cu roşu, *Piaţa Dorobanţi*, se afla acum două decenii o cârciumă rămasă din vremuri vechi. Acolo ar fi venit pe jos, la finele anilor şaizeci, Andruţă Ceauşescu, bătrânul părinte al nou-alesului secretar general al Partidului. Intra în restaurant, se aşeza la masa de lângă fereastră şi cerea o sticlă cu vin.

Chelnerul i-o aducea, apuca să bea două pahare pe stomacul gol, după care începea să-l cuprindă entuziasmul şi se împrietenea cu toată lumea din restaurant, le promitea marea cu sarea, în timp ce cei din jur se străduiau să-şi păstreze sobrietatea, atât cât se putea în condiţiile date. Probabil că râdeau pe înfundate, căci uite-l pe tatăl tovarăşului secretar general, beat pulbere şi povestind despre Elena Lupescu şi Bucureştii anilor treizeci. Când ajungea la a doua sticlă, euforia îl împingea să răcnească vesel că dă un rând la toată lumea, căci, iată, striga el, fiu-meu e secretar general, la toată lumea înc-un plin, fiecare cu ce are sau, cum spune tovarăşul Lenin că ar fi principiul socialismului, fiecăruia cât munceşte, fiecăruia după nevoi.

Cam pe atunci reuşeau să-l găsească băieţii în costum şi la cravată de la Direcţia a cincea, care veneau şi-l luau de braţ, în timp ce bătrânul izbutea să apuce în trecere un suvenir, fie paharul, fie sticla însăşi, clătind pe fund băutura rămasă, opunând o rezistenţă aproximativă şi intonând câte un cântec idiot. Îl întindeau pe bancheta din spate a Renaultului de protocol, apoi subofiţerul de circulaţie oprea traficul pentru ca maşina să se întoarcă spre nord, pe Strada Beller. Scena s-a repetat de atât de multe ori, încât Nicolae Ceauşescu, sătul de zvonurile că părintele său le-a promis tuturor bunilor consumatori din cartier că vor fi numiţi miniştri şi că Andruţă dă un rând la toată lumea la crâşma din Dorobanţi, a dat dispoziţie ca întregul restaurant să fie făcut una cu pământul şi în locul lui să se facă o piaţă de legume şi fructe.

Şi a mai avut o grijă: ca nicăieri pe o rază de un kilometru să nu mai rămână nici o unitate socialistă care să vândă băutură.

Îmi amintesc povestea asta de câte ori trec pe acolo. Azi cu atât mai mult cu cât n-avem habar unde e Nicolae Ceauşescu. Chiar cred că se află undeva, în provincie, şi-şi orchestrează întoarcerea în Bucureşti. Ce şanse are? Ce sprijin are? Tot oraşul e în stradă. Se trage. S-a tras toată noaptea. Se trage de trei zile. Sediile Partidului au fost devastate. Nu a mai rămas nimic funcţional în Bucureşti, nimic pentru el, fireşte. Şi cine mai e la ora asta pentru el? Fir-ar să fie, eu nu pot să-mi imaginez pe nimeni care s-ar putea bate pentru Ceauşescu.

Iată-mă de acum ajuns la Perla, unde plănuiesc să trec strada. În vremuri liniştite, asta n-ar fi o problemă. Acum însă e complicat. Bulevardul Ştefan cel Mare pare deodată al dracului de lat, indiferent cât de bine sprintez. Da, alerg foarte bine. De fapt, e singurul lucru pe care l-am învăţat în cele nouă luni de exerciţiu cazon. Au trecut cinci luni de când m-am liberat din armată. Dacă toată chestia asta se întâmpla acum câteva luni, m-ar fi prins cu arma în mână. O întreagă istorie sau, vorba căpitanului Tănase, care şi el e amestecat pe undeva în iureşul revoluţiei, *viaţa merge mai departe*. Da, soldatule, viaţa merge mai departe.

Pe bune că îmi vine să îl ating pe umăr pe soldatul cu termen redus îmbrăcat în gri-bleu. Îmi vine să-l iau în braţe, să-l întreb ce a mâncat, ce a băut, deşi nu am cu mine nici de mâncare, nici apă. Dar ar trebui să am grijă de el, nu-i aşa? Şi aş vrea să-l întreb ceva important, *unde e restul unităţii, ce au făcut ei de când a început*

haosul în Bucureşti, de pe 21 decembrie, unde sunt distribuiţi acum, de când trupele de Securitate au fost puse sub comanda armatei? Unde sunteţi voi? Mi-ar răspunde oare?

Să-i spun că eu sunt sergentul cu termen redus, de acum în rezervă, care ştie că în baia companiei sunt douăzeci şi patru de chiuvete şi opt bude turceşti, că pe etajul doi sunt cinci uşi pe stânga şi trei pe dreapta, să-i spun asta, în loc de act de identitate, în loc de orice parolă, în loc de orice alt consemn de recunoaştere? Dacă i-aş spune toate aceste lucruri, m-ar recunoaşte numaidecât şi ar şti că sunt *de acolo*. Deşi ce legătură mai am eu cu unitatea militară 0396, cu arma respectivă sau cu întregul aparat? Nici una. Toate astea sunt istorie. Vezi geaca asta de blugi? Asta este identitatea ta de acum. De ce crezi altfel? Cine eşti tu? Oare schimburile de focuri care de patru zile răscolesc Bucureştii te-au aruncat un an înapoi, cu mintea în cazarmă? Acolo te gândeşti? Ar trebui să-ţi spui: gata, s-a terminat. Dar nu poţi să-ţi spui asta câtă vreme se trage. Sau ceea ce vezi tu nu este realitatea? Asta e mai complicat de acum. Trebuie să mergi mai departe, spre sud. Libertate, egalitate, fraternitate. Nu s-ar putea fără tine.

De la Perla el o ia către stadionul Dinamo. Către Spitalul de Urgenţă, unde ştiam că noaptea trecută au fost schimburi de focuri. Să merg după el? Să-l strig? Nu, nu ştiu cum îl cheamă. Tovarăşe fruntaş? Ce să-i spun? Sau să-l strig cum făcea şeful de stat-major, militarule tere? Aşa oare?

Îl petrec cu privirea. Rămân în urmă.
Nu i-am vorbit. Nu i-am spus nimic.
Fratele meu a plecat mai departe.

Acum ştiu unde se ducea: spre Spitalul de Urgenţă. Plutonul cu termen redus fusese repartizat să asigure apărarea spitalului, misiune aparent mai uşoară, ca pentru nişte viitori studenţi, abia încorporaţi în septembrie 1989. Atunci însă nu ştiam. Noaptea dinainte fusese pentru ei un măcel în direct. Istoria s-a aflat mai târziu.

De fapt, toată lumea avea să vadă la televizor în primăvara lui 1990, pe postul naţional, ştirea că Nicolae Seraru a fost externat din clinica italiană unde fusese operat la piciorul drept. Primise un glonţ

undeva deasupra gambei, unde metalul ardent întâlnise osul, pe care îl izbise sub un unghi mai mic de patruzeci şi cinci de grade, de parcă cineva l-ar fi împuşcat din ceruri. Când s-a întors la Otopeni, camerele de luat vederi s-au centrat pe chipul lui. O jurnalistă blondă care nu-şi făcuse temele l-a întrebat din ce unitate a făcut parte, apoi l-a întrebat din ce pluton. „Cum din ce pluton?", a replicat el, cu un zâmbet amar. Şi i-a răspuns: „Singurul pluton de militari cu termen redus care se afla la Comandamentul Trupelor de Securitate". Da, şi plutonul acela ajunsese în centrul schimburilor de focuri de la Spitalul de Urgenţă din zilele revoluţiei române, lăsând în urmă o serie de răniţi care au ajuns din misiunea de a păzi spitalul direct pe masa de operaţie. Cu excepţia lui Nicolae Seraru, care avusese ghinionul unei răni atât de complexe, încât intervenţia chirurgicală nu a putut fi efectuată în zilele acelea la Bucureşti. L-au trimis în Italia. A fost operat acolo, a revenit acasă după două luni. În interviul de la întoarcere, povestind despre plutonul acela, a descris destinul aparte al acelor treizeci de militari. Povestea lor trebuia spusă cândva şi a spus-o el.

Dar nu suntem noi toţi totuna? Căci generaţia celor treizeci care au servit în acelaşi loc cu un an înainte nu e totuna? Eu sau el sau oricare dintre ei, acelaşi trup, nu-i aşa? Singurul lucru diferit este carnea. Şi durerea. Durerea o simţim fiecare. Dar destinele noastre ar fi putut fi comutative. Destinele noastre or fi fost similare, numai carnea era alta. Ai simţit tu glonţul acela? Ai simţit tu? Altceva avusesem noi în comun: visele tensionate şi incolore. Am dormit în dormitoarele acelea vreme de nouă luni, am văruit clădirea, am dat cu ceară coridorul, am vopsit cu negru bordurile zidurilor, am spălat chiuvetele patriei, am curăţit cartofii ei, am învăţat să tragem cu pistolul-mitralieră de tip Kalaşnikov şi ne-am pregătit pentru apocalipsă sub drapel, purtând pe umeri şerpişorul albăstriu care însemna militarii cu termen redus din subordinea operativă a Ministerului de Interne. Da, am văzut şi noi câteva misiuni, dar nu se compară cu apocalipsa de acum. Cerul scuipă plumb înstelat şi ilogic. Drepţi, paharnici ai nopţii, bumbii de metal căutându-şi carne pentru somn.

Bogdan Suceavă – *Noaptea când cineva a murit pentru tine*, Editura Polirom, Iaşi, 2010

X

125. Martirii

de Marin Sorescu

Martiri uzuali, pentru fiare,
Martiri anonimi, calendare
Nicicând nu se fac pentru voi!

Hrănind bestialul noroi,
Cu trupul firav ca o floare,
Vi-i viața viață de-apoi...

Vocația crucii au unii
Și alții să-mpungă cu suliți
Și gloata, ieșită în uliți,
Așteaptă urmarea minunii.

Dar n-are urmare minunea.
Vezi balta de sânge – urât –
Și-mpunșii doar mor – și atât.
Și asta și marțea și lunea.

X

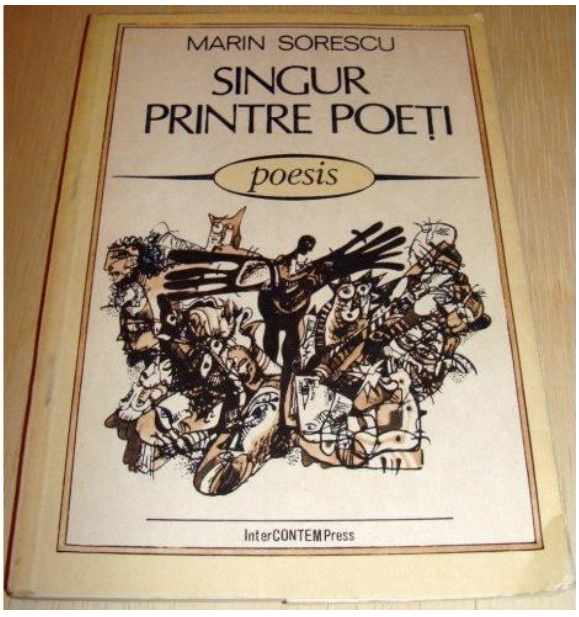

126. Vin colindătorii

de Radu Gyr

Vin colindatorii, cum veneau odată, leru-i ler,
Să colinde-n seara asta minunată, leru-i ler,
Dar li-i gura-i arsă şi li-s ochii-n lacrimi, leru-i ler,
Prea degeaba sânge, prea degeaba patimi, leru-i ler.

Gazdelor creştine, să-i primiţi în casă, leru-i ler,
Şi cum se cuvine, să-i poftiţi la masă, leru-i ler,
Ni-i trimite sfântul să ne-'ncerce mila, leru-i ler,
Domnii mari de astăzi să-şi deschidă vila, leru-i ler.

Şovăielnic pasul, mâinile plăpânde, leru-i ler,
Tremurat li-i glasul, nu ştiu să colinde, leru-i ler,
Dacă stau la poartă şi nu zic nimica, leru-i ler,
Domnilor de astăzi, să v-apuce frica, leru-i ler.

Mută-i întrebarea ce răsună-afară, leru-i ler,
Am murit degeaba, ce-aţi făcut din ţară?, leru-i ler,
Tot în frig şi-n foame, tot cu mâini întinse, leru-i ler,
Pe la porţi străine ce ne stau închise, leru-i ler.

Vin colindatorii cum veneau odată, leru-i ler,
Să colinde-n seara asta minunată, leru-i ler,
Dar li-i gura arsă şi li-s ochii-n lacrimi, leru-i ler,
Prea degeaba sânge, prea degeaba patimi, leru-i ler.

X

127. Proclamația de la Timișoara

– 11 martie 1990 -

Populația orașului Timișoara a fost inițiatoarea Revoluției române. Între 16 și 20 decembrie 1989, ea a purtat, de una singură, un înverșunat război cu unul dintre cele mai puternice și mai odioase sisteme represive din lume. A fost o încleștare cumplită pe care noi, timișorenii, o cunoaștem la adevăratele ei proporții.

De-o parte populația neînarmată, de cealaltă parte Securitatea, Miliția, Armata și trupele zeloase de activiști ai partidului. Toate metodele și mijloacele de reprimare s-au dovedit însă neputincioase în fața dorinței de libertate a timișorenilor și hotărârii lor de a învinge. Nici arestările, nici molestările, nici chiar asasinatele în masă nu i-au putut opri. Fiecare glonț tras a adus pe baricadele Revoluției alți o sută de luptători. Și am învins.

În 20 decembrie 1989, Timișoara a intrat definitiv în stăpânirea populației, transformându-se într-un oraș liber, în marea închisoare care devenise, în acele zile, România.

Din acea zi, întreaga activitate din oraș a fost condusă, de la tribuna din Piața Operei, de Frontul Democrat Român, exponent în acel moment al Revoluției de la Timișoara.

În acea zi, armata a fraternizat cu demonstranții, hotărând să apere împreună cu ei victoria obținută. În 21 decembrie, în Piața Operei, peste o sută de mii de glasuri scandau: „Suntem gata sa murim!” O serie de fapte întâmplate în România îndeosebi după 28 ianuarie 1990, vin în contradicție cu idealurile Revoluției de la Timișoara. Aceste idealuri nici nu au fost aduse la cunoștința opiniei publice românești de către mass-media centrală, decât parțial și confuz. În asemenea condiții, noi, participanții nemijlociți la toate evenimentele dintre 16 și 22 decembrie 1989, ne vedem nevoiți să explicăm întregii națiuni pentru ce au pornit timișorenii Revoluția, pentru ce au luptat și mulți și-au jertfit viața, pentru ce suntem în continuare hotărâți să luptam cu orice preț și împotriva oricui, până la victoria deplină.

1. Revoluția de la Timișoara a fost încă din primele ei ore, nu doar anticeaușistă ci și categoric anticomunistă. În toate zilele Revoluției s-a scandat, de sute de ori: “Jos comunismul!”. În consens cu aspirația sutelor de milioane de oameni din Estul Europei, am cerut și noi abolirea imediată a acestui sistem social totalitar și

falimentar. Idealul Revoluției noastre a fost și a rămas reîntoarcerea la valorile autentice ale democrației și civilizației europene.

2. La Revoluția de la Timișoara au participat toate categoriile sociale. Pe străzile Timișoarei au căzut, secerați de gloanțe, unul lângă altul, muncitori, intelectuali, funcționari, studenți, elevi, copii și chiar locuitori ai satelor, veniți în sprijinul Revoluției. Suntem categoric împotriva tehnicii, tipic comuniste, de dominație prin învrăjbirea claselor și categoriilor sociale. Pe temeiul ideologiei "luptei de clasă" s-au urcat la putere bolșevicii în 1917, pe același temei, nomenclatura comunistă română a instigat după 1944 o clasă socială împotrivă alteia, a dezbinat societatea pentru a o supune mai ușor terorii. Avertizăm împotriva pericolului repetării acestei triste istorii și chemăm muncitorii, intelectualii, studenții, țăranii și toate categoriile sociale la un dialog civilizat și constructiv, pentru a reface neîntârziat unitatea din timpul Revoluției. Trebuie plecat de la realitatea ca toate aceste categorii sociale au fost oprimate în regimul comunist și nici una nu dorește astăzi răul celorlalte.

3. La Revoluția de la Timișoara au luat parte oameni din toate categoriile de vârstă. Chiar dacă tineretul a fost preponderent, este drept să recunoaștem că oameni de toate vârstele s-au bătut cu aceeași dârzenie pentru cauza Revoluției. Lista victimelor, deși incompletă, este o dovadă în acest sens.

4. Pentru victoria Revoluției din Timișoara s-au jertfit, alături de români, și maghiari, și germani, și sârbi și membri ai altor grupări etnice care de secole conlocuiesc în orașul nostru pașnic, în buna înțelegere. Timișoara este un oraș românesc și european, în care naționalitățile au refuzat și refuză naționalismul. Invităm pe toți șovinii din România, indiferent că sunt români, maghiari sau germani, să vină la Timișoara, la un curs de reeducare în spiritul toleranței și al respectului reciproc, singurele principii care vor domni în viitoarea Casa a Europei.

5. Încă în data de 16 decembrie, din primele ore ale Revoluției, una dintre lozincile cele mai des scandate a fost: "Vrem alegeri libere!" Ideea pluralismului a fost și a rămas una dintre cele mai scumpe timișorenilor. Suntem convinși că fără partide politice puternice nu poate exista o democrație autentică, de tip european. Cu excepția celor extremiste, de stânga sau de dreapta, toate partidele au drept la existență în cetatea Timișoarei. În orașul nostru nu au fost atacate și devastate sediile partidelor politice, nici unul dintre membrii acestora nu a fost amenințat, insultat sau calomniat. Membrii partidelor politice sunt concetățenii noștri, sunt colegii noștri de muncă, sunt prietenii noștri care au opinii politice. Democrația europeană înseamnă libera exprimare a opiniilor politice, dialogul civilizat între exponenții lor și competiția loială pentru cucerirea

adeziunii politice și, implicit, a puterii de stat. Am fi acceptat în sistemul democrației românești și Partidul Comunist Român, dacă el nu ar fi fost compromis total și definitiv de către nomenclatura sa, degenerând în fascism roșu. În țările est europene în care partidele comuniste și-au păstrat minima decență, societatea le contestă în principiu, dar le tolerează în fapt. La noi, partidul comunist a ajuns însă până la genocid, și prin aceasta s-a autoexclus din societate. Nu-l vom tolera nici în principiu, nici în fapt, indiferent sub ce denumire ar încerca să renască.

6. După patru decenii de educație și propagandă exclusiv comunistă, există în conștiința tuturor românilor prejudecăți aparținând acestei ideologii. Existența lor nu este o vină pentru purtător. Manipularea lor, însă, de către grupuri interesate în renașterea comunismului și reinstaurarea lui la putere este un act contrarevoluționar. Pe lista de lozinci, multiplicată la xerox și împărțită în 28 ianuarie, demonstranților din Piața Banu Manta din București, se aflau și slogane vechi de 45 de ani. Identificarea, de pildă, a partidelor "istorice" cu partide vânzătoare de țară este un astfel de slogan și constituie o calomnie. Dimpotrivă, activiștii comuniști de acum 45 de ani, dintre care unii au și astăzi funcții importante în conducerea țării, se fac vinovați de trădarea României și aservirea ei URSS-ului. Ei sunt cei care scandau atunci: "Stalin și poporul rus, libertate ne-au adus!" și nu membrii partidelor "istorice". Aceștia din urmă s-au opus transformării României într-un satelit al Moscovei și unii au plătit cu viața această îndrăzneală. Se impune redactarea de urgență a unei scurte, dar corecte, istorii a perioadei 1944-1950 și difuzarea ei în tiraje de masă.

7. Timișoara a pornit Revoluția împotriva întregului regim comunist și întregii sale nomenclaturi și nicidecum pentru a servi ca prilej de ascensiune politică a unui grup de disidenți anticeaușiști din interiorul PCR-ului. Prezența acestora în fruntea țării face moartea eroilor din Timișoara zadarnică. I-am fi acceptat poate în urma cu zece ani, dacă la Congresul al XII-lea al partidului s-ar fi alăturat lui Constantin Pârvulescu și ar fi răsturnat clanul dictatorial. Dar n-au făcut-o, deși aveau și prilejul, și funcții importante, care le acordau prerogative. Dimpotrivă, unii chiar au ascultat de ordinul dictatorului de a-l huli pe disident. Lașitatea lor din 1979 ne-a costat încă zece ani de dictatura, cei mai grei din toata perioada, plus un genocid dureros.

8. Ca o consecință a punctului anterior, propunem ca legea electorală să interzică pentru primele trei legislaturi consecutive dreptul la candidatură, pe orice listă, al foștilor activiști comuniști și al foștilor ofițeri de Securitate. Prezența lor în viața politică a țării este principala sursă a tensiunilor și suspiciunilor care frământă

astăzi societatea românească. Până la stabilizarea situației și reconcilierea națională, absența lor din viața publică este absolut necesară. Cerem, de asemenea, ca în legea electorală să se treacă un paragraf special care să interzică foștilor activiști comuniști, candidatura la funcția de președinte al țării. Președintele României trebuie să fie unul dintre simbolurile despărțirii noastre de comunism. A fi fost membru de partid nu este o vină. Știm cu toții în ce măsură era condiționată viața individului, de la realizarea profesională până la primirea unei locuințe, de carnetul roșu și ce consecințe grave atrăgea predarea lui. Activiștii au fost însă acei oameni care și-au abandonat profesiile pentru a sluji partidul comunist și a beneficia de privilegiile deosebite oferite de acesta. Un om care a făcut o asemenea alegere nu prezintă garanțiile morale pe care trebuie să le ofere un Președinte. Propunem reducerea prerogativelor acestei funcții, după modelul multor țări civilizate ale lumii. Astfel, pentru demnitatea de Președinte al României ar putea candida și personalități marcante ale vieții culturale și științifice, fără o experiență politică deosebită. Tot în acest context, propunem ca prima legislatură să fie de numai doi ani, timp necesar întăririi instituțiilor democratice și clarificării poziției ideologice a fiecăruia dintre multele partide apărute. De-abia atunci am putea face o alegere în cunoștința de cauză, cu cărțile pe față.

9. Timișoara nu a făcut revoluție pentru salarii mai mari sau pentru avantaje materiale. Pentru acestea era suficientă o grevă. Suntem toți nemulțumiți de sistemul de salarizare, există și în Timișoara categorii de muncitori care lucrează în condiții extrem de grele și sunt prost plătiți (vezi, de pildă, cazul celor ce muncesc în turnătorii sau în industria detergenților), și, totuși, nici un colectiv nu a făcut grevă pentru mărirea lefurilor și nu și-a trimis delegați să trateze cu guvernul revendicări materiale exclusive. Majoritatea timișorenilor știu ceea ce toți economiștii se străduie în aceste zile să aducă țării la cunoștință: mărirea în acest moment a salariilor ar declanșa automat inflația, așa cum s-a întâmplat în unele state est europene. Iar inflația odată pornită, sunt necesari ani de eforturi pentru a o stopa.

Numai creșterea producției, deci a cantității de marfă aflată pe piața va permite, în paralel, creșterea generală a nivelului de salarizare. În plus, pentru bugetul sărac al României, prioritare trebuie să fie acum cheltuielile destinate restabilizării unui nivel minim de civilizație. Se impun, de pilda, investiții urgente în domeniul asistenței medicale și salubrității.

10. Deși militäm pentru reeuropenizarea României, nu dorim copierea sistemelor capitaliste occidentale, care își au neajunsurile și inechitățile lor. Suntem însă categoric în favoarea ideii de inițiativă

particulară. Fundamentul economic al totalitarismului a fost atotputernicia proprietății de stat. Nu vom avea niciodată pluralism politic fără pluralism economic. S-au găsit însă și voci care, în spirit comunist, să asimileze inițiativa privată cu "exploatarea" și pericolul catastrofei de a apare oameni bogați. Se speculează în acest sens invidia leneșului și teama de muncă a fostului privilegiat din întreprinderile comuniste. Dovada ca timișorenii nu se tem de privatizare este faptul că mai multe întreprinderi și-au anunțat deja intenția de a se transforma în Societăți anonime pe acțiuni. Pentru ca aceste acțiuni să fie totuși cumpărate pe bani curați, ar trebui înființate în fiecare oraș comisii de inventariere a averilor foștilor privilegiați ai puterii, corupției și penuriei. De asemenea, acțiunile unei întreprinderi se cuvin oferite spre cumpărare în primul rând lucrătorilor ei. Considerăm constructivă ideea, mai radicală, a privatizării prin împroprietărirea tuturor lucrătorilor unei întreprinderi cu un număr egal de acțiuni, statul urmând să păstreze numai acel procent de fonduri care să-i asigure controlul activității. În felul acesta, s-ar oferi tuturor lucrătorilor șanse egale de prosperitate. Dacă cei leneși și-ar pierde șansa, nu s-ar putea totuși plânge de discriminare.

11. Timișoara este hotărâtă să ia în serios și să se folosească de principiul descentralizării economice și administrative. S-a și propus experimentarea în județul Timiș a unui model de economie de piață, pornind de la capacitățile sale puternice și de la competența specialiștilor de care dispune. Pentru atragerea mai ușoară și mai rapidă a capitalului străin, îndeosebi sub forma de tehnologie și materii prime speciale, și pentru crearea de societăți mixte, cerem și pe această cale înființarea la Timișoara a unei filiale a Băncii de Comerț Exterior. O parte din câștigurile în valută ale părții române din aceste societăți mixte va intra în salariile muncitorilor, într-un procent ce va fi negociat, de la caz la caz, cu liderii sindicali. Plata unei părți din salariu în valuta va asigura o buna cointeresare materială a muncitorilor. În plus, pașapoartele nu vor mai fi carnete bune doar de ținut în sertar. O altă consecință pozitivă ar fi scăderea cursului valutar la bursa liberă, ceea ce ar atrage după sine creșterea imediată a nivelului de trai.

12. După căderea dictaturii au fost invitați în țară toți românii plecați în exil, pentru a pune umărul la reconstrucția României. Unii s-au întors, alții și-au anunțat intenția de o face. Din păcate, instigați de forțe obscure, s-au găsit și oameni care să hulească pe exilații reîntorși, să-i califice trădători, să-i întrebe tendențios ce au mâncat în ultimii zece ani. Este o atitudine care nu ne face cinste. În disperarea care ne-a stăpânit în ultimii patruzeci de ani, poate că nu a fost român căruia să nu-i fie trecut prin minte, măcar o dată, să

scape de mizerie luând calea exilului. Mulți dintre românii aflați astăzi departe de țară au plecat după persecuții politice și chiar după ani grei de închisoare. Ar fi rușinos din partea noastră să-i hulim și noi cu vorbele activiștilor comuniști de odinioară. Exilul românesc înseamnă sute de profesori eminenți care predau la cele mai mari universități din lume, mii de specialiști prețuiți la cele mai puternice firme occidentale, zeci de mii de muncitori calificați în tehnologiile cele mai avansate. Să fim mândri de ei și să transformam răul în bine, făcând din trista și dureroasa diaspora românească o forță înnoitoare pentru România. Timișoara îi așteaptă cu dragoste pe toți exilații români. Sunt compatrioții noștri și, azi mai mult ca niciodată, avem nevoie de competența lor, de europenismul gândirii lor și chiar de sprijinul lor material. De asemenea, cultura româna va fi întreagă numai după ce se reintegrează în ea cultura din exil.

13. Nu suntem de acord cu stabilirea zilei de 22 decembrie ca zi națională a României. În felul acesta se eternizează persoana dictatorului, de fiecare dată sărbătorindu-se un număr de ani de la căderea lui. În majoritatea țărilor care și-au legat ziua națională de o revoluție, ziua aleasă este cea a declanșării revoluționare, fiind astfel glorificat curajul poporului român de a se ridica la luptă. Un singur exemplu: ziua națională a Franței este 14 iulie, ziua când, în 1789, a început Marea Revoluție franceză prin dărâmarea Bastiliei. În consecință, cerem instituirea zilei de 16 decembrie ca zi națională a României. Astfel, copiii, nepoții și strănepoții noștri vor celebra curajul poporului de a înfrunta opresiunea, și nu căderea unui tiran nemernic. Cu excepția ziarului România Liberă, presa, radioul și televiziunea din București. Evenimentele comentate ca revoluționare sunt numai cele din 21-22 decembrie. Ne închinăm cu pietate în fața eroilor bucureșteni, ca și în fața eroilor din Lugoj, Sibiu, Brașov, Târgu Mureș, Cluj, Arad, Reșița și din toate celelalte orașe care au avut nevoie de martiri pentru a cuceri libertatea. Ne doare și ne revolta însă politica centrală de minimalizare a Revoluției noastre, evident și prin efortul de diminuare a numărului morților. Noi am fost pe străzile Timișoarei în zilele Revoluției și știm că numărul lor este mai mare decât cel anunțat oficial. Îi asigurăm însă pe acei care astăzi tăinuiesc adevărul că nu vom înceta lupta până când nu vor fi aduși în fața instanței, în calitate de complici la genocid. Aceasta Proclamație s-a născut din necesitatea de aduce la cunoștința națiunii române adevăratele idealuri ale Revoluției de la Timișoara. A fost o revoluție făcută de popor și numai de el, fără amestecul activiștilor și securiștilor. A fost o revoluție autentică și nu o lovitură de stat. A fost categoric anticomunistă și nu doar anticeaușistă. La Timișoara nu s-a murit pentru ca activiști comuniști din rândurile doi și trei să treacă în frunte și unul din participanții la genocid să fie numit de către aceștia ministru de interne. Nu s-a murit pentru ca

dezbinarea socială și națională, cultul personalității, cenzura mass-mediei, dezinformarea, amenințările telefonice și scrise și toate celelalte metode comuniste de constrângere să fie practicate în văzul lumii, în timp ce nouă ni se cere pasivitate în numele stabilității sociale. Aceasta Proclamație se adresează în primul rând celor care au primit revoluția cadou și se miră de ce suntem nemulțumiți, de vreme ce dictatura a căzut, s-au abrogat o serie de legi proaste și a mai apărut și câte ceva în prăvălii. Acum știu de ce suntem nemulțumiți: nu acesta a fost idealul Revoluției de la Timișoara. Noi, autorii acestei Proclamații, participanți la evenimentele dintre 16 și 22 decembrie 1989, nu considerăm Revoluția încheiată. O vom continua pașnic, dar ferm. După ce am înfruntat și am învins, fără ajutorul nimănui, unul dintre cele mai puternice sisteme represive din lume, nimeni și nimic nu ne mai poate intimida.

https://ro.wikisource.org/wiki/Proclamaţia_de_la_Timişoara

X

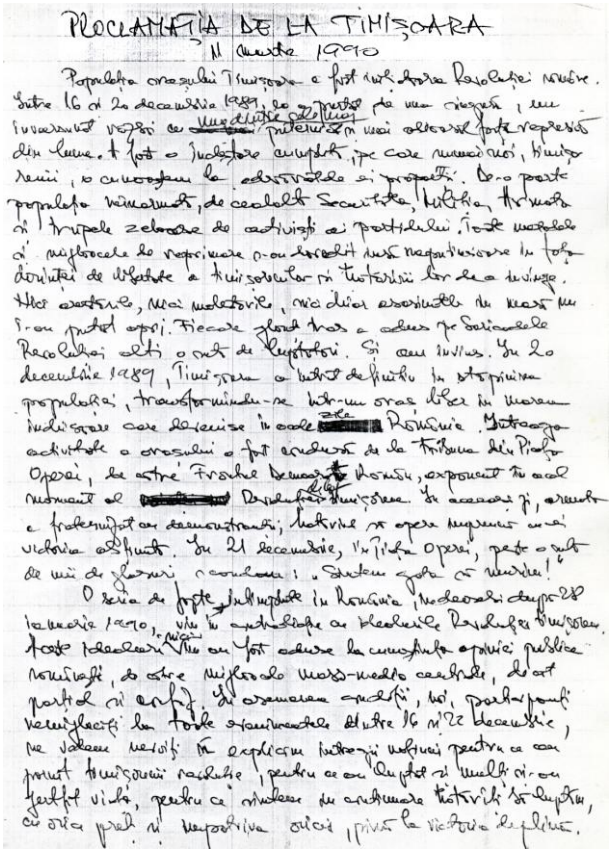

PROCLAMAȚIA DE LA TIMIȘOARA

N decembrie 1990

Populația orașului Timișoara a fost inițiatoarea Revoluției române. Între 16 și 20 decembrie 1989, ea a pretins de mai multe ori, cu insistență, ca [redacted] puterea în mod abuziv și ilegal deținută să fie restituită poporului din care a izvorât. A fost o luptă eroică, pe care numai noi, timișorenii, o cunoaștem în adevărata ei proporții. De-a lungul populația întreagă, de oameni de știință, cultură, artă, muncă și tinerele generații de activiști ai partidului, toate mijloacele de represiune au declanșat o adevărată mașinărie în forța deținută de dictatură a timișorenilor și teroarea lor la o intensă. Mulți oameni, mai multe zile, și-au dăruit sângele pentru ca noi să fim astăzi liberi. Fiecare glonț tras a adus pe baricadele Revoluției alți o sută de luptători. Și așa s-a învins. În 20 decembrie 1989, Timișoara a intrat definitiv în conștiința populației, transformându-se într-un oraș liber în urma [redacted] care declanșase în acele [redacted] Revoluție. Întreaga activitate a orașului a fost readusă de la Fabrica de Pian Operați, de către Frontul Democrat Român, exponentul în acel moment al [redacted] Populației Timișorene. În aceeași zi, armata a fraternizat cu demonstranții, luptele se opresc imediat cu victoria asupra. În 21 decembrie, în Piața Operei, peste o sută de mii de oameni scandează: „Suntem gata să murim!"

O serie de forțe [redacted] în România, începând cu 28 ianuarie 1990, [redacted] în conducerea de bloc a Republicii Timișoara. Toate [redacted] au fost aduse la cunoștința opiniei publice românești, de către mijloacele mass-media cunoscute, de către partid și armată. În ciuda [redacted], noi, participanții activi la toate evenimentele din 16 până în 22 decembrie, ne vedem nevoiți să explicăm întregii suflări pentru ce am pornit Revoluția română, pentru ce am luptat și mulți și-au jertfit viața, pentru ce [redacted] de conducerea țării și-luptăm, cu orice preț și împotriva oricui, până la victoria deplină.

128. Imnul golanilor

de Cristian Paţurcă

A fost odată ca-n poveşti, a fost în România
O gaşcă mare de golani ce-au alungat sclavia;
Noi nu ne-am confundat nicicând cu oamenii de bine
Numiţi şi neocomunişti şi fără de ruşine.

Refren:
Mai bine haimana, decât trădător,
Mai bine huligan, decât dictator,
Mai bine golan, decât activist,
Mai bine mort, decât comunist!

Vrem libertate, nu comunism şi nici schimbări de formă,
Şi de aceea, securişti, să nu ne puneţi normă.
Noi nu vrem neocomunism, nici neolibertate,
Democraţii originale şi nici minciuni sfruntate.

Ne-aţi întrebat ce vrem aici, dar ştie toată ţara:
Noi susţinem punctul 8 de la Timişoara.
A căzut 473, ce ţinea TVR
Legată-n lanţurile ei, dar tot degeaba e.

Alegeri fără comunişti, fără nomenclatură,
Şi nu vă temeţi de golani fără coloratură.
Din cei care-au murit aici, ne-am reîntors năluci,
Să nu mai fie, cum a fost, măcelul de atunci.

X

129. Târgu-Ocna, 21 iulie 1991

Slujba înmormântării marchează durerea despărțirii.

Pentru cei ce cred în Dumnezeu însă, moartea nu este un eșec, nu este punctul final. E pragul care desparte cele două tărâmuri, poarta prin care se intră în celălalt plan de existență.

Noi, creștinii, nu suntem ca cei fără nădejde. Credem în lumea de dincolo, credem în Înviere. Pentru că știm că suntem și altceva decât carne și sânge. Și că tocmai acest altceva – suflet veșnic – ne definește ca oameni. De aceea, slujba înmormântării este, pentru noi și pentru cei plecați, prilej de întărire a nădejdii în Înviere.

Slujba pe care am săvârșit-o azi e mai puțin obișnuită. I-am prohodit, după patruzeci de ani, pe cei care și-au sfârșit viața, ca deținuți politici, în penitenciarul Târgu-Ocna și au fost aruncați aici, în gropi comune, fără slujbă, fără cruci. Parcă văd lada de la poartă... de multe ori cu doi de-ai noștri în ea; și nu rareori cu altul sau chiar alții pe capac... Și după ce își deșerta morții, lada se întorcea înapoi și aștepta pe alții. Ne aștepta pe noi...

Unii, din mila Domnului, am supraviețuit. Suntem aici și vărsăm lacrimi liniștite la groapa lor, dar nu suntem triști. Veți putea înțelege starea de bucurie pe care o trăim, așa cum a surprins-o Sfântul acestui loc, Valeriu Gafencu, în *Imnul celor căzuți*. Iată o strofă din acest imn, încrustată pe troița sfințită azi, ca să însemneze mormântul lor comun:

Te-ai dus și ne-ai lăsat în urma ta
Nădejdea revederii-n paradis.
Mereu vei fi cu noi și-om aștepta
Să ne-ntâlnim cu sufletul deschis.

Așteptăm întâlnirea de acolo. Trăim însă cu intensitatea, ca pe un prim pas spre înalturi, și întâlnirea noastră de aici, de acum, dintre noi și dintre noi și ei. Se simt privirile lor din lumea de dincolo. Avem conștiința că pășim pe un loc sfânt!

Mi-e greu să vorbesc despre Târgu-Ocna. Dacă s-a vorbit despre „fenomenul Pitești”, în sensul lucrării satanice de distrugere sistematică, fizică și spirituală a omului, socotesc că trebuie să se

vorbească, cu atât mai mult, de „fenomenul Târgu-Ocna”, ca lucrare divină de restaurare a omului în plin iad comunist.

Despre Târgu-Ocna ar fi trebuit să vă vorbească Valeriu Gafencu, stâlpul de foc al spiritualității creștine din închisorile comuniste. Ochii lui mari, albaștri, oglindeau cerul. Privindu-i, te simțeai așa de mic! Dar zâmbetul lui de nedescris îți dădea curaj și te făcea să cunoști ce este iubirea lui Hristos. Și oricât i-a fost de grea crucea suferinței, zâmbetul acesta n-a încetat să-i lumineze fața. Așa a plecat la Domnul, într-o bună zi, la 18 februarie 1952, luându-și la revedere de la toți... Cu câteva zile înainte, terminase, ca pe un testament, *Imnul celor căzuți*.

Doctorului Mihai Lungeanu, Valeriu Gafencu i-a mărturisit, cu câteva zile înainte de plecare, că i-a apărut Maica Domnului care i-a zis: „De acum înainte, eu voi fi iubirea ta”. În chiar ziua despărțirii, aceluiași doctor, care l-a vegheat zi și noapte, i-a spus: „Simt că urc niște trepte. Respir și mă simt din ce în ce mai ușor” (în timpul acesta, spune Mihai, respirația și pulsul erau ca și inexistente). A dorit ca celor din Târgu-Ocna să li se dăruiască, din partea lui, atunci când va fi cu putință, câte un Nou Testament. Și a plecat dincolo cu numele mamei și al surorilor pe buze.

Ar fi trebuit să vă vorbească despre Târgu-Ocna Ioan Ianolide, fratele și prietenul în Hristos al lui Valeriu, care în 23 de ani de temniță, deși relativ tânăr, câștigase înțelepciunea filocalică a unui mare avă. Dar și el a adormit întru Domnul, după ce a ieșit din închisoare. Ar fi trebuit să vă vorbească despre Târgu-Ocna părintele Gherasim Iscu, starețul de la Tismana, părintele Viorel Todea, Gicu Jimboiu, Ion Plopeanu și mulți alții, care acum ne privesc de dincolo, de sus, mult mai sus de Măgura.

Ar fi trebuit să vorbească despre Târgu-Ocna cei mai mulți dintre frații de pătimire, care sunt sau nu de față și care au fost angajați cu toată ființa în viața acestei pușcării; acum stau smeriți de-o parte.

Despre aspectul duhovnicesc din Târgu-Ocna am fost însă rânduit să vorbesc eu, în calitate de preot. Repet: ceilalți erau mai în măsură s-o facă. De aceea, m-am străduit ca aceste împărtășiri să reprezinte gândurile celorlalți, ale tuturor, deși, vă dați seama, e greu să te desprinzi de o notă firească de subiectivism.

În ceea ce mă privește, subliniez din capul locului: viața de la Târgu-Ocna, cu frumusețile și tragismul ei, este aceea care m-a determinat să părăsesc studiul geografiei, de care eram îndrăgostit, să optez, după eliberarea din 1954, pentru Teologie și să mă preoțesc. N-am fost singurul.

Cum să faci cunoscută viața duhovnicească de la Târgu-Ocna într-o cuvântare? Cum să înțeleagă cineva ce s-a petrecut aici, zi de zi, între 1950 și 1954? Și apoi, cuvintele sunt așa de neputincioase! Și totuși, cu regretul că nu pot înfățișa un tablou complet, voi face doar o palidă schiță.

Închisoarea de la Târgu-Ocna a fost o oază într-un deșert al suferinței. Nu că aici nu ar fi fost suferință. Dimpotrivă. Durerea, boala cu toată hidoșenia ei, moartea erau la ele acasă. Deși era sanatoriu, cu aspect și condiții de viață cât de cât mai umane, temnița a rămas temniță.

Dar aici socot că s-a revărsat mila lui Dumnezeu peste toată suferința. Crucea a fost privită ca poarta cerului. Suferința a fost sublimată în bucurie, cum a sesizat-o Valeriu Gafencu în versurile: *Și cerul deschis se arată/Cu porțile în chipul crucii*.

Mila lui Dumnezeu ni s-a făcut vădită de când am pășit în Târgu-Ocna, vărsați din duba-vagon care ne aducea de la Pitești. Nu pot să uit acea seară târzie de mai 1950, cu lună plină, cu aerul curat, îmbălsămat de teii înfloriți, pe care îl sorbeam cu lăcomie, când convoiul celor aproximativ 50 de deținuți – niște arătări, majoritatea tineri studenți și elevi – s-a îndreptat spre pușcăria-sanatoriu. Și nu ne venea să credem urechilor cuvintele blânde ale celor câțiva gardieni mai în vârstă care ne îndemnau: „Stați mai încet, taică!”. Noi eram obișnuiți cu „banditule!”, cu înjurături, cu pumni și cu ciomege! Ba ni s-a spus și „Bine ați venit!”. Dar camerele unde am dormit prima noapte, cu ferestre mari și fără obloane! De neconceput într-o închisoare! Dar faptul că a doua zi am aflat că putem ieși afară, în voie! Să te poți întinde pe iarbă, să vezi cerul și să fii văzut de soare, să te întâlnești și să ai voie să stai de vorbă cu ceilalți frați de suferință! Și apoi să fii cercetat medical, cu atenție și dragoste, să fii tratat, să ai mâncare mai bună, mai îndestulătoare. Și pâine, ba chiar unt și lapte! Iertați-mă, numai cei ce au trăit clipele acelea pot înțelege.

Condițiile acestea însă n-au fost o permanență. Am parcurs perioade de mari restricții, de teroare chiar, îndeosebi atunci când s-a încercat – fără succes – să ne facă reeducare, ca la Pitești. Iar activitatea ofițerului politic securist și a informatorilor a însemnat un necontenit stres. La un moment dat, paraclisul din corpul vechi al penitenciarului a fost dezafectat, iar crucea de pe turlă dată jos. Și s-au trimis în penitenciar, drept cârpe de spălat pe jos, veșminte preoțești și sfinte acoperăminte din altar. Ne-am îngrozit de blasfemia asta. Și am căutat să le recuperăm și să le ascundem. Un patrafir vechi l-am cusut în căptușeala paltonului meu, cu care m-am

învelit până la eliberare. Am reușit să-l scot afară. Să fie oare vreo legătură între acest patrafir și faptul că mai târziu am devenit preot?

În ambianța aceasta s-a format la Târgu-Ocna mai mult decât o comunitate: o adevărată familie duhovnicească. S-au realizat aici legături mai puternice decât legăturile de sânge. Acestei familii i-a dat viață Valeriu Gafencu, pe care l-am socotit un sfânt și pe care, mai devreme sau mai târziu, Biserica îl va canoniza.

Setea de cultură și mai ales setea după Hristos a caracterizat viața deținuților de aici. În penitenciar a fost introdus un Nou Testament, care a circulat în foi volante. S-au învățat texte sfinte pe de rost. Erau tineri care știau pe dinafară aproape tot Noul Testament. Nu mai vorbesc de rugăciuni, acatiste, paraclise etc. Plăcuța de săpun – în diferite tehnici – a fost *tabula cerata* care a suplinit, cu mare eficacitate, hârtia modernă.

La Târgu-Ocna s-a practicat rugăciunea inimii. Valeriu Gafencu și Ion Ianolide au adus experiența duhovnicească a Aiudului, iar cei arestați după '48, pe cea isihastă a *Rugului aprins* de la mănăstirea Antim, unde îi cunoscuseră pe marii duhovnici, părinții Benedict, Sofian, Daniil, etc. Cu binecuvântarea preoților, s-a chemat și aici, zi și noapte, numele de putere al Domnului nostru Iisus Hristos. Și s-au petrecut lucruri de taină, adevărate experiențe mistice.

Părinții Gherasim Iscu, Viorel Todea, Sinesie Ioja și alții ne-au asistat pe toți, prin tot felul de slujbe și mai ales prin taina Spovedaniei, această „sfântă terapie”. Mai mult decât atât: în închisoare ne-am putut împărtăși cu Sfântul Trup și Sânge ale Domnului, aduse aici prin oameni ai lui Dumnezeu. Majoritatea celor care au murit au fost cuminecați.

Spuneam că au existat și perioade în care nu se putea circula de la cameră la cameră, perioade de izolare. Într-un astfel de moment, un bolnav grav, fost ofițer de jandarmi, a intrat în comă. A stat așa o săptămână, după care, trezindu-se, s-a ridicat și a cerut: „Vreau un preot!”. N-a putut ajunge nici un preot la el. Atunci muribundul a strigat: „Eu am ucis un om!”. Și și-a dat duhul. Lucrul acesta nu-l știa decât el și Dumnezeu. A vrut să-l mărturisească preotului. Conștiința nu-l lăsa să moară. Sunt sigur că strigătul lui, în public, a fost o adevărată mărturisire – mărturisirea dorinței, similară cu botezul dorinței și al sângelui – și că a căpătat iertare.

Permanent ne-a vegheat schitul de pe Măgura. Clopotele lui din duminici și sărbători aveau un răsunet deosebit în inimile noastre. Erau mângâiere și întărire. Știam că nu suntem singuri. Dar priveliștea extraordinară a lumânărilor aprinse – șiraguri de stele – pe serpentinele Măgurii, în nopțile sfinte ale Prohodului și ale Învierii!

Un clopot tainic în miezul nopții bate
Și Iisus coboară pe pământ.
Din piepturile noastre-nsângerate
Răsună imnul Învierii sfânt.

Veniți, creștini, luați lumină,
Cu sufletul senin, purificat.
Veniți flămânzi, gustați din Cină:
E Nunta Fiului de împărat.
(V. Gafencu)

Și sărbătorile Crăciunului... Colindele cele vechi și cele noi, cele din închisoare... Cântam și colindele din închisorile mai de demult:

A venit și-aici Crăciunul
Să ne mângâie surghiunul...
Și doar tristețile s-adun
Să-mi plângă lângă ușă...
(Radu Gyr)

Cântam și colindul tragic al prizonierilor români din stepele rusești, compus de învățătorul, ofițer în rezervă, Ștefan Tumurug:

La fereastra amintirii ne-adunăm,
Sufletul de altădată-l colindăm.
Mamă, mamă, cresc nămeții și pierim...

La Târgu-Ocna, însă, au înflorit și altfel de colinde, colindele bucuriei!

În inima robului,
Domnu-Și face ieslea Lui
În noaptea Crăciunului...

Flori de crin din ceruri plouă
Peste ieslea Lui cea nouă
Și din cer picură rouă...
(V. Gafencu)

Aici s-au născut și versuri, s-au născut profunzimi de gând, s-a compus muzică, au luat ființă sculpturi, s-au înfiripat romane, s-a învățat mult. Și câte altele... Am simțit și am trăit aici sfinte și adevărate bucurii. De aceea îl înțelegeam pe prietenul meu Sami, care, după „eliberarea" din '54, în vacanța dintre două închisori, îmi mărturisea: *„Mi-e așa de dor de Târgu-Ocna!"*. Pentru că acolo am înțeles ce înseamnă libertatea în Hristos. Bucuria și libertatea aceasta nu ni le putea lua nimeni!

Noi, care din mila lui Dumnezeu mai trăim, am avut fericirea să cunoaștem aici tineri a căror viață a fost o necontenită strădanie de a trăi în Hristos. Noi le suntem martori.

Nu ne surprinde faptul că pastorul Richard Wurmbrand a mărturisit de multe ori că viața i-a fost salvată prin dragostea creștină a acestor tineri, care nu făceau nici un fel de discriminare religioasă sau de rasă, așa cum erau acuzați. Îmi aduc aminte că, după ce se redresase – venise de la Interne, pe targă, cu vreo optsprezece găuri TBC în oase și plămâni – plimbându-se la braț cu un tânăr, șontorog și el, pastorul, care avea umor, a exclamat: „Iată înfrățirea iudeo-legionară!". După eliberare, în predicile și scrierile lui, pastorul a mărturisit, de asemenea, că la penitenciarul de la Târgu-Ocna el a văzut sfinți. Se referea, desigur, în primul rând la Valeriu Gafencu.

Generalul Tobescu, fostul șef al Jandarmeriei, era și el surprins că e îngrijit cu multă dragoste de oameni pe care îi condamnase la ani grei de temniță. Un tânăr elev, Eduard Masichievici, de o mare puritate, fiind pe moarte, a cerut să i se aprindă lumânarea. Dar după ce s-a deșteptat dintr-un somn scurt, a cerut să se stingă mucul de lumânare, care trebuia să ajungă și pentru alții, spunând că a văzut pe Mântuitorul, Care i-a spus: „Nu te iau în seara aceasta!". L-a chemat la El în noaptea următoare.

Și nu de puține ori, viața aceasta creștină a fost verificată, lămurită prin focul unor grele încercări. Când, de pildă, i s-a propus de către ofițerul politic să fie informator, în schimbul streptomicinei venită de acasă și care i-ar fi salvat viața, studentul Goe Nițescu a respins cu indignare momeala securistului, preferând să moară decât să-și vândă sufletul. Înainte de el au mai făcut așa și alții: Edi Masichievici și Nelu Sultaniuc.

Asistența medicală a fost organizată, sub oblăduire îngerească și maternă, de către doamna doctor Margareta Danielescu, împreună cu medicii noștri deținuți. Cine nu-și amintește de devotamentul și nopțile nedormite ale medicilor: Ion Ghițulescu, Constantin Banu, Nicolae Floricel (Papașa), Aristide Lefa, Mihai Lungeanu? Dar cine poate să-i uite pe tinerii – tebeciști și ei, dar ceva mai în putere – care, cu o dăruire impresionantă, dar firească și discretă, au fost în același timp surori de ocrotire și infirmiere, femei de serviciu, spălătorese de rufe și cearceafuri pline uneori de puroi, muncind ca pentru Hristos și ziua și noaptea, când făceau de gardă la patul bolnavilor mai grav? Dintre ei, unii nu au gustat din porția lor de lapte, de unt sau de carne. Le cedau bolnavilor care aveau nevoie acută de ele, ei mulțumindu-se cu fasole și cu arpacaș. Mai toți sunt aici de față.

În mijlocul acestor realități tragice, tinerețea noastră, cu năzuințele ei sfinte, purta pecetea optimismului. Ne bucuram de flori, de tufănele și de portulac, de coloritul frunzelor de toamnă. Bucuria florilor o pregătea îndelung, muncind zi de zi, Tinu Samargescu: o bucurie la patul celor ce nu se mai puteau mișca sau un ultim zâmbet al lumii pe pieptul celor ce plecau.

Știți ce frumoase sunt vrăbiile? Banalele vrăbii, care pătrundeau cu îndrăzneală în camere, până la patul bolnavilor! Vrăbiile lui Moș Popan, baciul de la Maramureș, care le iubea ca pe oițele lui.

Și apoi, câte gingășii, atenții delicate, mici daruri, flori, versuri și cântece nu se produceau cu prilejul onomasticilor și zilelor de naștere, nu numai ale noastre, ci și ale celor din familiile noastre!

Dar minunile tehnice realizate de Jenică Otparlic, care din table și fiare aruncate năștea aparat pentru distilat apă, strict necesar cabinetului medical, sterilizator de aparatură medicală, și câte altele?...

Cam așa au trăit oamenii în închisoarea de la Târgu-Ocna. (...)

O parte din cei de la Târgu-Ocna ne-am eliberat prin anii '53-'54. O parte am rămas în închisoare. Cei care am ieșit, am simțit nevoia imperioasă să ne vedem, să ne întâlnim, ca să ne păstrăm, cât de cât, libertatea spirituală. Ne-am dat seama că țara întreagă era o închisoare. Ne-am străduit să mergem pe drumul duhovnicesc de la Târgu-Ocna. Am făcut pelerinaje pe la mănăstiri, am cercetat mari duhovnici, ne bucuram împreună cu prilejul evenimentelor deosebite din familiile noastre (nunți, botezuri etc).

Dar vacanța n-a durat mult. Securitatea ne-a vânat din nou, constituindu-ne într-un „lot Târgu-Ocna”, în care au fost implicați și o parte din cei care rămăseseră în închisoare (Ion Ianolide, C.

Dragodan). Am fost condamnați, în 1959, cu ani grei de închisoare – nouă dintre noi la muncă silnică pe viață – pentru „activitate mistică” în penitenciarul Târgu-Ocna, activitate continuată și după eliberare!

N-am fost condamnați pe nedrept, din moment ce statul era comunist și ateu, iar noi anticomuniști și împotriva ateismului, nedreaptă fiind doar alcătuirea unei organizații ce n-a ființat decât în dosarele Securității.

A urmat o perioadă de detenție extrem de grea: Jilava, Aiud. Dar nu ne-am pierdut nădejdea. Credința în Dumnezeu ne-a fost și acum marea pârghie de susținere. Știam că dacă Îl avem pe Hristos, nu ne poate birui nimeni. Poetul prinsese minunat această sublimare a luptei:

Nu dor nici luptele pierdute,
Nici rănile din piept nu dor,
Cum dor acele brațe slute
Care să lupte nu mai vor.

Cât încă inima ta cântă,
Ce însemnează brațu-nfrânt,
Ce-ți pasă-n praf de-o spadă frântă
Când te înalți cu-n steag mai sfânt.

Că-nvins nu ești atunci când sângeri,
Nici când în lacrimi ochii ți-s,
Cele mai crâncene înfrângeri
Sunt renunțările la vis.
(Radu Gyr)

În 1964 deținuții politici au fost grațiați. Nu am simțit bucuria eliberării. Mulți și-au găsit familiile destrămate. Ochiul Securității era pe noi. Evitam să ne întâlnim, știind că suntem supravegheați în mod deosebit.

Până când Dumnezeu ne-a dat minunea jertfelor din decembrie 1989...

Prin această minune suntem noi aici, la Târgu-Ocna. Să nu uităm aceasta. Trăim o vrajă. Nu ne vine să credem. Acum 40 de ani eram după zidurile închisorii. Am fi putut să fim foarte bine și aici, sub pământul pe care-l călcăm acum sub picioare.

Nu solicităm nici admirație, nici compătimire. Ne gândim la sensul expiator al suferințelor prin care am trecut. Pentru noi și pentru alții. Știm că nici o jertfă nu e zadarnică. Știm că nimic – în planul Proniei Divine – nu e întâmplător. Socotim că Târgu-Ocna are un mesaj pentru viața obștii noastre românești. E mesajul creștin al renașterii noastre.

Comunismul a distrus fizic câteva sute de mii de oameni, dar spiritual, multe milioane. Martirii strigă azi de sub pământul sfânt pe care-l călcăm să ne întoarcem la Hristos, la Biserică. Acesta e imperativul ceasului de față.

Valeriu, suntem aici să te asigurăm că ascultăm chemarea ta de dincolo de moarte:

Ne-ndemni pe cei ce-n viață am rămas:
Luptați uniți și în același pas,
Zidiți lui Dumnezeu altare sfinte,
Pășiți pe calea vieții înainte!
(V. Gafencu)

Așa să ne ajute Dumnezeu!

***Părintele Voicescu – Un duhovnic al cetăţii,* ediţie îngrijită de Ioana Iancovescu, Editura Bizantină, Bucureşti**

X

130. Țăranii

de Marin Sorescu

Țăranii-acas' mănâncă boabe fierte
La un foc mic de pleavă și cenușă.
Hârciogii și ei – Dumnezeu să-i ierte -
Tot mai puține boabe au în gușă.

Și toți cătați ca hoții-n buzunare
Sunt, când se-ntorc, lihniți, de la tarla,
Țăranii fac risipă foarte mare
Cu vechiul lor năravde-a mai mânca.

Dar clasa asta încă un bucluc
Creează pentru-a statului avere:
Țăranii noștri nu se reproduc
Și specia lor este în cădere.

Tocmai acum, când țara e a lor,
Nu știu ce au, că-s triști și plâng și mor.

X

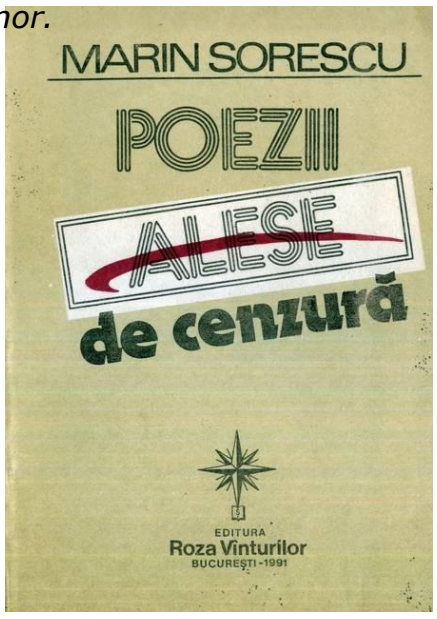

131. Florin Piersic

***Florin Piersic* este unul dintre „monştrii sacri" ai cinematografiei româneşti.** S-a născut la Cluj, pe data de 27 ianuarie 1936, ingenios, idealist şi foarte atrăgător. Pentru femei, aşa cum recunoaşte şi el, a fost „actorul care întotdeauna a reprezentat un justiţiar, pistolar, macho", fiind un sex-simbol bărbătesc. Pentru regizori era „actorul care putea să joace orice".

În 1941 familia Piersic s-a stabilit la Cernăuţi, în timpul României Mari, tatăl fiind numit acolo medic veterinar-şef al oraşului.

La începutul carierei sale era considerat un „june prim" sau un „Făt-Frumos" al cinematografiei autohtone şi a jucat în foarte multe filme româneşti. Vârful carierei sale este filmul „De-aş fi Harap Alb", din anul 1965, însă rolul prin care s-a evidenţiat a fost Mărgelatu, acest personaj fiind poate cel mai îndrăgit personaj din cinematografia românească.

A absolvit Liceul de băieţi Nr. 3 din Cluj, iar apoi Institutul de Artă Teatrală şi Cinematografică din Bucureşti (IATC, astăzi UNATC). I-a avut colegi de generaţie pe Leopoldina Bălănuţă, Geta Angheluţă, Ioana Bulcă, Ica Matache, Lucia Mara, Dumitru Furdui, Cosma Braşoveanu, Gheorghe Popovici Poenaru, Liviu Crăciun, Radu Voicescu, Anatolie Spânu şi alţii. A debutat la Teatrul Naţional din Bucureşti cu rolul Richard din „Discipolul..." şi cu Alexei din „Tragedia optimistă".

S-a căsătorit în anii '60 cu actriţa Teatrului Mic, Tatiana Iekel, născută în 1932, cu care l-a avut pe primul lor copil, actorul Florin Piersic Jr. După divorţul de prima soţie, Piersic s-a căsătorit cu actriţa Anna Szeles, născută în 1942 la Oradea, cu care l-a avut pe cel de-al doilea fiu, pe Daniel. În 1985 Anna Szeles a cerut şi a obţinut divorţul, apoi s-a mutat împreună cu fiul în Ungaria.

Florin Piersic s-a recăsătorit în 1993 cu Anna Torok, o clujeancă cu care avea o relaţie de şapte ani.

În luna decembrie 2006, Florin Piersic şi-a lansat la Cluj-Napoca DVD-ul „Omul cu 100 de chipuri”, cu înregistrări şi un interviu realizat de TVR Media.

Din 2008 este cetăţean de onoare al municipiului Oradea.

A jucat în foarte multe filme până în anul 1987, după care, din cauza decăderii artei cinematografice din România, a mai apărut doar în trei producţii: Donau, Duna, Dunaj, Dunav, Dunărea (2003), Fix Alert (2005), Eminescu versus Eminem (2005).

Debutul său în cinematografie s-a produs cu filmul Ciulinii Bărăganului din 1957, unde a jucat rolul lui Tănase. Imediat în anul următor joacă în O Poveste ca-n basme (1959), apoi Aproape de soare (1960), S-a furat o bombă (1961), Paşi spre lună (1963), şi-a încercat talentul în ceea ce priveşte filmele istorice în Neamul Şoimăreştilor din 1965 regizat de Mircea Drăgan, şi urmează şi filmul care îl urcă printre marii actori români, De-aş fi Harap Alb (1965), regizat de marele regizor Gopo.

Aflat la vârsta de 70 de ani (în 2006 – n.n.), marele actor şi-a început cariera într-un domeniu aflat la început de drum în România, şi anume telenovela. Apariţia iniţial în două dintre episoadele telenovelei “Lacrimi de iubire” a crescut ratingul acesteia şi astfel regizorul s-a văzut nevoit sa inventeze un rol în care să apară din nou Piersic.

În momentul de faţă se consideră un om împlinit atât în carieră, cât şi în familie, având şi un fiu care l-a moştenit în ceea ce priveşte cariera.

Florin Piersic este un om sensibil, cu amintirea locurilor de altădată mereu vii în mintea sa, cu dragoste pentru tot ce înseamnă frumos şi bine. Artistul spune că se reîntoarce cu drag în urbea în care s-a născut, în primul rând pentru oamenii locului. „Dacă ne luăm cu viaţa în altă parte, uităm să trăim”, afirmă actorul.

Actorul a mai spus că nu poate să uite străzile tăcute, pavate cu piatră cubică, ale oraşului, unde a învăţat ce înseamnă să fii „Om” şi să ai caracter. Cel care l-a jucat pe neuitatul Mărgelatu spune că în Cluj s-a scris istorie: în 1849, Nicolae Bălcescu a venit aici pentru a găsi o cale de înţelegere „între cele două revoluţii şi pentru a-l întâlni pe Avram Iancu”. În Cluj, artistul a văzut primele spectacole şi a înţeles că prin teatru şi film îşi va împlini destinul.

FILME CU FLORIN PIERSIC:

Străini în noapte – Live (2016), **Rating** (2007), **Cars/Mașini** (2006) – Mack (voce, versiunea română), **Eminescu versus Eminem** (2005), **Fix alert** (2005), **Lacrimi de iubire** (2005) – Octav Mateescu, **Donau, Duna, Dunaj, Dunav, Dunărea/Dunărea** (2003) – Mircea, **Ultima haltă în Paradis**/(2002) – Mitică, **În fiecare zi mi-e dor de tine** (1987), **Totul se plătește** (1986) – Mărgelatu, **Colierul de turcoaze** (1985) – Mărgelatu, **Masca de argint** (1985) – Mărgelatu, **Racolarea** (1985), **Galax, omul păpușă** (1984), **Rămășagul** (1984), **Misterele Bucureștilor** (1983) – Mărgelatu, **O lebădă iarna** (1983), **Trandafirul galben** (1981) – Mărgelatu, **Drumul oaselor** (1980) – Mărgelatu, **Reţeaua „S”** (1980) – cercetătorul Andrei Zaritchi, **Rug și flacără** (1980), **Visul unei nopţi de iarnă** (1980) – Scriitorul Alexandru Manea, **Ultima frontieră a morţii** (1979), **Cuibul salamandrelor** (1978) – Dan, **Eu, tu și Ovidiu** (1977) – directorul Al. Răducanu, **Războiul Independenţei (Serial TV)/Războiul Independenţei** (1977), **Regăsire** (1977), **Pintea** (1976) – Grigore Pintea, **Roșcovanul** (1976) – ofițer la Centrul de Recrutare, **Elixirul tinereții** (1975), **Ștefan cel Mare – Vaslui 1475** (1975) – Vistiernicul Cristea Jder, **Agentul Straniu** (1974), **Bălcescu**/(1974), **Frații Jderi** (1974) – Vistiernicul Cristea Jder, **Un august în flăcări** (1973) – Tiberiu Danacu/Armand Sachelarie, **Agent dublu**/(1972), **Aventuri la Marea Neagră** (1972) – Cpt. de contraspionaj George Martin – Stronghton, **Explozia** (1972) – marinarul străin, **La Revolte des Haidouks** (1972) – Capitaine Anghel, **Parașutiștii** (1972), **Zestrea domniței Ralu** (1972) – Anghel Șaptecai, **Haiducii lui Șaptecai** (1971) – Anghel Șaptecai, **Săptămâna nebunilor** (1971) – Anghel Șaptecai, **Mihai Viteazul** (1970) – Preda Buzescu, **Kampf um Rom II – Der Verrat** (1969) – Witichis, **Osvobozhdenie** (1969) – Skorzeny, **Bolondos vakáció/Frumoasele vacanțe** (1968) – Radu, **Columna** (1968) – ofițerul roman Sabinus, **Kampf um Rom I/Lupta pentru Roma I** (1968) – Witichis, **Sept hommes et une garce/Șapte băieți și o strengăriță** (1967) – Franquillon, **Tunelul** (1966), **De-aș fi... Harap Alb** (1965) – Harap-Alb, **Neamul Șoimăreștilor** (1965) – Minski, **Pași spre lună** (1964) – Prometeu, **Celebrul 702** (1962), **Aproape de soare** (1961) – țăranul Petre Orsa, **Drum nou** (1961),

S-a furat o bombă (1961), **Flăcăul şi focul** (1960), **O poveste obişnuita... o poveste ca în basme** (1959) – cioban, **Ciulinii Bărăganului** (1958) – Tănase.

www.cinemagia.ro/actori/florin-piersic-1967/

*

PIESE DE TEATRU CU FLORIN PIERSIC:

Act veneţian, Zbor deasupra unui cuib de cuci, Gaiţele, Logodnicele aterizează la Paris, Oameni şi şoareci, Străini în noapte, Cartea lui Iovita, Dulcea pasăre a tinereţii, Heidelberg-ul de altă dată.

X

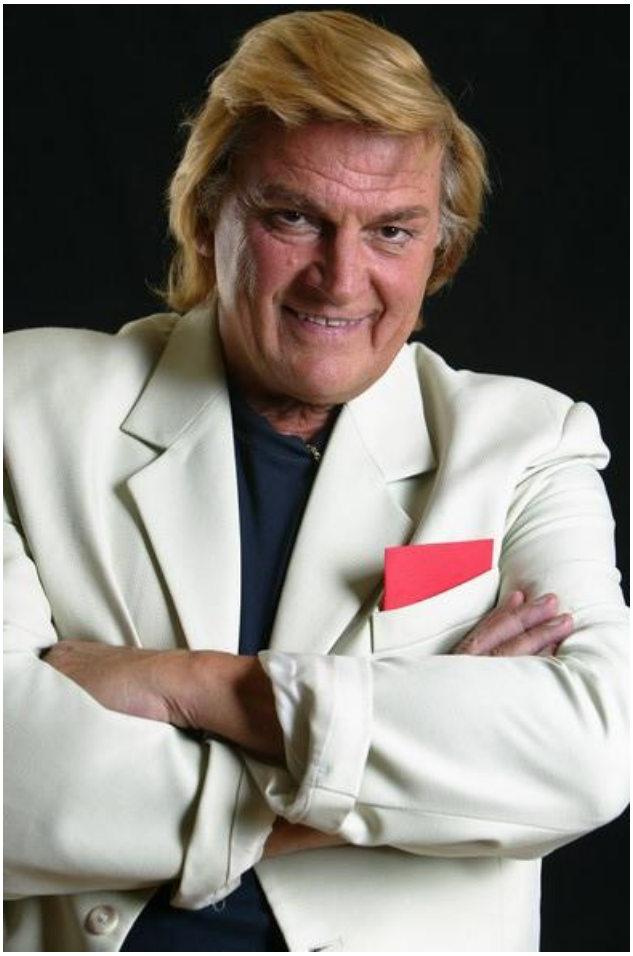

132. În veci, ortodocşi

de Adrian Păunescu

De mic, sunt ortodox, ca toți ai mei
aceasta e credința mea creștină,
am învățat cu tălpile să calc,
cum am aflat că mâna se închină.

Atunci am înțeles că sunt dator
să nu cedez cumva vreunei noxe,
ci să rămân, cu neamul meu cu tot,
fidel pe veci credinței mele ortodoxe.

Ai mei puteau muri și n-ar fi dat
credința lor pe nici un fel de bunuri,
nici dacă ar fi fost crucificați,
nici dacă s-ar fi tras în ei cu tunuri.

În anii dogmei, mi-am păstrat și eu
în fiece istorică furtună,
credința-n Dumnezeu, cum mi L-a dat,
prin toți ai mei, Biserica străbună.

Și m-am opus căderii în neant
și celor care dărâmau altare
și clopote-n Ardeal am construit
și calendare pentru fiecare.

Și 'Noul Testament de la Bălgrad'
eu l-am crezut aducător de leacuri
și m-am zbătut că să apară iar,
la Alba, dup-aproape patru veacuri.

Și-am fost convins că nici un leninism
credința ortodoxă n-o ajută
ci, dimpotrivă, ateismul crunt
ar vrea să o transforme-n surdomută.

Dar dintr-o dată ce mi-e dat să simt?
A început la București să crească
un demonism bogat și indecent,
ce-amenință credința strămoșească.

Nevolnicii lovesc pe ortodocși,
îi tot mânjesc și culpabilizează,
îi fac răspunzători de bolșevism,
îi umplu de lehamite și groază.

E clipa când mă simt dator să spun
că nu ne poate frânge vijelia,
că nu sunt bunuri pe acest pământ,
ca să ne cumpere Ortodoxia.

Noi nu putem să devenim mormoni
sau, altceva, conform unei rețete,
noi suntem ortodocși definitiv
oricât ar vrea cu droguri să ne-mbete.

Eu n-am crezut ca, într-o zi, s-aud,
această fărdelege epocală:
'Ortodoxia naște comunism!'
Deci, să fugim de ea ca de o boală.

Dar nu există-n lume avantaj
cu care ar putea să ne îmbie
catolici, evanghelici, protestanți,
să ne retragem din Ortodoxie.

Precum nici noi pe nimeni nu silim
să fie ortodox când nu o simte,
noi suntem pe vecie ortodocși,
cu leagăne, cu vieți și cu morminte.

Că nu ne poate nimeni mitui
s-o părăsim pe mamă în etate
din tragicul motiv că pe pământ
există alte mame mai bogate.

Ci noi, cu toate-acestea, chiar acum,
când ni-i credința însăși în pericol,
îi salutăm pe ceilalți frați creștini,
că harul de-a iubi nu e ridicol.

Și îi iubim pe toți acești creștini
ce, dincolo de orice paradoxe,
la rândul lor, respectă și iubesc,
pe credincioșii turlei ortodoxe.

Dar, vai, se-ntâmplă zilnic un complot,
o comedie pare tragedia,
e în pericol cultul ortodox,
se deromânizează România.

Fii, Doamne, lângă noi, măcar acum,
când sumbre acuzații se adună,
ia-n mână crucea de la Est,
ai grijă de biserica străbună.

Și dă-ne dreptul de-a ne apăra
chiar dacă de la frați asediul vine,
permite-ne să fim în veci creștini,
ca ortodocși urmându-Te pe Tine.

X

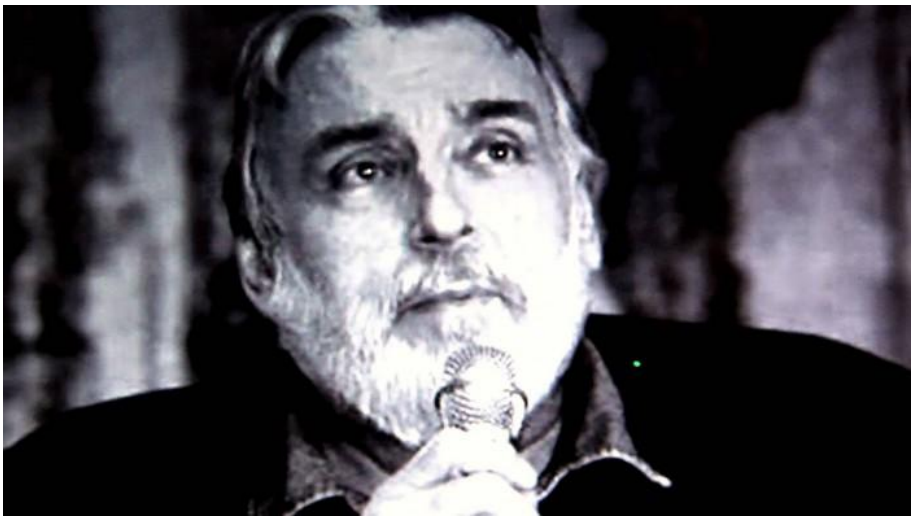

133. Casa părintească

de Ioan Alexandru

Poartă străveche în satul părintesc,
Simbol curat, fără zăvor.
De-o parte te veghează ţintirimul
De alta şopoteşte un izvor.

Acolo-i casa noastră, din lemn şi din pământ,
Clădită anevoie în sudoare
Pe dealul nostru molcom transilvan,
Sărac în dobitoace şi grânare.

Săracii oameni, seara de pe câmp
Rămân oleacă în ocol la tine
Se-aşază istoviţi pe jgheaburi de-adăpat
Şi-ntreabă ce mai facem şi de bine...

Mama-i de-acum bătrână şi tata alb de tot.
Şi cumpăna fântânii – o povară,
Când bivolii-nsetaţi şi oile se strâng
Să fie adăpate către seară.

Dumineca, măicuţa, în veşmânt cernit,
Cu busuioc în mână şi într-o năframă
Duce din bruma cât avem de grâu
O prescură de jertfă la icoană.

Atâta-i casa noastră: o vatră de sălaş
Unde se-ncinge focul şi se coace pâne
O parte pentru prunci şi alta la altar,
Spre pomenirea numelor străbune.

Sfânt obicei, părinţii din părinţi,
O mână sapă, alta se închină
Şi Domnul picură din mila Lui
Ulei în graiul lămpii pe colină.

Dealuri sărace, pământul transilvan
Sfinţit cu lacrimi şi zvântat de soare,

Un clopot stins ne cheamă luminat
În zorii blânzi, la sărbătoare.

Acelaşi grai de clopot, într-un amurg târziu
Strânge făptura stinsă într-o raclă.
Un pumn de oase mirosind a har
Ioan de lemn, groparul, le îngroapă.

O cruce noduroasă de stejar
Pe care se numeşte răposatul,
De-o parte şi de alta pe braţul ei săpat:
Iisus Nazarineanul Împăratul.

Apoi sunt nunţile. Din când în când
Vin chemători frumoşi cu clopote pe sate
Şi cu năfrămi pe bota de stejar
Încinşi cruciş, cu prime colorate.

Şi intră-n casă bunii vestitori
Cu "Doamne-ajută!" şi cu "Ziua bună!"
Şi-ncep din prag cântând pe glas înalt
Ce va să fie-anume peste-o lună,

Că Domnul a binevoit
ca Petre al Ioanului cutare
cu fata Mariei din satul celălalt
Să calce pragul sfânt spre cununare.

Vor fi atâţia şi atâţia miei
Tăiaţi anume la această nuntă,
Şi-atâta şi atâta vin păstrat
Ca leacul pentru ziua sfântă.

Să zicem, dară, Domnul să le dea
Domoală bucurie şi pace-n vieţuire
Şi dumneavoastră mulţi ani să trăiţi
Şi să poftiţi cu toţi la prăznuire.

Apoi Botezul. Se naşte câte-un prunc
Şi iarăşi se adună neamurile toate,
Şi vin cu daruri – câte un miel sugaci,
În zori, pe cai, departe, peste sate.

Pruncu-nfăşat de mumă şi de moşi
Trimes cu dar şi cele cuvenite,
Biserica e plină şi preotul slăvit
Cufundă pruncu-n apele sfinţite.

Aşa sunt sărbătorile – şi pruncii cresc
Şi iarăşi este toamnă peste lume
Şi unii sunt şi unii au pierit
Şi unii par vestiţi şi unii-s fără nume.

Şi zilele şi nopţile la rând
Trec şi se sting uşor ca o făclie
Şi iarăşi Paştile împărăteşti
Ne umplu casele de bucurie,

Când vitele şi caii şi turmele de oi
Şi holdele şi apa din fântână
Învie în lumină şi sărutăm pe bot
Toţi mieii şi copacii din grădină.

Sat transilvan, căsuţe de pământ,
Muşcate la fereastră, busuioc la grindă,
Ştergar curat, icoane pe pereţi,
Ziua-nvierii şi noaptea de colindă,

Rusalii, Bobotează, postul către Paşti
Şi Maica Domnului în plină vară,
Holdele-s coapte, secerători puţini,
Viaţa noastră-n ţară milenară.

X

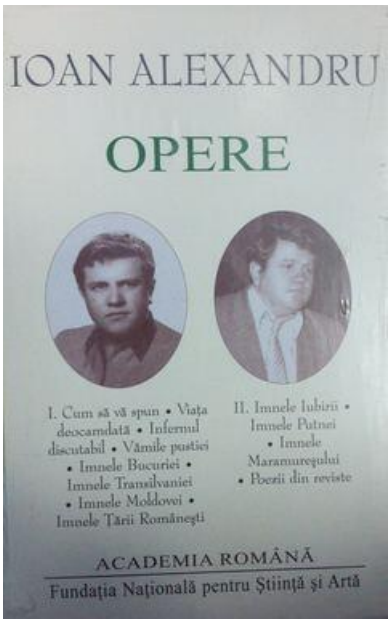
IOAN ALEXANDRU
OPERE
I. Cum să vă spun • Viaţa descarnată • Infernul discutabil • Vămile pustiei • Imnele Bucuriei • Imnele Transilvaniei • Imnele Moldovei • Imnele Ţării Româneşti
II. Imnele Iubirii • Imnele Putnei • Imnele Maramureşului • Poezii din reviste
ACADEMIA ROMÂNĂ
Fundaţia Naţională pentru Ştiinţă şi Artă

134. Ioan Alexandru - Cuvântare rostită la Jibou, în fața cadrelor didactice

„**Țineți minte că omul se poate forma moral și spiritual** numai văzând oameni morali. Desăvârșiți-vă pe cât vă stă în putință în a fi buni și curați, drepți și smeriți, vorbească faptele întâi și cuvântul vostru să nu fie decât încoronarea bunelor dumneavoastră înfăptuiri.

Fiți pildă de moralitate și pace în sânul familiilor voastre.

Creșteți prunci, rodiți și stăpâniți toate cele ce-l înnobilează pe om. [...] Mai mult decât oricând, ASTĂZI patria noastră are nevoie de oameni întregi, așezați, oameni organic legați de tradiție, de tot ce am moștenit, prin vreme, luminos și pilduitor. Angajați-vă din toată inima să înfăptuiți toate cele vrednice și bune pe care vi le cere societatea... Străbateți-vă țara, iubiți-vă părinții și îndemnați mereu la muncă și la priveghere. Nu vă îmbătați, nu jucați cărți, nu minți, nu luați mită, aveți datoria apostoliei!”.

X

135. Polieleul românilor

cântare de laudă, din slujba Utreniei.

Lăudaţi-L, că e mare Dumnezeu,
Şi-a păzit cu mână tare
pe români, poporul său,
Aliluia!

El din veci ne-a fost părinte şi stăpân,
Nici de astăzi înainte
n-o să-l uite pe român,
Aliluia!

Mare e a Lui putere şi va fi
Şi de câte ori vom cere
Să ne-ajute va veni,
Aliluia!

Avem veacuri mărturie c-al Său scut,
Apărându-ne-n urgie
Printre valuri ne-a trecut,
Aliluia!

Când veneau gloate barbare peste noi
Dumnezeul nostru mare
Ne da braţe de eroi,
Aliluia!

Şi ne-a scris pe Sfânta Cruce: Biruiţi!
Şi oriunde vă veţi duce
Laurii să-i dobândiţi,
Aliluia!

Şi ne-a dat apoi cercării s-arătăm
Că şi-n jugul apăsării
Al Său Nume-L adorăm,
Aliluia!

Când purtam în grea robie lanţul greu,
Noi credeam cu bărbăţie
Într-al nostru Dumnezeu,
Aliluia!

L-am chemat să ne ridice şi-a venit
Şi din lanţuri inamice
Braţele ne-a despletit,
Aliluia!

El ne-a dus la libertate şi la drept,
Şi sub scutu-I vom străbate
Cu credinţa Lui în piept,
Aliluia!

Lăudaţi-L, că e mare Dumnezeu,
Şi-a păzit cu mână tare,
pe români, poporul său,
Aliluia!

El ne-a fost din veci părinte şi stăpân,
Nici de astăzi înainte
n-o să-l uite pe român,
Aliluia!

X

136. Ţara dintre două columne

În cartea lui Chadorow dacii sunt menţionaţi doar la pagina şaizeci şi unu, după care dispar ca şi cum ar fi fost victimile unui holocaust. Hollister, autorul manualului „Europa medievală” dă o hartă a celor trei ţări române, iar C.W. Previte-Orton scrie: „... maghiarii au început să se sedentarizeze în jurul anului 955. În jurul lor se aflau cei veniţi mai demult, vlahii, vorbitori de limbă romanică”. White este primul care pune degetul pe rană: „... încă din 1664, Austria, Turcia şi Rusia îşi trec una alteia Ţările Române”. Donover Hazen precizează: „Românii sunt cei mai vechi locuitori... maghiarii, un grup asiatic, s-au aşezat pe malul Dunării la începutul secolului nouă, au încercat, pe la mijlocul secolului nouăsprezece, imposibilul: asimilarea majorităţii. Au comis numeroase înşelătorii, încălcări de legi... ca să poată distruge opoziţia populaţiei băştinaşe. Nu a fost, aşadar, o surpriză atunci când românii din Transilvania au dorit separarea de Ungaria şi încorporarea lor în regatul României”. Keith Hitchins, autorul „Mişcării naţionale a Transilvaniei anilor 1780 – 1849”, folosind toate sursele de informaţie, oferă o imagine mai clară a situaţiei: „Românii, scrie el, au fost cei mai vechi locuitori ai Transilvaniei. Deşi erau cei mai numeroşi nu au avut conducători puternici. Nobilii lor au adoptat limba, obiceiurile şi prejudecăţile nobililor maghiari. Mulţi intelectuali români, dându-şi seama din ce în ce mai bine de bogata lor moştenire etnică au devenit un pericol pentru conducătorii maghiari. Nicolas Wesselenyi – conducătorul nobilimii maghiare – se temea mereu că scopul final al românilor este unirea...”

Prinse între marile puteri Ţările Române nu s-au resemnat niciodată. Evitând să rămână solitare au păstrat relaţii de strânsă vecinătate cu ţările mici care, asemenea lor, deveneau peste noapte pradă de război pentru una sau alta din marile puteri. Douăzeci de secole de istorie, douăzeci de secole de luptă pentru afirmarea fiinţei naţionale. Aceasta este adevărata istorie a României. Şi chiar dacă rolul care i s-a rezervat pe scena omenirii n-a fost decât acela de simplu pion, atunci viaţa ei trebuie relevată în aşa fel încât toată lumea să înţeleagă că a fost un pion de excepţie.

Luminiţa Doja – *Ţara dintre două columne,* Editura Sport-Turism, Bucureşti, 1981

X

137. Trăiască România!

de Adrian Păunescu

Dacă ne-nfruntă munţii, cu munţii ne vom bate
Pentru lumina ţării şi pentru libertate,
Aici ne e cuvântul când îl avem de spus:
Decât slujirea ţării nimic nu-i mai presus.
Jurăm credinţă luptei, oricât ar fi de grea,
Jurăm că pentru ţară şi viaţa ne-o vom da,
Jurăm să nu ne mintă nici clipa, nici vecia,
Trăiască libertatea, trăiască România!

***R**: Trăiască-n fericire şi-n linişte poporul,*
Trăiască România, trăiască tricolorul!

Dar ţara nu se face cu laşi, cu apatrizi,
Iubirea nu te scuză când ochii îi închizi.
Să curăţăm tot răul din viaţa României,
Că noi suntem partidul şi ţara omeniei,
Nu creadă hoţii muncii că ei sunt mari şi tari,
Noi suntem patrioţii revoluţionari.
Avem contract pe viaţă cu visul şi cu glia
Trăiască libertatea, trăiască România!

***R**: Trăiască-n fericire şi-n linişte poporul,*
Trăiască România, trăiască tricolorul!

A noastră este ţara c-o moştenim deplin,
Va trebui întreagă s-o dăm celor ce vin,
La cei născuţi şi astăzi, şi mâine, şi poimâine,
Nici pâine fără muncă, nici muncă fără pâine.
Nici călăreţi pe aer, nici cai fără călări,
Nici ţară fără lume, nici lume fără ţări,
Să crească-n lume pacea, dreptatea, bucuria,
Trăiască libertatea, trăiască România!

***R**: Trăiască-n fericire şi-n linişte poporul,*
Trăiască România, trăiască tricolorul!

Trăiască muncitorii, ţăranii, cărturarii,
Trăiască demnitatea cea fără de avarii.
Dacă renunţi la luptă, n-ai ce să mai aştepţi:
Nimica nu se face-n poziţie de drepţi.
Să facem România prin toţi şi pentru toţi
Un teritoriu liber de-orice prejudecăţi,
Să fie-al nostru dreptul şi-a noastră datoria,
Trăiască libertatea, trăiască România!

***R**: Trăiască-n fericire şi-n linişte poporul*
Trăiască România, trăiască tricolorul!

Jurăm din milioane de inimi şi destine,
Din orice fel de sânge ne murmură în vine,
Jurăm bătrân şi tânăr, femeie şi bărbat,
Credinţă României necondiţionat
Că ţara-i bogăţia ce veşnic ne rămâne
Şi glasul ei ce-ndeamnă: „Deşteaptă-te, române!”
Nu ne-nspăimântă nimeni cu forţa sau pustia,
Trăiască libertatea, trăiască România!

***R**:Trăiască-n fericire şi-n linişte poporul,*
Trăiască România, trăiască tricolorul!

Suntem, de e nevoie, o ţară de soldaţi,
Suntem, de e nevoie, un lanţ de munţi Carpaţi,
Durerea ţării noastre făcută-i să ne doară,
Ne place libertatea, ca oameni şi ca ţară.
Şi soarele dreptăţii să lumineze sfânt
O ţară roşu, galben şi-albastru pe pământ,
Aceasta-i viaţă noastră, aceasta ni-i tăria,
Trăiască libertatea, trăiască România!

***R**: Trăiască-n fericire şi-n linişte poporul*
Trăiască România, trăiască tricolorul!

138. Naţiune şi creştinism

„**Nicolae Iorga, cu intuiţia lui de vizionar,** a surprins atât caracterul pitoresc naţional, cât şi pe cel uman-social, sau al Bisericii româneşti din Ardeal, când a numit-o Biserica de sate şi preoţi. Ea n-a fost o Biserică de prelaţi strălucind de veşminte luxoase şi geloşi pe titulaturi pretenţioase, ci o Biserică de părinţi ai satelor, îmbrăcaţi în cămaşă albă de in, peste care se revărsau pletele şi barba de obicei cărunte. Când apăreau în uşa altarului cu crucea ridicată de mâinile bătătorite de muncă şi în odăjdiile înflorite cu motive de artă populară românească, îmbrăcate peste albul nedeplin acoperit al cămăşi de in, poporul vedea pe Tatăl ceresc sau pe Iisus Hristos, dacă era mai tânăr, dar pe un Tată ceresc sau pe Iisus Hristos familiar, coborât în mijlocul lui, înţelegându-i necazurile şi obida şi exprimând prin cruce o suferinţă a poporului şi a Lui, dar şi o nădejde într-o biruinţă care va veni şi adeseori o chemare la luptă pentru dreptate şi libertate. Preotul acesta a dat o autoritate de lucru sacru modestei îmbrăcăminţi ţărăneşti, precum potirul de lemn şi ştergarele frumos înflorite, aşezate pe la icoane, făceau să se coboare o lumină cerească peste toate uneltele şi motivele de artă ale poporului. Prin Biserică se sfinţeau, se transfigurau toate ale poporului. Toate căpătau un prestigiu, o strălucire, care îl făcea să fie mândru de ele, sa-şi ia o revanşă pentru umilirile ce le îndura de la o stăpânire lumească şi de la nişte grofi îmbrăcaţi în veşminte luxoase, care-l tratau cu un dispreţ orgolios. Biserica aurea viaţa poporului cu o frumuseţe mai presus din fire, prin faptul că la rândul ei era plină de produsele creaţiei populare româneşti. Arta poporului devenise arta sacră a Bisericii, ca să se întoarcă în popor cu nimbul acestei sacralităţi.

Bisericuţele de lemn cu uşi sculptate cu motive româneşti şi răsunând de troparele înduioşate de modulaţiile doinei noastre, în care poporul îşi mărturisea lui Dumnezeu nu nişte simţiri de spiritualitate abstractă, ci durerile concrete ale vieţii lui de toate zilele, erau aşa de apropiate de căsuţele ţărăneşti, care deveneau şi ele cu lucrurile modeste din ele, cu povestirile despre Dumnezeu care umblă pe pământ şi cu doinele din ele, aşa de asemănătoare cu

bisericuţele. În smeritele încăperi ţărăneşti de bârne, cu lumină puţină, cu linişte, mirosind a busuioc şi cu pereţii acoperiţi de jur împrejur de icoane, având pe masă la loc de cinste ceaslovul şi psaltirea, cobora toată lumina cerului. Şi astfel iobagii biciuiţi şi batjocoriţi la curtea şi la lucrul grofului, se simţeau în căsuţele lor petrecând cu îngerii şi cu sfinţii şi mândrii că şi-au păstrat credinţa adevărată a Domnului Hristos şi nu şi-au pierdut sufletul, abătându-se de la ea, ca grofii pe care îi privea de la înălţimea unora ce stau în adevăr şi sunt copiii preferaţi ai Tatălui ceresc.

(...)

Ţăranul român s-a simţit, intrând în locaşul Bisericii, împrejmuit de îngeri, de arhangheli, de heruvimi şi serafimi, de toţi sfinţii. El simţea că întâmpină pe împăratul nevăzut, înconjurat de cetele nevăzute. Chiar în căsuţa lui, când preotul făcea sfeştanie, intrau toţi sfinţii în frunte cu Maica Domnului şi tuturor se adresa: "Rugaţi-vă pentru toţi sfinţii", înconjurat nevăzut de toţi îngerii şi de toţi sfinţii şi împreună cu ei, iar văzut înconjurat de tot satul şi împreună cu el adunat în Biserică, el se ruga pentru ajutorul, pentru scăparea de boală, de necaz, a fiecărui om din sat. Liturghia răsăriteană nu e o rugăciune singuratică, o misă privată a preotului, ci rugăciunea comună, frăţească şi jertfa frăţească a satului românesc întreg, identificat cu parohia. Preotul dă numai îndemnul la rugăciunea comună pentru o trebuinţă sau alta, cunoscută de toţi: "Domnului să ne rugăm", iar comunitatea răspundea cu un singur glas: "Doamne miluieşte". S-a spus că eul Liturghiei e –noi- e comunitatea. Peste fiecare în necazul lui cade ploaia binefăcătoare a rugăciunii şi dragostei obşteşti, pentru fiecare Omul încetează de a fi singur în Liturghia răsăriteană, cum se întâmplă în confesiunile apusene. El simte căldura rugăciunii tuturor, revărsată peste el, el simte părticică din totul şi binefacerea dumnezeiască se revarsă peste el ca părticică a totului. Căldura comuniunii o simte în sângele pe care îl beau toţi din acelaşi potir. Credinciosul trăieşte un mare elan de înfrăţire, de iubire, în Liturghia răsăriteană; nu-şi provoacă o stare de însingurare ca în cultul confesiunilor apusene. Aceasta o face la alte slujbe şi mai ales la rugăciunea de acasă. Dar nici atunci nu uită de datoria de a se ruga pentru alţii. Între căsuţe se împletesc firele nevăzute ale rugăciunilor unora pentru alţii.

(...)

Noi, fiii Bisericii Ortodoxe strămoşeşti, vrem să apărăm acest pământ, pentru că vrem să rămânem înconjuraţi în mod nevăzut de "Părinţii" noştri comuni, să auzim, spiritual, glasurile lor de îndemn la frăţietate şi identitate românească, în continuitate cu ei. Vrem să muncim, să luptăm şi, când va veni ceasul, să ne îngropăm în acest pământ, substanţa comună a noastră şi a părinţilor noştri, şi la sfârşitul lumii, să înviem aici, împreună cu ei şi cu copiii noştri, motiv pentru care vrem să-i creştem în credinţa părinţilor noştri şi a noastră. Nu vrem să ne pierdem identitatea spirituală, pierzând legătura cu pământul Patriei şi cu tradiţiile înaintaşilor noştri, căci prin aceasta ne pierdem însăşi consistenţa realităţii noastre. Vrem să ne ţinem în şirul neîntrerupt al generaţiilor neamului nostru prin pomenirea părinţilor de către noi şi de către urmaşii noştri, căci altfel ne pierdem în singurătatea spirituală. Iar această menţinere în şirul neîntrerupt al generaţiilor neamului nu o putem avea decât în cuprinsul acestui pământ. Vrem să continuăm să pomenim pe părinţii noştri şi faptele lor, iar copiii noştri să ne pomenească pe noi şi faptele noastre, căci de această pomenire cu dragoste depinde veşnica susţinere a părinţilor noştri şi a noastră".

Pr. Dumitru Stăniloae, *Naţiune şi creştinism,* Editura Elion, Bucureşti, 2004

X

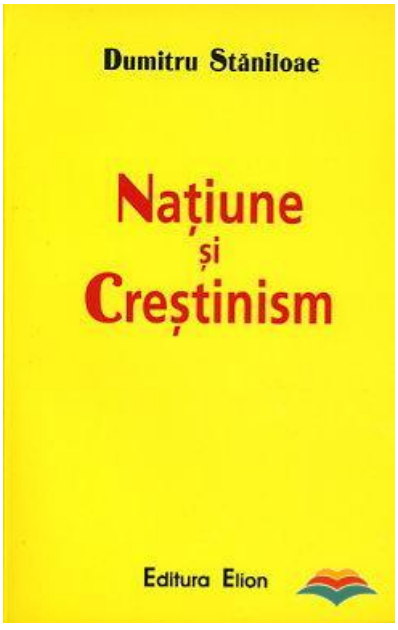

139. Casa părintească

de Grigore Vieru

Ascultaţi-mă, surori, pe mine,
Şi voi, fraţii mei, ce vă sfădiţi:
E păcat, nu-i drept şi nu e bine
Să vinzi casa care te-a-ncălzit.
Bani ne-ar trebui la fiecare,
Toţi avem copii şi vremea-i grea.
Însă cum să vinzi fereastra, oare,
Cea la care maica te-aştepta?!
Casa părintească nu se vinde,
Nu se vinde tot ce-i părintesc.
Din atâtea lucruri dragi şi sfinte
Ochii mamei încă ne privesc.
O vom da si vor schimba lăcată
Şi vor pune şi ferestre noi.
Şi trecând pe lângă ea vreodată,
Va privi ca la străini la noi.

Casa părintească nu se vinde,
Nu se vinde tot ce este sfânt.
Din atâtea lucruri dragi şi sfinte
Ochii mamei încă ne privesc
Vom pleca si noi cândva din viaţă
Şi părinţii, sus, ne-or întreba
Ce mai face casa lor cea dragă,
Cine are grijă azi de ea.

X

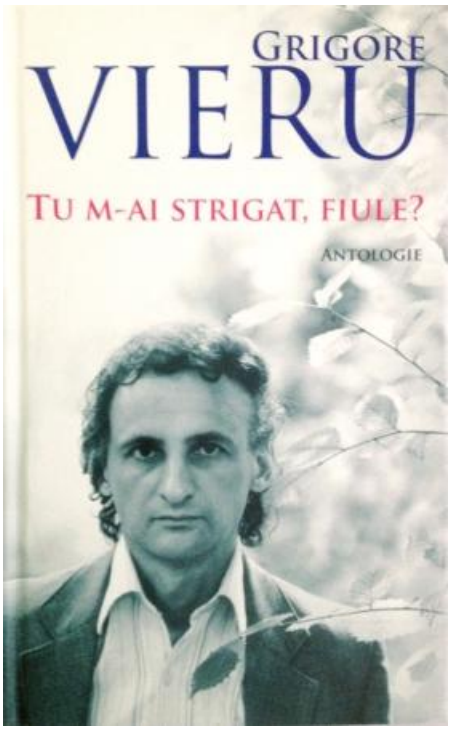

140. Cristian Țopescu

Țopescu spune, într-un interviu, că este legat în sens profesional de Nadia Comăneci prin faptul că el a fost cel care a comentat „acea noapte magică din 1976, când computerul olimpic de la Montreal, conceput pentru afişarea a trei cifre, a fost "dat peste cap" de nota maximă, 10:00, primită pentru prima dată de o gimnastă. Și nu o singură dată, ci de şapte ori pe parcursul întregii competiții."

El a povestit un episod petrecut în 1983, la meciul dintre Suedia și România (scor 0-1), în urma căruia i-a fost interzis să mai comenteze competițiile sportive de la microfonul Televiziunii Române:

„În perioada aceea se discuta în cercurile fotbalistice româneşti despre posibilitatea unor jucători români care aveau oferte de la echipe importante din străinătate să li se permită să joace peste hotare. Într-o pauză, când Ilie Balaci era accidentat şi primea îngrijiri, am spus că el, Silviu Lung, Ștefănescu, Boloni, Cămătaru au oferte de la echipe importante la vremea aceea, precum Benfica, Fiorentina şi că ar fi în folosul lor, al cluburilor lor, al fotbalului românesc în general, să li se permită să ne reprezinte în aceste echipe importante ale Europei. Vorbele mele au fost interpretate de primul-ministru, să-i fie ţărâna ușoară!, Constantin Dăscălescu. El a pus mâna pe telefon, a sunat-o pe tovarăşa de la Cabinetul 2, cum i se spunea Elenei Ceauşescu, şi i-a zis: ''Țopescu a îndemnat tinerii din România să plece din țară''. Am aflat mai târziu asta de la şeful lui de cabinet, care mi-a fost coleg în Parlament până de curând. Fireşte că eu nu mă referisem la tinerii din România, nu mă referisem la toţi sportivii sau la toţi fotbaliştii din România, ci numai la câţiva care jucaseră multe meciuri în naţională şi meritau o asemenea recompensă. Urmarea? Am fost scos din Televiziunea Română, suspendat pe termen nelimitat. Avea să dureze până în 1990", a spus Țopescu într-un interviu.

*

Destăinuiri ale comentatorului sportiv:

„După părerea mea, înotul este sportul cu care să îți începi copilăria sportivă. Iarna este schiul, dacă posibilităţile materiale ale

familiei permit, iar pentru băieţii care au un etern magnet către minge, ei trebuie să facă un sport de echipă, care poate fi handbal, volei, fotbal. Sigur că majoritatea copiilor sunt atraşi de fotbal, dar după părerea mea sportul cel mai complet, care îţi pune la lucru capul, mâinile și picioarele şi îţi dezvoltă gândirea pe un teren de sport este baschetul. Îl recomand tuturor adolescenţilor”.

*

„Întotdeauna fotbalul a fost sportul cel mai popular, nu numai la noi, ci în întreaga lume, pentru că are un regulament foarte uşor de înţeles. Avem foarte mulți pricepuţi în ale fotbalului în România. În fiecare român zace câte un antrenor al echipei naționale”.

*

„Fotbalul era prezent masiv în coloanele presei sportive. Diferența, însă, între ieri şi azi este că atunci ziariştii sportivi se axau pe cronici, comentarii, analize, interviuri, iar acum multe publicații se axează pe subiectele aşa zise senzaționale, pe cine a mai cucerit Mutu, de cine s-a mai despărțit Marica, unde a fost văzut Tamaş că a băut mai mult decât trebuie, adică subiectele de senzaţional care spun unii ziarişti că vând publicațiile, scandaluri, sexul și sângele (violuri, crime). Astea 3 S-uri vând ziarul. Există o vorbă în presă, ziarele sunt scrise pentru a fi vândute. Acelaşi lucru se face şi în presa audiovizuală, cu mult discutatul rating, care e mare dacă apar asistentele vedete cât mai sumar îmbrăcate și mai mic dacă apar personalități culturale, scriitori, artiști.”

*

„Am rămas în armată vreo 35 de ani, până când televiziunea mi-a propus să mă angajeze. Tatăl meu, căruia îi sunt recunoscător, mi-a zis: «Fiule, nu pleca din armată, e o instituție serioasă, timpul trece, din 4 în 4 ani mai primeşti un grad, pe când la televiziune se schimbă frecvent şefii, unul te place, altul nu te place, şi te poate da afară, deci încearcă să rămâi în armată.» Și aşa am făcut, eu am colaborat multă vreme la televiziune, fiind ceea ce se numea pe vremea aceea detaşat în armată, adică eram plătit în continuare de clubul Steaua, de unde venisem, şi lucram la televiziune.”

*

„Înaintea unor comentarii ale echipei naționale de fotbal eu îmi pregăteam încheierea comentariului în cele 2 variante: dacă echipa noastră câştigă, dacă echipa noastră pierde. E foarte greu să găseşti cuvintele potrivite ca să mai menții puțin moralul telespectatorilor fără să îi acuzi pe jucători că n-au fost în stare de nimic. Și atunci îmi făceam variantele astea de comentarii la victorie şi înfrângere. Mi-au

folosit foarte mult, pentru că eram dinainte pregătit pentru un anume final de comentariu. Nu apelam la spontaneitate, deşi spontaneitatea este o calitate pe care foarte mulţi telespectatori mi-au admirat-o, dar ea are la bază pregătire. Nu poți să fii spontan dacă nu eşti bine pregătit, nu îţi vin ideile să le scoți din mânecă la momentul ăla. Asta are la bază pasiunea, care înseamnă pregătire, pregătirea înseamnă documentare, documentarea înseamnă spontaneitate."

*

„Despre momentul de la Montreal, din 1976, nu pot spune că eram copleşit de emoție, dar eram copleşit de uimire, precum toţi comentatorii, care nu înțelegeau ce înseamnă pe ecran nota 1.00, pentru că nu putea fi afişată nota 10. Nota asta nu se mai pomenise niciodată. Un moment emoționant s-a petrecut după concursul de gimnastică, m-a oprit o doamnă în jur de vreo 60 de ani. Eu aveam o insignă în piept cu România, şi m-a rugat: «Ajutați-mă să obțin şi eu un autograf de la Nadia Comăneci, că nu vreau să mor până când nu am acest autograf!» M-am dus la Nadia, în satul olimpic, unde locuia ea, şi mi-a dat o fotografie de-a ei cu autograf. A doua seară, la sala de concurs, am găsit-o pe doamna respectivă, i-am dat fotografia şi era în culmea fericirii. Nadia era atunci «Zeița de la Montreal», aşa o porecliseră ziariştii canadieni."

AGERPRES/Documentare — Cristian Anghelache, Editor: Marina Bădulescu

X

141. Credința e lacrimă binefăcătoare când sufletul e rug aprins

La uşa părintelui Iustin Pârvu erau, ca în orice zi obişnuită, vreo treizeci de persoane. În săliţa strâmtă, împinşi acolo de toamna rece şi umedă de afară, păreau, înghesuiţi unul în altul, fiinţe în faţa unei judecăţi. Căldura trupurilor emana mireasmă de mere şi busuioc. Sau pote că sufletele miroseau a mere şi busuioc. După câteva momente, în care ne-am măsurat unii pe alţii – eu făcând faţă celor treizeci de priviri trezite brusc din aşteptate de scârţâitul prelung al uşii – m-am integrat ordinii răbdătoare a tuturor, privind uşa de lemn din faţă, hipnotizând-o ca mai toţi ceilalţi. După uşa aceasta era părintele Iustin, în dicuţie cu vreun creştin, în luptă cu patimile, cu nădejdile şi deznădejdile lumii acesteia. De ce îl caută oamenii cu atâta osârdie pe părintele Iustin? Ce le spune părintele Iustin oamenilor, creştinilor, încât aceştia vin de la sute de kilometri depărtare, ca să se afle pentru câteva momente în preajma părintelui? Vin să mărturisească ceva, să se descarce de răul lumii care s-a revărsat asupra lor, să se încarce cu energie, cu speranţă, cu credinţă?

Ce nu au oamenii şi caută aici, în Munţii Neamţului, la părintele Iustin?

Dacă oamenii ar căuta răspunsuri, s-ar duce la învăţaţii zilei, la cei care au întârziat în şcoli, care au jefuit biblioteci întregi de înţelesuri, de taine, de lucruri care nu mai încap în cuvinte. Îmi şi imaginez asemenea înghesuială la uşa vreunui cărturar de-al nostru, să zicem Alexandru Paleologu, Octavian Paler, Gabriel Liiceanu, H.R. Patapievici – ca să mă refer doar la câţiva dintre cei care au şi darul dialogului şi răbdarea de „a moşi” răspunsuri...! Adică cum ar fi să stea lumea ciorchine la uşă, câte o sută, două sute de persoane pe zi, ca la uşa părintelui Iustin, să intre pentru câteva momente în biroul cărturarului, să pună o întrebare chinuitoare, obsedantă, să afle un răspuns şi să plece uşurată, mulţumită, în căutarea altei întrebări.

Dar se mai hrăneşte lumea noastră din întrebări şi răspunsuri? Nu cumva omului i se oferă azi răspunsuri gata digerate, pe care el le preia fără nici o analiză critică? Nu cumva omul nostru „este trăit”

în loc să trăiască el liber, aşa cum l-a menit Dumnezeu lumii acesteia? Dar să revenim...

Dacă oamenii ar căuta iubire, n-ar veni până la mănăstirea de la Petru-Vodă din Munţii Neamţului, să întâlnească un călugăr de-o vârstă cu veacul, ci ar căuta-o în preajmă, în familie, între prieteni, între vecini, acolo unde căldura relaţiei imediate dă sentimentul veşniciei.

Dacă oamenii ar căuta energie, ar găsi-o în evaluarea propriului suflet, a posibilităţilor trupeşti; sub spuza sufletului se află întotdeauna energia speranţei, timpul ia gândul rău şi îl duce departe, în afara tablei de şah a sorţii de fiecare zi.

Dacă oamenii caută căi de a se îmbogăţi, poate, nu aici ar fi răspunsul zbuciumului lor material. Părintele Iustin le-ar spune, cel mult, ca Sfinţii Părinţi: „Pe lumea asta am nevoie de puţin; iar din puţinul acela am nevoie şi mai puţin”.

Dacă oamenii caută dreptate, nu aici o vor găsi. Pentru că dreptatea se află tot între ei, sfârtecată de legile care au luat în posesie lumea după logica lor.

Şi atunci: ce caută oamenii care vin, zilnic, anevoios, de departe şi de aproape, tineri şi bătrâni, bolnavi şi sănătoşi, intelectuali şi analfabeţi, orăşeni şi săteni, tineri, zurbagii de altfel, dar care aici învaţă mersul pe vârfuri şi vorbitul în şoaptă...?

Şi am înţeles: oamenii caută Credinţă! Pentru că în credinţă e şi iubire, şi adevăr, şi dreptate, şi energie.

În credinţă e speranţă, e echilibru.

E înviere, când sufletul e înnegurat de moarte.

E uitare, când memoria e rană deschisă.

E lacrimă binefăcătoare, când sufletul e rug aprins.

Credinţa pentru om e ceea ce e floarea, ce este fructul pentru copac, pentru plantă. Credinţa e altoiul deosebit pe un trunchi comun: în afara acestuia fructele sunt pipernicite, fără valoare. Spunea cineva care îl vizitase pe părintele Arsenie Boca: „Am avut o emoţie formidabilă: în preajma părintelui mi-am văzut sufletul!”.

Îşi pierde, oare, omul aşa de lesne credinţa, încât are nevoie să o caute din nou, să se încarce cu credinţă? Sau e nevoie de o reconfirmare continuă a ceea ce omul are în sine, dar uită, neglijează, amână, nu vede din cauza amalgamului de lucruri mărunte care i se înghesuie în suflet...?

De asta: la uşa părintelui Iustin, ca la a oricărui duhovnic de altfel, laşi ura de frate, de soră, de mamă, de tată, de vecin, de

coleg. Pentru că ura nu zideşte, ura dărâmă, surpă, roade la temeliile lumii şi ale fiecăruia în parte.

Laşi, de asemenea, la uşă, viclenia şi gândul de ceartă, şi ambiţia nemăsurată, şi lacrima de furie.

Laşi foamea de bani, şi invidia, şi mândria.

Laşi frica şi patima oarbă care fac din suflet o cârpă la îndemâna instinctelor.

Laşi spaima de moarte, laşi supărarea, laşi suspinul, laşi ceaţa de pe minte, de pe inimă.

Laşi boala şi gândul bolii, laşi disperarea, laşi minciuna, laşi împietrirea inimii.

Ei, şi dacă laşi toate astea deoparte, dacă poţi să te desprinzi de gândurile tale şi de spaimele tale ca de un corset prea strâmt, atunci îţi vezi, cu siguranţă, sufletul. Iar sufletul este pe măsura credinţei tale. Unii au sufletul cât o nucă, alţii cât o alună, alţii cât luna plină. Că şi sufletul îţi e dat, odată cu viaţa, ca pe un copil. Îl creşti, îl educi, îl sporeşti în credinţă. În interiorul tău sufletul-credinţă se dezvoltă după cât loc are. Dacă îţi înghesui înăuntrul tău patimi şi gânduri negre, ură şi mândrie nemăsurată, foame de avere şi frică, îndoială şi laşitate, unde să mai crească şi credinţa? Ea rămâne chircită, ca un fruct care a fost sortit să crească între mărăcini sau într-o carcasă prea îngustă.

Să-şi vadă sufletul, să-şi reconfirme credinţa e pentru creştin o încercare.

Iată o povestioară, din multele ale Sfinţilor Părinţi, care justifică această solicitudine permanentă a părintelui Iustin, mereu încojurat de lume, „îngropat în lume”, cum însuşi a zis:

Un frate a mers la un sihastru şi, plecând de la dânsul, i-a zis: „Iartă-mă, avvo, că te-am smintit de la rugăciunea ta!”. Celălalt, răspunzând, i-a zis: „Rugăciunea mea este să te odihnesc pe tine şi să te petrec cu dragoste”. Face altceva părintele Iustin? Să-ţi odihnească sufletul, acesta e rostul intim al întâlnirii cu părintele Iustin. Trupul ţi-l odihneşti prin somn, sufletul însă e mereu în zbuciumul vieţii care se bate de maluri ca un râu prea vijelios. Calmează-ţi sufletul, odihneşte-l şi vei vedea mai limpede calea, vei gândi şi vei simţi fiecare ruptură în malul şubred al vieţii.

Spune părintele arhimandrit Teofil Părăianu vorbind despre misiunea călugărilor: „Un călugăr trebuie să fie un bătrân frumos, un bătrân îmbunătăţit, un bătrân de care se bucură oamenii. De călugăr să te bucuri de la tinereţe până la bătrâneţe. De când eşti tânăr, dacă te faci călugăr, poţi să fii frumos sufleteşte, să se bucure

oamenii de existenţa ta cum se bucură de o floare, cum se bucură de o apă limpede, cum se bucură de un peisaj frumos, de un răsărit de soare, de un apus de soare, cum se bucură oamenii de lucrurile frumoase din jurul lor...".

Fiecare drumeţ care poposeşte la schitul „Sfinţii Arhangheli Mihail şi Gavril" de la Petru-Vodă poate depune mărturie că această bucurie o caută, că peisajele interioare se deschid până departe.

(...)

Adrian Alui Gheorghe:

– Vreau să vă pun o întrebare mai abruptă, aşa... Dacă aţi văzut vreodată un înger...

Părintele Iustin Pârvu:

– Un înger...!?

– Da, un înger...!

– D-apoi ce să spun eu, eram la Mănăstirea Bistriţa, şi aşa cum vine lumea, unii cu copii mici, alţii cu copii mai mărişori, iată o familie din Viişoara. Intră un copilaş la mine de patru ani şi ceva. Şi întrebarea a fost exact aceeaşi: „Părinte!" „Da, măi..." „Ai văzut înger?" „Da, am văzut, măi!" „Şi cum arată?" „Uite, ca tine, aşa arată!". Asta a fost conversaţia cu pruncul acesta. A intrat bunica şi mamă-sa cu soţul. „Măi băieţi, s-aveţi grijă de copilul acesta. Ăsta nu-i un copil obişnuit..." Au trecut ani şi ani. În 1992, vine o familie de preot, tânăr, cu soţia, cu bunica şi mama. „Părinte, iată îngerul cel care spuneai dumneata, iată, acuma băiatul acesta face biserică în Viişoara. E preot." Şi iată îngerul văzut de mine...!

Adrian Alui Gheorghe – Părintele Iustin Pârvu şi morala unei vieţi câştigate, Editura Credinţa strămoşească

X

142. Roata

de Adrian Păunescu

Pământul prea e plin de emigranţi,
Sunt ţări de emigranţi, sunt continente,
Cu comis-voiajori din tată-n fiu,
Biografii aproape indecente.

O roată pune Toader pe un râu
Şi cumpără un vechi dinam de moară
Şi toţi ai lui lumină-n casă au
Căci neamul nostru n-a-nvăţat să moară.

***Refren**: Roată, roată, te mai inventăm o dată,*
Roată, roată, şi cu tine lumea toată,
Roată.

Mai e nevoie, Doamne, şi de cei
Ce ţara niciodată nu şi-o lasă,
Sunt milioane pe acest Pământ
Care mai ştiu ce-nseamnă şi acasă.

Dac-a putut acest ţăran român
Să facă el, în munţii lui, o roată,
Înseamnă că nimic nu e pierdut,
Nu piere neamul nostru niciodată.

Nu lămpi de la străinii geniali,
Ci dintr-un biet pârâu luând văpaia,
Ne-arată ce înseamnă să fii om
Ţăranul Toader Popa din Ortoaia.

El veşti îşi ia din munţi, din Univers,
Carpaţii lui emit pe unde scurte,
Şi noaptea-n somn aude-un vuiet blând,
Planeta trece pe la el prin curte.

La ora când e noapte peste tot

Se sting veiozele în Europa,
Doar un pârâu sticleşte luminos
În munţii somnului lui Toader Popa.

El, care-a emigrat doar până-n grajd
Şi până-n munţii Dornei, frânt de muncă,
Mi-a spus atât: Eu am rămas aici
Că de la tata am primit poruncă!

X

ELECTRECORD
„ROATA"
EDE 01786
33
01786/2
8. Charlie Chaplin, 6. Sub scutul amurgului, 7. Colina;
5. Pelinarul, 9. Roata.
Muzică, voce şi chitară : VICTOR SOCACIU
(La nr. 9 muzica Victor Socaciu — Adrian
Păunescu)
Versuri : Adrian Păunescu (5, 6, 9) Lucian
Blaga (8), Constanţa Buzea (7).
ALL RIGHTS OF THE MANUFACTURER RESERVED . MADE IN ROMANIA . UNAUTHORISED COPYING OF THIS RECORD PROHIBITED

143. Tudor Gheorghe

Născut la 1 august 1945 în comuna Podari, județul Dolj, cel care avea să fie unul dintre barzii melosului pur românesc a trecut printr-o copilărie profund marcată de condiţia socială a familiei sale, provenind din părinţi ţărani, care au avut de suferit de pe urma prigoanei bolşevico-securisto-comuniste. Tatăl artistului, cântăreț bisericesc, a fost arestat şi şi-a ispăşit, ca deţinut politic, ani cumpliţi de temniţă în sinistra închisoare de la Aiud. Sub o inimaginabilă dominantă sufletească de tristeţe şi, de bună seamă că şi cu posibilităţi materiale insuficiente pentru întreţinerea fără sacrificii a familiei, de vreme ce era lovită în chiar stâlpul ei de susţinere, adolescentul Tudor Gheorghe a absolvit liceul la Craiova, Colegiul „Nicolae Bălcescu”, apoi Institutul de Teatru din Bucureşti, în 1966, clasa de actorie.

În chiar anul absolvirii s-a angajat la Teatrul Naţional din Craiova, pentru ca la doar douăzeci şi unu de ani să fie cel mai tânăr actor din țară.

După rolurile jucate în studenție a debutat pe scena Naţionalului craiovean interpretând Paznicul tânăr în piesa „Cocoşul negru”, de Victor Eftimiu. A fost un pas întrucâtva şovăielnic, dar următorii, merşi cu siguranţa conferită de talent şi străduinţă, l-au dus la splendoarea şi triumful teatrului românesc, în care-şi va clădi din har, muncă şi seriozitate, un loc statornic în rândul marilor actori români.

Ceea ce îi va croi, însă, aleea cea mai glorioasă spre esplanada spectacolului artistic elevat va fi muzica. În 1969 Tudor Gheorghe va susţine primul său recital, „Menestrel la curţile dorului”. Astăzi, cunoscându-l bine pe artistul Tudor Gheorghe, ca unii ce ne-am petrecut prin ani cu balsamul cântecelor sale, sub aura unei vrăji ivite din glasul şi poezia cântecului său, nu e nevoie de un exerciţiu de imaginaţie pentru a deduce explozia de plăcere a publicului de

atunci, în actul unui spectacol ce-aducea în scenă noutatea unei arte muzicale fascinante, urcând la văzduh vulturii unui cântec nou, deşi cu rădăcină, un cântec investit cu valoare de originalitate şi înnobilat de o melodicitate şi timbralitate răzbătătoare până la porii sufletului.

De atunci şi până azi, artistul Tudor Gheorghe a susţinut numeroase spectacole – recital de muzică și poezie, nu într-un sumum uniform, nici măcar al celor integrate într-un turneu de concerte cu unul şi acelaşi generic, deoarece fiecare reapariţie a sa în faţa publicului iveşte numai şi numai o nouă fericire, o fermecare nouă a inimii neamului românesc, atras de o istorie şi de o soartă, de cântecul în umbra căruia a visat la libertate, dreptate, pace, bună dispoziţie, bucurie sufletească, bine material, linişte, sănătate...

Un spectacol cu Tudor Gheorghe aduce darul acesta râvnit de neamul românesc şi, primit la cântar, cu fărâma, ca şi cum omul mai simplu, mai sărac, mai trist, mai singur, ar trăi din viaţa altuia, sub soare străin, între frontiere interzise... Cu atât mai mult sunt preţioase cântecele lui Tudor Gheorghe, cu cât ele se împart întregi, la toţi. Nu iau de la ele unii miezul şi alţii firimiturile. Sunt dăruite total şi cu egalitate, dar numai oamenilor buni – aceasta-i singura condiţie pentru a avea parte la roadele sufletului, glasului, vieţii unuia dintre cei mai înzestraţi cu duh artişti ai neamului românesc, Tudor Gheorghe”.

Aurel V. Zgheran

X

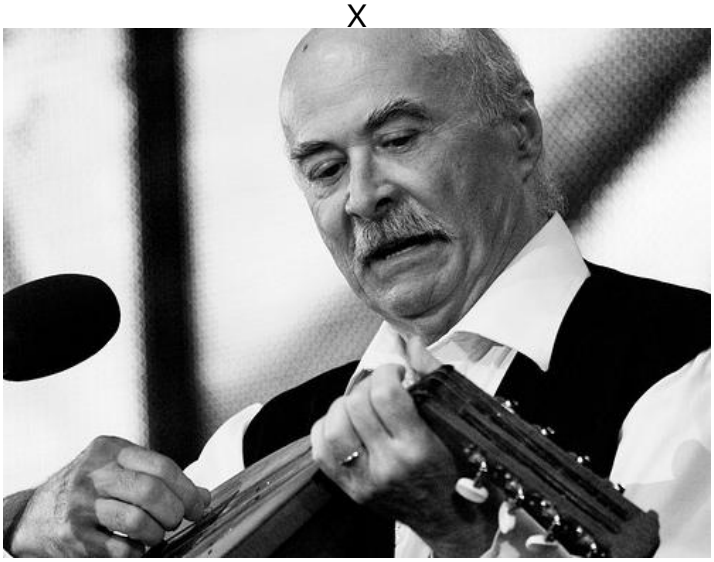

144. Tudor Gheorghe

Ai coborât pe-un fir de cântec dulce,
din ceruri, ca un falnic heruvim,
când merg copiii, seara, să se culce.
Nea Tudore, din suflet, mulţumim!

Din patru zări ai adunat poeţii
şi i-ai aliniat pe patru strune,
făcuşi apoi din ei un cor al vieţii,
din inimi înspre inimi să răsune.

Şi eu, umil poet, azi mă înclin
în faţa ta, olteanule de foc,
privighetoare de gen masculin
cu cobză şi chitară-n loc de cioc.

Pentru că ni l-ai dat în dar, cu drag,
leac pentru răni de ţară şi de dor,
noi, spectatorii de pe-acest meleag,
Tată ceresc, îţi mulţumim în cor!

X

145. Marioara Murărescu

Pe 9 şi pe 16 ianuarie (2015 – n.n.), telespectatorii TVR1 sunt invitaţi la un eveniment emoţionant, ce a adus împreună 50 de interpreţi de muzică populară, grupuri şi orchestre folclorice, un concert extraordinar *In memoriam* **Marioara Murărescu.**

Desfăşurat pe 1 octombrie la Sala Palatului din Capitală, spectacolul prezentat de Iuliana Tudor şi având-o ca invitat special pe realizatoarea TVR Elise Stan va putea fi urmărit în cele două seri de vineri, de la ora 21.10, la TVR 1 şi online, pe TVR+.

Concertul aduce la un loc interpreţi de seamă ai muzicii populare româneşti, ale căror destine s-au împletit cu cel al Marioarei Murărescu în ultimii 30 de ani, prin intermediul îndrăgitei emisiuni Tezaur folcloric. Îi aduc un omagiu regretatei realizatoare TVR, prin cântecele lor: Dumitru Fărcaş, Petrică Paşca, Dumitru Dobrican, Dan Gâdea, Nicolae Furdui Iancu, Tudor Furdui Iancu, Grupul Instrumental „Crai Nou” din Alba Iulia, Florentina şi Petre Giurgi, Gheorghe Turda, Cornel Borza, Antoanela Ferche Buţiu, Florica Zaha, Felicia Stoian, Maria Coman, Adrian Stanca, Nicoleta şi Andreea Voica, Liliana Laichici, Mariana Anghel, Ciprian Roman, Bogdan Toma, Matilda Pascal Cojocăriţa, Ştefan Cigu, Petrică Mîţu Stoian, Niculina Stoican, Steliana Sima, Mariana I. Căpitănescu, Mioara Velicu, Laura Lavric, Maria Tanasă, Alexandru Pugna, Anuţa Motofelea, Ovidiu Purdea Someş, Gavril Prunoiu şi Grupul „Doruri Muscelene”, Nicolae Mureşan, Nicolae Mureşan Jr., Gheorghe Roşoga, Maria Haiduc, Viorica Flintaşu, Maria Sidea, Dana Ionela Jurjuţ, Gheorghe Gheorghe, Leontin Ciucur, Florin Vasilică, Gabriela Tuţă, Mircea Tîrziu, Ovidiu Homorodean, Ioan Chirilă, Mariana Stănescu şi membrii Coralei Armonia a Arhiepiscopiei Tomisului. Acompaniamentul este realizat de Orchestra Rapsodia Bihoreană, condusă de profesorul dirijor Liviu Buţiu.

Spectacolul a fost organizat de Asociaţia Culturală Marioara Murărescu, reprezentată de Petre Murărescu, alături de TVR. „Am ales 1 octombrie nu întâmplător ca dată pentru desfăşurarea evenimentului, deoarece în această zi mama mea ar mai fi adăugat încă un an în slujba folclorului autentic românesc, serbându-şi aşa cum ştia ea mai bine ziua de naştere, prin muncă”, a declarat Petre Murărescu, fiul regretatei doamne a Tezaurului folcloric românesc.

Îndrăgita realizatoare şi-a început cariera în Radiodifuziunea Română în 1972, producând iniţial emisiuni radio, iar din 1977 emisiuni folclorice şi programe speciale în TVR. „În 40 de ani de muncă în Radio şi Televiziune am cunoscut multă lume. Am colaborat cu mulţi artişti, pe unii i-am scos în lume. Trebuie să recunoaştem că prin cântec se pot apropia oamenii, apar legături nevăzute, care nu se şterg niciodată. Nu exagerez când spun că, pe lângă familia mea de-acasă, în televiziune şi în lumea cântecului am reuşit să-mi formez o mare familie”, spunea Marioara Murărescu.

tvr.ro – 7 ianuarie 2015

*

„Mulţi dintre marii artişti ai muzicii populare au pornit din emisiunea Tezaur folcloric, descoperiţi şi lansaţi de doamna Marioara Murărescu. Împreună au “deschis graniţe” spre inimile tuturor iubitorilor de folclor adevărat, iar publicul ştie bine lucrul acesta. Avea un simţ al valorii foarte bine dezvoltat. Acest simţ nativ şi exigenţa au fost unele dintre importantele calităţi ale personalităţii sale de realizator. Şi noi, echipa domniei sale, am simţit, la rândul nostru, această exigenţă în comportamentul său profesional”.

Gheorghiţa Nicolae

X

146. De la noi

de Octavian Goga

Cu fruntea-n ţărână, plângând azi ne vezi,
Din slavă, cerescule soare;
Rugămu-ne ţie, azi sufletul nostru
Tu lasă-l departe să zboare.
Trimite şi vîntul, pribeagul drumeţ,
El, crainicul bolţii albastre,
Să ducă departe, pe aripa lui,
Cuvîntul strigărilor noastre.

Acolo, departe, spre soare-răsare,
În freamăt de foi din dumbravă,
Pe veci cetluite în marmură rece,
Dorm clipele noastre de slavă.
Voi sunteţi acolo, viteji pârcălabi,
Şi voi, preacinstiţilor vornici,
Statornici în cinstea de lege şi ţară,
În focul credinţei statornici.

Acolo dormi şi tu, arhanghel bătrân,
Tu, Ştefane, sfânt voievoade,
Ce-ai scris strălucirea norodului tău
Cu sânge duşman de noroade.
De sfânta ta dreaptă, de spada ta sfântă
Spun toate poveştile slovei,
Să nu se înfioare de numele tău
Nu-i frunză în codrii Moldovei...

Azi maşteră-i vremea... Acum văduvite
Zac sfintele tale oţele,
Şi luna, când trece, de milă tresare,
Căci vede rugina pe ele.

Amarnic ne poartă pe strâmbe cărări
Vicleana şi vitrega soarte,
Mărit voievoade, în ţara ta azi
Şi vise şi fulgere-s moarte...

Noi suntem drumeţii piticelor vremi,
Pitici în putinţă şi vrere,
Copii fără sprijin, ne scurgem viaţa
Din dor şi din nemângâiere.
A noastră moşie, frumoasă nespus,
Grumazul şi-a-ntins spre pierzare,
Căci braţele noastre azi spadă nu strâng,
Şi steag ţara noastră nu are...

Măria Ta! Suntem bătuţi de nevoi,
La noi în zadar ară plugul,
Căci holdelor noastre cu spicul de aur
Străinul le fură belşugul.
Am vrea să purcedem cu jertfele laudei,
Dar n-avem nimica la casă...
Măria Ta! Toate străinii le duc,
Şi numai cu lacrimi ne lasă...

Dar spunem cu toţii nevestelor noastre
Să plângă cu lacrimi de jale,
Potopul să treacă şi plaiuri şi munte,
Să spele oţelele tale.
Atunci, când în soare din nou străluci-vor,
De sus, din a ta-mpărăţie,
Crai tânăr, crai mândru, crai nou să le-ncingă,
Trimite, rugămu-ne ţie!

X

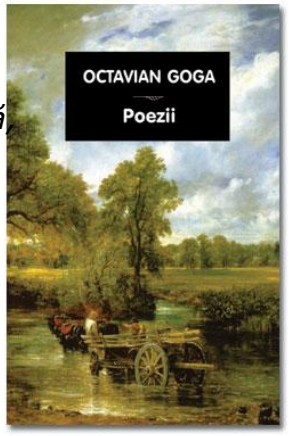

147. Echipa României de handbal

Echipa României de handbal masculin cucerea, acum 40 de ani, pe 10 martie 1974, pentru a patra oară, titlul de campioană mondială.

A opta ediţie a Campionatului Mondial de handbal masculin s-a desfăşurat în perioada 28 februarie – 10 martie 1974 în Republica Democrată Germană. **Echipa României a câştigat titlul mondial** după ce a învins în finală, după un meci viu disputat, echipa gazdă, R.D.G., cu scorul de 14-12.

(...)

România intră pe teren în următoarea formaţie: Penu – Gaţu, Voinea, Gunesch, Cosma, Tudosie şi Kicsid. Vor mai intra pe teren, pe parcursul meciului, Licu, Birtalan şi Dan Marin.

agerpres.ro, 10.03.2014

*

Gheorghe Gruia Marinescu (n. 2 octombrie 1940, București – d. 9 decembrie2015) a fost un handbalist român, care a făcut parte din lotul echipei naționale de handbal a României. Gruia a fost campion mondial în 1964, în Cehoslovacia, și în 1970, în Franța, medaliat cu bronz la Jocurile Olimpice de la München, din 1972, și campion european cu Steaua, în 1968. A fost de opt ori campion al României cu Steaua, în anii 1963, 1967, 1968, 1969, 1970, 1971, 1972 și 1973.

Gruia a fost unul dintre handbaliștii care nu au trecut prin filiera clasică de selecție, juniori – tineret – seniori. A fost selecționat după ce a fost văzut întâmplător jucând volei la echipa Steaua București. După trei luni de instruire intensivă a debutat în Divizia A și, după un tur de campionat, a fost cooptat direct în lotul național de seniori. În 1978, el a plecat în Mexic, contribuind semnificativ la dezvoltarea handbalului din această țară. În anul 1992 a fost numit de către **Federația Internațională de Handbal** (**IHF**) drept „cel mai bun handbalist al tuturor timpurilor”.

wikipedia.org

*

Cristina Georgiana Neagu (n. 26 august 1988, în București) este o jucătoare profesionistă de handbal din România.

(...)

Pe data de 14 ianuarie 2011, cu ocazia conferinței de presă oficiale a Campionatului Mondial masculin din Suedia, de la Göteborg, Cristina Neagu a fost desemnată de către **Federația Internațională de Handbal** (IHF) **cea mai bună jucătoare din lume** în anul 2010. A fost desemnată cea mai bună jucătoare a lumii și în 2015 și 2016, devenind prima handbalistă din istorie câștigătoare de trei ori a acestui trofeu.

wikipedia.org

X

148. Argument pentru Transilvania sufletului meu...

***Transilvania* este un cuvânt simfonic,** deoarece sunetele sale par să rostească în același timp, în perfectă armonie, o melodie plăcută auzului. Izul arhaic și misterios al termenului se revarsă și asupra locurilor denumite astfel, înnobilându-le cu atributul eternității. Prozaic spus, Transilvania este o provincie istorică, regiune a României, parte integrantă a României și efigie a identității românești. Dar, sub aspect oficial cel puțin, nu a fost întotdeauna așa, iar ceea ce a fost trebuie să fie cunoscut. Referirile la Transilvania s-au adunat în timp, multe, deopotrivă literare, științifice și istorice, scrise cu sufletul și cu mintea, chiar dacă autorii nu au avut întotdeauna cele mai generoase și altruiste intenții.

De la începuturile istoriei, Transilvania a fost „un loc de ispititor belșug și de trecere a oștilor", cum ar fi zis Nicolae Iorga. S-au perindat pe-aici multe neamuri, între care mai cunoscute și mai statornice sunt dacii, romanii(latinofonii), daco-romanii, slavii, românii, ungurii, secuii, sașii. S-au succedat și multe stăpâniri, regimuri politice, dominații, dintre care nu lipsesc a Imperiului Roman, a imperiilor stepei, a voievozilor Gelou și Gylas, a Regatului Ungariei, a Imperiului Otoman, a Imperiului Habsburgic. Din 1918, Transilvania aparține României nu pentru că ar fi fost cucerită de Regatul României de-atunci, nici datorită drepturilor istorice ale României, nici ca urmare a deciziei marilor puteri, nici ca rezultat al nobleței românilor care s-ar trage din romani – civilizatorii lumii de odinioară etc. Transilvania aparține României dintr-un motiv simplu, acceptat destul de recent în dreptul internațional: românii reprezentau și reprezintă majoritatea absolută a locuitorilor acestei țări, iar voința românilor la 1918 a fost unirea provinciei cu România. Această voință a majorității coincidea și coincide cu dreptul popoarelor la autodeterminare, drept recunoscut în ianuare 1918 de Congresul SUA, la propunerea președintelui Woodrow Wilson. Acest principiu fundamental a fost apoi recunoscut de toate puterile învingătoare în Primul Război Mondial. Prin urmare, românii s-au încadrat în 1918 în ordinea mondială de drept de atunci, ceea ce a determinat Conferința de Pace de la Paris, din 1919-1920, să nu facă altceva decât să valideze hotărârea Marii Adunări Naționale de la

Alba Iulia, ca și deciziile similare, luate anterior(în același an 1918) la Chișinău și Cernăuți. Deși lucrurile nu au fost atât de simple cum sunt rezumate aici, apartenența Transilvaniei la România se bazează nu pe o conjunctură trecătoare, ci pe realități măsurabile și incontestabile. O dovadă în plus în acest sens este faptul că și după Al Doilea Război Mondial – timp în care aproape jumătate din marea provincie istorică fusese dată de Germania și Italia Ungariei –, pornind de la aceleași realități etno-demografice, granița de vest a rămas neschimbată, pe vechile aliniamente, stabilite(cu greu) în anii 1919-1920.

Prin urmare, Transilvania este parte integrantă a României, iar acesta este un dat care nu mai suportă discuții. Firește, etniile principale ale Transilvaniei – românii, maghiarii și germanii (sașii și șvabii) – continuă să scrie despre trecutul „Țării de dincolo de pădure", cu sensibilități proprii, istorii paralele. Prin acestea, românii își deplâng soarta lor multiseculară de iobagi, de supuși ai domnilor de pământ ungurii, germanii(cei mai mulți mutați acum în patria originară a neamului lor) evocă nostalgic vremurile burgurilor lor înfloritoare de pe *Fundus Regius*, iar maghiarii(cu secuii alăturați ferm lor din secolul al XIX-lea) visează la statutul lor de stăpâni, nu doar din timpul de aur al Sfintei Coroane, ci din secolele mai recente, când au deținut mereu puterea locală, și speră (unii) la întoarcerea „gloriei apuse".

Rândurile de mai jos sunt produsul meditației unui istoric român, cu toate cele implicate în aceasta. De aceea, ele exprimă, pe cât posibil, fapte obiective, dar cuprind și sentimente, impresii, atitudini, credințe, visuri. Studiez trecutul Transilvaniei de vreo patru decenii și nu mă pot sătura de savoarea acestei lumi revolute, dar prezente în toate fibrele ființei noastre de acum. Văd aievea latinitatea adusă de acvilele legiunilor romane; conversez cu daco-romanii în latina vulgară a începuturilor; asist la răspândirea cuvântului Domnului, făcută de primii misionari; îl urmăresc pe „ducele Gelou" apărându-și cu prețul vieții, undeva la confluența Căpușului cu Someșul Mic, „sărăcia și nevoile și neamul" (Mihai Eminescu), „sărăcia" formată din „sare și materii sărate", dar și din aur, din mult aur, aflat până și în nisipul râurilor; îi văd pe primii comiți trimiși de regele ungur în vechile centre fortificate din Bihor, Sătmar, Sălaj, Dăbâca etc.; trăiesc (re)organizarea voievodatului în cadrele statului arpadian; înțeleg mândria Angevinilor, luptători pentru gloria crucii latine „contra păgânilor, ereticilor și schismaticilor"; asist la decăderea elitei românești, obligate fie să-și piardă identitatea, fie să se replieze la adăpostul satelor și să ducă, în mândria sa umilă, viața modestă a țăranilor și câte altele! Toate

acestea sunt tablouri de viață, așa cum a putut acea viață de demult să fie.

Pe lângă toate aceste imagini rezultate din fapte cercetate, mai scapără în mintea mea și frânturi de poveste, de eres, de cântec și de descântec, de strigătură și de blestem, de rugăciune pocăită și de bocet, de invocare, de doină și de dor. Văd fata gata de măritiș, petită cu alai, „icoană-ntr-un altar s-o pui la închinat" (George Coșbuc), nunțile cu chemători, tineri vânjoși, mergând la coasă ori la secere, ape bogate și dătătoare de viață, săpând văi adânci printre dealuri și munți. Și înțeleg tot mai bine, pe măsura trecerii anilor, de ce plânge „Oltul nost, bătrânul", de ce este „atâta jale-n case", de ce „la noi e mai aprins pe cer bătrânul soare"(Octavian Goga). O văd aievea pe mama, așezând încet „merindea-n glugă" și îndemnându-mă să zic Tatăl nostru seara și „să mă port la-nvățătură". Rechem cu drag „icoana firavei bunici, din frageda-mi pruncie", care „torcea fus după fus", înveșmântată „în portu-i de la țară"(Ștefan Octavian Iosif). Este, fără îndoială, aceasta o lume românească autentică și inimitabilă, o lume care a păstrat intactă identitatea românească, zidită pe sigiliul Romei, o lume conservată în urma permanentei stări a noastre de veghe...

Apoi văd în Transilvania lumea toată și, mai ales, Europa *in nuce*. Transilvania este parte integrantă a României, dar ea este, înainte de toate, patria tuturor locuitorilor săi. Iar locuitorii săi sunt romanici, germanici, slavi, fino-ugrici, romi etc., adică reprezintă toate marile grupuri de popoare europene. Ei sunt creștini ortodocși, catolici, protestanți, neoprotestanți, adică figurează la scară redusă toată varietatea creștină a vechiului continent. Aici, în Transilvania, se întrepătrund civilizația răsăriteană romano-bizantină și bizantino-slavă cu civilizația occidentală latină și protestantă, aici interferă armonios spiritul contemplativ al veșniciei născute la sat (Lucian Blaga) cu spiritul concurențial-individualist al lumii urbane apusene. Aici este unicul loc din lume unde cupolele bisericilor bizantine se întâlnesc cu turnurile gotice care străpung cerul, cu rotunjimile stilului romanic, cu gracilele ornamente ale stilului Renașterii, cu bogăția grea a Barocului, cu simbolurile sinagogilor etc., toate plasate pe distanțe de câteva zeci ori sute de metri una de alta. Numai aici, satele pierdute și risipite în munți, dăruite cu zvelte biserici de lemn, se îngemănează cu alte sate, adunate și închise în sine, cu biserici de piatră fortificate, cu orașe precum burgurile occidentale, unde colinele arcuite domol se topesc în „câmpii arse și văruite, ca la porțile Romei" (Nicolae Bălcescu). Este în această generoasă Transilvanie loc pentru sporirea varietății și a diversității, dar cu o condiție: garantarea perpetuării personalității regiunii, a

zestrei sale istorice, a valorilor tradiționale care au consacrat-o și care i-au creat specificul.

În fine, Transilvania este pentru mine nu numai toate cele de mai sus, ci și singurul loc de pe pământ unde pot auzi – când știu să ascult – „cum bat în geamuri razele de lună”(Lucian Blaga). Iar acesta este un privilegiu rar, de care nu încetez să mă bucur și să mă minunez. Prin urmare, acest loc de poveste, acest „picior de plai, pe-o gură de rai” merită elogii eterne, pe care noi, muritorii, nu suntem capabili să i le aducem decât trunchiat și modest, cu sărace cuvinte. Avem însă elogiul cel deplin în suflete și în inimi și îl purtăm în noi și în următorii care se zămislesc din noi, ca pe cea mai prețuită comoară. Transilvania este starea noastră cotidiană de veghe. Despre această Transilvanie mirifică și reală în același timp încerc să scriu și nu reușesc, nu-mi ajung cuvintele, pentru că mă copleșesc mereu farmecele ei.

(...)

Ioan-Aurel Pop – *Transilvania, starea noastră de veghe*, Editura Şcoala Ardeleană, Cluj-Napoca, 2016

X

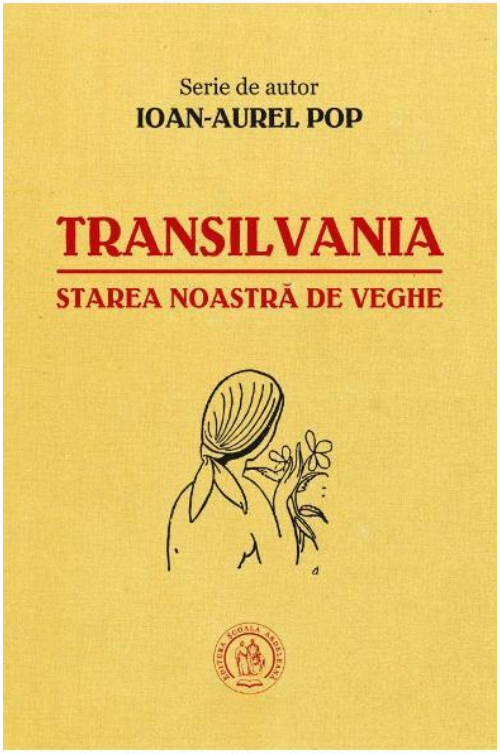

149. Cîntarea României

Slobozenia e îndoită: cea dinlăuntrul și cea dinafară... ele sînt surori, una fără alta nu pot trăi... slobozenia dinafară este neatîrnarea moșiei, în care naștem și care ne hrănește, moșia de la care tragem numele nostru și dreptul de om, de subt biruirea oricării alte țări și împărății. Pentru sîngele ce ne dă, sîntem datori cu sîngele nostru. Pentru aceasta au fost bătăliele neamului nostru și a neamurilor, bătăliele cele vestite, scrise cu movile și mănăstiri pe șesuri și pe dealuri. Slobozenia dinlăuntru este legea, icoana dreptății dumnezeiești, legea așezată prin învoirea tuturor și la care toți deopotrivă se supun. Acolo unde nu e lege, nu e nici slobozenie, și acolo unde legea e numai pentru unii și ceilalți sînt scutiți de subt ascultarea ei, slobozenia a perit... și fericirea e stînsă... căci atuncea asuprirea, nevoile, necazurile și sărăcia izvorăsc în lume; atuncea lumea se împarte în săraci și bogați, în stăpîni și robi, flămînzi și îmbuibați... atuncea lumea stă în cumpănă de peire... căci dreptatea dumnezeiască e vecinică; ea urăște și blastămă pe omul și pe neamul ce alunecă în calea nedreptății... strămbunii noștri au fost blestămați de Domnul pentru strîmbătățile lor, și blăstămul a trecut din neam în neam pînă în zilele noastre... privigheți asupră-vă ca la candela ce arde, ca nu copiii voștri și copiii copiiilor voștri să zică de voi: „blăstăm asupra părinților noștri, care au făcut strîmbătate!...” strîmbătatea izvorăște din siluire, din pizmă, din jefuire și din neștiință... legea dreptății e frăția, și ce frăție poate fi între uliu și prada lui, între răpitul și răpitor, între dreptul și nedreptul?... pînă cînd mai puteți, voi, cei ce ați călcat dreptatea, grăbiți a intra în calea Domnului, căci va sosi ziua izbîndirei, ziua cînd vrabia se va lupta cu uliul și-l va birui... și într-adevăr zic vouă, acea zi s-a apropiat.

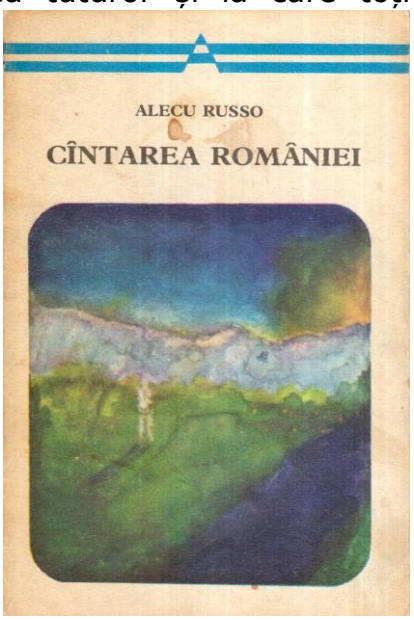

Alecu Russo, *Scrieri alese,* E.S.P.L.A., col. B.P.T., 1956

X

150. Grigore Leşe

Culegător de miere de pe limbi,
de pe cavale, tulnice, viori,
ai răsărit din Maramureş să te plimbi
printre istorii, armonii şi flori.

Nici nu mai ştiu, dacă privesc în urmă,
de eşti, venind încet, vesel ori necăjit,
Cârţan cel coborât de pe Columnă
sau Leşe din Coloana fără de sfârşit.

Dar paşii te trădează a solfegii
din sate adunate-n clopul tău,
ce lecuiesc ţăranii, domnii, regii
la porţi spre cer, de ură şi de rău.

Te recunoaştem dintre mii de stiluri
ca pe-un izvor de dor şi ciocârlii,
ţăran ce ari pământul în dulci triluri!
Şi ştim că moartea nu te va găsi.

X

151. Parlamentarii de ieri şi de azi...

din folclorul românesc de după 1989

Un ţigan lăutar cânta la o sindrofie de parlamentari. La un moment dat, unul mai cherchelit, îl întreabă:

– Ia zi, ţigane, pe vremea lui Ceaşcă ai cântat pentru ăia din U.T.C.?

– Am cântat coane, că n-aveam încotro...

– Dar pentru ăia din securitate?

– Am cântat, că şi ăia petreceau, şi nu puteam să refuz...

– Dar pentru nomenclaturişti, ai cântat, bă, cioară?

– Am cântat coane, că era belea, nu puteam să zic nu...

– Fir-ai tu să fi de cioară comunistă, ce te-ai mai descurcat!

Vine lăutarul acasă trist, şi-n timp ce-şi număra banii, piranda îl intreabă:

– Ce-ai mo, da' ce eşti aşa supărat, că uite ce dă bani ai loat?...

– Da fă, da' uite ce mi-au zis... Şi-i povesteşte... La care piranda:

– Mo , da' nu puteai şî tu să zâci că n-ai cântat?

– Cum, fă, sa zâc asta, că era toţi acolo...

X

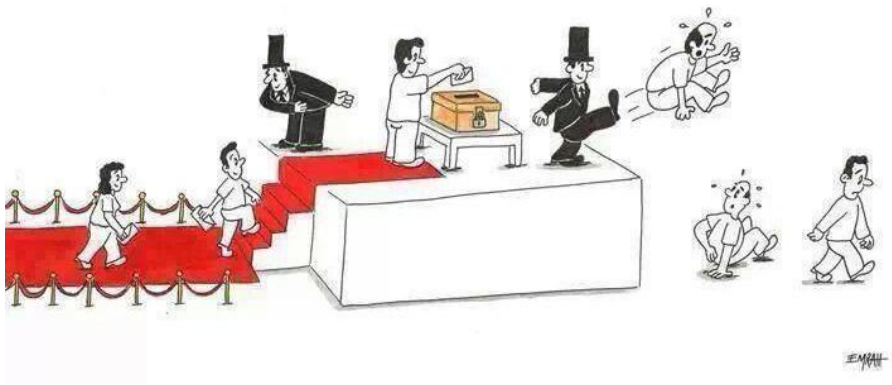

152. Limba noastră

de Alexei Mateevici

Limba noastră-i o comoară
În adâncuri înfundată
Un şirag de piatră rară
Pe moşie revărsată.

Limba noastră-i foc ce arde
Într-un neam ce fără veste
S-a trezit din somn de moarte
Ca viteazul din poveste.

Limba noastră-i numai cântec,
Doina dorurilor noastre,
Roi de fulgere ce spintec
Nouri negri, zări albastre.

Limba noastră-i graiul pâinii,
Când de vânt se mişcă vara;
În rostirea ei bătrânii
Cu sudori sfinţit-au ţara.

Limba noastră-i frunză verde,
Zbuciumul din codrii veşnici,
Nistrul lin, ce-n valuri pierde
Ai luceferilor sfeşnici.

Nu veţi plânge-atunci amarnic,
Că vi-i limba prea săracă,
Şi-ţi vedea, cât îi de darnic
Graiul ţării noastre dragă.

Limba noastră-i vechi izvoade.
Povestiri din alte vremuri;
Şi citindu-le 'nşirate, –
Te-nfiori adânc şi tremuri.

Limba noastră îi aleasă
Să ridice slava-n ceruri,

Să ne spuie-n hram şi-acasă
Veşnicele adevăruri.

Limba noastra-i limbă sfântă,
Limba vechilor cazanii,
Care-o plâng şi care-o cântă
Pe la vatra lor ţăranii.

Înviaţi-vă dar graiul,
Ruginit de multă vreme,
Ştergeţi slinul, mucegaiul
Al uitării' n care geme.

Strângeţi piatra lucitoare
Ce din soare se aprinde –
Şi-ţi avea în revărsare
Un potop nou de cuvinte.

Răsări-va o comoară
În adâncuri înfundată,
Un şirag de piatră rară
Pe moşie revărsată.

X

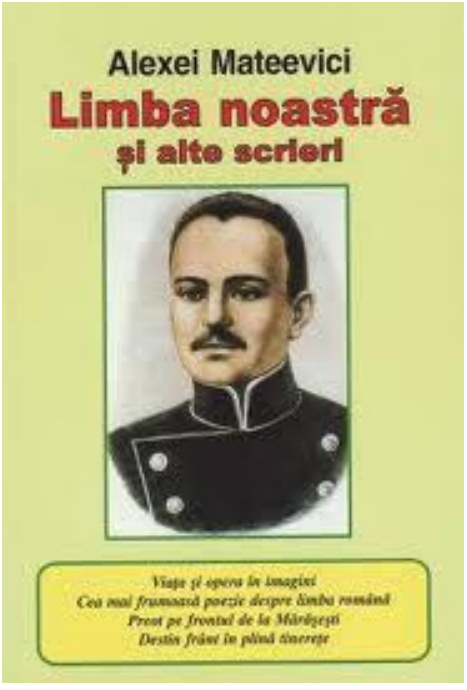
Alexei Mateevici
Limba noastră
şi alte scrieri
Viaţa şi opera în imagini
Cea mai frumoasă poezie despre limba română
Preot pe frontul de la Mărăşeşti
Destin frânt în plină tinereţe

153. Regele Carol I al României

Alteţa Sa Serenisimă Principele Karl Eitel Friedrich Zephyrinus Ludwig a fost al doilea fiu al Principelui Karl Anton von Hohenzollern-Sigmaringen (7 septembrie 1811–2 iunie 1885), din ramura romano-catolică a vechii dinastii germane de Hohenzollern, menționată întâia oară în anul 1061 (un strămoş al lui Carol, Friedrich VI de Zollern, burggraf de Nürnberg, luptase alături de Mircea cel Bătrân, la Nicopole, în 1396), şi al Principesei Joséphine Frederica Luise de Baden (21 octombrie 1813–1900). Principele era înrudit, aşadar, atât cu dinastia din Prusia, cât şi cu Împăratul Napoleon al III-lea al Franţei. Viitorul Rege Carol I al României s-a născut la 8/20 aprilie 1839, la Sigmaringen, în Germania. A avut trei fraţi: Principele ereditar Leopold (1835–1905), Principii Anton (1841–1866) şi Friedrich (1843–1904), precum şi două surori, Principesele Stéphanie (1837–1859), căsătorită cu Regele Pedro al V-lea al Portugaliei) şi Marie Louise (1845–1912), căsătorită cu contele Filip de Flandra, cel care a refuzat Tronul Principatelor Unite, înainte ca acesta să îi fie oferit Principelui Carol. Cei doi au fost părinţii Regelui Albert I al Belgiei. Primul Rege al României a murit în ziua de 27 septembrie 1914, la Castelul Peleş.

Carol I este omul de la care a pornit totul: Familia Regală, statul modern, țara independentă și suverană. Rând pe rând, an de an, sub domnia acestui Rege european, România a dobândit instituţii, modernitate şi statornicie. O carte despre Casa Regală ajunsă la un secol şi jumătate de existenţă nu poate începe decât cu fundamentala operă de construcţie a Regelui Carol.

Astăzi, România se numără printre membrii Uniunii Europene, familia demnă a naţiunilor libere. Prin trecutul, ca şi prin prezentul ei, Familia Regală este un promotor şi un garant al vocaţiei europene a României, precum şi al tradiţiilor, stabilităţii şi continuităţii naţiunii noastre. Simbolic, ziua de 10 mai 1866 (când a venit la conducerea statului Principele Suveran Carol I) seamănă cu cea de 1 ianuarie 2007 (când România a devenit membru al Uniunii Europene).

Cuvintele Prim-ministrului Ion C. Brătianu, rostite în ziua de 10 mai 1881, cu ocazia încoronării lui Carol I ca Rege al României, surprind prin actualitatea lor:

„România, constituită în Regat, completează şi încorporează opera Regenerării sale. Ea îşi dă un nume, care este de acord cu poziţiunea ce a dobândit, ca Stat Independent. Prin noul nume şi titlu se întăresc mai mult stabilitatea şi ordinea în România. Regatul Român, Măria Ta, este astfel continuarea domniei române; nu are alt program, nici alte aspiraţii, nici alte tendinţe. Este o consacrare, o întărire mai mult dată de Români principiului monarhic, pe care Măria Ta ai ştiut a-l planta adânc pe pământul României".

Împreună cu naţiunea și cu statul român, Casa Regală a sărbătorit sau comemorat în anul 2016:

– 150 de ani de la fondarea Dinastiei Regale române, prin venirea pe Tronul României a Domnitorului Carol I, proclamat Principe Suveran în ziua de 10 mai 1866. În aceeaşi zi, Domnitorul Carol I al României a depus jurământul de credinţă faţă de ţară.

– 135 de ani de la proclamarea Regatului României, sub sceptrul Regelui Carol I, la 10 mai 1881 (la 14/26 martie 1881 se aproba proiectul de lege prin care România devenea regat şi Carol I primea titlul de Rege al României).

– 110 ani de la crearea Ordinului Carol I, la 10 mai 1906, cea mai importantă decorație din întreaga noastră istorie.

– 110 de ani de la Expoziţia Naţională Română din Parcul Carol din Bucureşti, inaugurată de Regele Carol I la 6 iunie 1906.

– 100 de ani de la moartea Reginei Elisabeta, Carmen Sylva, la 18 februarie 1916

– 100 de ani de la intrarea României în Primul Război Mondial, la 27 august 1916.

Ziua de 10 Mai, redevenită în anul 2015 sărbătoare națională, prin votul Parlamentului țării, are trei semnificaţii în istoria României:

10 mai 1866: depunerea jurământului de către Carol I, ca Principe Suveran al României, în faţa Adunării Constituante. Domnitorul a jurat că va fi credincios legilor ţării, că va păzi religia românilor, integritatea teritoriului lor, şi că va domni ca suveran constituţional.

10 mai 1877: Independenţa României (Parlamentul a votat legea pentru desfiinţarea tributului către Înalta Poartă, iar Domnitorul a promulgat-o; moţiunea votată de Cameră, cu 79 de voturi pentru şi două abţineri, se numea „Independenţa absolută a României").

10 mai 1881: proclamarea regatului, ceea ce aducea pe harta Europei un stat independent și suveran, cu numele de România.

Ordinul Național Steaua României a fost înființat la 10 mai 1877, Ordinul Național Coroana României a fost înființat la 14 martie 1881, iar Ordinul Carol I, cea mai importantă decorație de stat din toată istoria României, a fost înființat la 10 mai 1906.

Înainte de a vorbi de copilăria și adolescența Regelui, să ne amintim împreună câteva date din timpul domniei Regelui Carol I:

– Primul Rege al României a domnit 48 de ani (cea mai lungă domnie din istoria noastră).

– În 1866, Unirea Principatelor Române era amenințată cu anularea. Numai venirea pe Tronul vacant a unui Principe dintr-o prestigioasă dinastie europeană a salvat fragila construcţie instituţională începută la 1859 de oameni de stat patrioţi.

– În timpul domniei lui, România obţine independenţa faţă de Imperiul Otoman, devenind astfel un stat suveran. Proclamată la 10 mai 1877, independenţa a fost obţinută în urma războiului ruso-româno-turc din 1877–1878, prin lupta armatei române conduse de Domnitorul Carol, şi a fost recunoscută de către Marile Puteri la Congresul de la Berlin.

România devine regat independent şi suveran în anul 1881 (independența și suveranitatea fuseseră recunoscute internațional încă din anul 1878, prin actul Congresului de la Berlin).

– 29 iunie / 11 iulie 1866: Adunarea Constituantă adoptă prima Constituţie a ţării, una dintre cele mai avansate ale timpului.

– 1867: se introduce sistemul monetar naţional, în anul 1870 fiind bătute în țară primele monede de aur, argint și aramă, odată cu înființarea Monetăriei Statului.

– 1867: Principatele Unite au pavilion separat la Expoziţia Universală de la Paris.

– La 15 septembrie 1867, Carol I devine membru de onoare al Societății Academice Române, instituită prin Decret Domnesc în 1867, devenită Academia Română, la 30 martie/12 aprilie 1879. Protector şi preşedinte de onoare al Academiei Române între 1879 şi 1914, regele a lăsat acesteia, prin testament, suma de 600 000 de lei.

– În 1867, ia fiinţă şcoala Normală „Carol I”, finanţată din caseta personală a Domnitorului.

– La 11 mai 1868 este înfiinţată Societatea Filarmonică Română.

– La 31 octombrie 1869 se inaugurează oficial linia de cale ferată Bucureşti-Giurgiu, respectiv prima gară a Bucureştilor, Gara Filaret. În 1906, reţeaua de căi ferate a României avea să ajungă la 3180 km.

– În timpul domniei Regelui Carol I se inaugurează Palatul Universității din București (14 decembrie 1869), Palatul Universității din Iași (21 noiembrie 1897) și Teatrul Național din Iași (1 decembrie 1896).

– La 12 noiembrie 1871 se inaugurează Uzina de gaz aerian de la Filaret.

– La 25 septembrie 1872 se inaugurează Gara de Nord din Bucureşti (numită, până în anul 1888, „Gara Târgoviştii”).

– În 1872 îşi încep activitatea Atelierele Căilor Ferate din Bucureşti.

– Anul 1872 marchează începutul funcţionării Şcolii Militare de Infanterie şi Cavalerie din Bucureşti şi al Şcolii fiilor de militari din Iaşi.

– La 26 decembrie 1872 este introdus în Bucureşti tramvaiul cu cai.

– 1875 se înfiinţează Fabrica de ulei vegetal din Bucureşti.

– La 15 decembrie 1875 îşi începe activitatea Banca de Bucureşti (cu capital francez).

– La 4 iulie 1876 este fondată Societatea Naţională de Cruce Roşie a României.

– În 1879 a fost dată în folosinţă prima linie de cale ferată care a legat Transilvania de Bucureşti, prin inaugurarea liniei Ploieşti – Predeal şi joncţiunea cu calea ferată Braşov – Predeal.

– La 17/29 aprilie 1880 se înfiinţează Banca Naţională a României, a 16-a bancă centrală din lume.

– Între anii 1880–1883 este amenajat cursul Dâmboviţei.

– În 1882 este introdus iluminatul electric la București.

– La 1 decembrie 1882 se deschide Bursa din București, în clădirea Camerei de Comerț din strada Doamnei. În Monitorul Oficial al României din luna decembrie a anului 1882 au fost publicate cotațiile bursiere ale primelor companii românesti tranzacționate.

– La 25 septembrie 1883 are loc inaugurarea Castelului Peleş din Sinaia, leagănul Dinastiei române, ridicat de Regele Carol I cu bani provenind din caseta personală.

– În 1884 este introdusă, în Bucureşti, prima linie telefonică.

– La 1/13 mai 1885 este recunoscută autocefalia Bisericii Ortodoxe Române de către Patriarhatul Ecumenic de la Constantinopol.

– În 1885 se deschide Grădina Botanică la Cotroceni.

– La 23 aprilie 1887, Catedrala mitropolitană Iași este sfințită, în prezența Familiei Regale a României.

– În 1888 este inaugurat Ateneul Român.

– La 14 martie 1895 se inaugurează, în Bucureşti, Fundaţiunea Universitară „Regele Carol I”, actuala Bibliotecă Centrală Universitară „Regele Carol I”.

– În septembrie 1895 a fost inaugurat Podul Carol I de la Cernavodă, construit la inițiativa regelui. La data aceea, podul peste Dunăre era cel mai lung pod din Europa continentală.

– La 8 iunie 1897 se aşază piatra fundamentală a Palatului „Casei de Depuneri, Consemnaţiuni şi Economie”, în prezenţa Regelui Carol I şi a Reginei Elisabeta. Palatul este inaugurat în anul 1900, prima şedinţă a Consiliului de Administraţie în noul sediu având loc la 15 iunie.

– Între anii 1895 – 1910 este modernizat portul Constanţa.

– În 1901 este inaugurat Palatul Poştelor din Bucureşti (actualul Muzeu Naţional de Istorie a României).

– La 27 ianuarie 1903 este fondată, la Bucureşti, „Confederaţia Patronală UGIR (Uniunea Generală a Industriaşilor din România)”, ce îşi propunea dezvoltarea economică şi modernizarea societăţii româneşti.

– În 1904, România ocupă locul al patrulea în Europa, în raport cu numărul populaţiei (după Elveţia, Germania şi Suedia), la numărul de telegrame trimise (peste 2 milioane şi jumătate).

– La 17 ianuarie 1906 este promulgată prima „Lege a Brevetelor de Invenţie” şi se înfiinţează Biroul Brevetelor, denumit astăzi Oficiul de Stat pentru Invenţii şi Mărci. Anterior, în anul 1879, România produsese prima „Lege a mărcilor”.

– La 6 iunie 1906 are loc inaugurarea Expoziţiei Naţionale Române din Bucureşti.

– În anul 1906, sub domnia lui Carol I, se construiesc 40 de spitale rurale, dintre care unele sunt în funcţiune şi astăzi.

– În 1908 se înfiinţează „Observatorul Astronomic” cu planetariu („Observatorul Popular”).

– În acelaşi an ia fiinţă Direcţia Generală a Porturilor şi Căilor de Comunicaţie pe Apă, sub conducerea lui Anghel Saligny.

– Sub sceptrul lui Carol I se fondează mai multe universităţi şi colegii naţionale (licee), pe întreg teritoriul ţării, cele mai multe dintre ele funcţionând până în ziua de astăzi.

– La 1 decembrie 1912 a fost întemeiată „Federaţiunea Societăţilor Sportive din România” (F.S.S.R.), care cuprindea douăsprezece comisii (atletism, fotbal, rugby, scrimă, ciclism, tir, canotaj, tenis, natație, gimnastică, oină, sporturi de iarnă). Primul președinte al federațiunii a fost Principele moștenitor Ferdinand. Actualmente, România are 57 de federații naționale sportive.

*

Copil fiind, Carol a avut o guvernantă franceză, domnişoara Picard, şi un consilier ecleziastic cu numele de Emele. Carol a urmat apoi studii la Dresda. Sublocotenent de dragoni la Münster, locotenent secund în regimentul de artilerie al Gărzii prusace, apoi elev la Şcoala de artilerie şi inginerie de la Berlin, Principele Carol ia parte, în 1857, împreună cu tatăl lui, Karl Anton, la manevrele Diviziei 14 de la Schweidnitz (actualmente Swidnica, Polonia); revine apoi la Berlin, în anul 1858, pentru studii politice. În 1861 călătoreşte în Portugalia, Franţa şi Belgia, iar apoi în Algeria şi Spania. Vizitează Parisul în 1863. În anul 1864 ia parte, în rândurile trupelor prusace, la războiul împotriva Danemarcei, participând la atacul cetăţii Fredericia, cea mai puternică fortăreaţă daneză.

O curiozitate a istoriei, pe care mulţi o ignoră, este aceea că tatăl lui Carol I a făcut un gest public considerat prea liberal şi avangardist la vremea lui: după ce în decembrie 1848 a cedat suveranitatea propriului său principat Prusiei, în anul 1849, Principele Karl Anton a fost guvernator militar al Westfaliei, al Renaniei şi apoi prim-ministru al Prusiei, vreme de patru ani (1858–1862), în timpul domniei vărului său, Regele Wilhelm, din dinastia de Hohenzollern (ramura protestantă). Karl Anton a condus un guvern liberal. Ulterior, din cauza sănătății grav afectate, Principele Karl Anton l-a propus la conducerea guvernului Prusiei pe conservatorul Otto von Bismarck.

După refuzul contelui Philippe de Flandra, fratele Regelui Leopold al II-lea al Belgiei, de a primi Tronul României şi după mai multe consultări ale reprezentantului Locotenenţei domneşti la Paris, Ion Bălăceanu, cu Împăratul Napoleon al III-lea al Franţei, opţiunile românilor, încurajate de acordul deplin al Împăratului Franţei şi de sprijinul moderat al Prusiei, s-au îndreptat către Sigmaringen. În ziua de 19 martie 1866, I.C. Brătianu îi propunea Principelui Carol, în numele României, să devină şeful statului român. Peste mai puţin de trei săptămâni, Brătianu îl anunţa pe principe, la Sigmaringen, că fusese ales Domnitor al Principatelor Unite, cu drepturi ereditare,

prin plebiscitul desfăşurat între 2/14 şi 8/20 aprilie 1866. În favoarea lui Carol fuseseră exprimate 685.969 de voturi, iar împotrivă doar 2248. Coincidenţa făcea ca 20 aprilie să fie ziua de naştere a Principelui Carol, care devenea Domnitor al Principatelor Române Unite chiar în ziua în care aniversa 27 de ani. Plebiscitul este recunoscut de către Marile Puteri după o jumătate de an, la 24 octombrie 1866. La 28 aprilie 1866, proaspăt aleasa Adunare Constituantă a votat aproape unanim aducerea Principelui Carol pe Tronul ţării: 109 voturi pentru şi 6 abţineri.

Domnitorul Carol ajunge în ţara sa de adopţie după o călătorie aventuroasă, de la Sigmaringen până la Turnu-Severin. Vaporul în care Suveranul călătorea, alături de Brătianu, a trecut de Porţile de Fier la 8 mai 1866, iar la ora patru după-amiaza Carol I a văzut drapelul românesc fluturând la Turnu-Severin. Principele Suveran a intrat în capitala ţării la 10 mai 1866, a primit cheile oraşului Bucureşti, a depus jurământul de credinţă în faţa Adunării Constituante şi a fost proclamat Domnitor al Principatelor Române. Elita politică din Principatele Române împlinea, astfel, vechea dorinţă a aducerii pe Tronul ţării a unui principe străin, capabil să unească definitiv Moldova şi Ţara Românească, să stingă pentru totdeauna rivalităţile dintre familiile domnitoare pământene, să stabilizeze ţara, să o modernizeze şi să îi confere prestigiu internaţional. Domnitorul Alexandru Ioan I însuşi era convins de necesitatea înlocuirii sale cu un principe străin. La 10 mai 1866, Carol I rostea următorul legământ:

„Ales de către naţiune Domn al românilor, mi-am părăsit fără a sta la îndoială, și patria, şi familia, pentru a răspunde la chemarea acestui popor care mi-a încredinţat destinele sale. Punând piciorul pe acest pământ sacru, eu am devenit român. Acceptarea plebiscitului îmi impune, o ştiu, mari datorii. Sper că îmi va fi dat să le duc până la capăt. Vă aduc o inimă credincioasă, cugetări drepte, o voinţă tare de a face binele, un devotament fără margini către noua mea patrie şi acel neînvins respect către lege, pe care l-am cules în exemplul alor mei. Cetăţean astăzi, mâine, de va fi nevoie, soldat, eu voi împărtăși cu voi soarta cea bună ca şi pe cea rea”.

Ziua de 10 Mai avea să mai aducă, în istoria României, încă două evenimente importante, după cum spun versurile dedicate Zilei Naţionale a României: „Zece Mai ne-a fi de-a pururi/Sfântă zi, căci ea ne-a dat/Domn puternic ţării noastre/Libertate şi Regat.” Călătoria romantică a lui Carol I spre România a fost de multe ori povestită cu amănunte, în literatura timpului. Principele Carol a ales

pentru drum veşminte de servitor, pentru a evita orice neplăcere pe care autorităţile din Austria, aflată în război cu Prusia, i le-ar fi putut provoca şi pentru a păstra discreţia. Această aparenţă vestimentară a simbolizat însă şi valoarea care a Guvernat întreaga domnie a lui Carol I: Regele a fost, timp de patruzeci şi opt de ani, servitorul poporului său.

Anul 1866 rămâne în istoria României şi datorită adoptării, în unanimitate, la 29 iunie/11 iulie (promulgată de Carol a doua zi), a Constituţiei ţării, redactată după modelul celei belgiene şi care a reprezentat un pas însemnat spre modernizare. Este cea dintâi Constituție românească întocmită de reprezentanții legitimi ai națiunii române. Monarhul constituţional, Dinastia ereditară, suveranitatea naţională, Guvernarea reprezentativă, separarea puterilor în stat, Parlamentul bicameral (Senatul şi Adunarea Deputaţilor), responsabilitatea miniştrilor, drepturile şi libertăţile cetăţeneşti, sacralitatea şi inviolabilitatea proprietăţii, prevăzute în Constituţia din 1866, transformă acest document într-unul dintre cele mai avansate acte fundamentale din Europa vremii şi oferă un cadru stabil de dezvoltare tânărului stat român. Chiar dacă multe dintre principiile constituţionale au părut, cel puţin la început, „forme fără fond”, s-a dovedit că, uneori, forma poate crea, în timp, fondul.

Prin simpla sa prezenţă, prin demnitatea apartenenţei la una dintre cele mai ilustre familii ale Europei, dar şi graţie curajului personal, Principele Suveran Carol a zdruncinat definitiv ultimele rămăşiţe simbolice ale vasalităţii faţă de Imperiul Otoman. Vizita sa la Constantinopol, în octombrie 1866, în cursul căreia s-a comportat faţă de Sultan ca un şef de stat, şi nu ca un vasal, a confirmat procesul ireversibil de ruptură faţă de Poartă. Aceeaşi demnitate o va arăta Carol şi aliatului rus din Războiul de Independenţă. Atunci când Țarul Alexandru al II-lea ameninţă, în 1878, după încheierea războiului, cu dezarmarea armatei române, în cazul în care România s-ar fi opus anexării sudului Basarabiei de către ruşi, Carol I îi răspunde că trupele române vor putea fi nimicite, dar nu dezarmate.

Carol I s-a căsătorit la Neuwied, la 3/15 noiembrie 1869, cu Principesa Elisabeta de Wied. În genealogia Casei Regale a României există multe coincidenţe. Una dintre ele este faptul că, tot pe 15 noiembrie, dar în anul 1951, s-a născut Principesa Elena, a doua fiică a Regelui Mihai. Şi tot pe 15 noiembrie, în anul 1956, a murit Principesa Elisabeta a României, fostă regină a Greciei, fiica Regelui Ferdinand.

Când tinerii suverani au ajuns la Bucureşti, după nuntă, Carol i-a spus Elisabetei: „Iată palatul!”. „Unde?”, a întrebat principesa, văzând în faţa ochilor o casă modestă, cu etaj. „Uite, aici unde

intrăm", i-a răspuns imperturbabil Carol. În timpul domniei lui Carol I, Bucureştii aveau să se transforme dintr-un târg oriental într-o capitală europeană, supranumită de unii „Micul Paris".

La 27 august/8 septembrie 1870 s-a născut unicul copil al Principelui Carol și Principesei Elisabeta: Principesa Maria a României. După moartea fetiţei sale, în 1874, Carol spunea:

„Religiunea copilului nostru şi limba pe care a vorbit-o au primit pentru Noi o nouă sfinţire, căci fiecare cuvânt românesc ne va aminti, de acum înainte, drăgălaşul sunet al dulcelui glas pe care n-o să-l mai auzim niciodată pe lumea asta".

În timpul lungii sale domnii, Regele Carol I a pus bazele României ca stat modern pe harta Europei. În anul 1875, bugetul ţării ajungea la cifra de 100 de milioane de lei, dublul celui din 1866, iar în 1903, la 218 milioane. Între anii 1865 şi 1874, suprafaţa arată a crescut cu o treime. În 1890, producţia de cereale a ţării a fost de 3.700.000 de tone; în anul 1903, aceasta ajungea la 5.500.000 de tone. Între anii 1880 şi 1914, România a exportat 80 de milioane de tone de cereale, situându-se printre cele mai importante ţări exportatoare de cereale din lume (a doua din Europa, după Rusia, şi chiar pe primul loc la exportul de porumb, înaintea Statelor Unite). Numărul întreprinderilor industriale mai mari a crescut, între 1866 şi 1877, de la 39 la 17314. România avea şi importante zăcăminte de petrol care o plasau, în jurul anului 1900, printre primele trei ţări producătoare de ţiţei din lume, după Statele Unite şi Rusia. Leul românesc era o monedă puternică, echivalentă cu francul francez şi care putea fi utilizată ca valută forte peste tot în Europa. Populaţia a crescut, iar procesul de industrializare şi urbanizare a fost constant.

O primă țintă pe care şi-a propus-o tânărul principe a fost cunoaşterea directă a realităţilor ţării lui. Carol I a călătorit în toate provinciile româneşti, atât în oraşe şi comune, cât şi în sate izolate. Pasionat de echitaţie, călărea ore întregi pentru a deveni familiar cu comunitățile locale ale patriei sale. Îndrăgostit de monumentele istorice, a luat măsuri pentru împiedicarea degradării şi pentru restaurarea lor. Nici drumurile proaste, nici condiţiile precare de voiaj nu au constituit piedici pentru fostul locotenent al Armatei Prusace. În cursul deplasărilor (unele oficiale, altele nu), Carol I vizita, în respectiva localitate, prefectura, spitalul, şcoala, penitenciarul, unitatea militară. Adesea, asista şi la serviciul religios în biserică, tradiţie continuată întocmai de Regele Ferdinand şi de Regina Maria, apoi de Regele Carol al II-lea, de Regina Elena, de Regele Mihai I şi de Regina Ana, precum și de generația noastră.

După anul 1997, Regele Mihai şi Regina Ana au străbătut mii de kilometri cu maşina, trecând din sat în sat, din oraş în oraş, înnoptând la mănăstiri, întâlnindu-se cu oamenii şi (re)luând contact direct cu noile realităţi ale lumii româneşti postdecembriste, dând încredere şi încurajare comunităţilor locale. Facem acelaşi lucru, astăzi, prin Fundaţia „Principesa Margareta a României", prin „Crucea Roşie", prin înaltele patronaje pe care le dăm diferitelor instituții sau organizații, iar Principesa Maria stă alături de noi cu multă dăruire.

Croaziera Regală de pe Dunăre (reluată de noi în anii 2004 şi 2005) a fost inaugurată de Regele Carol în primăvara anului 1904. La prima deplasare au luat parte Regele Carol şi Regina Elisabeta împreună cu Principii Moştenitori Ferdinand şi Maria şi cei doi copii mai mari ai acestora, Carol şi Elisabeta. Traseul a început de la Turnu-Severin, a continuat în sus pe Dunăre, până la Cazane, şi de acolo până la vărsarea în mare.

Croaziera pe Dunăre avea loc în fiecare an, la sfârşitul primăverii sau la începutul verii. Familia Regală era însoţită de doamne de onoare, suita militară şi unul sau doi miniştri. Programul era încărcat. Aveau loc întâlniri şi recepţii cu autorităţile şi personalităţile din oraşele portuare unde acosta vasul. Existau şi zile de relaxare, închinate frumuseţilor naturii. În acele momente, savantul Grigore Antipa devenea personajul principal căruia i se adresau toate întrebările unor mari iubitori de natură, cum erau Regele Carol şi Principele Ferdinand. În vremea noastră, evenimentul se numeşte „România, o călătorie regală" şi a adus, până acum, un număr important de personalităţi din lumea întreagă pe pământ românesc. Noile ediții ale Călătoriei Regale s-au desfășurat, așa cum spuneam, începând din anul 2004 și 2005 și au continuat în anii 2006, 2007, 2008, 2009, 2010, 2011 și 2015.

„Proiectul Săvârşin" se înscrie în tradiţia regală românească de a dezvolta și consolida tradiția locală, meșteșugurile, lucrul pământului. În anul 1884, la propunerea lui Ion C. Brătianu, a fost creat un patrimoniu regal constând din douăsprezece moşii, în diverse zone ale ţării, şi însumând 132.000 de hectare. Dorinţa lui Brătianu a fost ca aceste moşii să devină modele demne de urmat pe tot întregul țării. Ele au primit denumirea de „Domeniul Coroanei", au rămas proprietate de stat şi au finanţat o mare parte a cheltuielilor pentru exercitarea funcţiunii de şef al statului. Profesorul Nicolae Noica, la aniversarea a 130 de ani de la crearea Domeniului Coroanei, a publicat un valoros volum în care descrie cu amănunțime și erudiție acest proiect temerar.

Prin extraordinara modernitate a conceptului, instituţia Domeniilor Coroanei a făcut pionierat în domeniu. Iar ineditul ei se

menţine şi astăzi, căci, după ştiinţa noastră, nu există decât o instituţie a şefului statului, în lume, care să se finanţeze altfel decât de la bugetul de stat (Ducatul de Lancaster este un ducat regal, al cărui titular este Suveranul britanic, ale cărui venituri sunt destinate Listei Civile a Coroanei Britanice).

Familia Regală dorește să dea și astăzi un model de dezvoltare economică, bazat pe respect pentru natură, pentru tradiții și pentru calitate. Acest model nu este promovat doar prin Proiectul Regal Săvârșin (reabilitarea patrimoniului construit, Satul Regal al Meșteșugurilor, turismul rural, dezvoltarea durabilă), ci și prin instituția Furnizorilor Regali (instrument de încurajare a calității, profesionalismului și talentului cu mare tradiție și foarte respectat de societate). Unii dintre furnizorii regali actuali sunt moștenitorii unei tradiții de peste un secol în domeniul lor economic, așa cum sunt bunăoară Domeniul Coroanei Segarcea sau Compania de ciocolată Kandia.

Regele Carol I nu şi-a concentrat atenţia numai asupra agriculturii româneşti, ci şi asupra activităţilor care derivă din ea. Au apărut „instituţii-model, în primul rând pe tărâmul agriculturii, în scopul folosirii cât mai raţionale a pământului, apoi şi pe tărâmul industriei, încurajând apariţia de fabrici şi de întreprinderi menite să valorifice avantajos pentru populaţie produsele speciale ale anumitor moşii”.

Domeniile Coroanei au produs aşadar teracote excelente, articole din lână, produse din lemn, mobilă, trăsuri, ustensile de bucătărie, lăzi, cutii de rezonanţă pentru piane, „(...) broderii şi ţesături, (...) împletituri de coşuri şi frânghii şi aşa mai departe, avându-se tot timpul în vedere utilitatea acestora pentru straturile nevoiaşe ale populaţiei”.

Au apărut fabrici de cherestea, s-au îmbunătăţit căile navigabile şi drumurile, s-a acordat atenţie fondului cinegetic şi piscicol. Populaţia era instruită să îngrijească pământul, erau distribuite seminţe pentru grădini de flori şi legumicultură. Clădirile de pe Domenii respectau tradiţia arhitecturală a locului şi erau construite, cel mai adesea, din lemn. Ordinea şi curăţenia erau elemente de care se ţinea seama permanent. Se acorda importanţă activităţilor de asistenţă socială şi medicală şi învăţământului public, construindu-se numeroase şcoli-model și biblioteci cu un bogat fond de carte.

Aceeași viziune o are „Proiectul Săvârşin”. Activităţile temerare şi avansate, iniţiate de Domnitorul şi mai târziu Regele Carol I, sunt astăzi continuate de noi. Există însă, mai presus de continuitate, un motiv pentru care am vrut să scriem despre aceste lucruri: faptul că,

deşi au trecut peste o sută de ani de atunci, România are încă nevoie de acelaşi tip de modele, de iniţiative, de aceeaşi inspiraţie şi viziune.

Expoziţia Naţională din Bucureşti (sau Expoziţia Generală Română) a fost organizată în Parcul Carol (numit, până atunci, Dealul Filaretului), în anul 1906, cu scopul de a prezenta realizările României atât în domeniile politicii interne şi externe, cât şi în cel al culturii (literatură, muzică, pictură, teatru, arhitectură etc.). Regele Carol I a inaugurat expoziţia în ziua de 6 iunie.

În anul Expoziţiei Naţionale, România mai aniversa 1800 de ani de când în ţinuturile noastre se stabiliseră primii colonişti romani după cucerirea Daciei de către Împăratul Traian (106 d.Hr.), 40 de ani de domnie ai Regelui Carol I şi 25 de ani de când Principatele Române deveniseră Regat.

Expoziţia a fost organizată pe baza unei legi votate de Parlamentul României (Adunarea Deputaţilor şi Senatul) în luna mai 1905. Lucrările pentru construcţia Expoziţiei au început după o lună şi au fost executate de arhitectul I.D. Berindey (1871–1928), cel care urma să desăvârşească, în anul 1925, Palatul Administrativ din Iaşi. Planurile Expoziţiei fuseseră create, în anul 1900, de arhitectul peisagist francez Edouard Redont (1862–1942). Locul ales pentru expoziţie se afla în sudul oraşului Bucureşti care număra la acea dată în jur de 300.000 de locuitori. Parcul astfel creat a devenit un loc atractiv, vizitat de turişti din toată Europa. Astăzi, Parcul Carol păstrează o parte din arhitectura lui de acum un secol, dar potenţialul său turistic şi cultural este mult mai generos decât orizontul utilizării actuale.

Proiectul a fost inspirat de Expoziţia Universală de la Paris, din anul 1900, cuprinzând pavilioane dedicate industriei, comerţului, agriculturii, silviculturii şi minelor. Sculptorii Dimitrie Paciurea (1873–1932) şi Frederic Storck (1878–1942) au creat cu această ocazie două statui de mari dimensiuni, plasate la intrarea în Expoziţie. Dispariţia lor lasă astăzi parcul mai sărac. Distrugerea identităţii arhitecturale a Bucureștiului, în mare, este bine simbolizată de distrugerea din ultima sută de ani a patrimoniului construit al Parcului Carol. Necunoașterea și lipsa de interes pentru acest loc al culturii, economiei şi ecologiei arată limpede cât de mult ne lipsește instinctul binelui, convingerea că societatea românească se consolidează prin continuitate și tradiție. O mare răspundere revine aici elitelor politice, culturale și economice românești.

Privită prin prisma cifrelor, Expoziţia Naţională Română din 1906, din Parcul Carol, apare aproape neverosimilă în ochii noștri, ai celor de astăzi: suprafaţa totală a expoziţiei – 40.000 m²; pavilioane

– 88; drumuri şi şosele – 30.000 m²; alei şi poteci – 71.000 m²; suprafaţa lacului din interiorul parcului – 20.000 m²; 4.200 de arbori mari plantaţi; peste 10.000 de brazi şi arbuşti diferiţi; 49.200 de plante forestiere şi 97.200 de plante înflorate; plantaţiile, pajiştile şi aranjamentele florale – 186.000 m²; conductele pentru iluminat – 34 km; electricitate produsă de două motoare de câte 680 de cai/putere; iluminatul – 5.200 de lămpi incandescente.

România se racordase la Europa, se modernizase şi îşi păstra, în continuare, specificul naţional. Stilurile neoromânesc şi Art Nouveau se completau reciproc, conturând chipul unei ţări care ştia să îmbine tradiţia cu actualitatea.

O contribuție fundamentală a Regelui Carol a fost cea în domeniul arhitecturii și construcțiilor. Sedii de instituții importante ale statului, universități, palate administrative, biblioteci, gări, colegii și licee, biserici, spitale au fost ridicate sau reconstruite cu sutele, în timpul lungii sale domnii. Opera sa de patrimoniu construit este neegalată în istoria României.

Un alt aspect, puțin cunoscut, este contribuția sa la renașterea unor orașe românești. Constanța, Câmpulung Muscel, Sinaia sunt așezări urbane care au fost practic re-desenate în timpul domniei Regelui Carol I, sub directa sa îndrumare. Orașe precum București, Brăila, Galați, Iași și Craiova posedă numeroase clădiri, definitorii pentru identitatea urbei, ridicate din inițiativa și, uneori, cu contribuția financiară a Suveranului.

În ciuda tuturor frământărilor politice, uneori violente, a demagogiei, corupţiei şi lipsei de măsură a unora dintre politicieni, Carol I a reuşit să consolideze sistemul de partide şi să impună alternanţa la Guvernare a celor două mari partide structurate după model occidental şi conduse de bărbaţi politici de mare anvergură: Partidul Naţional Liberal (reprezentat prin I.C. Brătianu, Dumitru C. Brătianu, C.A. Rosetti, Mihail Kogălniceanu, Nicolae Kretzulescu, Dimitrie A. Sturdza, Ion Bălăceanu, Ion Ghica, Vasile Boerescu, Ion Câmpineanu, Nicolae Fleva, Spiru Haret, V.A. Urechia, Emil Costinescu, Nicolae Ionescu, Vasile Lascăr) şi Partidul Conservator (cu lideri ca Manolache Costache Epureanu, Petre P. Carp, Lascăr Catargiu, Petre Mavrogheni, Gheorghe Gr. Cantacuzino, Titu Maiorescu, Alexandru Marghiloman, Take Ionescu, Alexandru Lahovary, Nicolae Filipescu, generalul Manu). Rege constituţional, Carol I nu a fost însă un monarh decorativ, ci unul implicat în viaţa ţării sale, cu un rol decisiv în actul de Guvernare, care a folosit cu abilitate sistemul „rotativei Guvernamentale” şi a beneficiat de dreptul de veto absolut, conform căruia putea să refuze sancţionarea oricărei legi votate de Parlament. Cu toate acestea, Carol I a înţeles

foarte bine că autoritatea nu este suficientă şi că pentru a conduce e nevoie de puterea exemplului. Referindu-se, într-o scrisoare adresată fratelui său, Principele Friedrich, la atentatele îndreptate împotriva Împăratului Germaniei, Carol I scria: „Doar o Guvernare de fier nu poate ajuta cu nimic.”

Prosperitatea şi stabilitatea au adus o dezvoltare fără precedent a culturii, artelor şi ştiinţei. În timpul domniei lui Carol I, scriitori ca Eminescu, Caragiale, Creangă, Alecsandri, Ion Ghica, Odobescu, Slavici, Macedonski, Barbu Ştefănescu-Delavrancea, Duiliu Zamfirescu, George Coşbuc, Octavian Goga, Şt.O. Iosif, I.Al. Brătescu-Voineşti, Al. Vlahuţă modelează limba literară; B.P. Hasdeu, A.D. Xenopol, Mihail Kogălniceanu, Constantin Erbiceanu, Dimitrie Onciul, Ion Bogdan, Vasile Pârvan, Constantin Giurescu, Nicolae Iorga scriu istoria naţională; de filologie se ocupă Ovid Densuşianu, Sextil Puşcariu, Ion Bianu; Simion Mehedinţi creează şcoala de geografie; Titu Maiorescu, Constantin Rădulescu-Motru şi Vasile Conta disciplinează gândirea şi ridică nivelul cultural al societăţii; se afirmă compozitorul George Enescu, pictorii Nicolae Grigorescu, Theodor Aman, Gheorghe Tattarescu, Ion Andreescu, Ştefan Luchian, sculptorul Karl Storck, actorii Matei Millo, Aristide Demetriade, fotograful Carol Popp de Szathmáry; ştiinţele beneficiază de nume ca Spiru Haret, P.S. Aurelian, Anghel Saligny, Carol Davila, Grigore Antipa. Apar societăţi culturale, se publică reviste. În această perioadă funcţionează „Junimea”, vârful efervescenţei intelectuale şi al schimbului liber de idei, care editează revista „Convorbiri literare”. O enumerare ca aceasta nu ar putea să acopere niciodată diversitatea şi dinamismul acestei elite a spiritului românesc. Pionierat şi consolidare, geniu şi meticulozitate, dispute şi dialog sunt câteva dintre trăsăturile elitei românești din acea vreme, vie şi plină de resurse.

Au existat şi probleme – cum ar fi „chestiunea ţărănească” şi distanţa uneori uriaşă care separa majoritatea rurală de elita francofonă descrisă de cronicarul monden Claymoor – pe care domnia lui Carol I nu le-a putut rezolva în toată complexitatea lor şi pe care a trebuit să le transmită viitoarei domnii. Dar amploarea fără precedent a saltului României, între 1866 şi 1914, este greu de contestat. Istoricul Neagu Djuvara scrie că preluarea modelelor occidentale s-a făcut, în România, cu o viteză care ţine de domeniul miracolului şi că, poate, doar Japonia a mai avut un salt atât de rapid, de la mijlocul secolului al XIX-lea până la Primul Război Mondial.

La 10 mai 1877, Carol proclama România stat independent şi instituia, în aceeaşi zi, Ordinul „Steaua României”. Suveranul s-a

aflat efectiv în fruntea armatelor române, în timpul Războiului de Independenţă din 1877–1878, pe frontul din Bulgaria. Când îşi îndemna armata, spunea: „Înainte, copii!”. Mica lui armată din 1866 s-a transformat, în 11 ani, în „viteaza lui armată”. Ea număra, în anul 1877, 58.700 de oameni, 108 tunuri şi alţi 70.000 de oameni formând Miliţia şi Garda Naţională. De multe ori Carol I a finanţat cu bani din propria sa listă civilă înzestrarea armatei cu armament performant. Principele Carol a preluat în august 1877, după ce armatele ruse suferiseră mai multe înfrângeri, comanda supremă a armatelor ruso-române de la sudul Dunării, care aveau să cucerească Plevna de la otomani, la 28 noiembrie/10 decembrie 1877. Românii luptă eroic şi la Griviţa, Rahova, Smârdan. Principele victorios a fost primit cu entuziasm de notabilii şi de populaţia Bucureştilor. După Războiul ruso-româno-turc, României avea să-i fie recunoscută independenţa, prin Tratatul de la Berlin (semnat la 1/13 iulie 1878) şi avea să primească în componenţa sa provincia istorică a Dobrogei, care îi oferea gurile Dunării şi accesul la mare. Rusia anexa însă trei judeţe din sudul Basarabiei.

Regele a hotărât ca Scaunul Familiei să fie la Sinaia, unde a cumpărat un domeniu. Temelia primei construcţii, Castelul Peleş, a fost pusă la 10 august 1875. Peleşul este expresia gustului Regelui Carol I şi a talentului arhitecţilor vienezi Wilhelm von Doderer și Johannes Schultz, a arhitectului ceh Carel Liman: nobleţe, eleganţă, sobrietate, „curat în stilul Renaşterii germane”, după cum l-a dorit augustul său stăpân. Construcţia a fost finanţată de Rege din banii personali şi din lista sa civilă. În timp, s-au mai adăugat două clădiri: Pelişorul şi Foişorul (1879). Castelul Pelişor a fost ridicat pentru Principele Moştenitor Ferdinand şi pentru soţia sa, Principesa Moștenitoare Maria, al cărei gust avea să se impună în decorarea acestei reşedinţe. Ultimul castel, Foişorul, a avut o soartă mai puţin fericită. Mai întâi, varianta iniţială a clădirii, cea în care Regele Mihai a venit pe lume, construită din lemn, a ars în seara de 15/16 aprilie 1931. Castelul a fost apoi refăcut, din piatră, în timpul domniei lui Carol al II-lea. În anii comunismului, Foişorul a fost complet transformat în interior şi exterior, fiind acum parte a unei construcţii ce nu are nimic în comun cu domeniul regal. Domeniul Regal Sinaia a revenit, în 2007, în proprietatea Familiei Regale şi continuă să fie Scaunul istoric al acesteia.

Carol I primeşte în mod oficial titlul de Alteţă Regală la 25 octombrie 1878. Coincidenţele continuă: după câteva decenii, tot în ziua de 25 octombrie, s-a născut al treilea Rege român, Mihai I.

Carol I devine Rege al României la 14/26 martie 1881, prin votul unanim al reprezentanţilor naţiunii. Tot la 26 martie urma să se nască Principesa Moștenitoare Margareta, fiica Regelui Mihai.

Carol I este încoronat Rege al României la 10/22 mai 1881. Regele însuşi a cerut să fie încoronat cu o coroană din oţel, fabricată din metalul topit al unui tun de război capturat la Plevna.

România şi-a consolidat statutul de putere regională şi de „arbitru balcanic" prin participarea victorioasă la cel de-al doilea război balcanic, încheiat la 28 iulie/10 august 1913 cu semnarea Tratatului de la Bucureşti, prin care România obţinea Cadrilaterul. Regele Carol I a primit bastoane de mareşal atât de la Împăratul Germaniei, cât şi de la ţarul Nicolae al II-lea al Rusiei, care l-a şi vizitat în România, în 1914, şi care avea să sfârşească tragic, împreună cu familia, sub gloanţele bolşevicilor.

Carol este descris în literatura vremii ca un bărbat mai degrabă mic de statură, dar de o mare demnitate. A impus respect într-o lume plină de incertitudini şi a făcut din micul său regat un stat respectat şi stabil. A fost un suveran distant, sever şi măsurat, bucurându-se de o autoritate excepţională. A avut vocaţie de lider şi a condus România în momente politice şi istorice dificile, pe care le-a traversat plin de curaj. Complexitatea personalităţii Regelui Carol I poate lesne reieşi din jurnalul său, ce conţine, în general, notaţii seci şi precise ale evenimentelor politice sau ale stării vremii, dar şi date surprinzătoare despre sociabilitatea ponderată, dar consistentă a Regelui, care se întâlnea cu reprezentanţii elitei româneşti, mergea la spectacole şi chiar la unele baluri. O altă sursă care ne dezvăluie un Carol I analitic, preocupat de tot ceea ce îl înconjoară şi cald atât faţă de soţia lui, Regina Elisabeta, cât şi faţă de membrii familiei este corespondenţa pe care o poartă cu tatăl său, Karl Anton de Hohenzollern, cu fratele Friedrich (Fritz) de Hohenzollern sau cu sora sa, Maria de Hohenzollern, Contesă de Flandra.

În anul 1906, Regele Carol I a sărbătorit 40 de ani de domnie. Evenimentul a avut o însemnătate istorică. România nu mai cunoscuse o domnie atât de lungă şi dătătoare de atâta statornicie de la Ştefan cel Mare încoace. Regele Carol a inaugurat, în acel an, 40 de spitale rurale şi a promulgat o lege prin care a creat Ordinul „Carol I", reînviat de Regele Mihai I, ca ordin dinastic, la 5 ianuarie 2005.

Ultimii ani ai Regelui nu au fost lipsiţi de cumpene sufleteşti: omul de onoare şi militarul german înclinau să intre în Primul Război Mondial alături de Puterile Centrale. Regele României a ştiut însă să respecte voinţa covârşitoare a poporului său: alianţa cu Franţa şi

Anglia, în vederea eliberării Transilvaniei de sub dominaţia austro-ungară. Soluţia temporară a fost neutralitatea.

În timpul domniei Regelui Carol I, unul dintre cei mai convinşi republicani, Alexandru Candiano-Popescu, artizanul efemerei „republici de la Ploieşti”, devenea aghiotant regal. Astăzi, Carol I este una dintre cele mai iubite şi mai respectate figuri din istoria României. Pentru că modelul pe care ni-l oferă este la fel de semnificativ şi de eficient acum, precum a fost la 1866.

Întemeietorul Regatului român a murit la Sinaia, în ziua de 27 septembrie 1914, la ora cinci şi treizeci de minute dimineaţa. Avea şaptezeci şi cinci de ani, dintre care domnise patruzeci şi opt. Carol I a fost înmormântat la Curtea de Argeş, locul ales de el ca necropolă a Familiei Regale a României.

În testamentul lui, Regele scria:

„Zi şi noapte m-am gândit la fericirea României. (...) Cu toate greutăţile pe care le-am întâlnit, cu toate bănuielile care s-au ridicat, mai ales la începutul domniei mele, în contra mea, expunându-mă la atacurile cele mai violente am păşit, fără frică şi fără şovăire, înainte pe calea dreaptă, având nemărginită încredere în Dumnezeu şi în bunul-simţ al credinciosului meu popor”.

Fragment din cartea “Susține cu a ta mână Coroana Română”

X

„Zi și noapte m-am gândit la fericirea României. [...] Cu toate greutățile pe care le-am întâlnit, cu toate bănuielile care s-au ridicat, mai ales la începutul domniei mele, în contra mea, expunându-mă la atacurile cele mai violente am păşit, fără frică şi fără şovăire, înainte pe calea dreaptă, având nemărginită încredere în Dumnezeu şi în bunul-simţ al credinciosului meu popor.“
REGELE CAROL I
„Nu văd România de astăzi ca pe o moştenire de la părinţii noştri, ci ca pe o ţară pe care am luat-o cu împrumut de la copiii noştri. Aşa să ne ajute Dumnezeu!“
REGELE MIHAI I
SUSȚINE CU A TA MÂNĂ
COROANA ROMÂNĂ
MARGARETA A ROMÂNIEI
RADU AL ROMÂNIEI
MARGARETA A ROMÂNIEI
RADU AL ROMÂNIEI
SUSȚINE CU A TA MÂNĂ
COROANA ROMÂNĂ
O EDIȚIE LITERA

154. Limba românească

de Gheorghe Sion

Mult e dulce şi frumoasă
Limba ce-o vorbim,
Altă limbă-armonioasă
Ca ea nu găsim.

Saltă inima-n plăcere
Când o ascultăm,
Și pe buze-aduce miere
Când o cuvântăm.

Românașul o iubește
Ca sufletul său,
Vorbiți, scrieți românește,
Pentru Dumnezeu.

Frați ce-n dulcea România
Nașteți și muriți
Și-n lumina ei cea vie
Dulce vieţuiți!

De ce limba românească
Să n-o cultivăm?
Au voiți ca să roșească
Țărna ce călcăm?

Limba, țara, vorbe sfinte
La strămoși erau;
Vorbiți, scrieți românește,
Pentru Dumnezeu!

X

155. Pe Dunărea veche

În căldura după-amiezii, Dunărea revărsată în aburea din toate părțile, din ghioluri și din gîrle, care acuma se întindeau una, într-o pînză uniformă, gălbie, pînă la sătișoarele înecate, pr grinduri. Soarele era fierbinte, roiuri de muște jucau în lumină; din pricina lor caii slăbănogi și mărunți, pînă la piept în apă, se trăseseră sub sălcii, și stăteau neclintiți, în florile de lumină pe care le scriau razele strecurate printre ramuri. Se vedeau și vite albe în toate părțile din fuga vaporului; umblau domol prin apa tulbure și apucau cu gura, de ici de colo, vîrfurile de iarbă și de șovar. Toate animalele acestea slabe, supte de lipitorile mîlului și de țînțarii care ies ca nourii în amurgit, aveau un aer de tristeță și de suferință: păreau a căuta prin apele acelea nesfîrșite un liman al liniștii și al morții.

– Dar nu sînt numai prada lipitorilor și a țînțarilor, zise unul din tovarăși. Îndată ce ies la loc vîrtos, în cîmpie, le sfîrtică lupii... În stuhăriile Deltei fată lupoaica... Lighioile acestea flămînde, cu dinți de fier, sfîșie multe oi, mulți cai și vite albe.

– Dacă ar fi să învie și să se adune, vorbi altcineva, toate vitele pe care le jelesc oamenii de la baltă, s-ar înșira pe drumuri turmele din povești ale lui Cheleș-împărat... Lupu-i cea mai cruntă fiară. E șiret și lacom. Nu iartă, rupe și varsă sînge...

Cîte-o vițică mirată întorcea capul, ne privea cu ochi mari cum fugim pe luciul apei prin lumină.

În satele ajunse de apă, nu se zăreau acuma oameni; ușile stăteau deschise, ferestrele erau negre și oarbe; gardurile de trestie erau căzute. Lipsa omului de la sălașuri sporea pustietatea malurilor.

Era tot pustiu, și tăcere...

Dincolo însă, după sălcii, în papură și trestii, furnica viața nevăzută. Cu barca, după ce lăsarăm vaporașul ancorat, trecurăm pe subt o boltă verde și intrarăm într-o gîrlă a Dunării vechi.

Îndată începurăm a trece printre flori și liane de apă; gîze felurite, lăcuste, fluturi, în toate colorile curcubeului, se aninau de un fir de papură ori înfiorau luciul apei; efemere și calul popii, unele violete, altele arămii, treceau scînteind prin soare ca niște minuscule aeroplane. Și boul bălții, privighetoarea de apă, cristeii, se arătau destul de des, treceau cu luare-aminte, zburau scurt de ici-colo, abia clătinînd un fir de papură...

Pluteam foarte domol, cu lopețile lăsate.

– O cloșcă... șopti deodată unul dintre lipovenii bărboși.

Și cu degetul întins ne arătă o rață care sta neclintită într-o împletitură deasă de sălcii, pe plavie. Avea doi ochi vii care sticleau

ca două pietre scumpe, dar încolo părea ceva fără viață, ca de piatră, una cu ierburile, cu gătejele...

Sta neclintită, și totuși inima-i de sălbătăciune bătea grăbită și cu spaimă, pe cuibul în care se zămislea încet un cîrdișor de rățuște... Sta ca de piatră, dar privirea-i lucea foarte vie și inteligentă. Și mă uitam la ea, pătruns ca de ceva tainic și în același timp cu un simțimînt de milă...

– Și cloșca asta cîți dușmani are! șopti tovarășul meu.

Lipovenii împlîntară lopețile în apă și ocolirăm pe lîngă un ostrov. O luncă de sălcii mari se înălța la dreapta și, pe ostrov, o pădure nestrăbătută de stuh. Mergeam spre un tainic loc, spre niște cuiburi de stîrci albi...

– Acuma aici e liniște și destulă tăcere, zise călăuzul meu în bălți; dar paserile stau pitite în toate cotloanele... Iată întăi și-ntăi, urmă el, pot să-ți arăt un cuib de țarcă... Pe o ramură de răchită, o încîlcitură de găteje. E aproape, putem să-l aducem în barcă...

– De ce? vorbii eu. Poate sînt pui.

– Tocmai de aceea. Țarca e mare hoață de baltă. Țarca mînîncă puii raței pe care ai văzut-o clocind mai nainte. Mănîncă și alți pui... Și ea e foarte șireată și foarte lacomă.

Lipovenii începură a rîde la vorbele acestea. Unul se apucă de o salcie c-o mînă și opri barca, apoi se cățără sprinten în răchită. Cu rîsul larg și copilăresc cu care se urcase, îl văzurăm coborîndu-se, după ce desfăcuse și împrăștiase gătejele. Aducea un cuib ca o cupă rotundă: era țesut din rădăcioare foarte fine de arbori; și în el șapte oușoare verzi... Țarca deodată începu a bate dinapoia noastră c-un fel de îndîrjire. Căsca spre noi ciocul mare negru și-și mișca în jos la fiecare bătaie coada lungă...

– Poți tu să bați cît vrei! rînji lipovanul. De-acu ouăle tale am să le fac scrob ș-am să le mînînc eu!...

Și după ce pornirăm înainte, domol, celălalt lipovan, care privea cu luare-aminte toate cărările de trestii în ostrov, zise:

– Uite, aici avem și cuiburi de stîrc...

Pe sub zborul tuturor gîngăniilor mărunte, în țipătul ascuțit ori cîrîit al cîtorva păsărele deșteptate, lipovanul ne apropie cu barca de furca unei sălcii vechi, dărîmată de trăsnet. Paserile bătrîne, deodată spăimîntate, se înălțară, într-o bătaie furioasă de aripi, c-un fel de țiuit de spaimă. Erau doi stîrci, două *egrete*, ca zăpada de albe, cu ochii cercuiți de rubin, subțiri și elegante, cu picioarele portocalii, cu moțul lung și mlădios fîlfîind. Erau așa de gingașe paserile acestea de nea curată, încît nu-mi putui stăpîni un strigăt de uimire... Iar în scorbura înegrită, între pene și ierburi uscate, bălăbăneau din cap puii, cu aripioarele ciunte, cu tuleie urîte, cu ciocuri prea mari pe trupuri prea slăbănoage, niște ciocuri căscate tare, flămînde cumplit...

Călăuzul meu le privea zîmbind.

– Ce paseri frumoase sînt egretele ! zise el. Și ce război s-a pornit asupra lor! Au intrat niște străini în bălți și le-au împușcat pe-un cap. Podoaba aceasta strălucită a naturii se pare că șade mai frumos pe pălăriile femeiești, confecționate la Paris... Pe pălăriile celor mai curtate și plătite femei. Podoabă albă – simbol de nevinovăție...

C-un zbor sprinten, ca un fel de salt arcuit prin aer, un stîrc trecu peste noi... Tovarășul meu zise:

– E un fulg fără pată.

Apoi urmă:

– Pentru paserile bălții eu am o dragoste deosebită... De aceea am făcut atîta drum, ca să-ți arăt cîteva egrete. Și Delta noastră e plină de paseri minunate și necunoscute... Afară de pelicani, de lebede și de atîtea soiuri de palmipede – se găsesc aici cormoranii negri și „domnișoarele”, – paserile acelea cochete și vorbărețe ca niște fete. Cu ciocul lor întors, necontenit își potrivesc penele, necontenit își fac toaleta; necontenit umblă apoi și necontenit vorbesc, întorcîndu-se în felurite chipuri, făcînd fasoane și gingășii... Dar toate sînt interesante, de la cele mai nobile pînă la cele mai democrate... Îmi place să le observ, să le urmăresc viața și obiceiurile.

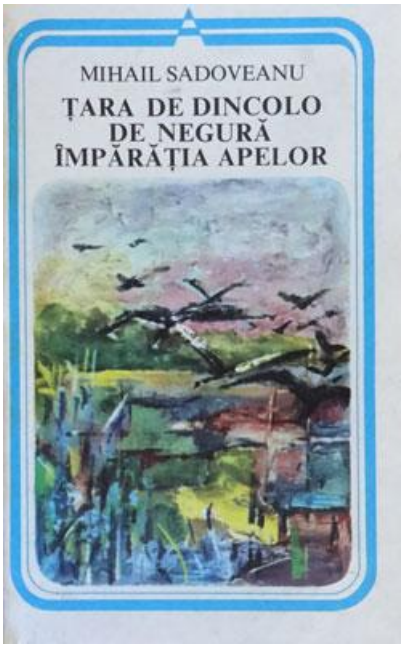

Într-un rînd, într-un ostrov ca acesta, urmă el după puțină tăcere, s-a întîmplat un eveniment extraordinar... s-a oploșit, în tăcere și singurătate, o familie de flamingi, o familie din bîtlanii aceia nalți, cu gîturile arcuite, cu penele ca o flacără trandafirie, în bătaia soarelui de amurg... O vînătoare oficială i-a distrus. De ce? Podoabe ale pămîntului ș-ale văzduhului, paseri nevinovate... Dar în Deltă, pe lîngă țarcă, vultur și lup – a mai intrat și omul...

– Eu nu le dușmănesc, sfîrși tovarășul meu, eu le sînt prietin bun... Vin și le cercetez din cînd în cînd...

Ne depărtam cu luntrea, și la scorbura neagră, la pui, apărură *egretele* albe, fîlfîind. Apoi, în soarele ajuns la vîrful stuhului, mișcarea bălții începu a spori, cu țipete ușoare, cu fluierări, cu toate zgomotele sfioaselor sălbătăciuni ascunse în desime... Nu era un pic de vînt, – și murmurul vieții neistovite ne învăluia de pretutindeni.

Mihail Sadoveanu – *Ţara de dincolo de negură. Împărăţia apelor*, Editura Minerva, Bucureşti, 1980

X

156. Noi

de Octavian Goga

La noi sunt codri verzi de brad
Şi cîmpuri de mătasă;
La noi atîţia fluturi sunt,
Şi-atîta jale-n casă.
Privighetori din alte ţări
Vin doina să ne-asculte;
La noi sunt cîntece şi flori
Şi lacrimi multe, multe...

Pe boltă, sus, e mai aprins,
La noi, bătrînul soare,
De cînd pe plaiurile noastre
Nu pentru noi răsare...
La noi de jale povestesc
A codrilor desişuri,
Şi jale duce Murăşul,
Şi duc tustrele Crişuri.

La noi nevestele plîngînd
Sporesc pe fus fuiorul,
Şi-mbrăţişându-şi jalea, plâng
Şi tata, şi feciorul.
Sub cerul nostru-nduioşat
E mai domoală hora,
Căci cîntecele noastre plâng
În ochii tuturora.

Şi fluturii sunt mai sfioşi
Cînd zboară-n zări albastre,
Doar roua de pe trandafiri
E lacrimi de-ale noastre.
Iar codrii ce-nfrăţiţi cu noi
Îşi înfioară sînul
Spun că din lacrimi e-mpletit
Şi Oltul, biet, bătrînul...

A vem un vis neîmplinit,
Copil al suferinţii,
De jalea lui ne-au răposat
Şi moşii, şi părinţii...
Din vremi uitate, de demult,
Gemînd de grele patimi,
Deşertăciunea unui vis
Noi o stropim cu lacrimi...”

X

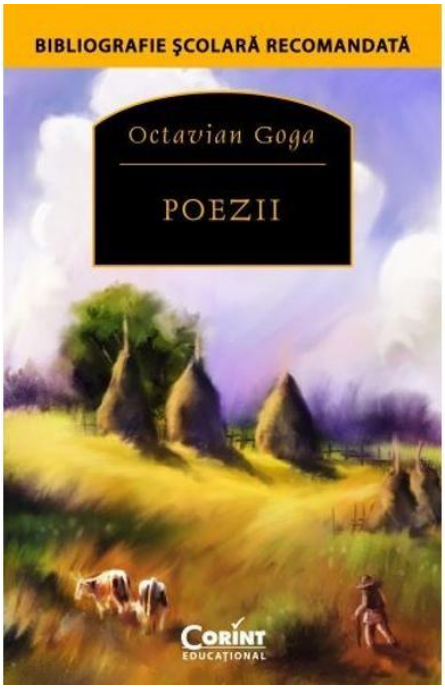

157. Asociațiunea ASTRA în continuă mişcare

„Puterea românilor stă în instituţiile lor.”
Nicolae Bălcescu

Adunarea românilor din Transilvania, din 3-15 mai 1848, de pe Câmpia Libertăţii de la Blaj, a hotărât nu numai ştergerea pentru totdeauna a robiei economice în care era încătuşat poporul român, ci şi a celei spirituale, printre altele, cerând ca românii să aibă dreptul de a înfiinţa asociaţii culturale.

După potolirea mişcărilor revoluţionare, majoritatea cărturarilor români au simţit nevoia de a păşi spre o cât mai strânsă colaborare şi conlucrare pe tărâm cultural, considerând că numai prin efort comun vor putea contribui la luminarea poporului şi la îmbunătăţirea bunăstării lui materiale.

A. Iancu, S. Balint şi Axente Sever, prefecţii legiunilor care au luptat în Munţii Apuseni în cursul revoluţiei paşoptiste, în 1852, primind o sumă bănească de 2.500 fl, drept despăgubire pentru daunele suferite în anii1848 -1849, au dăruit aceşti bani pentru înfiinţarea unei „Asociaţii literare române”.

După opt ani de frământări şi dezbateri, în aprilie 1860, Ion cavaler de Puşcariu, corespondentul în Ţara Oltului al Telegrafului Român, scrie un articol în care susţine necesitatea înfiinţării unei reuniuni „pentru cunoaşterea literaturii române şi pentru cultura poporului român” care să se adune, în tot anul, odată la Braşov, apoi la Săcele, la Zărneşti, la Făgăraş, la Sibiu, la Răşinari, la Sălişte, la Haţeg şi aşa mai încolo, unde s-ar găsi nişte cuartine modeste pentru confluenţii reuniunei, apoi om trece şi la Lugoj, Lipova, Arad şi mai pe urmă, la Cernăuţi şi Suceava” – insisând şi pentru crearea unui „fond pentru o bibliotecă română, muzeu român ş.a.”

La 10 mai 1860, un număr de 176 cărturari români, în frunte cu mitropolitul greco-catolic al Blajului, Alexandru Sterca Şuluţiu şi episcopul ortodox, Andrei Şaguna, au adresat principelui Lichtenstein, guvernatorul Transilvaniei, o adresă prin care se cerea să se îngăduie reprezentanţilor românilor să se adune la Sibiu spre a discuta constituirea unei societăţi culturale.

La 12 iulie 1860, Şaguna primeşte un răspuns prin care i se cer statutele societăţii, măcar în proiect, deoarece el – guvernatorul – nu

poate încuviinţa „constituirea unei societăţi cu tendinţe exclusiv naţionale”.

Se întocmesc proiectele de Statute în care se insistă „că membrii acestei Asociaţiuni pot fi de orice religie şi naţie”. După răspunsul favorabil de la guvernator, Şaguna convoacă la 9 martie 1861, la Sibiu, pe toţi cei 176 de români care au semnat petiţia din 10 mai 1860, în scopul întocmirii statutului. Aceata este definitivat şi trimis nou pentru aprobare. Răspunsul este primit la 29 septembrie 1861 şi este favorabil. La aceaşi dată, Andrei Şaguna adresează tuturor românilor o „Conchemare” pentru a participa la Adunarea de Constituire a Asociaţiunii Astra, din 23 – 26 octombrie (4 – 7 noiembrie) 1861, la Sibiu. Ca prim preşedinte al Asociaţiunii Transilvane pentru Literatura Română şi Cultura Poporului Român este ales marele episcop, cel care a dus greul înfiinţării Asociaţiunii, iar în primii ei ani de existenţă s-a luptat din răsputeri pentru punerea ei pe baze trainice.

De fapt, el încă de la inaugurare o vedea, ca şi Ion cavaler de Puşcariu, ca o societate culturală a tuturor românilor: „Asociaţiunea are o problemă pe cât de nobilă, frumoasă şi unică în felul său astăzi în întreaga noastră naţiune din toate părţile ... pe atât de serioasă şi grea, pentru că cere o perseverenţă de fier şi un sacrificiu din inimă.”

Andrei Şaguna, acest „începător a toate” cum îl caracteriza Ioan Slavici, a condus destinele Astrei între anii 1861 şi 1867, creionându-i drumul spre veşnicie şi lăsându-ne drept testament, în 1864, cuvintele profetice: „Să nu ne lăsăm, domnule Bariţiu ca să apuie Asociaţiunea noastră, să o susţinem cu toate braţele încât dacă s-ar întâmpla să pierdem toate celelalte drepturi la câte năzuim, să rămânem cu acest mijloc comun de cultură a limbei şi a spiretelor, zelul nostru pentru Asociaţiune să nu scadă.”

Lui Şaguna îi urmează în scaunul de preşedinte al Asociaţiunii Vasile Ladislau Pop (1867 – 1874), profesor de matematică la liceul din Blaj (1842 – 1845) şi vicepreşedinte al Guvernului Transilvaniei. În timpul preşedenţiei sale se înfiinţează revista „Transilvania” (1868), organul de presă al Astrei. Pentru el „Cultura poporului este întrebarea care trebuie să ne cuprindă toată atenţiunea, tot cugetul şi toată grija noastră.”

Credincios acestui program, el accentuează la fiecare manifestare a Astrei: „Domnilor, numai lumina, numai cultura ne poate mântui.”

La Adunarea Generală de la Deva (1874), el rostea frumoasele cuvinte testament: „Ideea înfiinţării Asociaţiunii nu numai că e

măreaţă, dar trebuie să o considerăm ca o inspiraţie divină, purcească din îngrijirea părintească de a nu da peirei un popor ales.”

Cel de al treilea preşedinte al Astrei a fost Iacob Bologa, care a deţinut această funcţie între două lungi perioade de vicepreşedenţie, 1870 – 1875 şi 1877 – 1888. El este iniţiatorul înfiinţării despărţămintelor (filialelor) Asociaţiunii, la Adunarea Generală de la Şomcuta Mare, în 1869. A trudit mult şi cu folos la înfiinţarea Şcolii Civile de fete de la Sibiu (1886). Pentru el Asociaţiunea era ca o fiică. La trecerea la cele veşnice, a lăsat urmaşilor testamentul: „Rogu-vă aveţi grijă de Asociaţiune şi tinerele sale institute.”

Între anii 1877 – 1887 în fruntea Astrei a strălucit figura eruditului filolog şi istoric Timotei Cipariu.

Canonicul blăjean este unul dintre autorii proiectelor de statute care au stat la baza elaborării Statutului Asociaţiunii în 1861. Tot lui îi datorăm şi înfiinţarea bibliotecii Astrei (1862). El considera Asociaţiunea „un reazim al naţionalităţii române.”

Adunarea Generală de la Abrud (1878) „prin alocuţiuni, cu o generală însufleţire” a ales ca preşedinte pe cel care 27 de ani a fost secretarul prim (ales în 1861) şi „sufletul Asociaţiunii“ – George Bariţiu.

În cei cinci ani (1888 – 1893) pe care i-a mai trăit, George Bariţiu a consolidat şi desăvârşit fiinţa Astrei, limpezindu-i programele şi rostul.

În 1891 el spunea: „De nu ar mai fi făcut nimic românii în 1860 spre dezvoltarea şi consolidarea vieţii lor naţionale, posteritatea tot le-ar fi datoare cu recunoştinţă pentru înfiinţarea Asociaţiunei. Existenţa şi activitatea Asociaţiunii transilvane au vibrat deşi fără multă paradă şi aşa numite reclamuri în tot corpul naţiunei din toate ţările locuite de români, ea a fost un bold spre a înfiinţa şi în alte părţi spre aceleaşi scopuri diverse societăţi sau reuniuni.”

Succesorul lui Bariţiu este profesorul şi canonicul blăjean Ioan Micu Moldovan (1893 – 1901), sub preşedenţia căruia Astra a ieşit din hotarele Transilvaniei, ţinându-şi prima adunare generală în Banat, la Lugoj, în 1896. Tot de preşedenţia lui sunt legate cele două hotărâri de importanţă naţională: editarea primei Enciclopedii Româneşti (1895) şi înfiinţarea Casei Naţionale a Asociaţiunii Astra la Sibiu (1897).

Despre Asociaţiune el a spus: „între fructele acestei însufleţiri este şi întreprinderea aceasta, pe cât de nobilă şi frumoasă pe atât de grea. Nobilă şi frumoasă, pentru că reuniunea noastră tinde a dezvolta limba şi literatura poporului nostru, şi a lăţi în sânul lui cultura.”

Alexandru Macsoni de la Foen, deşi bolnav, acceptă la vârsta de 60 de ani funcţia de preşedinte al Astrei deoarece pentru el: „Asociaţiunea este expresiunea unităţii şi solidarităţii noastre pe tătâm cultural”, iar „lupta pentru cultură (pentru cultura adevărată, care nu poate fi decât naţională), nu este altceva decât lupta pentru existenţa naţională.”

În timpul preşedenţiei lui Macsoni (1901 – 1904), activitatea Astrei a înflorit şi-a finalizat elaborarea Enciclopediei Române în trei volume (1904) şi a început construirea Casei Naţionale (1903).

De la Macsoni preşedenţia Asociaţiunii a fost preluată de Iosif Sterca Şuluţiu, prietenul şi biograful lui Avram Iancu.

Acesta are fericita ocazie, ca în timpul preşedenţiei sale, (1904 – 1911), să se inaugureze Casa Naţională a Astrei de la Sibiu şi să se înfiinţeze Muzeul Asociaţiunii, în 1905.

Crezul său naţional patriotic l-a exprimat prin cuvintele: „Noi nici că intrăm în raiu, dacă nu putem intra ca români, cu limba şi legea noastră strămoşească.”

Sufletistul profesor braşovean Andrei Bârseanu preia conducerea Astrei într-un moment plin de avânt, anul sărbătoririi la Blaj a 50 de ani de existenţă a Asociaţiunii (1911). Vâltoarea primului război mondial va fi resimţită şi de Astra. Este meritul preşedintelui ei care nu numai că i-a salvat existenţa, dar i-a imprimat şi o activitate benefică pregătirii Marii Uniri de la 1918.

El este autorul versurilor frumosului imn al Astrei, pe muzica lui Iacob Mureşianu. Lui Andrei Bârseanu îi datorăm şi una dintre cele mai veridice caracterizări făcute activităţii Astrei: „E adevărat, lucrarea cea mai veche a Asociaţiei noastre nu e o lucrare ale cărei efecte să se poată vedea şi simţi imediat că este mai mult o lucrare măruntă, de multe ori nebăgată în seamă, dar care s-ar putea asemăna cu picăturile unei ploi călduţe de vară, care cad încet, domol, dar care fac ca sămânţa aruncată în pământ să încolţească, să cresacă şi să aducă rod.”

El închide ochii în anul 1922. Ca un semn de omagiu pentru cel dispărut, astriştii hotărăsc ca un an de zile postul de preşedinte să rămână vacant.

În 1923, la Adunarea Generală de la Timişoara, este ales ca preşedinte al Astrei Vasile Goldiş.

În toate luările sale de cuvânt el va recomanda tututror să lupte pentru solidaritatea neamului. Toată activitatea sa s-a desfăşurat sub deviza lui Isus: „toată împărăţia ce se dezbină întru sine se pustieşte şi toată cetatea sau casa ce se dezbină întru sine nu va sta.”

Sub preşedenţia sa s-a înfiinţat Astra Basarabeană şi s-a organizat o amplă manifestare comemorativă naţională cu prilejul împlinirii a 100 de ani de la naşterea lui Avram Iancu (1924). Cu această ocazie s-a refăcut mormântul eroului de la Ţebea, Casa Naţională de la Ţebea, bustul eroului şi placa comemorativă de la Baia de Criş, Casa Naţională şi Muzeul lui Avram Iancu din Vidra şi Crucea de pe muntele Găina.

În anul 1930, sub auspiciile Astrei la Sbiu a avut loc primul Congres Cultural Naţional al Asociaţiunii, având ca scop unificarea mijloacelor de activitate culturală.

După 1930 Vasile Goldiş se îmbolnăveşte şi nu mai poate părăsi Aradul. La insistenţele lui repetate, în 1932, se acceptă demisia celui care vedea înfăptuită solidaritatea neamului românesc numai „când vor stăpâni dreptatea, cinstea, morala şi omenia."

Cât de valabile sunt şi astăzi aceste înţelepte şi profetice cuvinte!

Adunarea Generală de la Deva (1932) a ales ca preşedinte pe profesorul clujan Iuliu Moldovan. „Neamul – după profesor Iuliu Moldovan – este o comunitate de sânge, tradiţii, spaţiu şi destin ... Individul este încadrat în familie şi neam prin sânge, tradiţie şi destin. Aceste legături nu le poate rupe nimeni decât rupând legile fireşti."

În perioada lui de preşedenţie (1932 – 1947) au fost create şcolile ţărăneşti şi organizaţia pentru tineri „Şoimii Carpaţilor" (la iniţiativa lui Iuliu Haţieganu.)

Pentru îmbunătăţirea activităţii Astrei a iniţiat consfătuirile anuale sau bianuale cu preşedinţii de despărţăminte.

Anul 1947 aduce în fruntea Asociaţiunii pe vrednicul episcop orădean Nicoale Popoviciu. Acesta a avut puţin timp la dispoziţie, ca prin activităţile astriste să aline suferinţele morale, fizice şi spirtuale lăsate de cel de al doilea război mondial.

În 1948, comuniştii îl înlătură abuziv de la conducerea Astrei, iar pentru curajul că s-a opus desfiinţării Asociaţiunii va plăti cu viaţa.

După o perioadă de furie, de distrugere a multe din realizările Astrei (1948 – 1960) în general, a culturii naţionale, încet, încet, într-o formă mai mult sau mai puţin mascată, s-a putut discuta despre spiritul Asociaţiunii. Au început să se întocmească lucrări de grad, să se publice materiale despre activitatea Asociaţiunii şi chiar să se vorbească despre însemnătatea ei în istoria românilor. Astfel, cărturari ca Vasile Curticăpeanu, Victor Grecu, Matei Pamfil, Paul Abrudan, Mircea Avram, Dan Mârza şi mulţi alţii au început să pună

în valoare bogăţia spirituală a operei astriste. În 1965 la Târgu Lăpuş se reînfiinţează Astra Lăpuşneană de către inimosul cărturar Valentin Bilţ.

Între 29 – 31 august 1986, la Sibiu şi Sălişte a avut loc sesiunea „125 de ani de la înfiinţarea Astrei” onorată cu participarea Preşedintelui Academiei Române şi a mitropolitului Ardealului – Î.P.S. Sa Antonie Plămădeală.

Un rol important în păstrarea spiritului Astrei l-a avut Biblioteca Astra, care, chiar dacă a trecut prin diferite reorganizări şi structurării, ea a rămas în Casa Centrală a Asociaţiunii, continuând să iradieze în cei care-i călcau pragul idealurile astriste.

La începutul anului 1990, vechii astrişti şi intelectualii mai tineri care cunoşteau activitatea Astrei au reactivat Asociaţiunea. Flacăra astristă s-a reaprins aproape simultan în mai multe localităţi din toată ţara. Aşa se face că în aprilie 1990 a avut loc la Sibiu prima adunare generală după 47 de ani. Cu acest prilej a fost ales ca preşedinte al Astrei preot profesor universitar doctor Dumitru Abrudan. Cu blândeţea şi înţelepciunea sa, în cei doi ani de preşedenţie, a contribuit la refacerea prestigiului Astrei în noile condiţii de lucru.

La Adunarea Generală de la Dej (1992) este ales ca preşedinte subsemnatul, onoare cu care am fost reinvestit în 1994 (Arad), 1998 (Blaj), 2002 (Braşov – Săcele).

Realizările din această perioadă – ridicarea de monumente (Turnu – Roşu, Dej, Năsăud, Ciceu Cristeşti etc.), dezvelirea a zeci de plăci comemorative, înfiinţarea de biblioteci (Criuleni, Cahul –Rep. Moldova, Sângiuorgiu de Pădure etc.), tipărirea de cărţi şi reviste, în editurile proprii (Editura „Astra” Dej, Editura Despărţământului Astra Blaj şi Editura Asociaţiunii Astra) sau alte edituri, organizarea de festivaluri, concursuri şi simpozioane, acordarea de burse şi ajutoare şi multe altele au impus Asociaţiunea, din nou, ca o societate culturală activă, în continuă mişcare de căutare a noi mijloace de acţiune, adoptate noilor vremuri, pentru păstrarea şi întărirea solidarităţii românilor prin cultură.

De-a lungul vremurilor Asociaţiunea Astra a colaborat permanent cu cele două biserici româneşti din Ardeal – Ortodoxă şi Greco-catolică. Împreună au luptat, mai ales în Ardeal, pentru unitatea neamului românesc şi păstrarea tradiţiilor, văzând în această provincie românească „un întreg sufletesc, un trup viu, un membru unitar al familiei româneşti” (pr. Dumitru Stăniloaie).

Asociaţiunea Astra este şi azi săracă, ca în vremurile ei de început, dar este mare în dorinţa ei de a-şi realiza ţelurile fixate atât de clar de înaintaşi.

În anul 1991, la sărbătorirea a 130 de ani de la înfiinţarea ei, academicianul Ştefan Pascu afirma: „După cum Academia Română nu şi-a pierdut rostul, renăscând asemenea păsării Fenix, tot altfel nici Astra, renăscută şi ea, nu şi-a pierdut rosturile, deoarece idealurile solidarităţii naţionale şi duhul Albei Iulii, împreună cu idealurile lui Avram Iancu sunt tot atât de necesare astăzi şi vor fi şi mâine, totdeauna. De aceea asemenea nestemate se cuvin cultivate cu toată cinstea şi dreapta cumpănire, deoarece acestea n-au soroc de încheiere.”

„Per aspera ad astram” a fost crezul acestei Academii a veşniciei naţionale. Astriştii au datoria de a face ca numele ei să urce mereu „spre astre”, spre culmi din ce în ce mai înalte, învingând pas cu pas toate dificultăţile şi nedreptăţile.

Au datoria ca jertfa înaintaşilor plină de iubire faţă de neam şi ţară să fie completată cu jertfa celor de azi şi cu jertfa urmaşilor deoarece „Mărire înaltă, v-a urzit/În lume Domnul Sfânt/Datori sânteţi să vă-npliniţi/Menirea pe pământ!”

prof.univ.dr. Dumitru Acu, Preşedintele Asociaţiunii,
www.asociatiunea-astra.ro/site/

X

158. Tenis de câmp

***Ilie Năstase* (n.19 iulie 1946, București) este un fost jucător profesionist de tenis de câmp** și unul dintre cei mai importanți jucători de tenis ai anilor ’70, fiind **numărul unu mondial de două ori, în 1972 și 1973**. Din cele 83 de titluri câștigate, numai 58 au fost înregistrate de Asociația Jucătorilor de Tenis Profesioniști (ATP).

Printre cele 58 de titluri la simplu, pe care Ilie Năstase le-a câștigat de-a lungul carierei sale, se numără și US Open în 1972, respectiv Roland Garros în 1973. La dublu a câștigat turneele de la Wimbledon în 1973, Roland Garros în 1970 și US Open în 1975. A câștigat, de asemenea, de patru ori Turneul Campionilor, în anii 1971, 1972, 1973 și 1975. Pentru echipa de Cupa Davis a României a jucat timp de 18 ani un număr de 146 de meciuri de simplu și dublu, câștigând 109. Alături de Ion Țiriac a fost finalist al Cupei Davis de trei ori, în 1969, 1971 și 1972.

wikipedia.org

*

Simona Halep ocupă primul loc în clasamentul mondial al jucătoarelor profesioniste de tenis (WTA), dat publicităţii luni, 9 octombrie 2017, după ce a jucat finala turneului de al Beijing, pierdută duminică în faţa franţuzoaicei Caroline Garcia.

Halep, care a detronat-o pe Garbine Muguruza (Spania), este al 25-lea lider din istoria ierarhiei WTA, fiind totodată prima româncă ce ajunge în această poziţie. Halep a intrat pentru prima oară în top 10 WTA pe 27 ianuarie 2014 iar de atunci nu a mai părăsit primele zece poziţii ale ierarhiei.

digisport.ro, 09.10.2017

X

159. Cel din mijloc

de Marin Sorescu

Centurioni cu coifuri clăpăuge,
Ce stau de pază, rezemați de cruce...
La bocitoare ochiul le tot fuge,
N-apucă lacrima-ţi să se usuce,

Că iar te-nţeapă. Ţarina îţi suge
Indiferentă stropul ce se duce.
Mi-i sufletul în chingi şi gându-n rugi e,
Catapeteasma nu s-a spart, dar muge.

Tâlhari în dreapta,-n stânga tot tâlhari,
Până la Roma, buni de pus în pari...
Vai mamei, ce născutu-i-a în chin!

Și vremuri şi mai crunte parcă vin.
Vor fi prefaceri încă şi mai mari.
Ci iartă-i, Doamne,-n veci de veci. Amin.

X

160. Acatistul Sfintei Cuvioase Parascheva

(fragment)

Condac 12:

Nespusă este mângâierea noastră, privindu-te, cu noi petrecând, ca un dar al lui Dumnezeu trimis țării acesteia; că de ce boli am fost cuprinși și nu ne-ai vindecat; în care întristări și nu ne-ai bucurat; de câte ori lipsiți, prigoniți și în războaie și tu ne-ai ajutat nouă, în totul plinind cuvântul Mântuitorului din Evanghelia Sa! Pentru aceasta, cu smerenie dobândind dreapta cea preaînaltă la scaunul măririi, îți cântăm ție: Bucură-te! și lui Dumnezeu lauda cea cerească: Aliluia!

Icos 12:

Izbăvește-ne pe noi, Maică, de lăcuste, de gândaci și de toată răutatea; izbăvește-ne pe noi, Maică, de foc, de grindină și de fulger; izbăvește-ne pe noi, Maică, de chinul cel de veci și de ceasul osândirii și ne învrednicește a dobândi prin rugăciunile tale starea de-a dreapta în ziua judecății, prin mântuirea sufletelor noastre, ocrotindu-ne și hrănindu-ne în pace până la răsuflarea cea mai de pe urmă, ca să-ți cântăm:

Bucură-te, alăută duhovnicească;
Bucură-te, trâmbiță apostolească;
Bucură-te, făclie luminoasă;
Bucură-te, rază cerească;
Bucură-te, nădejdea oamenilor;
Bucură-te, izgonirea demonilor;
Bucură-te, tămăduirea rănilor;
Bucură-te, feritoarea de răutăți;
Bucură-te, aducătoarea de bunătăți;
Bucură-te, luminătoarea casnică a Moldovei;
Bucură-te, izbăvitoarea lui Vasile Voievod și a altor miluitori;
Bucură-te, sprijinitoarea și a mea, a smeritului păcătos;
Bucură-te, Sfântă Parascheva, mult folositoare!

X

161. Imnul învierii

de Valeriu Gafencu

V ***ă cheamă Domnul slavei la lumină,***
Vă cheamă mucenicii-n veşnicii,
Fortificaţi Biserica Creştină
Cu pietre vii, zidite-n temelii!

Veniţi creştini, luaţi lumină,
Cu sufletul smerit, purificat;
Veniţi flămânzi, gustaţi din cină,
E nunta Fiului de Împarat.

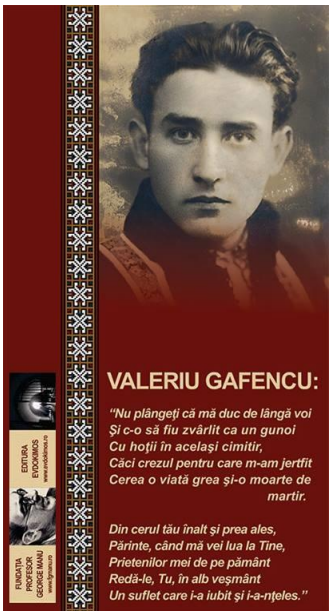
VALERIU GAFENCU:
"Nu plângeţi că mă duc de lângă voi
Şi c-o să fiu zvârlit ca un gunoi
Cu hoţii în acelaşi cimitir,
Căci crezul pentru care m-am jertfit
Cerea o viaţă grea şi-o moarte de
martir.
Din cerul tău înalt şi prea ales,
Părinte, când mă vei lua la Tine,
Prietenilor mei de pe pământ
Redă-le, Tu, în alb veşmânt
Un suflet care i-a iubit şi i-a-nţeles."
EDITURA EVDOKIMOS
FUNDAŢIA PROFESOR DR. GEORGE MANU

Să crească-n inimile voastre-nfrânte
Un om născut din nou, armonios,
Pe chipurile voastre să se-mplânte
Pecetea Domnului Iisus Hristos.

Un clopot tainic miezul nopţii bate
Şi Iisus coboară pe pământ.
Din piepturile noastre-nsângerate
Răsună Imnul Învierii, sfânt.

Smulgeţi-vă din ceata celor răi,
Intraţi în cinul oastei creştineşti,
Priviţi spre Porţile Împărăteşti,
Căci cei din urmă fi-vor cei dintâi.

X

162. Ţara dintre două columne

George Roman, Preşedintele Comitetului Naţional Român din Statele Unite ale Americii, directorul „Orei Române” a radiodifuziunii din Detroit, membru în Comitetul Executiv al Uniunii şi Ligii Societăţilor Române din America şi Canada:

„De fel sînt din Grohot, un sat care se află la poalele vestitului munte Găina, din legendara „ţară” a moţilor. Acolo, pe meleagul meu, istoria este prezentă la fiecare pas, iar satele de prin împrejurimi păstrează comori străvechi: gospodării de veche tradiţie, meşteri populari vestiţi în arta prelucrării lemnului, fierului şi lutului, ţesătoare şi cusătoare renumite în întreaga ţară. Acolo are loc cea mai frumoasă sărbătoare a vieţii: alegerea omului care să-ţi stea alături la bine şi la rău. Este singurul loc din lume unde acest ritual vechi de cînd lumea a luat forma unui „tîrg”. De fete. Căci fetele sînt „tîrguite” ca niciunde: după îndemînarea de a crea frumosul. Dar unei fete îndemînatice nu-i poate sta alături decît un băiat pe măsură. La „ tîrgul” de fete de pe muntele Găina fiecare vine cu ce are mai bun şi mai frumos în casă. Şi totul, totul este lucrat ca în vechime: lăzile de zestre sculptate, hainele brodate, tulnicele şi fluierele încrustate, oalele şi ulcioarele desenate... Căci „tîrgul” de fete de pe muntele Găina este un adevărat caleidoscop al darurilor omului care locuieşte pe acele meleaguri, o confruntare a inventivităţii creatoare, o paradă a bunului gust. Preludiul acestei sărbători este minunat. Oamenii vin cu o zi sau două înainte. Se strîng în satele de la poalele muntelui şi în aşteptarea semnalului tulnicăreselor, petrec. Aprind focuri şi torţe de cetină luminînd jur-împrejur muntele. Beau, mănîncă, dansează şi ţipuresc. În zori, cînd din vârful muntelui se aude chemarea buciumelor, cetele încep să urce cu lăutarii în frunte. De sus, de pe platou, li se întinde la picioare întreaga împărăţie a moţilor: culmile unduioase, casele albe răsfirate de-a lungul văii de-un verde crud, proaspăt. În faţa acestei privelişti m-am întrebat adesea: de ce m-am socotit un sărăntoc, un vitregit al soartei? Vezi dumneata, a existat o vreme în viaţa mea cînd măsuram totul cu lingura şi cu farfuria. Ce nu putea să le umple, nu prezenta pentru mine vreo importanţă...

Ştiţi, noi, moţii, jucăm „Pe loc”. Este un dans bărbătesc. Mişcările trunchiului sînt uşoare, legănate, iar picioarele abia ating pămîntul. Eu l-am învăţat, dar n-am apucat să-l dansez vreodată. N-am apucat să joc nici „Ţarina” cu aleasa mea.

Şi totuşi eu ştiu că am trăit şi voi muri ca un moţ”.

Luminiţa Doja, Ţara dintre două columne, Editura Sport-turism, Bucureşti, 1981

163. Avem o țară

de Radu Gyr

Avem o ţară unde-au stăpânit odată
Vitejii daci, bărbaţi nemuritori,
Şi unde stau de veacuri laolaltă,
Izvoare, văi şi munţi cu fruntea-n zări.

Avem troiţe sfinte, altare şi icoane
Şi candeli ard cu mii de pâlpâiri;
Avem atâtea lacrimi şi prigoane
Că ne e plin pământul de martiri.

Avem la Putna, Sfânt şi viu cu duhul
Pe cel ce-a stat Ortodoxiei scut;
Şi azi de-l vom chema să-nfrâng-apusul,
Va răsturna cinci veacuri de pământ.

Avem pe Brâncoveanu pildă tare,
Căci pruncii lui sub sabie-au căzut
Ca să păzească fără de schimbare
Credinţa dreaptă-n care s-au născut.

Avem Ardealul sfânt, pământul răstignirii,
Cu tunuri sfârtecat de cel viclean;
Avem ierarhii sfinţi, pe Iancu şi martirii,
Pe Horia tras pe roată pentru neam.

Azi iaraşi te-au suit vrăjmaşii tăi pe cruce,
Ardeal cu trei culori împodobit;
Scriind deasupra vina ta cu sânge,
Aceea că ortodoxia ai iubit.

Avem un Rai de sfinţi în temniţi daţi la moarte
Şi aruncaţi în groapă, neştiuţi;
Dar astăzi dând pământul la o parte
Ies moaşte sfinte-n zeghe grea de deţinuţi.

E jertfa lor de veacuri mărturia
Ce strigă din morminte pân' la noi:
Să apărăm cu râvnă Ortodoxia
Şi-acest pământ, de Sfinţi şi de eroi!

X

164. România pitorească

„**Ţi spuneam însă ce istorie zbuciumată am avut,** o luptă a fost aproape toată viaţa noastră, şi un câmp de jaf şi de măcel – pământul ţării. Şi azi găsesc plugarii noştri săgeţi pe unde ară şi pinteni şi zăhale ruginite, şi oase de cai cu oase de viteji amestecate. Pe când d-voastră munceaţi în linişte şi ridicaţi altarele luminii apusene, noi păzeam – străji credincioase şi neadormite – la porţile Carpaţilor, noi ne luptam, sărmanii, neştiuţi şi neajutaţi de nimeni, şi apăram cu sângele nostru sfânta şi rodnica d-voastră pace... Gardă care moare – cum ziceţi în mândra d-voastră limbă – moare, dar nu se predă. Noi am fos t garda aceea! Vedeţi dar că nu vă suntem tocmai străini, şi că am pus şi noi ceva – de departe – la lumina asta mare, spre care de-abia acum, de câţiva ani, putem să ne întoarcem faţa şi să ne adăpăm, la strălucirea ei, sufletele noastre aşa de-nsetate, de veacuri însetate. Poporul nostru e încă sub spaima primejdiilor prin cari a trecut. El nu-i strângător, pentru că a strâns de mii de ori, şi de mii de ori a fost jăfuit; el nu-i încrezător în dreptatea şi rânduiala omenească, pentru că mereu s-a încrezut, şi mereu a fost înşelat, şi de oameni, şi de soartă. El e acum, bietul, ca un copil bătut, un copil bun, blând, înzestrat cu cele mai alese însuşiri – comori ascunse dorm încă în sufletul lui, ca şi în pământul pe care trăieşte – şi în ziua când, înseninat şi trezit la adevărata viaţă, va fi chemat să şi le arate, nu va fi popor pe lume mai cuminte, mai generos şi mai de ispravă ca poporul românesc”.

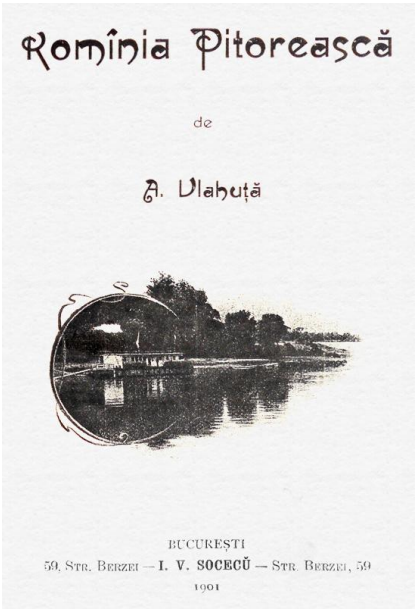

Alexandru Vlahuţă – România pitorescă, Editura Jurnalul Naţional, Bucureşti, 2011

X

165. Scrisoarea III (partea finală)

de Mihai Eminescu

De-aşa vremi se-nvredniciră cronicarii şi rapsozii;
Veacul nostru ni-l umplură saltimbancii şi irozii...
În izvoarele bătrîne pe eroi mai pot să caut;
Au cu lira visătoare ori cu sunete de flaut
Poţi să-ntîmpini patrioţii ce-au venit de-atunci încolo?
Înaintea acestora tu ascunde-te, Apollo!
O, eroi! care-n trecutul de măriri vă adumbriseţi,
Aţi ajuns acum de modă de vă scot din letopiseţ,
Şi cu voi drapîndu-şi nula, vă citează toţi nerozii,
Mestecînd veacul de aur în noroiul greu al prozii.
Rămîneţi în umbră sfîntă, Basarabi şi voi, Muşatini,
Descălecători de ţară, dătători de legi şi datini,
Ce cu plugul şi cu spade aţi întins moşia voastră
De la munte pîn' la mare şi la Dunărea albastră.
Au prezentul nu ni-i mare? N-o să-mi dea ce o să cer?
N-o să aflu într-ai noştri vre un falnic juvaer?
Au la Sybaris nu suntem lîngă capiştea spoielii?
Nu se nasc glorii pe stradă şi la uşa cafenelii,
N-avem oameni ce se luptă cu retoricele suliţi
În aplauzele grele a canaliei de uliţi,
Panglicari în ale ţării, care joacă ca pe funii.
Măşti cu toate de renume din comedia minciunii?
Au de patrie, virtute, nu vorbeşte liberalul,
De ai crede că viaţa-i e curată ca cristalul?
Nici visezi că înainte-ţi stă un stîlp de cafenele,
Ce îşi rîde de-aste vorbe îngînîndu-le pe ele.
Vezi colo pe urîciunea fără suflet, fără cuget,
Cu privirea-mpăroşată şi la fălci umflat şi buget,
Negru, cocoşat şi lacom, un izvor de şiretlicuri,
La tovarăşii săi spune veninoasele-i nimicuri ;
Toţi pe buze-avînd virtute, iar în ei monedă calpă,
Quintesenţă de mizerii de la creştet pînă-n talpă.

Şi deasupra tuturora, oastea să şi-o recunoască,
Îşi aruncă pocitura bulbucaţii ochi de broască...
Dintr-aceştea ţara noastră îşi alege astăzi solii!
Oameni vrednici ca să şază în zidirea sfintei Golii
În cămeşi cu mîneci lunge şi pe capete scufie,
Ne fac legi şi ne pun biruri, ne vorbesc filosofie.
Patrioţii! Virtuoşii, ctitori de aşezăminte,
Unde spumegă desfrîul în mişcări şi în cuvinte,
Cu evlavie de vulpe, ca în strane, şed pe locuri
Şi aplaudă frenetic schime, cîntece şi jocuri...
Şi apoi în sfatul ţării se adun să se admire
Bulgăroi cu ceafa groasă, grecotei cu nas subţire;
Toate mutrele acestea sunt pretinse de roman,
Toată greco-bulgărimea e nepoata lui Traian!
Spuma asta-nveninată, astă plebe, ăst gunoi
Să ajung-a fi stăpînă şi pe ţară şi pe noi!
Tot ce-n ţările vecine e smintit şi stîrpitură,
Tot ce-i însemnat cu pata putrejunii de natură,
Tot ce e perfid şi lacom, tot Fanarul, toţi iloţii,
Toţi se scurseră aicea şi formează patrioţii,
Încît fonfii şi flecarii, găgăuţii şi guşaţii,
Bîlbîiţi cu gura strîmbă sunt stăpînii astei naţii!
Voi sunteţi urmaşii Romei? Nişte răi şi nişte fameni!
I-e ruşine omenirii să vă zică vouă oameni!
Şi această ciumă-n lume şi aceste creaturi
Nici ruşine n-au să ieie în smintitele lor guri
Gloria neamului noastru spre-a o face de ocară,
Îndrăznesc ca să rostească pîn' şi numele tău... ţară!
La Paris, în lupanare de cinismu şi de lene,
Cu femeile-i pierdute şi-n orgiile-i obscene,
Acolo v-aţi pus averea, tinereţele la stos...
Ce a scos din voi Apusul, cînd nimic nu e de scos ?

Ne-aţi venit apoi, drept minte o sticluţă de pomadă,
Cu monoclu-n ochi, drept armă beţişor de promenadă,
Vestejiţi fără de vreme, dar cu creier de copil,
Drept ştiinţ-avînd în minte vre un vals de Bal-Mabil,

Iar în schimb cu-averea toată vreun papuc de curtezană...
O, te-admir, progenitură de origine romană!
Şi acum priviţi cu spaimă faţa noastră sceptic-rece,
Vă miraţi cum de minciuna astăzi nu vi se mai trece?
Cînd vedeam că toţi aceia care vorbe mari aruncă
Numai banul îl vînează şi cîştigul fără muncă,
Azi, cînd fraza lustruită nu ne poate înşela,
Astăzi alţii sunt de vină, domnii mei, nu este-aşa?
Prea v-aţi arătat arama, sfîşiind această ţară,
Prea făcurăţi neamul nostru de ruşine şi ocară,
Prea v-aţi bătut joc de limbă, de străbuni şi obicei,
Ca să nu s-arate-odată ce sunteţi – nişte mişei!
Da, cîştigul fără muncă, iată singura pornire;
Virtutea? e-o nerozie; Geniul? o nefericire.

Dar lăsaţi măcar strămoşii ca să doarmă-n colb de cronici;
Din trecutul de mărire v-ar privi cel mult ironici.
Cum nu vii tu, Ţepeş doamne, ca punînd mîna pe ei,
Să-i împarţi în două cete: în smintiţi şi în mişei,
Şi în două temniţi large cu de-a sila să-i aduni,
Să dai foc la puşcărie şi la casa de nebuni!

X

SCRISOAREA III-A

166. Stela Popescu. Ziua în care a murit artista...!

Ziua în care a murit artista a înconjurat ţara românească cerând în lacrimi îngăduinţă vieţii să demaşte zguduitoarea singurătate a timpului când urmele lui încremenesc repetabil în dreptul trecerii prin lume a luminii unei stele...! E răstimpul în care Universul se simte vinovat că omenirea e bolnavă de moarte, că în fiecare fărâmă de clipă, undeva, un pumn de lut investit cu viaţă se întoarce în vastitatea naturii, iar duhul lui încătuşat în condiţia existenţei izbucneşte în libertate infinită unde veşnic târziul e prezent...!

În ziua în care a murit artista, istoria culturii noastre şi-a luat în posesia ei căldura, credinţa şi temeiul final şi tragic al teatrului românesc, pe seama căruia actriţa şi-a luat adio de la propriul destin!

Ne mor artiştii grav bolnavi, ne mor artiştii grav sănătoşi...! Cântece de viaţă sunt cântece despre ei, cântece de moarte sunt cântece despre ei...

Cu viaţa periclitată în fiecare clipă, oamenii se înspăimântă de veşnicia morţii şi muţenie... Dar la Stela Popescu aceasta nu s-a văzut niciodată. Pentru ea, o singură unire a zilelor în buchetul vârstei a constituit-o, la ultimul puls, forţa veseliei şi iubirii.

Dar iată, azi, acestea tac şi mor într-un calendar cinic, ajuns la momentul lui terminus în ce o priveşte pe artistă. Pune stăpânire pe teatrul românesc istoria, iar pe noi zădărnicia plânsului. Conducem pe drumul fără capete pe o artistă iubită, dintre acelea care se nasc numai o singură dată în timpul şi contratimpul istoriei unui popor! Ne lipim de amintirea inimii ei lacrimă cu lacrimă, adunate în norul sfârşiturilor şi începuturilor acestora de veac şi de mileniu...!

Ziua în care a murit artista e a unui bilanţ de denunţuri ale iubirii. Vedem azi mai bine ce mult şi câţi am iubit-o pe Stela Popescu. Este de nerecunoscut actorul Alexandru Arşinel în exterioritatea optimismului robust ce-l caracteriza..., îl zărim în lacrimi, îngânându-şi durerea, sugrumat şi căzut de pe baricadele entuziasmului său, sfâşiat de perspectiva unui gol orb, însetat de sângele voioşiei, tiranic şi imbatabil! De acum, despărţirea de Stela Popescu va înăspri zi cu zi durerea niciodată alinată a actorului care

i-a fost o viaţă de om, o viaţă de artist, partener de scenă...! Ziua în care a murit artista e un pasaj de timp ce pentru toţi artiştii României dobândeşte rezonanţele cele mai grave ale tragediei umane. Tristă încolonare a lor lângă sufletul tânguitor al lui Alexandru Arşinel, la ceremonialul de doliu, la tribuna neînduplecatei dârzenii a durerii!

Nu există nicio putere de stăpânire a tristeţii, la moartea artistei Stela Popescu...! Orice străduinţă de a trece mai uşor peste aceasta ar fi o ţesătură neînchegată de iluzii nevictorioase în confruntarea cu realitatea despărţirii definitive de una dintre cele mai iubite artiste ale neamului românesc! Această realitate se conturează în bilanţul definitoriu al sentimentelor general-umane, triste şi abstracte ale naţiunii survolate de povara rămasului bun...! Este încă o demonstraţie cinică a faptului că temuta moarte, slujitoare a vieţii, totuşi, nu se va umaniza niciodată, cu oricât plâns vine ea ciclic asupra lumii...!

Răspunsul cel mai vehement contra nenorocirilor morţii rămâne memoria lepădată de tragism, în care sunt inundaţi de lumina iubirii şi recunoştinţei făuritorii şi păstrătorii de spiritualitate a fiinţei şi istoriei unei patrii...!

Aurel V. Zgheran,
http://confluente.org/aurel_v_zgheran_1511509639.html

X

167. Regele Mihai I al României

„**Poți să te ocupi de orice, de politică,** de industrie, de literatură... dar nu în afara credinței în DUMNEZEU. Dacă Europa a avut de suferit mai mult decât oricând în secolul acesta, este pentru că s-a îndepărtat de El cu bună știință, pentru că a vrut să vadă dacă popoarele pot să supraviețuiască fără credință. Nu, nu pot să supraviețuiască decât coborând sub condiția umană. Când lipsește credința, nu mai poți deosebi între bine și rău. Bâjbâi, te rătăcești, azi mergi după unul, mâine după altul și până la urmă spui că nu există nimeni care să cunoască adevărul sau că adevărul nu există. Aștept o renaștere spirituală nu numai în România, ci și în întreaga Europă. Legile și convențiile nu sunt destul ca oamenii să renunțe la violență. Prin credință chiar datoria față de patrie ți-o îndeplinești mai tare. Eu știu că de nimic nu s-au temut mai mult comuniștii decât de credința oamenilor în HRISTOS. Ei înțelegeau mai bine decât toți că un om credincios este un rob mai puțin. Dacă ei au propovăduit ateismul, a fost pentru că numai așa puteau să scoată pe oameni de sub cea mai puternică protecție.”

Mircea Ciobanu, Convorbiri cu Mihai I al României

X

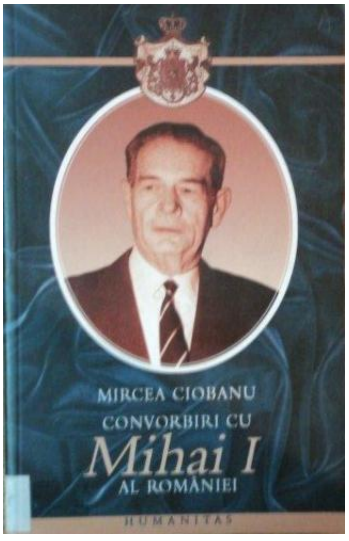

168. Imn

de Marin Sorescu

Prin vremi de chin, prin vremi năuce,
Tu, răstignitul meu popor,
Îţi porţi drapelul ca pe-o cruce
Spre-o Golgotă din viitor.

Şi tot mai mulţi ar vrea s-apuce
Să-ţi bată cuiul în picior,
Fiere şi-oțet mereu ţi-aduce
Un timp potrivnic, trădător.

În falduri s-a prăsit furtuna,
De fulgere e lemnul scrum,
Dâre de sânge laşi pe drum

Dar încleştată îţi e mâna
Pe tricolorul tău şi-acum,
Când tuturor le e totuna.

X

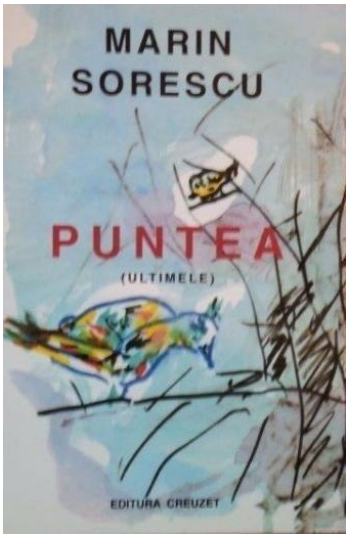

169. O renaştere a duhului

„**Vedem cu toţii că asistăm la adormirea unei societăţi româneşti** care-şi pierde valorile neamului şi ale creştinismului. Au reuşit duşmanii ortodoxiei să se ajungă la această stare de uitare. Ei bine, faptul că acest actor reuşeşte să trezească în rândul tineretului de azi calităţi nobile, ceea ce pierduseră altădată, dovedeşte că acest tineret este încă însetat după adevăr, însetat de cunoaşterea adevărului. Dan Puric te ajută să te cunoşti pe tine însuţi, mai bine decât credeai tu că o poţi face. El scoate la lumină acest adevăr, prezentat prin filonul lui artistic, prin care ştie să prezinte teoria şi viaţa creştină. Acest tineret murise parcă în puşcăriile comuniste, unde criminalii distruseseră cele mai înalte conştiinţe ale aceastui neam: Mircea Vulcănescu, Valeriu Gafencu...

Numai acolo am întâlnit suflete de o înaltă conduită morală, de o autentică spiritualitate. Oameni care ştiau să îngenuncheze, ştiau să plângă, în stare să rabde umilinţa duşmanilor, dar să şi-i iubească; şi, cu toate acestea, ei nu au încetat o clipă să lupte pentru biruiţa neamului şi a ortodoxiei.

Văd în această lucrare a lui Dan Puric o renaştere a duhului lor, o refacere a glasului acestui neam, o conştiinţă care strigă, din ce în ce mai cu putere, că acest neam nu a murit.”

Părintele Iustin PÂRVU

X

170. Darul regelui

Și-a fost să se ridice în sfârșit și țara aceasta îngenunchiată de-atâtea dureri și suferință! Nebănuit și neașteptat s-a ridicat așa, ca întotdeauna în de-a lungul istoriei sale, din amarul ei sufletesc plin de negrăite pătimiri și jertfe. Dar nu legitima revoltă pentru sfintele-i drepturi încălcate de cinismul și indiferența unei istorii nedrepte a ridicat-o din pustia unei lumi în derivă, ci un tulburător suspin țâșnit din adâncurile ei, ce s-a înălțat ca o coloană de demnitate românească în plin deșert sufletesc.

Și-atunci, parcă pentru câteva clipe, țara aceasta întinată de atâtea cumplite nedreptăți, a fost spălată de ploaia de lacrimi căzute

din ochii triști plini de neștiute suferințe ai oamenilor-dureri, ce o locuiau.

Surprinsă, țărâna jertfei noastre neîntrerupte a tresărit și ea ca-n fața unei neașteptate binecuvântări.

Apa aceasta curată a pătimirii românești, s-a adunat apoi toată într-un fluviu de suferință mută ce-a străbătut încet și sigur, netulburat de istorie, pământul plin de răni deschise și nevindecate.

Pe valurile mângâietoare ale acestui fluviu de durere, plutea legănată ușor în voia brizei-suspin ce-o înconjura din toate părțile, o bărcuță fără de vâsle pe care în sfârșit destinul o lăsase în pace ca să-și găsească liniștea în brațele Lui Dumnezeu... Era sicriul regal! Legănat încet de valurile-lacrimă, el se-ndrepta ca-ntr-un dulce somn spre Cetatea Eternă.

În felul acesta, într-un suspin comun mare cât o țară, își conducea pe ultimul lui drum pe ultimul lor Rege, poporul român.

Lumina candelei sufletești a Suveranului se stinsese de mult și totuși, în mod neașteptat și tainic, acum nenumărate lumini se-aprindeau rând pe rând în inimile slujitorilor săi ca într-o nebănuită Înviere.

Parcă cu „suferința pre suferință călcând”, acești oameni-durere luau lumină unii de la alții, putând astfel pentru întâia oară să se vadă între ei și să prefacă pentru o clipă întreaga țară într-o strălucitoare Biserică.

Suveranul de care se despărțeau cu atâta durere în inimi nu le adusese nici o victorie militară, nici o izbândă politică, nici o prosperitate de viață, ci doar o simplă cruce de lemn. Pe ea era scris doar atât „Mihai I – Rege”. Ca un vârf de corabie prin ceața de lacrimi a mulțimii înainta încet, tăcut și cutremurător de singură crucea!

În urma ei, tăcuți ca niște umbre ale durerii, veneau unul după altul în pas de Liturghie, oamenii bisericii, preoții. Călcau încet parcă sființind în șoaptă drumul pe care mergeau. Pe afetul de tun războinic ce se târa acum smerit și parcă cuprins de somnul veșniciei, era așezat sicriul suveranului. Acoperit de drapelul țării ca de năframa plină de durere a întregului său popor, ținea deasupra-i cu degetele nevăzute coroana regală rămasă acum fără stăpân. În spatele lui, ca niște lungi alei de plopi străbătuți de freamătul unei surde dureri, veneau în pas legănat abia auzit, ce parcă picurau suspine în aerul trist, soldații armatei române. Mergeau în neauzită cadență ca și cum n-ar fi vrut să tulbure somnul cel veșnic al Regelui lor. Nimic din pasul victorios de altă-dată, din marșul triumfal aclamat de mulțime. Ceva se strecura sfios ca un murmur de

curățenie și forță sufletească. Erau soldații-lacrimi ai Majestății Sale. Orașul întreg era o sfântă catedrală ce oficia în tragică durere marea Despărțire. Pentru o clipă cerul plumburiu se dădu la o parte ca soarele să lumineze destinul cenușiu al acelor oameni. Aerul vibra de tristețe ca lacrima atârnată pe geana unui copil. De o parte și de alta a cortegiului funerar se-nălțau în aer, ca niște păsări eliberate din cușca propriului suflet, mii de cruci făcute de degetele tremurânde ale unui popor învins în destinul său istoric, dar care acum în sfârșit, după atâta timp, își murmura nebiruita lui credință.

Suveranii de dinainte, demnii lui strămoși, aduseseră rând pe rând acestui popor libertatea, gloria militară, unirea ființei naționale și odată cu ea, onoarea de a fi român în lume. Dar el, „bietul" Rege de azi, pe care lumea-l conducea cu o cumplită jale pe ultimul drum, ce-ar fi putut să le ofere? Nimic din toate astea! El, cel din urmă dintre toți, cel umilit, cel prigonit, cel lovit în demnitatea regală de a fi, el cel exilat, el regele rămas fără de țară! Și-atunci neputând să le dăruiască supușilor săi nimic din ceea ce un rege le poate oferi, se gândi să-și smulgă din piept singura lui avere. „Averea" cu care-și părăsise țara și cu care acum se-ntorcea din exil, o simplă cruce de lemn. Iar poporul acesta românesc, privind-o, ca la un semn îngenunche și țâșni în lacrimi. Căci ei își vedeau în ea propria lor crucificare.

Era darul Majestății Sale Mihai I pentru poporul lui român!"

Dan Puric,
monarhiasalveazaromania.wordpress.com/2018/01/15/dan-puric-ultim-onor-regelui/

X

171. Peste Prut, la răsărit

de Paul Ananie, Nicu Mâţă şi Gabriel Dumitru

Peste Prut, la răsărit,
Sunt trei palme de pământ,
Un meleag nedreptățit,
Cotropit și iar primit,
Părăsit și iar găsit.
Și de alții-ai fost furată,
Și de noi ai fost cedată,
Basarabie-ncercată!

Doamne, Doamne, fă dreptate,
Ține frate lângă frate!
Dă-ne minte și credință,
Stinge orice rea-voință!

– De copil eu am crescut
Cu privirea peste Prut,
Și la voi când eu veneam
Vă zic drept, așa simțeam
Că acasă mă-ntorceam!
Fie-mi zici basarabean,
Sau român, sau moldovean,
Inima-i cu voi de-un neam!

– Frate bun, cu vorbă-aleasă,
Bine ai venit acasă!
De vii tu-n Argeșul meu,
De merg eu la Chișinău,
Tot acas' om fi mereu!
La ospăț ne-om desfăta,

La necaz ne-om ajuta,
Alții nu ne-or dezbina!

Peste Nistru-n depărtare,
Urlă lupii la hotare!
Urlă și pândesc așa
Poate iar s-or înfrupta
Din pământul altuia!
Da' să urle cât or vrea,
Noi uniți mereu vom sta!
Pentru neam, noi vom veghea!

Doamne, Doamne, fă dreptate,
Pe dușman să-l ții departe,
Și ascult-a noastră rugă:
Sânge-n veci să nu mai curgă!
Doamne, Doamne, fă dreptate,
Ține frate lângă frate!
Dă-ne minte și credință,
Stinge orice rea-voință!

X

172. Tu, străine, care-mi vorbeşti ţara de rău...

M-am plictisit să aud aceleaşi stereotipuri false venite de peste graniţa stabilită de tine!!! Să-mi reaminteşti prin decepţii cât de urât e aici, deşi tu nu ştii cât de frumos e aici!!! Să-mi vorbeşti de rău rudele, deşi nu ştii care sunt rudele mele!!! – Află că milioane de oameni trăiesc azi în toată lumea, datorită lui Nicolae C. Paulescu, descoperitorul oficial al insulinei. – Tu ai scris în şcoli cu stiloul tău, nu? Inventat de românul Petrache Poenaru, membru al Academiei Romane. – Data viitoare când zbori în concediu să-ţi aminteşti că tu te deplasezi prin aer ca pescăruşul, datorită lui Traian Vuia, Aurel Vlaicu şi Henri Coandă, pentru că ei au decolat/aterizat cu primul avion din istorie, s-au jucat cu primul avion fuselat aerodinamic, şi unul din ei a inventat motorul cu reacţie. Să te văd, ştii cine? – Tot noi, locuitori ai străvechii DACII, am dus lucrurile mai departe şi am depăşit limitele cerului datorită lui Conrad Haas (şeful Depozitului de Artilerie de la Sibiu, 1550-1570) şi Hermann Oberth (parintele fondator al astronauticii). Admiră-mi mândria, pentru că ei s-au născut şi au creat în aceleaşi oraşe în care am trait/muncit şi eu (Sibiu, Mediaş, Sighisoara). – Ştii cine a fost N.V.Karpen? Genialul român care a inventat vestita "pila Karpen" care funcţionează continuu de peste 100 de ani. Principiul de funcţionare a stat la baza construirii surselor de energie pentru navele cosmice trimise de americani şi sovietici în spaţiu prin anii 1960. – Apropo! Ştiai că un crater de pe lună poarta numele lui Spiru Haret? Acest roman a pus bazele astrofizicii moderne (fenomele observate de astronomie). – Află şi tu că fără "becul Teclu" inventat profesorul Nicolae Teclu (dispozitiv de reglare a curentului de aer şi gaz), multe dintre cercetările de laborator in domeniul chimiei, nu ar fi fost posibile. – Şi dacă treci prin Timişoara să iţi notezi că a fost primul oraş iluminat electric din Europa, acum 130 de ani şi al doilea din lume după New York. Mai este nevoie să-ţi spun că prima ţară din lume care a extras petrol/ţiţei la scară industrială a fost ROMÂNIA, menţionată în anul 1857 în „The Science of Petroleum", cu o producţie de 275 tone, iar în 1856 fraţii Marin şi Teodor Mehedinţeanu au construit prima rafinărie/distilerie din lume în bariera Rafov din PLOIEŞTI şi la 1 aprilie 1857 au asigurat

iluminarea cu petrol lampant a Bucureştiului, primul oraş din lume care a utilizat această metodă modernă de iluminat stradal?! – Mai trebuie să ştii, străinule, că România a fost, decenii la rând, lider mondial în echipamente şi utilaje de foraj și extracţie a ţiţeiului şi gazelor, iar inginerul Ion Bâsgan a brevetat „forajul rotativ-percutant”, care a revoluţionat întrega industrie extractivă de hidrocarburi pe uscat şi pe mare, cam acum 100 de ani în urmă... – Dacă lumea a scăpat de holeră să-i multumeşti lui Ioan Cantacuzino, da? – Dacă aliaţii l-au bătut pe Hitler atunci să-i multumeşti lui Gogu Constantinescu, pentru că el a oferit supremaţia aviaţiei britanice prin inventarea sonicităţii (ştiinţa care a ajutat la invenţia mitralierei cu cadenţă de tragere sincronizată cu rotaţia elicei montată pe avioanele de luptă); cam tare, nu? – Şi dacă tot vorbim de războaie şi eroi, data viitoare când te rogi spre cer să-i mulţumeşti şi bunicului meu, pentru că el a luptat alături de ai tăi, ca să te bucuri tu de pământurile şi libertăţile tale. – Te uiti cu plăcere la Animal Planet?!.. Ştiu, pentru că savantul român Emil Racoviţă a oferit baza de studiu, datorită fondării biospeologiei. – Te plimbi cu drag în Porschele tău puternic?! Reţine numele Aurel Perşu, inginerul mecanic care a inventat prima maşină aerodinamică cu motor în spate. Du-te şi vizitează Muzeul Tehnic din Parcul Carol-Bucureşti, să te convingi. – Dacă TU ai inventat internetul şi securitatea lui (pentru care meriţi stimă şi respect), atunci de ce pe hackerii români (care au spart servere de top cum sunt cele de la Air Force, US Army, NASA, fără a vă face rău ci doar pentru a arăta că sunt mai deştepţi decât alţii) nu îi premiezi că ţi-au arătat greşelile, ci îi închizi prin închisori?! – Te întinereşti cu Gerovital, iar produsele institutului Ana Aslan au tratat pacienţi cu nume sonore, simbolurile tale, ca: Charlie Chaplin, J.F. Kennedy, Charles de Gaulle, Ferdinand Marcos, contesa Zwarowskzy... – Hai să-ţi zic un mic amănunt discret despre George Enescu, supranumit “Mozart de Romania”, care a oferit numele unuia dintre cele mai apreciate festivaluri de muzică simfonică din Europa – când a plecat prin lume a ajuns directorul Filarmoncii din New York. – Iar dacă citeşti cât de frumos scria academicianul Nicolae Iorga despre Enescu începe să ţi se încălzească sângele (al meu e latin, deci fierbe); admiraţie civică să fie oare? – Apropo de filarmonică, caută pe Google despre Sergiu Celibidache, muzicianul numit “Musical director of City of Munich”, adică nucleul cultural al Germaniei. – Constantin Brâncuşi a fost “mai şmecher decât prevedea moralitatea vremii”, înţelegând că pentru a redefini sculptura mondială a trebuit să vină la tine-n ţară. – Iar Hagi, Nadia, Patzachin şi Năstase nu sunt doar imaginea/reclama unor banci, ei au dus performanţa sportivă la nivelul superior; cel în care generaţii de copii din lume au crescut cu posterele lor pe pereţi, aşa cum am

făcut-o şi eu. – Piese produse de Maria Tănase sunt azi preluate de trupe mari în lume, începând să înţeleagă frumuseţea sufletului său. – Vrei să-ţi zic în câte zeci de ţări a fost tradus şi citit Mircea Eliade şi cât de evoluat a fost, că de abia azi începe lumea să-l înţeleagă? – Şi îmi pare rău că nu-l poţi traduce pe Mihai Eminescu, ca să îl citeşti cu pasiune ca şi pe Hugo, T. S. Eliot, Shakespeare, sau Puşkin. – Vlad Ţepeş, Vlad Dracul, Dracula. Vei vedea că la un moment dat legenda asta va ajunge acolo aşa cum trebuie, dacă nu cumva a ajuns deja.– George Emil Palade, Herta Muller şi Ioan Moraru au păşit pe covorul premiaţilor Nobel; tu poţi? Marele savant Henri Coandă afirma cu puţin timp înainte de a pleca la strămoşi: „...Ce noroc ar avea omenirea dacă ar avea multe naţii care să-i fi adus faţă de numărul de locuitori atât cât i-a adus naţia română în ultimii 120 de ani!” – Aş vrea să mai enumăr mulţi „campioni invizibili” de azi, pentru că tu nu-i vezi pe ei. Aş enumera în top companiie de construcţii în Spania, pentru că noi am construit drumurile acolo, aş vorbi despre cea mai apreciată soprană la Royal Opera House la Londra, despre una dintre cele mai bune tenismene din lume, despre faptul că vorbim de 3 ori mai multe limbi decât tine, despre un băiat plecat din Baia Mare ajuns unul dintre cei mai bine vânduţi pictori din Londra, despre restaurante de lux din Roma deţinute de ai mei, despre medicii ce scriu azi istorie în Franţa şi Canada, despre datoriile financiare pe care ţara ta încă le are faţă de noi şi, deşi ar trebui să depui un efort să le returnezi, ne arăţi cu degetul zicând că românii sunt ţigani şi săraci, iar tu încă n-ai venit să ne vizitezi. Noi nu stăm în rulote la Roma, nu cântăm în intersecţii în Paris, nici la acordeoane în Londra. Noi stăm la cozi la teatre, şi ne dăm puţinii bani pe cărţi, şi le citim, uneori pe stomacul gol. Toţi privim, puţini vedem...

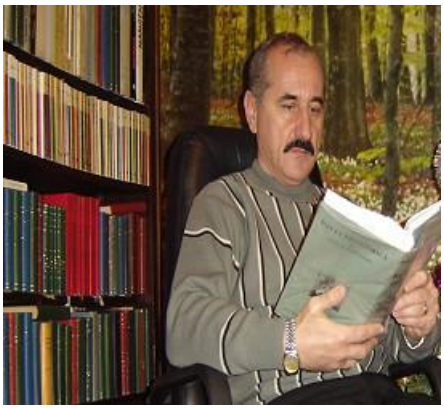

Ştefan Lucian Mureşanu - http://armoniiculturale.ro/2017/05/07/stefan-lucian-muresanu-tu-straine-care-mi-vorbesti-tara-de-rau/

X

173. Ascultă străine, ascultă vecine, ascultă-mă bine!

de Romulus Vulpescu

Ascultă străine,
Ascultă vecine,
Ascultă-mă bine!
De foame adus
Tăcut la-nceput
În casă la mine
Ți-am scos și ți-am pus
Din tot ce-am avut
Și pâine și sare
Și laptele muls
Cald, alb în șistare
Pe masă la mine!
De sete supus
Ai vrut de băut
Pe masă la mine
Aci-am scos și ți-am pus
În cană de lut
Și vin și licoare
Și dulcele must
Fierbând în ulcioare
În casă la mine!
De trudă răpus
Căzut ai zăcut
În casă la mine
Aci-am scos și ți-am pus
Curat așternut
Și ierburi și floare
Și piele de urs
Tâlhar de mioare
În casă la mine!
Și nu te-ai mai dus,
Tribut mi-ai cerut,
Pe masă la mine.

M-ai scos și mi-ai spus:
Aici m-am născut,
Sunt mare și tare!
Credeai că m-ai smuls
Punându-mă-n fiare
Din tot ce-i la mine?
Ascultă străine,
Ascultă vecine,
Ascultă-mă bine!
La mine la prag
A fost vălmășag
De haite cu steag:
Ca valul s-au spart,
Zbătură-se-n streang,
În pulbere zac!
La mine la curți
Veneau lacomi mulți,
Mai mari, mai temuți:
De-un cap sunt mai scurți!
La mine la porți
E rânjet de colți,
E pleznet de glonț,
E umblet de hoți:
Se spulberă toți
Sub brazda mea morți!
Asculte oricine,
Asculte-mă bine!
Ascultă străine:
În numele meu
N-are loc viclenia,
În numele meu
Am topit omenia,
Dar tu seama ține, străine,
Că-n numele meu,
Înflorit cum e ea,
Mai e și mînia!

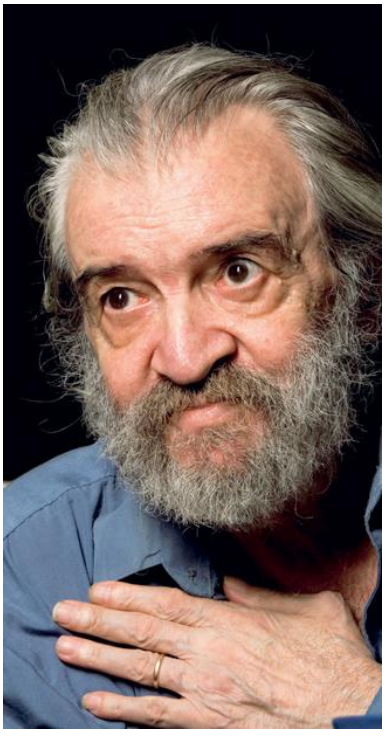

X

174. Soluția realistă: instrucția şi educația în spiritul valorilor naționale şi universale

Și totuși! Istoricii autentici știu că, atât timp cât existăm și credem, nimic nu este pierdut. Nu se poate schimba atitudinea de viață a unui popor în două decenii, și mai ales a unui popor mediteranean, tonic prin natura sa, în ciuda unor aparențe. Un cântec vechi(pe muzică de Ciprian Porumbescu și versuri de Andrei Bârseanu), acceptat, modificat și apoi repudiat de comuniști, spune: „Și-n cartea veșniciei scrie/Că țări și neamuri vor pieri,/Dar scumpa noastră România/Etern, etern va înflori!" Desigur, textul pare naiv și ușor egoist (mulți mor, în schimb tu trăiești!), dar este mobilizator. Toate națiunile au astfel de texte, unele chiar șovine, puse pe note în cadrul imnurilor de stat. Românii, ca și alte popoare, au trecut de-a lungul vremii prin perioade mult mai grele și au rezistat: au fost măcinați de războaie sângeroase, de foamete și molime, de cataclisme naturale și umane etc. Faptul că ni s-a furat trecutul, că ni s-a compromis prezentul și ni s-a umbrit viitorul pare, în comparație cu ceea ce a fost și ar putea să fie, un lucru remediabil. Pilonii de susținere a unui popor se pot reface, cu spirit de echilibru, cu înțelepciune și cu încredere. Modalități sunt multe în acest sens, dar nu pot, în acest context, să mă refer decât la școală și, în sens mai larg, la educație și la învățătură. Oricine știe că, peste milenii și secole, școala a fost fundamentul culturii și civilizației oricărui popor. Menirea noastră este să menținem și să construim o educație și o instrucție sănătoasă, adecvate exigențelor acestei lumi dinamice, în schimbare. Nu de strategii europene complicate, alcătuite în limbaj criptic, creat parcă anume ca să dezorienteze, avem acum mare nevoie, ci de câteva direcții simple, bune de înțeles și de urmat de către toți cei animați de bunăvoință. Pe de o parte, elevii și studenții sunt acum învățați să nu mai învețe, adică să nu mai memoreze nimic, fiindcă toate ar fi la îndemână, în varii baze de date, ușor de accesat. Ca urmare, mulți tineri își pierd treptat o componentă fundamentală a inteligenței, mai exact acea componentă numită memorie. Fără date stocate în memoria proprie, nu în cea a calculatorului, ajungem să fim lipsiți de calitatea de a compara, de a cântări lucrurile și de a alege soluțiile optime. Ideea de a învăța metode, și nu cunoștințe, de a acumula know how, și nu date devine primejdioasă de la un timp, prin exagerate, transformându-i pe tineri

în roboți, în executanți fideli ai celor cu putere de decizie. Or, acest lucru trebuie eliminat cu orice preț din sistemul nostru de educație: elevii trebuie reîntorși la învățare cu mintea proprie, fie și cu ajutorul repetiției, încât să țină minte, cu mândrie, de la formule matematice până la versuri de Eminescu, Topârceanu și Goethe. Memoria individuală se cuvine apoi corelată cu memoria colectivă. O comunitate care-și pierde memoria sa de grup este vulnerabilă, ajunge la cheremul liderilor mondiali, dornici să chiverniseasc lumea după principiile globarizării forțate. Sunt indivizi foarte serioși – și la noi, și aiurea – care cred că e bine să vorbim cu toții aceeași limbă, să ne îmbrăcăm la fel, să mâncăm aceleași feluri de mâncare, să ne amestecăm cât mai mult, uitându-ne obârșiile, rânduielile, părinții și strămoșii. Or, menirea noastră de dascăli români este să împiedicăm această omogenizare interesantă, dirijată și primejdioasă. Cum să iubesc eu lumea ta, lumea altuia, dacă nu știu să iubesc lumea mea, lumea a lor mei? Primele valori cultivate în mințile copiilor, începând cu grădinița și cu școala primară, trebuie să fie valorile locului. Ce fel de educație este aceea în care tinerii nu înțeleg de ce suntem noi așezați la Carpați și la Dunăre, de ce jucăm hora și cântăm doina, de ce mergem în luncă, de ce există un baci vrâncean, altul moldovean și altul ungurean sau de ce se cheamă femeile noastre Mioara sau Stanca sau Mândra?

Valorile universale nu s-au născut din neant, ci din realități locale, regionale, naționale. Nu există artiști universali care să nu exprime lumea lor, a locurilor în care s-au născut și trăit. Homer devine neinteligibil dacă este scos din lumea Greciei arhaice, din lumea mitologiei antice, la fel Dante, în afara secolului al XIV-lea italian, luminat de zorile umanismului, sau Dostoievski, extras din societatea rusă a secolului al XIX-lea, din elita socială și intelectuală ortodoxă și ortodoxistă, purtătoare a mesajului celei de-a treia Rome. De aceea, a scoate din școală disciplinele umaniste și identitatea, adică limba și literatura română, istoria românilor, geografia spațiului nostru, etnografia, adică pe acelea care formează și explică specificul național și regional, este ca și cum ai tinde să anihilezi comunitatea din care faci parte. Dar anihilarea comunităților locale, naționale conduce la distrugerea umanității, fiindcă omenirea e formată nu din abstracțiuni, ci din felurite grupuri, comunități, state etc. Iar ideea de a condamna, de a blama națiunile, de a le declara perimate, fiindcă în numele lor s-au comis crime și s-au purtat războaie, este lipsită de sens! S-au produs crime și războaie și în numele iubirii, al familiei, al libertății, al democrației, al credinței religioase, al bisericii și nimeni nu a condamnat pentru asta iubirea în sine, familia, libertatea, democrația, credința sau biserica! Logica

aceasta răsturnată este cultivată anume, pentru mințile fragede și nepregătite, ajunse astfel mai ușor de manevrat. Menirea noastră de slujitori ai școlii este să nu ne lăsăm dominați de astfel de idei, clișee interesate, care ne îndepărtează de identitatea noastră spre a ne face mercenari, buni de pus în slujba celui puternic.

Prin urmare, trebuie spus clar că primejdia pentru suflete nu stă în limba și literatura română și nici în cunoașterea istoriei noastre, dimpotrivă. Știindu-ne și înțelegându-ne cum se cuvine pe noi înșine, vom fi mult mai deschiși cu alții, mai generoși și mai buni. O societate sănătoasă îi face pe cei mai buni absolvenți ai ei dascăli, pentru că nu-și permite să lase formarea tinerei generații pe mâna mediocrilor. Din profesori mediocri vor ieși absolvenți mediocri! Vom ajunge astfel să nu mai știm ce este „prichiciul vetrei cel humuit”, să nu ne mai înfiorăm citind ori ascultând „Sara pe deal”, să nu mai înțelegem felul cum plopii „în umedul amurg, doinesc eterna jale” sau de ce a ajuns „frumoasa Bucovină” să se îmbrace în doliu. Un străin, pe la 1400, spunea că românii mai trăiesc aici, la cununa Carpaților, ca urmași ai romanilor, după atâtea secole de valuri barbare, fiindcă au înțeles să-și apere mai mult limba decât viața, iar un român, pe la 1900, închina un fel de rugăciune limbii noastre, „limba vechilor cazanii”. Un alt român, pe la 1800, numea patrie toată acea întindere de loc pe care se vorbea românește, iar un altul, în secolul al XX-lea, susținea că limba română era patria sa... Oare aceștia toți să fie primejdioși și să ne facă rău? Oare din pricina lor să nu ne putem noi integra bine în Europa? Sunt unii care susțin acest lucru, dar menirea noastră de dascăli și de intelectuali români este să nu-i credem, să nu-i susținem, să-i arătăm cu degetul, să-i vestejim. Ce poate fi mai frumos decât zestrea colectivă a unui popor, a unei națiuni, decât felul de a vorbi și scrie, de a ne cinsti strămoșii, de a ne purta costumele, de a ne cinsti la petreceri, de a ne jeli morții, de a trece prin lume în felul nostru?!

Primind și înțelegând toate acestea, vom deveni mai buni, mai frumoși și mai senini, mai demni și mai curați, acceptându-ne statutul și bucurându-ne de el. Nu este tragic ceea ce ni se întâmplă, dar nu este nici bine. Vă spuneam că avem tendința cu toții să considerăm trecutul de aur și prezentul decăzut. Dar atitudinea unora de a se rușina de numele de român, de a-și da altă identitate etnică, dezorientați și înstrăinați, lipsa de încredere în instituții și în societate, impulsul de a pleca departe spre a munci mai spornic etc. sunt destule semnale de alarmă. Se cuvine să ne reconstruim încrederea în sine, printr-o educație adecvată cu realitățile prezente și trecute, cu gândul la viitor. Tendința de a ne lamenta, de a ne autoflagela, de a ne autocritica la infinit nu conduce decât la

fatalism, la cultivarea ideii primejdioase și false că nu am fost în stare de nimic bun și că nu vom fi nici în viitor. Or, noi suntem un popor viguros. Ne-am format și am viețuit și supraviețuit greu, împărțiți în două principate modeste și în varii provincii ocupate de străini. Marile puteri din regiune au mușcat mereu din acest neam, risipindu-l în cele patru vânturi. Dar am reușit să ne concentrăm energiile și, între 1848/1859 și 1918, ne-am construit o țară frumoasă și rotundă, în care s-au descătușat toate energiile naționale. Transilvania, aflată sub străini aproape un mileniu, a răspuns prompt apelului național, cu marea ei majoritate românească, menită să-i decidă pentru vecie soarta, după ce generații întregi de tineri au fost învățați de părinți, de preoți și de învățători că „soarele, pentru toți românii, la București răsare”. Bucovina, cu gropnițele domnești sfinte și cu vechile capitale ale Țării Moldovei, s-a alăturat îndată Țării celei mari, fără nicio condiție. Iar Basarabia, a cărei înstrăinare de un secol a contat cât un mileniu de singurătate și de jale, a întregit, la 1918, Regatul României, în pofida tuturor piedicilor. Imperii și regate orgolioase, cu istorie multiseculară, s-au frânt în jurul nostru, dar noi, cu o națiune reînviată, ne-am afirmat atunci în lume. Era de așteptat ca mulți dintre cei mari și dintre vecini să nu fie fericiți în atare situație, să critice și să amenințe, să caute motive de conflicte, să dezbine ca să distrugă edificiul nostru național.

Nici România de după Al Doilea Război Mondial nu a fost, cu toate umilirile și mutilările teritoriale și morale, mult mai prejos. Anul 1940 părea să ne arunce în bezna deznădejdii, să ne destrame și să ne șteargă până și amintirea. Și totuși! Avem azi cel mai întins și mai populat stat din sud-estul Europei, cam de suprafața Regatului Unit al Marii Britanii și Irlandei de Nord, stat care așteaptă să fie bine chivernisit, de noi, firește, nu de alții. Suntem deschiși spre lume, îi primim cu drag pe străini și ne ducem mulți dintre noi spre alte zări. Nu suntem nici germani și nici francezi, dar suntem noi înșine, cu bune și cu rele. Ce mai putem aștepta de la soartă, decât înțelepciunea de a gospodări cum se cade ceea ce avem, cu munții, dealurile și câmpiile, cu râurile, cu Marea și cu Dunărea? Nici faptul că plecăm prin lume nu este rău în sine. Toate popoarele viguroase au făcut-o și nu au fost bine privite la început. De aceea, nu trebuie să ne lăsăm prostiți de aceia care seamănă vânt și care vor să ne vadă instrumente fidele în mâinile unor factori interesați.

Avem datoria nu să ne lăudăm, deși uneori și lauda face bine, ci să ne purtăm numai după rangul și rolul nostru în această parte de lume. Iar fruntea se cuvine s-o ținem sus, fiindcă nu am furat nimic nimănui, ci ne-am căznit pentru fiecare palmă de pământ, pentru

fiecare arbore, pentru râuri și păduri, pentru Dunăre și Mare. Acestea toate nu trebuie uitate, fiindcă educația, în orice țară care se respectă, este menită să mobilizeze prin exemple demne de urmat, să dacă apel la gloria trecută, să insufle încredere în viitor. Vom ajunge astfel să cântăm și noi, românii, „Oda bucuriei”, cu demnitate, în calitate de europeni, dar de europeni care-și iubesc „gura lor de rai” și „piciorul de plai”, fiindcă mai simt „mândra glăsuire a pădurii de argint”, mai înțeleg mesajul „plopilor fără soț” sau al „privighetorii” care cântă când „liliacul e-nflorit” și mai aud cum „bat în geamuri razele de lună”. Câtă vreme mai avem toate acestea, nimic nu este pierdut! Să ne bucurăm, așadar!, cum spune imnul studenților de pretutindeni, acompaniat de „Oda bucuriei”, dar și de „Trei culori”. Iar dacă tristețile noastre ancestrale ne vor copleși din când în când, vom cânta câte-o doină și vom bea, așa cum am făcut-o mereu, câte-o ulcică de vin de Nicorești, de Târnave ori de Cricova, alungând amarul și luând-o de la capăt, după cum e datul firii...

Ioan-Aurel Pop – Transilvania, starea noastră de veghe, Editura Şcoala Ardeleană, Cluj-Napoca, 2016

X

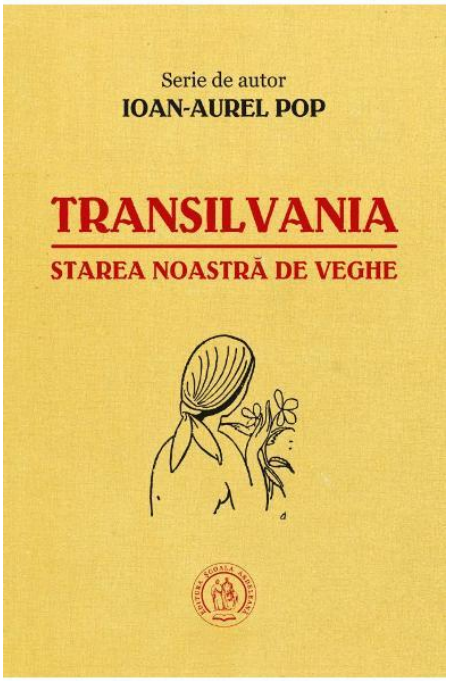

175. Basarabie frumoasă

folclor românesc

Basarabie frumoasă,
Pregăteşte-te mireasă,
Că-ţi aducem peţitor, peţitor,
Sfântul nostru tricolor,
Că-ţi aducem peţitor, peţitor,
Sfântul nostru tricolor!

Basarabie română,
Hai să dăm mână cu mână,
Că-ţi aducem peţitor, peţitor,
Sfântul nostru tricolor,
Că-ţi aducem peţitor, peţitor,
Sfântul nostru tricolor!

Basarabie măreţă,
A sosit şi ziua noastră,
Că-ţi aducem peţitor, peţitor,
Sfântul nostru tricolor,
Că-ţi aducem peţitor, peţitor,
Sfântul nostru tricolor!

X

176. De ce mă urăşti tu, frate, tot mereu?

text de pricească ortodoxă românească

De ce mă urăşti tu, frate, tot mereu?
Tu nu ştii c-avem acelaşi Dumnezeu?
Eu ţi-s frate, tu-mi eşti frate,
în noi doi un suflet bate: de român,
iar în cer avem acelaşi bun Stăpân!

De ce oare nu mai vrem ca să ne ştim?
Că din veac am fost aceiaşi buni creştini.
Toţi românii laolaltă n-am avut decât un Tată
sus, în Cer,
iar în lume am avut un singur ţel.

Şi-am avut şi-o mamă bună pe pământ:
Biserica strămoşească.
Orişicând,
şi la bine, şi la rău, ne-a ţinut la sânul său,
ne-a iubit,
ca şi Întemeietorul ei cel Sfânt.

Crezi tu, frate, că părinţii-s bucuroşi
când copiii între ei sunt mânioşi?
Tu, române, ce-ai cu mine,
că şi eu-s român ca tine,
ori nu ştii
că străinii nu vor pace-ntre copii?

Când necazurile ne-au împresurat
împreună în biserici ne-am rugat.
Astăzi, când e libertate,
ne urâm frate cu frate,

fraţi români;
nici părinţii cu-ai lor prunci
nu sunt mai buni...

În numele dragostei de Dumnezeu
oare cum se poate face-atâta rău?
Pentru-n licăr de credinţă
e atâta suferinţă,
dezbinări,
între fraţi ce se iubeau până mai ieri.

Stăpâniţi, românilor, de-acelaşi dor,
să fim iarăşi toţi o turmă şi-un păstor!
Doamne, Sfinte şi-ndurate,
dă-ne iarăşi unitate
cum a fost
de când ne-am născut creştini, după Hristos!

X

177. România pitorească

De-aici, din mijlocul capitalei zgomotoase, îmi întorn gândurile pe unde am umblat. Multe din locurile frumoase pe cari le-am văzut îmi revin acum, învăluite în farmecul depărtării, şi parcă mă dojenesc, unele că n-am spus destul, altele că n-am spus nimic de ele. Multe vor fi iarăşi pe cari nu le-am văzut încă. Dar ceea ce se ridică mai luminos şi mai sfânt în mijlocul amintirilor mele, podoaba cea mai aleasă şi mai mândră-ntre podoabele ţării, este poporul românesc. În sufletu-i larg, nespus de duios, lămurit în focul atâtor suferinţi, am găsit izvorul curat al frumoaselor lui cântece şi înţelesul istoric al trăiniciei şi stăruinţei noastre pe acest pământ. În marea lui putere de muncă, de luptă şi de răbdare, în mintea lui trează şi-n inima lui caldă am găsit sprijinul speranţelor noastre şi dezlegarea înaltei chemări a neamului nostru. Îl urmăresc cu gândul de-a lungul veacurilor, îl văd cu pieptul dezvelit în zloată şi-n bătălii, muncind ca să plătească dările ţării, luptând ca să-şi apere pământul, căzând şi ridicându-se iar, murind în şes şi renăscând în munţi, pururea tânăr, pururea mândru, cu toate nevoile ce-au dat să-l răpuie, şi mă-ntreb: ce popor a avut pe lume o soartă mai aprigă şi mai zbuciumată, ce neam de oameni a stat mai viteaz şi mai întreg în faţa atâtor dureri? Unde-ar fi ajuns el astăzi dac-ar fi fost lăsat în pace?

„O lacrimă-i tremură-n glas, şi graiul lui e un suspin”, zice Michelet vorbind de poporul român.

În adevăr, suferinţele acestea au pus o blândeţe divină pe figura ţăranului nostru. Inima lui e plină de milă pentru cei nenorociţi, şi limba lui e dulce şi plină de mângâieri.

Câtă gingăşie e în cântecul cu care-şi adorm ţărancele copiii:

Nani, nani, puişor...

Şi cu ce vorbe sfâşietoare, adânci ca şi durerea din care-au izvorât, îşi petrec morţii la groapă:

Dragile mamei sprîncene,

Cum o să fiţi buruiene!

Dragii mamei ochişori,

Cum o să vă faceţi flori!...

Într-o ţară aşa de frumoasă, c-un trecut aşa de glorios, în mijlocul unui popor atât de deştept, cum să nu fie o adevărată religie iubirea de patrie, şi cum să nu-ţi rădici fruntea, ca falnicii strămoşi de odinioară, mândru că poţi spune: „Sunt român!”

Alexandru Vlahuţă – *România pitorească*, Editura Jurnalul Naţional, Bucureşti, 2011

X

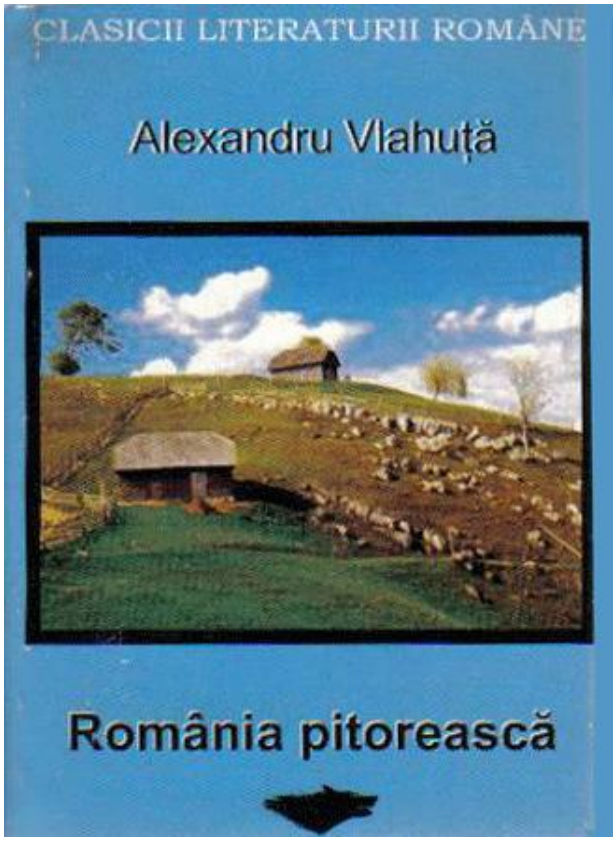

178. Tot ce e românesc nu piere

de Jean Moscopol

Graiul dulce ce ne înfrățește
Niciodată nu va fi uitat,
Căci în el se-ascunde şi trăieşte
Tot ce-i mai frumos şi mai curat.
Pe câmpie şi în munţi răsună
Glasul vitejesc, clocotitor,
Care toate inimile-adună
Pentru un destin nemuritor.
El este goarna ce o auziţi,
Şi spune tuturor cei despărţiţi:
Tot ce e românesc nu piere
Şi nici nu va pieri.
Oricât vom îndura,
Jurăm să fie aşa!
Căci tot ce-i românesc nu piere,
Şi nici nu va pieri.
Romanul ştie să înfrunte ceasul greu,
El crede în dreptatea lui şi-n Dumnezeu.
Când ţara viaţa ne va cere,
Noi o vom dărui.
Când ceasul va sosi,
Noi să plătim vom şti.
Căci tot ce-i românesc nu piere
Şi nici nu va pieri!
Reînvie-n mine tot trecutul
Plin de tinereţe şi avânt,
Glasul celor ce şi-au dat tributul

Iarăşi ne trimite-al lor cuvânt.
Peste soarta noastră neclintită
Orişice furtuni se vor zdrobi,
Luminând a neamului ursită,
Soarele din nou va răsări.
Români, fiţi gata când veţi auzi
Semnalul care vă va dezrobi!
Tot ce e românesc nu piere
Şi nici nu va pieri!
Oricât vom îndura,
Jurăm să fie aşa!
Căci tot ce-i românesc nu piere,
Şi nici nu va pieri!
Romanul ştie să înfrunte ceasul greu,
El crede în dreptatea lui şi-n Dumnezeu.
Când ţara viaţa ne va cere
Noi o vom dărui,
Când ceasul va sosi,
Noi să plătim vom şti!
Căci tot ce-i românesc nu piere
Şi nici nu va pieri!

X

179. Nu uita că eşti român!

text de cântec popular cules de Nicolae Furdui Iancu

Nu uita că eşti român,
Nu uita că eşti român,
Că sus în deal la tine-n sat
Popa Ioan te-a botezat
Şi Lelea Stanca te-a ţinut un an la sân!

Nu uita că eşti român,
Nu uita că eşti român,
Că tatăl tău şi mama ta,
Bunicul şi bunica ta
Te-au învăţat dintotdeauna să fi bun!

Nu uita că eşti român,
Nu uita că eşti român,
Că tatăl tău a fost cioban,
Bunicul tău a fost Traian,
Şi-n ţara asta te-ai născut să fi stăpân!

Nu uita că eşti român,
Nu uita că eşti român,
Că rădăcina ta de veacuri
Stă înfiptă în ogor
Şi nu o poate smulge-un viscol trecător!

Pe la noi au viscolit mii de păgâni,
Dar am ramas totuşi, aici, în veci stăpâni.
A mai venit o vreme grea,
Nu e nimic, vom aştepta,
Că... vine soare după ea.

Nu uita că eşti român,
Nu uita că eşti român!

X

180. Ce-ți doresc eu ție, dulce românie

de Mihai Eminescu

Ce-ţi doresc eu ţie, dulce România,
Ţara mea de glorii, ţara mea de dor?
Braţele nervoase, arma de tărie,
La trecutu-ţi mare, mare viitor!
Fiarbă vinu-n cupe, spumege pocalul,
Dacă fiii-ţi mîndri aste le nutresc;
Căci rămîne stînca, deşi moare valul,
Dulce România, asta ţi-o doresc.

Vis de răzbunare negru ca mormîntul
Spada ta de sînge duşman fumegînd,
Şi deasupra idrei fluture cu vîntul
Visul tău de glorii falnic triumfînd,
Spună lumii large steaguri tricolore,
Spună ce-i poporul mare, românesc,
Cînd s-aprinde sacru candida-i vîltoare,
Dulce România, asta ţi-o doresc.

Îngerul iubirii, îngerul de pace,
Pe altarul Vestei tainic surîzînd,
Ce pe Marte-n glorii să orbească-l face,
Cînd cu lampa-i zboară lumea luminînd,
El pe sînu-ţi vergin încă să coboare,
Guste fericirea raiului ceresc,
Tu îl strînge-n braţe, tu îi dă altare,
Dulce România, asta ţi-o doresc.

Ce-ţi doresc eu ţie, dulce România,
Tînără mireasă, mamă cu amor!
Fiii tăi trăiască numai în frăţie,
Ca a nopţii stele, ca a zilei zori,
Viaţa în vecie, glorii, bucurie,
Arme cu tărie, suflet românesc,
Vis de vitejie, fală şi mîndrie,
Dulce România, asta ţi-o doresc!

X X X

Cuprins

PREFAȚĂ LA VOLUMUL III ---------- 5
1. CLOPOTUL REÎNTREGIRII ---------- 11
2. DIN DISCURSUL LUI VASILE GOLDIŞ ÎN FAȚA ADUNĂRII NAȚIONALE A TUTUROR ROMÂNILOR DIN UNGARIA ŞI TRANSILVANIA ---------- 12
3. SUS, LA POARTA RAIULUI ---------- 13
4. CUVÂNTAREA MĂRIEI SALE REGELUI FERDINAND LA MASA DATĂ ÎN PALATUL REGAL ÎN ONOAREA DELEGAȚIUNEI ARDELENE, ÎN ZIUA DE 14 DECEMBRIE 1918, ORA 8 SEARA ---------- 14
5. M-AM NĂSCUT ÎN ROMÂNIA ---------- 16
6. DUNĂREA ---------- 18
7. ȚARA MEA ŞI MÂNDRA MEA! ---------- 19
8. MOŞ DUMITRU ---------- 20
9. DIN AN ÎN AN ---------- 21
10. SIBIU ---------- 22
11. PLUGUŞORUL ---------- 24
12. TÎRGU MUREŞ ---------- 26
13. RÂMNICU-VÂLCII ---------- 28
14. VERSURI ŞI PROZE ---------- 31
15. SINAIA ---------- 34
16. BALTAGUL ---------- 36
17. VLAHUȚĂ ---------- 39
18. MOARA ---------- 40
19. VALEA CERNEI ---------- 42
20. CERNĂUȚI ---------- 44
21. CASA NOASTRĂ ---------- 47
22. MĂRȚIŞORUL ---------- 49
23. ELOGIUL SATULUI ROMÂNESC ---------- 51
24. BASARABIE ROBITĂ ---------- 62
25. DIPLOMATUL PROFUND PATRIOT: NICOLAE TITULESCU ---------- 64
26. RAPSODIA PĂDURII ---------- 69
27. DAC'AM PLECAT, ARDEALULE, DIN TINE ---------- 72
28. O ORĂ DIN AUGUST ---------- 74
29. MĂI, ARDEAL ---------- 83
30. VOR FI OLT ---------- 84
31. IMNUL EROILOR ---------- 85
32. MINA CÂINELE ---------- 86
33. ŞI CU ASTA CE-AM FĂCUT? ---------- 90
34. A FI GRĂBIT SFÂRŞITUL RĂZBOIULUI ---------- 92

35. DACĂ TOATE ACESTEA FI-VOR ÎNVĂȚATE---- 94
36. CLEOPA ---- 96
37. TÎRGU SECUIESC----101
38. NU-S VINOVAT FAȚĂ DE ȚARA MEA----103
39. DRĂGĂŞANI ----105
40. CÂNTEC DEPLIN----107
41. CALEA FERICIRII----108
42. NOI NU TĂCEM ----112
43. AGAPIA ----113
44. ÎNDEMN LA LUPTĂ----117
45. AM VĂZUT-O PE MAICA DOMNULUI----118
46. VECINUL CARE-A MURIT ----119
47. MUNȚII PERŞANI ----121
48. SUFLETUL RĂMÂNE----124
49. BRAZII SE FRÂNG, DAR NU SE ÎNDOIESC*----126
50. PALIDĂ AMINTIRE DESPRE ENESCU ----136
51. ÎN PUSTIE----139
52. OLTUL ÎN CÂMPIE ----144
53. CU IISUS ÎN CELULĂ----145
54. UNIVERSALITATEA LUI BRÂNCIŞI----147
55. JURNALUL FERICIRII ----153
56. ALB DE TG. JIU ----161
57. JURNALUL FERICIRII ----162
58. ZODIE ----170
59. JURNALUL FERICIRII ----172
60. NE VOM ÎNTOARCE ÎNTR-O ZI----175
61. DRAGI MI-S CÂNTECELE MELE ----176
62. PE MALURILE OLTULUI----178
63. SOLII TĂI----179
64. GRINȚIEŞ ----180
65. VALEA LOTRULUI----184
66. TRECĂTOAREA BRAN----187
67. RIDICĂ-TE, GHEORGHE, RIDICĂ-TE, IOANE! ----189
68. ARIUŞD ----190
69. UCEA DE JOS ----193
70. MIRCEA ELIADE – MEMORII----195
71. IN OPRESSORES----200
72.MIRCEA ELIADE – MEMORII----202
73. COLINDĂTORII ----207
74. MIRCEA ELIADE – MEMORII----209

75. CÂNTEC ---- 215
76. MIRCEA ELIADE – MEMORII ---- 217
77. DORINȚA ---- 222
78. PUNÂND CARTOFI... ---- 224
79. MUZEUL PETROLULUI ---- 225
80. AICI ---- 228
81. PETRE ȚUȚEA – APOLOGETUL CREŞTIN, FILOZOFUL MAGISTRAL ŞI GÂNDITORUL AUTENTIC – ÎNTRE DUMNEZEU ŞI NEAMUL SĂU ---- 229
82. ROSTOGOLIRE DE APE ---- 237
83. NICHITA STĂNESCU: „LIMBA ROMÂNĂ ESTE PATRIA MEA!” ---- 239
84. OCHI PENTRU TIMP ---- 241
85. PATRIA ROMÂNĂ ---- 243
86. ROMÂNII DIN AMERICA ---- 244
87. TREI CULORI ---- 245
88. MURFATLAR ---- 246
89. NADIA COMĂNECI ---- 247
90. SCRISOARE DIN BASARABIA ---- 253
91. ÎNDOITURILE CARPAȚILOR ---- 255
92. PUI DE LEI ---- 257
93. DEPARTE DE ȚARĂ ---- 258
94. DUMITRU FĂRCAŞ ---- 260
95. CERAMICĂ DE HOREZU ---- 261
96. GHEORGHE ZAMFIR ---- 262
97. ȚARA DINTRE DOUĂ COLUMNE ---- 263
98. FELDIOARA ---- 264
99. BALTA BRĂILEI ---- 266
100. BASARABIA PE CRUCE ---- 269
101. AGAPIA ---- 270
102. JURĂMÂNT LA PUTNA ---- 271
103. O ÎNTÂMPLARE MINUNATĂ A PĂRINTELUI ARSENIE ÎN SFÂNTUL MUNTE ---- 272
104. MAICĂ, PURUREA FECIOARĂ ---- 281
105. MIRCEA ELIADE – MEMORII ---- 282
106. CÂNTEC PENTRU TATA ---- 290
107. CRAIOVA ---- 291
108. BASARABIE, BASARABIE ---- 293
109. CASTELUL BRAN ---- 294
110. LA CHEREM ---- 295
111. BILBOR ---- 296
112. GHEORGHIENI ---- 300
113. ŞI SUB ---- 301

114. BUCOVINA ----------302
115. SERGIU NICOLAESCU ----------303
116. ALTĂ STAMPĂ----------307
117. BANCURI DIN „EPOCA DE AUR” ----------308
118. NĂPASTA ----------310
119. MIRCEA ELIADE – MEMORII----------311
120. CENACLUL FLACĂRA – POVESTEA UNUI FENOMEN CULTURAL ----------312
121. IAR DIN LENTILE ŞI RECIPIENTE ----------320
122. MIRCEA DINESCU – MAMUTUL ŞI LITERATURA----------321
123. AH, CE NEBUNIE ŞI CE TIRANIE!----------326
124.NOAPTEA CÂND CINEVA A MURIT PENTRU TINE----------328
125. MARTIRII ----------337
126. VIN COLINDĂTORII----------338
127. PROCLAMAȚIA DE LA TIMIŞOARA----------339
128. IMNUL GOLANILOR ----------346
129. TÎRGU-OCNA, 21 IULIE 1991 ----------347
130. ȚĂRANII----------356
131. FLORIN PIERSIC ----------357
132. ÎN VECI, ORTODOCŞI----------361
133. CASA PĂRINTEASCĂ ----------364
134. IOAN ALEXANDRU – CUVÂNTARE ROSTITĂ LA JIBOU, ÎN FAȚA CADRELOR DIDACTICE------367
135. POLIELEUL ROMÂNILOR ----------368
136. ȚARA DINTRE DOUĂ COLUMNE----------370
137. TRĂIASCĂ ROMÂNIA! ----------371
138. NAȚIUNE ŞI CREŞTINISM----------373
139. CASA PĂRINTEASCĂ ----------376
140. CRISTIAN ȚOPESCU ----------377
141. CREDINȚA E LACRIMĂ BINEFĂCĂTOARE CÂND SUFLETUL E RUG APRINS----------380
142. ROATA ----------384
143. TUDOR GHEORGHE ----------386
144. TUDOR GHEORGHE ----------388
145. MARIOARA MURĂRESCU----------389
146. DE LA NOI ----------391
147. ECHIPA ROMÂNIEI DE HANDBAL ----------393
148. ARGUMENT PENTRU TRANSILVANIA SUFLETULUI MEU... ----------395
149. CÎNTAREA ROMÂNIEI----------399
150. GRIGORE LEŞE----------400
151. PARLAMENTARII DE IERI ŞI DE AZI...----------401
152. LIMBA NOASTRĂ ----------402
153. REGELE CAROL I AL ROMÂNIEI----------404

154. LIMBA ROMÂNEASCĂ----421
155. PE DUNĂREA VECHE----422
156. NOI----425
157. ASOCIAȚIUNEA ASTRA ÎN CONTINUĂ MIȘCARE ----427
158. TENIS DE ÂMP----434
159. CEL DIN MIJLOC----435
160. ACATISTUL SFINTEI CUVIOASE PARASCHEVA ----436
161. IMNUL ÎNVIERII ----437
162. ȚARA DINTRE DOUĂ COLUMNE----438
163. AVEM O ȚARĂ----439
164. ROMÂNIA PITOREASCĂ----440
165. SCRISOAREA III (PARTEA FINALĂ) ----441
166. STELA POPESCU. ZIUA ÎN CARE A MURIT ARTISTA...! ----444
167. REGELE MIHAI I AL ROMÂNIEI ----446
168. IMN ----447
169. O RENAŞTERE A DUHULUI----448
170. DARUL REGELUI----448
171. PESTE PRUT, LA RĂSĂRIT ----451
172. TU, STRĂINE, CARE-MI VORBEŞTI ȚARA DE RĂU...----453
173. ASCULTĂ STRĂINE, ASCULTĂ VECINE, ASCULTĂ-MĂ BINE! ----456
174. SOLUȚIA REALISTĂ: INSTRUCȚIA ŞI EDUCAȚIA ÎN SPIRITUL VALORILOR NAȚIONALE ŞI UNIVERSALE----458
175. BASARABIE FRUMOASĂ ----463
176. DE CE MĂ URĂŞTI TU, FRATE, TOT MEREU? ----464
177. ROMÂNIA PITOREASCĂ----466
178. TOT CE E ROMÂNESC NU PIERE----468
179. NU UITA CĂ EŞTI ROMÂN! ----470
180. CE-ȚI DORESC EU ȚIE, DULCE ROMÂNIE ----471
CUPRINS----472

FĂRĂ ŢARĂ

Factorilor răspunzători

de Octavian Goga

Eu sunt un om fără de ţară,
Un strop de foc purtat de vânt,
Un rob răzleţ scăpat din fiară,
Cel mai sărac de pe pământ.
Eu sunt un mag de legea nouă,
Un biet nebun, orbit de-o stea,
Ce-am rătăcit să v-aduc vouă
Poveştile din ţara mea.

Eu sunt o lacrimă târzie
Din plânsul unei mii de ani,
Sunt visul care reînvie
La vetrele celor orfani.
Sunt o mustrare călătoare
De pe tărâmuri fără glas,
Şi dintr-o lume care moare
Sunt strigătul ce-a mai rămas.

Eu sunt oftatul care plânge
Acolo-n satul meu din deal,
Sunt ţipătul muiat în sânge
Al văduvelor din Ardeal.
Sunt solul dragostei şi-al urii,
Un visător de biruinţi,
Ce port blesteme-n cerul gurii,
Drept moştenire din părinţi.

Eu m-am desprins dintre morminte,
Din cripte umede şi reci,
De unde-aducerile-aminte
Ţin straje unui gând de veci.
Şi cu fiorul care poartă
Pe cei încrezători în fraţi,
V-am plâns la fiecare poartă
Durerea morţilor uitaţi.

Azi simt cum noaptea se coboară
Pe dimineaţa mea de ieri,
Cum cântul meu se înfăşoară
În giulgiul veşnicei tăceri...
Şi printre voi îmi duc povara
Stropit de râs şi de noroi,
Căci vai de cine-şi pierde ţara
Ca să şi-o ceară de la voi...

DACĂ TOATE ACESTEA FI-VOR ÎNVĂŢATE

de Nicolae Labiş

Fiii voştri singuri hotărăsc în viaţă
Care-i meseria ce o vor urma,
Fiii voştri mai târziu învaţă
Taina ei fierbinte, nobilă şi grea.
Fiii voştri singuri mai târziu, fireşte,
Îşi aleg iubita mângâind-o blând,
Inima lor largă sinceră-şi rosteşte
În privinţa asta cel mai greu cuvânt.

Fiii voştri, însă, trebuie să-nveţe
Din copilărie, încă, de la voi
Primele îndemnuri, primele poveţe-
Dorul de lumină, scârba de noroi.

Cât sunt fragezi încă, mame, învăţaţi-i
Să iubească floarea pură din livezi.
Să iubească-ntinsa mare şi Carpaţii,
Ce-şi înalţă-n ceruri fruntea de zăpezi.
Sufletul să-l aibă nentinat ca floarea,
Ochii lor să fie limpezi şi curaţi,
Să nutrească patimi vaste cum e marea,
Să înalţe gândurile cât aceşti Carpaţi.

Oamenii, din suflet, veşnic să iubească,
Fraţi să-i socotească, simpli şi-nţelepţi;
Învăţaţi-i, mame, crâncen să urască
Pe acei ce-s duşmani oamenilor drepţi.

Să iubească versul, să iubească struna,
Ce-i curat în lume, ce e nou şi viu;
Cât sunt mici să-nveţe a urî minciuna.
Astea nu se-nvaţă când e prea târziu.

Să iubească ţara, pentru ea să sară
La nevoie-n ape, la nevoie-n foc.
Învăţaţi-i, mame, dragostea de ţară:
Ea cuprinde toate-acestea la un loc.

Ea să le sclipească-n licărul pupilei,
Să le crească-n suflet blândă ca un spic.
Să se teamă poate de ruşinea zilei
Când ar ştii că ţării nu i-au dat nimic.

Dacă toate astea fi-vor învăţate,
Restul o să vină de la sine-apoi
Şi-au să se-mplinească visurile toate
Ce le-aţi pus într-înşii, mame scumpe, voi!

ISBN: 978-606-775-678-4
ISBN: 978-606-775-681-4